GÜNEŞ & GÜNEŞ HUKUK BÜROSU

2020

AYM Bireysel Başvuru Kararları

Bölüm 15 / 20 | 100 karar

Kararlar Bilgi Bankasındaki yayımlanmış kararların resmî tam metinlerinden hazırlanmış bağımsız okuma derlemesi.

Bu dosya, AYM'nin yıllık "Bireysel Başvuru Seçme Kararlar" kitabının kopyası değildir. Kararların sözcükleri ve kaynak künyeleri aktarılmış; sayfa düzeni yeniden oluşturulmuştur.

Sıralama: karar tarihi, ardından başvuru numarası. İçindekiler ve PDF yer imleri kararların başlangıcına bağlanır. Kitap yılı ile karar yılı farklı kavramlardır.

Arşiv kesiti: 12 Ekim 2026. Anonimleştirilmiş başvuru adları resmî kaynakta olduğu gibi korunmuştur.

İçindekiler

001 2019/5310 13.10.2020
EBRU ALIRAVCI

002 2019/7909 13.10.2020
ARAFAT KORKMAZ VE DİĞERLERİ

003 2019/9819 13.10.2020
AHMET HÜSEYİN AKTI VE DİĞERLERİ

004 2019/14160 13.10.2020
ABDULLAH ALP

005 2019/18674 13.10.2020
BODUR İNŞAAT NAKLİYAT TAAHHÜT VE TİCARET LTD. ŞTİ.

006 2019/18839 13.10.2020
KANİ GÖRGÜLÜ

007 2019/18887 13.10.2020
ÖMER İLHAN

008 2019/19038 13.10.2020
KUDRET AYDEMİR VE DİĞERLERİ

009 2019/19546 13.10.2020
DURSUN KESKİN

010 2019/19673 13.10.2020
MELEK ALTUN

011 2019/20060 13.10.2020
SEÇKİN TORUNOĞLU

012 2019/20084 13.10.2020
ZENNURA VURGUN VE ERDAL VURGUN

013 2019/20289 13.10.2020
SANİYE ÖZÇELİK

014 2019/21716 13.10.2020
MUSTAFA DEMİRBAŞ

015 2017/16522 14.10.2020
REŞİT ERTAN

016 2017/17830 14.10.2020
ADEM TEZEL VE DİĞERLERİ

017 2017/20160 14.10.2020
LOBNA AL LAMİİ

İçindekiler - devam

018 2017/23503 14.10.2020
EMRE KARAKURUM VE DİĞERLERİ

019 2017/23924 14.10.2020
HÜSEYİN BARSAK

020 2017/25596 14.10.2020
AYLA DOĞUOĞLU

021 2017/27552 14.10.2020
LAMİ ÖZGEN VE DİĞERLERİ

022 2017/29771 14.10.2020
MAŞALLAH TOSUN

023 2017/29874 14.10.2020
CEM KURU

024 2017/31698 14.10.2020
ALİBAHADIR PEKER VE DİĞERLERİ

025 2017/31774 14.10.2020
ÖZKAN KARATAŞ VE DİĞERLERİ

026 2017/32292 14.10.2020
HAMİYET SÜRÜCÜ

027 2017/33829 14.10.2020
RAŞİT DÖRTYOL

028 2017/38605 14.10.2020
FATİH AKTAŞ

029 2017/39786 14.10.2020
DURMUŞ KÜÇÜK

030 2018/2626 14.10.2020
A.B.

031 2018/3548 14.10.2020
AYŞE ÖZEN VE ÖZNUR AKBAŞ

032 2018/3604 14.10.2020
ERKAN ÇAM

033 2018/5780 14.10.2020
FATMA SARIKAYA

034 2018/5939 14.10.2020
RASİM NUMAN MYYMYUN

İçindekiler - devam

035 2018/7688 14.10.2020
AHMET GÜLBEYAZ

036 2018/7875 14.10.2020
AZİZER İNŞAAT TAAHHÜT TEMİZLİK HİZMETLERİ GIDA SAN. VE TİC. LTD. ŞTİ.

037 2018/8582 14.10.2020
H.G.

038 2018/9678 14.10.2020
İRFAN YILMAZ

039 2018/12839 14.10.2020
EBRU GÜL DİLER VE DİĞERLERİ

040 2018/15212 14.10.2020
ELA GÜLSEN

041 2018/15681 14.10.2020
MEHMET AYKUT YARAR

042 2018/17640 14.10.2020
IŞIL KANTARCI

043 2018/17932 14.10.2020
TUĞBA ÇETİNKAYA

044 2018/22373 14.10.2020
KÜBRA SERTKAYA

045 2018/26178 14.10.2020
İHSAN MURAT DÜZ

046 2018/27745 14.10.2020
BAHRİ ÖZARSLAN VE DİĞERLERİ

047 2018/29257 14.10.2020
BİLAL YILDIZ

048 2018/29979 14.10.2020
MENDERES KOPUZ

049 2018/30241 14.10.2020
A.K. VE DİĞERLERİ

050 2018/34758 14.10.2020
SARE TEKALAN

051 2018/35798 14.10.2020
FEDAYİM PATLAR VE DİĞERLERİ

İçindekiler - devam

052 2018/36212 14.10.2020
HİCRAN YILDIZ (2)

053 2019/6 14.10.2020
CANSAL HİÇYILMAZ VE DİĞERLERİ

054 2019/368 14.10.2020
ZEYNEP BEYCİ

055 2019/3071 14.10.2020
KEMAL ALTUNDAĞ

056 2019/4653 14.10.2020
ZEKİYE DİNÇ

057 2019/17192 14.10.2020
ABDULKERİM AKDOĞAN VE DİĞERLERİ

058 2019/18280 14.10.2020
ALİ TAN VE DİĞERLERİ

059 2019/18603 14.10.2020
ŞEFAAT PETROL İNŞAAT NAKLİYAT GIDA TAAH. SAN. VE TİC. LTD. ŞTİ.

060 2019/18848 14.10.2020
AHMET POLAT

061 2019/18928 14.10.2020
NURİ KADİR KÜÇÜKTÜTÜNCÜ

062 2019/19298 14.10.2020
ZENURE ŞAPUL

063 2019/19333 14.10.2020
CÜNEYT AYMELEK

064 2019/19502 14.10.2020
FERHAN ARSLAN

065 2019/19615 14.10.2020
BEYÖREN ELEKTRİK İNŞ. PAZ. TAAH. TİC. LTD. ŞTİ.

066 2019/19662 14.10.2020
NİZAMETTİN ÇAKMAK

067 2019/19748 14.10.2020
ABDULCEBAR KIRMIK VE MEHMET KIRMIK

068 2019/20163 14.10.2020
MUSTAFA ÖLMEZ

İçindekiler - devam

069 2019/21896 14.10.2020
ABDULAZİZ ÖKTEN VE DİĞERLERİ

070 2019/37820 14.10.2020
ABDULMUTALİP BARÇİN VE DİĞERLERİ

071 2019/40240 14.10.2020
AHMET KARVAR VE DİĞERLERİ

072 2019/42199 14.10.2020
BİLAL ÇETİNER

073 2016/2771 20.10.2020
SERKAN KILIÇ

074 2016/3580 20.10.2020
NURAY KIRDAL

075 2016/6177 20.10.2020
YUSUF BAYDAR

076 2016/8451 20.10.2020
AKIN TEKKURT

077 2017/30219 20.10.2020
EMRE ERDEM

078 2017/30836 20.10.2020
MESUT ÇELEBİ

079 2017/31072 20.10.2020
NECAT KAYA

080 2017/35818 20.10.2020
RAMAZAN ÖZÇELİK

081 2018/20215 20.10.2020
MARKA MADENİ YAĞ SANAYİ TİCARET LTD. ŞTİ.

082 2018/24961 20.10.2020
TALİH KAYA

083 2018/27866 20.10.2020
HATİCENUR UYSAL

084 2018/27868 20.10.2020
AHMET ÖZBOYACI

085 2018/31316 20.10.2020
HÜSEYİN FATİH TAMER

İçindekiler - devam

086 2018/32557 20.10.2020
HATİCE CANBAŞ

087 2018/33873 20.10.2020
SELÇUK KAYMAZ

088 2018/35066 20.10.2020
MUHARREM SARGIN

089 2018/36616 20.10.2020
MUSTAFA USLU

090 2018/36865 20.10.2020
YUSUF KARAKAYA

091 2018/37580 20.10.2020
EMRAH ŞAHİN

092 2018/37780 20.10.2020
HÜSNİYE YILDIRIM

093 2019/14426 20.10.2020
ZEYYAT CEYLAN

094 2016/71472 21.10.2020
SAMİ ÇELEBİ

095 2017/277 21.10.2020
HAYDAR KOL VE DİĞERLERİ

096 2017/5511 21.10.2020
MURAT GÖDEK

097 2017/13451 21.10.2020
KAYHAN ERCİYEŞ (2)

098 2017/20651 21.10.2020
S.S.TEOS TATİL KÖYÜ ALTYAPI KOOPERATİFİ

099 2018/3089 21.10.2020
S.Y.

100 2018/4962 21.10.2020
MURAT ŞANLI (2)

EBRU ALIRAVCI

B. No: 2019/5310 | Karar tarihi: 13.10.2020

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/5310

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

EBRU ALIRAVCI BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/5310)

Karar Tarihi: 13/10/2020

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Üyeler : M. Emin KUZ

Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Basri BAĞCI

Raportör : Eren Can BENAKAY

Başvurucu : Ebru ALIRAVCI

Vekili : Av. Adem GÜL

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, ilave tediye alacağının tahsili amacıyla açılan davanın Yargıtay daireleri arasında süregelen görüş ayrılığı dolayısıyla reddedilmesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 8/2/2019 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formları ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık görüş bildirmemiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

8. Başvurucu Çukurova Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfında (Vakıf) hizmet akdine dayalı olarak çalışmaktadır.

9. Başvurucu, kamu personeli olduğunu ileri sürerek 4/7/1956 tarihli ve 6772 sayılı Devlet ve Ona Bağlı Müesseselerde Çalışan İşçilere İlave Tediye Yapılması Hakkında Kanun uyarınca her bir yıllık çalışma süresi içinde ödenmesi gereken iki aylık tutarındaki ilave tediye alacağının ödenmesi amacıyla Vakıf aleyhine dava açmıştır.

10. Adana 7. İş Mahkemesi (Mahkeme) yapmış olduğu yargılama sonunda 28/4/2016 tarihli kararla başvurucunun davasının kabulüne karar verilmiştir. Gerekçeli kararda Yargıtay 9. Hukuk Dairesinin emsal kararlarına göre Vakfın 6772 sayılı Kanun kapsamında bir iş yeri olduğu belirtilmiştir. Başvurucunun 6772 sayılı Kanun kapsamındaki iş yerinden çalışıyor olması nedeniyle ilave tediye alacağının ödenmesi gerektiği sonucuna varılmıştır.

11. Davalı Vakıf, temyiz yoluna başvurmuştur. Yargıtay 22. Hukuk Dairesi (Daire) 5/10/2017 tarihinde temyiz talebini kabul ederek Mahkeme kararını bozmuştur. Kararda Vakfın Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonundan ayrı bir özel hukuk tüzel kişiliğine sahip olduğu, kamu kurumu vasfında olmadığı belirtilmiştir. Kamu kurumu olmaması nedeniyle 6772 sayılı Kanun kapsamına alınamayacağı ifade edilmiştir.

12. Mahkeme 18/5/2018 tarihinde bozma kararına uyarak davayı reddetmiştir.

13. Başvurucu kararı temyiz etmiştir. Dairenin 24/9/2018 tarihli kararıyla başvurucunun temyiz talebi reddedilmiştir.

14. Nihai karar başvurucuya 9/1/2019 tarihinde tebliğ edilmiştir. Başvurucu 8/2/2019 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

15. İlgili hukuk için bkz. Yasemin Bodur, B. No: 2017/29896, 25/12/2018, §§ 14-32.

V. İNCELEME VE GEREKÇE

16. Mahkemenin 13/10/2020 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

17. Başvurucu, Vakfın kamu kurumu niteliğinde olduğunu ve bu sebeple kendisine ilave tediye alacağı ödenmesi gerektiğini belirtmiştir. Söz konusu husus gözardı edilerek davasının reddedilmesi nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

18. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Başvurunun adil yargılanma hakkı kapsamında hakkaniyete uygun yargılanma hakkı yönünden değerlendirilmesi gerektiği sonucuna varılmıştır.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

19. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

20. Başvuru konusu ile ilgili ilkeler daha önce Yasemin Bodur (aynı kararda bkz. §§ 35-45) kararında ortaya konulmuştur. Anılan kararda Anayasa Mahkemesinin kanunilik ilkesi bağlamındaki görevinin, hukuk kurallarının birden fazla yorumunun varlığının hukuki belirlilik ve öngörülebilirliği etkileyip etkilemediğini tespit etmek olduğu belirtilmiştir. Bu noktada derece mahkemelerinin hukuk kurallarını yorumlamasından kaynaklanan içtihat farkının süregelen bir hâl aldığı durumlarda uygulamadaki tutarsızlıkları ortadan kaldıracak nitelikteki tedbirlerin önemine işaret edilmiştir. Hukukun üstünlüğü ilkesi gereği devletin, aynı yargı koluna dâhil mahkemeler arasındaki derin ve süregelen içtihat farklılıklarını ortadan kaldırabilecek nitelikte bir mekanizmayı kurmak ve bu mekanizmanın etkin bir şekilde işleyişini sağlayacak düzenlemeler yapmakla yükümlü olduğu ifade edilmiştir.

21. Aynı kararda Yargıtay 9. Hukuk Dairesinin ve sonradan bu görev verilen (kapatılan) Yargıtay 7. Hukuk Dairesinin, anılan vakıf çalışanlarının kamu işçisi olduğuna ve şartları uygunsa ilave tediye alacağından yararlanacaklarına dair kararlar verdiği belirtilmiştir. Buna karşılık olarak Yargıtay 22. Hukuk Dairesinin, anılan vakıfların özel hukuk tüzel kişisi statüsüne sahip olduğunu ve dolayısıyla kamu personeli sıfatı bulunmayan çalışanlarının ilave tediyeden yararlanmayacağını istikrarlı olarak hüküm altına aldığı ifade edilmiştir. Yargıtay daireleri arasındaki derin ve süregelen içtihat farkının faaliyete giren istinaf mahkemesi niteliğindeki bölge adliye mahkemesi daireleri arasında da sürdürüldüğü saptanmıştır (Yasemin Bodur, §§ 48, 50).

22. Anılan kararda sosyal yardımlaşma ve dayanışma vakfı çalışanlarının ilave tediye alacağına hak kazanıp kazanmayacağı hususunda süregelen içtihat farklılığının derinleşmiş ve sürekli bir nitelik kazanmış olduğu, bu durumun davaların somut özelliğinden kaynaklanmadığı ve bu durumun ortadan kaldırılmasını sağlayacak içtihadı birleştirme kararı gibi elverişli bir mekanizma işletilmemesi nedenleriyle varılan sonucun başvurucu için öngörülemez olduğu ve yargılamanın hakkaniyetini zedelediği sonucuna ulaşılmıştır (Yasemin Bodur, § 52).

23. Somut başvurunun da aynı hususa ilişkin olması ve Yasemin Bodur kararından ayrılmayı gerektiren bir durumun bulunmaması nedeniyle başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

24. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"(1) Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir…

(2) Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata

hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir.”

25. Başvurucu, ihlalin tespiti ile 20.000 TL manevi tazminata karar verilmesi talebinde bulunmuştur.

26. Anayasa Mahkemesinin Mehmet Doğan kararında ihlal sonucuna varıldığında ihlalin nasıl ortadan kaldırılacağı hususunda genel ilkeler belirlenmiştir (B. No: 2014/8875, 7/6/2018, [GK]). Mahkeme diğer bir kararında ise bu ilkelerle birlikte ihlal kararının yerine getirilmemesinin sonuçlarına da değinmiş ve bu durumun ihlalin devamı anlamına geleceği gibi ilgili hakkın ikinci kez ihlal edilmesiyle sonuçlanacağına da işaret etmiştir (Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019).

27. Bireysel başvuru kapsamında bir temel hakkın ihlal edildiğine karar verildiği takdirde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırıldığından söz edilebilmesi için temel kural mümkün olduğunca eski hâle getirmenin yani ihlalden önceki duruma dönülmesinin sağlanmasıdır. Bunun için ise öncelikle ihlalin kaynağı belirlenerek devam eden ihlalin durdurulması, ihlale neden olan karar veya işlemin ve bunların yol açtığı sonuçların ortadan kaldırılması, varsa ihlalin sebep olduğu maddi ve manevi zararların giderilmesi, ayrıca bu bağlamda uygun görülen diğer tedbirlerin alınması gerekmektedir (Mehmet Doğan, §§ 55, 57).

28. Bununla birlikte 6216 sayılı Kanun’un 50. maddesinin (1) numaralı fıkrasına göre ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilirken idari eylem ve işlem niteliğinde karar verilemez. Anayasa Mahkemesi ihlalin ve sonuçlarının nasıl giderileceğine hükmederken idarenin, yargısal makamların veya yasama organının yerine geçerek işlem tesis edemez. Anayasa Mahkemesi, ihlalin ve sonuçlarının nasıl giderileceğine hükmederek gerekli işlemlerin tesis edilmesi için kararı ilgili mercilere gönderir (Şahin Alpay (2) [GK], B. No: 2018/3007, 15/3/2018, § 57).

29. Anayasa Mahkemesince Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır. Somut olaylarda ihlalin aynı hukuki nedene dayalı olarak benzer konumdaki kişiler tarafından açılan davalarda aradan geçen uzun zamana rağmen Yargıtay daireleri arasındaki görüş farkının ortadan kaldırılıp uygulama birliğinin sağlanmamasından kaynaklandığı anlaşılmaktadır. Diğer bir ifadeyle ihlal, başvurucunun aynı anda iki farklı yorumu yürürlükte bulunan ve bu nedenle belirlilik kriterini taşımayan bir hukuk kuralına tabi tutulmasından kaynaklanmaktadır.

30. Anayasa Mahkemesince yapılan ihlal tespitinin derece mahkemesi kararının sonucuna yönelik olmadığının ve derece mahkemesince varılan sonuçtan bağımsız olduğunun altı çizilmelidir. Hâl böyle olunca ihlalin giderilmesi için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmamaktadır. Aksi durum, yani ihlalin giderim şekli olarak yargılamanın yenilenmesine hükmedilmesi, bu yorumlardan birine üstünlük tanınarak taraflardan bir lehine tercihte bulunulması anlamına gelebilecektir. Bu da var olan ihlali gidermeyeceği gibi derece mahkemesinde görülen uyuşmazlığın diğer tarafı aleyhine yeni ihlallerin doğmasına yol açabilecektir. Dolayısıyla somut olayda, yargılamanın yenilenmesi ihlalin sonuçlarını ortadan kaldıracak nitelikte bir yol olarak kabul edilemeyeceğinden başvurucu lehine uygun bir tazminata hükmedilmesi yeterli bir giderim sağlayacaktır.

31. Bu itibarla adil yargılanma hakkının ihlali nedeniyle yalnızca ihlal tespitiyle

giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvurucuya net 10.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

32. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 364,60 TL harç ve 3.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 3.364,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki hakkaniyete uygun yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvurucuya net 10.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

D. 364,60 TL harç ve 3.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 3.364,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin bilgi için Adana 7. İş Mahkemesine (E.2018/54, K.2018/350) GÖNDERİLMESİNE,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 13/10/2020 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ARAFAT KORKMAZ VE DİĞERLERİ

B. No: 2019/7909 | Karar tarihi: 13.10.2020

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/7909

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

ARAFAT KORKMAZ VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/7909)

Karar Tarihi: 13/10/2020

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Üyeler : M. Emin KUZ

Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Basri BAĞCI

Raportör : Eren Can BENAKAY

Başvurucular : 1. Arafat KORKMAZ

2. Feyzi TAŞKIRAN

3. Maruf LALE

4. Mehmet Akif EVİZ

5. Metin YOĞURTÇUOĞLU

6. Nasih ALPNAR

7. Rafet POLAT

Başvurucular Vekili : Av. Numan YILDIRIM

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, ilave tediye alacağının tahsili amacıyla açılan davanın Yargıtay daireleri arasında süregelen görüş ayrılığı dolayısıyla reddedilmesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvurular 8/3/2019 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvurular, başvuru formları ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvuruların kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. 2019/7951, 2019/7956, 2019/8020, 2019/8023, 2019/8270, 2019/8288 numaralı başvuru dosyalarının konu yönünden hukuki irtibat nedeniyle 2019/7909 numaralı başvuru dosyası ile birleştirilmesine, incelemenin bu dosya üzerinden yapılmasına ve diğer dosyaların kapatılmasına karar verilmiştir.

6. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

7. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık görüş bildirmemiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

8. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

9. Başvurucular, Kurtalan Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfında (Vakıf) hizmet akdine dayalı olarak çalışmaktadır.

10. Başvurucular, kamu personeli olduklarını ileri sürerek 4/7/1956 tarihli ve 6772 sayılı Devlet ve Ona Bağlı Müesseselerde Çalışan İşçilere İlave Tediye Yapılması Hakkında Kanun uyarınca her bir yıllık çalışma süresi içinde ödenmesi gereken iki aylık tutarındaki ilave tediye alacağının ödenmesi amacıyla Vakıf aleyhine ayrı ayrı dava açmıştır.

11. Kurtalan Asliye Hukuk Mahkemesinin (Mahkeme) iş mahkemesi sıfatıyla yapmış olduğu yargılamalar sonunda başvurucuların davalarının kabulüne karar verilmiştir. Gerekçeli kararlarda; davacıların davalı Vakfa bağlı olarak muhtelif tarihlerden itibaren çalışmaya başladıkları, davalı Vakfın kamu kurumu niteliğinde olduğu, 6772 sayılı Kanun kapsamında bulunan kurumlarda çalışanlara her yıl için ilave tediye ödemesi yapılacağı açıklanmıştır.

12. Davalı Vakıf, kararlara karşı temyiz yoluna başvurmuştur. Yargıtay 22. Hukuk Dairesinin (Daire) vermiş olduğu kararlar ile temyiz talepleri kabul edilerek Mahkemenin kararları bozulmuştur. Kararlarda Vakfın, Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonundan ayrı bir özel hukuk tüzel kişiliğine sahip olduğu, kamu kurumu vasfında olmadığı belirtilmiştir. Kamu kurumu olmaması nedeniyle 6772 sayılı Kanun kapsamına alınamayacağı ifade edilmiştir.

13. Mahkeme bozma kararlarına uyarak davaları reddetmiştir.

14. Başvurucular kararları temyiz etmiştir. Dairenin 10/12/2018 tarihli kararlarıyla başvurucuların temyiz talepleri reddedilmiştir.

15. Başvurucular 8/3/2019 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

16. İlgili hukuk için bkz. Yasemin Bodur, B. No: 2017/29896, 25/12/2018, §§ 14-32.

V. İNCELEME VE GEREKÇE

17. Mahkemenin 13/10/2020 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucuların İddiaları

18. Başvurucular, Yargıtay 9. Hukuk Dairesi ile Yargıtay 22. Hukuk Dairesi arasındaki görüş ayrılığı nedeniyle davalarının reddedildiğini belirtmiştir. Benzer durumda olanların davaları kabul edilmesine karşı kendi davalarının reddedilmesi nedeniyle adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

19. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Başvuruculların iddialarının özünün adil yargılanma hakkının güvencelerinden biri olan hakkaniyete uygun yargılanma hakkına ilişkin olduğu ve bu kapsamda bir inceleme yapılması gerektiği değerlendirilmiştir.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

20. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

21. Başvuru konusu ile ilgili ilkeler daha önce Yasemin Bodur (aynı kararda bkz. §§ 35-45) kararında ortaya konulmuştur. Anılan kararda Anayasa Mahkemesinin kanunilik ilkesi bağlamındaki görevinin, hukuk kurallarının birden fazla yorumunun varlığının hukuki belirlilik ve öngörülebilirliği etkileyip etkilemediğini tespit etmek olduğu belirtilmiştir. Bu noktada derece mahkemelerinin hukuk kurallarını yorumlamasından kaynaklanan içtihat farkının süregelen bir hâl aldığı durumlarda uygulamadaki tutarsızlıkları ortadan kaldıracak nitelikteki tedbirlerin önemine işaret edilmiştir. Hukukun üstünlüğü ilkesi gereği devletin, aynı yargı koluna dâhil mahkemeler arasındaki derin ve süregelen içtihat farklılıklarını ortadan kaldırabilecek nitelikte bir mekanizmayı kurmak ve bu mekanizmanın etkin bir şekilde işleyişini sağlayacak düzenlemeler yapmakla yükümlü olduğu ifade edilmiştir.

22. Aynı kararda Yargıtay 9. Hukuk Dairesinin ve sonradan bu görev verilen (kapatılan) Yargıtay 7. Hukuk Dairesinin, anılan vakıf çalışanlarının kamu işçisi olduğuna ve şartları uygunsa ilave tediye alacağından yararlanacaklarına dair kararlar verdiği belirtilmiştir. Buna karşılık olarak Yargıtay 22. Hukuk Dairesinin anılan vakıfların özel hukuk tüzel kişisi statüsüne sahip olduğunu ve dolayısıyla kamu personeli sıfatı bulunmayan çalışanlarının ilave tediyeden yararlanmayacağını istikrarlı olarak hüküm altına aldığı ifade edilmiştir. Yargıtay daireleri arasındaki derin ve süregelen içtihat farkının faaliyete giren istinaf mahkemesi niteliğindeki bölge adliye mahkemesi daireleri arasında da sürdürüldüğü saptanmıştır (Yasemin Bodur, §§ 48, 50).

23. Anılan kararda sosyal yardımlaşma ve dayanışma vakfı çalışanlarının ilave tediye alacağına hak kazanıp kazanmayacağı hususunda süregelen içtihat farklılığının derinleşmiş ve sürekli bir nitelik kazanmış olduğu, bu durumun davaların somut özelliğinden kaynaklanmadığı ve bu durumun ortadan kaldırılmasını sağlayacak içtihadı birleştirme kararı gibi elverişli bir mekanizma işletilmemesi nedenleriyle varılan sonucun başvurucu için öngörülemez olduğu ve yargılamanın hakkaniyetini zedelediği sonucuna ulaşılmıştır

(Yasemin Bodur, § 52).

24. Somut başvurunun da aynı hususa ilişkin olması ve Yasemin Bodur kararından ayrılmayı gerektiren bir durumun bulunmaması nedeniyle başvurucuların Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

25. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"(1) Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir…

(2) Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

26. Başvurucular ihlalin tespiti, yargılamanın yenilenmesi, 40.000 TL maddi ve 40.000 TL manevi tazminata karar verilmesi talebinde bulunmuştur.

27. Anayasa Mahkemesinin Mehmet Doğan kararında ihlal sonucuna varıldığında ihlalin nasıl ortadan kaldırılacağı hususunda genel ilkeler belirlenmiştir (B. No: 2014/8875, 7/6/2018, [GK]). Mahkeme diğer bir kararında ise bu ilkelerle birlikte ihlal kararının yerine getirilmemesinin sonuçlarına da değinmiş ve bu durumun ihlalin devamı anlamına geleceği gibi ilgili hakkın ikinci kez ihlal edilmesiyle sonuçlanacağına da işaret etmiştir (Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019).

28. Bireysel başvuru kapsamında bir temel hakkın ihlal edildiğine karar verildiği takdirde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırıldığından söz edilebilmesi için temel kural mümkün olduğunca eski hâle getirmenin yani ihlalden önceki duruma dönülmesinin sağlanmasıdır. Bunun için ise öncelikle ihlalin kaynağı belirlenerek devam eden ihlalin durdurulması, ihlale neden olan karar veya işlemin ve bunların yol açtığı sonuçların ortadan kaldırılması, varsa ihlalin sebep olduğu maddi ve manevi zararların giderilmesi, ayrıca bu bağlamda uygun görülen diğer tedbirlerin alınması gerekmektedir (Mehmet Doğan, §§ 55, 57).

29. Bununla birlikte 6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin (1) numaralı fıkrasına göre ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilirken idari eylem ve işlem niteliğinde karar verilemez. Anayasa Mahkemesi ihlalin ve sonuçlarının nasıl giderileceğine hükmederken idarenin, yargısal makamların veya yasama organının yerine geçerek işlem tesis edemez. Anayasa Mahkemesi, ihlalin ve sonuçlarının nasıl giderileceğine hükmederek gerekli işlemlerin tesis edilmesi için kararı ilgili mercilere gönderir (Şahin Alpay (2) [GK], B. No: 2018/3007, 15/3/2018, § 57).

30. Anayasa Mahkemesince Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır. Somut olaylarda ihlalin aynı hukuki nedene dayalı olarak benzer konumdaki kişiler tarafından açılan davalarda aradan geçen uzun zamana rağmen Yargıtay

daireleri arasındaki görüş farkının ortadan kaldırılıp uygulama birliğinin sağlanmamasından kaynaklandığı anlaşılmaktadır. Diğer bir ifadeyle ihlal, başvuruculların aynı anda iki farklı yorumu yürürlükte bulunan ve bu nedenle belirlilik kriterini taşımayan bir hukuk kuralına tabi tutulmasından kaynaklanmaktadır.

31. Anayasa Mahkemesince yapılan ihlal tespitinin derece mahkemesi kararının sonucuna yönelik olmadığının ve derece mahkemesince varılan sonuçtan bağımsız olduğunun altı çizilmelidir. Hâl böyle olunca ihlalin giderilmesi için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmamaktadır. Aksi durum, yani ihlalin giderim şekli olarak yargılamanın yenilenmesine hükmedilmesi, bu yorumlardan birine üstünlük tanınarak taraflardan bir lehine tercihte bulunulması anlamına gelebilecektir. Bu da var olan ihlali gidermeyeceği gibi derece mahkemesinde görülen uyuşmazlığın diğer tarafı aleyhine yeni ihlallerin doğmasına yol açabilecektir. Dolayısıyla somut olayda, yargılamanın yenilenmesi ihlalin sonuçlarını ortadan kaldıracak nitelikte bir yol olarak kabul edilemeyeceğinden başvuruculların lehine uygun bir tazminata hükmedilmesi yeterli bir giderim sağlayacaktır.

32. Bu itibarla adil yargılanma hakkının ihlali nedeniyle yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvuruculara net 10.000 TL manevi tazminatın ayrı ayrı ödenmesine karar verilmesi gerekir.

33. Anayasa Mahkemesinin maddi tazminata hükmedebilmesi için başvuruculların uğradığını iddia ettiği maddi zarar ile tespit edilen ihlal arasında illiyet bağı bulunmalıdır. Başvuruya konu olayda böyle bir illiyet bağı bulunmadığından maddi tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

34. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 364,60 TL harç tutarının başvuruculara ayrı ayrı, 3.000 TL vekâlet ücretinin müştereken ödenmesine karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki hakkaniyete uygun yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvuruculara net 10.000 TL manevi tazminatın AYRI AYRI ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

D. 364,60 TL harç tutarının başvuruculara AYRI AYRI, 3.000 TL vekâlet ücretinin MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvuruculların Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin bilgi için Kurtalan Asliye Hukuk Mahkemesine (E.2017/621; E.2017/623; E.2017/624; E.2017/625; E.2018/106; E.2018/107; E.2018/108) GÖNDERİLMESİNE,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 13/10/2020 tarihinde

OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

AHMET HÜSEYİN AKTI VE DİĞERLERİ

B. No: 2019/9819 | Karar tarihi: 13.10.2020

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/9819

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

AHMET HÜSEYİN AKTI VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/9819)

Karar Tarihi: 13/10/2020

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Üyeler : M. Emin KUZ

Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Basri BAĞCI

Raportör : Eren Can BENAKAY

Başvurucular : 1. Ahmet Hüseyin AKTI

2. Ali BULGAK

3. Fatih ÇELİK

4. Gökhan ÜZÜM

5. Gülten AYDEMİR

6. Mehmet Kemal YILMAZ

7. Mehmet Yasin ŞAHİN

8. Mehmet Zakir AKDAĞ

9. Talat İNAN

Başvurucular Vekili : Av. Abdulhekim GİDER

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, ilave tediye alacağının tahsili amacıyla açılan davanın Yargıtay daireleri arasında süregelen görüş ayrılığı dolayısıyla reddedilmesi nedeniyle adil yargılanma

hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvurular 25/3/2019 ve 30/4/2019 tarihlerinde yapılmıştır.

3. Başvurular, başvuru formları ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvuruların kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. 2019/14516, 2019/14518, 2019/14824, 2019/14919, 2019/15038, 2019/15043, 2019/15137, 2019/15348 numaralı başvuru dosyalarının hukuki ve fiilî irtibat nedeniyle 2019/9819 numaralı başvuru dosyası ile birleştirilmesine, incelemenin 2019/9819 numaralı dosya üzerinden yürütülmesine ve diğer dosyaların kapatılmasına karar verilmiştir.

6. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

7. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık görüş bildirmemiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

8. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

9. Başvurucular Siirt Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfında (Vakıf) hizmet akdine dayalı olarak çalışmaktadır.

10. Başvurucular, kamu personeli olduklarını ileri sürerek 4/7/1956 tarihli ve 6772 sayılı Devlet ve Ona Bağlı Müesseselerde Çalışan İşçilere İlave Tediye Yapılması Hakkında Kanun uyarınca her bir yıllık çalışma süresi içinde ödenmesi gereken iki aylık tutarındaki ilave tediye alacağının ödenmesi amacıyla Vakıf aleyhine ayrı ayrı dava açmıştır.

11. Siirt 1. Asliye Hukuk Mahkemesi (Mahkeme), iş mahkemesi sıfatıyla yapmış olduğu yargılama sonunda vermiş olduğu kararlarla başvurucuların davaların reddine karar vermiştir. Gerekçeli kararlarda; Gaziantep Bölge Adliye Mahkemesi (BAM) 7. Hukuk Dairesinin emsal kararı uyarınca Vakfın kamu kurumu niteliğinde olmadığı belirtilmiştir. Vakıf kamu kurumu olmadığından 6772 sayılı Kanun kapsamında olamayacağı ifade edilmiştir. Dolayısıyla başvuruculara ilave tediye alacağı ödenemeyeceği sonucuna varılmıştır.

12. Başvurucular istinaf yoluna başvurmuştur. Gaziantep BAM 9. Hukuk Dairesinin vermiş olduğu kararlar ile istinaf talepleri reddedilmiştir.

13. Başvurucular kararları temyiz etmiştir. Yargıtay 22. Hukuk Dairesi 17/1/2019 ve 28/3/2019 tarihlerinde verdiği kararlarla temyiz taleplerini reddetmiştir.

14. Başvurucular 25/3/2019 ve 30/4/2019 tarihlerinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

15. İlgili hukuk için bkz. Yasemin Bodur, B. No: 2017/29896, 25/12/2018, §§ 14-32.

V. İNCELEME VE GEREKÇE

16. Mahkemenin 13/10/2020 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği

düşünüldü:

A. Başvurucuların İddiaları

17. Başvurucular; benzer uyuşmazlıkların farklı şekilde sonuçlanmasının daha önce bu uyuşmazlıkların temyiz incelemesini yapan Yargıtay daireleri arasındaki görüş ayrılığından kaynaklandığını, bu bağlamda Yargıtayın 7. ve 9. Hukuk Dairelerinin kendileri ile aynı statüde bulunan kişileri kamu işçisi olarak kabul edip ilave tediye alacağına hak kazandıkları yönündeki kararlarına rağmen Yargıtay 22. Hukuk Dairesinin bu kişileri kamu işçisi olarak kabul etmemesi nedeniyle ilave tediye alacağı isteklerinin reddine karar verdiğini belirtmiştir. Başvurucular, aynı statüdeki işçiler için açılan davalarda ilave tediye alacaklarının ödenmesi yönünde karar verilirken daha sonra Vakfın kamu kurumu olmadığı gerekçesiyle taleplerinin reddine karar verildiğini belirterek adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

18. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Başvurucuların farklı karar verilmesi nedeniyle adil yargılanma haklarının ihlal edildiğine ilişkin iddialarının özünün adil yargılanma hakkının güvencelerinden biri olan hakkaniyete uygun yargılanma hakkına ilişkin olduğu ve bu kapsamda bir inceleme yapılması gerektiği değerlendirilmiştir.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

19. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

20. Başvuru konusu ile ilgili ilkeler daha önce Yasemin Bodur (aynı kararda bkz. §§ 35-45) kararında ortaya konulmuştur. Anılan kararda Anayasa Mahkemesinin kanunilik ilkesi bağlamındaki görevinin, hukuk kurallarının birden fazla yorumunun varlığının hukuki belirlilik ve öngörülebilirliği etkileyip etkilemediğini tespit etmek olduğu belirtilmiştir. Bu noktada derece mahkemelerinin hukuk kurallarını yorumlamasından kaynaklanan içtihat farkının süregelen bir hâl aldığı durumlarda uygulamadaki tutarsızlıkları ortadan kaldıracak nitelikteki tedbirlerin önemine işaret edilmiştir. Hukukun üstünlüğü ilkesi gereği devletin, aynı yargı koluna dâhil mahkemeler arasındaki derin ve süregelen içtihat farklılıklarını ortadan kaldırabilecek nitelikte bir mekanizmayı kurmak ve bu mekanizmanın etkin bir şekilde işleyişini sağlayacak düzenlemeler yapmakla yükümlü olduğu ifade edilmiştir.

21. Aynı kararda Yargıtay 9. Hukuk Dairesinin ve sonradan bu görev verilen (kapatılan) Yargıtay 7. Hukuk Dairesinin, anılan vakıf çalışanlarının kamu işçisi olduğunave şartları uygunsa ilave tediye alacağından yararlanacaklarına dair kararlar verdiği belirtilmiştir. Buna karşılık olarak Yargıtay 22. Hukuk Dairesinin anılan vakıfların özel hukuk tüzel kişisi statüsüne sahip olduğunu ve dolayısıyla kamu personeli sıfatı bulunmayan çalışanlarının ilave tediyeden yararlanmayacağını istikrarlı olarak hüküm altına aldığı ifade edilmiştir. Yargıtay daireleri arasındaki derin ve süregelen içtihat farkının faaliyete giren istinaf mahkemesi niteliğindeki bölge adliye mahkemesi daireleri arasında da sürdürüldüğü saptanmıştır (Yasemin Bodur, §§ 48, 50).

22. Anılan kararda sosyal yardımlaşma ve dayanışma vakfı çalışanlarının ilave tediye alacağına hak kazanıp kazanmayacağı hususunda süregelen içtihat farklılığının derinleşmiş ve sürekli bir nitelik kazanmış olduğu, bu durumun davaların somut özelliğinden kaynaklanmadığı ve bu durumun ortadan kaldırılmasını sağlayacak içtihadı birleştirme kararı gibi elverişli bir mekanizma işletilmemesi nedenleriyle varılan sonucun başvurucu için öngörülemez olduğu ve yargılamanın hakkaniyetini zedelediği sonucuna ulaşılmıştır (Yasemin Bodur, § 52).

23. Somut başvurunun da aynı hususa ilişkin olması ve Yasemin Bodur kararından ayrılmayı gerektiren bir durumun bulunmaması nedeniyle başvurucuların Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

24. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"(1) Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir…

(2) Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

25. Başvurucular ihlalin tespiti, yargılamanın yenilenmesi ve maddi tazminat (40.000TL-75.000 TL) ile manevi tazminata (40.000 TL-75.000 TL) karar verilmesi talebinde bulunmuştur.

26. Anayasa Mahkemesinin Mehmet Doğan kararında ihlal sonucuna varıldığında ihlalin nasıl ortadan kaldırılacağı hususunda genel ilkeler belirlenmiştir (B. No: 2014/8875, 7/6/2018, [GK]). Mahkeme diğer bir kararında ise bu ilkelerle birlikte ihlal kararının yerine getirilmemesinin sonuçlarına da değinmiş ve bu durumun ihlalin devamı anlamına geleceği gibi ilgili hakkın ikinci kez ihlal edilmesiyle sonuçlanacağına da işaret etmiştir (Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019).

27. Bireysel başvuru kapsamında bir temel hakkın ihlal edildiğine karar verildiği takdirde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırıldığından söz edilebilmesi için temel kural mümkün olduğunca eski hâle getirmenin yani ihlalden önceki duruma dönülmesinin sağlanmasıdır. Bunun için ise öncelikle ihlalin kaynağı belirlenerek devam eden ihlalin durdurulması, ihlale neden olan karar veya işlemin ve bunların yol açtığı sonuçların ortadan kaldırılması, varsa ihlalin sebep olduğu maddi ve manevi zararların giderilmesi, ayrıca bu bağlamda uygun görülen diğer tedbirlerin alınması gerekmektedir (Mehmet Doğan, §§ 55, 57).

28. Bununla birlikte 6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin (1) numaralı fıkrasına göre ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilirken idari eylem ve işlem niteliğinde karar verilemez. Anayasa Mahkemesi ihlalin ve sonuçlarının nasıl giderileceğine hükmederken idarenin, yargısal makamların veya yasama organının yerine

geçerek işlem tesis edemez. Anayasa Mahkemesi, ihlalin ve sonuçlarının nasıl giderileceğine hükmederek gerekli işlemlerin tesis edilmesi için kararı ilgili mercilere gönderir (Şahin Alpay (2) [GK], B. No: 2018/3007, 15/3/2018, § 57).

29. Anayasa Mahkemesince Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır. Somut olaylarda ihlalin aynı hukuki nedene dayalı olarak benzer konumdaki kişiler tarafından açılan davalarda aradan geçen uzun zamana rağmen Yargıtay daireleri arasındaki görüş farkının ortadan kaldırılıp uygulama birliğinin sağlanmamasından kaynaklandığı anlaşılmaktadır. Diğer bir ifadeyle ihlal, başvuruculaların aynı anda iki farklı yorumu yürürlükte bulunan ve bu nedenle belirlilik kriterini taşımayan bir hukuk kuralına tabi tutulmasından kaynaklanmaktadır.

30. Anayasa Mahkemesince yapılan ihlal tespitinin derece mahkemesi kararının sonucuna yönelik olmadığının ve derece mahkemesince varılan sonuçtan bağımsız olduğunun altı çizilmelidir. Hâl böyle olunca ihlalin giderilmesi için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmamaktadır. Aksi durum, yani ihlalin giderim şekli olarak yargılamanın yenilenmesine hükmedilmesi, bu yorumlardan birine üstünlük tanınarak taraflardan bir lehine tercihte bulunulması anlamına gelebilecektir. Bu da var olan ihlali gidermeyeceği gibi derece mahkemesinde görülen uyuşmazlığın diğer tarafı aleyhine yeni ihlallerin doğmasına yol açabilecektir. Dolayısıyla somut olayda, yargılamanın yenilenmesi ihlalin sonuçlarını ortadan kaldıracak nitelikte bir yol olarak kabul edilemeyeceğinden başvurucular lehine uygun bir tazminata hükmedilmesi yeterli bir giderim sağlayacaktır.

31. Bu itibarla adil yargılanma hakkının ihlali nedeniyle yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvuruculara net 10.000 TL manevi tazminatın ayrı ayrı ödenmesine karar verilmesi gerekir.

32. Anayasa Mahkemesinin maddi tazminata hükmedebilmesi için başvurucunun uğradığını iddia ettiği maddi zarar ile tespit edilen ihlal arasında illiyet bağı bulunmalıdır. Başvuruya konu olayda böyle bir illiyet bağı bulunmadığından maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

33. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 364,60 TL harç tutarının başvuruculara ayrı ayrı, 3.000 TL vekâlet ücretinin müştereken ödenmesine karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki hakkaniyete uygun yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvuruculara net 10.000 TL manevi tazminatın ayrı ayrı ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

D. 364,60 TL harç tutarının başvuruculara AYRI AYRI, 3.000 TL vekâlet ücretinin MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvuruculara Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu

sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin bilgi için Siirt 1. Asliye Hukuk Mahkemesine (E.2016/1484; E.2016/1485; E.2016/1488; E.2016/1489; E.2016/1492; E.2016/1495; E.2016/1498; E.2016/1500; E.2016/1503) GÖNDERİLMESİNE,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 13/10/2020 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ABDULLAH ALP

B. No: 2019/14160 | Karar tarihi: 13.10.2020

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/14160

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

ABDULLAH ALP BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/14160)

Karar Tarihi: 13/10/2020

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Üyeler : M. Emin KUZ

Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Basri BAĞCI

Raportör : Eren Can BENAKAY

Başvurucu : Abdullah ALP

Vekili : Av. Yasemin ALP

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, ilave tediye alacağının tahsili amacıyla açılan davanın Yargıtay daireleri arasında süregelen görüş ayrılığı dolayısıyla reddedilmesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 3/4/2019 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formları ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık görüş bildirmemiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

8. Başvurucu Şahinbey Kaymakamlığı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfında (Vakıf) hizmet akdine dayalı olarak çalışmıştır.

9. Başvurucu, kamu personeli olduğunu ileri sürerek 4/7/1956 tarihli ve 6772 sayılı Devlet ve Ona Bağlı Müesseselerde Çalışan İşçilere İlave Tediye Yapılması Hakkında Kanun uyarınca her bir yıllık çalışma süresi içinde ödenmesi gereken iki aylık tutarındaki ilave tediye alacağının ödenmesi amacıyla Vakıf aleyhine dava açmıştır

10. Gaziantep 3. İş Mahkemesi yapmış olduğu yargılama sonunda 19/7/2017 tarihli kararla başvurucunun davasını reddetmiştir. Gerekçeli kararda, Yargıtay 22. Hukuk Dairesinin emsal kararı uyarınca Vakfın özel hukuk tüzel kişi olduğu bu nedenle 6772 sayılı Kanun kapsamına girmeyeceği belirtilerek ilave tediye alacağından sorumlu olmayacağı ifade edilmiştir.

11. Davacı istinaf yoluna başvurmuştur. Gaziantep Bölge Adliye Mahkemesi (BAM) 7. Hukuk Dairesi 27/12/2018 tarihinde istinaf talebini kesin olarak reddetmiştir.

12. Nihai karar başvurucuya 5/3/2019 tarihinde tebliğ edilmiştir. Başvurucu 3/4/2019 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

13. İlgili hukuk için bkz. Yasemin Bodur, B. No: 2017/29896, 25/12/2018, §§ 14-32.

V. İNCELEME VE GEREKÇE

14. Mahkemenin 13/10/2020 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucuların İddiaları

15. Başvurucu, ilave tediye alacağı konusunda Yargıtay 9. Hukuk Dairesi ile Yargıtay 22. Hukuk Dairesinin kararları arasında çelişki bulunduğunu belirtmiştir. Anayasa Mahkemesinin Yasemin Bodur kararında ifade ettiği üzere derin ve süregelen içtihat farklılığının adil yargılanma hakkını ihlal ettiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

16. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Başvurucunun farklı kararlar verilmesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddiasının özünün adil yargılanma hakkının güvencelerinden biri olan hakkaniyete uygun yargılanma hakkına ilişkin olduğu ve bu kapsamda bir inceleme yapılması gerektiği değerlendirilmiştir.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

17. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

18. Başvuru konusu ile ilgili ilkeler daha önce Yasemin Bodur (anılan kararda bkz. §§ 35-45) kararında ortaya konulmuştur. Anılan kararda Anayasa Mahkemesinin kanunilik ilkesi bağlamındaki görevinin, hukuk kurallarının birden fazla yorumunun varlığının hukuki belirlilik ve öngörülebilirliği etkileyip etkilemediğini tespit etmek olduğu belirtilmiştir. Bu noktada derece mahkemelerinin hukuk kurallarını yorumlamasından kaynaklanan içtihat farkının süregelen bir hâl aldığı durumlarda uygulamadaki tutarsızlıkları ortadan kaldıracak nitelikteki tedbirlerin önemine işaret edilmiştir. Hukukun üstünlüğü ilkesi gereği devletin, aynı yargı koluna dâhil mahkemeler arasındaki derin ve süregelen içtihat farklılıklarını ortadan kaldırabilecek nitelikte bir mekanizmayı kurmak ve bu mekanizmanın etkin bir şekilde işleyişini sağlayacak düzenlemeler yapmakla yükümlü olduğu ifade edilmiştir.

19. Yargıtay 7. Hukuk Dairesinin, anılan vakıf çalışanlarının kamu işçisi olduğuna ve şartları uygunsa ilave tediye alacağından yararlanacaklarına dair kararlar verdiği belirtilmiştir. Buna karşılık olarak Yargıtay 22. Hukuk Dairesinin, anılan vakıfların özel hukuk tüzel kişisi statüsüne sahip olduğunu ve dolayısıyla kamu personeli sıfatı bulunmayan çalışanlarının ilave tediyeden yararlanmayacağını istikrarlı olarak hüküm altına aldığı ifade edilmiştir. Yargıtay daireleri arasındaki derin ve süregelen içtihat farkının faaliyete giren istinaf mahkemesi niteliğindeki BAM daireleri arasında da sürdürüldüğü saptanmıştır (Yasemin Bodur, §§ 48, 50).

20. Anılan kararda sosyal yardımlaşma ve dayanışma vakfı çalışanlarının ilave tediye alacağına hak kazanıp kazanmayacağı hususunda süregelen içtihat farklılığının derinleşmiş ve sürekli bir nitelik kazanmış olduğu, bu durumun davaların somut özelliğinden kaynaklanmadığı ve bu durumun ortadan kaldırılmasını sağlayacak içtihadı birleştirme kararı gibi elverişli bir mekanizma işletilmemesi nedenleriyle varılan sonucun başvurucu için öngörülemez olduğu ve yargılamanın hakkaniyetini zedelediği sonucuna ulaşılmıştır (Yasemin Bodur, § 52).

21. Somut başvurunun da aynı hususa ilişkin olması ve Yasemin Bodur kararından ayrılmayı gerektiren bir durumun bulunmaması nedeniyle başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

C. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

22. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"(1) Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir…

(2) Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

23. Başvurucu ihlalin tespit edilmesini istemiş ve ilave tediye alacağı ile 10.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

24. Anayasa Mahkemesinin Mehmet Doğan ([GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018) kararında ihlal sonucuna varıldığında ihlalin nasıl ortadan kaldırılacağı hususunda genel ilkeler belirlenmiştir. Anayasa Mahkemesi diğer bir kararında ise bu ilkelerle birlikte ihlal kararının yerine getirilmemesinin sonuçlarına da değinmiş ve bu durumun ihlalin devamı anlamına geleceği gibi ilgili hakkın ikinci kez ihlal edilmesiyle sonuçlanacağına işaret etmiştir (Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019).

25. Bireysel başvuru kapsamında bir temel hakkın ihlal edildiğine karar verildiği takdirde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırıldığından söz edilebilmesi için temel kural mümkün olduğunca eski hâle getirmenin yani ihlalden önceki duruma dönülmesinin sağlanmasıdır. Bunun için ise öncelikle ihlalin kaynağı belirlenerek devam eden ihlalin durdurulması, ihlale neden olan karar veya işlemin ve bunların yol açtığı sonuçların ortadan kaldırılması, varsa ihlalin sebep olduğu maddi ve manevi zararların giderilmesi, ayrıca bu bağlamda uygun görülen diğer tedbirlerin alınması gerekmektedir (Mehmet Doğan, §§ 55, 57).

26. Bununla birlikte 6216 sayılı Kanun’un 50. maddesinin (1) numaralı fıkrasına göre ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilirken idari eylem ve işlem niteliğinde karar verilemez. Anayasa Mahkemesi ihlalin ve sonuçlarının nasıl giderileceğine hükmederken idarenin, yargısal makamların veya yasama organının yerine geçerek işlem tesis edemez. Anayasa Mahkemesi, ihlalin ve sonuçlarının nasıl giderileceğine hükmederek gerekli işlemlerin tesis edilmesi için kararı ilgili mercilere gönderir (Şahin Alpay (2) [GK], B. No: 2018/3007, 15/3/2018, § 57).

27. Anayasa Mahkemesince Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır. Somut olaylarda ihlalin aynı hukuki nedene dayalı olarak benzer konumdaki kişiler tarafından açılan davalarda aradan geçen uzun zamana rağmen Yargıtay daireleri arasındaki görüş farkının ortadan kaldırılıp uygulama birliğinin sağlanmamasından kaynaklandığı anlaşılmaktadır. Diğer bir ifadeyle ihlal, başvurucunun aynı anda iki farklı yorumu yürürlükte bulunan ve bu nedenle belirlilik kriterini taşımayan bir hukuk kuralına tabi tutulmasından kaynaklanmaktadır.

28. Anayasa Mahkemesince yapılan ihlal tespitinin derece mahkemesi kararının sonucuna yönelik olmadığının ve derece mahkemesince varılan sonuçtan bağımsız olduğunun altı çizilmelidir. Hâl böyle olunca ihlalin giderilmesi için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmamaktadır. Aksi durum, yani ihlalin giderim şekli olarak yargılamanın yenilenmesine hükmedilmesi, bu yorumlardan birine üstünlük tanınarak taraflardan bir lehine tercihte bulunulması anlamına gelebilecektir. Bu da var olan ihlali gidermeyeceği gibi derece mahkemesinde görülen uyuşmazlığın diğer tarafı aleyhine yeni ihlallerin doğmasına yol açabilecektir. Dolayısıyla somut olayda, yargılamanın yenilenmesi ihlalin sonuçlarını ortadan kaldıracak nitelikte bir yol olarak kabul edilemeyeceğinden başvurucu lehine uygun bir tazminata hükmedilmesi yeterli bir giderim sağlayacaktır.

29. Bu itibarla adil yargılanma hakkının ihlali nedeniyle yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvurucuya net 10.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

30. Anayasa Mahkemesinin maddi tazminata hükmedebilmesi için başvurucunun uğradığını iddia ettiği maddi zarar ile tespit edilen ihlal arasında illiyet bağı bulunmalıdır. Başvuruya konu olayda böyle bir illiyet bağı bulunmadığından tediye alacağının ödenmesine yönelik talebin reddine karar verilmesi gerekir.

31. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 364,60 TL harç ve 3.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 3.364,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki hakkaniyete uygun yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvurucuya net 10.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

D. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 364,60 TL harç ve 3.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 3.364,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin bilgi için Gaziantep 3. İş Mahkemesine (E.2016/1234) GÖNDERİLMESİNE,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 13/10/2020 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

BODUR İNŞAAT NAKLİYAT TAAHHÜT VE TİCARET LTD. ŞTİ.

B. No: 2019/18674 | Karar tarihi: 13.10.2020

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/18674

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

BODUR İNŞAAT NAKLİYAT TAAHHÜT VE TİCARET LTD. ŞTİ. BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/18674)

Karar Tarihi: 13/10/2020

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Üyeler : M. Emin KUZ

Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Basri BAĞCI

Raportör : Pınar ARMAĞAN YILDIRIM

Başvurucu : Bodur İnşaat Nakliyat Taahhüt ve Ticaret Limited Şirketi

Vekili : Av. Kerim ALTINTAŞ

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, taşıma sözleşmesine dayalı tazminat talebiyle açılan davada yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 27/5/2019 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 71. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca başvurunun içtihadın oluştuğu alana ilişkin olduğu değerlendirilerek Bakanlık cevabı beklenmeden incelenmesine karar verilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

8. Başvurucunun 25/4/2007 tarihinde açtığı davada yargısal süreç, Yargıtay 11. Hukuk Dairesinin 11/3/2019 tarihli onama kararıyla sona ermiştir.

9. Başvurucu, açtığı davada yargılamanın uzun sürdüğü iddiasıyla 27/5/2019 tarihinde Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

10. Mahkemenin 13/10/2020 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

11. Başvurucu, uzun süren yargılama nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

12. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

13. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin yargılamanın süresi tespit edilirken sürenin başlangıç tarihi olarak davanın ikame edildiği tarih; sürenin sona erdiği tarih olarak -çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde- yargılamanın sona erdiği tarih, yargılaması devam eden davalar yönünden ise Anayasa Mahkemesinin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin şikâyetle ilgili kararını verdiği tarih esas alınır (Güher Ergun ve diğerleri, B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 50, 52).

14. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin yargılama süresinin makul olup olmadığı değerlendirilirken yargılamanın karmaşıklığı ve kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun yargılamanın süratle sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar dikkate alınır (Güher Ergun ve diğerleri, §§ 41-45).

15. Anılan ilkeler ve Anayasa Mahkemesinin benzer başvurularda verdiği kararlar dikkate alındığında somut olayda başvuru konusu davada yaklaşık 12 yıllk yargılama süresinin makul olmadığı sonucuna varmak gerekir.

16. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

17. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"(1) Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir…

(2) Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

18. Başvurucu ihlalin tespiti ile 1.000 TL maddi, 50.000 TL manevi tazminata karar verilmesi talebinde bulunmuştur.

19. Somut olayda makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

20. Yargılamaya konu hukuki menfaat de dikkate alınarak ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvurucuya net 10.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

21. Anayasa Mahkemesinin maddi tazminata hükmedebilmesi için başvurucunun uğradığını iddia ettiği maddi zarar ile tespit edilen ihlal arasında illiyet bağı bulunmalıdır. Somut olayda tespit edilen ihlal ile ileri sürülen maddi zarar arasında illiyet bağı bulunmadığından başvurucunun maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

22. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 364,60 TL harç ve 3.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 3.364,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvurucuya net 10.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

D. 364,60 TL harç ve 3.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 3.364,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin bilgi için İstanbul 18. Asliye Ticaret Mahkemesine (E.2016/308, K.2017/643) GÖNDERİLMESİNE,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 13/10/2020 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

KANİ GÖRGÜLÜ

B. No: 2019/18839 | Karar tarihi: 13.10.2020

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/18839

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

KANİ GÖRGÜLÜ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/18839)

Karar Tarihi: 13/10/2020

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Üyeler : M. Emin KUZ

Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Basri BAĞCI

Raportör : Pınar ARMAĞAN YILDIRIM

Başvurucu : Kani GÖRGÜLÜ

Vekili : Av. Öznur OĞUZ

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, katkı payı alacağı talebiyle açılan davada yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 27/5/2019 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir.

Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 71. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca başvurunun içtihadın oluştuğu alana ilişkin olduğu değerlendirilerek Bakanlık cevabı beklenmeden incelenmesine karar verilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

8. Başvurucu 10/12/2001 tarihinde dava açmıştır. Yargılama halen devam etmektedir.

9. Başvurucu, açtığı davada yargılamanın uzun sürdüğü iddiasıyla 27/5/2019 tarihinde Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

10. Mahkemenin 13/10/2020 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

11. Başvurucu, makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

12. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

13. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin yargılamanın süresi tespit edilirken sürenin başlangıç tarihi olarak davanın ikame edildiği tarih; sürenin sona erdiği tarih olarak -çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde- yargılamanın sona erdiği tarih, yargılaması devam eden davalar yönünden ise Anayasa Mahkemesinin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin şikâyetle ilgili kararını verdiği tarih esas alınır (Güher Ergun ve diğerleri, B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 50, 52).

14. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin yargılama süresinin makul olup olmadığı değerlendirilirken yargılamanın karmaşıklığı ve kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun yargılamanın süratle sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar dikkate alınır (Güher Ergun ve diğerleri, §§ 41-45).

15. Anılan ilkeler ve Anayasa Mahkemesinin benzer başvurularda verdiği kararlar dikkate alındığında somut olayda başvuru konusu davada yargılamanın yaklaşık 19 yıldır devam etmesinin makul olmadığı sonucuna varmak gerekir.

16. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

17. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"(1) Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine

karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir. …

(2) Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir.”

18. Başvurucu ihlalin tespiti ile 100.000 TL manevi tazminata karar verilmesi talebinde bulunmuştur.

19. Somut olayda makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

20. İhlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvurucuya net 60.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

21. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 364,60 TL harç ve 3.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 3.364,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvurucuya net 60.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

D. 364,60 TL harç ve 3.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 3.364,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin bilgi için Sarıoğlan Asliye Hukuk Mahkemesine (E.2001/236) GÖNDERİLMESİNE,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 13/10/2020 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ÖMER İLHAN

B. No: 2019/18887 | Karar tarihi: 13.10.2020

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/18887

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

ÖMER İLHAN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/18887)

Karar Tarihi: 13/10/2020

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Üyeler : M. Emin KUZ

Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Basri BAĞCI

Raportör : Pınar ARMAĞAN YILDIRIM

Başvurucu : Ömer İLHAN

Vekili : Av. Sevgi DEMİRTAŞ

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, sigorta poliçesinden kaynaklanan tazminat talebine ilişkin davada yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 10/6/2019 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir.

Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 71. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca başvurunun içtihadın oluştuğu alana ilişkin olduğu değerlendirilerek Bakanlık cevabı beklenmeden incelenmesine karar verilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

8. Başvurucu 27/4/2011 tarihinde dava açmıştır. Yargısal süreç, Ankara 8. Asliye Ticaret Mahkemesinin 17/12/2015 tarihinde verdiği kararın Yargıtay 17. Hukuk Dairesinin 14/3/2019 tarihli kararı ile onanmasıyla sona ermiştir.

9. Başvurucu, açtığı davada yargılamanın uzun sürdüğü iddiasıyla 10/6/2019 tarihinde Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

10. Mahkemenin 13/10/2020 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

11. Başvurucu, makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

12. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

13. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin yargılamanın süresi tespit edilirken sürenin başlangıç tarihi olarak davanın ikame edildiği tarih; sürenin sona erdiği tarih olarak -çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde- yargılamanın sona erdiği tarih, yargılaması devam eden davalar yönünden ise Anayasa Mahkemesinin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin şikâyetle ilgili kararını verdiği tarih esas alınır (Güher Ergun ve diğerleri, B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 50, 52).

14. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin yargılama süresinin makul olup olmadığı değerlendirilirken yargılamanın karmaşıklığı ve kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun yargılamanın süratle sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar dikkate alınır (Güher Ergun ve diğerleri, §§ 41-45).

15. Anılan ilkeler ve Anayasa Mahkemesinin benzer başvurularda verdiği kararlar dikkate alındığında somut olayda başvuru konusu davada 7 yıl 10 ay 17 günlük yargılama süresinin makul olmadığı sonucuna varmak gerekir.

16. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

17. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri

Hakkında Kanun'un 50. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"(1) Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir…

(2) Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

18. Başvurucu, ihlalin tespiti ile 50.000 TL maddi ve 50.000 TL manevi tazminata karar verilmesi talebinde bulunmuştur.

19. Somut olayda makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

20. İhlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvurucuya net 14.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

21. Anayasa Mahkemesinin maddi tazminata hükmedebilmesi için başvurucunun uğradığını iddia ettiği maddi zarar ile tespit edilen ihlal arasında illiyet bağı bulunmalıdır. Somut olayda tespit edilen ihlal ile ileri sürülen maddi zarar arasında illiyet bağı bulunmadığından başvurucunun maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

22. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 364,60 TL harç ve 3.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 3.364,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvurucuya net 14.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

D. 364,60 TL harç ve 3.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 3.364,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin bilgi için Ankara 8. Asliye Ticaret Mahkemesine (E.2011/288) GÖNDERİLMESİNE,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 13/10/2020 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

KUDRET AYDEMİR VE DİĞERLERİ

B. No: 2019/19038 | Karar tarihi: 13.10.2020

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/19038

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

KUDRET AYDEMİR VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/19038)

Karar Tarihi: 13/10/2020

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Üyeler : M.Emin KUZ

Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Basri BAĞCI

Raportör : Pınar ARMAĞAN YILDIRIM

Başvurucular : 1. Kudret AYDEMİR

2. Olgun AYDEMİR

3. Onur AYDEMİR

4. Tuncay AYDEMİR

5. Olcay AYDEMİR

Başvurucular Vekili : Av. Mustafa DOĞAN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, öldürme ve yaralama eylemlerine dayalı maddi ve manevi tazminat talebiyle açılan davada yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, başvuru formları ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

3. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına

karar verilmiştir.

4. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

5. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 71. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca başvurunun içtihadın oluştuğu alana ilişkin olduğu değerlendirilerek Bakanlık cevabı beklenmeden incelenmesine karar verilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

6. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

7. Başvuruculların 24/7/2006 tarihinde açtıkları davada başlayan yargısal süreç, Yargıtay 4. Hukuk Dairesinin 1/7/2020 tarihli kararı ile sona ermiştir.

8. Başvurucular, yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle adil yargılanma haklarının ihlal edildiği iddiasıyla 27/5/2019 tarihinde Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

9. Mahkemenin 13/10/2020 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvuruculların İddiaları

10. Başvurucular, makul sürede yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir.

B. Değerlendirme

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

11. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

12. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin yargılamanın süresi tespit edilirken sürenin başlangıç tarihi olarak davanın ikame edildiği tarih; sürenin sona erdiği tarih olarak -çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde- yargılamanın sona erdiği tarih, yargılaması devam eden davalar yönünden ise Anayasa Mahkemesinin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin şikâyetle ilgili kararını verdiği tarih esas alınır (Güher Ergun ve diğerleri, B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 50, 52).

13. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin yargılama süresinin makul olup olmadığı değerlendirilirken yargılamanın karmaşıklığı ve kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun yargılamanın süratle sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar dikkate alınır (Güher Ergun ve diğerleri, §§ 41-45).

14. Anılan ilkeler ve Anayasa Mahkemesinin benzer başvurularda verdiği kararlar dikkate alındığında somut olayda başvuru konusu davada yaklaşık 14 yıl süren yargılama süresinin makul olmadığı sonucuna varmak gerekir.

15. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

16. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun’un 50. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

“(1) Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir…

(2) Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir.”

17. Başvurucular, ihlalin tespiti ile Olcay ve Kudret Aydemir için 100.000 TL, diğer başvuruculların her biri için 50.000 TL manevi tazminata karar verilmesi talebinde bulunmuştur.

18. Somut olayda makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

19. İhlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvuruculara net 47.000 TL manevi tazminatın müştereken ödenmesine karar verilmesi gerekir.

20. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 364,60 TL harç ve 3.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 3.364,60 TL yargılama giderinin başvuruculara müştereken ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvuruculara net 47.000 TL manevi tazminatın MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

D. 364,60 TL harç ve 3.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 3.364,60 TL yargılama giderinin başvuruculara MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvuruculların Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihlerinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin bilgi için Görele 1. Asliye Hukuk Mahkemesine (E.2018/200) GÖNDERİLMESİNE,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 13/10/2020 tarihinde

OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

DURSUN KESKİN

B. No: 2019/19546 | Karar tarihi: 13.10.2020

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/19546

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

DURSUN KESKİN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/19546)

Karar Tarihi: 13/10/2020

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Üyeler : M.Emin KUZ

Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Basri BAĞCI

Raportör : Pınar ARMAĞAN YILDIRIM

Başvurucu : Dursun KESKİN

Vekili : Av. Mustafa ÖZCAN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, kamulaştırmasız el atmadan kaynaklanan tazminat davasında yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 28/5/2019 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir.

Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 71. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca başvurunun içtihadın oluştuğu alana ilişkin olduğu değerlendirilerek Bakanlık cevabı beklenmeden incelenmesine karar verilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ve Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) aracılığıyla erişilen bilgi ve belgeler çerçevesinde olaylar özetle şöyledir:

8. Başvurucunun 27/5/2014 tarihinde açtığı davada Ankara Batı 2. Asliye Hukuk Mahkemesinin 7/5/2015 tarihli kararı ile davanın kabulüne karar verilmiştir. Davalı idarenin temyiz istemi üzerine Yargıtay 5. Hukuk Dairesinin (Daire) 13/3/2018 tarihli kararı ile hüküm onanmıştır.

9. Davalı idare miktar itibarıyla karar düzeltme yolu olmayan karara karşı karar düzeltme talebinde bulunmuştur. UYAP üzerinden yapılan incelemede, başvurucuya onama kararının ne zaman tebliğ edildiği dosyadaki bilgilerden anlaşılamasa da davalı tarafın karar düzeltme talebini içeren dilekçesinin başvurucuya 24/5/2018 tarihinde tebliğ edildiği anlaşılmaktadır. Dairenin 16/5/2019 tarihli kararı ile miktar ve değeri 15.910 TL'den az olan davalara ait hükümlerin onanması veya bozulmasına ilişkin Yargıtay kararlarına karşı karar düzeltme yoluna gidilemeyeceği gerekçesiyle davalı tarafın dilekçesinin reddine karar verilmiştir.

10. Başvurucu 28/5/2019 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

11. Mahkemenin 13/10/2020 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

12. Başvurucu, makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

13. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun’un 47. maddesinin (5) numaralı fıkrası ile Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 64. maddesinin (1) numaralı fıkrası gereği bireysel başvurunun başvuru yollarının tüketildiği, başvuru yolu öngörülmemiş ise ihlalin öğrenildiği tarihten itibaren otuz gün içinde yapılması gerekir.

14. Karar düzeltme yolu kapalı olan kararların öğrenilmesinden itibaren bireysel başvuru süresi başlar. Bu nitelikteki kararlara karşı karar düzeltme yoluna başvurulmasının bireysel başvuru süresine bir etkisi bulunmamaktadır (Erendiz Önal, B. No: 2014/1133, 30/6/2014, § 32).

15. Somut olayda 24/5/2018 tarihinde öğrenilen kesin nitelikteki karara (Yargıtay onama kararı) karşı -en geç 23/6/2018 tarihine kadar bireysel başvuruda bulunulması gerekirken- otuz günlük başvuru süresi geçtikten sonra 28/5/2019 tarihinde bireysel başvuruda bulunulduğu anlaşılmıştır.

16. Açıklanan gerekçelerle başvurunun diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin süre aşımı nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın süre aşımı nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde bırakılmasına 13/10/2020 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

MELEK ALTUN

B. No: 2019/19673 | Karar tarihi: 13.10.2020

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/19673

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

MELEK ALTUN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/19673)

Karar Tarihi: 13/10/2020

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Üyeler : M.Emin KUZ

Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Basri BAĞCI

Raportör : Pınar ARMAĞAN YILDIRIM

Başvurucu : Melek ALTUN

Vekili : Av. Serdoğan AKBAY

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, işçilik alacaklarının tahsili talebiyle açılan davada yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

3. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

4. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

5. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 71. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca başvurunun içtihadın oluştuğu alana ilişkin olduğu değerlendirilerek Bakanlık cevabı beklenmeden

incelenmesine karar verilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

6. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

7. Başvurucunun 6/2/2015 tarihinde açtığı davada başlayan yargısal süreç, mahkemenin 23/2/2016 tarihlinde verdiği kararın Yargıtay 9. Hukuk Dairesinin 22/6/2020 tarihli kararı ile onanmasıyla son bulmuştur.

8. Başvurucu, yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasıyla 31/5/2019 tarihinde Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

9. Mahkemenin 13/10/2020 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

10. Başvurucu, uzun süren yargılama nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

11. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

12. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin yargılamanın süresi tespit edilirken sürenin başlangıç tarihi olarak davanın ikame edildiği tarih; sürenin sona erdiği tarih olarak -çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde- yargılamanın sona erdiği tarih, yargılaması devam eden davalar yönünden ise Anayasa Mahkemesinin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin şikâyetle ilgili kararını verdiği tarih esas alınır (Güher Ergun ve diğerleri, B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 50, 52).

13. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin yargılama süresinin makul olup olmadığı değerlendirilirken yargılamanın karmaşıklığı ve kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun yargılamanın süratle sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar dikkate alınır (Güher Ergun ve diğerleri, §§ 41-45).

14. Anılan ilkeler ve Anayasa Mahkemesinin benzer başvurularda verdiği kararlar dikkate alındığında somut olayda başvuru konusu davada yargılamanın 5 yıl 4 ay sürmesinin makul olmadığı sonucuna varmak gerekir.

15. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

16. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun’un 50. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

“(1) Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir…

(2) Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir.”

17. Başvurucu, ihlalin tespiti ile 25.000 TL manevi tazminata karar verilmesi talebinde bulunmuştur.

18. Somut olayda makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

19. İhlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvurucuya net 8.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

20. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 364,60 TL harç ve 3.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 3.364,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvurucuya net 8.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

D. 364,60 TL harç ve 3.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 3.364,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin bilgi için İstanbul 8. İş Mahkemesine (E.2015/80) GÖNDERİLMESİNE,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 13/10/2020 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

SEÇKİN TORUNOĞLU

B. No: 2019/20060 | Karar tarihi: 13.10.2020

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/20060

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

SEÇKİN TORUNOĞLU BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/20060)

Karar Tarihi: 13/10/2020

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Üyeler : M.Emin KUZ

Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Basri BAĞCI

Raportör : Pınar ARMAĞAN YILDIRIM

Başvurucu : Seçkin TORUNOĞLU

Başvurucu Vekilleri : Av. Olcay ÖNALAN

: Av. Arslan TORUNOĞLU

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, işçilik alacaklarının tahsili talebiyle açılan davada yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

3. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

4. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

5. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir.

Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 71. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca başvurunun içtihadın oluştuğu alana ilişkin olduğu değerlendirilerek Bakanlık cevabı beklenmeden incelenmesine karar verilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

6. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

7. Başvurucunun 25/6/2009 tarihinde açtığı davada başlayan yargısal süreç, Yargıtay 9. Hukuk Dairesinin 8/4/2019 tarihli onama kararıyla son bulmuştur.

8. Başvurucu, açtığı davada yargılamanın uzun sürdüğü iddiasıyla 3/6/2019 tarihinde Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

9. Mahkemenin 13/10/2020 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

10. Başvurucu, uzun süren yargılama nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

11. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

12. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin yargılamanın süresi tespit edilirken sürenin başlangıç tarihi olarak davanın ikame edildiği tarih; sürenin sona erdiği tarih olarak -çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde- yargılamanın sona erdiği tarih, yargılaması devam eden davalar yönünden ise Anayasa Mahkemesinin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin şikâyetle ilgili kararını verdiği tarih esas alınır (Güher Ergun ve diğerleri, B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 50, 52).

13. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin yargılama süresinin makul olup olmadığı değerlendirilirken yargılamanın karmaşıklığı ve kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun yargılamanın süratle sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar dikkate alınır (Güher Ergun ve diğerleri, §§ 41-45).

14. Anılan ilkeler ve Anayasa Mahkemesinin benzer başvurularda verdiği kararlar dikkate alındığında somut olayda başvuru konusu davada 8 yıl 9 ay 13 günlük yargılama süresinin makul olmadığı sonucuna varmak gerekir.

15. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

16. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri

Hakkında Kanun'un 50. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"(1) Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir…

(2) Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

17. Başvurucu, ihlalin tespiti ile 500.000 TL maddi ve 500.000 TL manevi tazminata karar verilmesi talebinde bulunmuştur.

18. Somut olayda makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

19. İhlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvurucuya net 10.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

20. Anayasa Mahkemesinin maddi tazminata hükmedebilmesi için başvurucunun uğradığını iddia ettiği maddi zarar ile tespit edilen ihlal arasında illiyet bağı bulunmalıdır. Somut olayda tespit edilen ihlal ile ileri sürülen maddi zarar arasında illiyet bağı bulunmadığından başvurucunun maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

21. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 364,60 TL harç ve 3.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 3.364,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvurucuya net 10.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

D. 364,60 TL harç ve 3.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 3.364,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin bilgi için İstanbul 1. İş Mahkemesine (E.2009/509)GÖNDERİLMESİNE,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 13/10/2020 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ZENNURA VURGUN VE ERDAL VURGUN

B. No: 2019/20084 | Karar tarihi: 13.10.2020

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/20084

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

ZENNURA VURGUN VE ERDAL VURGUN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/20084)

Karar Tarihi: 13/10/2020

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Üyeler : M. Emin KUZ

Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Basri BAĞCI

Raportör : Pınar ARMAĞAN YILDIRIM

Başvurucu : 1. Zennura VURGUN

2. Erdal VURGUN

Başvurucular Vekili : Av. Lütfü POLAT

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, teşhis ve tedavi hizmetini üstlenen doktor ve özel hastanenin sorumluluğu nedeniyle maddi ve manevi tazminat istemine ilişkin davada yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

3. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

4. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

5. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 71. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca başvurunun içtihadın oluştuğu alana ilişkin olduğu değerlendirilerek Bakanlık cevabı beklenmeden incelenmesine karar verilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

6. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

7. Başvurucuların 21/3/2013 tarihinde açtığı davada başlayan yargısal süreç, Yargıtay 13. Hukuk Dairesinin 5/4/2017 tarihli bozma kararı sonrasında halen devam etmektedir.

8. Başvurucular, yargılamanın uzun sürdüğü iddiasıyla 12/6/2019 tarihinde Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

9. Mahkemenin 13/10/2020 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucuların İddiaları

10. Başvurucular, uzun süren yargılama nedeniyle makul sürede yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

11. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

12. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin yargılamanın süresi tespit edilirken sürenin başlangıç tarihi olarak davanın ikame edildiği tarih; sürenin sona erdiği tarih olarak -çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde- yargılamanın sona erdiği tarih, yargılaması devam eden davalar yönünden ise Anayasa Mahkemesinin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin şikâyetle ilgili kararını verdiği tarih esas alınır (Güher Ergun ve diğerleri, B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 50, 52).

13. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin yargılama süresinin makul olup olmadığı değerlendirilirken yargılamanın karmaşıklığı ve kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun yargılamanın süratle sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar dikkate alınır (Güher Ergun ve diğerleri, §§ 41-45).

14. Anılan ilkeler ve Anayasa Mahkemesinin benzer başvurularda verdiği kararlar dikkate alındığında somut olayda başvuru konusu davada yargılamanın 7 yıl 6 aydır devam etmesinin makul olmadığı sonucuna varmak gerekir.

15. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

16. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"(1) Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir…

(2) Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

17. Başvurucular, ihlalin tespiti ile 100.000 TL manevi tazminata karar verilmesi talebinde bulunmuştur.

18. Somut olayda makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

19. İhlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvuruculara net 14.000 TL manevi tazminatın müştereken ödenmesine karar verilmesi gerekir.

20. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 364,60 TL harç ve 3.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 3.364,60 TL yargılama giderinin başvuruculara müştereken ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvuruculara net 14.000 TL manevi tazminatın MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

D. 364,60 TL harç ve 3.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 3.364,60 TL yargılama giderinin başvuruculara MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvuruculara Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihlerinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin bilgi için Siverek 1. Asliye Hukuk Mahkemesine (E.2017/1031) GÖNDERİLMESİNE,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 13/10/2020 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

SANİYE ÖZÇELİK

B. No: 2019/20289 | Karar tarihi: 13.10.2020

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/20289

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

SANİYE ÖZÇELİK BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/20289)

Karar Tarihi: 13/10/2020

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Üyeler : M. Emin KUZ

Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Basri BAĞCI

Raportör : Pınar ARMAĞAN YILDIRIM

Başvurucu : Saniye ÖZÇELİK

Vekili : Av. Hasan BAYKAL

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, hizmet tespiti talebiyle açılan davada yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

3. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

4. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

5. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 71. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca başvurunun içtihadın oluştuğu alana ilişkin olduğu değerlendirilerek Bakanlık cevabı beklenmeden

incelenmesine karar verilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

6. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

7. Başvurucunun 27/3/2006 tarihinde açtığı davada başlayan yargısal süreç, Yargıtay 21. Hukuk Dairesinin 9/5/2019 tarihli onama kararıyla son bulmuştur.

8. Başvurucu, açtığı davada yargılamanın uzun sürdüğü iddiasıyla 10/5/2019 tarihinde Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

9. Mahkemenin 13/10/2020 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

10. Başvurucu, uzun süren yargılama nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

11. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

12. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin yargılamanın süresi tespit edilirken sürenin başlangıç tarihi olarak davanın ikame edildiği tarih; sürenin sona erdiği tarih olarak -çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde- yargılamanın sona erdiği tarih, yargılaması devam eden davalar yönünden ise Anayasa Mahkemesinin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin şikâyetle ilgili kararını verdiği tarih esas alınır (Güher Ergun ve diğerleri, B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 50, 52).

13. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin yargılama süresinin makul olup olmadığı değerlendirilirken yargılamanın karmaşıklığı ve kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun yargılamanın süratle sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar dikkate alınır (Güher Ergun ve diğerleri, §§ 41-45).

14. Anılan ilkeler ve Anayasa Mahkemesinin benzer başvurularda verdiği kararlar dikkate alındığında somut olayda başvuru konusu davada 13 yıl 1 ay 12 günlük yargılama süresinin makul olmadığı sonucuna varmak gerekir.

15. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

16. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"(1) Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine

karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir….

(2) Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir.”

17. Başvurucu ihlalin tespiti ile 50.000 TL maddi ve 50.000 TL manevi tazminata karar verilmesi talebinde bulunmuştur.

18. Somut olayda makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

19. İhlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvurucuya net 32.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

20. Anayasa Mahkemesinin maddi tazminata hükmedebilmesi için başvurucunun uğradığını iddia ettiği maddi zarar ile tespit edilen ihlal arasında illiyet bağı bulunmalıdır. Somut olayda tespit edilen ihlal ile ileri sürülen maddi zarar arasında illiyet bağı bulunmadığından başvurucunun maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

21. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 364,60 TL harç ve 3.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 3.364,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvurucuya net 32.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

D. 364,60 TL harç ve 3.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 3.364,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin bilgi için Salihli İş Mahkemesine (E.2016/250) GÖNDERİLMESİNE,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 13/10/2020 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

MUSTAFA DEMİRBAŞ

B. No: 2019/21716 | Karar tarihi: 13.10.2020

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/21716

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

MUSTAFA DEMİRBAŞ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/21716)

Karar Tarihi: 13/10/2020

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Üyeler : M. Emin KUZ

Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Basri BAĞCI

Raportör : Pınar ARMAĞAN YILDIRIM

Başvurucu : Mustafa DEMİRBAŞ

Vekili : Av. Mehmet Tunca DEMİRBAŞ

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, itirazın iptali talebiyle açılan davalarda yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvurular 18/6/2019 ve 21/6/2019 tarihlerinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemelerinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvuruların kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvuruların kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir.

Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 71. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca başvurunun içtihadın oluştuğu alana ilişkin olduğu değerlendirilerek Bakanlık cevabı beklenmeden incelenmesine karar verilmiştir.

7. 2019/21725, 2019/21819 başvuru numaralı bireysel başvuru dosyalarının kişi yönünden hukuki irtibat nedeniyle 2019/21716 başvuru numaralı bireysel başvuru dosyası ile birleştirilmesine ve incelemenin 2019/21716 başvuru numaralı bireysel başvuru dosyası üzerinden yürütülmesine karar verilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

8. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

9. Başvurucunun 17/12/2013 tarihinde Antalya 1., 2. ve 3. Asliye Hukuk Mahkemelerinde açtığı davalarda yargısal süreç Yargıtay 13. Hukuk Dairesinin 17/4/2019 tarihli -ve birleştirilen 2019/21819 sayılı başvuruda 2/5/2019 tarihli- onama kararlarıyla sona ermiştir.

10. Başvurucu, açtığı davalarda yargılamanın uzun sürdüğü iddiasıyla 18/6/2019 ve 21/6/2019 tarihlerinde Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

11. Mahkemenin 13/10/2020 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

12. Başvurucu, uzun süren yargılamalar nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

13. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

14. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin yargılamanın süresi tespit edilirken sürenin başlangıç tarihi olarak davanın ikame edildiği tarih; sürenin sona erdiği tarih olarak -çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde- yargılamanın sona erdiği tarih, yargılaması devam eden davalar yönünden ise Anayasa Mahkemesinin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin şikâyetle ilgili kararını verdiği tarih esas alınır (Güher Ergun ve diğerleri, B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 50, 52).

15. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin yargılama süresinin makul olup olmadığı değerlendirilirken yargılamanın karmaşıklığı ve kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun yargılamanın süratle sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar dikkate alınır (Güher Ergun ve diğerleri, §§ 41-45).

16. Anılan ilkeler ve Anayasa Mahkemesinin benzer başvurularda verdiği kararlar dikkate alındığında somut olayda, başvuru konusu davalarda (2019/21716 ve birleştirilen 2019/21725 sayılı başvurularda) 5 yıl 4 aylık ve (birleştirilen 2019/21819 sayılı başvuruda) 5

yıl 5 aylık yargılama sürelerinin makul olmadığı sonucuna varmak gerekir.

17. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

18. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"(1) Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir. …

(2) Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

19. Başvurucu, ihlallerin tespiti ile 2019/21716 sayılı başvuruda enflasyon kaybı kadar maddi tazminat, birleştirilen 2019/21819 sayılı başvuruda 10.000 TL maddi ve 10.000 TL manevi tazminata karar verilmesi talebinde bulunmuştur. Başvurucu birleştirilen 2019/21725 sayılı başvuruda ise ihlallerin tespiti ile tazminat talebinde bulunmuş ancak herhangi bir miktar belirtmemiştir.

20. Somut olayda makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

21. İhlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvurucuya birleştirilen 2019/21819 ve 2019/21725 sayılı başvurular için ayrı ayrı 8.000 TL olmak üzere toplam 16.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

22. Anayasa Mahkemesinin maddi tazminata hükmedebilmesi için başvurucunun uğradığını iddia ettiği maddi zarar ile tespit edilen ihlal arasında illiyet bağı bulunmalıdır. Somut olayda tespit edilen ihlal ile ileri sürülen maddi zarar arasında illiyet bağı bulunmadığından başvurucunun maddi tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

23. Dosyadaki belgelerden -364,60 TL olarak her bir başvuru için yatırıldığı tespit edilen-1.093,80 TL harç ve 3.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 4.093,80 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvurucuya birleştirilen 2019/21819 ve 2019/21725 sayılı başvurular için ayrı ayrı 8.000 TL olmak üzere toplam 16.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

D. 1.093,80 TL harç ve 3.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 4.093,80 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin bilgi için Antalya 1. Asliye Hukuk (E.2013/587); Antalya 2. Asliye Hukuk (E.2013/580) ve Antalya 3. Asliye Hukuk (E.2013/526) Mahkemelerine GÖNDERİLMESİNE,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 13/10/2020 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

REŞİT ERTAN

B. No: 2017/16522 | Karar tarihi: 14.10.2020

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2017/16522

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

REŞİT ERTAN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2017/16522)

Karar Tarihi: 14/10/2020

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Burhan ÜSTÜN

Hicabi DURSUN

Selahaddin MENTEŞ

Raportör : Mahmut ALTIN

Başvurucu : Reşit ERTAN

Vekili : Av. Rojbin TUĞAN KALKAN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, kamulaştırmasız el atma nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 5/1/2017 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir.

Bakanlık, başvuru hakkında görüş bildirilmesine gerek olmadığını beyan etmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

A. Uyuşmazlığın Arka Planı

8. Başvuru formundaki beyana göre başvurucu, çatışmaların yoğunlaşması üzerine 1995 yılında köyünü terk etmek zorunda kalmıştır.

9. Hakkâri'ye bağlı Sikin köyü Hebabil mevkiinde bulunan ve 16/12/1943 tarihli ve 40 sayılı tapu kaydına göre başvurucunun hisse sahibi olduğu taşınmazda kadastro çalışmaları yapılmıştır. Kadastro çalışmaları sonrasında Hakkâri'nin Çaltıkoru köyünde bulunan, başvuru konusu 112 ada 9 ve 11 parsel sayılı taşınmazlar başvurucu adına tespit edilmiştir.

10. Kadastro çalışmalarından önce başvurucu ve diğer müşterek malikler 30/6/2003 tarihinde Hakkâri Asliye Hukuk Mahkemesinde (Mahkeme) Millî Savunma Bakanlığı aleyhine kamulaştırmasız el atma nedeniyle tazminat davası açmıştır. Mahkemece 16/12/2011 tarihinde dava konusu taşınmazın üzerinde yer alan birliğin Millî Savunma Bakanlığına bağlı bir askerî birlik olmayıp İçişleri Bakanlığına bağlı bir karakol olduğu gerekçesiyle davanın husumetten reddine karar verilmiştir.

B. Başvuru Konusu Yargılama Süreci

11. Başvurucu 11/9/2012 tarihinde aynı mahkemede bu kez İçişleri Bakanlığı ve İl Özel İdaresi aleyhine aynı taşınmazlarla ilgili olarak kamulaştırmasız el atma nedeniyle tazminat ve ecrimisil davası açmıştır. Başvurucu taşınmazlarına kamulaştırma yapılmaksızın el konulduğunu ve uzun zamandan beri jandarma karakolu tarafından kullanıldığını, karakol binası, eklentileri, gözetleme kuleleri ve diğer karakol eklentileri yapıldığını, etrafının çitlendiğini, tellerle çevrildiğini iddia etmiştir. Başvurucu ayrıca taşınmazlarına girişinin engellendiğini ve davalı İl Özel İdaresi tarafından hem köye hem de karakola ulaşım sağlamak için yol geçirildiğini, taşınmazlarının tahrip edilerek kullanılamaz hâle getirildiğini ve kullanımının uzun zamandan beri engellendiğini ileri sürmüştür.

12. Mahkemece 14/5/2013 tarihinde başvurucu ve vekilinin yokluğunda bilirkişiler marifetiyle taşınmazlarda keşif yapılmıştır. Keşif Tutanağı'nda; taşınmazların arasından yol geçtiği, kısmen tel içinde yer aldığı, yoldan geçişe engel bir barikatın bulunmadığı, eski barikatların yerinde mevcut olduğu fakat girişi engellemediği belirtilmiştir.

13. Kadastro bilirkişi raporunda 112 ada 9 parsel sayılı taşınmazda el atılan alanın 766,30 m^2, 112 ada 11 parsel sayılı taşınmazda el atılan alanın 26.974,54 m^2 olduğu belirtilmiştir. Raporda el atmanın ne şekilde gerçekleştiğine ilişkin açıklamada bulunulmamıştır.

14. Mülk bilirkişisi ile ziraat bilirkişileri tarafından hazırlanan 27/6/2013 tarihli bilirkişi raporunda; taşınmazlar üzerinde herhangi bir ürünün ekili olmayıp sulama arkı bulunmadığı ve taşınmaz üzerindeki mahsulün kuru çayır olduğu belirtilerek taşınmazın değeri ve ecrimisil hesabı yapılmıştır. Raporda el atmanın ne şekilde gerçekleştiğine ilişkin açıklamada bulunulmamıştır.

15. Mahkemece 21/11/2013 tarihinde davanın reddine karar verilmiştir. Kararın gerekçesinde; başvuru konusu taşınmazların eski karakol binasının yakınında yer aldığı, karakolun keşif anında kullanılmadığı, terk edilmiş olduğu, çevresinde kısmen tellerin olduğu ancak giriş çıkışı engeller durumda olmadığının gözlemlendiği açıklanarak

kamulaştırmasız el atma olgusunun keşif günü itibarı ile gerçekleşmediği belirtilmiştir. Ecrimisil talebi yönünden ise taşınmazlara el koymanın ne zaman gerçekleştiği, el koymaya ne zaman son verildiği hususlarıyla ilgili delil sunulmadığı açıklanarak ecrimisil talebinin ispatlanamadığı ifade edilmiştir.

16. Başvurucu tarafından temyiz edilen karar, Yargıtay 5. Hukuk Dairesince (Daire) 20/10/2014 tarihinde onanmıştır. Başvurucunun karar düzeltme talebi de aynı Daire tarafından 4/4/2016 tarihinde reddedilmiştir.

17. Nihai karar 7/12/2016 tarihinde tebliğ edilmiştir.

18. Başvurucu 5/1/2017 tarihinde başvuruda bulunmuştur.

C. Başvurucunun Kardeşinin Açtığı Benzer Dava Süreci

19. Mahkemece 14/5/2013 tarihinde başvurucu ve vekilinin yokluğunda bilirkişiler marifetiyle taşınmazlarda keşif yapılmıştır. Keşif Tutanağı'nda; taşınmazların arasından yol geçtiği, kısmen tel içinde yer aldığı, yoldan geçişe engel bir barikatın bulunmadığı, eski barikatların yerinde mevcut olduğu fakat girişi engellemediği belirtilmiştir.

20. Başvurucunun kardeşinin 112 ada 10, 12 ve 13 parsel sayılı taşınmazlarla ilgili olarak kamulaştırmasız el atma nedeniyle mahkemede açtığı tazminat ve ecrimisil davası da benzer gerekçelerle reddedilmiştir.

21. Başvurucunun kardeşi tarafından temyiz edilen karar, Dairece 20/10/2014 tarihinde bozulmuştur. Kararın gerekçesinde yeniden keşif yapılıp Jandarma Genel Komutanlığından gelen yazı cevabı da dikkate alınarak gerekirse tanık da dinlemek suretiyle dava konusu taşınmazlara el atılıp atılmadığı, bu durum söz konusu ise hangi tarihte el atıldığı, taşınmazın fiilen kullanmasına engel bir durumun olup olmadığı, giriş çıkışın serbest olup olmadığı hususlarının araştırılıp sonucuna göre karar verilmesi gerektiği belirtilmiştir.

22. Bozma kararına uyan Mahkemece 6/7/2015 tarihinde İçişleri Bakanlığı ve Jandarma Genel Komutanlığı aleyhine açılan davanın kısmen kabulüne, Hakkâri İl Özel İdaresi aleyhine açılan davanın reddine karar verilmiştir. Kararda, kamulaştırmasız el atma nedeniyle başvuru konusu 112 ada 12 ve 13 parsel sayılı taşınmazlarda fiilî el atmanın sürdüğü ancak 10 parsel sayılı taşınmazda el atmanın söz konusu olmadığı belirtilmiştir.

23. Kararın gerekçesinde dava konusu 12 ve 13 parsel sayılı taşınmazların 10/10/2013 tarihli Jandarma Genel Komutanlığının cevap yazısına göre 1. derece askerî güvenlik bölgesinde olduğu ve giriş çıkışın serbest olmadığı belirtilmiştir. Ayrıca yapılan keşifte anılan parsellerin jandarma karakolunun hemen yanında olup üzerinde karakol güvenliği için muhtelif ve düzenli şekilde geçişi engellemek için dikenli tellerin bulunduğu, böylece fiilî el atmanın kalıcı bir şekilde taşınmazların tamamı üzerinde sürdürüldüğü ifade edilmiştir. Buna karşın söz konusu tutanakta da belirtildiği gibi 10 parsel sayılı taşınmaza giriş çıkışın serbest olduğu, bu durumun keşifte dinlenen mahallî bilirkişi beyanı ve yapılan gözlemle de doğrulandığı açıklanmıştır.

24. Davalılar tarafından temyiz edilmeyip başvurucunun kardeşi tarafından temyiz edilen karar 30/5/2019 tarihinde onanmıştır. Davalı İçişleri Bakanlığı tarafından karar düzeltme talebinde bulunulmuş olup dosya derdesttir.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

25. Mahkemenin 14/10/2020 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği

düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

26. Başvurucu 1998 yılından beri hukuka aykırı olarak kamulaştırma yapılmaksızın karakol binası, gözetleme kuleleri, savunma mevzileri ve atış poligonları ile diğer karakol eklentileri yapılarak, karakolun etrafının tellerle çevrilerek ve mayınlanarak taşınmazlarına el konulduğunu belirtmiştir. Başvurucu ayrıca taşınmazlarından karakol için yol geçirildiğini, taşınmazlarının tahrip edilerek kullanılamaz hâle getirildiğini ve taşınmazlarına girişinin engellenerek daha önce ekip biçtiği taşınmazlarını uzun zamandan beri kullanamadığını ileri sürmüştür. Öte yandan başvurucu, taşınmazları içindeki su kaynaklarının karakola taşınması nedeniyle diğer taşınmazlarının da verimsiz hâle geldiğinden yakınmıştır. Bu nedenlerle taşınmazlarını satamadığını da beyan etmiştir.

27. Başvurucu iddialarının tartışılmadığını ve hâkimin keşifteki gözlemine ve kadastro bilirkişi raporuna rağmen karakolda görevli askerlerce tutulmuş 10/10/2013 tarihli tutanağa dayanılarak ve yeterli gerekçe belirtilmeden davanın reddine karar verilmesinin hakkaniyete ve maddi gerçeğe aykırı olduğunu ifade etmiştir. Başvurucu bununla birlikte diğer köylülerin ve kardeşinin açtığı davalar kabul edilmesine rağmen kendi davasının reddedildiğini vurgulamıştır.

28. Başvurucu; belirtilen gerekçelerle hakkaniyete uygun yargılanma, gerekçeli karar, savunma, etkili başvuru ile mülkiyet haklarının ve eşitlik ilkesinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

29. Anayasa'nın "Mülkiyet hakkı" kenar başlıklı 35. maddesi şöyledir:

"Herkes, mülkiyet ve miras haklarına sahiptir.

Bu haklar, ancak kamu yararı amacıyla, kanunla sınırlanabilir.

Mülkiyet hakkının kullanılması toplum yararına aykırı olamaz."

30. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Başvurucu mülkiyet hakkı ile yukarıda belirtilen diğer haklarının ve ilkelerin ihlal edildiğini ileri sürmektedir. Ancak başvurucunun şikâyetlerinin özünün kamulaştırmasız el atma iddiasına ilişkin olduğu gözetildiğinde şikâyetlerin tümünün mülkiyet hakkı kapsamında incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

31. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

32. Anayasa'nın 35. maddesinin birinci fıkrasında "Herkes, mülkiyet ve miras haklarına sahiptir" denilmek suretiyle mülkiyet hakkı güvenceye bağlanmıştır. Anayasa'nın anılan maddesiyle güvenceye bağlanan mülkiyet hakkı, ekonomik değer ifade eden ve parayla değerlendirilebilen her türlü mal varlığı hakkını kapsamaktadır (AYM, E.2015/39, K.2015/62, 1/7/2015, § 20). Bu bağlamda, mülk olarak değerlendirilmesi gerektiğinden

kuşku bulunmayan menkul ve gayrimenkul mallar ile bunların üzerinde tesis edilen sınırlı ayni haklar ve fikrî hakların yanı sıra icrası kabil olan her türlü alacak da mülkiyet hakkının kapsamına dâhildir (Mahmut Duran ve diğerleri, B. No: 2014/11441, 1/2/2017, § 60).

33. Anayasa Mahkemesinin daha önceki kararlarında tapulu taşınmazın mülkiyet hakkı kapsamında korunan ekonomik bir değer ifade ettiği kabul edilmiştir. Ayrıca müdahalenin kişiyi mülkiyetten yoksun bıraktığı sonucuna varılmıştır (Celalettin Aşçıoğlu, B. No: 2013/1436, 6/3/2014; Mustafa Asiler, B. No: 2013/3578, 25/2/2015; İbrahim Oğuz ve diğerleri, B. No: 2013/5926, 6/10/2015; Şevket Karataş [GK], B. No: 2015/12554, 25/10/2018).

34. Mülkiyet hakkının usule ilişkin güvenceleri, hem özel kişiler arasındaki mülkiyet uyuşmazlıklarında hem de taraflardan birinin kamu gücü olduğu durumlarda geçerlidir. Bu bağlamda mülkiyet hakkının korunmasının söz konusu olduğu durumlarda usule ilişkin güvencelerin somut olayda sağlandığından söz edilebilmesi için derece mahkemelerinin kararlarında konu ile ilgili ve yeterli gerekçe bulunmalıdır. Ayrıca belirtilmesi gerekir ki bu zorunluluk davacının bütün iddialarına cevap verilmesi anlamına gelmemekle birlikte mülkiyet hakkını ilgilendiren davanın sonucuna etkili esasa ilişkin temel iddia ve itirazlar yargılama makamlarınca özenli bir şekilde değerlendirilerek karşılanmalıdır (Kamil Darbaz ve Gmo Yapı Grup End. San. Tic. Ltd. Şti., B. No: 2015/12563, 24/5/2018, § 53).

35. Somut olayda başvurucunun mülkiyetinde bulunan taşınmazlara kamulaştırmasız el atıldığı iddia edilerek tazminat ve ecrimisil davası açılmıştır. Mahkemece taşınmazlarda keşif yapılarak bilirkişi raporları alınmış ve taşınmazların terk edilip kullanılmayan eski karakol binasının yakınında yer aldığı, çevresinin kısmen tellerle çevrili olduğu ancak giriş çıkışı engeller durumda olmadığı açıklanıp kamulaştırmasız el atma olgusunun gerçekleşmediği belirtilerek davanın reddine karar verilmiştir.

36. Öncelikle başvurucu, karakolda görevli askerler tarafından tutulan 10/10/2013 tarihli tutanak dayanak alınarak Mahkemece davanın reddedildiğini belirtmiş ise de başvuru formu ekinde sunulan, Merkez İlçe Jandarma Komutanlığı tarafından düzenlenen 10/10/2013 tarihli Araştırma Tutanağı'nın başvuru konusu dosyaya ilişkin olmayıp başvurucunun kardeşinin davacı olduğu dosyaya ilişkin olduğunu vurgulamak gerekir.

37. Başvurucunun kardeşinin açtığı ve başvurucuya ait parsellere komşu parsellerle ilgili dosyada Dairece taşınmazlara el atılıp atılmadığı, bu durum söz konusu ise hangi tarihte el atıldığı, taşınmazların fiilen kullanmasına engel bir durumun olup olmadığı, giriş çıkışın serbest olup olmadığı hususlarının araştırılması gerektiği gerekçesiyle bozma kararı verilmiştir. Mahkemece bozma kararına uyularak jandarma karakolunun hemen yanında olan, başvurucunun kardeşine ait parsellerin 1. derece askerî güvenlik bölgesinde olduğu ve karakol güvenliğini sağlamak ve geçişi engellemek için çekilen dikenli tellerin fiilî el atmaya neden olduğu gerekçesiyle davanın kabulüne karar verilmiştir (bkz. §§ 19-23).

38. Başvuru konusu davada Keşif Tutanağı'nda taşınmazların arasından yol geçtiği, taşınmazların üzerinde tellerin ve eski barikatların mevcut olduğu ifade edilmiştir. Gerekçeli kararda da bu hususlara değinilmiş ve taşınmazların yakınında terk edilmiş bir karakolun bulunduğu açıklanmıştır (bkz. §§ 12-15). Bununla birlikte Mahkeme kararında keşif tutanağı ve bilirkişi raporlarındaki belirlemelerin aksinin net bir şekilde ortaya konulamadığı anlaşılmaktadır.

39. Sonuç olarak başvuru konusu davada somut ve yeterli bir gerekçe gösterilmedenkarar

verilmiştir. Dolayısıyla mülkiyet hakkının korunmasının gerektirdiği özende bir inceleme yapılmadığından müdahale ölçüsüzdür.

40. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

41. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"(1) Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir…

(2) Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

42. Başvurucu 250.000 TL maddi tazminat ve 80.000 TL manevi tazminat ödenmesini talep etmektedir.

43. Anayasa Mahkemesinin Mehmet Doğan kararında ihlal sonucuna varıldığında ihlalin nasıl ortadan kaldırılacağı hususunda genel ilkeler belirlenmiştir (B. No: 2014/8875, 7/6/2018, [GK]). Mahkeme diğer bir kararında ise bu ilkelerle birlikte ihlal kararının yerine getirilmemesinin sonuçlarına da değinmiş ve bu durumun ihlalin devamı anlamına geleceği gibi ilgili hakkın ikinci kez ihlal edilmesiyle sonuçlanacağına da işaret etmiştir (Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B.No: 2016/12506, 7/11/2019).

44. Bireysel başvuru kapsamında bir temel hakkın ihlal edildiğine karar verildiği takdirde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırıldığından söz edilebilmesi için temel kural mümkün olduğunca eski hâle getirmenin yani ihlalden önceki duruma dönülmesinin sağlanmasıdır. Bunun için ise öncelikle ihlalin kaynağı belirlenerek devam eden ihlalin durdurulması, ihlale neden olan karar veya işlemin ve bunların yol açtığı sonuçların ortadan kaldırılması, varsa ihlalin sebep olduğu maddi ve manevi zararların giderilmesi, ayrıca bu bağlamda uygun görülen diğer tedbirlerin alınması gerekmektedir (Mehmet Doğan, §§ 55, 57).

45. İhlalin mahkeme kararından kaynaklandığı veya mahkemenin ihlali gideremediği durumlarda Anayasa Mahkemesi, 6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası ile İçtüzük'ün 79. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (a) bendi uyarınca, ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere kararın bir örneğinin ilgili mahkemeye gönderilmesine hükmeder. Anılan yasal düzenleme, usul hukukundaki benzer hukuki kurumlardan farklı olarak, ihlali ortadan kaldırmak amacıyla yeniden yargılama sonucunu doğuran ve bireysel başvuruya özgülenen bir giderim yolunu öngörmektedir. Bu nedenle Anayasa Mahkemesi tarafından ihlal kararına bağlı olarak yeniden yargılama kararı verildiğinde, usul hukukundaki yargılamanın yenilenmesi kurumundan farklı olarak ilgili mahkemenin yeniden yargılama sebebinin varlığını kabul hususunda herhangi bir takdir yetkisi bulunmamaktadır. Dolayısıyla böyle bir karar kendisine ulaşan mahkemenin yasal yükümlülüğü, ilgilinin talebini beklemeksizin Anayasa

Mahkemesinin ihlal kararı nedeniyle yeniden yargılama kararı vererek devam eden ihlalin sonuçlarını gidermek üzere gereken işlemleri yerine getirmektir (Mehmet Doğan, §§ 58-59; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), §§ 57-59, 66-67).

46. Başvuru konusu kararda yeterli gerekçe gösterilmemesi nedeniyle başvurucuların mülkiyet hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır. Dolayısıyla somut başvuruda ihlalin mahkeme kararından kaynaklandığı anlaşılmaktadır.

47. Bu durumda mülkiyet hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Yapılacak yeniden yargılama ise bireysel başvuruya özgü düzenleme içeren 6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasına göre ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılmasına yöneliktir. Bu kapsamda yapılması gereken iş, yeniden yargılama kararı verilerek Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar verilmesinden ibarettir. Bu sebeple kararın bir örneğinin yeniden yargılama yapılmak üzere Hakkâri Asliye Hukuk Mahkemesine gönderilmesine karar verilmesi gerekmektedir.

48. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılamanın yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

49. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 257,50 TL harç ve 3.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 3.257,50 TL tutarındaki yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin mülkiyet hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Hakkâri Asliye Hukuk Mahkemesine (E.2012/306, K.2013/373) GÖNDERİLMESİNE,

D. Tazminat taleplerinin REDDİNE,

E. 257,50 TL harç ve 3.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 3.257,50 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemenin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 14/10/2020 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ADEM TEZEL VE DİĞERLERİ

B. No: 2017/17830 | Karar tarihi: 14.10.2020

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2017/17830

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ADEM TEZEL VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2017/17830)

Karar Tarihi: 14/10/2020

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Burhan ÜSTÜN

Hicabi DURSUN

Selahaddin MENTEŞ

Raportör : Umut FIRTINA

Başvurucular : 1. Adem TEZEL

2. Elif DOĞAN

3. Nevriye GÜZEL

Başvurucular Vekili : Av. Ali ELBEYOĞLU

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, zilyet olunan taşınmazın orman olduğu gerekçesiyle kadastro tespitinin iptal edilmesi üzerine açılan tazminat davasının reddedilmesi nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 18/1/2017 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık görüş bildirmemiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

A. Başvuruculaların Dayandıkları Tapu Kayıtları

8. İstanbul'un Silivri ilçesi Çeltik köyünde bulunan 3.401 hektar 4.189 metrekare büyüklüğündeki Maa Koru Büyük ve Küçük Çeltik Çiftliği Ekim 1944 tarihli ve 41 sıra numaralı tapu kaydına göre İstanbul Vakıflar Başmüdürlüğü adına kayıtlıdır.

B. Kadastro Çalışmaları ve Yargılama Süreci

9. İstanbul'un Silivri ilçesi Çeltik köyünde yapılan tapulama çalışmaları sırasında 3302 parsel olarak sınırlandırılan taşınmaz tarla vasıflı olarak 23/9/1999 tarihinde başvuruculaların murisi adına tespit edilmiştir. Tapulama tutanağının edinme sebebinde taşınmazın Ekim 1944 tarih ve 41 sıra numaralı tapu kaydı ile kazandırıcı zamanaşımı zilyetliği nedeniyle başvuruculaların murisi adına tespit edildiği belirtilmiştir.

10. Maliye Hazinesince, Silivri Kadastro Mahkemesinde anılan tapulama tespitine askı ilanı süresi içinde itiraz edilmiş; Mahkeme dosya içeriğinden tespit edilemeyen bir tarihte davanın reddine ve dava konusu yerin tespit gibi tesciline karar vermiş, hüküm Yargıtay 7. Hukuk Dairesince eksik inceleme gerekçesiyle bozulmuştur. Yeniden yapılan yargılamada Mahkeme 17/7/2006 tarihinde davanın kabulü ile taşınmazın orman vasfı ile Hazine adına tapuya tesciline karar vermiştir. Kararın gerekçesinde; tespit dayanağı tapu kaydının harita ve krokisi olmayıp hudutları itibarıyla tüm köyü kapsadığı, gitti kaydı itibarıyla düzgün bir silsile taşımaması nedeniyle dayanak olmaktan çıktığı ifade edilmiştir. Ayrıca samimi görülen mahalli bilirkişi beyanlarına göre taşınmazın önceden orman alanı olduğu kanaatine varıldığı belirtilerek öncesi orman olan bir alanın zilyetlik yoluyla kazanımının mümkün olmadığı açıklanmıştır.

11. Dava konusu taşınmaz, yüz ölçümü 20.466,63 m2 ve hükmen tapulama edinimli olarak 12/7/2007 tarihinde hazine adına tapuya tescil edilmiştir.

12. Silivri Sulh Hukuk Mahkemesinin 29/1/2010 tarihli mirasçılık belgesine göre H.T. 15/11/2009 tarihinde vefat etmiş olup mirasının çocukları başvurucu Adem Tezel, Nevriye Güzel, Elif Doğan'a intikal ettiği belirtilmiştir.

C. Tazminat Davası Süreci

13. Başvurucular, uyuşmazlık konusu taşınmazın herhangi bir bedel ödenmeksizin orman olarak tapu kaydının iptal edildiği gerekçesiyle Hazine aleyhine Silivri 3. Asliye Hukuk Mahkemesinde 20/9/2013 tarihinde tazminat davası açmışlardır.

14. Mahkeme 30/1/2014 tarihinde davanın reddine karar vermiştir. Kararın gerekçesinde, başvuruculaların geçerli tapularının bulunmadığına, tapu almalarına matuf yapılan kadastro tespitinin de Kadastro Mahkemesinin kesinleşen 17/7/2006 tarihli kararı ile iptal edildiğine işaret edilmiştir. Gerekçede; tespit dayanağı tapu kaydının harita ve krokisinin bulunmadığı, hudutları itibarıyla tüm köyü kapsadığı, gitti kaydı itibarıyla düzgün bir silsile taşımadığı,

Kadastro Mahkemesinde yapılan yargılamada başvuruculaların dayanağı olmaktan çıktığı belirtilmiştir. Mahkemeye göre bu sebeplerle taşınmaz, orman niteliği ile hazine adına tescil edildiğinden devletin kusursuz sorumluluğundan söz edilemez.

15. Temyiz edilen karar, Yargıtay 20. Hukuk Dairesince (Daire) 6/6/2016 tarihinde farklı gerekçelere de yer verilmek suretiyle onanmıştır. Daire gerekçesinde, kadastro çalışmaları esnasında taşınmazın muris adına tespit edildiği ancak Hazinenin açtığı kadastro tespitine itiraz davası ile başvuruculaların murisi adına tapu kaydı oluşmadan Kadastro Mahkemesinin kesinleşmiş kararı ile kadastro tespitinin iptaline karar verildiği vurgulanmıştır. Gerekçede ayrıca tazminat isteğine dayanak yapılan parselin kadastro tespitine esas alınan Ekim 1944 tarihli ve 41 sıra numaralı tapu kaydının malikinin ise başvurucular veya murisleri değil İstanbul Vakıflar Başmüdürlüğü olduğu hususuna dikkat çekilmiştir. Daireye göre başvurucular ya da murisleri adına oluşmuş bir tapu kaydı bulunmadığından başvuruculaların tapu sicilinin tutulmasından doğan veya kaynaklanan bir zararı da söz konusu olamayacaktır. Başvuruculaların karar düzeltme talepleri aynı Dairenin 28/11/2016 tarihli kararıyla reddedilmiştir.

16. Nihai karar, başvurucular vekiline 20/12/2016 tarihinde tebliğ edilmiştir.

17. Başvurucular 18/1/2017 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

18. Konu ile ilgili hukuk için bkz. Ahmet Eraslan ve diğerleri, B. No: 2015/20273, 21/3/2018, §§ 18-30.

V. İNCELEME VE GEREKÇE

19. Mahkemenin 14/10/2020 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

20. Başvurucular;

i. Romanya'dan göç eden 84 aileye iskân amacıyla Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından satılan taşınmazın 1944 tarihli ve 41 sıra numaralı tapu kaydına bağlandığını, bedelini ödeyerek satın aldıkları taşınmazı kendi aralarındaki taksim ile kullanmaya başladıklarını dile getirmiştir.

ii. Taşınmazın 1942 yılından beri zilyedi olduklarını, Kadastro Komisyonunca da taşınmazın adlarına tespit edildiğini vurgulamıştır.

iii. Kadastro tespitine itiraz davası neticesinde taşınmazın orman sınırları içinde kaldığı gerekçesiyle Hazine adına tescil edilmesine karar verilmesinin ve bunun karşılığında hiçbir bedel ödenmemesinin mülkiyet hakkının yok sayılması anlamına geldiğine dikkat çekmiştir.

iv. Murisleri tarafından gerçekleştirilen satın alma işleminin geçerli bir kayda dayandığını, satın alma tarihinden tapunun iptal edildiği tarihe kadar taşınmazın nizasız ve fasılasız kullanıldığını, sonradan bu kaydın geçersiz sayılmasının ve karşılığında bir bedel ödenmemesinin hukuk devletine olan güveni zedelediğini ifade etmiştir.

B. Değerlendirme

21. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğinden şikâyet eden bir kimse, önce böyle bir hakkının var olduğunu kanıtlamak zorundadır (Mustafa Ateşoğlu ve diğerleri, B. No: 2013/1178,

5/11/2015, § 54). Bu nedenle öncelikle başvurucunun Anayasa'nın 35. maddesi uyarınca korunmayı gerektiren mülkiyete ilişkin bir menfaatinin bulunup bulunmadığı noktasındaki hukuki durumunun değerlendirilmesi gerekir (Cemile Ünlü, B. No: 2013/382, 16/4/2013, § 26; İhsan Vurucuoğlu, B. No: 2013/539, 16/5/2013, § 31).

22. Anayasa'nın 35. maddesiyle güvenceye bağlanan mülkiyet hakkı, ekonomik değer ifade eden ve parayla değerlendirilebilen her türlü mal varlığı hakkını kapsamaktadır (AYM, E.2015/39, K.2015/62, 1/7/2015, § 20). Bu bağlamda mülk olarak değerlendirilmesi gerektiğinde kuşku bulunmayan menkul ve gayrimenkul mallar ile bunların üzerinde tesis edilen sınırlı ayni haklar ve fikrî hakların yanı sıra icrası kabil olan her türlü alacak da mülkiyet hakkının kapsamına dâhildir (Mahmut Duran ve diğerleri, B. No: 2014/11441, 1/2/2017, § 60).

23. Mülkiyet hakkı, özel hukukta veya idari yargıda kabul edilen mülkiyet hakkı kavramlarından farklı bir anlam ve kapsama sahip olup bu alanlarda kabul edilen mülkiyet hakkı, yasal düzenlemeler ile yargı içtihatlarından bağımsız olarak özerk bir yorum ile ele alınmalıdır (Hüseyin Remzi Polge, B. No: 2013/2166, 25/6/2015, § 31; Mustafa Ateşoğlu ve diğerleri, § 51).

24. Anayasa'nın 35. maddesinde düzenlenen mülkiyet hakkı mevcut mal, mülk ve varlıkları koruyan bir güvencedir. Bir kişinin hâlihazırda sahibi olmadığı bir mülkün mülkiyetini kazanma beklentisi -kişinin bu konudaki menfaati ne kadar güçlü olursa olsun- Anayasa'yla korunan mülkiyet kavramı içinde değildir. Bu bağlamda belirtmek gerekir ki Anayasa'nın 35. maddesi soyut bir temele dayalı olarak mülkiyete erişmeyi ve mülkiyeti edinmeyi değil mülkiyet hakkını güvence altına almaktadır. Bu hususun istisnası olarak belli durumlarda bir ekonomik değer veya icrası mümkün bir alacağı elde etmeye yönelik meşru bir beklenti Anayasa'da yer alan mülkiyet hakkı güvencesinden yararlanabilir (Kemal Yeler ve Ali Arslan Çelebi, B. No: 2012/636, 15/4/2014, §§ 36, 37; Mehmet Şentürk [GK], B. No: 2014/13478, 25/7/2017, §§ 41, 53; Mustafa Ateşoğlu ve diğerleri, §§ 52-54).

25. Meşru beklenti, objektif temelden uzak bir beklenti olmayıp belirli bir kanun hükmüne veya başarılı olma ihtimalinin yüksek olduğunu gösteren yerleşik bir yargı içtihadına ya da ayni menfaatle ilgili hukuki bir işleme dayanan yeterli derecede somut nitelikteki bir beklentidir (Selçuk Emiroğlu, B. No: 2013/5660, 20/3/2014, § 28; Mehmet Şentürk, § 42). Dolayısıyla Anayasa ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin ortak koruma kapsamında olan meşru beklentiye dayalı mülkiyet hakkının tespiti mevcut hukuk sisteminde iddia edilen mülkiyet iddiasının tanınmasına bağlı olup bu tespit, mevzuat hükümleri ve yargı kararları ile yapılmaktadır (Üçgen Nakliyat Ticaret Ltd. Şti., B. No: 2013/845, 20/11/2014, § 37). Temelsiz bir hak kazanma beklentisi veya sadece mülkiyet hakkı kapsamında ileri sürülebilir bir iddianın varlığı meşru beklentinin kabulü için yeterli değildir (Kemal Yeler ve Ali Arslan Çelebi, § 37).

26. Diğer taraftan derece mahkemeleri önünde hukukun ne şekilde yorumlanacağına ve uygulanacağına dair bir uyuşmazlık olduğunda ve bu bağlamda başvurucu tarafından ileri sürülen iddiaların derece mahkemelerince kesin olarak reddedildiği durumlarda açık bir keyfîlik olmadığı veya bariz bir takdir hatası içermediği sürece meşru bir beklentinin bulunduğu sonucuna varılamaz (Yusuf Dilekçi, B. No: 2014/12026, 21/9/2017, § 48).

27. Anayasa Mahkemesi aynı konu ile ilgili şikâyetleri daha önce Ahmet Eraslan ve diğerleri başvurusunda incelemiştir.

28. Ahmet Eraslan ve diğerleri kararında kesinleşen orman tahdidine göre orman olduğu belirlenen uyuşmazlık konusu taşınmaz bölümüne yönelik olarak tapulama öncesinde başvuruculara tapu veya benzeri bir kayıtlarının bulunmadığı, tapulama sonucu da bu taşınmaz bölümünün başvurucular veya miras bırakanlarının adlarına tapuya tescil edilmediğine dikkat çekilmiştir. Ayrıca ilgili Kanun hükümleri ve yargı kararları karşısında başvuruculara orman olan söz konusu taşınmaz bölümünün mülkiyetini kazandırıcı zamanaşımı yoluyla edinmelerinin de mümkün olmadığı ifade edilmiştir. Bu sebeplerle ihtilaflı taşınmaz bölümü yönünden başvuruculara Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı kapsamında bir mülklerinin veya yeterli bir hukuki temele dayalı olarak en azından mülkiyeti elde etme yönünde meşru bir beklentilerinin bulunduğunu kanıtlayamadıkları sonucuna ulaşılmıştır (Ahmet Eraslan ve diğerleri, §§ 44-47).

29. Somut olayda ihtilaf konusunun anılan köyde bulunan ve kadastro çalışmalarında 3302 parsel olarak sınırlandırılan taşınmaz olduğu anlaşılmaktadır. Bu taşınmaz 1975 yılında yapılan kadastro tespit harici bırakılmış, 1999 yılında yapılan kadastro çalışmaları sonrasında Silivri Kadastro Mahkemesinin 16/4/2007 tarihinde kesinleşen hükmü uyarınca orman vasfıyla Hazine adına tapuya tescil edilmiştir. Başvurucular ise kadastro sırasında bu taşınmazın murisleri adlarına tespit edildiğini, öncesinde de bu taşınmaza ait bir tapu kaydı olduğunu öne sürmüşlerdir.

30. Başvurucular aynı şikâyetlerini 4721 sayılı Kanun'un 1007. maddesi çerçevesinde açtığı davada derece mahkemeleri önünde de dile getirmiş, bu dava -diğer unsurlar yanında- esas itibarıyla Yargıtay 20. Hukuk Dairesinin kararına göre başvuruculara bir tapu kayıtlarının bulunmadığı gerekçesiyle reddedilmiştir. Nitekim başvuruculara dayandıkları 11/10/1944 tarihli ve 41 numaralı tapu kaydına göre söz konusu taşınmazın gerçekten de Yargıtay Dairesinin de belirttiği üzere Vakıflar Başmüdürlüğü adına tescilli olduğu anlaşılmaktadır.

31. Anayasa Mahkemesi daha önce tapu siciline güvenerek taşınmazı satın alan iyi niyetli malik yönünden sonradan bu tapu kaydının tazminat ödenmeksizin iptal edilmesinin mülkiyet hakkına yapılan ölçüsüz bir müdahale olduğunu kabul etmiştir (Cemile Gökhan ve diğerleri, B. No: 2015/1203, 25/3/2018). Ancak bunun için öncelikle ihtilaf konusu taşınmaz yönünden Anayasa'nın 35. maddesi anlamında mevcut bir mülkünün olduğunu veya bu taşınmazı edinmeye yönelik somut bir temele dayalı meşru bir beklentisi olduğunu ispat etme yükümlülüğü başvurucuya düşmektedir.

32. Diğer taraftan zeminde hiçbir taşınmaza uymayan bir tapu kaydının oluşturulmasının da tapu siciline güvenerek taşınmazı satın alan iyi niyetli malik yönünden mülkiyet hakkına müdahale teşkil ettiği ileri sürülebilirse de başvuruculara gerek tazminat davasında gerekse de bireysel başvuru kapsamında buna ilişkin açık bir şikâyetinin söz konusu olmadığı anlaşılmaktadır. Yukarıda da değinildiği üzere bu bireysel başvurunun konusu Hazine adına orman olarak tescil edilen 3302 parsel taşınmaza yönelik olup başvurucular bu taşınmaz yönünden kendilerine ait bir tapu kaydı olduğunu ileri sürerek bu kısmın tazminat ödenmeksizin ellerinden alındığından yakınmaktadır. Dolayısıyla somut başvuru bu iddia ile sınırlı olarak değerlendirilecektir.

33. Somut olayda ihtilaflı taşınmazın kadastro mahkemesinin kararıyla orman vasfıyla tapuya tesciline karar verildiği dikkate alınmalıdır. Buna göre söz konusu taşınmazın kadastro sonucu başvuruculara murisi adına tapuya tescil edilmemiş olduğu görülmektedir. Başvuruculara ileri sürdükleri tapu kaydının ise Vakıflar Başmüdürlüğüne ait olduğu

görülmektedir. Başvurucular bu taşınmaza uyan başka bir tapu kaydı da sunamamışlardır. Her ne kadar başvurucular kadastro tutanağında da açıklandığı üzere söz konusu taşınmazı Vakıflar İdaresinden satın aldıklarını ileri sürmüşlerse de bu satışın tapu müdürlüğünde yapılmadığı anlaşılmaktadır. Hâlbuki 4721 sayılı Kanun'un 705. maddesine göre taşınmaz mülkiyetinin kazanılması tescille olur, 706. madde uyarınca da taşınmaz satışlarının resmî şekilde yapılması gerekir. Buna göre başvuruculaın söz konusu resmî şartı gerçekleştirerek tescil işlemi yapılmadan taşınmazı satın aldıkları dikkate alınmalıdır. Bunun yanında kadastro mahkemesinin kararında söz konusu tapu kaydının orman alanı dışındaki taşınmazlara uyduğu açıklanmaktadır. Nitekim asliye hukuk mahkemesi de dayanılan tapu kaydının haritasının bulunmayıp sınırlarının genişletilmeye elverişli olduğuna dikkati çekmiştir.

34. Bu durumda fiilen orman niteliğinde olduğu belirlenen anılan taşınmazın başvuruculara ait olduğunu gösterir bir tapu kaydının mevcut olmadığı anlaşılmaktadır. Başvuruculaın dayandıkları tapu kaydının ise başvuruculaın murisine ait olmadığı gibi resmî bir ölçüme dayalı olmayan bu kaydın ihtilaflı taşınmazı kapsayıp kapsamadığı da belirsizdir. Öte yandan başvuruculaın dayanak yaptıkları tapu kaydının 3302 parsele uygulanamaz olduğu söz konusu taşınmazın 1975 yılında tespit harici bırakılması ile ortaya çıkmış, başvurucular kendileri ya da murislerinin bu işleme karşı dava yoluna başvurduklarına ilişkin bir bildirimde bulunmamışlardır. Nitekim başvuruculaın murisince bu yerin Vakıflar İdaresinden satın alındığı ileri sürülmüş ise de kaydın kadastro mahkemesince orman alanındaki bu yeri kapsamadığı belirtilmiştir. Bu itibarla başvurucular tapu kaydına güvenerek bu yeri satın aldıklarını öne sürmüş ve tapuya güven ilkesine dayalı tazminat davasını düzenleyen 4721 sayılı Kanun'un 1007. maddesi uyarınca alacak istemiyle dava açmış iseler de bireysel başvuruya konu iddiaları bakımından ise söz konusu taşınmazın kendilerine ait olduğunu gösteren geçerli bir tapu kaydının varlığını ortaya koyamamışlardır.

35. Sonuç olarak başvuruculaın ihtilaflı taşınmaz mülkiyetini edinmeye yönelik meşru bir beklentisi olduğunu gösteren bir kanun hükmü veya yerleşik yargı içtihadı gibi somut bir temele de dayanmadığı görülmektedir.

36. Bu durumda yargı kararıyla orman olduğu belirlenen uyuşmazlık konusu taşınmaza yönelik olarak kadastro öncesinde başvuruculaın tapu veya benzeri bir kayıt sunamadıkları kadastro sonucu da bu taşınmaz başvuruculaın murisi adına tapuya tescil edilmemiştir. Buna göre somut başvuru açısından ihtilaflı taşınmaz yönünden başvuruculaın Anayasa’nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı kapsamında bir mülklerinin veya somut ve yeterli bir hukuki temele dayalı olarak mülkiyeti elde etme yönünde meşru bir beklentilerinin bulunduğunu kanıtlayamadıkları anlaşılmaktadır.

37. Açıklanan gerekçelerle başvurunun diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin konu bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

Serdar ÖZGÜLDÜR bu görüşe katılmamıştır.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın konu bakımından yetkisizlik nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA Serdar ÖZGÜLDÜR'ün karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucular üzerinde BIRAKILMASINA 14/10/2020 tarihinde karar verildi.

KARŞIOY GEREKÇESİ

1. Dosya kapsamına göre; başvurucuların murisi Romanya'dan muhacir olarak Türkiye'ye gelmiş, bu konumdaki 84 aileye Vakıflar Genel Müdürlüğü'ne ait Silivri'deki Çeltikçi Çiftliği satış suretiyle tahsis edilmiş, akabinde de 30.1.1942 tarih ve 4183 sayılı "Çeltikçi Çiftliğinin Satılmasına ve İlk Satış Bedellerinden Kalan Alacağın Terkinine Dair Kanun" ile bu satış işlemi kanuni bir temele dayandırılmış, ancak geçen yıllar içinde satın alan 84 hak sahibine müstakil tapuları düzenlenip verilmediğinden, kadastro tespitinin yapıldığı 27.8.1999 tarihine kadar hak sahiplerince fiili taksim yapılmak suretiyle anılan arazi üzerindeki mülkiyet hakkı kullanılagelmiş, 27.8.1999 tarihinde yapılan kadastro tespiti sonucu düzenlenen kadastro tutanağında, anılan arazi içinde bir kesimin başvuruculaın murisi adına tespiti yapılmış ve tutanağın açıklamalar bölümüne çeltikçi çiftliğinin 4183 sayılı Kanun uyarınca içlerinde başvuruculaın murisinin de bulunduğu 84 aileye 50.000 TL bedel karşılığı satılmış olduğu ve yapılan ifraz sonucu anılan taşınmazın başvuruculaın murisine isabet ettiği hususu dercedilmiştir. Bu işleme karşı Hazine tarafından açılan iptal davası sonunda ise anılan parselin orman tapusu içinde kaldığı belirtilerek, 17.7.2006 tarihli kararla orman vasfıyla Hazine adına tescil edilmiş; başvuruculaın kesinleşen bu karar sonrasında Hazine aleyhine açtıkları tazminat davası da derece mahkemesince, başvuruculaın geçerli tapularının bulunmadığı, başvuruculaın dayandığı tapu kaydının harita ve krokisinin bulunmadığı, gitti kaydı itibariyle silsilesinin düzgün olmadığı, orman vasıflı arazi niteliği itibariyle devletin kusursuz sorumluluğundan söz edilemeyeceği gerekçesiyle reddedilmiş ve bu karar onanmak suretiyle kesinleşmiştir.

2. Devletin, Romanya'dan muhacir olarak gelen 84 vatandaşına bedeli mukabili tahsis ettiği bir arazi (Silivri Çeltikçi Çiftliği) akabinde özel bir yasa (4183 sayılı kanun) ile de sağlam bir hukuki temele dayandırılmıştır. Kanunların birbirlerine nazaran üstünlüğünden söz edilemeyeceği gibi, böyle bir çatışmanın varlığında genellik - özellik ilişkisinin dikkate alınması gerekli bulunmaktadır. Ortada özel bir amaca (Romanya'dan gelen 84 muhacir aileye arazi tahsis edilmesi) dayalı 4183 sayılı Kanunun varlığı karşısında, sanki bu kanunun üstündeymiş gibi, 6831 Sayılı Orman Kanununun esas alınarak mülkiyet hakkının geçersiz sayılması açıkça hukuka aykırıdır. Ayrıca 1942-1999 arasında başvuruculaın murisine açık bir tapu düzenlenmemesi de tamamen idarenin açık bir kusurudur. Devletine güvenmiş, bir bedel karşılığında kendisine arazi satışı yapılmış, üstelik bu durum özel bir kanunla da teminat altına alınmış Romanya muhaciri 84 vatandaşın (ve bu arada başvuruculaın) 60 yıla yakın devam eden bu mülkiyet haklarının derece mahkemeleri tarafından Anayasaya aykırı gerekçelerle ellerinden alınması ve ilaveten uğradıkları zararın da "Devletin bu işte bir kusurunun bulunmadığı" gerekçesiyle reddedilmesi, mülkiyet hakkının ağır biçimde ihlâli sonucunu doğurmaktadır.

3. Açıklanan nedenlerle; başvuruculaın Anayasanın 35. maddesinde düzenlenen mülkiyet hakkının ihlâl edildiği kanaatine vardığımdan, çoğunluğun aksi yöndeki kararına katılmıyorum.

Üye Serdar ÖZGÜLDÜR

LOBNA AL LAMİİ

B. No: 2017/20160 | Karar tarihi: 14.10.2020

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2017/20160

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

LOBNA AL LAMİİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2017/20160)

Karar Tarihi: 14/10/2020

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Burhan ÜSTÜN

Hicabi DURSUN

Selahaddin MENTEŞ

Raportör : Murat İlter DEVECİ

Başvurucu : Lobna AL LAMİİ

Vekili : Av. Taylan TANAY

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, kamuoyunda Gezi Parkı eylemleri olarak bilinen protesto gösterileri kapsamında kolluk görevlilerinin haksız güç kullanması sonucunda yaşamsal tehlike doğacak şekilde yaralanma meydana gelmesi ve bu olay hakkında etkili bir soruşturma yürütülmemesi nedenleriyle yaşam hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 5/4/2017 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık görüşünü bildirmiştir.

7. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı süresinde beyanda bulunmuştur.

III. OLAY VE OLGULAR

8. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ve Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) temin edilen belgelere göre ilgili olaylar özetle şöyledir:

9. İnsan hakları aktivisti olduğunu beyan eden başvurucu, iddiasına göre Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonunun (DİSK) 31/5/2013 günü saat 13.00'te yapacağı basın açıklamasını dinlemek üzere Taksim Meydanı'ndaki Atatürk Anıtı önüne gitmiştir. Güvenlik güçleri, basın açıklaması yapılırken önce tazyikli suyla, sonra gaz fişekleri atan silahları kullanarak basın açıklaması için toplanan kalabalığa müdahale etmiştir. Bu esnada yaralanan başvurucu bir cankurtaran yardımıyla Taksim Eğitim Araştırma Hastanesine götürülmüştür.

10. Bir kısım polis amiri ve memuru tarafından düzenlenen 31/5/2013 tarihli tutanağa göre ise saat 12.00 sıralarında bir milletvekili ve çevresinde toplanan kişiler Taksim Meydanı'ndaki tramvay durağı civarında bin kişilik bir kalabalık oluşturmuştur. Söz konusu kalabalığın yaptığı basın açıklaması 13.00 sıralarında sona ermiş ancak kalabalık dağılmayıp oturma eylemi başlatmıştır. Eylemin kanuna aykırı olduğuna ilişkin uyarılara riayet etmemeleri nedeniyle kalabalığa karşı kademeli olarak artan nispette güç kullanılmıştır.

11. Başvurucunun kardeşi F.A. başvurucunun yaralanmasına neden olan kişilerin tespit edilerek cezalandırılmaları isteğini içeren bir dilekçeyi 8/7/2013 tarihinde İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığına (Cumhuriyet Başsavcılığı) sunmuştur. H.E., A.Y., B.Ö., Ü.G., S.Ö. ve E.S.nin tanık olarak bildirildiği söz konusu dilekçede;

i. Başvurucunun yere düşmesinden sonra gözü açık bir şekilde bilinçsizce baktığı ve ağzından köpük geldiği,

ii. Olay nedeniyle başvurucunun iki ameliyat geçirdiği, kafatası kemiğinin kırıldığı, beyin kanaması ve epileptik nöbet geçirdiği, sağ kol ve bacağına felç indiği, kırık kafatası kemiğinin çıkarıldığı ve söz konusu kemik olmadan başının kapatıldığı, tıbbi müdahale sonrasında başvurucunun günlerce uyutulduğu,

iii. Sağ kolunu oynatamayan başvurucunun destekle ayakta durabildiği ancak konuşamadığı, psikolojik desteğin yanı sıra fizyotereapi ve rehabilitasyona ihtiyaç duyduğu iddia edilmiştir.

12. F.A.nın dilekçesi üzerine Cumhuriyet Başsavcılığı olay hakkında derhâl bir soruşturma başlatmıştır.

13. Cumhuriyet Başsavcılığı, başvurucunun yaralanması nedeniyle yürütülen soruşturmayı protesto gösterileri kapsamında farklı tarihlerde meydana gelen birçok olay hakkında yürütülen ayrı bir soruşturma (ana soruşturma) ile birleştirmiştir.

14. İstanbul Adli Tıp Şube Müdürlüğü, başvurucu hakkında tanzim edilen tedavi evrakı üzerinden hazırladığı 12/7/2013 tarihli raporda başvurucunun olay nedeniyle yaşamsal tehlike geçirdiğini, başvurucunun kafasındaki kemik kırığının hayat fonksiyonlarına etkisinin ağır (4) olduğunu ancak olay tarihinden 18 ay sonra duyu ve organlarından birinin işlevinin sürekli zayıflaması ya da yitirilmesi yönünden değerlendirme yapılabileceğini belirtmiştir.

15. Cumhuriyet Başsavcılığı, İstanbul Emniyet Müdürlüğüne gönderdiği 19/7/2013 tarihli yazıyla olayla ilgili MOBESE görüntüleri ile olayın meydana geldiği yerde bulunan işyerlerine ait kamera görüntülerinin temin edilmesini, F.A.nın dilekçesinde ileri sürdüğü hususların araştırılmasını, anılan dilekçede yazılı tanıklar ile resen tespit edilecek kişilerin olayla ilgili beyanlarının alınmasını, şüphelilerin açık kimlik bilgileri ile görev yerlerinin belirlenmesini, ayrıca bu kişilerin fotoğraflarının CD ortamında gönderilmesini istemiştir.

16. Kolluk görevlileri 11/9/2013-13/9/2013 tarihleri arasında E.S., Ü.G., H.E. ve A.Y.nin ifadelerini almıştır. Ne var ki F.A.nın dilekçesinde ismi geçen B.Ö. ifade vermeye gitmemiş, S.Ö.ye ise ulaşılamamıştır.

i. İfadesinde H.E., olay günü başvurucu ile Talimhane'de karşılaştığını, yapılacak basın açıklamasını dinlemek için Atatürk Anıtı çevresinde bir yere oturduklarını, basın açıklamasının başlamasından kısa bir süre sonra Sıraselviler Caddesi tarafından gelen toplumsal olaylara müdahale araçlarının (TOMA) toplanan kalabalığa tazyikli su sıkmaya başladığını, eş zamanlı olarak kalabalığa biber gazı da atıldığını (İfadesine başvurulan kişi söz konusu gazın ne şekilde atıldığı yönünde bilgi vermemiştir.), çevrede Çevik Kuvvette görevli polislerin bulunduğunu, başvurucu ile birlikte Atatürk Anıtı'na doğru kol kola koştuklarını ancak anıt çevresindeki demir korkuluklar nedeniyle birbirlerinden ayrıldıklarını, Taksim Meydanı'ndan anıta doğru bakınca yerde yatan birini gördüğünü, anıta doğru yürüyünce yerde yatan kişinin başvurucu olduğunu fark ettiğini, başvurucunun epilepsi krizine benzer bir kriz geçirdiğini gördüğünü, çevredeki polislere ve cankurtaran görevlilerine seslendiğini, cankurtaranda sağlık görevlisi olmadığını, başvurucunun cankurtaran sürücüsü ve polisler tarafından cankurtarana bindirildiğini, yolda karşılaştıkları bir başka cankurtaranda görevli bazı sağlık görevlilerinin başvurucu ile kendisinin de içinde bulunduğu cankurtarana geçtiği ve başvurucunun yaralanma anını görmediğini beyan etmiştir.

ii. Ü.G. olay günü bir milletvekili ve çevresinde toplananlarla birlikte sloganlar atıp şarkı söyleyerek Taksim Meydanı'na gittiğini, başvurucuyu anıt çevresinde yerde otururken gördüğünü, basın açıklaması yapılırken TOMA'dan basın açıklaması yapan gruba tazyikli su sıkıldığını, daha sonra gazlı müdahalenin başladığını, polislerin herhangi bir uyarısını duymadığını ancak daha sonradan izlediği görüntülerde polisin ses sistemi aracılığıyla uyarı yaptığını fark ettiğini, başvurucunun nasıl yaralandığını görmediğini söylemiştir.

iii. A.Y. başvurucuyu basın açıklamasını izlerken gördüğünü, Çevik Kuvvetin gazlı müdahalede bulunduğunu, başvurucunun nasıl yaralandığını görmediğini ifade etmiştir.

iv. E.S. basın açıklamasına hazırlık yapıldığı sırada gaz bombası atıldığını, gazdan etkilenen kişiler görse de yaralanan herhangi bir kimseyi görmediğini beyan etmiştir.

17. Soruşturmada mağdur sıfatıyla yer alan bazı kişilere yönelik eylemler nedeniyle birkaç polis amiri ve memuru hakkında yürütülen disiplin soruşturmasına ilişkin belgeler soruşturma evrakı arasında alınmıştır.

18. Medya kuruluşları ile haber ajanslarından temin edilenler de dâhil protesto gösterileri kapsamında meydana gelen eylemlerle ilgili görüntüleri içerir CD'ler ile DVD'ler soruşturma dosyasına alınmıştır.

19. Başkalarının 31/5/2013 tarihli yaralanmalarıyla ilgili olarak 31/5/2013 günü saat 08.00 ile 1/6/2013 günü saat 08.00 arasında Taksim Meydanı'nda görevli Çevik Kuvvet gruplarına ait çizelge ile 31/5/2013 tarihinde Taksim Meydanı ve çevresinde gaz kullanmakla görevli

olan İstanbul Emniyet Müdürlüğünün farklı birimlerinde görevli polislere -söz konusu kişilere zetçi denmektedir- listeler temin edilmiştir.

20. Başvurucu, vekili aracılığıyla Cumhuriyet Başsavcılığına verdiği 29/5/2014 tarihli dilekçede, soruşturma dosyasının kapsamının sağlıklı bir bilirkişi incelemesini ve şikâyetlerin kendisine özgü yanlarının araştırılmasını engellediğini öne sürerek kendisiyle ilgili soruşturmanın mevcut soruşturmadan ayrılmasını talep etmiştir.

21. Cumhuriyet Başsavcılığı, Gezi Parkı eylemleri olarak bilinen olaylarla ilgili tüm şikâyetlerin bir arada değerlendirilmesi nedeniyle başvurucunun yaralanması hakkında yürütülen soruşturmanın sürüncemede kaldığı sonucuna varmış ve 12/5/2015 tarihindebaşvurucuyla ilgili soruşturmayı devam eden soruşturmadan ayırmıştır.

22. Cumhuriyet Başsavcılığı 5/10/2015 tarihli yazıyla İstanbul Emniyet Müdürlüğünden müştekinin yaralanması olayıyla ilgili tutanak tutulup tutulmadığının araştırılmasını ve şüphelilerin tespit edilerek ifadeleri alınmak üzere Cumhuriyet Başsavcılığında hazır edilmelerini istemiştir.

23. Cumhuriyet Başsavcılığı 31/5/2013 günü 13.00-14.00 saatleri arasında Taksim Meydanı'ndaki MOBESE görüntülerini temin edip söz konusu görüntülerde başvurucunun yaralanması olayının yer alıp almadığını bilirkişiye incelettirmiştir. Dört görüntü kaydını inceleyen bilirkişi tarafından hazırlanan 18/12/2015 tarihli raporda; görüntülerin ses kaydı içermediği, görüntülerin başında bir kısmı oturan, bir kısmı ayakta duran kalabalığa 13.10 sıralarında duman ve su sıkılarak müdahale edildiği, insanların koşarak uzaklaşmaya çalıştığı, TOMA'ların turuncu renkli su sıktığı, elinde gaz tabancası bulunan polis memurlarının gaz tabancalarını sürekli sağa sola ateşleyerek gruplar hâlinde ilerlediği, 13.41 sıralarında polis memurlarının gaz tabancaları ile ateş ettikleri, çevredeki kişilerin bir şahsın cankurtarana binmesine yardım ettikleri, başvurucunun nasıl yaralandığıyla ilgili herhangi bir görüntü tespit edilemediği belirtilmiştir. Bahse konu bilirkişi raporu soruşturma dosyasına 22/12/2015 tarihinde girmiştir.

24. İstanbul Emniyet Müdürlüğünce Cumhuriyet Başsavcılığına gönderilen 4/3/2016 tarihli yazıda MOBESE kayıtları dikkate alındığında başvurucuyu yaraladığı iddia edilen polis memurunun tespit edilmesinin mümkün olmadığı belirtilmiştir.

25. Cumhuriyet Başsavcılığı, şüphelilerin dava zamanaşımı süresince araştırılması ve tespit edilmesi hâlinde Cumhuriyet Başsavcılığında hazır edilmesi için 10/3/2016 tarihinde daimî arama kararı vermiştir.

26. Kolluk görevlileri, şüphelilerin aranmasına rağmen yakalanamadığına ilişkin olarak 7/4/2016 ve 26/10/2016 tarihlerinde tutanak tanzim etmiştir.

27. Başvurucu, soruşturma dosyasını incelemek ve/veya soruşturma dosyasının fotokopisini almak için vekili aracılığıyla 3/4/2017, 23/12/2019, 1/2/2019 ve 10/6/2020 tarihlerinde Cumhuriyet Başsavcılığına dilekçe vermiştir.

28. Soruşturma derdesttir.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

29. Mahkemenin 14/10/2020 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

30. Başvurucu, kolluğun müdahalesi sonucu yaralandığını ve bu olay hakkında etkili bir ceza soruşturması yürütülmediğini belirterek etkili başvuru hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Bu iddiası kapsamında başvurucu; medya kuruluşları ile haber ajanslarından elde edilen görüntüler üzerinde bilirkişi incelemesi yaptırılmadığını, olayla ilgili olarak yalnızca dört kişinin ifadesinin alındığını, dosyanın işlemsiz bırakıldığını, fail veya faillerin bulunmasına yönelik herhangi bir işlem yapılmadığını, olayla ilgili olarak Cumhuriyet Başsavcılığına başvurmasından 2 yıl 7 ay sonra görüntü kayıtlarının incelendiğini ve soruşturmanın ivedilikle ve özenle yürütülmediğini iddia etmiştir.

31. Bakanlık görüşünde; devletin bireylerin maddi ve manevi varlığına yönelik olarak yapılan müdahalelere karşı etkili mekanizmalar kurma çerçevesindeki pozitif yükümlülüğünün tüm müdahale türleri açısından mutlaka cezai soruşturma ve kovuşturma yapılmasını gerekli kılmadığı, başvurucunun kolluk görevlileri tarafından maddi ve manevi varlığına müdahale edildiği iddiasıyla hukuk davası yoluna başvurarak daha etkin bir giderim sağlamasının mümkün olduğu, başvurucunun yaralanması ile ilgili olarak idari yargıda tazminat davası açmadığı belirtilmiştir. Ayrıca başvuru süresinin daimî arama kararının verildiği tarihten itibaren başladığı öne sürülmüştür. Bakanlık görüşünde son olarak etkili soruşturma yükümlülüğünün bir sonuç yükümlülüğü olmadığı, başvuruya konu şikâyetin aydınlatılması için gerekli adımların atıldığı, etkili soruşturma yükümlülüğünün gereklerinin yerine getirildiği ifade edilmiştir.

32. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanında başvuruya konu olay nedeniyle uzun süre ayaklarını ve kollarını kullanmadığını, konuşamadığını, bildiği dilleri ve anılarını yitirdiğini, yurt içinde ve yurt dışında tedavi gördüğünü, tedavisinin devam ettiğini, güç kullanımı sonucu meydana geldiği ileri sürülen kötü muamele iddiaları yönünden tüketilmesi gereken etkili hukuk yolunun ceza soruşturması olduğunu, Bakanlık görüşünde belirtilen idari davanın açılmaması nedeniyle başvuru yollarının tüketilmediği iddiasının yerinde olmadığını, olaydan sonra yeni zararların ortaya çıktığını, 27/7/2020 tarihinde İçişleri Bakanlığına idari başvuru yaptığını iddia etmiştir. Başvurucu ek olarak daimî arama kararı verilmesinden sonra üçer aylık rutin yazışmaların dahi yapılmadığını, dosyada bir gelişme olup olmadığını görmek için bir süre beklemenin makul olduğunu, daimî arama kararı verilen soruşturmaların sürüncemede kaldığı yönündeki iddianın son derece sakıncalı olduğunu ileri sürmüş ve hakkında düzenlenen bazı tıbbi belgeler ile yaralanmasıyla ilgili bazı fotoğrafları dilekçesine eklemiştir. Dilekçe ekinde yer alan ve İstanbul Üniversitesi İstanbul Hastanesince düzenlenen 8/3/2020 tarihli erişkinler için engellilik sağlık kurulu raporunda başvurucunun %52 oranında engelli olduğu belirtilmiştir. Raporun geçerlilik süresi iki yıldır.

B. Değerlendirme

1. Hukuki Nitelendirme ve İncelemenin Kapsamı Yönünden

33. Anayasa Mahkemesi olayların başvurucular tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Başvurucunun iddialarının özünün kolluk görevlilerinin haksız güç kullanımı nedeniyle hayati tehlike geçirecek ölçüde yaralandığına, bu olayla ilgili etkili bir ceza soruşturması yürütülmediğine ilişkin olduğu ve kullanılan kamu gücünün netice itibarıyla ölümcül olmasa bile başvurucunun yaşamını tehlikeye soktuğu dikkate alındığında başvurunun yaşam hakkının öldürmeme yükümlülüğüne ilişkin maddi boyutu ile etkili soruşturma yükümlülüğüne ilişkin usul boyutu kapsamında incelenmesi gerekir.

34. Unutulmamalıdır ki ölüm gerçekleşmese dahi bazı hâllerde başvurunun yaşam hakkı çerçevesinde incelenebilmesi mümkündür (Mehmet Karadağ, B. No: 2013/2030, 26/6/2014, § 20) ve bu hâllerde başvurunun yaşam hakkı kapsamında incelenip incelenmeyeceğinin tespitinde diğer faktörlerle birlikte kişiye karşı kullanılan gücün derecesi, türü, kullanımının ardında yatan niyet ve amaç birlikte değerlendirilir (Mustafa Çelik ve Siyahmet Şeran, B. No: 2014/7227, 12/1/2017, § 69).

35. Anayasa'nın iddianın değerlendirilmesinde dayanak alınacak "Kişinin dokunulmazlığı, maddi ve manevi varlığı" kenar başlıklı 17. maddesinin birinci fıkrasının ilgili kısmı şöyledir:

"Herkes, yaşama... hakkına sahiptir."

36. Anayasa'nın "Devletin temel amaç ve görevleri" kenar başlıklı 5. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Devletin temel amaç ve görevleri... kişinin temel hak ve hürriyetlerini, sosyal hukuk devleti ve adalet ilkeleriyle bağdaşmayacak surette sınırlayan siyasal, ekonomik ve sosyal engelleri kaldırmaya, insanın maddî ve manevî varlığının gelişmesi için gerekli şartları hazırlamaya çalışmaktır."

2. Kabul Edilebilirlik Yönünden

37. Yaşam hakkı kapsamında incelenebilecek bir olayla ilgili soruşturmanın etkili olup olmadığı yönünden inceleme yapılabilmesi için -mutlak surette gerekli olmasa da- yürütülen soruşturmanın makul bir süreyi aşmaması şartıyla ilgili kamu makamları tarafından nasıl sonlandırılacağının beklenmesi bireysel başvuru ile getirilen koruma mekanizmasının ikincil niteliğine uygun olacaktır (Rahil Dink ve diğerleri, B. No: 2012/848, 17/7/2014, § 76; Hüseyin Caruş, B. No: 2013/7812, 6/10/2015, § 46).

38. Bununla birlikte başvurucunun yetkili makamlara müracaat etmesine rağmen doğal olmayan bir ölümle ilgili soruşturma başlatılmamışsa başlatılan soruşturmada ilerleme yoksa veya soruşturma artık etkisiz bir hâl almışsa başvurucudan soruşturmanın sonucunu beklemesini istemek makul olmayacaktır. Böyle bir durumda başvurucu, gerekli özeni göstermeli ve şikâyetini çok uzun süre geçirmeden Anayasa Mahkemesine sunabilmelidir (Rahil Dink ve diğerleri, § 77)

39. Böyle bir durumda başvurucu, etkili bir soruşturma yürütülmediğinin farkına vardığı veya varması gereken andan itibaren otuz gün içinde bireysel başvuruda bulunmalıdır. Doğal olarak başvurucunun etkili bir soruşturma yürütülmediğinin ne zaman farkına varması gerektiği her davanın şartlarına bağlı olarak değerlendirilecektir (Adle Azizoğlu ve Sadat Azizoğlu, B. No: 2014/15732, 24/1/2018, § 87).

40. Somut başvuru, başvurucunun yaralanması ile ilgili ceza soruşturması sona ermeden yapılmıştır. Bu durumda yapılması gereken iş, başvurucunun süresinden önce başvuru yapıp yapmadığını, vaktinden önce başvuru yapmamış ise başvuruyu süresinde yapıp yapmadığını tespit etmekten ibarettir.

41. Başvuruya konu edilen soruşturmada, başvurucuda meydana gelen yaralanma hakkındaki adli raporun henüz soruşturmanın başında aldırıldığı, olaydan birkaç ay sonra ise bazı tanıkların kollukça bilgi sahibi sıfatıyla dinlendiği görülmüştür. 2015 yılında bazı MOBESE kayıtları üzerinde bilirkişi incelemesi de yaptırılmıştır. Ne var ki söz konusu bilirkişi incelemesinden sonra fail veya faillerin tespitine yönelik herhangi bir işlem tesis edilmemiştir. Nitekim Cumhuriyet Başsavcılığı 10/3/2016 tarihinde daimî arama kararı

vermiştir. Bu bakımdan mevcut başvurunun vaktinden önce yapıldığını söylemek mümkün değildir.

42. Öte yandan 29/5/2014 tarihli dilekçe ile ana soruşturma dosyasının kapsamının sağlıklı bir bilirkişi incelemesini ve şikâyetlerin kendisine özgü yanlarının araştırılmasını engellediğini öne sürerek kendisiyle ilgili soruşturmanın mevcut soruşturmadan tefrik edilmesini isteyen başvurucu, bilirkişi raporunun 22/12/2015 tarihinde soruşturma dosyasına girmesinden sonra fail veya faillerin tespitine yönelik hiçbir işlem tesis edilmediği hâlde özen yükümlülüğüne aykırı davranarak bireysel başvuru yapmak için 5/4/2017 tarihine kadar beklemiştir. Başvurucu, özen yükümlülüğüne uygun hareket etmesine engel olan ve kendisinden kaynaklanmayan herhangi bir sebebin varlığını da ileri sürmemiştir. Bu nedenle başvurunun süresinde yapılmadığı sonucuna varılmıştır.

43. Açıklanan gerekçelerle başvurunun diğer kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin süre aşımı nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Yaşam hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın süre aşımı nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 14/10/2020 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

EMRE KARAKURUM VE DİĞERLERİ

B. No: 2017/23503 | Karar tarihi: 14.10.2020

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2017/23503

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

EMRE KARAKURUM VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2017/23503)

Karar Tarihi: 14/10/2020

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Burhan ÜSTÜN

Hicabi DURSUN

Selahaddin MENTEŞ

Raportör : Umut FIRTINA

Başvurucular : 1. Emre KARAKURUM

2. Eren KARAKURUM

3. Ergin KARAKURUM

4. Yücel KARAKURUM

Başvurucular Vekili : Av. Kerami GÜRBÜZ

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, taşınmazın koruma amaçlı uygulama imar planında arkeolojik sit alanı olarak belirlenmesi nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 11/5/2017 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık görüş bildirmemiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

8. Başvuruculaların murisi H.K. Samsun'un İlkadım ilçesine bağlı Kılıçdede Mahallesi'nde bulunan 4134 ada 12 parsel sayılı 11.104 m2 yüz ölçümlü taşınmazın 2/16 payının malikidir. Muris dışında taşınmazda sekiz kişinin daha hissesi bulunmaktadır.

9. Muris H.K. 2016 yılında vefat etmiş olup mirası başvuruculara intikal etmiştir.

10. Başvuruya konu taşınmazın beyanlar hanesine 20/6/1975 tarihinde ''Eski eserler sahası olduğundan mülkiyet hakkı takyitlidir satılmaz.'' şerhi konulmuştur.

11. Trabzon Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulunun 17/5/1991 tarihli kararı ile taşınmazın 1. ve 2. derece arkeolojik sit alanı ilan edilen Dündartepe (Öksürüktepe) Höyüğü sınırlarında kaldığı tespit edilmiştir.

12. Söz konusu taşınmazın bulunduğu alanı kapsayacak şekilde düzenlenen koruma amaçlı imar planı 6/2/2001 tarihinde Samsun Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu (Koruma Bölge Kurulu) tarafından onaylanmıştır.

13. 6/10/2010 tarihinde taşınmazın beyanlar hanesine ''Korunması gerekli taşınmaz kültür varlığıdır.'' şerhi eklenmiştir.

14. Alana ilişkin koruma amaçlı 1/1.000 ölçekli imar planı tadilatı Koruma Bölge Kurulunun 14/1/2011 tarihli kararıyla uygun bulunmuştur.

15. Başvurucular, taşınmazlarının 1975 yılından bu yana kamulaştırılmaması ve üzerindeki kısıtlamalar yüzünden uğradıkları maddi zararlarının tazmini için 21/1/2016 tarihinde Kültür ve Turizm Bakanlığına (Bakanlık) başvurmuştur.

16. Bakanlığın 2/2/2016 tarihli cevabında, taşınmazın diğer bazı maliklerince de benzer taleplerde bulunulduğu ancak ödeneğin yetersiz olması nedeniyle kamulaştırma işleminin gerçekleştirilemediği bildirilmiştir. Kesin inşaat yasağı bulunan taşınmazda malikler tarafından trampa istenmesi hâlinde koruma amaçlı imar planında taşınmazın yolda kalan kısmının ifraz edilerek terkinin yapılması durumunda trampa programına alınabileceğini belirtilmiştir.

17. Başvurucular 22/2/2016 tarihinde Samsun 2. İdare Mahkemesinde (Mahkeme) tazminat davası açmıştır. Başvurucular bu davada, hissedar oldukları taşınmazın 1/1000 ölçekli uygulama imar planında 1. ve 2. derece arkeolojik sit alanı olarak belirlendiğini, taşınmaza inşaat yasağı getirildiğini ve uzun süre kamulaştırılmadığını ileri sürerek uğradıkları zararın giderilmesini istemiştir.

18. Mahkeme 28/3/2017 tarihinde yasa yolu kapalı olarak davayı reddetmiştir. Kararda 7/9/2016 tarihinde yürürlüğe giren 20/8/2016 tarihli ve 6745 sayılı Yatırımların Proje Bazında Desteklenmesi ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'la 4/11/1983 tarihli ve 2942 sayılı Kamulaştırma Kanunu'na birtakım hükümler eklendiği vurgulanmıştır. Bu bağlamda uygulama imar planlarında

umumi hizmetlere ve resmî kurumlara ayrılan taşınmazların kamulaştırılması için öngörülen beş yıllık sürenin 2942 sayılı Kanun'a eklenen geçici 11. madde gereğince bu maddenin yürürlüğe girdiği tarihten itibaren başlayacağı ve bu maddenin yürürlüğe girdiği tarihten önce açılan ancak henüz karara bağlanmayan veya kararı kesinleşmeyen davalara da bu madde hükümlerinin uygulanacağı belirtilmiştir.

19. Nihai karar 18/4/2017 tarihinde başvuruculara tebliğ edilmiştir.

20. Başvurucular 9/5/2017 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. Mevzuat Hükümleri

21. Konu ile ilgili hukuk için bkz. Hüseyin Ünal, B. No: 2017/24715, 20/9/2018, §§ 17-29.

22. Konu ile ilgili hukuk için bkz. Ahmet Bölge, B. No: 2014/13133, 28/9/2016, §§ 24-28.

B. Danıştay İçtihadı

23. Danıştay Altıncı Dairesinin 26/10/2017 tarihli ve E.2017/4323, K.2017/8356 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"Dosyanın incelenmesinden, davacıların anılan taşınmazı 08.06.1962 tarihinde edindikleri, söz konusu taşınmazın da bulunduğu alanın Gayrimenkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulunun 14.12.1974 tarihli, 8172 sayılı kararıyla doğal sit alanı olarak ilan edildiği, ve aynı Kurulun 24.06.1983 tarihli, 15175 sayılı kararı ile sınırları belirlenen ve 1/5000 ile 1/1000 ölçekli imar planlarına göre Boğaziçi Sahil Şeridi ve Öngörünüm Bölgesinde kaldığı, taşınmazın da bulunduğu bu alanda; korunması gereken eserler ve yapılar dışında hiçbir şekilde yapı yapılamayacağı kuralı olduğu, dava konusu taşınmaz üzerinde ekonomik değer taşıyan hiçbir yapı olmadığı ve davacılar tarafından bahçe olarak kullanıldığı, taşınmazın 22.07.1983 onanlı 1/1000 ölçekli Boğaziçi Öngörünüm Bölgesi Uygulama İmar Planında, "konut alanı" kullanımında kaldığı, ancak taşınmaza Boğaziçi Kanunu'nun geçici 4. maddesi uyarınca yeşil alan statüsü uygulandığı, bu kullanımlara ayrılan parsellerde korunması gerekli kültür varlığı dışında hiçbir yapı yapılamayacağı anlaşılmaktadır.

Uyuşmazlıkta, davaya konu taşınmaz için yapılaşma izni verilmesinin yasal olarak mümkün olmadığı, zira taşınmazın baştan beri Boğaziçi Öngörünüm bölgesinde olması ve doğal sit alanında kalması nedeniyle zaten konumu gereği kısıtlı bir taşınmaz olduğu, kamulaştırmasız el atma davalarının, üzerinde yapılaşma imkanı bulunan taşınmazların sonradan kamu hizmetine ayrılması sonucunda taşınmazda meydana gelen hukuki kısıtlamalar nedeniyle açılabileceği, buna karşın, bulunduğu alan veya bölge gereği doğal olarak kısıtlılık halini bünyesinde barındıran taşınmazlarda 2942 sayılı Kamulaştırma Kanununun uygulanamayacağı, yukarıda yer verilen 2863 sayılı Kanunun ilgili şartları sağlanarak "takas" talebinde bulunulabilecek olup bu talebin de somut olaya göre değerlendirileceği sonucuna ulaşılmaktadır.

Bu durumda, idarelerin sit alanlarında kamulaştırma yapma zorunluluğunun bulunmadığı, ancak bu statüde bulunan taşınmazlar için hazine taşınmazlarıyla takas imkanının sunulması için koruma amaçlı imar planı bulunması gerektiği, koruma amaçlı imar planı yapımı için idarelere sit ilanından bu yana belli bir yasal süre tanındığı, esasen uyuşmazlığa konu taşınmazın kısıtlılığının 2960 sayılı Kanundan kaynaklandığı ve kamulaştırılması zorunlu bir statüde bulunmadığı, bu nedenle kamulaştırmasız el atma nedeniyle oluşan bir zarardan da

bahsedilemeyeceğinden davanın reddine karar verilmesi gerekmekte iken dava hakkında karar verilmesine yer olmadığına ilişkin kararda isabet bulunmamaktadır."

24. Danıştay Altıncı Dairesinin 12/12/2017 tarihli ve E.2017/3161, K.2017/10690 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"Dosyanın incelenmesinden, davacının anılan taşınmazı 30.06.2014 tarihinde intikal yoluyla edindiği, söz konusu taşınmazın da bulunduğu alanın Gayrimenkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulunun 14.12.1974 tarihli, 8172 sayılı kararıyla doğal sit alanı olarak ilan edildiği, ve aynı Kurulun 24.06.1983 tarihli, 15175 sayılı kararı ile sınırları belirlenen ve 1/5000 ile 1/1000 ölçekli imar planlarına göre Boğaziçi Sit Alanı Geri görünüm ve Etkilenme Bölgesinde kaldığı, taşınmazın da bulunduğu bu alanda; korunması gereken eserler ve yapılar dışında hiçbir şekilde yapı yapılamayacağı kuralı olduğu, taşınmazın, 24.02.1984 onay tarihli 1/5000 Ölçekli Boğaziçi Doğal ve Tarihi Sit Değerlerini İçeren Nazım İmar Planında yeşil alanda ve 22.07.1983 onay tarihli 1/1000 ölçekli Boğaziçi Öngörünüm Bölgesi Uygulama İmar Planının Boğaziçi İmar Yüksek Koordinasyon Kurulunun 13.06.2011 tarihli, 2011/2 sayılı kararı ile sayısallaştırılmış paftasında kent bütününe hizmet eden yeşil alanda kaldığı, taşınmazın koruya katılacak alan olarak düzenleneceği kararı alınmış olduğu, bu kullanımlara ayrılan parsellerde korunması gerekli kültür varlığı dışında hiçbir yapı yapılamayacağı anlaşılmaktadır.

Uyuşmazlıkta, davaya konu taşınmaz için yapılaşma izni verilmesinin yasal olarak mümkün olmadığı, zira taşınmazın baştan beri Boğaziçi Öngörünüm bölgesinde olması ve doğal sit alanında kalması nedeniyle zaten konumu gereği kısıtlı bir taşınmaz olduğu, kamulaştırmasız el atma davalarının, üzerinde yapılaşma imkanı bulunan taşınmazların sonradan kamu hizmetine ayrılması sonucunda taşınmazda meydana gelen hukuki kısıtlamalar nedeniyle açılabileceği, buna karşın, bulunduğu alan veya bölge gereği doğal olarak kısıtlılık halini bünyesinde barındıran taşınmazlarda 2942 sayılı Kamulaştırma Kanununun uygulanamayacağı, yukarıda yer verilen 2863 sayılı Kanunun ilgili şartları sağlanarak "takas" talebinde bulunulabilecek olup bu talebin de somut olaya göre değerlendirileceği sonucuna ulaşılmaktadır.

Bu durumda, idarelerin sit alanlarında kamulaştırma yapma zorunluluğunun bulunmadığı, ancak bu statüde bulunan taşınmazlar için hazine taşınmazlarıyla takas imkanının sunulması için koruma amaçlı imar planı bulunması gerektiği, koruma amaçlı imar planı yapımı için idarelere sit ilanından bu yana belli bir yasal süre tanındığı, esasen uyuşmazlığa konu taşınmazın kısıtlılığının 2960 sayılı Kanundan kaynaklandığı ve kamulaştırılması zorunlu bir statüde bulunmadığı, bu nedenle kamulaştırmasız el atma nedeniyle oluşan bir zarardan da bahsedilemeyeceğinden davanın reddine karar verilmesi gerekmekte iken dava hakkında karar verilmesine yer olmadığına ilişkin kararda isabet bulunmamaktadır.

Öte yandan, bozma kararı üzerine verilecek kararda, husumet bakımından da yeniden bir değerlendirme yapılacağı açıktır."

V. İNCELEME VE GEREKÇE

25. Mahkemenin 14/10/2020 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucuların İddiaları

26. Başvurucular, imar planında arkeolojik sit alanı olarak ayrılan taşınmaza ilişkin olarak

açtıkları tazminat davası hakkında imar mevzuatındaki değişiklik nedeniyle karar verilmesine yer olmadığına karar verilmesinden şikâyetçidir. Karar aşamasında olan davaya mevzuat değişikliği ile müdahale edildiğini ifade eden başvurucular, kazanılmış haklarının ellerinden alındığını belirtmiştir. Başvurucular, bu gerekçelerle kanunların geriye yürümezliği ilkesi ile mülkiyet haklarının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

B. Değerlendirme

27. Anayasa'nın 35. maddesi şöyledir:

"Herkes, mülkiyet ve miras haklarına sahiptir.

Bu haklar, ancak kamu yararı amacıyla, kanunla sınırlanabilir.

Mülkiyet hakkının kullanılması toplum yararına aykırı olamaz.''

28. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Başvurucular, mülkiyet hakkı dışında kanunların geriye yürümezliği ilkesinin de ihlal edildiğini ileri sürmektedir. Ancak başvurucuların asıl şikâyetinin taşınmazın arkeolojik sit alanı olarak tescil edilmesi nedeniyle maliki oldukları taşınmazından diledikleri gibi yararlanamadıklarına, taşınmazı kullanamadıklarına ve tasarruf edemediklerine yönelik olduğu anlaşıldığından başvuruculara bütün şikâyetleri mülkiyet hakkının ihlali iddiası kapsamında incelenmiştir.

29. Somut olayda başvuruculara hissedarı olduğu taşınmaz koruma amaçlı imar planında arkeolojik sit alanı olarak belirlenmiştir. Başvuruculara taşınmazın uzun süre kamulaştırılmadığını ileri sürerek uğradıkları zararın giderilmesi istemiyle açtığı tazminat davası da derece mahkemesince 2942 sayılı Kanun'a eklenen geçici 11. madde gereğince reddedilmiştir.

30. Anayasa Mahkemesi aynı konu ile ilgili şikâyetleri daha önce incelemiş ve uygulanacak ilkeleri ortaya koymuştur (Hüseyin Ünal, §§ 34-62). Anayasa Mahkemesi 3/5/1985 tarihli ve 3194 sayılı İmar Kanunu hükümleri ile 2942 sayılı Kanun'a eklenen geçici 11. maddeye dayalı olan müdahalenin kanunilik ölçütünü taşıdığını değerlendirmiş, ayrıca taşınmazın kamu hizmetine tahsis edilmesine yönelik müdahalenin kamu yararına dayalı meşru bir amacının bulunduğunu açıklamıştır (Hüseyin Ünal, §§ 44-50). Bununla birlikte Anayasa Mahkemesinin 28/3/2018 tarihli ve E.2016/196, K.2018/34 sayılı kararı ile anılan madde iptal edilmiştir. Bu çerçevede ölçülülük yönünden yapılan değerlendirmede ise uygulama imar planının onaylanmasından itibaren beş yıldan fazla süre geçmesine rağmen imar planında kamu hizmetine ayrılan taşınmazın kamulaştırılmaması ve herhangi bir tazminat da ödenmemesinin başvurucuya şahsi olarak aşırı bir külfet yüklediği kanaatine ulaşılmıştır. Bu sebeple başvurucunun mülkiyet hakkının korunması ile kamunun yararı arasında olması gereken adil dengenin başvurucu aleyhine bozulduğu ve müdahalenin ölçülü olmadığı kabul edilmiştir (Hüseyin Ünal, §§ 51-62).

31. Bununla birlikte somut olay çeşitli yönleriyle Hüseyin Ünal başvurusundan farklı özellikler taşımaktadır. Hüseyin Ünal başvurusuna konu olayda taşınmaz uygulama imar planı ile kamu hizmet alanına ayrılmış, başvurucu tarafından taşınmazın rayiç bedelinin ödenmesi istemiyle açılan tam yargı davasında derece mahkemesi uygulama imar planlarında umumi hizmetlere ve resmî kurumlara ayrılan taşınmazların kamulaştırılması için öngörülen beş yıllık sürenin 2942 sayılı Kanun'a eklenen geçici 11. madde gereğince bu

maddenin yürürlüğe girdiği tarihten itibaren başlayacağını belirterek uyuşmazlığın esası hakkında karar verilmesine yer olmadığına karar vermiştir. Başvuru konusu olayda ise taşınmaz koruma amaçlı uygulama imar planı ile arkeolojik sit alanı olarak belirlenmiş, derece mahkemesi ise yine aynı Kanun hükmüne esas alarak uyuşmazlığın esası hakkında karar verilmesine yer olmadığına hükmetmiştir.

32. Konu ile ilgili Danıştay içtihadında kamulaştırmasız el atma davalarının üzerinde yapılaşma imkânı bulunan taşınmazların sonradan kamu hizmetine ayrılması sonucunda taşınmazda meydana gelen hukuki kısıtlamalar nedeniyle açılabileceği açıklanmıştır. Buna karşın bulunduğu alan ve bölge gereği doğal olarak kısıtlılık hâlini bünyesinde barındıran taşınmazlarda 2942 sayılı Kanun'un uygulanamayacağı, 21/7/1983 tarihli ve 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu'ndaki şartlar sağlanarak takas talebinde bulunulabileceği, bu talebin de somut olaya göre değerlendirileceği ifade edilmiştir. İdarelerin sit alanlarında kamulaştırma yapma zorunluluklarının bulunmadığı, bu statüde bulanan taşınmazlara hazine taşınmazlarıyla takas imkânı sunulması için koruma amaçlı imar planı bulunması gerektiği, koruma amaçlı imar planı yapımı için idarelere sit alanı ilanından itibaren belirli bir yasal sürenin tanındığı belirtilmiştir. Taşınmazdaki kısıtlılığın 18/11/1983 tarihli ve 2960 sayılı Boğaziçi Kanunu'ndan kaynaklandığı, kamulaştırılması zorunlu bir statüde bulunmadığı dile getirilmiştir. Bu nedenle kamulaştırmasız el atma nedeniyle oluşan bir zarardan söz edilemeyeceğinden davanın reddine karar verilmesi gerekirken uyuşmazlığın esası hakkında karar verilmesine yer olmadığına hükmedilmesinde isabet bulunmamaktadır (bkz. §§ 23, 24).

33. Somut olayda koruma amaçlı imar planında arkeolojik sit alanı olarak belirlenen başvuruculların hissedarı oldukları taşınmazın kamu hizmet alanına ayrılması söz konusu değildir. Konuyla ilgili Danıştay içtihadında da sit alanı olarak belirlenen taşınmazlar hakkında 2942 sayılı Kanun'un uygulanamayacağı, 2863 sayılı Kanun'un uygulanması gerektiği ifade edilmiştir.

34. Anayasa Mahkemesi aynı konu ile ilgili şikâyetleri daha önce incelemiş ve uygulanacak ilkeleri ortaya koymuştur (Ahmet Bölge, §§ 41-65).

35. Konuyla ilgili olarak Anayasa Mahkemesince ölçülülük yönünden yapılan değerlendirmede malikin taşınmaz üzerindeki mülkiyet hakkının devam ettiği, ilgili mevzuata uygun hareket edildiği sürece 2863 sayılı Kanun'un maliklere tanıdığı hak, muafiyet ve kolaylıklardan yararlanılabileceği ifade edilmiştir. Diğer taraftan yapılan müdahaleye karşı yetkili makamlar önünde etkin bir biçimde itiraz edebilme olanağının malike tanındığına değinilmiştir. Buna göre müdahalenin ortaya çıkardığı durumun malikin mülkiyet hakkının korunması ile kamusal menfaatin gerekleri arasında sağlanması gereken dengeyi bozmadığı ve malik açısından meşru sayılamayacak ferdî ve aşırı nitelikte bir yük oluşturmadığı sonucuna varılmıştır (Ahmet Bölge, §§ 57-65).

36. Somut başvuruda da başvuruculara ait taşınmaz arkeolojik sit alanı olarak tespit ve tescil edilmiştir. Buna göre başvuruculların 2863 sayılı Kanun'un maliklere tanıdığı hak, muafiyet ve kolaylıklardan yararlanabilmeleri, yapılan müdahaleye karşı idari ve yargısal makamlar önünde etkin bir biçimde itiraz edebilmeleri mümkündür. Ne var ki başvuruculların Koruma Bölge Kurulu kararlarına karşı itiraz yolu açık olmasına rağmen bu yola başvurduklarına ilişkin bir beyanlarının olmadığı görülmektedir. Öte yandan başvuruculların kendilerine sağlanan hak ve kolaylıklardan yararlanamadıkları yönünde somut bir şikâyetlerinin olmadığı da açıktır. Bu durumda somut başvuruda Anayasa

Mahkemesinin yukarıda anılan içtihadından ayrılmayı gerektirecek bir neden bulunmamaktadır.

37. Sonuç olarak mülkiyet haklarına yapılan müdahalenin taşıdığı kamu yararı amacı ile karşılaştırıldığında yapılan müdahalenin başvuruculara şahsi olarak aşırı ve olağan dışı bir külfet yüklemediği, kamu yararı ile başvurucuların mülkiyet hakkı arasında olması gereken adil dengenin bozulmadığı sonucuna varılmıştır.

38. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucular üzerinde BIRAKILMASINA 14/10/2020 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

HÜSEYİN BARSAK

B. No: 2017/23924 | Karar tarihi: 14.10.2020

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2017/23924

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

HÜSEYİN BARSAK BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2017/23924)

Karar Tarihi: 14/10/2020

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Burhan ÜSTÜN

Hicabi DURSUN

Selahaddin MENTEŞ

Raportör : Zehra GAYRETLİ

Başvurucu : Hüseyin BARSAK

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, ceza davasında başvurucunun (sanığın) duruşmada hazır bulunma talebi reddedilerek ses ve görüntü aktarımı suretiyle duruşmaya katılımının sağlanmaya çalışılması nedeniyle duruşmada hazır bulunma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 3/5/2017 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü bildirmiştir.

7. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı süresinde beyanda bulunmuştur.

III. OLAY VE OLGULAR

8. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

9. Başvurucu, 1982 doğumlu olup bireysel başvuru tarihinde Bolu F Tipi Yüksek Güvenlikli Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda hükümlü olarak bulunmaktadır.

10. 26/8/2008 tarihinde Bitlis'in Mutki ilçesi İkizler köyü kırsalında PKK/KONGRA-GEL terör örgütü mensupları ile köy korucuları arasında silahlı çatışma çıkmıştır.

11. Olayla ilgili olarak Mutki Cumhuriyet Başsavcılığınca başlatılan soruşturma kapsamında çatışma sırasında olay yerinden kaçtığı tespit edilen ve köy korucuları tarafından daha sonra yaralı olarak yakalanan A.Y. isimli örgüt üyesi olduğu düşünülen kişinin şüpheli sıfatıyla beyanına başvurulmuştur.

12. A.Y. 4/9/2008 tarihinde kollukta verdiği beyanında özetle 2008 yılının Temmuz ayında terör örgütünün Hakurk Kampı'ndan sekiz kişilik bir grupla Diyarbakır'a doğru yola çıktıklarını, daha sonra "Orhan (K) Hüseyin Barsak'ın [başvurucu] aralarında bulunduğu bir başka grubun kendilerine katıldığını", bu grupla birlikte bulundukları bölgeye köy korucularının yaklaşarak ateş etmeye başlaması üzerine korucular ile aralarında silahlı çatışma çıktığını, çatışmada başvurucunun koruculara tüfekle ateş ettiğini ve bazı korucuların vurulduğunu ifade etmiştir.

13. 9/3/2015 tarihli Savcılık sorgusunda ise A.Y. başvurucuyu tanımadığını ve başvurucunun çatışmaya katılan örgüt mensupları arasında yer almadığını ileri sürmüştür.

14. Öte yandan PKK terör örgütünden kaçarak daha önce güvenlik kuvvetlerine teslim olan ve örgüt üyesi olduğu düşünülen K.C. isimli kişi kendisine gösterilen fotoğraflar arasından başvurucunun fotoğrafını teşhis ederek başvurucunun 26/8/2008 tarihinde meydana gelen silahlı çatışmaya katılan örgüt mensupları arasında yer aldığını beyan etmiştir.

15. Soruşturma kapsamında başvurucunun başka bir suçun infazı kapsamında hükümlü bulunduğu Diyarbakır D Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumuna müzekkere yazılarak Ses ve Görüntü Bilişim Sistemi (SEGBİS) aracılığı ile ifadesinin alınması için başvurucunun SEGBİS odasında hazır edilmesi istenmiştir. Başvurucunun Ceza İnfaz Kurumu idaresine ibraz ettiği dilekçede ses ve görüntü aktarımı suretiyle ifade vermeyi kabul etmediğini belirtmesi üzerine başvurucunun ifadesi talimat yolu ile Diyarbakır Cumhuriyet Başsavcılığınca alınmıştır.

16. Başvurucu 18/3/2015 tarihli Savcılık sorgusunda özetle olayla hiçbir ilgisinin olmadığını, isimleri söylenen örgüt mensuplarını tanımadığını, örgüte ne zaman katıldığını hatırlamadığını, örgüt içindeki rolünün doktor olduğunu, sadece doktorluk yaptığını ve kod adı kullanmadığını ileri sürmüştür.

17. Soruşturmanın tamamlanmasının ardından Mutki Cumhuriyet Başsavcılığınca hazırlanan fezleke Bitlis Cumhuriyet Başsavcılığına (Başsavcılık) gönderilmiştir.

18. Başsavcılığın 31/7/2015 tarihli iddianamesi ile başvurucu hakkında devletin birliğini ve ülke bütünlüğünü bozma, kişiyi yerine getirdiği kamu görevi nedeniyle öldürme, 10/7/1953 tarihli ve 6136 sayılı Ateşli Silahlar ve Bıçaklar ile Diğer Aletler Hakkında Kanun'a muhalefet suçlarından kamu davası açılmıştır.

19. İddianamede PKK terör örgütü mensuplarının 26/8/2008 tarihinde baskın yapmak amacıyla Mutki ilçesine geldikleri, burada yaşanan silahlı çatışmada başvurucunun güvenlik güçlerine karşı "Kalaşnikof marka silah ve el bombası kullanmak suretiyle aktif rol aldığı" iddialarına yer verilmiştir.

20. Bitlis Ağır Ceza Mahkemesinde (Mahkeme) görülen yargılamanın 14/8/2015 tarihli tensip incelemesinde ilk duruşmanın 24/11/2015 tarihinde yapılmasına karar verilmiştir. Başvurucunun hükümlü bulunduğu Diyarbakır D Tipi Yüksek Güvenlikli Ceza İnfaz Kurumuna Mahkemece müzekkere yazılarak SEGBİS aracılığı ile savunmasının alınması için başvurucunun duruşma tarihinde SEGBİS odasında hazır edilmesi istenmiştir.

21. 24/11/2015 tarihli Duruşma Tutanağı'na göre Diyarbakır D Tipi Yüksek Güvenlikli Ceza İnfaz Kurumunca Mahkemeye gönderilen yazıda başvurucunun 29/8/2015 tarihinde Rize L Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumuna sevk edilmiş olması nedeniyle duruşma tarihinde SEGBİS odasında hazır edilemeyeceğinin belirtildiği anlaşılmaktadır.

22. Mahkeme, başvurucunun müdafiinin hazır bulunduğu 24/11/2015 tarihli ilk oturumda tanık K.C. ile ses ve görüntü aktarımı suretiyle bağlantı kurarak tanığın beyanını almıştır. K.C. beyanında özetle Hüseyin Barsak (başvurucu) isimli birini tanımadığını, kod adını Orhan olarak bildiği, sağlıkçı olduğunu ve hakkında doktor dendiğini duyduğu şahsın olay tarihinde kaçan örgüt mensuplarından biri olduğunu ifade etmiştir.

23. Mahkeme duruşmayı 3/3/2016 tarihine ertelemiş ve başvurucunun sevk edildiği Rize L Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumuna müzekkere yazarak başvurucunun duruşma tarihinde SEGBİS odasında hazır edilmesini istemiştir.

24. Başvurucu 3/3/2016 tarihli duruşmaya SEGBİS aracılığı ile katılmıştır. Başvurucu; tercüman aracılığı ile yaptığı savunmasında haklarını ve suçlamayı anladığını, SEGBİS ile ifade vermeyeceğini, duruşma salonunda hazır bulundurulduğu takdirde ifade vereceğini beyan etmiştir.

25. 3/3/2016 tarihli Duruşma Tutanağı'na göre Mahkemece video konferans yöntemi ile duruşmaya devam edilmesi üzerine başvurucunun "(...) mahkemeye gelmeden beyanda bulunmayacağım." şeklindeki ifadeleri nedeniyle SEGBİS'in kapatılarak duruşmaya başvurucunun yokluğunda devam edildiği anlaşılmaktadır.

26. Mahkeme 3/3/2016 tarihli duruşmada SEGBİS aracılığı ile tanık A.Y.yi dinlemiştir. A.Y. beyanında özetle dava konusu olay nedeniyle kendisinin de yargılanıp ceza aldığını, başvurucunun olay tarihinde olay yerinde bulunan örgüt mensuplarından biri olmadığını, kollukta aksi yönde verdiği ifadeyi kabul etmediğini, nitekim söz konusu ifadenin kolluk görevlilerince hazırlandığını, kendisinin de bu ifadeyi imzaladığını belirtmiştir.

27. Mahkeme duruşmayı 14/4/2016 tarihine erteleyerek duruşma tarihinde başvurucunun duruşma salonunda hazır edilmesi için başvurucunun sevk edildiği Bolu F Tipi Ceza İnfaz Kurumuna (Ceza İnfaz Kurumu) müzekkere yazmıştır.

28. Bolu Cezaevi Jandarma Bölük Komutanlığınca Ceza İnfaz Kurumuna hitaben gönderilen 22/3/2016 tarihli yazıda "PKK terör örgütünün Doğu ve Güneydoğu Bölgelerinde adam kaçırma ve propaganda amaçlı yol kesme eylemleri ile yol güzergahları üzerinde patlayıcı madde düzeneği yerleştirmek suretiyle icra ettiği bombalı eylemlerini son zamanlarda artırdığı" belirtilerek başvurucunun mahkeme salonuna transferinin güvenlik açısından riskli olduğu bildirilmiştir. Bunun üzerine Ceza İnfaz Kurumunca Mahkemeye gönderilen

aynı tarihli yazıda güvenlik sorunu nedeniyle başvurucunun duruşma salonuna transfer edilemeyeceği, duruşma tarihinde Ceza İnfaz Kurumunun SEGBİS odasında hazır edileceği belirtilmiştir.

29. Başvurucu 13/4/2016 tarihli dilekçesinde SEGBİS aracılığı ile duruşmaya katılmak istemediğini Ceza İnfaz Kurumu idaresine bildirmiştir. Başvurucu, dilekçesinde mahkeme salonunda bizzat hazır bulunarak savunma yapmasının kanuni hakkı olduğunu belirterek duruşmaya katılmasını engellemek amacıyla farklı infaz kurumlarına sevk edildiğini ileri sürmüştür.

30. 14/4/2016 tarihli celsede başvurucunun duruşmaya SEGBİS aracılığı ile katılmak istemediğine ilişkin dilekçesi okunmuş, başka bir işlem yapılmaksızın duruşma 12/5/2016 tarihine ertelenmiştir. Mahkemece 12/5/2016 tarihinde yapılması öngörülen duruşmada başvurucunun öncelikle mahkeme salonunda hazır edilmesine, bunun mümkün olmaması hâlinde ise SEGBİS aracılığı ile duruşmaya katılımının sağlanmasına karar verilmiştir.

31. Başvurucunun duruşma tarihinde mahkeme salonunda hazır edilmesine ilişkin ara kararı üzerine Bolu Cezaevi Jandarma Bölük Komutanlığınca Ceza İnfaz Kurumuna hitaben gönderilen 27/4/2016 tarihli yazıda güvenlik açısından riskli olacağı gerekçesiyle başvurucunun transfer edilemeyeceği bildirilmiştir. Bu kapsamda Ceza İnfaz Kurumunca Mahkemeye gönderilen aynı tarihli yazıda başvurucunun transfer edilemeyeceği, bunun yerine duruşma tarihinde SEGBİS odasında hazır edileceği belirtilmiştir.

32. 12/5/2016 tarihli celsede başvurucunun SEGBİS aracılığı ile duruşmaya katılmayacağına ilişkin dilekçesi okunmuştur. Bu celsede Savcılık makamı esas hakkındaki mütalaasını Mahkemeye sunmuştur. Mahkemece duruşma 31/5/2016 tarihinde ertelenerek başvurucunun ertelenen duruşma tarihinde öncelikle transferinin sağlanmaya çalışılmasına, bunun mümkün olmaması hâlinde ise Ceza İnfaz Kurumunun SEGBİS odasında hazır edilmesine karar verilmiştir.

33. Başvurucunun transfer edilmesinin güvenlik açısından riskli olduğunun Bolu Cezaevi Jandarma Bölük Komutanlığınca bildirilmesi üzerine Ceza İnfaz Kurumu tarafından Mahkemeye gönderilen 25/5/2016 tarihli yazıda başvurucunun mahkeme salonuna transfer edilemeyeceği, bunun yerine duruşma tarihinde Ceza İnfaz Kurumunun SEGBİS odasında hazır edileceği ifade edilmiştir.

34. 31/5/2016 tarihli son celsede başvurucunun ses ve görüntü aktarımı suretiyle duruşmaya katılmak istemediğine ilişkin dilekçesi okunmuştur. Duruşma Tutanağı'na göre Savcılık mütalaasının başvurucuya celse arasında tebliğ edildiği anlaşılmaktadır.

35. Mahkeme 31/5/2016 tarihli kararıyla, yerine getirdiği kamu görevi nedeniyle kişiyi kasten öldürme suçundan başvurucunun ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası ile cezalandırılmasına, tehlikeli maddelerin izinsiz olarak bulundurulması ve el değiştirilmesi suçundan beraatine, devletin birliğini ve ülke bütünlüğünü bozma suçundan açılan davanın reddine hükmetmiştir.

36. Kararda; başvurucunun öncelikle mahkeme salonunda hazır edilmesinin sağlanmaya çalışıldığı ancak güvenli olmadığından başvurucunun mahkeme salonuna transfer edilemediği, başvurucuya ses ve görüntü aktarımı suretiyle savunma yapma olanağı sunulduğu hâlde başvurucunun bu yöntemle savunma yapmayı kabul etmemesi nedeniyle susma hakkını kullandığının değerlendirildiği belirtilmiştir.

37. Başvurucu, kovuşturmanın tüm aşamalarında ısrarla Mahkemeye getirtilmesini ve duruşmada hazır bulundurulmasını talep ettiği hâlde bu talebinin karşılanmadığını, savunma hakkının kısıtlandığını, atılı suçları işlediğine dair geçerli delil bulunmadığını ileri sürerek hükmü temyiz etmiştir.

38. Yargıtay 16. Ceza Dairesinin 31/1/2017 tarihli kararı ile hüküm düzeltilerek onanmıştır.

39. Başvurucu 3/5/2017 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

40. Öte yandan başvuruya konu şikâyetin değerlendirilmesi bakımından ülkemizde özellikle 2015 yılı Haziran ayı itibarıyla yoğunlaşan terör saldırılarına ilişkin bazı bilgilere yer verilmesi uygun görülmüştür.

41. Anayasa Mahkemesi Gülser Yıldırım (2) ([GK], B. No: 2016/40170, 16/11/2017, §§ 7-33) kararında silahlı bir terör örgütü olan PKK'nın 2015 yılının Haziran ayından itibaren yoğunlaşan ve kamuoyunda hendek olayları olarak bilinen terör saldırılarına ilişkin açıklamalarda bulunmuştur. Bahsi geçen tarihlerde PKK tarafından Şırnak il merkezi ile Cizre, Silopi ve İdil ilçelerinde, Hakkâri'nin Yüksekova ilçesinde, Diyarbakır'ın Silvan, Sur ve Bağlar ilçelerinde, Mardin'in Dargeçit, Nusaybin ve Derik ilçelerinde, Muş'un Varto ilçesinde cadde ve sokaklara hendekler kazılıp barikatlar kurularak ve bu barikatlara bomba ve patlayıcılar yerleştirilerek teröristler tarafından bu yerleşim yerlerinin bir kısmında öz yönetim adı altında hâkimiyet sağlanmaya çalışılmıştır. Güvenlik güçleri, hendeklerin kapatılması ve barikatların kaldırılması suretiyle yaşamın normale dönmesini sağlamak amacıyla operasyonlar yapmış ve teröristlerle çatışmaya girmiştir. Aylarca devam eden bu operasyon ve çatışmalar sırasında yaklaşık 200 güvenlik görevlisi hayatını kaybetmiş, tonlarca bomba ve patlayıcı imha edilmiştir (Gülser Yıldırım (2), § 29).

IV. İLGİLİ HUKUK

42. İlgili hukuk kaynakları için bkz. Şehrivan Çoban [GK], B. No: 2017/22672, 6/2/2020, §§ 38-60.

V. İNCELEME VE GEREKÇE

43. Mahkemenin 14/10/2020 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Adli Yardım Talebi Yönünden

44. Anayasa Mahkemesinin Mehmet Şerif Ay (B. No: 2012/1181, 17/9/2013) kararında belirtilen ilkeler dikkate alınarak geçimini önemli ölçüde güçleştirmeksizin yargılama giderlerini ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun açıkça dayanaktan yoksun olmayan adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

B. Duruşmada Hazır Bulunma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

45. Başvurucu; SEGBİS aracılığı ile duruşma yapılmasının savunma hakkını kısıtlaması nedeniyle bu şekilde duruşmaya katılmayı reddettiğini, ilgili mevzuat hükümlerine göre mahkeme salonunda bizzat hazır bulundurulması gerektiği hâlde hiçbir duruşmaya katılamadığını belirterek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

46. Bakanlık görüşünde; SEGBİS ile ilgili mevzuat hakkında açıklamalarda bulunularak SEGBİS yönteminin hangi durumlarda uygulanabileceğinin, hangi mercinin bu yöntemin

kullanılmasına karar verme yetkisine sahip olduğunun ve ses-görüntü bağlantısı için gerekli olan teknik altyapıya ilişkin koşulların ilgili mevzuatta açık bir şekilde düzenlendiği belirtilmiştir. Görüş yazısında; SEGBİS ile ifadesi alınanların duruşma salonundakileri görebilme ve söylenenleri duyabilme imkânı bulunduğu, yargılama makamının ve duruşmada hazır bulunan diğer kişilerin de aynı şekilde ifade alma, beyanda bulunma ve soru yöneltme gibi yargısal işlemleri karşılıklı olarak gerçekleştirebilme imkânına sahip oldukları, başka bir ifadeyle SEGBİS'in içerdiği bu özellikler sayesinde yargılamanın unsurlarından biri olan yüz yüzelik ilkesinin gerçekleştiği belirtilmiştir.

47. Görüşte, başvurucunun terör örgütü üyeliği ve kasten öldürme suçlarından yargılandığına ve suçlamaların niteliği dikkate alındığında, kamu düzeninin korunması, suç işlenmesinin önlenmesi, yaşama hakkı ile mağdurların ve tanıkların özgürlüklerinin ve güvenliklerinin korunması hususlarının sanığın SEGBİS yoluyla duruşmalara katılmasını gerekli kıldığına dikkat çekilmiş; muhtemel bir transferin başvurucunun hapisten kaçma riskini veya bizzat kendisine yönelik misilleme ihtimalini artırabileceği belirtilmiştir.

48. Bakanlık görüşünde ayrıca başvurucunun transferi sırasında güvenlik sorunu yaşanabileceği gözetilerek duruşmalara SEGBİS bağlantısı kurulmak suretiyle katılımının kararlaştırıldığı, SEGBİS ile duruşmalara katılmayı reddetmesi nedeniyle başvurucunun yokluğunda fakat müdafiinin katılımıyla yargılamanın sürdürüldüğü, bu şekildeki bir yargılamanın adil yargılanma hakkının görünümlerinden olan silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerine aykırılık teşkil etmediği belirtilmiştir.

49. Başvurucu; Bakanlık görüşüne karşı beyanında sadece istisnai durumlarda SEGBİS aracılığı ile duruşma yapılması gerekirken bunun genel bir kural hâline getirildiğini, bu uygulamanın hakkaniyete aykırı olduğunu, güvenlik gerekçesiyle duruşma salonuna transfer edilemediğine ilişkin gerekçenin ise soyut bir gerekçeden ibaret olduğunu, devletin gerekli güvenlik önlemini alarak savunma hakkını kullanmasına imkân tanıması gerektiğini ileri sürmüştür.

2. Değerlendirme

50. Anayasa’nın “Hak arama hürriyeti” kenar başlıklı 36. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

“Herkes, meşrû vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir.”

51. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Başvurucunun iddiaları adil yargılanma hakkı kapsamındaki duruşmada hazır bulunma hakkı yönünden incelenmiştir.

a. Kabul Edilebilirlik Yönünden

52. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan duruşmada hazır bulunma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Esas Yönünden

53. Anayasa Mahkemesi aynı mahiyetteki şikâyetleri Şehrivan Çoban (aynı kararda bkz. §§ 72-104) kararında incelemiş olup anılan karardaki ilkelerden ayrılmayı gerektirir bir durum bulunmadığı anlaşılmaktadır. Anayasa Mahkemesi Şehrivan Çoban kararında Anayasa'nın

36. maddesinde düzenlenen adil yargılanma hakkının duruşmada hazır bulunma hakkını da kapsadığını belirterek ceza adaletinin hakkaniyete uygun şekilde gerçekleşebilmesi için sanığın mahkemenin huzuruna çıkarılmasının büyük önem arz ettiğini vurgulamıştır (Şehrivan Çoban, §§ 73, 74). Anayasa Mahkemesi anılan kararda sanığın ses ve görüntü aktarımı suretiyle duruşmaya katılımının sağlanmaya çalışılmasının duruşmada hazır bulunma hakkına yönelik bir müdahale teşkil ettiğini tespit ederek bu müdahalenin Anayasa'nın 36. maddesini ihlal edip etmediğine ilişkin değerlendirmenin ise kanun tarafından öngörülme, haklı bir sebebe dayanma ve ölçülülük ilkesine aykırı olmama koşulları yönünden yapılacak inceleme sonucunda belirlenebileceğini ifade etmiştir (Şehrivan Çoban, §§ 78-81). Buna göre sanığın SEGBİS aracılığıyla duruşmaya katılımının sağlanması şeklindeki müdahalenin Anayasa'ya uygun olabilmesi için kanuni bir temelinin bulunması, meşru bir amaca dayalı ve ölçülü olması gerekmektedir (Şehrivan Çoban, §§ 82-88).

54. Anayasa Mahkemesi Şehrivan Çoban kararında söz konusu müdahalenin ölçülü bir müdahale olarak kabul edilebilmesi için gerekli olan genel ilkeleri de ortaya koymuştur (Şehrivan Çoban, §§ 89-95). Bu genel ilkelere göre sanığın duruşmada hazır bulunma hakkına yapılan müdahalenin ölçülü bir müdahale olup olmadığı ölçülülük ilkesinin alt ilkeleri olan elverişlilik, gereklilik ve orantılılık ilkeleri yönünden yapılacak değerlendirmenin sonucuna göre belirlenebilecektir. Buna göre duruşmada hazır bulunma hakkına yapılan müdahalenin ulaşılmak istenen amacı gerçekleştirmeye elverişli olması, ulaşılmak istenen amaç bakımından gerekli olduğunun gösterilmesi ve orantılılık yönünden bireyin hakkına yapılan müdahale ile ulaşılmak istenen amaç arasında makul bir dengenin gözetilmesi gerekmektedir. Bu çerçevede özellikle gereklilik ilkesi uyarınca suç isnadına ilişkin yargılamalarda duruşmada hazır bulunma hakkını sınırlayan herhangi bir tedbirin öncelikle gerekli olduğunun gösterilmesi gerekir. Bu çerçevede sanığın duruşmada hazır bulunmamasını zorunlu kılan bir olgunun varlığı derece mahkemelerince somut ve olaya uygun bir gerekçeyle ortaya konulmalıdır (Şehrivan Çoban, §§ 89-93).

55. Müdahalenin gerekli olduğunun ortaya konulduğu hâllerde ise sanığın duruşmada hazır bulunmamasının yargılamanın adilliğine bir bütün hâlinde zarar verip vermediği orantılılık açısından incelenmelidir. Bu kapsamda duruşmada bizzat hazır bulundurulmayan tarafın diğer tarafça ileri sürülen görüşler ve kanıtlar hakkında bilgi sahibi olup olamadığı veya bunlara yorum yapıp yapamadığı, dezavantajlı duruma düşürülmeksizin davaya etkili katılımının sağlanmasında makul bir fırsata sahip olup olmadığı hususları detaylı bir incelemeye tabi tutulmalıdır. Orantılılık açısından yapılacak değerlendirmede, yokluğunda gerçekleştirilen işlemin sanığın duruşmada fiziken hazır bulunmasını gerektiren (esaslı) nitelikte bir işlem olup olmadığına da bakılmalıdır (Şehrivan Çoban, § 94).

56. Somut olayda, başvurucunun duruşmada bizzat hazır bulunma talebinin Mahkemece reddedilmesi 4/12/2004 ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 196. maddesinin (4) numaralı fıkrasına dayandığından anılan müdahale kanunilik ölçütünü karşılamaktadır.

57. Başvurucunun duruşmaya bizzat katılma talebi, transfer esnasında kendisinin ve kamu görevlilerinin yaşamı yönünden risk oluşturduğu gerekçesiyle reddedilmiştir. Buna göre müdahalenin kamu düzeni ve güvenliğinin sağlanması, bunun yanı sıra gerek tutuklu kişinin gerekse tutukluya refakat edecek güvenlik görevlilerinin yaşamının ve vücut bütünlüğünün korunması amacını taşıdığı, bunun da Anayasa'nın 17. maddesi kapsamında meşru bir amaç olduğu sonucuna varılmıştır.

58. Ölçülülük ilkesi açısından ilk olarak müdahalenin elverişli olup olmadığı incelenmelidir. Somut olayda başvurucunun SEGBİS yoluyla duruşmaya katılımının sağlanmak istenmesinin amacı Mahkemenin bulunduğu il merkezinde ve çevresinde meydana gelen terör olayları nedeniyle duruşma salonuna transfer sırasında başvurucunun ve görevlilerin güvenliği açısından zorluk yaşanmaması ve makul sürede yargılama yapılmasıdır. Buna göre başvurucunun transferi nedeniyle oluşabilecek güvenlik kaygısı ve yargılamanın uzun sürmemesi gibi meşru amaçlara ağırlık verilerek duruşmada hazır bulunma hakkına sınırlama getirilmesi anlaşılabilir bir durumdur. Başvurucunun duruşmada hazır bulunma hakkına yapılan müdahalenin başvurucunun ve kamu görevlilerinin yaşam haklarının korunması ve makul süre yargılama yapılması amaçlarına ulaşılması bakımından elverişli bir araç olduğu söylenebilir.

59. İkinci olarak müdahalenin gerekli olup olmadığı incelenmelidir. Ölçülülük denetiminde gereklilik ölçütü, müdahalede bulunulurken en hafif aracın seçilmesi anlamına gelmektedir (Şehrivan Çoban, § 90). Gereklilik ölçütü yönünden duruşmada hazır bulunma hakkı ancak olayın koşullarının zorunlu kıldığı durumlarda sınırlanabilecektir (Şehrivan Çoban, § 91). Bu çerçevede sanığın duruşmada hazır bulunmamasını zorunlu kılan bir olgunun varlığı derece mahkemelerince somut ve olaya uygun bir gerekçeyle ortaya konulmalıdır. Başvuru konusu olayda, Mahkemenin bulunduğu il ve ilçelerinde yargılamanın görüldüğü tarihlerde terör olaylarının yoğunlaştığı, kamuoyunda hendek olayları olarak bilinen terör olaylarının yaşandığı bu dönemde PKK tarafından bazı yerleşim yerlerinde cadde ve sokaklara hendekler kazıp barikatlar kurmak, bu barikatlara bomba ve patlayıcılar yerleştirmek suretiyle şehirlerin bir kısmında hâkimiyet kurulmaya çalışıldığı anlaşılmaktadır. Güvenlik görevlileri, bu hendeklerin kapatılmasını ve barikatların kaldırılmasını, böylelikle yaşamın normale dönmesini sağlamak amacıyla operasyonlar yapmıştır (bkz.§ 41). Buna göre Mahkemece başvurucunun duruşma salonuna transferinin güvenlik açısından sakıncalı olduğu yönünde yapılan değerlendirmenin temelsiz olduğu söylenemez. Dolayısıyla başvurucunun ses ve görüntü aktarımı suretiyle duruşmaya katılımının sağlanması yönündeki müdahalenin gerekli olduğu derece mahkemelerince somut bir biçimde ortaya konulmuştur.

60. Müdahalenin gerekli olduğunun ortaya konulduğu hâllerde ise sanığın duruşmada hazır bulunmamasının yargılamanın adilliğine bir bütün hâlinde zarar verip vermediği ölçülülük ilkesinin diğer bir unsuru olan orantılılık açısından gözönüne alınmalıdır (Şehrivan Çoban, § 94). Terör örgütü üyeliği gibi nitelikli bir suçtan yargılanan ve değişik tarihlerde sunduğu yazılı dilekçeler ile duruşmalara bizzat katılmak istediğini ısrarla dile getiren başvurucu, yargılamanın tüm oturumlarına sesli ve görüntülü iletişim tekniği ile katılmıştır.Başvurucunun yokluğunda tanık dinlenmiş, Cumhuriyet savcısı esas hakkındaki görüşünü bildirmiş ve Mahkemece hüküm verilmiştir. Diğer bir ifadeyle Mahkeme esas hakkındaki mütalaanın okunduğu ve başvurucu hakkında hüküm verildiği yani esaslı işlemlerin yapıldığı oturumlara başvurucunun katılma taleplerini reddetmiştir. Buna göre terör örgütü üyeliği suçundan yargılanan başvurucunun esaslı işlemlerin yapıldığı oturumların hiçbirinde hazır bulundurulmaması yargılamanın adilliğine zarar vermiştir.

61. Bu çerçevede başvurucunun esas hakkında işlemlerin yapıldığı duruşmalarda hazır bulunma talebinin reddedilmesinin orantılı olmadığı sonucuna varılmıştır.

62. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki duruşmada hazır bulunma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

Hicabi DURSUN ve Selahaddin MENTEŞ bu sonuca katılmamışlardır.

C. Diğer İhlal İddiaları

63. Başvurucunun duruşmada hazır bulunma hakkının ihlal edildiğine karar verildiğinden yargılamanın sonucunun adil olmadığı yönündeki diğer şikâyetleri hakkında kabul edilebilirlik ve esas yönünden ayrıca bir inceleme yapılmasına gerek görülmemiştir.

D. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

64. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

“(1) Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir…

(2) Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir.”

65. Başvurucu, ihlalin tespit edilmesi ve manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

66. Anayasa Mahkemesinin Mehmet Doğan kararında ihlal sonucuna varıldığında ihlalin nasıl ortadan kaldırılacağı hususunda genel ilkeler belirlenmiştir (B. No: 2014/8875, 7/6/2018, [GK]). Mahkeme diğer bir kararında ise bu ilkelerle birlikte ihlal kararının yerine getirilmemesinin sonuçlarına da değinmiş ve bu durumun ihlalin devamı anlamına geleceği gibi ilgili hakkın ikinci kez ihlal edilmesiyle sonuçlanacağına da işaret etmiştir (Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019).

67. Bireysel başvuru kapsamında bir temel hakkın ihlal edildiğine karar verildiği takdirde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırıldığından söz edilebilmesi için temel kural mümkün olduğunca eski hâle getirmenin yani ihlalden önceki duruma dönülmesinin sağlanmasıdır. Bunun için ise öncelikle ihlalin kaynağı belirlenerek devam eden ihlalin durdurulması, ihlale neden olan karar veya işlemin ve bunların yol açtığı sonuçların ortadan kaldırılması, varsa ihlalin sebep olduğu maddi ve manevi zararların giderilmesi, ayrıca bu bağlamda uygun görülen diğer tedbirlerin alınması gerekmektedir (Mehmet Doğan, §§ 55, 57).

68. İhlalin mahkeme kararından kaynaklandığı veya mahkemenin ihlali gideremediği durumlarda Anayasa Mahkemesi, 6216 sayılı Kanun’un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası ile İçtüzük’ün 79. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (a) bendi uyarınca, ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere kararın bir örneğinin ilgili mahkemeye gönderilmesine hükmeder. Anılan yasal düzenleme, usul hukukundaki benzer hukuki kurumlardan farklı olarak, ihlali ortadan kaldırmak amacıyla yeniden yargılama sonucunu doğuran ve bireysel başvuruya özgülenen bir giderim yolunu öngörmektedir. Bu nedenle Anayasa Mahkemesi tarafından ihlal kararına bağlı olarak yeniden yargılama kararı verildiğinde, usul hukukundaki yargılamanın yenilenmesi kurumundan farklı olarak ilgili mahkemenin yeniden yargılama sebebinin varlığını kabul hususunda herhangi bir takdir yetkisi bulunmamaktadır. Dolayısıyla böyle bir karar kendisine ulaşan mahkemenin yasal yükümlülüğü, ilgilinin talebini beklemeksizin Anayasa

Mahkemesinin ihlal kararı nedeniyle yeniden yargılama kararı vererek devam eden ihlalin sonuçlarını gidermek üzere gereken işlemleri yerine getirmektir (Mehmet Doğan, §§ 58-59; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), §§ 57-59, 66-67).

69. İncelenen başvuruda duruşmada hazır bulunma hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşılmıştır. Dolayısıyla ihlalin mahkeme kararından kaynaklandığı anlaşılmaktadır.

70. Bu durumda duruşmada hazır bulunma hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Yapılacak yeniden yargılama ise bireysel başvuruya özgü düzenleme içeren 6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasına göre ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılmasına yöneliktir. Bu kapsamda yapılması gereken iş, yeniden yargılama kararı verilerek Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar verilmesinden ibarettir. Bu sebeple kararın bir örneğinin yeniden yargılama yapılmak üzere Bitlis 1. Ağır Ceza Mahkemesine gönderilmesine karar verilmesi gerekmektedir.

71. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılamanın yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

A. Adil yargılanma hakkı kapsamındaki duruşmada hazır bulunma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

B. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki duruşmada hazır bulunma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE Hicabi DURSUN ve Selahaddin MENTEŞ'in karşıoyları ve OYÇOKLUĞUYLA,

C. Kararın bir örneğinin duruşmada hazır bulunma hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Bitlis 1. Ağır Ceza Mahkemesine (E.2015/354, K.2016/324) GÖNDERİLMESİNE,

D. Tazminata ilişkin taleplerin REDDİNE,

E. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 14/10/2020 tarihinde karar verildi.

KARŞIOY GEREKÇESİ

Ceza davasında sanık olan başvurucunun duruşmaya bizzat katılma talebinin reddedilmesi ve duruşmaya ses ve görüntü aktarımı suretiyle katılımının sağlanmak istenmesi bireysel başvurunun konusunu oluşturmaktadır.

Bu konu ile ilgili olarak mahkememizin daha önce verdiği 06/02/2020 tarihli ve 2017/38372 numaralı bireysel başvuru (Emrah Yayla Başvurusu) kararında yazdığım karşıoy gerekçeleri: bu başvuru için de aynen geçerlidir. Anılan gerekçelerle çoğunluk görüşüne katılmadım.

Üye Hicabi DURSUN

KARŞIOY

1. Mahkemenin Sayın çoğunluğu tarafından başvurucunun adil yargılama kapsamındaki duruşmada hazır bulunma hakkını ihlal edildiğine karar verilmiştir. Başvurucunun adil yargılanma hakkının ihlal edildiği yönündeki çoğunluk kararına belirtilen gerekçelerle katılmadım.

2. Olay ve olgular mahkememizin gerekçeli kararında ayrıntılı olarak özetlenmiştir. Başvurucu hakkında; devletin birliğine ülke bütünlüğünü bozma, kişiyi yerine getirdiği kamu görevi nedeni ile öldürme, 6136 sayılı suçundan dolayı Bitlis Ağır Ceza Mahkemesi'ne kamu davası açılmıştır.

3. Mahkeme tensip tutanağında başvurucunun savunmasının SEGBİS sistemiyle alınmasına karar verilmiştir.

4. Bitlis Ağır Ceza Mahkemesince başvurucunun sevk edildiği Rize L Tipi Ceza İnfaz Kurumunda savunmasının alınması amacıyla SEGBİS odasında hazır edilmesi istenmiştir. Başvurucu tercüman aracılığıyla yaptığı savunmada suçlamayı ve haklarını anladığını SEGBİS ile ifade vermeyeceğini ifade etmiştir. Başvurucu mahkemeye gelmeden beyanda bulunmayacağını belirttiğinden başvurucunun yokluğunda duruşmaya devam edilmiştir.

5. Bolu Cezaevi Jandarma Bölük Komutanlığınca Ceza İnfaz Kurumuna hitaben gönderilen yazıda PKK terör örgütünün eylemlerini son zamanlarda arttığı belirtilerek sanığın mahkeme salonuna transferine riskli olacağını belirtmiştir.

6. 12/05/2016 tarihli celsede Cumhuriyet Savcılığı esas hakkındaki mütalaa başvurucuya ve müdafisine tebliğ edilmiştir.

7. Bitlis Ağır Ceza Mahkemesince; başvurucunun öncelikle mahkeme salonunda hazır edilmesinin sağlanmaya çalışıldığı ancak güvenlik nedeniyle başvurucunun mahkeme salonunda hazır edilemediği savunmasını yapması amacıyla kendisine ses ve görüntü aktarımı suretiyle savunma yapma imkanı sunulduğu buna rağmen başvurucu savunma yapmayınca susma hakkını kullandığı kabul edilmiştir.

8. Mahkemece tanık beyanları da SEGBİS aracılığıyla alınmıştır.

9. Başvurucunun mahkemede hazır bulundurulma talebine ilişkin; Bitlis Ağır Ceza Mahkemesince duruşmaya transferi için kolluğa yazı yazılmış kolluk tarafından "PKK terör örgütünün doğu ve güneydoğu bölgelerinde adam kaçırma ve propaganda amaçlı yol kesme eylemleri ile yol güzergahları üzerinde patlayıcı madde düzeneği yerleştirme suretiyle icra ettiği bombalı eylemlerini son zamanlarda artırdığı" gerekçesiyle sanığın sevkinin güvenlik açısından riskte olduğu bu nedenle transfer edilemeyeceği belirtilmiştir.

10. Mahkeme duruşmayı 03/03/2016 tarihine ertelemiş, başvurucu SEGBİS üzerinden duruşma tarihinde esas hakkındaki savunması yapılmak üzere hazır edilmiştir.

11. UYAP; teknolojik gelişmeleri kullanarak Adalet Bakanlığı merkez ve taşra teşkilatının, bağlı ve ilgili kuruluşların, adli ve idari tüm yargı veya yargı destek birimlerinin donanım veya yazılım olarak iç otomasyonunu benzer şekilde bilgi otomasyonun sistemlerini kurmuş kamu kurum ve kuruluşları ile dış entegrasyonu sağlayan bir bilişim sistemidir. Elektronik imza alt yapısına uygun olarak geliştirilmiş merkezi bir bilgi sistemi kurulmuş bu sistemde yargı ve yargı destek birimleri arasında fonksiyonel tam entegrasyon sağlanmıştır. Sistemde elektronik imza rolleri bulunan hâkim, savcı, avukat, zabıt kâtibi, vatandaş yetkileri çerçevesinde her türlü bilgi belge sisteme aktarmakta sistemde aktif ve güvenli işleyişi sağlamaktadır. Daha önce yazışma ve ara kararı gerektiren bilgi ve belgeler e devlet

sisteminden güvenli olarak doğrudan temin edilebilmektedir.

12. UYAP ile ilgili kanuni alt yapı başta 5271 sayılı Kanun (CMK) olmak üzere Hukuk Muhakemeleri Kanunu ve ilgili bütün kanunlara ve yönetmeliklere düzenlemeler konularak sağlanmıştır. Bu bağlamda CMK'nın "Elektronik işlemler" kenar başlıklı 38/A maddesinde UYAP ile ilgili olarak (ayrıntılı hükümler içeren) şu düzenlemeye yer verilmiştir.

"(1) Her türlü ceza muhakemesi işlemlerinde Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) kullanılır. Bu işlemlere ilişkin her türlü veri, bilgi, belge ve karar, UYAP vasıtasıyla işlenir, kaydedilir ve saklanır.

(2) Kanunlarda gösterilen istisnalar hariç olmak üzere, dosyalar güvenli elektronik imza kullanılarak UYAP'tan incelenebilir ve her türlü ceza muhakemesi işlemi yapılabilir.

(3) Bu Kanun kapsamında fiziki olarak hazırlanması öngörülen her türlü belge ve karar elektronik ortamda düzenlenebilir, işlenebilir, saklanabilir ve güvenli elektronik imza ile imzalanabilir.

(4) Güvenli elektronik imza ile imzalanan belge ve kararlar diğer kişi veya kurumlara elektronik ortamda gönderilir. Güvenli elektronik imza ile imzalanarak gönderilen belge veya kararlar, gerekmedikçe fiziki olarak ayrıca düzenlenmez ve ilgili kurum ve kişilere gönderilmez.

(5) Elektronik imzalı belgenin elle atılan imzalı belgeyle çelişmesi halinde UYAP'ta kayıtlı olan güvenli elektronik imzalı belge geçerli kabul edilir.

(6) Güvenli elektronik imza ile imzalanan belge ve kararlarda, mühürleme işlemi ile kanunlarda birden fazla nüshanın düzenlenmesini öngören hükümler uygulanmaz.

(7) Zorunlu nedenlerle fiziki olarak düzenlenmiş belge veya kararlar, yetkili kişilerce taranarak UYAP'a aktarılır ve gerektiğinde ilgili birimlere elektronik ortamda gönderilir.

(8) Elektronik ortamdan fiziki örnek çıkartılması gereken hallerde tutanak veya belgenin aslının aynı olduğu belirtilerek hâkim, Cumhuriyet savcısı veya görevlendirilen yetkili kişi tarafından imzalanır ve mühürlenir.

(9) Elektronik ortamda yapılan işlemlerde süre gün sonunda biter.

(10) Yargı birimlerinin ihtiyaç duyduğu nüfus, tapu, adlî sicil kaydı gibi dış bilişim sistemlerinden UYAP vasıtasıyla temin edilen bilgi, belge ve kayıtlar, zorunlu olmadıkça ayrıca fiziki olarak istenilmez. UYAP'tan dış bilişim sistemlerine gönderilen bilgi ve belgeler ayrıca zorunlu olmadıkça fiziki ortamda gönderilmez.

(11) Ceza muhakemesi işlemlerinin UYAP'ta yapılmasına dair usul ve esaslar, Adalet Bakanlığı tarafından çıkarılacak yönetmelikle düzenlenir."

13. CMK'nın 147. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (h) bendinde ise ifade alma ve sorgu işlemlerinde kaydında teknik imkanlardan yararlanılacağı hükmüne yer verilmiştir. Aynı kanunun 196. maddesinde de "Sanığın duruşmadan bağışık tutulması" kenar başlığı altında sanığın aynı anda görüntülü ve sesli iletişim tekniğinin kullanılması suretiyle sorgusunun ve savunmasının yapılabileceği belirtilmiştir.

14. SEGBİS sistemi ulusal ağı yargı sisteminde ses ve görüntünün aynı anda elektronik ortamda iletildiği, kaydedildiği bir bilişim sistemidir. SEGBİS teknik özellikleri ve donanımı itibariyle UYAP'ta görüntülü kayıt yapıldığı takdirde duruşma salonunun bir parçası olarak

işlev görmektedir. Sistemde ifade alınırken SEGBİS ile duruşma salonuna bağlanan kişiler duruşma salonundakileri görmekte duruşmada yapılanları takip edebilmekte konuşulanları duyabilmektedir.

15. SEGBİS sistemine ilişkin esas ve usulleri düzenlemek amacıyla çıkarılan ve 29/9/2011 tarihli ve 28060 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Ceza Muhakemesinde Ses ve Görüntü Bilişim Sisteminin Kullanılması Hakkında Yönetmelik'in 9. maddesinde görüntülü ve sesli iletişim tekniğinin kullanılması imkânın varlığı halinde kanunlardaki usul esaslar dairesinde soruşturma veya kovuşturma aşamasındaki yapılan her türlü işlemin SEGBİS ile kayda alınacağı belirtilmiştir. Aynı Yönetmeliğin ceza infaz kurumunda bulunanlar başlığı altında ceza infaz kurumunda bulunan kişinin SEGBİS ile dinlenebileceği ve bu sistem ile duruşmaya katılabileceği düzenlenmiştir.

16. Öte yandan Anayasa'nın 141. maddesinde son fıkrasında "Davaların az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırması yargının görevidir." denmektedir. Bunun bir yansıması olarak CMK'nın temel yaklaşımı duruşmanın tekliği (tek bir celsede tamamlanması) ilkesidir. UYAP ve SEGBİS sistemi teknik alt yapısı ve sağladığı imkanlar ile bilgi ve belgeye ulaşım kolaylığı göz önüne alındığında tümüyle bu sistemi sağlamaya yönelik olarak tasarlandığı söylenebilir. Dolayısıyla SEGBİS sistem olarak Anayasa'nın bu kuralına uygun ve kuralla öngörülen meşru amacı sağlamaya yönelik olarak işlemektedir.

17. Bu açıklamalar ışığında somut olay değerlendirildiğinde başvurucunun duruşmaya SEGBİS yoluyla katılımın sağlanması başlı başına adil yargılanma hakkına aykırı bir durum değildir.

18. Bitlis ağır ceza mahkemesince başvurucunun duruşmada hazır edilmesi için ilgili birimlerle yazışmalar yapılmıştır. Başvurucunun güvenlik nedeniyle duruşma salonuna transfer edilemediği anlaşılmıştır. Mahkeme başvurucunun SEGBİS odasında hazır edilerek savunma yapma imkânı tanımıştır. Buna rağmen başvurucu savunmasını yapmamıştır. Güvenlik nedeniyle duruşma salonunda hazır edilemeyeceği belirlenmesine rağmen başvurucu SEGBİS sistemi üzerinden hazır edilmesine rağmen savunma yapmadığı için susma hakkını kullandığı mahkeme tarafından kabul edilmiştir. Mütalaa ve iddianame usulüne uygun olarak başvurucuya tebliğ edilmiştir. Başvurucu ısrarla SEGBİS üzerinden savunmasını ve esas hakkındaki mütalaaya karşı beyanlarını sunmayacağını ifade etmiştir.

19. Başvurucunun hukuki durumu Bitlis Ağır Ceza Mahkemesi tarafından CMK daki sanığa ait olan haklardan 'susma hakkı'nı kullanması olarak değerlendirilmiştir. Bitlis Ağır Ceza Mahkemesince SEGBİS üzerinden usul kurallarına uyarak yargılama faaliyetini neticelendirmiştir. Bu yargılama Yargıtay denetiminden de geçerek kesinleşmiştir.

20. Bu açıklamalar ışığında somut olayı değerlendirildiğinde başvurucunun duruşmaya SEGBİS yoluyla katılımının sağlanması başlı başına adil yargılanma hakkına aykırı bir durum olmadığından sayın çoğunluğun görüşüne katılmadım.

Üye Selahaddin MENTEŞ

AYLA DOĞUOĞLU

B. No: 2017/25596 | Karar tarihi: 14.10.2020

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2017/25596

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

AYLA DOĞUOĞLU BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2017/25596)

Karar Tarihi: 14/10/2020

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Burhan ÜSTÜN

Hicabi DURSUN

Selahaddin MENTEŞ

Raportör : Eşref Uğur ŞENOL

Başvurucu : Ayla DOĞUOĞLU

Vekili : Av. Ersoy GÜNAY

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, Boğaziçi Öngörünüm Bölgesi uygulama imar planında yeşil alan statüsünde kalan taşınmaz üzerinde tasarruf yetkisinin sınırlanmış olması nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 22/5/2017 tarihinde yapılmışlardır.

3. Başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra başvuru Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvuruların kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüş bildirmemiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

8. Başvurucuya ait İstanbul ili Beşiktaş ilçesi Arnavutköy Mahallesi 1293 ada 45 parsel sayılı taşınmaz 22/7/1983 tasdik tarihli ve 1/1.000 ölçekli Boğaziçi Sahil Şeridi ve Öngörünüm Bölgesi uygulama imar planında konut alanı olarak ayrılmıştır. Bu taşınmaz üzerinde herhangi bir yapı bulunmamaktadır.

9. Başvurucu 23/5/2013 tarihinde İstanbul 4. Asliye Hukuk Mahkemesinde, bu taşınmaza kamulaştırmasız olarak el atıldığı iddiasıyla tazminat davası açmıştır. Mahkeme 5/11/2015 tarihinde, söz konusu taşınmaza yönelik fiilî bir el atmanın söz konusu olmadığı, hukuki el atma iddiasıyla açılan davalarda da idari yargı yolunun görevli olduğu gerekçesiyle dava dilekçesinin yargı yolu sebebiyle reddine karar vermiştir.

10. Başvurucu bu kez 3/2/2016 tarihinde İstanbul 5. İdare Mahkemesinde (Mahkeme) aynı gerekçelerle tam yargı davası açmış ve tazminat talebinde bulunmuştur. Başvurucu bu davada taşınmazın anılan imar planında konut alanına ayrılmasına rağmen 18/11/1983 tarihli ve 2960 sayılı Boğaziçi Kanunu'nun geçici 4. maddesi uyarınca hukuken yeşil alan statüsünde sayıldığını, bu nedenle taşınmazın uzunca bir süredir kamulaştırılmamasının mülkiyet hakkını ihlal ettiğinden yakınmıştır.

11. Mahkeme 22/11/2016 tarihinde davanın reddine karar vermiştir. Kararın gerekçesinde; 2960 sayılı Kanun ile Boğaziçi Öngörünüm Bölgesi'nde bulunan taşınmazlara getirilen sınırlamaların İstanbul Boğaziçi alanının kültürel ve tarihî değerlerini, doğal güzelliklerini korumak ve geliştirmek amacıyla yapıldığı vurgulanmıştır. Bu taşınmazın söz konusu imar planının 13/6/2011 onanlı sayısallaştırılmış ve güncelleştirilmiş paftalarında koruya katılacak alanda kaldığı, yeşil alanda kalan parsellerde korunması gerekli kültür varlığı dışında hiçbir yapı yapılamayacağı ifade edilmiştir. Ancak taşınmazın imar planlarında umumi hizmetlere ayrılmak suretiyle tasarrufunun kısıtlandığından bahsedilemeyeceği, mülkiyet hakkının kısıtlanmasının taşınmazın Boğaziçi Öngörünüm Bölgesi'nde kalmasından kaynaklandığı belirtilmiştir.

12. İstanbul Bölge İdare Mahkemesi Dokuzuncu İdare Dava Dairesi (Daire) 21/4/2017 tarihinde başvurucunun istinaf başvurusunun reddine kesin olarak karar vermiştir.

13. Nihai karar başvurucu vekiline 27/4/2017 tarihinde tebliğ edilmiştir.

14. Başvurucu 19/5/2017 tarihinde bireysel başvurularda bulunmuştur.

15. Başvurucu bireysel başvuruda bulunduktan sonra 22/5/2017 tarihinde Daire kararının bozulması istemiyle temyiz yoluna başvurmuştur.

16. Danıştay Altıncı Dairesi 30/10/2017 tarihinde temyiz isteminin reddi ile Daire kararının onanmasına kesin olarak karar vermiştir.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. Mevzuat Hükümleri

17. 3/5/1985 tarihli ve 3194 sayılı İmar Kanunu'nun 10. maddesi şöyledir:

"Belediyeler; imar planlarının yürürlüğe girmesinden en geç 3 ay içinde, bu planı tatbik

etmek üzere 5 yıllık imar programlarını hazırlarlar. Beş yıllık imar programlarının görüşülmesi sırasında ilgili yatırımcı kamu kuruluşlarının temsilcileri görüşleri esas alınmak üzere Meclis toplantısına katılır. Bu programlar, belediye meclisinde kabul edildikten sonra kesinleşir. Bu program içinde bulunan kamu kuruluşlarına tahsis edilen alanlar, ilgili kamu kuruluşlarına bildirilir. Beş yıllık imar programları sınırları içinde kalan alanlardaki kamu hizmet tesislerine tahsis edilmiş olan yerleri ilgili kamu kuruluşları, bu program süresi içinde kamulaştırırlar. Bu amaçla gerekli ödenek, kamu kuruluşlarının yıllık bütçelerine konulur.

İmar programlarında, umumi hizmetlere ayrılan yerler ile özel kanunları gereğince kısıtlama konulan gayrimenkuller kamulaştırılıncaya veya umumi hizmetlerle ilgili projeler gerçekleştirilinceye kadar bu yerlerle ilgili olarak diğer kanunlarla verilen haklar devam eder."

18. 2960 sayılı Kanunu’nun 1. maddesi şöyledir:

“Bu Kanunun amacı; İstanbul Boğaziçi Alanının kültürel ve tarihi değerlerini ve doğa güzelliklerini kamu yararı gözetilerek korumak ve geliştirmek ve bu alandaki nüfus yoğunluğunu artıracak yapılanmayı sınırlamak için uygulanacak imar mevzuatını belirlemek ve düzenlemektir. ”

19. 2960 sayılı Kanun'un 2. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

“a) Boğaziçi Alanı; Boğaziçi kıyı ve sahil şeridinden, öngörünüm bölgesinden, geri görünüm bölgesinden ve etkilenme bölgelerinden oluşan ve sınırları ve koordinatları bu Kanuna ekli krokide işaretli ve 22/7/1983 onay tarihli nazım planda gösterilen alandır.

b) Boğaziçi sahil şeridi; Boğaziçi kıyı kenar çizgisi ile 22/7/1983 tarihli 1/5000 ölçekli nazım planında gösterilen hat arasında kalan bölgedir.

c) Öngörünüm bölgesi; Boğaziçi sahil şeridine bitişik olan ve 22/7/1983 tarihli 1/1000 ölçekli imar uygulama planında gösterilen bölgedir.”

20. 2960 sayılı Kanunu’nun 5. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

“Boğaziçi Alanında orman sayılmayan kamu kurum ve kuruluşlarına veya özel mülkiyete ait koru, koruya katılacak alan, çayır, mesire yeri, bostan ve benzeri alanlar yeşil alan sayılır ve bitki varlıkları geliştirilerek muhafaza edilir.

...

Yeşil alan sayılan yerlerde mahalli mahsullerin yetiştirilmesine devam edilir”

21. 2960 sayılı Kanunu’nun geçici 4. maddesi şöyledir:

“Boğaziçi kıyı, sahil şeridi ve öngörünüm bölgelerinde 22/7/1983 tasdik tarihli 1/5000 ölçekli nazım ve 1/1000 ölçekli imar uygulama planları ile konut kullanımına ayrılmış, ancak yapı yapılmamış olan yerlerde yeşil alan statüsü uygulanır.”

22. 21/7/1983 tarihli ve 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu'nun 15. maddesinin birinci fıkrasının (f) bendi şöyledir:

“Sit alanı ilan edilen ve 1/1000 ölçekli onanlı koruma amaçlı imar planında kesin inşaat yasağı getirilen korunması gerekli taşınmaz kültür ve tabiat varlıklarının bulunduğu parseller, (...) başka Hazine arsa veya arazileri ile müstakil veya hisseli olarak değiştirilebilir. Sit alanı ilan edildiği tapu kütüğüne şerh edilen taşınmazları, miras ve ölüme

bağlı tasarruflar dışında, sonradan edinenlerin talepleri değerlendirilmez. Ancak, Bakanlık izniyle gerçekleştirilen kazıların yapıldığı alanlarda bulunan parsellerde, maliklerin başvurusu ve kabulüne ilişkin koşul parsele yönelik uygulanır ve 1/1000 ölçekli onanlı koruma amaçlı imar planı şartı aranmaz. Bu parsellerin üzerinde bina veya tesis varsa malikinin başvurusu üzerine rayiç bedeli, 2942 sayılı Kanunun 11 inci maddesi hükümlerine göre belirlenerek ödenir. Bu bentle ilgili usul ve esaslar Maliye Bakanlığının uygun görüşü alınarak Bakanlıkça çıkarılan yönetmelikle belirlenir.”

B. Danıştay İçtihadı

23. Danıştay Altıncı Dairesinin 26/10/2017 tarihli ve E.2017/4323, K.2017/8356 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"...Öncelikle, korunması gerekli taşınmaz kültür ve tabiat varlıkları ile bunların korunma alanları, sit alanlarından farklılık arz etmektedir. Korunması gerekli taşınmaz kültür ve tabiat varlığı örnekleri 2863 sayılı Kanun'un ilgili maddesinde ayrı ayrı sayılarak (örneğin, kaya mezarlıkları, höyükler, tümülüsler) somutlaştırılmış, ancak sit alanları koruma statü ve dereceleri farklılık arz etmekle birlikte hazırlanacak bilimsel raporlar doğrultusunda tarihi, kültürel veya tabiat güzelliklerinin alanın bütünselliğiyle beraber koruma altına alındığı alanı ifade etmektedir. Bu ayrımın bir sonucu olarak gerçek veya tüzel kişilerin mülkiyetine geçmiş olan korunması gerekli taşınmaz kültür ve tabiat varlıkları için Kanun'un 15. maddesinin a fıkrasında taşınmazların program dahilinde kamulaştırılması esası getirilmiş, ancak sit alanında bulunan ve gerçek veya tüzel kişilerin mülkiyetine geçmiş olan taşınmazlar için kamulaştırma esası benimsenmemiş, bunun yerine aynı maddenin (f) bendinde takas imkanı getirilmiştir.

...

Dosyanın incelenmesinden, davacıların anılan taşınmazı 8.6.1962 tarihinde edindikleri, söz konusu taşınmazın da bulunduğu alanın Gayrimenkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulunun 14.12.1974 tarihli, 8172 sayılı kararıyla doğal sit alanı olarak ilan edildiği, ve aynı Kurulun 24.6.1983 tarihli, 15175 sayılı kararı ile sınırları belirlenen ve 1/5000 ile 1/1000ölçekliimarplanlarına göre Boğaziçi Sahil Şeridive Öngörünüm Bölgesinde kaldığı, taşınmazın da bulunduğu bu alanda; korunması gereken eserler ve yapılar dışında hiçbir şekilde yapı yapılamayacağı kuralı olduğu, dava konusu taşınmaz üzerinde ekonomik değer taşıyan hiçbir yapı olmadığı ve davacılar tarafından bahçe olarak kullanıldığı, taşınmazın22.7.1983 onanlı 1/1000 ölçekli Boğaziçi Öngörünüm Bölgesi Uygulama İmar Planında, "konut alanı" kullanımında kaldığı, ancak taşınmaza Boğaziçi Kanunu'nun geçici 4. maddesi uyarınca yeşil alan statüsü uygulandığı, bu kullanımlara ayrılan parsellerde korunması gerekli kültür varlığı dışında hiçbir yapı yapılamayacağı anlaşılmaktatır.

Uyuşmazlıkta, davaya konu taşınmaz için yapılaşma izni verilmesinin yasal olarak mümkün olmadığı, zira taşınmazın baştanberi Boğaziçi Öngörünüm bölgesinde olması ve doğal sit alanında kalması nedeniyle zaten konumu gereği kısıtlı bir taşınmaz olduğu, kamulaştırmasız el atma davalarının, üzerinde yapılaşma imkanı bulunan taşınmazların sonradan kamu hizmetine ayrılması sonucunda taşınmazda meydana gelen hukuki kısıtlamalar nedeniyle açılabileceği, buna karşın, bulunduğu alan veya bölge gereği doğal olarak kısıtlılık halini bünyesinde barındıran taşınmazlarda 2942 sayılı Kamulaştırma Kanununun uygulanamayacağı, yukarıda yer verilen2863sayılı Kanunun ilgili şartları sağlanarak "takas" talebinde bulunulabilecek olup bu talebin de somut olaya göre değerlendirileceği sonucuna ulaşılmaktadır.

Bu durumda, idarelerin sit alanlarında kamulaştırma yapma zorunluluğunun bulunmadığı, ancak bu statüde bulunan taşınmazlar için hazine taşınmazlarıyla takas imkanının sunulması için koruma amaçlı imar planı bulunması gerektiği, koruma amaçlı imar planı yapımı için idarelere sit ilanından bu yana belli bir yasal süre tanındığı, esasen uyuşmazlığa konu taşınmazın kısıtlılığının 2960 sayılı Kanundan kaynaklandığı ve kamulaştırılması zorunlu bir statüde bulunmadığı, bu nedenle kamulaştırmasız el atma nedeniyle oluşan bir zarardan da bahsedilemeyeceğinden davanın reddine karar verilmesi gerekmekte iken dava hakkında karar verilmesine yer olmadığına ilişkin kararda isabet bulunmamaktadır..."

V. İNCELEME VE GEREKÇE

24. Mahkemenin 14/10/2020 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

25. Başvurucu, Boğaziçi Öngörünüm Bölgesi'nde yer alan taşınmazının yeşil alan olarak ayrılması nedeniyle taşınmazından emsal parseller gibi yararlanmasının ve taşınmazdan tasarruf edebilmesinin mümkün olmadığını belirtmiştir. Başvurucu yaklaşık kırk üç yıldır taşınmaz üzerindeki kısıtlılığın devam ettiğini, buna rağmen idari makamların bu sürede taşınmazın kamulaştırılması yönünde herhangi bir girişimde bulunmadıklarını, bu konudaki taleplerinin sonuçsuz kaldığını ifade etmiştir. Başvurucu bu gerekçelerle mülkiyet hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

26. Anayasa’nın "Mülkiyet hakkı" kenar başlıklı 35. maddesi şöyledir:

“Herkes, mülkiyet ve miras haklarına sahiptir.

Bu haklar, ancak kamu yararı amacıyla, kanunla sınırlanabilir.

Mülkiyet hakkının kullanılması toplum yararına aykırı olamaz.”

27. Somut olayda imar uygulamasına konu taşınmaz, tapuda başvurucu adına tescillidir. Bu bağlamda tapuda kayıtlı olan taşınmazın Anayasa'nın 35. maddesi bağlamında mülk teşkil ettiği açıktır.

28. Anayasa Mahkemesi benzer nitelikteki bir taşınmazın uygulama imar planında kamu hizmeti alanına ayrılmasının şikâyet edildiği Hüseyin Ünal (B. No: 2017/24715, 20/9/2018) başvurusunda taşınmazın kamulaştırılmadığı süre içinde müdahalenin yol açtığı kısıtlamaları gözeterek müdahaleyi mülkiyetten barışçıl yararlanmaya ilişkin genel kural çerçevesinde incelemiştir (Hüseyin Ünal, § 41). Başvuru konusu olayda da bu ilkeden ayrılmayı gerektirir bir durum bulunmamaktadır.

29. Anayasa'nın 13. ve 35. maddeleri uyarınca mülkiyet hakkına yönelik müdahalenin Anayasa'ya uygun olabilmesi için müdahalenin kanuna dayanması, kamu yararı amacı taşıması ve ayrıca ölçülülük ilkesi gözetilerek yapılması gerekmektedir(Recep Tarhan ve Afife Tarhan, B. No: 2014/1546, 2/2/2017, § 62).

30. Somut olayda müdahalenin ulaşılabilir, belirli ve öngörülebilir nitelikte olan2960 sayılı Kanun'un ilgili hükümlerine (bkz. §§ 18-21) dayandığı anlaşılmaktadır.

31. 2960 sayılı Kanun'un 1. maddesinde Kanun'un İstanbul Boğaziçi alanının kültürel ve tarihî değerlerini, doğa güzelliklerini korumak ve geliştirmek, bu alandaki nüfus

yoğunluğunu artıracak yapılanmayı sınırlamak için uygulanacak imar mevzuatını belirlemek amacıyla düzenlendiği belirtilmiştir. İmar planında konut alanına ayrılan ancakKanun'un belirtilen amacı çerçevesinde imar durumu yeşil alan olarak kabul edilen taşınmaza yönelik müdahalenin kamu yararına dayalı meşru bir amacının bulunduğu kabul edilmelidir.

32. Son olarak başvurucunun mülkiyet hakkına yapılan müdahalenin ölçülü olup olmadığı değerlendirilmelidir.

33. Ölçülülük ilkesi elverişlilik, gereklilik ve orantılılık olmak üzere üç alt ilkeden oluşmaktadır. Elverişlilik öngörülen müdahalenin ulaşılmak istenen amacı gerçekleştirmeye elverişli olmasını, gereklilik ulaşılmak istenen amaç bakımından müdahalenin zorunlu olmasını yani aynı amaca daha hafif bir müdahale ile ulaşılmasının mümkün olmamasını, orantılılık ise bireyin hakkına yapılan müdahale ile ulaşılmak istenen amaç arasında makul bir dengenin gözetilmesi gerekliliğini ifade etmektedir (AYM, E.2011/111, K.2012/56, 11/4/2012; E.2014/176, K.2015/53, 27/5/2015; E.2016/13, K.2016/127, 22/6/2016; Mehmet Akdoğan ve diğerleri, B. No: 2013/817, 19/12/2013, § 38).

34. Orantılılık ilkesi gereği kişilerin mülkiyet hakkının sınırlandırılması hâlinde elde edilmek istenen kamu yararı ile bireyin hakları arasında adil bir dengenin kurulması gerekmektedir. Bu adil denge, başvurucunun şahsi olarak aşırı bir yüke katlandığının tespit edilmesi durumunda bozulmuş olacaktır. Müdahalenin orantılılığını değerlendirirken Anayasa Mahkemesi; bir taraftan ulaşılmak istenen meşru amacın önemini, diğer taraftan da müdahalenin niteliğini, başvurucunun ve kamu otoritelerinin davranışlarını gözönünde bulundurarak başvurucuya yüklenen külfeti dikkate alacaktır (Arif Güven, B. No: 2014/13966, 15/2/2017, §§ 58, 60; Osman Ukav, B. No: 2014/12501, 6/7/2017, § 71).

35. Anayasa Mahkemesi Hüseyin Ünal başvurusunda ölçülülük yönünden yapılan değerlendirmede uygulama imar planının onaylanmasından itibaren beş yıldan fazla süre geçmesine rağmen imar planında kamu hizmetine ayrılan taşınmazın kamulaştırılmaması ve herhangi bir tazminat da ödenmemesinin başvurucuya şahsi olarak aşırı bir külfet yüklediği kanaatine ulaşmıştır. Bu sebeple başvurucunun mülkiyet hakkının korunması ile kamunun yararı arasında olması gereken adil dengenin başvurucu aleyhine bozulduğu ve müdahalenin ölçülü olmadığı kabul edilmiştir (Hüseyin Ünal, §§ 51-62).

36. Somut olay ise çeşitli yönleriyle anılan başvurudan farklıdır. Şöyle ki söz konusu başvuruda taşınmaz uygulama imar planında kamu hizmetine ayrılmıştır. Bu başvuruda ise imar planında konut alanına ayrılan taşınmazın 2960 sayılı Kanun'un geçici 4. maddesinin ''Boğaziçi kıyı, sahil şeridi ve öngörünüm bölgelerinde 22/7/1983 tasdik tarihli 1/5000 ölçekli nazım ve 1/1000 ölçekli imar uygulama planları ile konut kullanımına ayrılmış, ancak yapı yapılmamış olan yerlerde yeşil alan statüsü uygulanır.'' hükmü gereğince yeşil alan statüsünde kabul edildiği anlaşılmaktadır. Diğer bir deyişle somut başvuruda taşınmazın kamu hizmetine ayrılması durumu söz konusu değildir.

37. Ancak üzerinde yapı yapılmayan bu taşınmazın imar durumunun 2960 sayılı Kanun'un geçici 4. maddesi gereğiyeşil alan statüsünde kabul edildiği, başvurucunun imar durumundaki bu kısıtlama nedeniyle taşınmazını dilediği gibi kullanamadığı ve taşınmazından tasarruf edemediği de açıktır. İmar planında kamu hizmetine ayrılmamakla birlikte yeşil alan statüsünde kabul edilen bu taşınmaz yönünden Anayasa'nın 13., 35. ve 46. maddelerindeki diğer güvencelere de uygun olarak ve makul bir süre içinde kamulaştırma yapılması suretiyle müdahalenin ihlal oluşturmayacağı söylenebilir.

38. Ne var ki 3194 sayılı Kanun'un 10. maddesinde ''beş yıllık imar programları sınırları içinde kalan alanlardaki kamu hizmet tesislerine tahsis edilmiş olan yerlerin ilgili kamu kuruluşları tarafından bu program süresi içinde kamulaştırılacağı'' düzenlenmiştir. Dolayısıyla imar planında kamu hizmetine ayrılmayan başvuruya konu taşınmazın kamulaştırılmasının idari makamlar tarafından bir zorunluluk olmadığını belirtmek gerekir.

39. Öte yandan başvuru formu ve eklerinde taşınmazın hangi tarihte sit alanı olarak ayrıldığına ilişkin bir bilgi yer almamakla birlikte başvurucu, derece mahkemesindeki beyanlarında bu taşınmazın sit alanında kaldığını belirtmiştir. Yukarıda yer verilen Danıştay içtihadında da değinildiği üzere 2863 sayılı Kanun'un 15. maddesinde, korunması gerekli taşınmaz kültür ve tabiat varlıklarının Kültür ve Turizm Bakanlığınca hazırlanacak programlara uygun olarak kamulaştırılacağı esası getirilmiştir. Ancak somut başvuruda taşınmaz üzerinde korunması gerekli kültür ve tabiat varlığı da yer almadığından bu yönüyle de bir kamulaştırma zorunluluğunun bulunmadığı açıktır. Bununla birlikte anılan kanun maddesinin (f) bendinde sit alanında bulunan, gerçek veya tüzel kişilerin mülkiyetine geçmiş olan taşınmazlar için kamulaştırma esası benimsenmeyip takas imkânının getirildiği görülmektedir.

40. Buna göre konumu gereği kısıtlı olan ve üzerinde kesin yapılaşma yasağı bulunan bu taşınmaz yönünden 2863 sayılı Kanun'un maliklere tanığı takas imkânın etkili bir giderim sağlamayacağı söylenemez. Öte yandan başvurucunun kendisine sağlanan bu haktan yararlanamadığı yönünde somut bir şikâyetinin olmadığı da açıktır. Somut olay bakımından başvurucunun henüz böyle bir şikâyetinin de olmadığı dikkate alındığında mevcut aşama itibarıyla müdahalenin kamu yararı amacı ile başvurucunun mülkiyet hakkının korunması arasındaki adil dengeyi bozmadığı ve ölçülü olduğu sonucuna varılmıştır. Dolayısıyla başvurucunun kamu hizmetine ayrılmayıp imar durumu yeşil alan olarak kabul edilen taşınmazın kamulaştırılmaması işlemi ile ilgili olarak yaptığı şikâyet bakımından mülkiyet hakkına yönelik açık bir ihlal bulunmamaktadır.

41. Sonuç olarak mülkiyet hakkına yapılan müdahalenin taşıdığı kamu yararı amacı ile karşılaştırıldığında yapılan müdahalenin başvurucuya şahsi olarak aşırı ve olağan dışı bir külfet yüklemediği, kamu yararı ile başvurucunun mülkiyet hakkı arasında olması gereken adil dengenin bozulmadığı sonucuna varılmıştır.

42. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun’un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrasında açıkça dayanaktan yoksun başvuruların Anayasa Mahkemesince kabul edilemezliğine karar verilebileceği belirtilmiştir. Bu bağlamda bir ihlal bulunmadığı açık olan başvurular açıkça dayanaktan yoksun kabul edilebilir (Hikmet Balabanoğlu, B. No: 2012/1334, 17/9/2013, § 24).

43. Açıklanan gerekçelerle başvurunun diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 14/10/2020 tarihinde

OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

LAMİ ÖZGEN VE DİĞERLERİ

B. No: 2017/27552 | Karar tarihi: 14.10.2020

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2017/27552

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

LAMİ ÖZGEN VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2017/27552)

Karar Tarihi: 14/10/2020

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Burhan ÜSTÜN

Hicabi DURSUN

Selahaddin MENTEŞ

Raportör : Ömer MENCİK

Başvurucular : 1. Lami ÖZGEN

2. Songül MORSUNBUL TARHAN

3. Yüksel ÖZMEN

Başvurucular Vekili : Av. Öztürk TÜRKDOĞAN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru; bağımsız ve tarafsızlık niteliklerinden yoksun olan bir mahkemede görülen yargılamanın çok uzun sürmesi ve yargılamanın sonucunun adil olmaması nedenleriyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Başvuruda ayrıca anayasal haklar kapsamında koruma altında bulunan bazı eylemlerin terör örgütü üyeliği suçundan verilen mahkûmiyet kararında delil olarak kullanılması nedeniyle örgütlenme özgürlüğü ile toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının; uygulanan gözaltı ve tutuklama tedbirleri nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının; uygulanan adli kontrol tedbiri nedeniyle de seyahat özgürlüğünün ihlal edildiği ileri sürülmüştür.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 21/6/2017 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

5. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

6. Olayların meydana geldiği tarihlerde başvurucular Kamu Emekçileri Sendikaları Konfederasyonunda (KESK) ve KESK'e bağlı bazı sendikalarda üye ya da yönetici konumunda olan kişilerdir.

7. Başvurucular; PKK terör örgütüne üye oldukları gerekçesiyle gözaltına alınmışlar ve tutuklanmışlardır. Cumhuriyet savcısı 31/7/2009 tarihli iddianamesi ile başvuruculaların terör örgütüne üye olma suçundan cezalandırılmasını talep etmiştir. Başvurucular hakkındaki yargılama İzmir 8. Ağır Ceza Mahkemesinde (Mahkeme) yapılmıştır. Mahkeme 21/11/2009 tarihinde başvuruculaların tahliyesine ve haklarında yurt dışına çıkış yasağı şeklinde adli kontrol tedbiri uygulanmasına karar vermiştir. Yargılama sonucunda Mahkeme 28/11/2011 tarihinde, başvuruculaların PKK terör örgütüne üye olma suçundan mahkûmiyetlerine hükmetmiştir. Mahkûmiyet hükmüyle, başvurucular hakkında daha önce verilen yurt dışına çıkış yasağı şeklindeki adli kontrol tedbirinin devamına da karar verilmiştir.

8. İlk derece mahkemesi, gerekçeli kararına başvuruculaların da aralarında bulunduğu sanıklar hakkında yapılan soruşturma ve kovuşturmanın hangi sebeplere dayandığına ilişkin genel bir açıklama yaparak başlamıştır. Mahkeme yapmış olduğu genel açıklamadan sonra her bir sanık yönünden ayrı ayrı değerlendirme yapmıştır. Başvurucu Lami Özgen yönünden yapılan değerlendirme şu şekildedir:

"Sanık Lami Özgen'in KCK/TM-DEK merkezi konferans delegesi olarak 16-18 Ocak tarihinde Diyarbakır ilinde yapılan merkezi konferansa katılmış ve yapılan seçimlerde MYK üyesi seçilmiştir. Sanıklar Haydar Deniz ile sanık Mehmet Hanefi Kuruş'un Diyarbakır'daki merkezi konferans sonrası yapmış oldukları görüşmede, Haydar Deniz'in 'Mehmet senin dışında kim girdi başka' Mehmet Hanefi Kuruş'un 'bildiğim bu Ankara'daki Lami girdi, Sait girdi' (Tape T 13 KL:4 Dz.320) demiş olup, sanığın MYK üyesi seçildiğine ilişkin olarak benzer görüşmeleri diğer sanıkların da kendi aralarında yapmış oldukları görülmektedir.

Sanık Lami Özgen 28 Şubat 2009 tarihinde Ankara ilinde KCK/TM-DEK'in MYK toplantısını organize ettiği, iletişim tespit tutanaklarından anlaşılmaktadır. (Tape AE 1, Tape AE 2, Tape AE 3, Tape AE 4 KL:1 Dz.455-475)

Sanık Lami Özgen diğer sanık Mehmet Hanefi Kuruş gibi 4 Nisan 2009 tarihinde Şanlıurfa ili Halfeti ilçesinde düzenlenen sözde doğum günü etkinliklerine katıldığı iletişim tespit tutanakları (Tape AE 7 KL:1 Dz.468) ve baz veri analiz bilgilerinden anlaşılmaktadır.

Sanık Lami Özgen terör örgütü KCK/TM-DEK'in merkezi konferansında MYK delegesi olarak seçildiği, seçim sonrası örgütsel faaliyetleri yürüttüğü keza bu doğrultuda başta Mehmet Hanifi Kuruş olmak üzere diğer sanıklarla irtibat kurduğu, ayrıca terör örgütü tarafından Şanlıurfa ili Halfeti ilçesinde düzenlenen hükümlü Abdullah Öcalan'ın sözde doğum günü etkinliklerine katıldığı ve bu şekilde terör örgütü üyesi olduğu anlaşılmıştır."

9. Başvurucu Songül Morsümbül yönünden yapılan değerlendirme şu şekildedir:

"Sanık Songül Morsümbül'ün 16-18 Ocak 2009 tarihinde KCK/TM-DEK'in merkezi konferansına katılıp ve yapılan seçim sonucunda MYK üyesi seçildiği, 19.01.2009 tarihinde (Tape H-6 KL:3 Dz.96) sanık Elif Akgül Ateş ile H.B. arasında Elif Akgül Ateş'in 'eskilerden var mı kimse' H.B.'nin 'Hasan ile N. birde S. hoca kaldı gerisi değişti', Elif Akgül Ateş'in 'hı değişti', H.B.'nin 'Songül girdi bizden biliyorsun', 19.01.2009 tarihinde de (Tape E 10 KL:3 Dz.186) sanıklar Haydar Deniz ile Aziz Akikol'un arasında, Aziz Akikol'un 'ya seçimleri şey Mehmet Kuruş kazandı' Haydar Deniz'in 'he', Aziz Akikol'un 'he o da gösterildi giremedi o da, ya 12 kişiydi, ikisini kestiler, Sadrettin ile Mustafa'yı kestiler, 10 kişi seçtiler işte öyle yani', Aziz Akikol'un 'bilmiyorum işte ya Hasan vardı aynısı', Haydar Deniz'in 'hı Diyarbakır Amedden', Aziz Akikol'un 'valla bilmiyorum o da Hasan', Haydar Deniz'in 'hı Urfa'dan Hasan', Aziz Akikol'un 'yok yok Urfa'dan değil yani bilmiyorum, tam böyle tanımıyorum ya genç çocuklar işte', Aziz Akikol'un 'Lami Lami vardı, eskiden S. vardı', Haydar Deniz'in 'evet', Aziz Akikol'un 'bilmiyorum artık bayanlardan bir şey vardı, hı Morsümbül var', Haydar Deniz'in 'Hı Songül' şeklinde geçen görüşmelerden anlaşılmaktadır.

Sanık Songül Morsümbül ile G. arasında geçen 17.02.2009 tarihinde (Tape AG-1 KL:10 Dz.89) G.'nin 'ne geçmiş', Songül Morsümbül'ün 'naptı nasıldı temposu', G.'nin 'iyiydi kadının yaklaşımı, S.'yı çok şey yapıyorlar ama öyle aşırı bir şeyi olmadı yani şeyi, yalnızca bana bir çıkışı oldu, siz dedi ne adına katılıyorsunuz, hani ben ben dedim ki bak ben KESK'li bir kadınım dedim, KESK için örgütlü bir kadınım dedim, biz emek örgütüyüz, bir de dedim DEKAP biliyorsun dedim yani, KESK'in programıyla çok da farklı düşünmüyoruz dedim', Sanık ile Z.B. adlı kişi arasında 01.03.2009 tarihinde (Tape AG-3 KL:10 Dz.86'da Songül'ün 'Ankara'ya', Z.'in 'Ankara'ya ben şey soracağım bugün sizin toplantınız MYK veya kadının varmıydı Ankara'da her hangi bir toplantınız', Songül Morsümbül'ün KESK'in mi", Z.B.'nın ''he KESK'in, DEKAP'ın mı yürütmenin mi ne bileyim', Songül Morsümbül'ün 'yoo', Z.B.'nın 'eminmisin', Songül Morsümbül'ün 'karma karma hı', Z.B.'nın 'karmanın yürütmesi değil mi', sanık Songül Morsümbül ile A.E. adlı kişi arasında 11.03.2009 tarihinde (Tape AG-5 KL:10 Dz.82) A.E.'ın 'bir de şöyle bir şey vardı Sevgi eskiden yedekti, eşgüdüm ile yürütüyorduk, dolayısıyla birimizden birisine bir şey olduğunda diğeri geliyordu, şimdi Sevgi'de pozisyonu değişince şimdi diyoruz ki şeyi gönderelim Ayten diye bir arkadaş var burada yürütmede', Songül'ün 'hayır doğru değil', A.E.'ın 'ondan sonra yok deniliyor benim oraya gelmem üç günlük çalışmayı bırakmam demek ve bizzat planlama içinde olan birisiyim ben', Songül'ün 'buda bizim için önemli bir sonuç ben buraya sen buraya', A.E.'ın 'anladım da Songül biz dememiş miydik mart ayında planlama almayalım Nisan'da alalım', Songül'ün 'A. o bizi aşan bir durum niye bunu bu kadar zorlaştırıyorsun, kendine ve bize, bizi aşan bir durum', A.E.'ın 'benim için hava hoş biner gelirim yani ama burada bir çalışma, ama onu anlatamadım planlamışız', Songül'ün 'tamam gelirsin değmez ise eleştirini verirsin bizde sana karşı öz eleştirimizi veririz oldu mu A.', A.E.'ın 'sorun bir birimizi eleştirmek sorun olmaması lazım, hani böyle ben seni eleştirecek bir şey bulayım sende beni eleştir', Songül'ün 'telefon uçlarında bunları yapmak çok doğru bir şey değil gerçekten, bir gerginlik olmazsa herhalde toplantıda alınmaz diye düşünüyorum, gelmen gerekiyor yani, Sevgi'nin gelmeme durumu var 14 Mart'ta Tıp bayramı var' şeklinde yapılan görüşmelerden sanığın KCK/TM-DEK'e bağlı DEKAP içerisinde faaliyet yürüttüğü, toplantıya çağırdığı A.E.'ın gelmeme yönündeki iradesine karşı 'tamam gelirsin, değmez ise eleştirini verirsin, bizde sana karşı öz eleştiriyi veririz' şeklinde örgüt adına tehdit ettiği görülmektedir.

Sanık Songül Morsümbül 04.04.2009 tarihinde Şanlıurfa ili Halfeti ilçesinde, güvenlik güçlerine karşı taşlı sopalı saldırıya dönüşen ve çıkan olaylar sırasında iki göstericinin ölmesi ile sonuçlanan, hükümlü Abdullah Öcalan'ın sözde doğum günü etkinliklerine

katıldığı, 4/4/2009 (Tape AG-17 KL:10 Dz.69) tarihinde diğer sanık H.B. arasında, H.'nin 'Amar'da mısın, Amar'a gittin mi sen?', Songül'ün, 'evet, evet Urfa'dayız', H.'nin 'İki kişiyi kaybetmişiz he', Songül'ün 'Evet iki kişiyi kaybetmişiz, iki kişi yoğun bakımda, çok sayıda yaralımız var, hastanede şu anda morgun önündeyiz, otopsilerini bekliyoruz.' H.'nin 'şerefsizler taradılar mı?', Songül'ün 'Direk nokta atışı yapmışlar, zaten taradılar, tarayacakları kadar da nokta atışları yaptılar.' şeklinde geçen görüşme ve benzer görüşmelerden anlaşılmaktadır.

Sanık Songül Morsümbül 02.01.2009 tarihinde terör örgütü tarafından tertiplenen alternatif'1 Mayıs' etkinliklerine de katılmıştır. (Tape AG 18 KL: 10, Dz.68)

Yukarıda açıklandığı üzere sanık Songül Morsümbül 16-18 Ocak 2009 tarihinde Diyarbakır'da düzenlenen KCK/TM-DEK'in merkezi konferansına katılarak MYK üyesi seçildiği, DEK'e bağlı DEKAP içerisinde faaliyet yürütüp toplantılar düzenlediği, merkezi konferansta alınan kararlar doğrultusunda 04.04.2009 ve 02.05.2009 günü Şanlıurfa'da düzenlenen faaliyetlere katıldığı ve bu şekilde terör örgütü üyesi olduğu anlaşılmıştır."

10. Başvurucu Yüksel Özmen yönünden yapılan değerlendirme şu şekildedir:

"Sanık Yüksel Özmen'in KCK/TM-DEK'e merkezi konferansına delege sıfatıyla 16-18 Ocak 2009 tarihinde katılarak oy kullandığı, Pegasus Havayolları yolcu listesi, 18.01.2009 tarihinde (Tape B-11 KL:3 Dz.325) M.A.T. ile yapmış olduğu, 'sen ne yapıyorsun', Yüksel'in 'iyiyiz biz Ankara'dayız hava alanındayız', M.A.T.'un 'hayırdır', Yüksel'in 'konferans var ya Diyarbakır'dan geldik Ankara'da bekliyoruz aktarmalı geçtik' şeklinde geçen görüşmesi ve diğer iletişim tespit tutanaklarından anlaşılmaktadır.

Sanık Yüksel Özmen yukarıda belirtilen konferansta KCK/TM-DEK merkezi disiplin kuruluna seçildiği, diğer sanıklar Mehmet Hanefi Kuruş ile H.G. arasında 20.01.2009 tarihinde (Tape T-17 KL:4 Dz.308), M.Hanefi Kuruş'un 'bir şeye çok dikkat edeceğiz, birey ile hiç uğraşmayacağız, sana bir şey söyleyeyim Yüksel'in il yürütmesindeki görevinin düşmesi gerekir. O disiplin kuruluna tekrar seçildi dikkat edin düşürün' şeklinde yapmış oldukları telefon görüşmelerinden anlaşılmaktadır.

Sanık Yüksel Özmen 16-18 Ocak 2009 tarihinde Diyarbakır ilinde yapılan KCK/TM-DEK'in merkezi konferansına delege sıfatıyla katıldığı, burada yapılan seçimde merkez disiplin kuruluna seçildiği, bunun dışında il, ilçe ve diğer illerdeki örgüt toplantılarına katıldığı, il yürütmesindeki görevine bölge sorumlusu seçilen Mehmet Hanefi Kuruş'a muhalif olması nedeniyle tüzük bahane gösterilerek son verildiği, diğer birim toplantılarına katıldığı ve bu şekilde örgüte üye olduğu sonucuna varılmıştır."

11. Temyiz üzerine mahkûmiyet kararı Yargıtay 16. Ceza Dairesi tarafından 13/3/2017 tarihinde onanmıştır. Başvurucular, nihai karardan 23/5/2017 tarihinde haberdar olduklarını belirtmişler; 21/6/2017 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuşlardır.

IV. İLGİLİ HUKUK

12. İlgili ulusal ve uluslararası hukuk için bkz. Metin Birdal [GK], B. No: 2014/15440, 22/5/2019, §§ 28-39.

V. İNCELEME VE GEREKÇE

13. Mahkemenin 14/10/2020 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Adil Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddialar

1. Bağımsız ve Tarafsız Bir Mahkemede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

a. Başvurucuların İddiaları

14. Başvurucular; yargılamada görev alan ve mahkûmiyetleri yönünde oy kullanan hâkimlerin, yargılamada görev alan Cumhuriyet savcısının ve soruşturma aşamasında görev alan kolluk görevlilerinin Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanması (FETÖ/PDY) soruşturmaları kapsamında görevlerinden alındıklarını, bu nedenle yapılan yargılamanın bağımsız ve tarafsız şekilde yürütülmediğinin açık olduğunu belirterek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir.

b. Değerlendirme

15. Anayasa Mahkemesine yapılan bireysel başvurularda, başvuru konusu olaylarla ilgili delilleri sunmak suretiyle olaylar hakkındaki iddialarını kanıtlamak ve dayanılan Anayasa hükmünün kendilerine göre ihlal edildiğine dair açıklamalarda bulunarak hukuki iddialarını ortaya koymak başvurucuya düşer. Başvurucunun kamu gücünün işlem, eylem ya da ihmali nedeniyle ihlal edildiğini ileri sürdüğü hak ve özgürlük ile dayanılan Anayasa hükümlerini, ihlal gerekçelerini, dayanılan deliller ile ihlale neden olduğu ileri sürülen işlem veya kararların neler olduğunu başvuru dilekçesinde belirtmesi şarttır. Başvuru dilekçesinde kamu gücünün ihlale neden olduğu iddia edilen işlem, eylem ya da ihmaline dair olayların tarih sırasına göre özeti yapılmalı, bireysel başvuru kapsamındaki hak ve özgürlüklerden hangisinin hangi nedenle ihlal edildiği ve buna ilişkin gerekçelerle deliller açıklanmalıdır (Sabah Yıldızı Radyo ve Televizyon Yayın İletişim Reklam Sanayi ve Ticaret Anonim Şirketi [GK], B. No: 2014/12727, 25/5/2017, § 19).

16. Somut olayda başvurucular, yargılamada görev alan hâkimlerin FETÖ/PDY soruşturmaları kapsamında görevden alınmaları nedeniyle Mahkemenin bağımsız ve tarafsız olamayacağını ileri sürmüşseler de belirtilen hususun yargılamayı etkilediğine dair somut bir olgu göstermedikleri ya da hukuken kabul edilebilir herhangi bir açıklama yapmadıkları anlaşılmıştır. Bu itibarla başvurucular, ihlal iddialarına ilişkin delillerini sunma, temel hak ve özgürlüğün ihlal edildiğine ilişkin açıklamalarda bulunma yönündeki yükümlülüğünü yerine getirmemişlerdir. Dolayısıyla başvurucular tarafından ileri sürülen bu iddianın temellendirilemediği sonucuna ulaşılmıştır.

17. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

a. Başvurucuların İddiaları

18. Başvurucular; yargılamanın makul sürede tamamlanmadığını belirterek adil yargılanma hakkı bağlamındaki makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

b. Değerlendirme

19. Bireysel başvuru sonrasında, 31/7/2018 tarihli ve 30495 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 25/7/2018 tarihli ve 7145 sayılı Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un 20. maddesiyle 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine Yapılmış Bazı Başvuruların Tazminat Ödenmek Suretiyle Çözümüne Dair Kanun'a geçici madde eklenmiştir.

20. 6384 sayılı Kanun'a eklenen geçici maddeye göre yargılamaların uzun sürmesi ve yargı kararlarının geç veya eksik icra edilmesi ya da icra edilmemesi şikâyetiyle Anayasa Mahkemesine yapılan ve bu maddenin yürürlüğe girdiği tarih itibarıyla Anayasa Mahkemesi önünde derdest olan bireysel başvuruların, başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle verilen kabul edilemezlik kararının tebliğinden itibaren üç ay içinde yapılacak müracaat üzerine Adalet Bakanlığı İnsan Hakları Tazminat Komisyonu Başkanlığı (Tazminat Komisyonu) tarafından incelenmesi öngörülmüştür.

21. Ferat Yüksel (B. No: 2014/13828, 12/9/2018) kararında Anayasa Mahkemesi yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı ya da yargı kararlarının geç veya eksik icra edildiği ya da hiç icra edilmediği iddiasıyla 31/7/2018 tarihinden önce gerçekleştirilen bireysel başvurulara ilişkin olarak Tazminat Komisyonuna başvuru yolunun ilk bakışta ulaşılabilir ve ihlal iddialarıyla ilgili başarı şansı sunma ve yeterli giderim sağlama kapasitesi olduğunu değerlendirmiştir. Buna göre Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı sonucuna vararak başvuru yollarının tüketilmemiş olması nedeniyle kabul edilemezlik kararı vermiştir (Ferat Yüksel, §§ 27-36). Somut başvuru yönünden de söz konusu karardan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

22. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının başvuru yollarının tüketilmemiş olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

3. Diğer İddialar

a. Başvurucuların İddiaları

23. Başvurucular; haklarındaki soruşturmanın Jandarma teşkilatınca yürütüldüğünü ancak yaşadıkları yerlerde soruşturma yapma yetkisinin Emniyet teşkilatına ait olduğunu, söz konusu durumun FETÖ tarafından kendilerine kumpas kurulduğunun açık göstergesi olduğunu ifade etmişlerdir. Başvurucular ayrıca lehlerine olan delillerin dikkate alınmadığını savunmuşlardır.

24. Bundan başka başvurucular; suçun hem maddi hem manevi unsurlarının oluşmadığını, Kürdistan Demokratik Topluluğu/Türkiye Meclisi (KCK/TM) yapısı içinde olduğu belirtilen Demokratik Emek Konfederasyonunun (DEK) terör örgütüyle bağını ortaya koyan açıklamalara karar da yer verilmediğini, evlerinde ve üzerilerinde yapılan aramalarda ele geçirilen belge ve eşyaların terör örgütüne üye olma suçu açısından delil olarak değerlendirilecek nitelikte olmadığını ileri sürmüşler ve tüm bu nedenlerle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini iddia etmişlerdir.

b. Değerlendirme

25. Başvurucuların 21/6/2017 tarihinde, toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlal edildiği iddiaları ile ilgili olarak Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulundukları, Birinci Bölümün 18/6/2020 tarihli ve 2017/27572 başvuru numaralı kararıyla başvurunun bu yönden ihlal kararıyla sonuçlandığı anlaşılmıştır.

26. Belirtilen başvuruda, toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşıldığından adil yargılanma hakkına ilişkin olarak bu başlık altındaki şikâyetlerin ayrıca değerlendirilmesine gerek görülmemiştir.

B. Örgütlenme Özgürlüğü ile Toplantı ve Gösteri Yürüyüşü Düzenleme Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucuların İddiaları

27. Başvurucular; sendikal bazı faaliyetlerinin terör örgütü faaliyeti gibi değerlendirildiğini belirtmişlerdir. Başvurucular ayrıca aleyhlerine delil olarak değerlendirilen ve KCK/TM-DEK toplantısı olduğu belirtilen toplantının gerçekleştiğinin maddi delillerle ispatlanamadığını, söz konusu toplantının sendikal nitelikli bir toplantı olduğunu ifade etmişlerdir.

28. Bundan başka başvurucular; iletişim kayıtlarındaki tüm konuşmaların sendikal nitelikli görüşmeler olduğunu, kaldı ki iletişim kayıtlarına tek başına dayanılarak ceza tayinine gidilemeyeceğini, Halfeti ilçesinde gerçekleşen gösteriye katılmanın terör örgütüne üye olma suçu açısından delil olarak değerlendirilemeyeceğini belirtmişler ve tüm bu nedenlerle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir.

2. Değerlendirme

29. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucular tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Somut olayda başvurucuların şikâyeti, örgütlenme özgürlüğü ile toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı kapsamındaki eylemlerinin terör örgütüne üye olma suçundan mahkûmiyetlerinde delil olarak değerlendirmeye alınmış olmasıdır. Bu nedenle başvurucuların bu başlık altındaki iddiaları örgütlenme özgürlüğü ile toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı kapsamında değerlendirilmiştir.

30. Başvurucuların 21/6/2017 tarihinde, aynı konuya ilişkin ileri sürdükleri ihlal iddiaları ile ilgili olarak Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulundukları, Birinci Bölümün 18/6/2020 tarihli ve 2017/27572 başvuru numaralı kararıyla başvurunun bu yönden ihlal kararıyla sonuçlandığı anlaşılmıştır.

31. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının mükerrer başvuru niteliğinde olması nedeniyle reddine karar verilmesi gerekir.

C. Kişi Hürriyeti ve Güvenliği Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucuların İddiaları

32. Başvurucular; kendilerine kurulan bir komplo ile gözaltına alınıp tutuklanmaları nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir.

2. Değerlendirme

33. Başvurucuların 21/6/2017 tarihinde, aynı konuya ilişkin ileri sürdükleri ihlal iddiaları ile ilgili olarak Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulundukları, Birinci Bölümün 18/6/2020 tarihli ve 2017/27572 başvuru numaralı kararıyla başvurunun bu yönüyle kabul edilemez olduğuna kesin olarak karar verildiği anlaşılmıştır.

34. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının mükerrer başvuru niteliğinde olması nedeniyle reddine karar verilmesi gerekir.

D. Seyahat Hürriyetinin İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucuların İddiaları

35. Başvurucular; hükümle birlikte haklarında yurt dışına çıkış yasağı yönünde adli kontrol tedbirine hükmolunması nedeniyle seyahat hürriyetinin ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir.

2. Değerlendirme

36. Anayasa’nın 148. maddesinin üçüncü fıkrası ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 45. maddesinin (1) numaralı fıkrasına göre bireysel başvurunun incelenebilmesi için kamu gücü tarafından ihlal edildiği iddia edilen hakkın Anayasa’da güvence altına alınmış olmasının yanı sıra Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (Sözleşme) ve Türkiye’nin taraf olduğu Sözleşme'ye ek protokoller kapsamına da girmesi gerekir. Anayasa ve Sözleşme’nin ortak koruma alanı dışında kalan hak ihlali iddiasını içeren başvurular bireysel başvurunun kapsamında değildir (Onurhan Solmaz, B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18).

37. Anayasa’nın 23. ve Sözleşme’ye ek (4) numaralı Protokol’ün 2. maddesinde, ülke içinde seyahat özgürlüğü bulunmakla birlikte kişilerin bulunduğu ülkeden ayrılma özgürlüğü de bulunmaktadır. Ancak anılan Protokol’e Türkiye taraf olmadığından Anayasa’nın 23. maddesinde yer alan seyahat özgürlüğüne yönelik başvurular bireysel başvuru kapsamında değildir.

38. Nitekim Anayasa Mahkemesi bir kararında yurt dışına çıkış yasağı getiren adli kontrol tedbirinin kişi hürriyeti ve güvenliği hakkına değil seyahat hürriyetine ilişkin olduğunu belirttikten sonra başvurucunun bu yasak nedeniyle özgürlüğünün kısıtlandığı iddiasını konu bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez bulmuştur (Sebahat Tuncel, B. No: 2012/1051, 20/2/2014, §§ 41-54).

39. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının konu bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Bağımsız ve tarafsız bir mahkemede yargılama yapılmaması dolayısıyla adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edilmesi dolayısıyla adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

3. Adil yargılanma hakkı kapsamındaki diğer ihlal iddialarının incelenmesine GEREK BULUNMADIĞINA,

4. Örgütlenme özgürlüğü ile toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın mükerrer başvuru olması nedeniyle REDDİNE,

5. Kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın mükerrer başvuru olması nedeniyle REDDİNE,

6. Seyahat hürriyetinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın konu bakımından yetkisizlik nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucular üzerinde BIRAKILMASINA 14/10/2020 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

MAŞALLAH TOSUN

B. No: 2017/29771 | Karar tarihi: 14.10.2020

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2017/29771

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

MAŞALLAH TOSUN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2017/29771)

Karar Tarihi: 14/10/2020

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Burhan ÜSTÜN

Hicabi DURSUN

Selahaddin MENTEŞ

Raportör : Hasan SARAÇ

Başvurucu : Maşallah TOSUN

Vekili : Av. Burak ATASOY

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, ölü doğum yapılması nedeniyle kişinin maddi ve manevi varlığını koruma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 3/7/2017 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir. Bakanlık

görüş bildirmemiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

8. 1984 doğumlu başvurucunun hamile olduğu dönemdeki olağan takibi İstanbul'da bulunan özel bir hastane tarafından yapılmıştır.

9. Başvurucu muayene olmak için hastaneye 2/2/2015 tarihinde müracaat etmiş, yapılan muayenesi sonucunda doğumun başladığı belirtilerek başvurucuya suni sancı verilmiştir.

10. Başvurucu, suni sancının verilmesinden sonra normal doğum yapması için uzun süre bekletildiğini, gerekli bazı teknik cihazların hastanede olmaması nedeniyle geç müdahalede bulunulduğunu iddia ettiği doğum esnasında ölü bebek doğurmuştur. Bakırköy Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından klasik otopsi yapılmıştır. Otopsi raporunun sonuç kısmında tüm soruşturma evrakının gönderilmesi talep edilmiştir.

11. Başvurucu, olayda ilgili olarak hastane çalışanlarının kusurlarının bulunduğu gerekçesi ile İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığına (Başsavcılık) suç duyurusunda bulunmuştur. Başvurucu 25/2/2015 tarihinde ifade vermiştir. Başvurucu ifadesinde özetle daha önceden kendisine beyan edilen doğum tarihinden önce kontrol amacıyla hastaneye gittiğinde kendisine doğumun yaklaştığını, bu durumda eve gittiği takdirde doğumun yolda gerçekleşme riskinin olduğunun beyan edildiğini, bu beyanlar üzerine suni sancı verilmek suretiyle 7-8 saat bekletildiğini, yapılan işlem sonrasında doğumun gerçekleştirildiğini, bebeğin ağlama sesini duymadığını, kendisine bebeğin sağlık sorununun bulunmadığının söylendiğini ileri sürmüştür.

12. Başsavcılık yapmış olduğu soruşturmada başvurucunun kusurlu olduğunu iddia ettiği doktor S.T., Ö.Ç. ve Ö.C.nin 6/4/2016 tarihinde, M.K.nın 11/4/2016 tarihinde, W.B.nin 11/5/2016 tarihinde, E.İ.K.nın ise 20/6/2016 tarihinde şüpheli sıfatı ile ifadelerine başvurmuştur. Bu kişiler özetle kendilerine yöneltilen suçlamaları reddetmiştir.

13. Başsavcılık ayrıca söz konusu doğum hadisesine şahit olduğu iddia edilen ve diğer çalışanlardan olan H.Ç. ile G.B.nin 20/4/2016 tarihinde, E.G.nin de 11/5/2016 tarihinde tanık olarak ifadelerine başvurmuştur.

14. Başsavcılık, ayrıca ilgili hastaneden tüm tıbbi dokümanı temin ederek olaydaki kusur durumunun araştırılması için dosyayı bir bütün olarak İstanbul Adli Kurumu 1. İhtisas Kuruluna (ATK) göndererek rapor aldırmıştır. 16/11/2016 tarihli raporun ilgili kısmı şöyledir:

''...[A]dli tahkikat dosyasının incelenmesinde müşteki ifadelerinde bebeğin annesinin önceden 3 düşük yaptığı, Özel ....Hastanesinden takipli olduğu, bebeğin muhtemel doğum tarihinin 13/2/2015 tarihi olduğu, 2/2/2015 tarihinde kontrole gittiğinde kendi doktorunun olmadığı, orada bulunan diğer doktorların muayene ettiği, açılma olduğu için doğumun bugün olacaklarını söyledikleri, suni sancı verilmesinden sonra doğumun olduğu, bebekten ağlama sesi gelmediği, bebeğin ölü olarak doğduğunu ifade ettiği, [hastanenin] 2/2/2015 tarihli epikrizinde ağrı şikayeti olduğu, ...dikkate alındığında; anne Maşallah Tosun'un şikayetleri üzerine götürüldüğü [hastanede] muayenesinin yapıldığı, gerekli tetkiklerinin yapılmış olduğu, doğru tanı konulmuş olduğu, alınan vajinal doğum kararının uygun olduğu, bebeğin doğum esnasında hipoksiye maruz kaldığı, bu durumun öngörülemez bir klinik durum olduğu, doğum sonrası bebeğe yeniden canlandırma işlemlerinin uygulandığı,

yapılan işlemlerin tıp kurallarına uygun olduğu cihetle anne ve bebeğin muayene, takip ve tedavisine katılan ilgili hekimlere ve yardımcı sağlık personeline atfı kabil kusur bulunmadığı oy birliğiyle mütalaa olunur.''

15. Başsavcılık, dosyadaki belgelerden başvurucu tarafından itiraz edilip edilmediğitespit edilemeyen bu ATK raporunda beyan edilen görüşlere de yer vererek 6/2/2017 tarihinde kovuşturmaya yer olmadığına dair karar vermiştir.

16. Başvurucu anılan karara karşı bireysel başvuruda ileri sürdüğü hususları belirterek (bkz. 20) itiraz etmiştir. Yapılan itiraz İstanbul Sulh Ceza Hâkimliğinin 6/6/2017 tarihli kararı ile reddedilmiştir.

17. İtirazın reddine dair kararın 16/6/2017 tarihinde tebliğ edilmesi üzerine başvurucu 3/7/2017 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuşlardır.

IV. İLGİLİ HUKUK

18. 16.İlgili hukuk için bkz. Zeki Kartal, B. No: 2013/2803, 21/1/2016, §§ 26-54; Fatih Hilmioğlu, B. No: 2014/648, 18/9/2014, §§ 28-33; Hayati Kaytan, B. No: 2014/19527, 16/11/2016, §§ 27-30.

V. İNCELEME VE GEREKÇE

19. Mahkemenin 14/10/2020 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

20. Başvurucu, ölüm olayı hakkında Başsavcılık tarafından yapılan soruşturmanın etkisiz olması nedeniyle Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan kişinin dokunulmazlığı, maddi ve manevi varlığının korunması ve yaşam hakkı ile 36. maddesinde güvence altına alınan hak arama hürriyetinin ihlal edildiğini iddia etmiş ve soruşturmanın yeniden başlatılması ile tazminat talebinde bulunmuştur.

B. Değerlendirme

21. Anayasa’nın "Kişinin dokunulmazlığı, maddî ve manevî varlığı" kenar başlıklı 17. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Herkes, yaşama, maddî ve manevî varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahiptir."

22. Anayasa'nın "Devletin temel amaç ve görevleri" kenar başlıklı 5. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Devletin temel amaç ve görevleri, ... Cumhuriyeti ve demokrasiyi korumak, kişilerin ve toplumun refah, huzur ve mutluluğunu sağlamak; kişinin temel hak ve hürriyetlerini, sosyal hukuk devleti ve adalet ilkeleriyle bağdaşmayacak surette sınırlayan siyasal, ekonomik ve sosyal engelleri kaldırmaya, insanın maddî ve manevî varlığının gelişmesi için gerekli şartları hazırlamaya çalışmaktır."

23. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki tavsifi ile bağlı olmayıp, olay ve olguların hukuki nitelendirmesini kendisi takdir eder (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16).

24. Anayasa Mahkemesi daha önce Zeki Kartal (B. No: 2013/2803, 21/1/2016) kararında ceninin yaşam hakkına ilişkin hukuki durumu değerlendirmiştir. Bu kararda ceninin yaşam

hakkı süjesi olduğu konusunda olumlu veya olumsuz bir sonuca varılmamakla birlikte tıbbi ve hukuki durumu dikkate alındığında ceninin anne ve babasının maddi ve manevi varlığından ayrı düşünülemeyeceği ve sağlığına ilişkin menfaatin hem anne hem de baba bakımından ortak olduğu kuşkusuzdur. Özellikle anne ile çocuğun menfaatlerinin çatışmadığı hatta birbiri ile örtüştüğü durumlarda ceninin sağlığı, annenin maddi varlığının, dolayısıyla yaşamının korunması ile çok yakından bağlantılıdır ve annenin sağlığının korunmasını düzenleyen hükümler dolaylı olarak cenini de korumaktadır (Zeki Kartal, § 77). Yaşam hakkı süjesi olduğu kabul edilmese bile anne ve/veya babanın maddi ve manevi varlığının bir parçası olduğu açık olan cenin ile ilgili somut başvurunun belirtilen nedenlerle anne ve babanın maddi ve manevi varlığının korunması hakkı çerçevesinde incelenmesi gerekir. Bu nedenle başvurucunun tüm iddialarının Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan kişinin maddi ve manevi varlığını koruma hakkı kapsamında incelenmesi uygun görülmüştür.

25. Yaşam hakkı ile maddi ve manevi varlığını koruma hakkı birbirleriyle sıkı bağlantıları olan, devredilmez ve vazgeçilmez haklardandır. Anayasa Mahkemesince belirtildiği üzere yaşam ve vücut bütünlüğü üzerindeki temel hak, devletlere pozitif ve negatif yükümlülük yükleyen haklardandır (AYM, E.2007/78, K.2010/120, 30/12/2010).

26. Anayasa’nın 17. maddesinin amacı esas olarak bireylerin maddi ve manevi varlığına karşı devlet tarafından yapılabilecek keyfî müdahalelerin önlenmesidir. Ayrıca vücut ve ruhsal bütünlüğüne yönelik fiziksel ve cinsel saldırılar, tıbbi müdahaleler, şeref ve itibarı etkileyen saldırılar karşısında devletin kişilerin maddi ve manevi varlığını etkili olarak koruma vebunlara saygı gösterme şeklinde pozitif yükümlülüğü de bulunmaktadır (Adnan Oktar (3), B. No: 2013/1123, 2/10/2013, § 32).

27. Anayasa Mahkemesinin çeşitli kararlarında belirtildiği üzere yaşam hakkının veya bedensel bütünlüğün ihlaline kasten ya da ağır ihmalle sebebiyet verilmemiş ise etkili bir yargısal sistem kurma yönündeki pozitif yükümlülük her olayda mutlaka ceza davası açılmasını gerektirmemektedir. Failin belirsiz olmadığı ve kişinin kendisine zarar verilmek kastıyla hareket edildiği yönünde bir iddiasının bulunmadığı durumlarda Anayasa'nın 17. maddesi kapsamında etkili bir yargısal sistem kurma yönündeki pozitif yükümlülük mağdura adli ya da idari yargı mercileri önünde açabileceği bir tazminat ya da tam yargı davası yolunun tanınmış olmasıyla yerine getirilmiş sayılır (Yaprak Yüksek, B. No: 2013/9116, 14/10/2015, §§ 32, 33, 35; Ramazan Demir, B. No: 2014/16285, 22/3/2018, § 36).

28. Somut başvuruda, başvurucunun şikâyeti üzerine başlatılan soruşturmada başvurucunun baştan itibaren ileri sürülen iddialarının incelendiği, bu kapsamda elde edilen tüm bilgi ve belgelerin bir bütün olarak ATK'ya gönderildiği, ATK tarafından da ayrıntılı olarak incelendikten sonra söz konusu elîm hadisede, yapılan işlemlerin tıp kurallarına uygun olduğu, başvurucu ve bebeğin muayene, takip ve tedavisine katılan ilgili hekimlere ve yardımcı sağlık personeline atfı kabil kusur bulunmadığı belirtilmiştir (ayrıntılı raporun sonuç kısmı için bkz. § 14). Soruşturma kapsamında ortaya konulan tespitler ve bunların gerçekliğinden şüphe edilmesini gerektirir somut olgulara dayanan bir iddia bulunmadığı dikkate alındığında, başvurucunun üzücü kaybı ile neticelenen olay nedeniyle başlatılan ceza soruşturmasında ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir neden bulunmamaktadır.

29. Bu tespitler karşısında başvurucunun, hem Türk hukuk sistemindeki mevcut hukuki yollardan olup olaydaki kusur durumuna göre özel hastanenin ve varsa bu hastanenin denetimini yapmak ile mesul olan idarenin veya doğrudan ilgili doktorların mesuliyetini

saptayabilecek hem de gerektiği takdirde zararın ödenmesini sağlayabilecek hukuksal tazmin yollarını tükettiğine ilişkin bir bilgi ve belgeyi Anayasa Mahkemesine sunmaksızın sadece sorumlular hakkında ceza kovuşturması başlatılmasını talep ettiği anlaşılmıştır. Bu durumda ileri sürülen şikâyetler yönünden kanunda öngörülen yargısal başvuru yollarının tamamının bireysel başvuru yapılmadan önce tüketilmiş olduğundan söz edilemeyeceği değerlendirilmiştir.

30. Açıklanan gerekçelerle başvurunun diğer kabul edilebilirlik şartları yönünden ayrıca incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Kişinin maddi ve manevi varlığını koruma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 14/10/2020 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

CEM KURU

B. No: 2017/29874 | Karar tarihi: 14.10.2020

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2017/29874

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

CEM KURU BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2017/29874)

Karar Tarihi: 14/10/2020

R.G. Tarih ve Sayı: 19/11/2020-31309

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Burhan ÜSTÜN

Hicabi DURSUN

Selahaddin MENTEŞ

Raportör : Sinan ARMAĞAN

Başvurucu : Cem KURU

Vekili : Av. Himmet KIZMAZ

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, hükümlü olan başvurucunun ceza infaz kurumunda darbedilmesi sonrasında ellerinden ve ayaklarından kelepçelenerek gözlem odasında soğuk bir ortamda tutulması ve bu olaya ilişkin soruşturmanın etkisiz yürütülmesi nedeniyle kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 12/7/2017 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü bildirmiştir. Bakanlık görüşüne karşı başvurucu beyanda bulunmamıştır.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ve Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) aracılığıyla erişilen bilgi ve belgeler çerçevesinde olaylar özetle şöyledir:

8. Başvurucu, İzmir 2 Numaralı F Tipi Yüksek Güvenlikli Ceza İnfaz Kurumunda (Ceza İnfaz Kurumu) hükümlü olarak tutulmaktadır.

9. Başvurucunun aynı zamanda ablası da olan vasisi L.K., İzmir Cumhuriyet Başsavcılığına yazdığı 27/12/2016 tarihli dilekçeyle başvurucunun Ceza İnfaz Kurumunda maruz kaldığını ileri sürdüğü birtakım olaylar sebebiyle şikâyetçi olmuştur. Söz konusu dilekçede özetle başvurucunun 14/12/2016 tarihine kadar beş gün süreyle ellerinin domuz bağı şeklinde kelepçelenerek pencereleri açık soğuk bir odada tutulduğunu, yemek verilirken dahi ellerinin çözülmediğini, bu sebeple aç bırakıldığını ve tutulduğu odadan çıkarıldıktan sonra revire gitme talebinin kabul edilmediğini iddia etmiştir. Başvurucunun tutulduğu alanda kamera bulunduğunu ifade eden L.K. ayrıca başvurucunun bileklerinde oluşan tahrişin hâlen durup durmadığını bilmediğini belirtmiştir.

10. Başvurucu vekili 10/1/2017 tarihli dilekçeyle aynı olay nedeniyle Başsavcılığa şikâyette bulunmuştur. Dilekçede 9/12/2016 ila 12/12/2016 tarihlerinde başvurucunun S. ve Y. isimli infaz koruma memurları tarafından darbedilerek ellerinin ve ayaklarının arkadan bağlandığını, pencerelerin açık bırakılması nedeniyle soğuk bir odada tutularak başvurucuya işkence edildiğini, ellerinde ve kaburgalarında kalıcı hasar meydana geldiğini ileri sürmüştür.

11. Başsavcılık, başvurucu vasisinin şikâyeti üzerine başlattığı soruşturma kapsamında Ceza İnfaz Kurumuna yazdığı 12/1/2017 tarihli yazıyla;

- Başvurucunun elleri bağlı şekilde beş gün süre ile tutulup tutulmadığı,

- İddia edilen olaydan sonra başvurucunun Kurum revirine veya hastaneye götürülüp götürülmediği, götürülmüş ise düzenlenen adli raporunun bir suretinin gönderilmesi, aksi takdirde hastaneye sevkinin yapılarak raporunun aldırılması,

- Bu olaya ilişkin olarak yapılan disiplin soruşturmasının kararının bir suretinin gönderilmesi,

- Olayın geçtiği yeri gösteren kamera kaydının bulunup bulunmadığı, varsa olay tahindeki kamera kayıtlarının gönderilmesi şeklinde bilgi ve belge istemiştir.

12. Ceza İnfaz Kurumu 30/1/2017 tarihli yazıyla Başsavcılığın talebine yanıt vermiştir. İlgili yazıda özetle;

i. Başvurucunun 10/12/2016 tarihinde kalmakta olduğu A-32 numaralı odada oda arkadaşı hükümlü M.A. ile tartıştığı, tartışma sonrası agresif tavırlar gösteren iki hükümlünün de odadan çıkarılarak gözlem odasına alındığı, başvurucunun gözlem odasına alındığı esnada görevli memurlara direnerek küfrettiği, bu eyleminden dolayı hükümlü hakkında disiplin soruşturması yapıldığı ve Disiplin Kurulu Başkanlığının kararıyla 12 gün süreyle hücreye

koyma disiplin cezası ile cezalandırıldığı, M.A.nın gözlem odasına alındıktan sonra sakinleşmesi üzerine kalmakta olduğu A-32 numaralı odaya alındığı, başvurucunun agresif tavırlarına devam etmesi sebebiyle gözlem odasında kalmaya devam ettiği,

ii. Başvurucunun oda arkadaşı hükümlü M.A. ile yaşadığı sorun nedeniyle konulduğu B tek 31 numaralı gözlem odasında kalmaktayken öncesinde tutulmakta olduğu A-32 numaralı odaya götürüldüğü (üç infaz koruma memuru tarafından düzenlenen tutanağa göre bu sırada saatin 11.15 olduğu), A-32 numaralı odada tutulan M.A. ile hükümlü F.E.nin başvurucunun odaya konulmasını istememesi üzerine tartışma yaşandığı, tartışma sırasında F.E.nin başvurucuya tokat attığı, bu olaydan sonra her iki hükümlünün tekrar gözlem odasına alındığı, F.E. hakkında bu olay nedeniyle disiplin soruşturması yapıldığı, soruşturma neticesinde 2 gün hücreye koyma disiplin cezası verildiği,

iii. Başvurucunun tutulduğu gözlem odasının camının kapalı olduğu, başvurucunun çeşitli tarihlerde konulduğu gözlem odasında kendisini keserek yaralaması ve gözlem odasına zarar vermesi, görevli memurlara saldırgan tavırlar göstererek küfredip tekme atması, ayrıca gözlem odasında kaldığı takdirde odaya zarar vereceğini, kapıya vurarak hükümlü ve tutukluları yatırmayacağını, orada tutulanları galeyana getirip isyan çıkaracağını söylemesi üzerine ayaklarının ve ellerinin arkadan kelepçeyle -giymiş olduğu eşofmanının üstünden- bağlandığının 9/12/2016 tarihli Olay Tutanağı, görevli memurlardan alınan ifadeler ve izlenen kamera görüntülerinden anlaşıldığı,

iv. Başvurucunun iddia edildiği gibi beş gün süre ile değil 10/12/2016 tarihinden 12/12/2016 tarihine kadar gözlem odasında tutulduğu, 12/12/2016 tarihinde B-51 numaralı odaya konulduğu,

v. Kurum doktorunun 26/1/2017 tarihinde başvurucuyu muayene ederek başvurucu hakkında düzenlediği darp ve cebir raporunda her iki kolda, göğüs ön duvarında eski kesiklere bağlı yara ve sağ yanında hassasiyet saptandığı, göğüs cerrahisine sevk edildiği bilgisinin yer aldığı,

vi. Başvurucunun vasisinin dilekçesinde iddia ettiğinin aksine başvurucuya yemek verilmesine ilişkin olumsuz bir durumun söz konusu olmadığı, yemeklerinin hükümlüye verildiğinin görevli memurların ifadelerinden anlaşıldığı belirtilmiştir.

13. Ceza İnfaz Kurumu, yazı ekinde ayrıca iddialara ilişkin soruşturma evrakını ve gözlem odasına ilişkin kamera görüntülerini içeren üç DVD göndermiştir.

14. Yazı ekleri içinde bulunan, başvurucuya ait 12/12/2016 tarihli kesin doktor raporunda başvurucunun "Yüzüne ve çenesine yumruk darbeleri almış." olduğu belirtilerek sağ elmacık kemiğinin hafif şiş ve burun kökünün kızarık olduğu, yaralanmanın basit tıbbi müdahale ile giderilebileceği tespiti yer almıştır. Söz konusu doktor raporu dışında başvurucu hakkında düzenlenen 26/1/2017 tarihli rapor da (bkz. § 12, v) yazı eklerinde gönderilmiştir.

15. Beş infaz koruma memuru tarafından düzenlenen 10/12/2016 tarihli tutanak içeriğinde başvurucunun kalmakta olduğu A-32 numaralı odada 9/12/2016 günü saat 23.00 sıralarında M.A. ile tartışması sonrasında gözlem odasına götürüldüğü, buraya girişinde yapılan arama sırasında görevlileri engellediği, sakin olması istenmesine rağmen saldırgan tavırlarını sürdürdüğü, bu odaya konulduğu takdirde odaya zarar vereceğini söylemesi üzerine kendisine ve odaya zarar vermemesi için başvurucuya plastik kelepçe takıldığı, başvurucunun bu esnada infaz koruma başmemuruna tekme attığı ve görevlilere küfrettiği belirtilmiştir.

16. Ceza İnfaz Kurumunun Başsavcılığa gönderdiği belgeler UYAP aracılığıyla incelendiğinde başvurucunun ne kadar süreyle el ve ayaklarının kelepçelendiği veya yemek verilmesi sırasında kelepçenin çözülüp çözülmediği konusunda herhangi bir tutanağın ya da infaz koruma memurlarının beyanını içeren ifade örneklerinin bulunmadığı anlaşılmıştır.

17. Başvurucu 12/12/2016 tarihinde A-32 numaralı odada F.A. ile yaşadığı olay sonrasında yürütülen disiplin soruşturması kapsamında sözlü ifade vermiştir. 19/12/2016 tarihli ifadesinde başvurucu, olayı anlatmış; beyanında F.A.nın attığı ilk yumruğun burnuna, ikincisinin ise yanağına geldiğini belirtmiştir.

18. Savcılık, Ceza İnfaz Kurumundan gelen belgeler ışığında başkaca bir araştırma yapmaksızın 14/2/2017 tarihinde kovuşturmaya yer olmadığına karar vermiştir. Kararın ilgili kısmı şu şekildedir:

"...

5275 Sayılı Ceza ve Güvenlik tedbirlerinin Uygulanması Hakkındaki Kanunun 50/1-c maddesine göre 'diğer kontrol usullerinin [yetersizliği] halinde hükümlünün kendisine veya başkalarına zarar vermesine veya eşyayı tahrip etmesine engel olmak için kurum en üst amirinin emriyle kelepçe ve bedensel hareketleri kısıtlayıcı araçların kullanılabilir' hükmünün bulunduğu,

Bahse konu olayda da hükümlü Cem Kuru'nun infaz koruma memurlarına yumruk ve tekme atarak saldırması, kendisine ve çevreye zarar vereceği şeklinde bağırması üzerine, kendisine ve çevresine ve eşyalara zarar vermesinin önlenmesi için sakinleşene kadar ellerinin ve ayaklarının kelepçelendiği ve sakinleştiğinde kelepçelerin açılmasında, görevli İnfaz Koruma memurlarının görevlerini kötüye kullanarak hükümlü Cem Kuru'yu işkence ettiklerine dair haklarında kamu davası açılması için yeterli şüphe oluşturacak delil elde edilemediğinden ceza infaz kurumu görevlileri hakkında kamu adına KOVUŞTURMAYA YER OLMADIĞINA ...[karar verildi.]"

19. Başvurucu vekili Başsavcılık kararına itiraz ettiği dilekçesinde; isimlerini bildirdiği tanıkların ve olayın faillerinin ifadelerinin alınmadığını, gönderildiği beyan edilen kamera kayıtlarının bilirkişi marifetiyle çözümlenmediğini, Ceza İnfaz Kurumunun cevap yazısında belirtilenler dışında başkaca bir araştırmanın yapılmadığını, soruşturmanın etkili olmadığını ileri sürmüştür.

20. Başvurucunun Başsavcılık kararına itirazı, İzmir 6. Sulh Ceza Hâkimliğinin 3/5/2017 tarihli kararıyla kesin olarak reddedilmiştir. Anılan karar, başvurucu vekiline 16/6/2017 tarihinde tebliğ edilmiştir.

21. Başvurucu 12/7/2017 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. Ulusal Hukuk

22. 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun "Kasten yaralama" kenar başlıklı 86. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"(1) Kasten başkasının vücuduna acı veren veya sağlığının ya da algılama yeteneğinin bozulmasına neden olan kişi, bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(2) Kasten yaralama fiilinin kişi üzerindeki etkisinin basit bir tıbbi müdahaleyle

giderilebilecek ölçüde hafif olması halinde, mağdurun şikayeti üzerine, dört aydan bir yıla kadar hapis veya adli para cezasına hükmolunur.

(3) Kasten yaralama suçunun;

...

d) Kamu görevlisinin sahip bulunduğu nüfuz kötüye kullanılmak suretiyle,

...

İşlenmesi hâlinde, şikayet aranmaksızın, verilecek ceza yarı oranında artırılır."

23. 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun "Bir suçun işlendiğini öğrenen Cumhuriyet savcısının görevi" kenar başlıklı 160. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"Cumhuriyet savcısı, ihbar veya başka bir suretle bir suçun işlendiği izlenimini veren bir hâli öğrenir öğrenmez kamu davasını açmaya yer olup olmadığına karar vermek üzere hemen işin gerçeğini araştırmaya başlar."

24. 13/12/2004 tarihli ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkındaki Kanun'un "Zorlayıcı Araçların Kullanılması" kenar başlık 50. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"(1) Hiçbir hâlde zincir ve demire vurmak tedbir olarak uygulanmaz. Kelepçe ve bedensel hareketleri kısıtlayıcı araçlar;

...

c) Diğer kontrol usûllerinin yetersizliği hâlinde hükümlünün kendisine veya başkalarına zarar vermesine veya eşyayı tahrip etmesine engel olmak için kurum en üst amirinin emriyle,

Kullanılabilir."

B. Uluslararası Hukuk

25. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) 3. maddesi şöyledir:

"Hiç kimse işkenceye, insanlık dışı ya da onur kırıcı ceza veya işlemlere tabi tutulamaz."

26. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) Sözleşme'nin 3. maddesi ile ilgili içtihatlarında kötü muamele yasağının demokratik toplumların en temel değeri olduğunu vurgulamış; terörle ya da organize suçla mücadele gibi en zor şartlarda dahi mağdurların davranışlarından bağımsız olarak işkence, insanlık dışı ya da onur kırıcı ceza veya işlemlerin Sözleşme'yle yasaklandığını belirtmiştir. AİHM, kötü muamele yasağının Sözleşme'nin 15. maddesinde belirtilen toplum hayatını tehdit eden kamusal tehlike hâlinde dahi hiçbir istisnaya yer vermediğini içtihatlarında hatırlatmıştır (Selmouni/Fransa, B. No: 25803/94, 28/7/1999, § 95; Labita/İtalya [BD], B. No: 26772/95, 6/4/2000, § 119).

27. Öte yandan bir muamele veya cezanın kötü muamele olduğunun söylenebilmesi için eylemin minimum ağırlık eşiğini aşması beklenir (Raninen/Finlandiya, B. No: 20972/92, 16/12/1997, § 55; Erdoğan Yağız/Türkiye, B. No: 27473/02, 6/3/2007, §§ 35-37; Gafgen/Almanya [BD], B. No: 22978/05, 1/6/2010, §§ 88-90; Costello-Roberts/Birleşik Krallık, B. No: 13134/87, 25/3/1993, § 30).

28. AİHM'e göre ceza infaz kurumundaki bir kişi üzerinde fiziksel güce başvurulması -bu

kişinin kendi eylemi kesinlikle gerekli kılmadığı sürece- insan onuruna zarar verir ve prensip olarak Sözleşme'nin 3. maddesini ihlal eder (Satık ve diğerleri/Türkiye, B. No: 31866/96, 10/10/2000, § 54).

29. AİHM, Sözleşme'nin 3. maddesinin tartışılabilir ve makul şüphe uyandıran kötü muamele iddialarının etkin biçimde soruşturma yükümlülüğü getirdiğine dikkat çekmektedir (Labita/İtalya, § 131; Tepe/Türkiye, B. No: 31247/96, 21/12/2004, § 48). AİHM'in içtihadında tanımlanan etkinlik için minimum standartlar soruşturmanın bağımsız, tarafsız, kamu denetimine açık olmasını, yetkili makamların titizlikle ve süratli biçimde çalışmasını gerektirmektedir (Mammadov/Azerbaycan, B. No: 34445/04, 11/1/2007, § 73; Çelik ve İmret/Türkiye, B. No: 44093/98, 26/10/2004, § 55).

30. AİHM'e göre kısıtlama yöntemlerinden biri olan kelepçeleme, yasal yakalama ya da tutuklama ile bağlantılı olarak uygulandığında ve koşulların makul olarak gerektirdiğinden daha fazla güç kullanma ya da kamuya teşhir içermediğinde genellikle Sözleşme'nin 3. maddesinde düzenlenen işkence yasağı kapsamında bir sorun teşkil etmez (Raninen/Finlandiya, § 56; Öcalan/Türkiye [BD], B. No: 46221/99, § 182; Gorodnitchev/Rusya, B. No: 52058/99, 24/5/2007, §§ 101, 102, 105, 108; Mirosław Garlicki/Polonya, B. No: 36921/07, 14/6/2011, §§ 73-75).

V. İNCELEME VE GEREKÇE

31. Mahkemenin 14/10/2020 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

32. Başvurucu, Başsavcılığın kovuşturmaya yer olmadığına ilişkin kararına yaptığı itirazında belirttiği iddiaları tekrarlayarak Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

33. Bakanlık görüşünde özetle başvurucunun Ceza İnfaz Kurumundaki agresif tutumları ve disiplinsiz hareketleri nedeniyle buraya nakledildiği 17/12/2014 tarihinden itibaren 59 disiplin soruşturması geçirdiği, olay tarihinde gözlem odasına yerleştirilmeye çalışıldığı sırada başvurucunun görevlilere fiziki mukavemet göstererek hakaretlerde bulunması ve gözlem odasına konulduğu takdirde odaya zarar vereceğini beyan etmesi karşısında Kurum üst amirinin sözlü talimatı ile el ve ayaklarına plastik kelepçe takılmak suretiyle gözlem odasına alındığı, sakinleşip sakinleşmediği belli periyotlarla kontrol edilerek kısa süre sonra kelepçelerin çıkarıldığı belirtilmiştir. Görüş yazısında ayrıca başvurucunun gözlem odasında barındırıldığı 9/12/2016 ile 12/12/2016 tarihleri arasında agresif hareketler sergilediği durumlarda ara ara ellerine kelepçe takıldığı ancak yemek ile tuvalet ihtiyacını giderirken bu uygulamaya son verildiği dile getirilmiştir. Bakanlık, gözlem odasındaki görüntü kayıtları üzerinde herhangi bir inceleme yapılmamakla birlikte soruşturmada elde edilen diğer delillerin değerlendirmesi neticesinde kötü muamele iddialarının gerçeği yansıtmadığının ortaya çıkarıldığını, etkili soruşturma yapma yükümlülüğüne aykırı davranılmadığını dile getirmiştir.

B. Değerlendirme

34. Anayasa'nın "Kişinin dokunulmazlığı, maddî ve manevî varlığı" kenar başlıklı 17. maddesinin üçüncü fıkrası şöyledir:

"Kimseye işkence ve eziyet yapılamaz; kimse insan haysiyetiyle bağdaşmayan bir cezaya

veya muameleye tabi tutulamaz.”

35. Anayasa’nın "Devletin temel amaç ve görevleri " kenar başlıklı 5. maddesi şöyledir:

“Devletin temel amaç ve görevleri, … Cumhuriyeti ve demokrasiyi korumak, kişilerin ve toplumun refah, huzur ve mutluluğunu sağlamak; kişinin temel hak ve hürriyetlerini, sosyal hukuk devleti ve adalet ilkeleriyle bağdaşmayacak surette sınırlayan siyasal, ekonomik ve sosyal engelleri kaldırmaya, insanın maddî ve manevî varlığının gelişmesi için gerekli şartları hazırlamaya çalışmaktır.”

36. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Somut olayda başvurucunun iddiaları kötü muamele yasağı kapsamında değerlendirilmiştir.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

a. İnfaz Koruma Memurları Tarafından Darbedilme ve Soğuk Odada Tutulma İddiası Yönünden

37. Başvurucu, gözlem odasına konulduğu sırada infaz koruma memurları tarafından darbedildiğini ve pencereleri açık bırakılan soğuk odada tutularak kötü muameleye maruz kaldığını iddia etmektedir.

38. Başvurucunun beyanlarından ve düzenlenen tutanaklardan başvurucunun gözlem odasına 9/12/2016 günü gece yarısına doğru konulduğu anlaşılmaktadır. Başvurucu bu sırada infaz koruma memurları tarafından darbedildiğini ileri sürmektedir. Dosyadaki belgelerden başvurucunun 12/12/2016 günü gözlem odasından çıkarıldıktan sonra daha önce tutulmakta olduğu çoklu odaya konulacağı sırada bu odadaki hükümlülerden F.A. ile tartışma yaşadığı ve aldığı darbeler sonrasında hakkında doktor raporu düzenlendiği görülmüştür. Aynı gün düzenlenen doktor raporunda başvurucunun elmacık kemiği ve burun kökünde şişlik ve kızarıklık tespit edilmiş, bu yaralanmaların da başvurucunun anlatımına göre (bkz. § 17) F.A.dan aldığı darbelerin yerleriyle örtüştüğü anlaşılmıştır. Dolayısıyla başvurucunun darbedilme iddiasından iki gün sonra düzenlenen doktor raporunda infaz koruma memurlarınca darbedildiği iddiası kapsamında fiziksel bir bulgu veya tarif edilen bir hassasiyet bulunmamaktadır. Ayrıca söz konusu raporda soğuk odada kalmaya bağlı olarak gelişen bir belirti veya dile getirilmiş bir şikâyet de yer almamaktadır.

39. Başvurucunun darbedilme iddiasından sonra düzenlenen doktor raporu dışında üzerinde durulması gereken bir diğer husus da iki ayrı dilekçeyle ifade edilen şikâyetlerin içeriğidir. Başvurucunun vasisi L.K.nın 27/12/2016 tarihli şikâyet dilekçesinde başvurucunun infaz koruma memurları tarafından darbedildiğine ilişkin bir iddiası bulunmamaktadır.

40. Anayasa Mahkemesi, asgari eşik seviyesini aştığı varsayılan kötü muamele iddialarının makul şüphe kalmayacak şekilde kanıtlanması şartını aramakta ve başvurularda öncelikle bu konudaki kanıtlama sorununu ele almaktadır. Burada kötü muameleye maruz kalması nedeniyle mağdur olduğunu ileri süren kişilerin -ispat külfetinin devlete geçtiği durumlar istisna olmak üzere- kötü muamele yasağı kapsamına giren ağırlıkta bir muamele görmüş olabileceklerini gösteren emare ve delil sunmaları gerektiğini belirtmek gerekir (Beyza Metin, B. No: 2014/19426, 12/12/2018, § 45).

41. Somut olayda başvurucunun darbedildiği ve soğuk odada tutulduğu yönündeki kötü muamele iddiaları, tutarlı ve birbiriyle uyumlu şekilde ileri sürülmemiş; ayrıca düzenlenen

doktor raporuyla desteklenmemiştir. Başvurucunun söz konusu şikâyetleri kapsamında soruşturma dosyasında iddiaların gerçekliğini ortaya koyan ve Anayasa Mahkemesince inceleme yapılmasını gerektirir nitelikte bir veri bulunmamaktadır. Başvurucunun somut delillerle desteklenmeyen iddialarının savunulabilir olduğundan söz etmek mümkün değildir. Bu nedenle söz konusu iddialarla ilgili bir ihlalin olmadığının açık olduğu sonucuna varılmıştır.

42. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Gözlem Odasında Tutulma Süresi Boyunca El ve Ayaklardaki Kelepçelerin Çözülmediğine İlişkin İddia Yönünden

43. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

a. Genel İlkeler

44. Devletin kişinin maddi ve manevi varlığını koruma hakkı kapsamındaki pozitif yükümlülüğünün usule ilişkin bir boyutu bulunmaktadır. Bu usul yükümlülüğü çerçevesinde devlet, her türlü fiziksel ve ruhsal saldırı olayının sorumlularının belirlenmesini ve gerekiyorsa cezalandırılmasını sağlayabilecek etkili resmî bir soruşturma yürütmek durumundadır. Bu tarz bir soruşturmanın temel amacı, söz konusu saldırıları önleyen hukukun etkin bir şekilde uygulanmasını güvenceye almak ve karıştıkları olaylarda kamu görevlilerinin ya da kurumlarının kendi sorumlulukları altında meydana gelen olaylar için hesap vermelerini sağlamaktır (Cezmi Demir ve diğerleri, B. No: 2013/293, 17/7/2014, § 110).

45. Buna göre bireyin bir devlet görevlisi tarafından hukuka aykırı olarak ve Anayasa'nın 17. maddesini ihlal eder biçimde bir muameleye tabi tutulduğuna ilişkin savunulabilir bir iddiasının bulunması hâlinde -Anayasa'nın 17. maddesi "Devletin temel amaç ve görevleri" kenar başlıklı 5. maddesindeki genel yükümlülükle birlikte yorumlandığında- etkili resmî bir soruşturmanın yapılmasını gerektirmektedir. Bu soruşturma, sorumluların belirlenmesini ve cezalandırılmasını sağlamaya elverişli olmalıdır. Bu mümkün olmazsa bu madde sahip olduğu öneme rağmen pratikte etkisiz hâle gelecek ve bazı hâllerde devlet görevlilerinin fiilî dokunulmazlıktan yararlanarak kontrolleri altında bulunan kişilerin haklarını istismar etmeleri mümkün olacaktır (Tahir Canan, § 25).

46. Ancak etkili bir soruşturma başlatılabilmesi için öncelikle kötü muamele iddialarının uygun delillerle desteklenmesi gerekir. Bu nitelikteki bir kanıt yeterince ciddi, açık ve tutarlı emarelerden ya da aksi ispat edilemeyen birtakım karinelerden de oluşabilir. Ancak bu uygun koşulların tespiti hâlinde etkili bir soruşturma yükümlülüğün gerekliliğinden bahsedilebilir (C.D., B. No: 2013/394, 6/3/2014, § 28).

47. Yürütülecek ceza soruşturmaları, sorumluların tespitine ve cezalandırılmalarına imkân verecek şekilde etkili ve yeterli olmalıdır. Soruşturmanın etkili ve yeterli olduğundan söz edilebilmesi için soruşturma makamlarının resen harekete geçerek olayı aydınlatabilecek ve sorumluların tespitine yarayabilecek bütün delilleri toplamaları gerekir. Dolayısıyla kötü

muamele iddialarının gerektirdiği soruşturma bağımsız bir şekilde hızlı ve derinlikli yürütülmelidir. Diğer bir ifadeyle yetkililer, olay ve olguları ciddiyetle öğrenmeye çalışmalı; soruşturmayı sonlandırmak ya da kararlarını temellendirmek için çabuk ve temelden yoksun sonuçlara dayanmamalıdır (Cezmi Demir ve diğerleri, § 114). Bu bağlamda soruşturmanın derhâl başlaması, bağımsız biçimde, kamu denetimine tabi olarak özenli ve süratli yürütülmesi ve bir bütün olarak etkili olması gerekir (Cezmi Demir ve diğerleri, § 116).

48. Devletin pozitif yükümlülüğü kapsamında bazen tek başına soruşturma yapılmamış olması veya yeterli soruşturma yapılmamış olması da kötü muamele teşkil edebilmektedir. Dolayısıyla şartlar ne olursa olsun yetkililer, resmî şikâyet yapılır yapılmaz harekete geçmelidir. Şikâyet yapılmadığında bile işkence veya kötü muamele olduğunu gösteren yeterli, kesin belirtiler olduğunda soruşturma açılması sağlanmalıdır. Bu bağlamda soruşturmanın derhâl başlaması, bağımsız biçimde, kamu denetimine tabi olarak özenli ve süratli yürütülmesi ve bir bütün olarak etkili olması gerekir (Cezmi Demir ve diğerleri, § 116).

49. Soruşturma sonucunda alınan kararın soruşturmada elde edilen tüm bulguların kapsamlı, nesnel ve tarafsız bir analizine dayalı olması, bunun yanı sıra söz konusu kararın yaşam hakkına yönelik müdahalenin Anayasa’nın aradığı zorunlu bir durumdan kaynaklanan ölçülü bir müdahale olup olmadığına yönelik bir değerlendirme içermesi de gerekmektedir (Cemil Danışman, B. No: 2013/6319, 16/7/2014, § 99).

50. Yukarıda ifade edilen tüm hususların yanında bir muamelenin Anayasa’nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasının kapsamına girebilmesi için asgari bir ağırlık derecesine ulaşmış olmasının gerektiğini ifade etmek gerekir. Her olayda asgari eşiğin aşılıp aşılmadığı somut olayın özellikleri dikkate alınarak değerlendirilmelidir. Bu bağlamda muamelenin süresi, fiziksel ve ruhsal etkileri ile mağdurun cinsiyeti, yaşı ve sağlık durumu gibi faktörler önem taşımaktadır (Tahir Canan, § 23).

b. İlkelerin Olaya Uygulanması

51. Başvurucu; hükümlü olarak tutulduğu Ceza İnfaz Kurumunda gözlem odasına konulduğunu, tutulduğu süre boyunca ellerinin ve ayaklarının kelepçelendiğini, yemek yiyebilmesi için dahi bunların çözülmediğini iddia etmiştir.

52. Ceza İnfaz Kurumunun 30/1/2017 tarihinde Başsavcılığa yazdığı cevap yazısında gözlem odasına konulduğu sırada başvurucunun ellerinin ve ayaklarının arkadan bağlandığı belirtilmiştir. Buna karşın yazıda başvurucunun kelepçelerinin ne kadar süreyle takılı kaldığı, yemek sırasında çıkarılıp çıkarılmadığı açıklanmamıştır.

53. Ceza İnfaz Kurumuna göre başvurucuya kelepçe takılmasının sebebi daha önce başvurucunun kendisine ve konulduğu gözlem odasına zarar vermesi ile odaya konulması sırasında gösterdiği saldırgan tavırlardır. İleri sürülen gerekçeler itibarıyla başvurucuya kelepçe takılması 5275 sayılı Kanun'un 50. maddesi de dikkate alındığında haksız olmasa da yapılan müdahalenin süresi ve niteliği eylemin ağırlığını belirleyecek, kötü muamele için aranan asgari sınırın aşılıp aşılmadığını ortaya koyacaktır.

54. Somut olayda başvurucunun iddia ettiği gibi 9/12/2016'nın son saatinden 12/12/2016'ın öğlen vaktine kadar yaklaşık iki buçuk günlük bir süre boyunca başvurucunun ellerinin ve ayaklarının sürekli kelepçe ile bağlı tutulması hâlinde asgari eşiğin aşıldığı kabul edilmelidir.

55. Öte yandan belirtmek gerekir ki başvurucu vasisi şikâyet dilekçesinde kelepçelenme nedeniyle başvurucunun bileklerinde tahriş olduğunu belirtmesine rağmen gözlem odasından çıkarıldıktan sonra düzenlenen 12/12/2016 tarihli raporda başvurucunun bileklerinde meydana gelmiş fiziksel bir bulgudan bahsedilmemesi karşısında Anayasa Mahkemesince inceleme konusu yapılması gereken, yaralanma olgusu dışında ellerin ve ayakların kelepçelenmesi meselesidir.

56. Bir devlet görevlisi tarafından hukuki sınırların aşılarak Anayasa'nın 17. maddesini ihlal eder biçimde bir muameleye tabi tutulduğuna ilişkin bir iddianın soruşturma makamına iletilmesi durumunda etkili soruşturma yükümlülüğünün başlaması için öncelikle gerekli olan husus, söz konusu iddianın savunulabilir olmasıdır. İddianın savunulabilir olması, açık ve olgulara ilişkin ayrıntı içermesinin yanında ancak makul kanıtlarla desteklenmesiyle mümkündür. Böylesine bir iddianın varlığı hâlinde olayın aydınlatılarak sorumluların belirlenmesini ve gerekirse cezalandırılmasını sağlamaya elverişli, etkili bir soruşturma yapılması gerekmektedir.

57. Ceza İnfaz Kurumu idaresinin başvurucunun ellerinden ve ayaklarından kelepçelendiğini kabul etmesi karşısında başvurucunun iddiasının makul delillerle desteklendiğinin ve savunulabilir olduğunun kabulü mümkündür. Bu aşamadan sonra soruşturma makamları başvurucunun iddiaları konusunda etkili bir soruşturma yapmakla yükümlüdür.

58. Soruşturmanın etkililiğini sağlayan en alt seviyedeki inceleme, her soruşturmanın kendine özgü koşullarına göre değişir. Bu koşullar, ilgili bütün olay ve olgular temelinde ve soruşturmanın pratik gerçekleri dikkate alınarak değerlendirilir. Bu nedenle soruşturmanın etkililiği bakımından her olayda geçerli olmak üzere bir asgari soruşturma işlemler listesi veya benzeri bir asgari ölçüt belirlemek mümkün değildir (Fahriye Erkek ve diğerleri, B. No: 2013/4668, 16/9/2015, § 68).

59. Başsavcılık, soruşturma kapsamında Ceza İnfaz Kurumunun gönderdiği yazı içeriğine göre bir sonuca ulaşmış, bunun dışında bir araştırma yapmamıştır. Gönderilen yazı ve eklerinde başvurucunun gözlem altına konulduğu alanda kamera kaydı yapıldığı belirtilmesine rağmen bunların çözümü tarafsız bilirkişi vasıtasıyla yapılmış değildir. Bunun yanında Ceza İnfaz Kurumu da kamera kayıtlarının içeriğine dair güvenilir bir tutanak veya rapor hazırlayarak Savcılığa sunmamıştır. Dolayısıyla başvurucunun gözlem altında tutulma süresince kelepçeli olup olmadığı nesnel bir delilin varlığına rağmen tespit edilmiş değildir.

60. Diğer taraftan Ceza İnfaz Kurumunun yazısında başvurucunun kelepçelendiğinin kabulü, olay sırasında görevli memurların beyanlarına dayandırılmış ise de bu beyanlar Başsavcılığa gönderilmemiştir. Başsavcılık da bu kişilerin ifadelerini şüpheli veya tanık sıfatıyla almamıştır. Buna rağmen kovuşturmaya yer olmadığına dair kararda başvurucunun sakinleşene kadar ellerinin ve ayaklarının kelepçelendiği kabul edilerek infaz koruma memurlarının görevlerini yaptığı değerlendirilmiştir. Başsavcılığın Ceza İnfaz Kurumunun gönderdiği bilgi ve belgeler kapsamında inceleme yaptığı ortadayken elinde var olan hangi belgelere dayanarak başvurucunun sadece sakinleşene kadar kelepçelendiğini kabul ettiği anlaşılamamıştır. Bu bağlamda başvurucunun gözlem odasında tutulduğu iki buçuk günlük süre boyunca ellerinin ve ayaklarının çözülmediği iddiası, Başsavcılığın soruşturması sonunda netleştirilememiştir. Dolayısıyla soruşturmadaki eksiklikler ve ulaşılan sonuç birlikte değerlendirildiğinde başvurucuya karşı kötü muamele oluşturduğu iddia edilen eylemlere yönelik olayın aydınlatılması amacıyla etkili bir soruşturma yürütülmediği sonucuna ulaşılmıştır.

61. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında güvence altına alınan kötü muamele yasağının usul boyutunun ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

62. Yukarıda belirtilen tespitler doğrultusunda soruşturmadaki eksiklikler nedeniyle başvurucunun şikâyetine konu ettiği kelepçeli bir şekilde gözlem odasında tutulmanın gerçekleşme koşulları bağlamında iddia dışında olayı aydınlatmaya yeter veri bulunmadığı, dolayısıyla bu aşamada olguların gerçekliği konusunda kanaat oluşmadığından kötü muamele yasağının maddi boyutu itibarıyla bir inceleme yapılmasına olanak bulunmadığı değerlendirilmiştir.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

63. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

“(1) Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir…

(2) Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir.”

64. Başvurucu, ihlalin tespiti ve tazminat talebinde bulunmuştur.

65. Anayasa Mahkemesinin Mehmet Doğan ([GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018) kararında ihlal sonucuna varıldığında ihlalin nasıl ortadan kaldırılacağı hususunda genel ilkeler belirlenmiştir. Anayasa Mahkemesi diğer bir kararında ise bu ilkelerle birlikte ihlal kararının yerine getirilmemesinin sonuçlarına da değinmiş ve bu durumun ihlalin devamı anlamına geleceği gibi ilgili hakkın ikinci kez ihlal edilmesiyle sonuçlanacağına da işaret etmiştir (Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019).

66. Bireysel başvuru kapsamında bir temel hakkın ihlal edildiğine karar verildiği takdirde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırıldığından söz edilebilmesi için temel kural, mümkün olduğunca eski hâle getirmenin yani ihlalden önceki duruma dönülmesinin sağlanmasıdır. Bunun için ise öncelikle ihlalin kaynağı belirlenerek devam eden ihlalin durdurulması, ihlale neden olan karar veya işlemin ve bunların yol açtığı sonuçların ortadan kaldırılması, varsa ihlalin sebep olduğu maddi ve manevi zararların giderilmesi, ayrıca bu bağlamda uygun görülen diğer tedbirlerin alınması gerekmektedir (Mehmet Doğan, §§ 55, 57).

67. İhlalin mahkeme kararından kaynaklandığı veya mahkemenin ihlali gideremediği durumlarda Anayasa Mahkemesi, 6216 sayılı Kanun’un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası ile Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 79. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (a) bendi uyarınca ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere kararın bir örneğinin ilgili mahkemeye gönderilmesine hükmeder. Anılan yasal düzenleme, usul hukukundaki benzer hukuki kurumlardan farklı olarak ihlali ortadan kaldırmak amacıyla yeniden yargılama sonucunu doğuran ve bireysel başvuruya özgülenen bir giderim yolunu öngörmektedir. Bu nedenle Anayasa Mahkemesi tarafından ihlal kararına bağlı olarak yeniden yargılama kararı verildiğinde, usul hukukundaki yargılamanın yenilenmesi

kurumundan farklı olarak ilgili mahkemenin yeniden yargılama sebebinin varlığını kabul hususunda herhangi bir takdir yetkisi bulunmamaktadır. Dolayısıyla böyle bir kararın kendisine ulaştığı mahkemenin yasal yükümlülüğü, ilgilinin talebini beklemeksizin Anayasa Mahkemesinin ihlal kararı nedeniyle yeniden yargılama kararı vererek devam eden ihlalin sonuçlarını gidermek üzere gereken işlemleri yerine getirmektir (Mehmet Doğan, §§ 58, 59; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), §§ 57-59, 66, 67).

68. Başvuruda, başvurucunun ellerinden ve ayaklarından hukuka aykırı bir şekilde kelepçelendiği iddiasına yönelik etkili soruşturma yapılmaması nedeniyle Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasının usul boyutuyla ihlal edildiği sonucuna varılmıştır. Kötü muamele yasağının usul boyutuna yönelik ihlalin Cumhuriyet Başsavcılığının işlemlerinden kaynaklandığı anlaşılmıştır.

69. Bu durumda kötü muamele yasağının usul boyutuna yönelik ihlalin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden soruşturma yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Yapılacak yeniden soruşturma ise bireysel başvuruya özgü düzenleme içeren 6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasına göre ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılmasına yöneliktir. Bu kapsamda yapılması gereken iş, yeniden soruşturma kararı verilerek Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir soruşturma yapılmasından ibarettir. Bu sebeple kararın bir örneğinin yeniden soruşturma yapılmak üzere İzmir Cumhuriyet Başsavcılığına gönderilmesine karar verilmesi gerekmektedir.

70. Öte yandan somut olayda ihlalin tespit edilmesinin başvurucunun uğradığı zararların giderilmesi bakımından yetersiz kalacağı açıktır. Dolayısıyla eski hâle getirme kuralı çerçevesinde ihlalin bütün sonuçlarıyla ortadan kaldırılabilmesi için kötü muamele yasağının ihlali nedeniyle yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvurucuya net 20.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

71. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 257,50 TL harç ve 3.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 3.257,50 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Gözlem odasında tutulduğu süre boyunca el ve ayaklarındaki kelepçelerin çözülmemesi nedeniyle kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. İnfaz koruma memurları tarafından darbedilme ve soğuk odada tutulma iddiasının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan kötü muamele yasağının usule ilişkin boyutunun İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin kötü muamele yasağının usule ilişkin boyutunun ihlalinin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden soruşturma yapılmak üzere İzmir Cumhuriyet Başsavcılığına (İhlal kararı Savcılığın 2017/1052 numaralı soruşturma dosyasıyla ilgilidir.) GÖNDERİLMESİNE,

D. Kötü muamele yasağının usul boyutunun ihlali nedeniyle net 20.000 TL manevi tazminatın başvurucuya ÖDENMESİNE,

E. 257,50 TL harç ve 3.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 3.257,50 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 14/10/2020 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ALİBAHADIR PEKER VE DİĞERLERİ

B. No: 2017/31698 | Karar tarihi: 14.10.2020

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2017/31698

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ALİBAHADIR PEKER VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2017/31698)

Karar Tarihi: 14/10/2020

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Burhan ÜSTÜN

Hicabi DURSUN

Selahaddin MENTEŞ

Raportör : M. Emin ŞAHİNER

Başvurucular : 1. Alibahadır PEKER

2. Cemile AKGÜN

3. Fayika YILDIRIM

4. Gülçin DEMİR

5. Leyla SEYREK

6. Muharrem Eren AKGÜN

7. Necla KAYAN

8. Özcan BİCAN

9. Sami PEKER

10. Sevgi ŞENOĞLU

11. Yasemin CANİSTER

12. Yurdagül TARAN

Başvurucular Vekili : Av. Ali ELBEYOĞLU

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, zilyet olunan taşınmazın orman vasfıyla Hazine adına tescili nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 1/8/2017 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık görüş bildirilmesine gerek olmadığını bildirmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

A. Tapulama Tespiti ve İtiraz Süreci

8. Başvuruculaların murisleri olan S.K., H.A. ve K.K., İstanbul'un Beykoz ilçesine bağlı Ali Bahadır köyünde bulunan 143 parsel sayılı taşınmazın 1950 yılından beri zilyedidirler.

9. 10/6/1969 tarihli tapulama tutanağı ile taşınmaz, 1 hektar 4.200 m² yüz ölçümlü olarak tespit edilmiştir.

10. Orman Genel Müdürlüğü, başvuruculaların murislerine ait taşınmazın orman vasıflı arazi olduğu gerekçesiyle ilgili komisyon kararına itiraz ederek tespitin iptali ve orman olarak tescili istemiyle 19/1/1972 tarihinde dava açmıştır. Beykoz Kadastro Mahkemesi 24/10/2000 tarihinde dava konusu taşınmazın 11.450 m²sinin 1939 yılında yapılmış ve aynı yıl kesinleşen orman tahdidi sınırları içinde kaldığı gerekçesiyle davayı kabul etmiş, taşınmazın bu kısmına yönelik tespitin iptali ile orman olarak tesciline karar vermiştir.

11. Temyiz edilen karar, Yargıtay 20. Hukuk Dairesince (Daire) onanarak 12/3/2003 tarihinde kesinleşmiştir.

B. Tazminat Davası Süreci

12. Başvurucular, taşınmazın orman vasıflı olduğu kabul edilerek Hazine adına tescil edilmesi nedeniyle 22/11/2001 tarihli ve 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun 1007. maddesi hükmü uyarınca tazminat ödenmesi istemiyle 4/1/2013 tarihinde Maliye Hazinesi aleyhine dava açmışlardır.

13. Beykoz 1. Asliye Hukuk Mahkemesi 25/2/2014 tarihinde davayı reddetmiştir. Kararın gerekçesi özetle şu şekildedir:

i. Beykoz Kadastro Mahkemesinin 24/10/2000 tarihli kararı ile de tespit edildiği üzere dava konusu parselin bulunduğu yörede ilk orman tahdidi çalışmaları 8/2/1937 tarihli ve 3116 sayılı Orman Kanunu'na göre 1939 yılında yapılmış ve aynı yıl kesinleşmiştir.

ii. Tahdit çalışmaları sırasında dava konusu parselin bir kısmı 37, 38 ve 39 No.lu orman sınır

noktalarını birleştiren hattın güneyinde, orman sınırları içindedir, diğer kısmı ise orman sınırlarının dışındadır.

iii. Beykoz Kadastro Mahkemesinin kararı ile orman sınırları içinde kalan 11.450 m²lik kısmın iptal edilerek bu kısmın orman olarak tapuya tesciline karar verilmiş, mahkeme kararı 12/3/2003 tarihinde kesinleşmiştir.

iv. Davacılar kesinleşen orman tahdit çalışmalarına süresinde itiraz etmemiş; dava, zamanaşımı süresi içinde açılmamıştır. Orman sınırları içinde kalan yerle ilgili de tazminat davası açılamayacaktır.

14. Temyiz edilen karar Daire tarafından 15/12/2016 tarihinde onanmıştır. Başvurucular tarafından yapılan karar düzeltme istemi Daire tarafından 5/6/2017 tarihinde reddedilmiş ve karar kesinleşmiştir.

15. Nihai karar başvurucuların vekiline 18/7/2017 tarihinde tebliğ edilmiştir.

16. Başvurucular 1/8/2017 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuşlardır.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. Ulusal Hukuk

17. 12/7/1966 tarihli ve 766 sayılı mülga Tapulama Kanunu'nun 2. maddesi şöyledir:

"Tarıma elverişli olmıyan sahipsiz yerler ile aynı nitelikte olan sahipsiz kayalar, tepeler, dağlar ve Orman Kanunu uyarınca orman sayılan yerler, tapulamaya tabi tutulmaz. Birlik sınırları içinde kalan bu gibi gayrimenkullerin tapulamaya tabi olup olmadığı hususunda ilgililer arasında anlaşmazlık çıkarsa, tapulama tutanağı ve krokisi yapılır. Anlaşmazlık sebebi tutanakla belirtilir.

Anlaşmazlık bu kanunda yazılı usul ve ilgili kanunların esasları dairesinde çözülür."

18. 766 sayılı mülga Kanun'un 46. maddesinin üçüncü fıkrası şöyledir:

"Orman Kanunu uyarınca, tahditleri yapılarak kesinleşmiş ve tescil edilmiş ormanlara ait kayıtlar, müseccel bulunduğu birliğin tapu kütüğüne olduğu gibi aktarılır."

19. 21/6/1987 tarihli ve 3402 sayılı Kadastro Kanunu'nun "Tapuda kayıtlı taşınmaz malların tespiti" kenar başlıklı 13. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

" Tapuda kayıtlı taşınmaz mal:

...

B) Kayıt sahibi veya mirasçılarından başkası zilyet bulunuyorsa;

...

b) Zilyet, taşınmaz malı, kayıt malikinden veya mirasçılarından veya mümessillerinden tapu dışı bir yolla iktisap ettiğini, onların beyanı veya herhangi bir belge ile veya bilirkişi veyahut tanık sözleriyle ispat ettiği ve ayrıca en az on yıl müddetle çekişmesiz, aralıksız ve malik sıfatıyla zilyet bulunduğu takdirde zilyet adına,

... tespit olunur."

20. 3402 sayılı Kanun'un "Kamu malları" kenar başlıklı 16. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Kamunun ortak kullanılmasına veya bir kamu hizmetinin görülmesine ayrılan yerlerle

Devletin hüküm ve tasarrufu altında bulunan sahipsiz yerlerden:

...

D) Devletin hüküm ve tasarrufu altında bulunan ormanlar, bu Kanunda hüküm bulunmayan hallerde, özel kanunları hükümlerine tabidir.”

21. 3402 sayılı Kanun'un "İhya edilen taşınmaz mallar" kenar başlıklı 17. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Orman sayılmayan Devletin hüküm ve tasarrufu altında bulunan ve kamu hizmetine tahsis edilmeyen araziden, masraf ve emek sarfı ile imar ve ihya edilerek tarıma elverişli hale getirilen taşınmaz mallar 14 üncü maddedeki şartlar mevcut ise imar ve ihya edenler veya halefleri adına, aksi takdirde hazine adına tespit edilir."

22. 3402 sayılı Kanun’un "Hazine adına tespit" kenar başlıklı 18. maddesinin ikinci fıkrası şöyledir:

“Orta malları, hizmet malları, ormanlar ve Devletin hüküm ve tasarrufu altında olup da bir kamu hizmetine tahsis edilen yerler ile kanunları uyarınca Devlete kalan taşınmaz mallar, tapuda kayıtlı olsun olmasın kazandırıcı zamanaşımı yolu ile iktisap edilemez.”

23. 31/8/1956 tarihli ve 6831 sayılı Orman Kanunu'nun 1. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Tabii olarak yetişen ve emekle yetiştirilen ağaç ve ağaççık toplulukları yerleriyle birlikte orman sayılır"

24. 19/4/2012 tarihli ve 6292 sayılı Orman Köylülerinin Kalkınmalarının Desteklenmesi ve Hazine Adına Orman Sınırları Dışına Çıkarılan Yerlerin Değerlendirilmesi ile Hazineye Ait Tarım Arazilerinin Satışı Hakkında Kanun'un 7. maddesi şöyledir:

“1) İlgililer tarafından idareye başvurulması ve idarece bu başvuru üzerine veya resen yapılan inceleme ve araştırma sonucunda doğruluğu tespit edilmesi hâlinde;

a) Tapu ve kadastro veya imar mevzuatına göre ilgilileri adına oluşturulan ve tapuda halen kişiler adına kayıtlı olan taşınmazlardan Hazine adına orman sınırı dışına çıkarıldığı gerekçesiyle tapu kütüklerine 2/A veya 2/B belirtmesi bulunan veya konulan taşınmazların tapu kayıtları bedel alınmaksızın geçerli kabul edilir ve tapu kütüklerindeki 2/A veya 2/B belirtmeleri terkin edilerek tescilleri aynen devam eder, aynı gerekçeyle bu nitelikteki taşınmazlar hakkında dava açılmaz, açılan davalardan vazgeçilir, açılan davalar sonucunda tapularının iptaliyle Hazine adına tesciline karar verilen, kesinleşen ve tapuda henüz infaz edilmeyen taşınmazlar hakkında da aynı şekilde işlem yapılır. Ancak bu kararlardan infaz edilerek tapuda Hazine adına tescil edilen taşınmazlar ise, ilgilileri tarafından bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren iki yıl içinde idareye başvurulması hâlinde, bedelsiz olarak önceki kayıt maliklerine veya kanuni mirasçılarına iade edilir.

b) Özel kanunları gereğince Devlet tarafından kişilere satılan, dağıtılan, trampa edilen, bedelli veya bedelsiz olarak devredilen veya iskânen verilen ya da özelleştirme suretiyle satılanlar ile hisseleri devredilen özel hukuk tüzel kişileri adına kayıtlı olan ancak daha sonra Hazine adına orman sınırı dışına çıkarıldığı gerekçesiyle tapu kütüklerine 2/A veya 2/B belirtmesi konulan taşınmazların tapu kayıtları geçerli kabul edilir, aynı gerekçeyle bu nitelikteki taşınmazlar hakkında dava açılmaz, açılan davalardan vazgeçilir, açılan davalar sonucunda Hazine adına tescil edilenler ise, bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren

iki yıl içinde ilgilileri tarafından idareye başvurulması hâlinde önceki maliklerine veya kanuni ya da akdî haleflerine bedelsiz olarak iade edilir. Ancak, bu kişilerden taşınmazlarına karşılık daha önce yer verilenlere veya bedeli ödenenlere iade işlemi yapılmaz.

c) Bu fıkra kapsamında kalan taşınmazların kullanıcılarının kayıt maliklerinden farklı kişiler olmaları ve kayıt maliklerinin bu fıkradan yararlanmak istemeleri hâlinde, kullanıcılar bu Kanunda belirtilen şartları taşısalar dahi doğrudan satış hakkından yararlanamazlar.

(2) Birinci fıkra kapsamında kalan taşınmazlardan orman sınırı dışına çıkartılacak yerlerde bulunan ve Hazine adına orman sınırı dışına çıkarıldığı gerekçesiyle tapu kütüklerine 2/B belirtmesi konulması gereken taşınmazların tapu kütüklerine 2/B belirtmesi konulmaz ve bunlar hakkında dava açılmaz.

(3) Birinci fıkra kapsamında kalan taşınmazlardan tapuda Hazine adına tescilli olan taşınmazlar hakkında aynı fıkrada belirtilen süre içerisinde idareye başvurmayan ilgililerin hakları bu süre sonunda sona erer, bu kişiler idareden başkaca talepte bulunamazlar, hak ve tazminat talep edemezler ve dava açamazlar. Bu taşınmazlardan Hazine adına tescilli olanlar idarece satış dâhil genel hükümlere göre değerlendirilir.

(4) Bu maddeye göre ilgililerine iade edilmesi gereken taşınmazlardan orman olduğu iddiasıyla Orman Genel Müdürlüğünce açılan davalar sonucunda orman niteliğiyle Hazine adına tescil edilen, fiilen orman niteliğinde olan veya bu nedenle dava açılması gereken, ağaçlandırılmak üzere Orman Genel Müdürlüğüne tahsis edilen, kamu hizmetlerine ayrılan veya bu amaçla kullanılan, özel kanunlar gereğince değerlendirilmesi gereken veya Maliye Bakanlığınca belirlenen taşınmazlar ilgililerine iade edilmez. Bu taşınmazların yerine, idarece belirlenen ve ilgililerince itiraz ve dava konusu edilmeksizin kabul edilen rayiç bedelleri ödenebilir veya rayiç bedellerine uygun taşınmazlar verilebilir.”

25. 4721 sayılı Kanun'un 1007. maddesi şöyledir:

"Tapu sicilinin tutulmasından doğan bütün zararlardan Devlet sorumludur.

Devlet, zararın doğmasında kusuru bulunan görevlilere rücu eder.

Devletin sorumluluğuna ilişkin davalar, tapu sicilinin bulunduğu yer mahkemesinde görülür."

B. Uluslararası Hukuk

26. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) mülkiyet hakkına ilişkin Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ne (Sözleşme) ek 1 No.lu Protokol'ün birinci maddesinin mülkiyeti elde etme hakkını koruma altına almadığını kabul etmektedir (Slivenko ve diğerleri/Letonya [BD] (k.k.), B. No: 48321/99, 23/1/2002, § 121; Fener Rum Erkek Lisesi Vakfı/Türkiye, B. No: 34478/97, 9/1/2007, § 52).

27. AİHM, mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasının ancak müdahalenin Sözleşme'ye ek 1 No.lu Protokol'ün birinci maddesinin anlamı kapsamında bir mülk ile ilişkili olması durumunda ileri sürülebileceğini belirtmektedir. Buna göre alacak haklarını da içeren mevcut mülk veya mal varlığı yanında mülkiyet hakkının elde edilebileceği yönündeki en azından bir meşru beklenti de mülkiyet hakkı kapsamında değerlendirilebilir (Kopecký/Slovakya [BD], B. No: 44912/98, 28/9/2004, § 35; Lihtenştayn Prensi Hans-Adam II/Almanya [BD], B. No: 42527/98, 12/7/2001, § 83; meşru beklenti kavramının ilk defa geliştirildiği kararlar için bkz. Pine Valley Developments Ltd. ve diğerleri/İrlanda, B. No:

12742/87, 29/11/1991, § 51; Stretch/Birleşik Krallık, B. No: 44277/98, 24/6/2003, § 35; Pressos Compañía Naviera S.A. ve diğerleri/Belçika, B. No: 17849/91, 20/11/1995, § 31).

28. Bununla birlikte AİHM içtihatlarına göre temelsiz bir hak kazanma beklentisi veya sadece ulusal hukukta mülkiyet hakkı kapsamında savunulabilir bir iddianın varlığı meşru beklentinin kabulü için yeterli değildir (Kopecký/Slovakya, § 35; Gratzinger ve Gratzingerova/Çek Cumhuriyeti [BD] (k.k.),B. No: 39794/98, 10/7/2002, § 69). İç hukukun ne şekilde yorumlanacağına ve uygulanacağına dair bir uyuşmazlık olduğunda ve bu bağlamda başvurucu tarafından ileri sürülen iddiaların ulusal mahkemelerce kesin olarak reddedildiği durumlarda meşru bir beklentinin bulunduğu sonucuna varılamaz (Kopecký/Slovakya, §§ 50, 52; Jantner/Slovakya, B. No: 39050/97, 4/3/2003, §§ 29-33).

29. AİHM içtihatlarında sıklıkla -her ne kadar anlaşılabilir olsa da- basit beklenti ile daha somut nitelikte olması, hukuki bir düzenlemeye ya da iç hukukta yerleşik ve istikrarlı bir yargı kararına dayanması gereken meşru beklenti arasındaki fark vurgulanmaktadır (Kopecký/Slovakya, § 52; Bozcaada Kimisis Teodoku Rum Ortodoks Kilisesi Vakfi/Türkiye (k.k.), B. No: 22522/03, 9/12/2008).

30. Kazandırıcı zamanaşımı yoluyla mülk edinilmesi bakımından AİHM, mülkiyet hakkının kapsamını belirlerken iç hukuktaki düzenlemeler ile yargısal uygulamaları gözeterek sonuca varmaktadır. Buna göre mera, orman gibi alanların kazandırıcı zamanaşımı yoluyla kazanılamayacağına dair Türk hukukundaki düzenlemeler nedeniyle başvuruculların bu taşınmazların mülkiyetini elde etmelerini sağlayabilecek bir meşru beklentilerinin doğmasının mümkün bulunmadığı kabul edilmiştir (Sarısoy ve diğerleri/Türkiye (k.k.), B. No: 21303/07, 14/10/2014, § 35; Kadir Gündüz/Türkiye (k.k.), B. No: 50253/99, 18/10/2007; Nane ve diğerleri/Türkiye, B. No: 41192/04, 24/11/2009, §§ 25-28; Bölükbaş ve diğerleri/Türkiye, B. No: 29799/02, 9/2/2010, § 26; Usta/Türkiye (k.k.), B. No: 32212/11, 27/11/2012, § 44).

V. İNCELEME VE GEREKÇE

31. Mahkemenin 14/10/2020 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvuruculların İddiaları

32. Başvurucular, orman kadastrosu sınırları içinde kaldığı gerekçesiyle kendilerine ait tapu kaydının 2003 yılında iptal edilmesi üzerine on yıllık zamanaşımı süresi içinde 4721 sayılı Kanun'un 1007. maddesi kapsamında tazminat davası açtıkları hâlde 1939 yılında yapılan orman kadastro çalışmaları gerekçe gösterilerek bu davanın reddedilmesinden yakınmaktadır. Başvurucular, Beykoz Kadastro Mahkemesince tapulama tespitinin iptali davası sürecinde yapılan yargılamada taraf teşkili sağlanmadan hüküm kurulduğunu, mahkeme kararı uyarınca orman olduğu gerekçesiyle tapudaki paylarının terkin edilerek mülklerinden yoksun kaldıklarını belirtmektedir. Ayrıca başvuruculara göre mülkiyet hakkı yönünden herhangi bir zamanaşımı ya da hak düşürücü sürenin uygulanması söz konusu olamaz. Başvurucular, bu gerekçelerle Anayasa'nın 35. ve 36. maddelerinde düzenlenen adil yargılanma ve mülkiyet haklarının ihlal edildiğini ileri sürmektedir.

B. Değerlendirme

33. Anayasa’nın iddianın değerlendirilmesinde dayanak alınacak 35. maddesi şöyledir:

“Herkes, mülkiyet ve miras haklarına sahiptir.

Bu haklar, ancak kamu yararı amacıyla, kanunla sınırlanabilir.

Mülkiyet hakkının kullanılması toplum yararına aykırı olamaz.”

34. Başvuru konusu olayda her ne kadar başvurucular adil yargılanma haklarının da ihlal edildiğini ileri sürmüşlerse de başvurucuların bütün şikâyetleri mülkiyet hakkı yönünden incelenmiştir.

35. Somut olayda başvurucuların murisleri, İstanbul'un Beykoz ilçesine bağlı Ali Bahadır köyünde bulunan 143 parsel sayılı taşınmazı 1950 yılından beri zilyet olarak kullanmıştır. Taşınmazın yüz ölçümü tapulama tutanağı ve paftasında 1 hektar 4.200 m² olarak tespit edilmiştir.

36. Başvurucular, öncelikle orman tahdidinden, tapulama tespitinin iptali davasında Kadastro Mahkemesince usulüne uygun taraf teşkili sağlanmadan karar verildiğinden şikâyet etmektedir. Bu davanın görüldüğü tarihte yürürlükte olan 766 sayılı mülga Kanun'un 2. maddesine göre orman sayılan yerlerin tapulamaya tabi tutulamayacağı belirtilmiş olup 46. maddesinin üçüncü fıkrasında da kesinleşen orman tahditlerinin tapu kütüğüne olduğu gibi aktarılacağı hüküm altına alınmıştır. Somut olayda Kadastro Mahkemesi de 24/10/2000 tarihinde dava konusu taşınmazın 11.450 m²sinin orman sınırları içinde bulunduğu gerekçesiyle bu bölüm yönünden daha önce kesinleşen orman tahdidinin tapu kütüğüne olduğu gibi aktarılmasına karar vererek davayı kabul etmiştir. Böylece taşınmaza ait tapulama tespitinin iptali ile 11.450 m²sinin orman olarak tesciline karar vermiştir. Taşınmazın kalan kısmı ise anılan mahkeme kararı uyarınca kararın kesinleşmesi ile birlikte tapuya tescil edilmiştir (bkz. § 10).

37. Anayasa ve 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un anılan hükümleri uyarınca Anayasa Mahkemesinin zaman bakımından yetkisinin başlangıcı 23/9/2012 tarihi olup Anayasa Mahkemesi, ancak bu tarihten sonra kesinleşen nihai işlem ve kararlar aleyhine yapılan bireysel başvuruları inceleyebilecektir (Ahmet Melih Acar, B. No: 2012/329, 12/2/2013, § 15; G.S., B. No: 2012/832, 12/2/2013, § 14). Anayasa Mahkemesi içtihadına göre mülkiyetten yoksun bırakma şeklindeki mülkiyet hakkına yapılan müdahaleler, kural olarak anlık eylemler olup sürekli bir müdahale oluşturmaz (Agavni Mari Hazaryan ve diğerleri, B. No: 2014/4715, 15/6/2016, § 114). Ancak bu kuralın bir istinası ise mevzuatta bir tazminat yolunun bulunması ve bu tazminat yolunun zaman bakımından yetki alanında devam etmesi durumudur.

38. Somut olayda orman tahdidinin kesinleşmesi ve tapulama tespitinin iptali davasına ilişkin süreçler Anayasa Mahkemesinin zaman bakımından yetkisinin başladığı 23/9/2012 tarihinden önce kesinleşmiştir. Bununla birlikte başvurucular, bu defa Hazine aleyhine Beykoz 1. Asliye Hukuk Mahkemesinde 4/1/2013 tarihinde tazminat davası açmışlardır. Mahkeme 25/2/2014 tarihinde davanın reddine karar vermiştir. Hüküm, temyiz üzerine Yargıtay 20. Hukuk Dairesinin 15/12/2016 tarihli kararıyla onanmış ve karar düzeltme istemi de 5/6/2017 tarihinde reddedilerek kesinleşmiştir (bkz. §§ 12-14).

39. Bu durumda somut olayda orman tahdidinin kesinleşmesi ve tapulama tespiti Anayasa Mahkemesinin zaman bakımından yetkisi dışındaki bir tarihte kesinleşmiştir. Ancak başvurucuların açtığı tazminat davasına ilişkin yargılama süreci Anayasa Mahkemesinin zaman bakımından yetkisi içinde kesinleştiği için mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin şikâyetin tazminat yönünden değerlendirilmesi gerekir (Agavni Mari Hazaryan ve diğerleri,

§§ 94-120).

40. Anayasa'nın 35. maddesinde düzenlenen mülkiyet hakkı mevcut mal, mülk ve varlıkları koruyan bir güvencedir. Bir kişinin hâlihazırda sahibi olmadığı bir mülkün mülkiyetini kazanma hakkı -kişinin bu konudaki menfaati ne kadar güçlü olursa olsun- Anayasa'yla korunan mülkiyet kavramı içinde değildir. Bu hususun istisnası olarak belli durumlarda bir ekonomik değer veya icrası mümkün bir alacağı elde etmeye yönelik meşru bir beklenti Anayasa'da yer alan mülkiyet hakkı güvencesinden yararlanabilir. Meşru beklenti makul bir şekilde ortaya konmuş icra edilebilir bir alacağın doğurduğu, ulusal mevzuatta belirli bir kanun hükmüne veya başarılı olma ihtimalinin yüksek olduğunu gösteren yerleşik bir yargı içtihadına dayanan yeterli somutluğa sahip nitelikteki bir beklentidir. Temelsiz bir hak kazanma beklentisi veya sadece mülkiyet hakkı kapsamında ileri sürülebilir bir iddianın varlığı meşru beklentinin kabulü için yeterli değildir (Kemal Yeler ve Ali Arslan Çelebi, B. No: 2012/636, 15/4/2014, §§ 36, 37).

41. Meşru beklenti objektif temelden uzak bir beklenti olmayıp bir kanun hükmü, yerleşik bir yargısal içtihat veya ayni menfaatle ilgili hukuki bir işleme dayalı beklentidir (Selçuk Emiroğlu, B. No: 2013/5660, 20/3/2014, § 28). Dolayısıyla Anayasa ve Sözleşme'nin ortak koruma kapsamında olan meşru beklentiye dayalı mülkiyet hakkının tespiti mevcut hukuk sisteminde iddia edilen mülkiyet iddiasının tanınmasına bağlı olup bu tanım, mevzuat hükümleri ve yargı kararları ile yapılmaktadır (Üçgen Nakliyat Ticaret Ltd. Şti., B. No: 2013/845, 20/11/2014, § 37).

42. Somut olayda başvurucular, tapulama sırasında murislerinin adlarına tespit edilen taşınmazın orman olduğu gerekçesiyle yargı kararıyla bir kısmının iptal edilmesine rağmen kendilerine tazminat ödenmemesinden şikâyet etmişlerdir.

43. Bununla birlikte mülkiyet hakkının ihlal edildiğinden şikâyet eden bir kimse önce böyle bir hakkının var olduğunu kanıtlamak zorundadır (Mustafa Ateşoğlu ve diğerleri, B. No: 2013/1178, 5/11/2015, § 54). Bu bağlamda Anayasa Mahkemesinin daha önce de belirttiği üzere Anayasa'nın 35. maddesi soyut bir temele dayalı olarak mülkiyete erişmeyi ve mülkiyeti edinmeyi değil mülkiyet hakkını güvence altına almaktadır (Mehmet Şentürk [GK], B. No: 2014/13478, 25/7/2017, § 53).

44. Dava konusu Kadastro Mahkemesinin 1939 yılında kesinleşen orman tahdidini esas aldığı gözetilmelidir. Nitekim tazminat davasında taşınmaz bölümünün orman olan vasfına dikkat çekilerek orman sınırları içinde bırakılan yerle ilgili orman tahdit çalışmalarının -tapulamadan önce- 1939 yılında kesinleştiği ve orman sınırları içinde kalan yerle ilgili tazminat davası açılamayacağı gerekçesiyle davanın esastan reddine karar verilmiştir. Mezkûr kararda başvuruculara murislerinin orman tahdit çalışmalarına süresinde itiraz etmedikleri de hatırlatılmıştır. Buna göre somut olayda derece mahkemesinin gerekçesinin özellikle uyuşmazlık konusu taşınmazın orman olduğu olgusuna ve orman niteliğindeki taşınmazların zilyetlik yoluyla edinilmesinin mümkün olmadığı yönündeki açık kanun hükmüne dayandığı anlaşılmaktadır. Bu durumda anılan kararın keyfî veya öngörülemez olduğu da söylenemez.

45. Sonuç olarak 1939 yılında kesinleşen orman tahdidine göre orman olduğu belirlenen uyuşmazlık konusu taşınmaz bölümüne yönelik olarak tapulama öncesinde başvuruculara murislerinin geçerli tapu veya benzeri bir kayıtlarının bulunmadığı anlaşılmaktadır. Ayrıca ilgili kanun hükümleri karşısında başvuruculara orman olan söz konusu taşınmaz bölümünün mülkiyetini kazandırıcı zamanaşımı yoluyla edinmeleri de mümkün

görülmemiştir. Dolayısıyla somut başvuru açısından ihtilaflı taşınmaz bölümü yönünden başvurucuların Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı kapsamında bir mülklerinin veya yeterli bir hukuki temele dayalı olarak en azından mülkiyeti elde etme yönünde meşru bir beklentilerinin bulunduğunu kanıtlayamadıkları anlaşılmaktadır.

46. Açıklanan gerekçelerle başvurunun diğer kabul edilebilirlik nedenleri incelenmeksizin konu bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasının konu bakımından yetkisizlik nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucular üzerinde BIRAKILMASINA 14/10/2020 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ÖZKAN KARATAŞ VE DİĞERLERİ

B. No: 2017/31774 | Karar tarihi: 14.10.2020

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2017/31774

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ÖZKAN KARATAŞ VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2017/31774)

Karar Tarihi: 14/10/2020

R.G. Tarih ve Sayı: 26/11/2020-31316

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Burhan ÜSTÜN

Hicabi DURSUN

Selahaddin MENTEŞ

Raportör : Yücel ARSLAN

Başvurucular : 1. Özkan KARATAŞ

2. Cengiz UĞURLU

3. Umut Sertaç ÖKDEMİR

4. Erdoğan CANPOLAT

5. Zülfükar Ejder SÜTCÜ

Başvurucular Vekili : Av. Nazan Betül VANGÖLÜ KOZAĞAÇLI

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru; olağanüstü hâl ilan edilen dönemde izinsiz oturma eylemi yapan başvuruculardan ilk dördünün gözaltına alınması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının, başvuruculara uygulanan idari para cezaları nedeniyle de toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvurular 8/8/2017, 27/10/2017 ile 8/11/2017 tarihlerinde yapılmıştır.

3. Başvurular, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca iki ayrı bireysel başvurusu bulunan başvuruculardan Erdoğan Canpolat'ın 2017/37295 numaralı bireysel başvurusuna ilişkin adli yardım talebinin kabulüne karar verilmiştir.

5. Konu yönünden hukuki irtibat bulunması nedeniyle 2017/31777, 2017/31783, 2017/31779, 2017/36603 ve 2017/37295 numaralı bireysel başvuru dosyalarının 2017/31774 numaralı bireysel başvuru dosyası ile birleştirilmesine karar verilmiştir.

6. Bölüm Başkanı tarafından başvuruların kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

7. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüş bildirmemiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

8. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

A. Başvuruculaların Durumu

9. Başvuruculardan Cengiz Uğurlu, Malatya Devlet Hastanesinde veri hazırlama ve kontrol işletmeni; diğer başvurucular ise aynı ilde öğretmen olup 15 Temmuz darbe teşebbüsünden sonra çıkarılan, 29/10/2016 tarihli ve 29872 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 675 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Tedbirler Alınması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname (675 sayılı KHK) ile kamu görevinden ihraç edilmiştir.

B. Malatya Valiliğinin Genelgesi

10. Malatya Valiliğinin 27/10/2016 tarihli Genelgesi ile toplantı ve gösteri yürüyüşü, basın açıklaması, stant kurma, imza kampanyası, bildiri dağıtma, pankart asma, çadır kurma, oturma eylemi vb. eylemler izne bağlanmış olup Genelge'nin ilgili kısmı şöyledir:

"...Bu çerçevede 2935 sayılı Olağanüstü Hal Kanunu'nun 11. maddesinin (m) bendi 5442 sayılı İl İdaresi Kanunu'nun 11/A ve 11/C maddesi ile 2911 sayılı Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunu'nun 17. ve aynı Kanunun Uygulanmasına Dair Yönetmeliğin 23. maddesine istinaden; huzur ve güvenliğin sağlanması, kişi dokunulmazlığı, milli güvenlik, kamu düzeni, suç işlenmesinin önlenmesi ve başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması amacıyla;

1-Malatya İl sınırları içinde 2911 sayılı Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunu kapsamında yol, meydan, cadde, sokak park gibi umuma açık alanlarda yapılacak her türlü; 'Toplantı ve Gösteri Yürüyüşü, Basın Açıklaması, Stant Kurma, İmza Kampanyası, Bildiri Dağıtma, Pankart Asma, Çadır Kurma, Oturma Eylemi vb, türdeki etkinlikler ile ..... şeklindeki gösterilerin 27.10.2016 tarihi itibariile 'izne bağlanmasına' karar verilmiştir.

2-Söz konusu etkinlikler ile ilgili gerekli izin mercii, Yeşilyurt ve Battalgazi ilçeleri için Malatya Valiliği, diğer ilçeler için ise ilgili kaymakamlıklar olarak belirlenmiştir.

3-Yukarıda verilen emir ve yasaklara uymayanlar hakkında; fiileri ile ilgili olarak kanunlarda özel bir hüküm bulunmadığı takdirde 5442 sayılı İl İdare Kanunu'nun 66. maddesi hükmü gereği ve 5326 sayılı Kabahatler Kanunu'nun 32. maddesi uyarınca yaptırım uygulanacak ve adli işlem tesis edilecektir.

Bu 'Valilik Genelgesi'ndeki hususlar görev ve sorumluluk alanları itibariyle Kaymakamlıklar, belediyeler ve kolluk kuvvetleri tarafından mahallen ilan ettirilerek vatandaşlarımıza duyurulacaktır."

C. Başvuruya Konu Olaya İlişkin Bilgiler

11. Başvurucu Zülfükar Ejder Sütcü dışındaki başvurucular 5/1/2017 tarihinden itibaren Malatya Belediye binası önünde yer alan ve trafiğe kapalı olan alandaki banklarda oturma eylemine başlamıştır. Uğradıkları haksızlığı her gün aynı yerde oturmak suretiyle protesto etmeyi amaçladıklarını belirten başvuruculaların eylemleri 2017 yılı Haziran ayı ortalarına kadar sürmüştür.

1. İlk Dört Başvurucu Hakkında

a. Özkan Karataş

12. Başvurucu Özkan Karataş'a 5/1/2017-2/5/2017 tarihleri arasında yetmiş beş farklı eylemi için ayrı ayrı 227 TL idari para cezası verilmiştir. Başvurucu söz konusu para cezalarını otuz yedi bağımsız itiraza konu etmiş ve bu itirazlar Malatya 1. Sulh Ceza Hâkimliği (Hâkimlik) tarafından otuz yedi ayrı kararla reddedilmiştir. Başvurucu 7-12-13-17-18-19-21-25-27-28/4/2017 ve 2/5/2017 tarihli eylemlerine ilişkin on bir adet idari para cezasına yaptığı itiraz üzerine verilen -Hâkimliğin 5/7/2017 tarihli ve 2017/1999 D. İş sayılı- ret kararına karşı bireysel başvuruda bulunmuştur.

b. Cengiz Uğurlu

13. Başvurucu Cengiz Uğurlu'ya 5/1/2017-2/5/2017 tarihleri arasında elli bir farklı eylemi için ayrı ayrı 227 TL idari para cezası verilmiştir. Başvurucu söz konusu para cezalarını otuz bir bağımsız itiraza konu etmiş ve bu itirazlar Hâkimlik tarafından otuz bir ayrı kararla reddedilmiştir. Başvurucu 24-25-26-27/4/2017 ve 2/5/2017 tarihli eylemlerine ilişkin beş adet idari para cezasına yaptığı itiraz üzerine verilen -Hâkimliğin 5/7/2017 tarihli ve 2017/1975 D. İş sayılı- ret kararına karşı bireysel başvuruda bulunmuştur.

c. Umut Sertaç Ökdemir

14. Başvurucu Umut Sertaç Ökdemir'e 6/1/2017-2/5/2017 tarihleri arasında altmış yedi farklı eylemi için ayrı ayrı 227 TL idari para cezası verilmiştir. Başvurucunun söz konusu para cezalarına itirazları Hâkimlik tarafından reddedilmiştir. Başvurucu, başvuru formu ekine yaptırım tutanaklarını eklemiş; başvuru konusu karar ile ilk verilen karar dışında söz konusu itirazlarının reddine ilişkin Hâkimlik kararlarını sunmamıştır. Başvurucu 9-12-13-17-18-21-24-25-27-28/4/2017 ve 2/5/2017 tarihli eylemlerine ilişkin on bir adet idari para cezasına yaptığı itiraz üzerine verilen -Hâkimliğin 5/7/2017 tarihli ve 2017/1978 D. İş sayılı- ret kararına karşı bireysel başvuruda bulunmuştur.

d. Erdoğan Canpolat

15. Başvurucu Erdoğan Canpolat'a 5/1/2017-26/5/2017 tarihleri arasında yetmiş beş farklı eylemi için ayrı ayrı 227 TL idari para cezası verilmiştir. Başvurucu, söz konusu para cezalarını otuz üç bağımsız itiraza konu etmiş ve bu itirazlar Hâkimlik tarafından otuz üç ayrı kararla reddedilmiştir. Başvurucu iki ayrı bireysel başvuruda bulunmuştur. Bunlardan birincisi olan 2017/31783 numaralı başvurusu 23-24-27-28-29-30-31/3/2017 ve 3-4-5-6/4/2017 tarihli eylemlerine ilişkin on bir adet idari para cezasına yaptığı itiraz üzerine verilen -Hâkimliğin 5/7/2017 tarihli ve 2017/1842 D. İş sayılı- ret kararına ilişkindir.

16. Başvurucunun 2017/37295 numaralı ikinci başvurusunun konusunu oluşturan 5-8-9-10-11-12-15-18-19-22-23-24-25-26/5/2017 tarihli eylemlerine ilişkin on dört adet idari para cezasına yaptığı itiraz da Malatya 2. Sulh Ceza Hâkimliğince 28/9/2017 tarihli ve 2017/2361 D. İş sayılı kararıyla reddedilmiştir. Başvurucunun bu karara itirazını inceleyen Malatya 1. Sulh Ceza Hâkimliği 9/10/2017 tarihli ve 2017/3522 D. İş sayılı kararıyla itirazı kesin olarak reddetmiş olup başvurucu söz konusu ret kararına karşı bireysel başvuruda bulunmuştur. Özetle başvurucu Erdoğan Canpolat yönünden bireysel başvuruya konu yirmi beş adet idari para cezası söz konusudur.

e. İlgili Hâkimlik Kararları

17. İlk dört başvurucunun itirazlarının reddine ilişkin kararlarda Hâkimlik; Anayasa'nın 34. ve 120. maddeleri, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin (Sözleşme) 11.ve 15. maddeleri, Birleşmiş Milletler Siyasi ve Medeni Haklar Sözleşmesi'nin 4. ve 21. maddeleri ile 25/10/1983 tarihli ve 2935 sayılı Olağanüstü Hal Kanunu'nun 11. maddesi, 10/6/1949 tarihli ve 5442 sayılı İl İdaresi Kanunu'nun 11. ve 66. maddeleri, 6/10/1983 tarihli ve 2911 sayılı Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunu'nun 2. maddesine yer verdikten sonra bir değerlendirme yapmıştır. Değerlendirmesinde Hâkimlik özetle ülke genelinde 21/7/2016 tarihinden itibaren olağanüstü hâl ilan edildiğini, Valilik tarafından eylem ve etkinliklerin izne bağlandığını, izin alınmadan bu tür etkinliklerde bulunanlar hakkında 30/3/2005 tarihli ve 5326 sayılı Kabahatler Kanunu'nun 32. maddesi uyarınca idari para cezası uygulanacağının ilan edildiğini belirtmiştir.

18. Hâkimlik; başvuruculların kamu görevinden çıkarıldıklarını beyan ederek önceden izin almadan kabahat tarihlerinde merkezî olan bir alanda oturma eylemi ve pankart açma şeklinde eylemde bulunduklarını, kolluk tutanaklarının içeriğine göre başvuruculara Valilik Genelgesi'nin hatırlatıldığını, her türlü eylemin izne bağlandığını, izin başvurusu veya izinleri olması hâlinde eylemi gerçekleştirebilecekleri, aksi durumda adli veya idari işlem uygulanabileceği hususlarının ihtar edildiğini, buna rağmen başvuruculların eylemlerini slogan atarak devam ettirdiklerini ifade etmiştir.

19. Hâkimlik itiraz konusu ile ilgili olarak değerlendirilmesi gereken meselenin anayasal bir hak olan, ulusal ve uluslararası düzenlemeler ile güvence altına alınan toplantı ve gösteri yürüyüşü hakkının somut olayda olduğu gibi izne bağlanıp bağlanamayacağı, izin alınmadan yapılan toplantı veya eylem ile ilgili idari yaptırım uygulanıp uygulanamayacağı, uygulanan yaptırımın 5326 sayılı Kanun'un 32. maddesi kapsamında kalıp kalmadığı ile kanunun aradığı ölçütlere uyup uymadığı, bu doğrultuda idari yaptırımın yerinde olup olmadığı hususları olduğunu belirtmiştir. Buna göre Hâkimlik 2911 sayılı Kanun'un 2. maddesinde tanımı yapılan toplantının bir konuda kamuoyu oluşturmak ve o konuyu benimsetmek için yapılan açık ya da kapalı alan toplanmalarını ifade ettiğini, Türk Dil Kurumu tarafından toplantı kelimesinin "birden çok kimsenin belirli bir amaçla bir araya gelmesi" olarak tanımlandığını, bu doğrultuda toplantı ve gösteri yürüyüşü kavramının oturma eylemi, yürüyüş veya bir meydanın ya da yolun işgal edilmesi gibi çeşitli eylem şekillerini kapsadığını belirtmiştir.

20. Hâkimlik; Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin (AİHM) Cisse/Fransa (B. No: 51346/99, 9/4/2002; bkz. § 31) kararına atıfla başvuruculların meslekten çıkarılmaları ile ilgili olarak kamuoyu oluşturma amacıyla süreklilik arz edecek şekilde bir araya gelmiş olmaları ve bir kısım pankart, yazı ve slogan kullanmaları karşısında yapılan bu oturma eyleminin 2911 sayılı Kanun kapsamında tanımlanan, belirli şartlarda izne bağlanabilen toplantı ve gösteri

yürüyüşü kavramı içinde kalan bir fiil olduğunu değerlendirmiştir.

21. Hâkimlik; toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının Anayasa'nın 34. maddesi ile güvence altına alındığını, herkesin önceden izin almadan barışçıl toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleyebileceğinin belirtildiğini ancak belirli şartlar dâhilinde ve kanunla bu hakkın sınırlanabileceğinin hüküm altına alındığını ifade etmiştir. Aynı şekilde Hâkimlik yukarıda adı geçen uluslararası sözleşmelere taraf ülke açısından ulusun varlığını tehdit eden genel tehlikenin varlığı hâlinde Sözleşme'de öngörülen yükümlülüklere aykırı tedbirler alınabileceği ya da sınırlamalar getirilebileceğine dikkat çekmiştir.

22. Hâkimlik; ülkemizde olay tarihinde ve hâlihazırda (karar tarihinde) olağanüstü hâl uygulamasının devam etmekte olduğunu, olağanüstü hâl ilan edilmesi durumunda alınabilecek önlemlerin Anayasa ve ilgili kanunlarda belirtildiğini, buna göre kapalı ve açık yerlerde yapılacak toplantı ve gösteri yürüyüşlerinin yasaklanabileceğini, ertelenebileceğini ya da izne bağlanabileceğini belirtmiştir. Ayrıca Hâkimlik, toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının tahdidi olarak sayılan çekirdek haklardan olmayıp uluslararası sözleşmeler ve Anayasa tarafından sınırlanabileceği belirlenen haklardan olduğunu ifade etmiştir.

23. Hâkimlik sonuç olarak ülkemizde Anayasa ile kurulan hür demokrasi düzenini, temel hak ve hürriyetleri ortadan kaldırmaya yönelik olarak 15 Temmuz darbe teşebbüsünden sonra Bakanlar Kurulu tarafından ilan edilen olağanüstü hâl uygulaması kapsamında ve 2935 sayılı Kanun doğrultusunda toplantı ve gösteri yürüyüşlerinin somut olayda olduğu şekliyle izne bağlanmasında Anayasa'ya ya da uluslararası sözleşmelere aykırı bir yön bulunmadığını değerlendirmiştir.

24. AİHM'in izin veya bildirim şeklindeki sistemlerin varlığının toplantı ve gösteri yürüyüşü hakkını kısıtlayan bir durum olarak görmediğini, bu durumun Sözleşme'nin 11. maddesi ile güvence altılan alınan özgürlüklerle çatışmadığını belirten Hâkimlik AİHM'in Rune Andersson/İsveç (B. No: 12781/87, 13/12/1988) ve Cristian Ziliberberg/Moldova (B. No: 61821/00, 1/2/2005) kararlarına (bkz. § 31) atıfta bulunmuştur. Hâkimlik; AİHM'in kararlarında izin sisteminin başlı başına Sözleşme'ye aykırı olmadığını, bu durumlarda devletin izin gerekliliği yerine getirilmeden toplantı ve gösteriye katılanlara belirli bir yaptırım uygulamasının anlaşılır olduğunu, aksi durumda bu iç hukuk düzenlemesinin etkinliğini kaybedeceğini belirttiğine dikkat çekmiştir.

25. Hâkimlik; başvurucular tarafından izin gerekliliğinin yerine getirilmeden eylemin gerçekleştirilmesi, Valilik Genelgesi'nin önceden ilan edilmiş olmasına ve anılan Genelge doğrultusunda kendilerine ihtar yapılmasına rağmen eyleme devam etmelerinedeniyle Anayasa ve ilgili mevzuat ile AİHM kararları dikkate alındığında idari yaptırım tesisinde toplantı ve gösteri yürüyüşü hakkına aykırı bir durum görülmediğini belirtmiştir. Ayrıca Hâkimlik idari yaptırımın 5326 sayılı Kanun'un 32. maddesi uyarınca uygulanmasına göre bu madde açısından yaptığı değerlendirmede anılan Kanun hükmü gereği yaptırım uygulanabilmesi için madde metnine ve Yargıtay uygulamalarına göre emri veren makamın yetkili olması ve kanunda açıkça hüküm bulunması gerektiğini belirterek bu hususu da dikkate almış ve eylemlerle ilgili olarak 5326 sayılı Kanun'un 32. maddesinin uygulanmasında Kanun'a ve Yargıtay uygulamalarına aykırı bir yön bulunmadığını ifade etmiştir.

26. Son olarak Hâkimlik 5326 sayılı Kanun'un 15. maddesinde yer alan "bir fiil hem kabahat hem de suç olarak tanımlanmış ise, sadece suçtan dolayı yaptırım uygulanabileceğini,

ancak, suçtan dolayı yaptırım uygulanmayan hallerde kabahat dolayısıyla yaptırım uygulanacağı" yönündeki hüküm gereğince başvuruculların eylemi ile ilgili olarak ayrıca adli soruşturma ve kovuşturma yapılıp yapılmadığı hususunun araştırıldığını belirtmiş; itiraza konu kabahat tarihlerinde sadece 5326 sayılı Kanun'un 32. maddesine muhalefetten yaptırım uygulandığını, ayrıca bu tarihlerdeki eylemlere ilişkin olarak adli soruşturma yapılmadığını tespit etmiştir.

2. Beşinci Başvurucu Hakkında

27. Başvurucu Zülfükar Ejder Sütcü ise -dosyadaki bilgilere göre- aynı eyleme 4/3/2017 ve 6/3/2017 tarihlerinde iki kez katılmıştır. Bu eylemleri nedeniyle başvurucuya 5326 sayılı Kanun'un 32. maddesi uyarınca emre aykırı davranışta bulunduğundan bahisle iki adet idari para cezası verilmiştir. Başvurucu her iki para cezasına da itiraz etmiştir. Malatya 2. Sulh Ceza Hâkimliği 28/9/2017 tarihli ve 2017/1218 ve 2017/1219 D. İş sayılı kararlarıyla itirazları kesin olarak reddetmiştir. Ret kararları başvurucuya 18/10/2017 tarihinde tebliğ edilmiştir. Başvurucu iki adet idari para cezasına ilişkin olarak bireysel başvuruda bulunmuştur.

28. Söz konusu kararlarda Hâkimlik özetle toplantı, gösteri yürüyüşü, basın açıklaması, oturma eylemi gibi etkinliklerin 26/10/2016 tarihinden itibaren Valilik tarafından izne bağlandığını, başvurucunun 4/3/2017 ve 6/3/2017 tarihlerinde izinsiz olarak gösteriye katıldığının tutanak ile sabit olduğunu, başvurucunun gerekli makamlardan izin alarak açıklama yapmasında, toplantılara ve gösterilere katılmasında yasal herhangi bir engel bulunmadığını belirtmiştir. Hâkimlik ayrıca Aydın 2. Sulh Ceza Hakimliğinin 7/4/2017 tarihli ve 2017/1711 D. İş sayılı kararına atıfla söz konusu eylemlerin kamu düzeni ve asayişi bozabileceğini, yasaklama kararının esas, içerik ve yöntem olarak hukuka uygun olduğunun belirtildiğini, söz konusu eylemlerin yasaklanmış ve izne bağlanmış olması karşısında itiraz edenin eylemlerine devam ettiğini, bu nedenlerle idari para cezasının usul ve yasaya uygun olduğu kanaatine vardığını belirterek itirazın reddine karar verildiğine dikkat çekmiştir. Kararlarda tüm bu hususları nazara aldığını belirten Hâkimlik, itiraz başvurusunun idari para cezalarının usul ve yasaya uygun olduğunu ve "başvurucunun itiraz hakkı bulunmadığını" belirterek 5326 sayılı Kanun'un 28/1-b maddesi gereğince itirazların reddine karar vermiştir.

29. Başvurucular süresinde bireysel başvuruda bulunmuşlardır.

IV. İLGİLİ HUKUK

30. Mevcut başvuruya ilişkin ulusal ve uluslararası hukuk kaynaklarının derli toplu verildiği kararlar için bkz. Eğitim ve Bilim Emekçileri Sendikası ve diğerleri [GK], B. No:2014/920, 25/5/2017, §§ 22-31; Rıza Gökçen Erus ve diğerleri, B. No: 2014/17391, 19/4/2018, §§ 24-30. Ayrıca AİHM'in izinsiz yapılan barışçıl toplantıda toplantıyı yöneten ya da organize edenlere idari para cezası verilmesi kararına ilişkin olarak bkz. Skiba/Polonya (k.k.), B. No: 10659/03, 7/7/2009; kabul edilemezlik kararı için bkz. Selma Elma, B. No: 2017/24902, 4/7/2019, § 21.

31. Ayrıca ilk derece mahkemesi kararlarında atıf yapılan AİHM kararları özetle şöyledir:

i. Cisse/Fransa kararında başvurucu, ülkede oturma izni olmayan bir grubun sözcüsü ve üyesidir. Göçmenlik statülerinin gözden geçirilmesindeki zorluklara dikkat çekmek için başvurucunun da aralarında olduğu ve çoğunluğu Afrika kökenli olan grup bir kiliseyi işgal etmiş ve eylem iki ay boyunca sürmüştür. Eylem basında geniş yer bulmuş ve birçok insan hakları örgütünce desteklenmiştir. Gösteri barışçıl olarak devam etmiş, ibadet edenler

engellenmemiş ve gösterinin kamu düzenini bozucu bir etkisi olmamıştır. Bununla birlikte gruptan açlık grevine başlayan on kişinin durumlarının gitgide kötüleşmesi ve sağlık şartlarının yetersizliği nedeniyle polis, kiliseden grubu tahliye etme kararı almış ve uygulamıştır. AİHM, belirtilen durumları da dikkate alarak toplantıya yapılan müdahalenin gerekli hâle geldiğine ve toplantı hakkının ihlal edilmediğine karar vermiştir.

ii. Rune Andersson/İsveç kabul edilemezlik kararında başvurucu, bölge mahkemesi önünde bir protesto gösterisi yapmak istemiştir. Polis yetkililerinin başvurucuya izin alması gerektiğini belirtmeleri üzerine başvurucu 1-5 kişi arasında göstericinin olacağını belirterek izin talebinde bulunmuştur. Kendisine izin verilen başvurucuya ilgili mevzuat gereğince 60 İsveç kronu (AİHM kararı tarihindeki kura göre yaklaşık 10 Amerikan dolarına denk gelmektedir. Bugünkü USD/TL kuruna göre yaklaşık 75 Türk lirası) damga vergisi tahakkuk ettirilmiştir. Başvurucu, polis merkezinden izin belgesini almış; yetkilileri tek kişi olacağı konusunda bilgilendirmiş ve aynı gün protesto gösterisini yapmıştır. Daha sonra gösteri için izin gerekmediği iddiasıyla idarenin kararına karşı hem idareye hem de mahkemeye itiraz etmiştir. İdare zaten başvurucuya izin verilmiş olduğunu belirterek itirazı reddetmiştir. Mahkeme tarafından da itirazı reddedilen başvurucu, damga vergisini ödememiş ve başvurucunun önceki bazı vergi alacaklarıyla birlikte söz konusu vergi alacağı da icra takibine konu olmuştur. Başvurucu, AİHM önünde diğer iddiaları yanında ödemesi gereken damga vergisinin ifade özgürlüğünü ihlal ettiği iddiasını da dile getirmiştir. AİHM, ilk olarak iznin 1-5 kişi arası gösterici için verildiğini not etmiş; ikinci olarak damga vergisinin diğer bir kanunda yer aldığını ve verginin gösteriye izin verilmesinin bir sonucu olduğunu belirtmiştir. AİHM bir gösteride izin şartının trafiğin düzenlenmesi ve kamu düzeninin sağlanması için aranabileceğini belirttikten sonra ödenmesi gereken tutarın düşük olması ve damga vergisi olarak uygulanmasını gözönüne alarak müdahalenin orantısız olmadığına ve dolayısıyla Sözleşme'nin 10. maddesi yönünden açık bir ihlalin bulunmadığına karar vermiştir.

iii. Cristian Ziliberberg/Moldova kararında; öğrenci olan başvurucu, öğrencilere şehir içi ulaşımda ayrıcalıklar tanınması amacıyla ve izin alınmadan yapılan bir gösteriye katılmıştır. Gösteriyi organize edenler de izin başvurusunda bulunmamıştır. Başta barışçıl başlayan gösteride bazı göstericiler tarafından daha sonra yumurta ve taş atılması nedeniyle polis müdahalesi olmuştur. Başvurucuya izin alınmadan yapılan bir gösteriye katıldığı için idare mahkemesi tarafından yapılan duruşma sonrasında 36 MDL (Moldova leyi) para cezası verilmiştir. AİHM kararında söz konusu ceza tutarının o tarihte 3,17 avroya denk geldiği belirtilmiştir. Başvurucu, bölge mahkemesine itirazda bulunmuştur. Bölge mahkemesi başvurucunun yokluğunda itirazı incelemiş ve itirazı reddetmiştir. Başvurucu; bölge mahkemesindeki duruşmaya usulüne uygun davet edilmediğini, duruşmaya davet yazısının duruşmadan sonra eline ulaştığını belirterek adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasıyla ve ret kararının kaldırılması talebiyle bölge mahkemesine başvurmuştur. AİHM, duruşmaya davet yazısının duruşmadan sadece bir gün önce postaya verildiğini tespit etmiş ve başvurucunun adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar vermiştir. AİHM para cezasına ilişkin olarak Sözleşme'nin 6. maddesinin uygulanabilirliğine ilişkin değerlendirmesinde 36 MDL'nin başvurucunun aylık gelirinin %60'ından fazlasına denk geldiğine dikkat çekmiştir.

V. İNCELEME VE GEREKÇE

32. Mahkemenin 14/10/2020 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Kişi Hürriyeti ve Güvenliği Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvuruculaların İddiaları

33. İlk dört başvurucu, eylem sürecinde 100'den fazla kez yakalandıklarını ve gözaltına alındıklarını belirterek kabahat üzerine verilecek idari para cezası ile saatlerce gözaltında tutulmak arasında bir orantılılık bulunmadığını ifade etmiştir. Söz konusu başvurucular, kolluğun yakalama yetkisinin doğması için kuvvetli suç şüphesinin varlığını gösteren olayların ve kişinin bir suçu işlediğini düşündürebilecek emarelerin varlığının bulunması gerektiğini ifade etmiş; koruma tedbiri uygulanması için şartların oluşmadığını iddia etmiştir. Başvurucular ayrıca idari para cezası verileceği için gecikmesinde sakınca bulunan bir hâlin de bulunmadığını belirterek kimliklerinin bilinmesine ve sonradan bir suç isnadı yapılmamasına rağmen her seferinde sürekli ve sistematik olarak gözaltına alınmaları nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

2. Değerlendirme

34. Anayasa Mahkemesi, kanunda öngörülen gözaltı süresinin aşıldığı veya yakalama ve gözaltına alınmanın hukuka aykırı olduğu iddialarına ilişkin olarak bireysel başvurunun incelendiği tarih itibarıyla asıl dava sonuçlanmamış da olsa -ilgili Yargıtay içtihatlarına atıf yaparak- 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinde öngörülen tazminat davası açma imkânının tüketilmesi gereken etkili bir hukuk yolu olduğu sonucuna varmıştır (Hikmet Kopar ve diğerleri [GK], B. No: 2014/14061, 8/4/2015, §§ 64-72; Hidayet Karaca [GK], B. No: 2015/144, 14/7/2015, §§ 53-64; Günay Dağ ve diğerleri [GK], B. No: 2013/1631, 17/12/2015, §§ 141-150).

35. Somut olayda başvuruculaların gözaltına alınmalarına ilişkin olarak gazete haberi dışında herhangi bir bilgi ya da belge sunmadıkları görülmektedir. Bu nedenle hangi günler ve kaç kez gözaltına alındıkları konusunda bir tespit yapılamamıştır. İncelenen başvurularda, başvuruculaların yakalama ve gözaltı tedbirlerinin hukuki olmadığına ilişkin ileri sürdükleri iddialarıyla ilgili olarak etkili bir hukuk yolu mevcut olduğundan yukarıda anılan kararlarda varılan sonuçlardan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

36. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Toplantı ve Gösteri Yürüyüşü Düzenleme Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvuruculaların İddiaları

37. Başvurucular, kamu görevinden ihraç edilmeleri nedeniyle uğradıkları haksızlıkları protesto etmek amacıyla trafiğe kapalı alanda, yaya ve araç trafiğini engellemeden ve kamu düzenini bozmadan barışçıl bir eylem gerçekleştirdiklerini belirtmiştir.

38. İlk dört başvurucu 2017 yılı Haziran ayı ortalarına kadar sürdürdükleri oturma eylemi sürecinde kendilerine 104 kez para cezası kesildiğini ve gözaltına alındıklarını ifade etmiştir. Başvurucular yaptıkları eylemin 2911 sayılı Kanun'da belirtilen nitelikte bir toplantı ve gösteri olmadığından önceden izin almalarının gerekmediğini ileri sürmüş ve yapılabilecek en barışçıl şekilde belediye bankında oturma eylemi yaparak protesto gerçekleştirdiklerini belirterek ifade özgürlükleri ile toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme haklarının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

39. Başvurucular eylem sürecinde hep aynı davranışı sergilemiş olmalarına rağmen bazı günler haklarında işlem yapılırken bazı günler işlem yapılmadığını, itirazlarının reddine ilişkin kararların da birbirinin aynı olduğunu, sadece tarihlerinin değiştirildiğini belirterek bu durumun etkili başvuru ve adil yargılanma haklarının ihlali olduğunu ileri sürmüştür.

2. Değerlendirme

40. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucular tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Birden fazla kişinin bir araya gelerek aynı konuda belli bir süre oturma eylemi yapmaları ve bu eylemler üzerine idari para cezası verilmesi nedeniyle başvuruculaın şikâyetinin toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı kapsamında incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir

41. Anayasa'nın "Toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı" kenar başlıklı 34. maddesi şöyledir:

"Herkes, önceden izin almadan, silahsız ve saldırısız toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkına sahiptir.

Toplantı ve gösteri yürüyüşü hakkı ancak, milli güvenlik, kamu düzeni, suç işlenmesinin önlenmesi, genel sağlığın ve genel ahlakın veya başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması amacıyla ve kanunla sınırlanabilir.

Toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının kullanılmasında uygulanacak şekil, şart ve usuller kanunda gösterilir."

a. Kabul Edilebilirlik Yönünden

42. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Esas Yönünden

i. Müdahalenin Varlığı

43. Toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının sadece kullanılması sırasında değil kullanılmasından sonraki işlemlerin de hak üzerinde sınırlayıcı etkisi bulunmaktadır (Selma Elma, § 33; sendika hakkına ilişkin olarak bkz. Eğitim ve Bilim Emekçileri Sendikası ve diğerleri [GK], B. No: 2014/920, 25/5/2017, § 48). Bu sebeple başvuruculaın oturma eylemi nedeniyle sonradan başvuruculara idari para cezası verilmesinin toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkına yönelik bir müdahale olduğu kabul edilmelidir.

ii. Müdahalenin İhlal Oluşturup Oluşturmadığı

44. Yukarıda anılan müdahale, Anayasa'nın 13. maddesinde belirtilen koşullara uygun olmadığı müddetçe Anayasa'nın 34. maddesinin ihlalini teşkil edecektir. Anayasa'nın 13. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Temel hak ve hürriyetler, ... yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, ... demokratik toplum düzeninin ... gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz."

45. Bu sebeple müdahalenin Anayasa'nın 13. maddesinde öngörülen ve somut başvuruya

uygun düşen, kanunlar tarafından öngörülme, Anayasa’nın ilgili maddesinde belirtilen nedenlere dayanma ve demokratik toplum düzeninin gereklerine uygunluk koşullarını sağlayıp sağlamadığının belirlenmesi gerekir.

(1) Kanunilik

46. 5326 sayılı Kanun'un 32. maddesinin kanunla sınırlama ölçütünü karşıladığı sonucuna varılmıştır (5326 sayılı Kanun'un 32. maddesine ilişkin kanunilik değerlendirmesi için bkz. Eğitim ve Bilim Emekçileri Sendikası ve diğerleri, §§ 52-69).

47. Ayrıca başvuruculara uygulanan idari para cezaları da olağanüstü hâl sürecinde öngörülen izin şartının yerine getirilmemiş olması sebebine dayandırıldığından söz konusu cezaların Anayasa’nın 34. maddesinin birinci fıkrasında yer alan "toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenlenmesinin izin şartına bağlanamayacağı" güvencesine aykırılık teşkil ettiği açıktır. Bununla birlikte bu güvenceye aykırı tedbirin olağanüstü dönemlerde temel hak ve özgürlüklerin kullanımının durdurulmasını ve sınırlandırılmasını düzenleyen Anayasa'nın 15. maddesi kapsamında meşru olup olmadığı hususu aşağıda incelenecektir (aynı yönde inceleme usulü için bkz. Selma Elma, §§ 37-39).

(2) Meşru Amaç

48. Başvuruculara idari para cezasıyla cezalandırılmasına ilişkin kararın Anayasa'nın 34. maddesinin ikinci fıkrasında yer alan sebeplerden kamu düzeninin korunmasına yönelik önlemlerin bir parçası olduğu ve meşru bir amaç taşıdığı sonucuna varılmıştır.

(3) Demokratik Toplum Düzeninin Gereklerine Uygunluk

(a) Genel İlkeler

49. Somut olaya uygulanan genel ilkeler için Anayasa Mahkemesinin Erdal Karadaş (B. No: 2017/22700, 28/5/2019, §§ 54-61) ve Selma Elma (aynı kararda bkz. §§ 41-47) kararlarına bakılabilir.

(b) İlkelerin Olaya Uygulanması

50. Somut olayda, Malatya Valiliği olağanüstü hâl ilan edilen dönemde il sınırları içinde 2911 sayılı Kanun kapsamında yol, meydan, cadde, sokak ve park gibi umuma açık alanlarda yapılacak her türlü toplantı ve gösteri yürüyüşü, basın açıklaması, stant kurma, imza kampanyası, bildiri dağıtma, pankart asma, çadır kurma, oturma eylemi gibi etkinliklerin yapılmasını izne bağlamıştır (bkz. § 10). Söz konusu kararın kamu düzeninin ve başkalarının haklarının korunması amacıyla alındığı görülmektedir.

51. Anayasa Mahkemesi benzer konuda verdiği Selma Elma kararında; başvurucunun toplantıyı organize eden ya da yönetenlerden birisi olduğu yönünde bir tespit yapılmadan barışçıl şekilde gerçekleşen basın açıklamasına katılması nedeniyle başvurucuya idari para cezası verilmesi şeklindeki müdahaleyi olağan dönem şartlarında Anayasa'nın sözüne ve demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun bulmamıştır. Anayasa'nın 15. maddesine göre yaptığı incelemede de olağanüstü hâl ilan edilen dönemde müdahalenin durumun gerektirdiği ölçüde hakkın sınırlanması gerekliliğine aykırılık teşkil ettiğini tespit eden Anayasa Mahkemesi barışçıl nitelikte olan toplantılarda olağanüstü hâl döneminde izin alma yükümlülüğünün tıpkı olağan dönemde bildirim yükümlülüğünde olduğu gibi ilgili basın açıklamasını organize edenlere veya yönetenlere ait olduğunun kabul edilmesi gerektiğinin altını çizmiştir (Selma Elma, §§ 51-62).

52. Yine Anayasa Mahkemesi Erdal Karadaş kararına konu olayda; olağanüstü hâl sürecinde 2017 yılının Şubat ayı içinde belli tarihlerde basın açıklaması yapmak için Kamu Emekçileri Sendikaları Konfederasyonu (KESK) Şubeler Platformu tarafından izin talebinde bulunulmuş, Valilikçe bu tarihlerden bazıları için izin verilmiş ve talep edilen diğer tarihlerde basın açıklamasına izin verilmemiştir. Anayasa Mahkemesi, izin verilmeyen tarihlerde barışçıl nitelikteki basın açıklamalarına katılan başvurucuya verilen iki adet idari para cezası şeklindeki müdahalenin olağan dönem şartlarında zorunlu bir toplumsal ihtiyaca karşılık gelmediği ve kamu düzeninin korunması amacı ile başvurucunun hakları arasında adil bir denge kurulamadığı tespitiyle demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun olmadığına karar vermiştir (Erdal Karadaş,§§ 72-76).

53. Anayasa'nın 15. maddesi yönünden yaptığı incelemede de müdahalenin durumun gerektirdiği ölçüde hakkın sınırlanması gerekliliğine aykırılık teşkil ettiğini tespit eden Anayasa Mahkemesi başvurucunun toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkına yönelik olarak Anayasa'nın 34. maddesinde belirtilen güvencelere aykırı bu müdahaleyi meşru kılmadığına karar vermiştir. Basın açıklamalarının barışçıl şekilde yapıldığını, barışçıl şekilde gerçekleşen eylemler nedeniyle de kamu düzeninin bozulmadığını, kamu düzeninin bozulma tehlikesinin varlığının da ikna edici ve yeterli gerekçelerle ortaya konulamadığını, belirtilen gerekçelerin genel nitelikte olduğunu ve somut olayda yaptırım konusu eylemlere özgü olmadığını dikkate alan Anayasa Mahkemesi başvurucunun özel durumunu ve sendika üyesi olmasını gözeterek idari para cezasının başvurucunun toplantı hakkına dolaylı bir müdahale teşkil ettiğine ve buna bağlı olarak caydırıcı etki doğurabileceğine karar vermiştir (Erdal Karadaş, §§ 77-83).

54. Olağanüstü hâl döneminde izin sisteminin öngörülmesinin amacı, yetkililere kamu düzenini bozabilecek olayların engellenebilmesi ve gerekli tedbirlerin önceden alınabilmesi imkânını sağlamaktır. Yine olağanüstü hâl sürecinde izin alma yükümlülüğüne uyulması, idarenin tedbir alabilmesi için olağan dönemlere göre daha fazla önem arz etmektedir. Buna göre birbirinden bağımsız şekilde ancak aynı amaca yönelik uzun süren zincirleme bir eyleme girişen başvuruculaların -olağanüstü hâl şartlarını gözetmek suretiyle her türlü toplantı ve gösteriyi izne bağlayan- Valilik Genelgesi'ne göre önceden izin almaları gerekmekte olup bunun olağanüstü hal dönemlerinde kamu düzenin sağlanmasındaki önemi açıktır. Bununla birlikte oturma eylemi başladıktan sonra ilk günden itibaren idarenin eylemden haberdar olduğu ve izin alınmamasının somut olayın şartlarında idarenin tedbir alabilmesi için esaslı unsur olmaktan çıktığı görülmektedir. Bu nedenle barışçıl bir eylem söz konusu olduğundan idarenin somut olayın şartlarını gözönünde bulundurarak gerekli tedbirleri aldıktan sonra kamu düzeni bozulması, bozulma tehlikesi veya başkalarının haklarının korunması gerekliliği gibi zorlayıcı şartlar oluşmadığı sürece barışçıl eyleme doğrudan veya dolaylı müdahalede bulunmaması esastır.

55. Öte yandan olayda başvuruculaların trafiğe kapalı alanda bankların üzerinde oturmak suretiyle ve barışçıl şekilde yaptıkları anlaşılan eylemleri nedeniyle kamu düzeninin bozulduğuna ya da bozulma tehlikesinin varlığına ilişkin bir tespit de bulunmamaktadır (trafiğin akışının doğrudan engellendiği durumlarda kamu düzeninin bozulduğu yönündeki değerlendirmeler için bkz. Güral Doğan, B. No: 2015/7453, 18/4/2019, §§ 54-56; Emre Soyaslan, B. No: 2014/11306, 18/4/2019, §§ 49-51).

56. Hâkimlik kararlarına bakıldığında (ilk dört başvurucu için) Anayasa ve uluslararası sözleşmeler ile AİHM kararlarına değinilerek bir denge kurulmaya çalışıldığı görülmektedir. Hâkimlik, kamu düzeni meşru amacı ile başvuruculaların toplantı hakkı arasında dengeleme

yaparken başvuruculara somut olayın özelliklerinden biri olan, Valiliğin kararının ve uyulmaması hâlinde sonuçlarının hatırlatıldığı hususunu da dikkate almıştır. Bununla birlikte başvurucuların eylemlerinin başlamasından birkaç ay önce KHK ile ihraç edilmelerinin başvurucular üzerindeki etkisinin de gözönüne alınması gerekir. Bu çerçevede başvurucuların -belirtilen özel durumları ve eylemin barışçıl niteliği karşısında- kamu otoriteleri üzerinde baskı oluşturmak ve sorunlarını kamuoyuna duyurmak amacıyla sadece bir bankta oturarak ve yaklaşık yetmiş gün boyunca barışçıl şekilde eylem yapmalarına demokratik bir toplumda katlanılmalıdır. Bu nedenle Hâkimliklerce verilen kararlarda adil bir denge kurulduğu söylenemez.

57. Sonuç olarak kamu otoritelerinin kamu düzeninin bozulduğu ya da bozulma tehlikesinin varlığını olağanüstü hâl şartlarıyla bağlantılı ve olgulara dayalı olarak ortaya koyamadıkları sonucuna varılmıştır. Ayrıca ilk dört başvurucu yönünden barışçıl şekilde uzun süre devam eden eylemlerde aynı kişilere çok sayıda idari para cezası uygulanmasının -sürecin bütününe bakıldığında- orantılı olduğundan söz edilemez.

58. Yukarıdaki bilgiler dikkate alındığında somut olayda başvuruculara eylemlerine yapılan müdahaleler yönünden bahsi geçen Selma Elma ve Erdal Karadaş kararlarındakinden farklı bir sonuca ulaşılması için bir neden bulunmamaktadır. Başvuruculara idari para cezası verilmesi şeklindeki müdahalenin zorunlu toplumsal bir ihtiyaca karşılık geldiğinin ilgili ve yeterli bir gerekçe ile ortaya konulduğunun kabul edilmesi mümkün olmamıştır.

59. Bununla birlikte söz konusu müdahalelerin Anayasa'nın olağanüstü dönemlerde temel hak ve özgürlüklerin kullanımının durdurulmasını ve sınırlandırılmasını düzenleyen 15. maddesi kapsamında meşru olup olmadığının incelenmesi gerekir.

60. Anayasa Mahkemesi tarafından daha önceki kararlarda, başvuru konusu olan somut olaylarda Anayasa'nın 15. maddesinin olağanüstü hâlin gerektirdiği şartların önceden izin alma yükümlülüğüne uymayanlara idari para cezası uygulanması suretiyle toplantı hakkının sınırlandırılmasını gerektirip gerektirmediği incelenmiştir. Barışçıl nitelikte bir etkinliğe katılan kişilerin salt basın açıklaması öncesinde izin yükümlülüklerini yerine getirmedikleri gerekçesiyle idari para cezasıyla cezalandırılmalarının -durumun gerektirdiği ölçüde hakkın sınırlanması gerekliliği karşısında- olağanüstü hâl döneminde de izlenen amaçla orantılı bir sınırlama olarak kabul edilemeyeceğine karar verilmiştir (Erdal Karadaş, §§ 77-83; Selma Elma, §§ 54-62).

61. Günlük yaşama, trafiğe veya kamu hizmetlerinin sunumuna engel oluşturmayan, güvenlik riski oluşturduğu da gösterilemeyen barışçıl eylemlere ilişkin eldeki başvurularda da bu kararlarda ulaşılan sonuçlardan ayrılmayı gerektiren bir yön bulunmamaktadır. Buna göre bütün başvurucular yönünden yapılan müdahalelerin olağan dönemde demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun olmadığı, yukarıda anılan kararlarda yapılan değerlendirmeler de dikkate alınarak somut olayda Anayasa'nın 15. maddesinin başvuruculara toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkına yönelik Anayasa'nın 34. maddesinde belirtilen güvencelere aykırı bu müdahaleyi meşru kılmadığı değerlendirilmiştir.

62. Açıklanan gerekçelerle -Anayasa'nın 15. maddesiyle birlikte değerlendirildiğinde- başvuruculara Anayasa'nın 34. maddesinde güvence altına alınan toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

C. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

63. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

“(1) Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir…

(2) Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir.”

64. İlk dört başvurucu, Hâkimliğin kendilerine ilişkin birer kararına istinaden başvuru yapmış olsalar da toplamda her birinin 25.000 TL'ye yaklaşan idari para cezasına maruz kaldıklarını ve 104 kez gözaltına alındıklarını iddia ederek bu hususların da gözönüne alınması ve ihlal tespiti yanında uygun görülecek miktarda bir tazminata karar verilmesi talebinde bulunmuştur. Hakkında iki kez idari para cezası hükmedilen beşinci başvurucu da ihlal tespiti ile uygun görülecek bir tazminata karar verilmesini talep etmiştir.

65. Anayasa Mahkemesinin Mehmet Doğan ([GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018) kararında ihlal sonucuna varıldığında ihlalin nasıl ortadan kaldırılacağı hususunda genel ilkeler belirlenmiştir. Anayasa Mahkemesi diğer bir kararında ise bu ilkelerle birlikte ihlal kararının yerine getirilmemesinin sonuçlarına da değinmiş ve bu durumun ihlalin devamı anlamına geleceği gibi ilgili hakkın ikinci kez ihlal edilmesiyle sonuçlanacağına işaret etmiştir (Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019).

66. Bireysel başvuru kapsamında bir temel hakkın ihlal edildiğine karar verildiği takdirde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırıldığından söz edilebilmesi için temel kural, mümkün olduğunca eski hâle getirmenin yani ihlalden önceki duruma dönülmesinin sağlanmasıdır. Bunun için ise öncelikle ihlalin kaynağı belirlenerek devam eden ihlalin durdurulması, ihlale neden olan karar veya işlemin ve bunların yol açtığı sonuçların ortadan kaldırılması, varsa ihlalin sebep olduğu maddi ve manevi zararların giderilmesi, ayrıca bu bağlamda uygun görülen diğer tedbirlerin alınması gerekmektedir (Mehmet Doğan, §§ 55, 57).

67. İhlalin mahkeme kararından kaynaklandığı veya mahkemenin ihlali gideremediği durumlarda Anayasa Mahkemesi, 6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası ile Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü’nün 79. maddesinin 1 numaralı fıkrasının (a) bendi uyarınca ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere kararın bir örneğinin ilgili mahkemeye gönderilmesine hükmeder. Anılan yasal düzenleme, usul hukukundaki benzer hukuki kurumlardan farklı olarak ihlali ortadan kaldırmak amacıyla yeniden yargılama sonucunu doğuran ve bireysel başvuruya özgülenen bir giderim yolunu öngörmektedir. Bu nedenle Anayasa Mahkemesi tarafından ihlal kararına bağlı olarak yeniden yargılama kararı verildiğinde usul hukukundaki yargılamanın yenilenmesi kurumundan farklı olarak ilgili mahkemenin yeniden yargılama sebebinin varlığını kabul hususunda herhangi bir takdir yetkisi bulunmamaktadır. Dolayısıyla böyle bir kararın kendisine ulaştığı mahkemenin yasal yükümlülüğü, ilgilinin talebini beklemeksizin Anayasa Mahkemesinin ihlal kararı nedeniyle yeniden yargılama kararı vererek devam eden ihlalin sonuçlarını gidermek üzere gereken işlemleri yerine getirmektir (Mehmet Doğan, §§ 58, 59; Aligül Alkaya ve diğerleri (2),§§ 57-59, 66, 67).

68. İncelenen başvuruda izinsiz oturma eylemi yaptıkları ve bu suretle emre aykırı davrandıkları gerekçesiyle başvuruculara uygulanan idari para cezası nedeniyle toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşılmıştır. Dolayısıyla ihlalin idarenin işleminden kaynaklandığı anlaşılmaktadır. Bununla birlikte ilgili Hâkimlikler de ihlali gidememiştir.

69. Bu durumda toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Yapılacak yeniden yargılama ise bireysel başvuruya özgü düzenleme içeren 6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasına göre ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılmasına yöneliktir. Bu kapsamda yapılması gereken iş, yeniden yargılama kararı verilerek Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar verilmesinden ibarettir. Bu sebeple kararın bir örneğinin yeniden yargılama yapılmak üzere ilgili Hâkimliklere gönderilmesine karar verilmesi gerekmektedir.

70. Öte yandan somut olayda oturma eylemleri sürecinde uygulanan idari para cezaları, eylem sürecinde ihlale yol açan müdahalenin sıklığı ve somut olayın özellikleri dikkate alınarak ihlalin tespit edilmesinin ilk dört başvurucunun uğradığı zararın giderilmesi bakımından yetersiz kalacağı açıktır. Dolayısıyla eski hâle getirme kuralı çerçevesinde ihlalin bütün sonuçlarıyla ortadan kaldırılabilmesi için toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlali nedeniyle yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında ilk dört başvurucuya ayrı ayrı net 6.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir. Beşinci başvurucu hakkında verilen yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından ayrıca tazminata hükmedilmesine gerek görülmemiştir.

71. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 1.287,50 TL harç ve 3.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 4.287,50 yargılama giderinin başvuruculara müştereken ödenmesine karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 34. maddesinde güvence altına alınan toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin toplantı ve gösteri yürüyüşü hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Malatya 1. Sulh Ceza Hâkimliğine (D.İş 2017/1975, 2017/1978, 2017/1842 ve 2017/1999) ve Malatya 2. Sulh Ceza Hâkimliğine (D.İş 2017/1218, 2017/1219 ve 2017/2361) GÖNDERİLMESİNE,

D. İlk dört başvurucuya ayrı ayrı net 6.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, beşinci başvurucunun tazminat talebinin REDDİNE,

E. 1.287,50 TL harç ve 3.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 4.287,50 yargılama

giderinin başvuruculara MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvuruculaların Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 14/10/2020 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

HAMİYET SÜRÜCÜ

B. No: 2017/32292 | Karar tarihi: 14.10.2020

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2017/32292

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

HAMİYET SÜRÜCÜ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2017/32292)

Karar Tarihi: 14/10/2020

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Burhan ÜSTÜN

Hicabi DURSUN

Selahaddin MENTEŞ

Raportör : Fatma Burcu NACAR YÜCE

Başvurucu : Hamiyet SÜRÜCÜ

Vekili : Av. Öznur AKIN ÖZKAPLAN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, işe iade istemiyle açılan davanın karar verilmesine yer olmadığına dair bir hükümle sonuçlanması nedeniyle mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 21/8/2017 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık görüş bildirmemiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

A. Bireysel Başvurudan Önceki Süreç

8. Başvurucu, En-Ka Temizlik San. ve Tic. Ltd. Şti.nin işçisi olarak Van Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlüğü Çocuk Evleri Koordinasyon Merkezi Müdürlüğünde (Kurum) çocuk bakım elamanı olarak çalışmaktayken hakkında yapılan güvenlik soruşturması kapsamında terör örgütleri ile irtibatı, iltisakı, örgütlere mensubiyeti ve aidiyeti olduğu gerekçesiyle 5/5/2017 tarihinde iş akdi feshedilmiştir.

9. Başvurucu 11/5/2017 tarihli dilekçesiyle iş akdinin geçerli bir nedene dayanılmadan feshedildiğini belirterek asıl işveren ve alt işveren aleyhine işe iade istemiyle dava açmıştır.

10. Van 1. İş Mahkemesi 19/7/2017 tarihli karar ile kamu kurumu niteliğindeki bir işyerinde işçi statüsüyle çalışmakta olan başvurucunun iş sözleşmesinin 22/7/2016 tarihli ve 667 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Alınan Tedbirlere İlişkin Kanun Hükmünde Kararname (KHK) hükümlerine dayalı olarak feshedildiği ve 2/1/2017 tarihli ve 685 sayılı Olağanüstü Hal İşlemleri İnceleme Komisyonu Kurulması Hakkında KHK hükümleri uyarınca davayı inceleme yetkisinin Olağanüstü Hal İşlemlerini İnceleme Komisyonuna (OHAL Komisyonu) ait olduğu gerekçesiyle karar verilmesine yer olmadığına ve dosyanın OHAL Komisyonuna gönderilmesine kesin olarak karar vermiştir.

11. Nihai karar 24/7/2017 tarihinde tebliğ edilmiş, başvurucu 21/8/2017 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

B. Bireysel Başvurudan Sonraki Süreç

12. Başvurucu, karara karşı 22/11/2017 tarihinde istinaf başvurusunda bulunmuştur.

13. Erzurum Bölge Adliye Mahkemesi 6. Hukuk Dairesi (Daire) 22/3/2018 tarihli kararıyla istinaf başvurusunu reddetmiştir. Daire gerekçesinde; Mahkemenin vakıa ve hukuki değerlendirmesinde usul ve esas yönünden yasaya aykırılık bulunmadığı, karar verilmesine yer olmadığına yönelik verilen karara ilişkin süresinde istinaf talebinde bulunulmadığı gibi yargılamanın yenilenmesi şartlarının da oluşmadığı, dosyanın gönderilmesine karar verilen OHAL Komisyonunun görevsiz olduğuna karar vermesi durumunda dosyanın mahkemesine iadesine karar verebileceğini belirterek istinaf talebini reddetmiştir.

14. OHAL Komisyonunun 6/6/2018 tarihli kararında, başvurucu hakkında KHK kapsamında herhangi bir işlem tesis edilmediği, dolayısıyla OHAL Komisyonunca yapılacak işlem bulunmadığı belirtilerek dosyanın Mahkemeye iadesine karar verilmiş, dosya ile ilgili olarak Mahkemece herhangi bir işlem yapılmamıştır.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. Ulusal Hukuk

1. Kanun Hükümleri

15. Karar tarihinde yürürlükte bulunan 30/1/1950 tarihli ve 5521 sayılı mülga İş Mahkemeleri Kanunu'nun 1. maddesi şöyledir:

"İş Kanununa göre işçi sayılan kimselerle (o kanunun değiştirilen ikinci maddesinin Ç, D ve E fıkralarında istisna edilen işlerde çalışanlar hariç) işveren veya işveren vekilleri arasında iş akdinden veya iş Kanununa dayanan her türlü hak iddialarından doğan hukuk uyuşmazlıklarının çözülmesi ile görevli olarak lüzum görülen yerlerde iş mahkemeleri kurulur.''

16. 12/10/2017 tarihli ve 7036 sayılı İş Mahkemeleri Kanunu'nun 5. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"(1) İş mahkemeleri;

a) 5953 sayılı Kanuna tabi gazeteciler, 854 sayılı Kanuna tabi gemiadamları, 22/5/2003 tarihli ve 4857 sayılı İş Kanununa veya 11/1/2011 tarihli ve 6098 sayılı Türk Borçlar Kanununun İkinci Kısmının Altıncı Bölümünde düzenlenen hizmet sözleşmelerine tabi işçiler ile işveren veya işveren vekilleri arasında, iş ilişkisi nedeniyle sözleşmeden veya kanundan doğan her türlü hukuk uyuşmazlıklarına,

...

ilişkin dava ve işlere bakar."

17. 22/5/2003 tarihli 4857 sayılı İş Kanunu'nun ''İşverenin haklı nedenle derhal fesih hakkı'' kenar başlıklı 25. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

“II- Ahlak ve iyi niyet kurallarına uymayan haller ve benzerleri:

a) İş sözleşmesi yapıldığı sırada bu sözleşmenin esaslı noktalarından biri için gerekli vasıflar veya şartlar kendisinde bulunmadığı halde bunların kendisinde bulunduğunu ileri sürerek, yahut gerçeğe uygun olmayan bilgiler veya sözler söyleyerek işçinin işvereni yanıltması.

b) İşçinin, işveren yahut bunların aile üyelerinden birinin şeref ve namusuna dokunacak sözler sarfetmesi veya davranışlarda bulunması, yahut işveren hakkında şeref ve haysiyet kırıcı asılsız ihbar ve isnadlarda bulunması.

c) İşçinin işverenin başka bir işçisine cinsel tacizde bulunması.

d) İşçinin işverene yahut onun ailesi üyelerinden birine yahut işverenin başka işçisine sataşması, işyerine sarhoş yahut uyuşturucu madde almış olarak gelmesi ya da işyerinde bu maddeleri kullanması.

e) İşçinin, işverenin güvenini kötüye kullanmak, hırsızlık yapmak, işverenin meslek sırlarını ortaya atmak gibi doğruluk ve bağlılığa uymayan davranışlarda bulunması.

f) İşçinin, işyerinde, yedi günden fazla hapisle cezalandırılan ve cezası ertelenmeyen bir

suç işlemesi.

g) İşçinin işverenden izin almaksızın veya haklı bir sebebe dayanmaksızın ardı ardına iki iş günü veya bir ay içinde iki defa herhangi bir tatil gününden sonraki iş günü, yahut bir ayda üç iş günü işine devam etmemesi.

h) İşçinin yapmakla ödevli bulunduğu görevleri kendisine hatırlatıldığı halde yapmamakta ısrar etmesi.

ı) İşçinin kendi isteği veya savsaması yüzünden işin güvenliğini tehlikeye düşürmesi, işyerinin malı olan veya malı olmayıp da eli altında bulunan makineleri, tesisatı veya başka eşya ve maddeleri otuz günlük ücretinin tutarıyla ödeyemeyecek derecede hasara ve kayba

uğratması."

18. 4857 sayılı Kanun'un ''Derhal fesih hakkını kullanma süresi'' kenar başlıklı 26. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"24 ve 25 inci maddelerde gösterilen ahlak ve iyiniyet kurallarına uymayan hallere dayanarak işçi veya işveren için tanınmış olan sözleşmeyi fesih yetkisi, iki taraftan birinin bu çeşit davranışlarda bulunduğunu diğer tarafın öğrendiği günden başlayarak altı iş günü geçtikten ve her halde fiilin gerçekleşmesinden itibaren bir yıl sonra kullanılamaz. Ancak işçinin olayda maddi çıkar sağlaması halinde bir yıllık süre uygulanmaz.''

19. 4857 sayılı Kanun'un ''Sözleşmenin feshinde usul'' kenar başlıklı 19. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"İşveren fesih bildirimini yazılı olarak yapmak ve fesih sebebini açık ve kesin bir şekilde belirtmek zorundadır.''

20. 4857 sayılı Kanun'un ''Feshin geçerli sebebe dayandırılması'' kenar başlıklı 18. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

''Otuz veya daha fazla işçi çalıştıran işyerlerinde en az altı aylık kıdemi olan işçinin belirsiz süreli iş sözleşmesini fesheden işveren, işçinin yeterliliğinden veya davranışlarından ya da işletmenin, işyerinin veya işin gereklerinden kaynaklanan geçerli bir sebebe dayanmak zorundadır.''

21. 667 sayılı KHK'nın 4. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"(1) Terör örgütlerine veya Milli Güvenlik Kurulunca Devletin milli güvenliğine karşı faaliyette bulunduğuna karar verilen yapı, oluşum veya gruplara üyeliği, mensubiyeti veya iltisakı yahut bunlarla irtibatı olduğu değerlendirilen;

...

f) 14/7/1965 tarihli ve 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu ile bu Kanun Hükmünde Kararnamenin 3 üncü maddesinde belirtilenler hariç diğer mevzuata tabi her türlü kadro, pozisyon ve statüde (işçi dahil) istihdam edilen personel, ilgili kurum veya kuruluşun en üst yöneticisi başkanlığında bağlı, ilgili veya ilişkili bakan tarafından oluşturulan kurulun teklifi üzerine ilgisine göre ilgili bakan onayıyla kamu görevinden çıkarılır,

g) Bir bakanlığa bağlı, ilgili veya ilişkili olmayan diğer kurumlarda her türlü kadro, pozisyon ve statüde (işçi dahil) istihdam edilen personel, birim amirinin teklifi üzerine atamaya yetkili amirin onayıyla kamu görevinden çıkarılır."

22. 685 sayılı KHK'nın 1. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"(1) Anayasanın 120 nci maddesi kapsamında ilan edilen ve 21/7/2016 tarihli ve 1116 sayılı Türkiye Büyük Millet Meclisi Kararıyla onaylanan olağanüstü hal kapsamında, terör örgütlerine veya Milli Güvenlik Kurulunca Devletin milli güvenliğine karşı faaliyette bulunduğuna karar verilen yapı, oluşum veya gruplara üyeliği, mensubiyeti, aidiyeti, iltisakı veya bunlarla irtibatı olduğu gerekçesiyle başka bir idari işlem tesis edilmeksizin doğrudan kanun hükmünde kararname hükümleri ile tesis edilen işlemlere ilişkin başvuruları değerlendirmek ve karara bağlamak üzere Olağanüstü Hal İşlemleri İnceleme Komisyonu kurulmuştur.''

23. 685 sayılı KHK'nın geçici 1. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

“Bu dosyalar hakkında yargı mercilerince karar verilmesine yer olmadığına ve tarafların yaptıkları masrafların üzerlerinde bırakılmasına dosya üzerinden kesin olarak karar verilir, vekâlet ücretine hükmedilmez. Bu dosyalar, yeni bir başvuru şartı aranmaksızın incelenmek üzere Komisyona gönderilir.”

2. Yargısal Kararlar

24. Yargıtay 9. Hukuk Dairesinin 28/3/2018 tarihli ve E.2017/24765, K.2018/6824 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"Davacı, davalı işyerinde çalışırken FETÖ/PDY terör örgütü ile irtibat ve iltisakının bulunduğu şüphesiyle 667 sayılı KHK’nın 4. maddesinin 1. fıkrasının g bendi gereğince işten çıkartılmıştır. Aynı KHK’nın 4. maddesinin 2. fıkrasının ise '1. fıkra uyarınca görevine son verilenler bir daha kamu hizmetinde istihdam edilemez, doğrudan veya dolaylı olarak görevlendirilemezler' hükmüne yer verilmiş ise de fesih işlemine karşı yargı yolu açık olduğuna göre yargı makamları işten çıkartılmış olan işçinin FETÖ/PDY ile irtibat ve iltisakına dair delil durumunu değerlendirerek sonucuna göre karar vermelidir.

Somut olay bakımından davacının FETÖ/PDY ile irtibat ve iltisakı bakımından dosyaya 667 sayılı KHK’nın 4. maddesinin 1. fıkrasının g bendindeki usule göre işten çıkarıldığı hususu dışında hiçbir delil sunulamamış, ayrıca davacı hakkında adli veya idari soruşturma da yapılmamıştır. Açıklanan delil durumuna göre davacının FETÖ/PDY ile irtibat ve iltisaklı olduğuna dair somut hiçbir delil gösterilemediğinden davanın kabulü gerekirken işverenin feshinin geçerli olduğunu kabul eden Bölge Adliye Mahkemesi kararının bozularak ortadan kaldırılmasına karar vermek gerekmiştir.''

25. Yargıtay 22. Hukuk Dairesinin 20/10/2017 tarihli ve E.2017/43277, K.2017/25144 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"Davacının iş sözleşmesinin feshi 667 sayılı KHK'nın 4. maddesi doğrultusunda davalı işverence oluşturulan komisyon kararıyla davalı idare tarafından gerçekleştirilmiştir.

Davacı işçi 4857 sayılı İş Kanunu hükümleri çerçevesinde çalışmış olmakla iş sözleşmesinin 29.07.2016 tarihindeki feshinde İş Kanunu'nun 18. ve devamı maddeleri hükümleri uygulanmalıdır.

Somut olayda davacının iş akdinin feshine neden olan bilgi ve belge işverence tam olarak ibraz edilememiştir. Davacının iş akdinin feshine dayanak objektif değerlendirmelerin neler olduğu, hangi bilgi ve belgelerin feshe gerekçe yapıldığı davalı Kurumdan araştırılmalı; ayrıca davacı hakkında mevcut ise adli ya da idari soruşturma evrakları, Emniyet Genel Müdürlüğü ve Jandarma Genel Komutanlığı'nın Terörle Mücadele, Kaçakçılık, Organize Suçlar ve İstihbarat ile ilgili birimlerinden ve Bilgi Teknolojileri Kurumundan varsa davacı ile ilgili bilgi ve belgeler ile yine Bank Asyaya açılmış mevduat hesapları, hesap hareketleri ve bankacılığa ilişkin işlemler olup olmadığı sorulmalı, tüm bilgi ve belgeler değerlendirilerek sonucuna göre hüküm kurulmalıdır. Eksik incelemeyle yazılı gerekçe ile davanın reddi hatalı olup bozmayı gerektirir.''

B. Uluslararası Hukuk

26. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) 6. maddesinin (1) numaralı fıkrasının ilgili kısmı şöyledir:

"Herkes davasının, medeni hak ve yükümlülükleriyle ilgili uyuşmazlıklar ... konusunda karar

verecek olan,... bir mahkeme tarafından ... görülmesini isteme hakkına sahiptir..."

27. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM), Sözleşme'nin 6. maddesinin (1) numaralı fıkrasının açık bir biçimde mahkeme veya yargı merciine erişim hakkından söz etmese de -maddede kullanılan terimler bir bütün olarak bağlamıyla birlikte dikkate alındığında- mahkemeye erişim hakkını da garanti altına aldığı sonucuna ulaşıldığını belirtmiştir (Golder/Birleşik Krallık [GK], B. No: 4451/70, 21/2/1975, §§ 28-36). AİHM'e göre mahkemeye erişim hakkı Sözleşme'nin 6. maddesinin (1) numaralı fıkrasında mündemiçtir. Bu çıkarsama, Sözleşmeci devletlere yeni yükümlülük yükleyen genişletici bir yorum olmayıp 6. maddenin (1) numaralı fıkrasının birinci cümlesinin lafzının Sözleşme'nin amaç ve hedefleri ile hukukun genel prensiplerinin gözetilerek birlikte okunmasına dayanmaktadır. Sonuç olarak Sözleşme'nin 6. maddesinin (1) numaralı fıkrası, herkesin medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili iddialarını mahkeme önüne getirme hakkına sahip olmasını kapsamaktadır (Golder/Birleşik Krallık, § 36).

V. İNCELEME VE GEREKÇE

28. Mahkemenin 14/10/2020 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

29. Başvurucu; görevinden OHAL KHK'ları ile ihraç edilmediğini, güvenlik araştırması sonucuna göre iş akdinin feshedildiğini, dolayısıyla OHAL Komisyonuna başvuru şartlarını taşımadığı hâlde Mahkemenin davayı incelemeden dosyayı OHAL Komisyonuna gönderdiğini, Mahkemenin davanın esasını çözümlemeden bu şekilde karar vermesi nedeniyle mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

30. Anayasa'nın iddianın değerlendirilmesinde dayanak alınacak "Hak arama hürriyeti" kenar başlıklı 36. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma (Değişik ibare: 3.10.2001-4709/14 md.) ile adil yargılanma hakkına sahiptir."

31. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Başvurucunun temel iddiasının davanın esası hakkında karar verilmemesine yönelik olması nedeniyle başvuru, mahkemeye erişim hakkı kapsamında incelenmiştir.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

32. Başvuru konusu dava sürecinde Mahkemenin dosyayı OHAL Komisyonuna gönderdiği, Komisyonun da herhangi bir karar vermeden dosyayı Mahkemeye iade ettiği anlaşılmış ise de Mahkemenin 19/7/2017 tarihli kararı nihai karar niteliğinde olduğu gibi Komisyonun iadesinden sonra Mahkemenin herhangi bir işlem yapmadığı, dolayısıyla bireysel başvuru açısından başvuru yollarının tüketildiğinin kabul edilmesi gerektiği anlaşılmıştır.

33. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine yönelik iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

a. Müdahalenin Varlığı ve Hakkın Kapsamı

34. Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrasında herkesin yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddiada bulunma ve savunma hakkına sahip olduğu belirtilmiştir. Dolayısıyla mahkemeye erişim hakkı, Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan hak arama özgürlüğünün bir unsurudur. Diğer yandan Anayasa'nın 36. maddesine adil yargılanma ibaresinin eklenmesine ilişkin gerekçede, Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası sözleşmelerce de güvence altına alınan adil yargılanma hakkının madde metnine dâhil edildiği vurgulanmıştır. AİHM, Sözleşme'nin 6. maddesinin (1) numaralı fıkrasının mahkemeye erişim hakkını içerdiğini belirtmektedir (Özbakım Özel Sağlık Hiz. İnş. Tur. San. ve Tic. Ltd. Şti., B. No:2014/13156, 20/4/2017, § 34).

35. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan hak arama özgürlüğü, bir temel hak olmanın yanında diğer temel hak ve özgürlüklerden gereken şekilde yararlanılmayı ve bunların korunmasını sağlayan en etkili güvencelerden biridir. Bu bakımdan davanın bir mahkeme tarafından görülebilmesi ve kişinin adil yargılanma hakkı kapsamına giren güvencelerden faydalanabilmesi için ilk olarak kişiye iddialarını ortaya koyma imkânının tanınması gerekir. Diğer bir ifadeyle dava yoksa adil yargılanma hakkının sağladığı güvencelerden yararlanmak mümkün olamaz (Mohammed Aynosah, B. No: 2013/8896, 23/2/2016, § 33).

36. Anayasa Mahkemesi bireysel başvuru kapsamında yaptığı değerlendirmelerde mahkemeye erişim hakkının bir uyuşmazlığı mahkeme önüne taşıyabilmek ve uyuşmazlığın etkili bir şekilde karara bağlanmasını isteyebilmek anlamına geldiğini ifade etmiştir (Özkan Şen, B. No: 2012/791, 7/11/2013, § 52).

37. Öte yandan Anayasa'nın 36. maddesinin ikinci fıkrasında hiçbir mahkemenin görev ve yetkisi içindeki davaya bakmaktan kaçınamayacağı belirtilmiştir. Bu bağlamda adil yargılanma hakkı, koşulları bulunduğu takdirde kişilere davanın görüldüğü mahkemeden uyuşmazlığın esasının incelenmesini isteme güvencesini de sağlar.

38. Somut olayda başvurucunun işe iade istemli davasının esası hakkında bir inceleme yapılmaması nedeniyle mahkemeye erişim hakkına yönelik bir müdahalenin bulunduğu görülmektedir.

b. Müdahalenin İhlal Oluşturup Oluşturmadığı

39. Adil yargılanma hakkının görünümlerinden biri olan mahkemeye erişim hakkı, mutlak bir hak olmayıp bu hakkın sınırlandırılması mümkündür. Ancak mahkemeye erişim hakkına müdahalede bulunulurken Anayasa'nın temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılmasına ilişkin genel ilkeleri düzenleyen 13. maddesinin gözönünde bulundurulması gerekmektedir.

40. Anayasa'nın 13. maddesi şöyledir:

"Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve lâik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz."

41. Yukarıda anılan müdahale, Anayasa'nın 13. maddesinde belirtilen koşullara uygun olmadığı takdirde 36. maddesinin ihlalini teşkil edecektir. Bu sebeple müdahalenin

Anayasa'nın 13. maddesinde öngörülen ve somut başvuruya uygun düşen, kanun tarafından öngörülme, haklı bir sebebe dayanma (meşru amaç) ve ölçülülük ilkesine aykırı olmama koşullarına uygun olup olmadığının belirlenmesi gerekir

42. Hak ve özgürlüklerin, bunlara yapılacak müdahalelerin ve sınırlandırmaların kanunla düzenlenmesi bu haklara ve özgürlüklere keyfî müdahaleyi engelleyen, hukuk güvenliğini sağlayan demokratik hukuk devletinin en önemli unsurlarından biridir (Tahsin Erdoğan, B. No: 2012/1246, 6/2/2014, § 60).

43. Müdahalenin kanuna dayalı olması öncelikle şeklî manada bir kanunun varlığını zorunlu kılar. Şeklî manada kanun, Türkiye Büyük Millet Meclisi (TBMM) tarafından Anayasa'da belirtilen usule uygun olarak kanun adı altında çıkarılan düzenleyici yasama işlemidir. Hak ve özgürlüklere müdahale edilmesi ancak yasama organınca kanun adı altında çıkarılan düzenleyici işlemlerde müdahaleye imkân tanıyan bir hükmün bulunması şartına bağlıdır. TBMM tarafından çıkarılan şeklî anlamda bir kanun hükmünün bulunmaması hakka yapılan müdahaleyi anayasal temelden yoksun bırakır (Ali Hıdır Akyol ve diğerleri [GK], B. No: 2015/17510, 18/10/2017, § 56).

44. Somut olayda Van Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlüğü bünyesinde alt işverene bağlı olarak çalışan başvurucunun işe iade istemiyle açmış olduğu davada OHAL Komisyonunun görevli olduğu gerekçesiyle karar verilmesine yer olmadığına dair karar verilmiştir.

45. Mahkemenin dayanmış olduğu 685 sayılı KHK'nın ilgili maddesinde terör örgütlerine veya devletin millî güvenliğine karşı faaliyette bulunduğuna Millî Güvenlik Kurulunca karar verilen yapı, oluşum veya gruplara üyeliği, mensubiyeti, aidiyeti, iltisakı veya bunlarla irtibatı olduğu gerekçesiyle başka bir idari işlem tesis edilmeksizin doğrudan KHK hükümleri ile tesis edilen işlemlere ilişkin başvuruları değerlendirmek ve karar vermek üzere bir inceleme komisyonunun kurulduğu belirtilmektedir. Anılan KHK'nın yürürlüğe girmesinden sonra benzer uyuşmazlıkların temyiz mercii Yargıtay 9. ve 22. Hukuk Daireleri, doğrudan KHK ile iş akdi feshedilenler hariç olmak üzere KHK'nın verdiği yetkiye dayalı olsa bile idari tasarrufla iş akdi feshedilenlerin açmış olduğu işe iade davalarının esastan inceleneceğine dair kararlar vermiştir (bkz. §§ 24, 25).

46. İş mahkemeleri, karar tarihinde yürürlükte bulunan 5521 sayılı mülga Kanun -ve aynı zamanda bu Kanunu yürürlükten kaldıran 7036 sayılı Kanun- hükümlerine göre işçi sayılan kişilerle işveren arasındaki iş sözleşmesine veya 4857 sayılı Kanun'a dayanan uyuşmazlıkların çözümü için kurulmuş mahkemelerdir. 685 sayılı KHK'nın 1. maddesinde OHAL Komisyonunun yetkisinin başka bir idari işlem tesis edilmeksizin doğrudan kanun hükmünde kararname hükümleri ile tesis edilen işlemlere ilişkin başvurularla sınırlı olduğu herhangi bir duraksamaya yer vermeyecek şekilde açıkça düzenlenmiş ve Yargıtay uygulamalarında da KHK'ya dayalı hukuki işlemle tesis edilen fesih işlemlerinin yargısal denetime tabi olduğu net bir şekilde ifade edilmiştir (Ahmet Özdoğan, B. No: 2017/26326, 9/1/2019, § 45).

47. Buna göre somut olayda ilk derece mahkemesinin OHAL Komisyonunu işaret ederek önüne gelen uyuşmazlığın esası hakkında inceleme yapmadan yargılamayı sona erdirmesinin kanuni dayanağının bulunmadığı sonucuna varılmıştır.

48. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

49. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

“(1) Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir…

(2) Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir.”

50. Başvurucu, ihlalin tespit edilmesini istemiş ve tazminat talebinde bulunmuştur.

51. Anayasa Mahkemesinin Mehmet Doğan kararında ihlal sonucuna varıldığında ihlalin nasıl ortadan kaldırılacağı hususunda genel ilkeler belirlenmiştir (B. No: 2014/8875, 7/6/2018, [GK]). Mahkeme diğer bir kararında ise bu ilkelerle birlikte ihlal kararının yerine getirilmemesinin sonuçlarına da değinmiş ve bu durumun ihlalin devamı anlamına geleceği gibi ilgili hakkın ikinci kez ihlal edilmesiyle sonuçlanacağına da işaret etmiştir (Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019).

52. Bireysel başvuru kapsamında bir temel hakkın ihlal edildiğine karar verildiği takdirde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırıldığından söz edilebilmesi için temel kural mümkün olduğunca eski hâle getirmenin yani ihlalden önceki duruma dönülmesinin sağlanmasıdır. Bunun için ise öncelikle ihlalin kaynağı belirlenerek devam eden ihlalin durdurulması, ihlale neden olan karar veya işlemin ve bunların yol açtığı sonuçların ortadan kaldırılması, varsa ihlalin sebep olduğu maddi ve manevi zararların giderilmesi, ayrıca bu bağlamda uygun görülen diğer tedbirlerin alınması gerekmektedir (Mehmet Doğan, §§ 55, 57).

53. İhlalin mahkeme kararından kaynaklandığı veya mahkemenin ihlali gideremediği durumlarda Anayasa Mahkemesi, 6216 sayılı Kanun’un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası ile İçtüzük’ün 79. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (a) bendi uyarınca, ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere kararın bir örneğinin ilgili mahkemeye gönderilmesine hükmeder. Anılan yasal düzenleme, usul hukukundaki benzer hukuki kurumlardan farklı olarak, ihlali ortadan kaldırmak amacıyla yeniden yargılama sonucunu doğuran ve bireysel başvuruya özgülenen bir giderim yolunu öngörmektedir. Bu nedenle Anayasa Mahkemesi tarafından ihlal kararına bağlı olarak yeniden yargılama kararı verildiğinde, usul hukukundaki yargılamanın yenilenmesi kurumundan farklı olarak ilgili mahkemenin yeniden yargılama sebebinin varlığını kabul hususunda herhangi bir takdir yetkisi bulunmamaktadır. Dolayısıyla böyle bir karar kendisine ulaşan mahkemenin yasal yükümlülüğü, ilgilinin talebini beklemeksizin Anayasa Mahkemesinin ihlal kararı nedeniyle yeniden yargılama kararı vererek devam eden ihlalin sonuçlarını gidermek üzere gereken işlemleri yerine getirmektir (Mehmet Doğan, §§ 58-59; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), §§ 57-59, 66-67).

54. Anayasa Mahkemesi, başvurucunun işe iade istemiyle açmış olduğu davada idari bir organın görevi kapsamında kaldığı gerekçesiyle karar verilmesine yer olmadığı yönünde karar verilmesinin mahkemeye erişim hakkını ihlal ettiği sonucuna varmıştır. Dolayısıyla somut başvuruda ihlalin mahkeme kararından kaynaklandığı anlaşılmaktadır.

55. Bu durumda mahkemeye erişim hakkına yönelik ihlalin ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Yapılacak yeniden yargılama ise bireysel başvuruya özgü düzenleme içeren 6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasına göre ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılmasına yöneliktir. Bu kapsamda yapılması gereken iş, yeniden yargılama kararı verilerek Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar verilmesinden ibarettir. Bu sebeple kararın bir örneğinin yeniden yargılama yapılmak üzere Van 1. İş Mahkemesine gönderilmesine karar verilmesi gerekmektedir.

56. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

57. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 257,50 TL harç ve 3.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 3.257,50 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin Anayasa'nın 36. maddesinde güvenceye bağlanan mahkemeye erişim hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Van 1. İş Mahkemesine (E.2017/499-K.2017/792) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucunun tazminat talebinin REDDİNE,

E. 257,50 TL harç ve 3.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 3.257,50 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemenin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin bilgi için Erzurum Bölge Adliye Mahkemesi 6. Hukuk Dairesine GÖNDERİLMESİNE,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 14/10/2020 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

RAŞİT DÖRTYOL

B. No: 2017/33829 | Karar tarihi: 14.10.2020

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2017/33829

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

RAŞİT DÖRTYOL BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2017/33829)

Karar Tarihi: 14/10/2020

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Burhan ÜSTÜN

Hicabi DURSUN

Selahaddin MENTEŞ

Raportör : Elif ÇELİKDEMİR ANKITCI

Başvurucu : Raşit DÖRTYOL

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, ceza infaz kurumunda kamu görevlileri tarafından fiziksel şiddete maruz kalınma iddiasıyla yapılan şikâyet üzerine açılan ceza soruşturmasının etkili yürütülmemesi nedeniyle kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 21/8/2017 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne karar verilmiştir.

5. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

6. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

7. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık görüşünü bildirmiştir.

8. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı süresinde beyanda bulunmuştur.

III. OLAY VE OLGULAR

9. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ve Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) aracılığıyla erişilen bilgi ve belgeler çerçevesinde olaylar özetle şöyledir:

10. 1969 doğumlu olan başvurucu, olay tarihinde Kırıkkale F Tipi Yüksek Güvenlikli Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda (İnfaz Kurumu) hükümlü olarak tutulmaktadır.

11. Başvurucu, İnfaz Kurumunca yapılan bir kısım uygulamayla ilgili yasal yollara başvurması nedeniyle sistematik olarak işkenceye maruz kaldığını, bu kapsamda 25/5/2017 günü infaz koruma memurlarınca kendisine ve arkadaşlarına fiziksel şiddet uygulandığını ileri sürerek dört hükümlüyle birlikte Kırıkkale Cumhuriyet Başsavcılığına (Savcılık) 26/5/2017 tarihinde şikâyette bulunmuştur. Başvurucunun anlatımına göre uygulanan şiddet nedeniyle hükümlü G.G.nin kolu kırılmış, kendisinin de kolu arkasına bükülmek suretiyle zorlanmış ve bu nedenle kolu zedelenmiştir.

12. Savcılık, şikâyetle ilgili olarak İnfaz Kurumundan bilgi istemiştir. İnfaz Kurumu diğer hükümlü G.G.nin yaralandığı iddiasına ilişkin olarak muayenesinin yapıldığını belirterek düzenlenen sağlık raporlarını Savcılığa göndermiş, G.G.nin olaya ilişkin eylemleri ile hakkında açılan disiplin ve adli soruşturma ile ilgili verilmiş, ayrıca G.G.nin bir kısım kişiye yazdığı ve sakıncalı olması nedeniyle gönderilmeyen mektupları ile ilgili açıklama yapılmıştır. İnfaz Kurumunun cevabında başvurucu hakkında sağlık raporu alınıp alınmadığı, olaylarla ilgisi veya bu olay nedeniyle disiplin soruşturması yapılıp yapılmadığı konularında bilgi verilmemiştir. İnfaz Kurumu yazısının başvuruyu ilgilendiren kısmı şöyledir:

"...DHKP/C silahlı terör örgütü mensubu hükümlüler mevzuata göre yapılması zorunlu olan bazı uygulamaların kendi istekleri doğrultusunda kaldırılması veya esnetilmesi amacıyla örgütsel tavır takınarak odada yangın çıkarma, oturma eylemi yapma, oda kapılarına vurarak yüksek sesle slogan atma gibi eylemlerde bulunmaktadırlar.

Daha önce yazmış oldukları dilekçelerde de 'istediklerini alıncaya kadar eylemlerini artırarak devam edeceklerini' belirttikleri göz önüne alındığında bu tür eylemlere müdahale eden ve son çare olarak zor kullanma yetkisini kullanan personeli ise işkence yaptıkları iddiaları ile yıldırma amacı içerisinde olduklarının değerlendirildiği ..."

13. Savcılıkça 21/6/2017 tarihinde İnfaz Kurumu görevlileri hakkında kovuşturma yapılmasına yer olmadığına karar verilmiştir. Anılan kararın gerekçesinin ilgili kısmı şöyledir:

" ...Müştekilerin iddiaları ile ilgili kurum görevlilerinin; herhangi bir kusur, ihmal ve suç işleme kasıtlarının bulunmadığı gibi haklarında kamu davası açılması için yeterli şüphe oluşturacak delil de elde edilemediği, yapılan işlemlerin mevzuata uygun olduğu dosya kapsamından anlaşılmakla;

Açıklanan nedenlerle iddialar ve şüpheliler hakkında kamu adına kovuşturmaya yer olmadığına,"

14. Başvurucunun Savcılık kararına itirazı, Kırıkkale Sulh Ceza Mahkemesinin 7/7/2017

tarihli kararıyla "Savcılık kararında isabetsizlik bulunmadığı" gerekçesine istinaden reddedilmiştir. Anılan karar, başvurucuya 21/7/2017 tarihinde tebliğ edilmiştir.

15. Başvurucu 21/8/2017 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. Ulusal Hukuk

16. 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun "Kasten yaralama" kenar başlıklı 86. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"(1) Kasten başkasının vücuduna acı veren veya sağlığının ya da algılama yeteneğinin bozulmasına neden olan kişi, bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(2) Kasten yaralama fiilinin kişi üzerindeki etkisinin basit bir tıbbi müdahaleyle giderilebilecek ölçüde hafif olması halinde, mağdurun şikayeti üzerine, dört aydan bir yıla kadar hapis veya adli para cezasına hükmolunur.

(3) Kasten yaralama suçunun;

...

d) Kamu görevlisinin sahip bulunduğu nüfuz kötüye kullanılmak suretiyle,

...

İşlenmesi hâlinde, şikayet aranmaksızın, verilecek ceza yarı oranında artırılır."

17. 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun "Bir suçun işlendiğini öğrenen Cumhuriyet savcısının görevi" kenar başlıklı 160. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"Cumhuriyet savcısı, ihbar veya başka bir suretle bir suçun işlendiği izlenimini veren bir hâli öğrenir öğrenmez kamu davasını açmaya yer olup olmadığına karar vermek üzere hemen işin gerçeğini araştırmaya başlar."

B. Uluslararası Hukuk

18. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) 3. maddesi şöyledir:

"Hiç kimse işkenceye, insanlık dışı ya da onur kırıcı ceza veya işlemlere tabi tutulamaz."

19. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) Sözleşme'nin 3. maddesi ile ilgili içtihatlarında kötü muamele yasağının demokratik toplumların en temel değeri olduğunu vurgulamış; terörle ya da organize suçla mücadele gibi en zor şartlarda dahi mağdurların davranışlarından bağımsız olarak işkence, insanlık dışı ya da onur kırıcı ceza veya işlemlerin Sözleşme'yle yasaklandığını belirtmiştir. AİHM, kötü muamele yasağının Sözleşme'nin 15. maddesinde belirtilen toplum hayatını tehdit eden kamusal tehlike hâlinde dahi hiçbir istisnaya yer vermediğini içtihatlarında hatırlatmıştır (Selmouni/Fransa, B. No: 25803/94, 28/7/1999, § 95; Labita/İtalya [BD], B. No: 26772/95, 6/4/2000, § 119).

20. Öte yandan bir muamele veya cezanın kötü muamele olduğunu söylenebilmesi için eylemin minimum ağırlık eşiğini aşması beklenir (Raninen/Finlandiya, B. No: 20972/92, 16/12/1997, § 55; Erdoğan Yağız/Türkiye, B. No: 27473/02, 6/3/2007, §§ 35-37; Gafgen/Almanya [BD], B. No: 22978/05, 1/6/2010, §§ 88-90; Costello-Roberts/Birleşik Krallık, B. No: 13134/87, 25/3/1993, § 30).

21. AİHM'e göre ceza infaz kurumundaki bir kişi üzerinde fiziksel güce başvurulması -bu kişinin kendi eylemi kesinlikle gerekli kılmadığı sürece- insan onuruna zarar verir ve prensip olarak Sözleşme'nin 3. maddesini ihlal eder (Satık ve diğerleri/Türkiye, B. No: 31866/96, 10/10/2000, § 54).

22. AİHM, Sözleşme'nin 3. maddesinin tartışılabilir ve makul şüphe uyandıran kötü muamele iddialarının etkin biçimde soruşturma yükümlülüğü getirdiğine dikkat çekmektedir (Labita/İtalya, § 131; Tepe/Türkiye, B. No: 31247/96, 21/12/2004, § 48). AİHM'in içtihadında tanımlanan etkinlik için minimum standartlar soruşturmanın bağımsız, tarafsız, kamu denetimine açık olmasını, yetkili makamların titizlikle ve süratli biçimde çalışmasını gerektirmektedir (Mammadov/Azerbaycan, B. No: 34445/04, 11/1/2007, § 73; Çelik ve İmret/Türkiye, B. No: 44093/98, 26/10/2004, § 55).

V. İNCELEME VE GEREKÇE

23. Mahkemenin 14/10/2020 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

24. Başvurucu, infaz görevlileri tarafından fiziksel şiddete uğramasına rağmen açılan soruşturmanın etkili yürütülmediğini iddia etmiştir. Bu kapsamda hakkında sağlık raporunun alınmadığını, tanık ifadelerine başvurulmadığını, ayrıca kamera görüntülerinin incelenmediğini ifade ederek kötü muamele yasağı ile adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

25. Bakanlık görüşünde; başvurucunun savunulabilir iddiasının bulunmadığı, kendisine düşen özen yükümlülüğünü yerine getirmeyip 12/6/2017 tarihinde şikâyette bulunduğu, İnfaz Kurumunca belirtildiği üzere başvurucunun da aralarında olduğu örgüt üyelerinin kamu görevlilerini yıldırma politikasını izlediği, bu kapsamda başvurucunun Savcılıkta birçok şikâyetinin bulunduğu belirtilmiştir.

26. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı cevabında başvuru formunda dile getirdiği hususları yinelemiş; sistematik olarak işkence uygulandığı için birden fazla şikâyetinin olduğunu, bu şikâyetlerinin hiçbirinde sağlık raporu alınmadığını, hepsinde şiddet gördüğünü, ayrıca Bakanlığın belirttiğinin aksine şikâyetini 12/6/2017 tarihinde değil olaydan bir gün sonra 26/5/2017 tarihinde yaptığını beyan etmiştir.

B. Değerlendirme

27. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki tavsifi ile bağlı olmayıp, olay ve olguların hukuki nitelendirmesini kendisi takdir eder (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Somut olayda başvurucunun iddiaları kötü muamele yasağı kapsamında değerlendirilmiştir.

28. Anayasa'nın "Kişinin dokunulmazlığı, maddî ve manevî varlığı" kenar başlıklı 17. maddesinin üçüncü fıkrası şöyledir:

"Kimseye işkence ve eziyet yapılamaz; kimse insan haysiyetiyle bağdaşmayan bir cezaya veya muameleye tabi tutulamaz."

29. Anayasa'nın "Devletin temel amaç ve görevleri " kenar başlıklı 5. maddesi şöyledir:

"Devletin temel amaç ve görevleri, ... Cumhuriyeti ve demokrasiyi korumak, kişilerin ve

toplumun refah, huzur ve mutluluğunu sağlamak; kişinin temel hak ve hürriyetlerini, sosyal hukuk devleti ve adalet ilkeleriyle bağdaşmayacak surette sınırlayan siyasal, ekonomik ve sosyal engelleri kaldırmaya, insanın maddî ve manevî varlığının gelişmesi için gerekli şartları hazırlamaya çalışmaktır.”

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

30. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

a. Genel İlkeler

31. Devletin kişinin maddi ve manevi varlığını koruma hakkı kapsamındaki pozitif yükümlülüğünün usule ilişkin bir boyutu bulunmaktadır. Bu usul yükümlülüğü çerçevesinde devlet, her türlü fiziksel ve ruhsal saldırı olayının sorumlularının belirlenmesini ve gerekiyorsa cezalandırılmasını sağlayabilecek etkili resmî bir soruşturma yürütmek durumundadır. Bu tarz bir soruşturmanın temel amacı, söz konusu saldırıları önleyen hukukun etkin bir şekilde uygulanmasını güvenceye almak ve karıştıkları olaylarda kamu görevlilerinin ya da kurumlarının kendi sorumlulukları altında meydana gelen olaylar için hesap vermelerini sağlamaktır (Cezmi Demir ve diğerleri, § 110).

32. Buna göre bireyin bir devlet görevlisi tarafından hukuka aykırı olarak ve Anayasa’nın 17. maddesini ihlal eder biçimde bir muameleye tabi tutulduğuna ilişkin savunulabilir bir iddiasının bulunması hâlinde -Anayasa’nın 17. maddesi “Devletin temel amaç ve görevleri” kenar başlıklı 5. maddesindeki genel yükümlülükle birlikte yorumlandığında- etkili resmî bir soruşturmanın yapılmasını gerektirmektedir. Bu soruşturma, sorumluların belirlenmesini ve cezalandırılmasını sağlamaya elverişli olmalıdır. Bu mümkün olmazsa bu madde sahip olduğu öneme rağmen pratikte etkisiz hâle gelecek ve bazı hâllerde devlet görevlilerinin fiilî dokunulmazlıktan yararlanarak kontrolleri altında bulunan kişilerin haklarını istismar etmeleri mümkün olacaktır (Tahir Canan, § 25).

33. Ancak etkili bir soruşturmanın başlatılabilmesi için öncelikle kötü muamele iddialarının uygun delillerle desteklenmesi gerekir. Bu nitelikteki bir kanıt yeterince ciddi, açık ve tutarlı emarelerden ya da aksi ispat edilemeyen birtakım karinelerden de oluşabilir. Ancak bu uygun koşulların tespiti hâlinde etkili bir soruşturma yükümlülüğün gerekliliğinden bahsedilebilir (C.D., B. No: 2013/394, 6/3/2014, § 28).

34. Yürütülecek ceza soruşturmaları, sorumluların tespitine ve cezalandırılmalarına imkân verecek şekilde etkili ve yeterli olmalıdır. Soruşturmanın etkili ve yeterli olduğundan söz edilebilmesi için soruşturma makamlarının resen harekete geçerek olayı aydınlatabilecek ve sorumluların tespitine yarayabilecek bütün delilleri toplamaları gerekir. Dolayısıyla kötü muamele iddialarının gerektirdiği soruşturma bağımsız bir şekilde hızlı ve derinlikli yürütülmelidir. Diğer bir ifadeyle yetkililer, olay ve olguları ciddiyetle öğrenmeye çalışmalı; soruşturmayı sonlandırmak ya da kararlarını temellendirmek için çabuk ve temelden yoksun sonuçlara dayanmamalıdır (Cezmi Demir ve diğerleri, § 114). Bu bağlamda soruşturmanın derhâl başlaması, bağımsız biçimde, kamu denetimine tabi olarak özenli ve süratli yürütülmesi ve bir bütün olarak etkili olması gerekir (Cezmi Demir ve diğerleri, § 116).

35. Devletin pozitif yükümlülüğü kapsamında bazen tek başına soruşturma yapılmamış

olması veya yeterli soruşturma yapılmamış olması da kötü muamele teşkil edebilmektedir. Dolayısıyla şartlar ne olursa olsun yetkililer, resmî şikâyet yapılır yapılmaz harekete geçmelidir. Şikâyet yapılmadığında bile işkence veya kötü muamele olduğunu gösteren yeterli, kesin belirtiler olduğunda soruşturma açılması sağlanmalıdır. Bu bağlamda soruşturmanın derhâl başlaması, bağımsız biçimde, kamu denetimine tabi olarak özenli ve süratli yürütülmesi ve bir bütün olarak etkili olması gerekir (Cezmi Demir ve diğerleri, § 116).

36. Soruşturma sonucunda alınan kararın soruşturmada elde edilen tüm bulguların kapsamlı, nesnel ve tarafsız bir analizine dayalı olması, bunun yanı sıra söz konusu kararın vücut bütünlüğü hakkına yönelik müdahalenin Anayasa'nın aradığı zorunlu bir durumdan kaynaklanan ölçülü bir müdahale olup olmadığına yönelik bir değerlendirme içermesi de gerekmektedir (Cemil Danışman, B. No: 2013/6319, 16/7/2014, § 99).

37. AİHM kararlarında, bir kişinin sağlıklı hâldeyken gözaltına alındığı ancak salıverildiği zaman vücudunda yaralanma tespit edildiği durumlarda söz konusu yaralanmanın nasıl oluştuğu hususunda makul bir açıklama getirme ve mağdurun bu yöndeki iddialarını şüphede bırakacak kanıtları sunma yükümlülüğünün devlete ait olduğu, özellikle ilgili iddiaların doktor raporları ile doğrulandığı hâllerde Sözleşme'nin 3. maddesi anlamında açık sorunların ortaya çıkacağı ifade edilmiştir (Cezmi Demir ve diğerleri, § 94).

b. İlkelerin Olaya Uygulanması

38. İnfaz Kurumunda hükümlü olan başvurucu, sistematik olarak işkenceye maruz kaldığını, en son infaz görevlilerince kendisine fiziksel şiddet uygulanan başvuru konusu olayda bir başka hükümlünün de kolunun kırıldığını iddia ederek birkaç hükümlüyle birlikte Savcılığa şikâyette bulunmuştur.

39. Bir devlet görevlisi tarafından hukuki sınırların aşılarak Anayasa'nın 17. maddesini ihlal eder biçimde bir muameleye tabi tutulduğuna ilişkin bir iddianın soruşturma makamına iletilmesi durumunda etkili soruşturma yükümlülüğünün başlaması için öncelikle gerekli olan husus, söz konusu iddianın savunulabilir olmasıdır. İddianın savunulabilir olması, açık ve olgulara ilişkin ayrıntı içermesinin yanında ancak makul kanıtlarla desteklenmesiyle mümkündür. Böylesine bir iddianın varlığı hâlinde olayın aydınlatılarak sorumluların belirlenmesini ve gerekirse cezalandırılmasını sağlamaya elverişli, etkili bir soruşturma yapılması gerekmektedir.

40. Öncelikle belirtmek gerekir ki başvurucunun iddiasında infaz görevlilerince ne şekilde ve hangi tarihte yaralandığı hususu açıklanarak somut olaya ilişkin birtakım detaylar sunulmuştur. Bu durumda söz konusu iddianın makul delillerle desteklenmesi hâlinde savunulabilir kabul edileceği ve soruşturma yükümlülüğünün başlayacağı açıktır.

41. Devletin kontrolü ve denetimi altında hükümlü olarak tutulan başvurucunun delil sunma olanağı oldukça sınırlı olduğundan toplanmasını talep ettiği delillerden olayı aydınlatabileceği değerlendirilenlerin soruşturma makamlarınca ulaşılmasına çaba gösterilmesi etkili soruşturma yükümlülüğünün bir parçasıdır.

42. Ceza infaz kurumlarında tutulan kişilerin şikâyetçi olması hâlinde kötü muameleye maruz kalıp kalmadığının tespiti amacıyla alınan sağlık raporları, değerlendirmeye esas oluşturacak en önemli kanıtlardan biri olmakla birlikte devletin Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasındaki yükümlülüğüne aykırı davranmadığını ispatlayabileceği nitelikte bir belgedir. Üçüncü kişi konumunda bulunan doktorlar tarafından -iddia ve savunmadan

bağımsız bir şekilde- gözleme dayalı bulguların tespit edilmesi suretiyle olaydan hemen sonra hazırlanan raporlar, maddi gerçeğe ulaşmayı sağlayan en önemli araçtır (benzer yöndeki karar için bkz. Salih Şahin, B. No: 2016/13964, 28/1/2020, § 85).

43. Bu kapsamda başvurucu, olaydan bir gün sonra ilettiği şikayetinde yaralanmasının tespiti amacıyla hakkında sağlık raporu alınmasını talep etmiştir. Savcılıkça bu yönde bir işlem yapılmamıştır. Başvurucunun iddiasının savunulabilir olup olmadığının değerlendirilmesinde en önemli delillerden biri olan sağlık raporunun Savcılıkça temin edilmemiş olması başvurucuya atfedilecek bir kusur olmadığından somut olayda başvurucunun iddialarını destekleyen bir raporun bulunmaması nedeniyle etkili soruşturma yükümlülüğünün mevcut olmadığı söylenemez. Dolayısıyla ayrıntılı şikâyet dilekçesi sunan ve birtakım delillerin toplanmasını talep eden başvurucunun yaralanmasını doğrulayan sağlık raporunun bulunmaması tek başına başvurucunun iddialarını savunulabilir olmaktan çıkarmayacağından etkili soruşturma yapılması yönündeki beklentisi meşru kabul edilmiştir.

44. Savcılıkça soruşturma kapsamında yapılan tek işlem İnfaz Kurumundan olaya ilişkin olarak bilgi istenmesidir. İnfaz Kurumu tarafından verilen cevapta başvurucunun iddia ettiği olayla ilgili genel olarak açıklama yapılmış ise de başvurucunun eylemi, olayın oluş şekli veya sonrasına ilişkin somut bilgi verilmemiştir. Dolayısıyla İnfaz Kurumu yazısında başvurucunun olaylarla ilgisi ortaya konulmadığı gibi başvurucuya güç kullanılıp kullanılmadığı, kullanıldıysa kullanılan gücün niteliği, başvurucunun infaz görevlilerine direnip direnmediği hususları açıklığa kavuşturulmamıştır.

45. Öte yandan başvurucunun soruşturma makamlarınca ifadesinin alınmadığı gözlemlenmiştir. Ayrıca başvurucu, şikâyet dilekçesiyle tarihini belirttiği olayın aydınlatılması amacıyla kamera görüntülerinin incelenmesini ve tanıkların dinlenilmesini talep etmiş ise de Savcılık tarafından talep edilen delillerin toplanmadığı görülmüştür. Savcılıkça İnfaz Kurumu yazısına istinaden başkaca bir araştırma yapmaya gerek duymaksızın kamu görevlileri hakkında kovuşturma yapılmamasına karar verilmiştir.

46. Diğer bir ifadeyle başvurucunun şikâyeti üzerine Savcılıkça soruşturma başlatılmışsa da başvurucunun soruşturmaya katılımı sağlanmamış, talep edilmesine rağmen kamera görüntüleri ve diğer deliller toplanmamış, şüpheli infaz görevlilerinin kimlikleri dahi tespit edilmemiştir. Buna karşın soruşturma sonunda, yapılan işlemlerin hukuka uygun olduğuna karar verilmiştir. Kararda, işlemlerin ne olduğu ve hangi sebeple hukuka uygun olduğuna yer verilmemiş; başvurucunun iddiasının infaz görevlilerinin kasıtlı eylemlerine dayanmasına rağmen bu hususa ilişkin bir açıklama yapılmamıştır.

47. Tüm bu eksiklikler birlikte değerlendirildiğinde başvurucuya karşı kötü muamele oluşturduğu iddia edilen eylemlere yönelik olayın aydınlatılması amacıyla etkili bir ceza soruşturması yürütülmediği sonucuna ulaşılmıştır.

48. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında güvence altına alınan kötü muamele yasağının usul boyutunun ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

49. Yukarıda belirtilen tespitler doğrultusunda soruşturmadaki eksiklikler nedeniyle başvurucunun şikâyetine konu ettiği güç kullanımı veya yaralanmasına ilişkin olarak bu aşamada olguların gerçekliği konusunda kanaat oluşmadığından kötü muamele yasağının maddi boyutu itibarıyla bir inceleme yapılmasına olanak bulunmadığı değerlendirilmiştir.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

50. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

“(1) Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir…

(2) Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir.”

51. Başvurucu, ihlalin tespiti ile tazminat talebinde bulunmuştur.

52. Anayasa Mahkemesinin Mehmet Doğan kararında ihlal sonucuna varıldığında ihlalin nasıl ortadan kaldırılacağı hususunda genel ilkeler belirlenmiştir (B. No: 2014/8875, 7/6/2018, [GK]). Mahkeme diğer bir kararında ise bu ilkelerle birlikte ihlal kararının yerine getirilmemesinin sonuçlarına da değinmiş ve bu durumun ihlalin devamı anlamına geleceği gibi ilgili hakkın ikinci kez ihlal edilmesiyle sonuçlanacağına da işaret etmiştir (Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019).

53. Bireysel başvuru kapsamında bir temel hakkın ihlal edildiğine karar verildiği takdirde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırıldığından söz edilebilmesi için temel kural mümkün olduğunca eski hâle getirmenin yani ihlalden önceki duruma dönülmesinin sağlanmasıdır. Bunun için ise öncelikle ihlalin kaynağı belirlenerek devam eden ihlalin durdurulması, ihlale neden olan karar veya işlemin ve bunların yol açtığı sonuçların ortadan kaldırılması, varsa ihlalin sebep olduğu maddi ve manevi zararların giderilmesi, ayrıca bu bağlamda uygun görülen diğer tedbirlerin alınması gerekmektedir (Mehmet Doğan, §§ 55, 57).

54. İhlalin mahkeme kararından kaynaklandığı veya mahkemenin ihlali gideremediği durumlarda Anayasa Mahkemesi, 6216 sayılı Kanun’un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası ile İçtüzük’ün 79. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (a) bendi uyarınca, ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere kararın bir örneğinin ilgili mahkemeye gönderilmesine hükmeder. Anılan yasal düzenleme, usul hukukundaki benzer hukuki kurumlardan farklı olarak, ihlali ortadan kaldırmak amacıyla yeniden yargılama sonucunu doğuran ve bireysel başvuruya özgülenen bir giderim yolunu öngörmektedir. Bu nedenle Anayasa Mahkemesi tarafından ihlal kararına bağlı olarak yeniden yargılama kararı verildiğinde, usul hukukundaki yargılamanın yenilenmesi kurumundan farklı olarak ilgili mahkemenin yeniden yargılama sebebinin varlığını kabul hususunda herhangi bir takdir yetkisi bulunmamaktadır. Dolayısıyla böyle bir karar kendisine ulaşan mahkemenin yasal yükümlülüğü, ilgilinin talebini beklemeksizin Anayasa Mahkemesinin ihlal kararı nedeniyle yeniden yargılama kararı vererek devam eden ihlalin sonuçlarını gidermek üzere gereken işlemleri yerine getirmektir (Mehmet Doğan, §§ 58-59; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), §§ 57-59, 66-67).

55. Başvuruda, infaz görevlileri tarafından orantısız güç kullanılmasına yönelik etkili soruşturma yapılmaması nedeniyle Anayasa’nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasının usul boyutuyla ihlal edildiği sonucuna varılmıştır. Kötü muamele yasağının usul boyutuna yönelik ihlalin Cumhuriyet Başsavcılığının işlemlerinden kaynaklandığı anlaşılmıştır.

56. Bu durumda kötü muamele yasağının usul boyutuna yönelik ihlalin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden soruşturma yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Yapılacak yeniden soruşturma ise bireysel başvuruya özgü düzenleme içeren 6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasına göre ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılmasına yöneliktir. Bu kapsamda yapılması gereken iş yeniden soruşturma kararı verilerek Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir soruşturma yapılmasından ibarettir. Bu sebeple kararın bir örneğinin yeniden soruşturma yapılmak üzere Kırıkkale Cumhuriyet Başsavcılığına gönderilmesine karar verilmesi gerekmektedir.

57. Öte yandan somut olayda ihlalin tespit edilmesinin başvurucunun uğradığı zararların giderilmesi bakımından yetersiz kalacağı açıktır. Dolayısıyla eski hâle getirme kuralı çerçevesinde ihlalin bütün sonuçlarıyla ortadan kaldırılabilmesi için kötü muamele yasağının ihlali nedeniyle yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvurucuya net 20.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddiasının KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında güvence altına alınan kötü muamele yasağının usul boyutunun İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin kötü muamele yasağının usule ilişkin boyutunun ihlalinin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden soruşturma yapılmak üzere Kırıkkale Cumhuriyet Başsavcılığına GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucuya net 20.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE,

E. Ödemenin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 14/10/2020 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

FATİH AKTAŞ

B. No: 2017/38605 | Karar tarihi: 14.10.2020

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2017/38605

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

FATİH AKTAŞ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2017/38605)

Karar Tarihi: 14/10/2020

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Burhan ÜSTÜN

Hicabi DURSUN

Selahaddin MENTEŞ

Raportör : Murat İlter DEVECİ

Başvurucu : Fatih AKTAŞ

Vekili : Av. Ergin KÖYBAŞI

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, tıbbi teşhis ve tedavi için sevk edildiği sağlık kurumunda görevli hekimlerce tedavinin ceza infaz kurumu şartlarında da yapılabileceği gerekçesiyle ceza infaz kurumuna geri gönderilen, psikolojik rahatsızlığı bulunan bir tutuklunun yaşamının korunması için gerekli önlemlerin alınmaması sonucu ölmesi ve bu olay hakkında etkili bir ceza soruşturması yürütülmemesi nedeniyle yaşam hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 20/11/2017 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte

yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü bildirmiştir.

7. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı süresinde beyanda bulunmuştur.

III. OLAY VE OLGULAR

8. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ve Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) temin edilen belgelere göre ilgili olaylar özetle şöyledir:

9. Başvurucunun oğlu İ.S.A. bir suç isnadı nedeniyle 1/11/2016 tarihinde İskenderun Sulh Ceza Hâkimliğince tutuklanmıştır.

10. Tutuklama kararına istinaden İskenderun M Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumuna (M Tipi Ceza İnfaz Kurumu) gönderilen İ.S.A. hakkında İskenderun Devlet Hastanesince düzenlenen 17/11/2016 tarihli raporda başka hususlar yanında İ.S.A.da intihar düşüncesi bulunduğuna ilişkin ifadeler yer almıştır. Tedavinin Adana'da yapılması için İ.S.A. Adana E Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumuna (E Tipi Ceza İnfaz Kurumu) nakledilmiştir.

11. İ.S.A. 24/11/2016-6/12/2016 tarihleri arasında Adana Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Hastanesinde yatarak tedavi görmüştür.

12. Artık intiharı düşünmediğinin değerlendirilmesi üzerine İ.S.A. bir hafta kadar E Tipi Ceza İnfaz Kurumunda kaldıktan sonra yeniden M Tipi Ceza İnfaz Kurumuna gönderilmiştir.

13. Hastalığının ne olduğu, ne gibi tedavi uygulanması gerektiği ya da önerildiği, sürekli tedavi görmesini ya da kontrol altında bulundurulmasını gerektirir bir durumun olup olmadığı, rahatsızlığıyla ilgili uzmanın olduğu bir merkezde cezasının infazına devam edilmesinde zorunluluk bulunup bulunmadığı hususlarında sağlık kurulu raporu aldırılmak üzere İ.S.A. 27/12/2016 tarihinde tekrar E Tipi Ceza İnfaz Kurumuna gönderilmiştir.

14. İ.S.A.yı 29/12/2016 tarihinde muayene eden Dr. Ekrem Tok Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Hastanesinin (Hastane) hekimlerince düzenlenen heyet raporunda uyum bozukluğu teşhisi konulan İ.S.A.nın tedavisine tutuklu olarak bulunduğu yerde devam edilebileceği, düzenli psikiyatri poliklinik kontrollerine devam etmesi gerektiği, başka bir merkeze nakledilmesinin zorunlu olmadığı belirtilmiştir. Bu nedenle İ.S.A. aynı gün E Tipi Ceza İnfaz Kurumuna gönderilmiştir.

15. E Tipi Ceza İnfaz Kurumundaki 1 No.lu rehabilitasyon odasına konulan İ.S.A. Hastaneden döndükten sonra rehabilitasyon koğuşunun tek kişilik gözlem odasına yerleştirilmiştir. Bununla birlikte 30/12/2016 tarihinde İ.S.A. ile bir görüşme yapan Kurum psikoloğu, İ.S.A.da depresif belirtiler gözlemiş ve intihar düşüncesinin bulunduğunu tespit etmiştir. Bu nedenle İ.S.A.nın tek kişilik gözetim odasından alınarak B-6 No.lu hasta odasına alınmasına karar verilmiş, ayrıca İ.S.A.nın kendisine reçete edilen ilaçları alması sağlanmıştır. Ne var ki oda değişikliği gerçekleşmeden İ.S.A. aynı gün içine ekmek koyması için verilen poşeti kafasına geçirip battaniyenin kenarından kopardığı kumaşı da poşetin üzerinden bağlamak suretiyle intihar etmiştir.

16. Ölüm olayıyla ilgili olarak derhâl bir soruşturma başlatan Adana Cumhuriyet Başsavcılığı (Cumhuriyet Başsavcılığı) otopsi raporunu, Olay Yeri Keşif Tutanağı'nı ve soruşturma kapsamında alınan tanık beyanlarını nazara alarak başvurucunun oğlunun başına poşet geçirmesine bağlı mekanik asfiksi nedeniyle öldüğü ve üçüncü bir kişinin ölüm

olayına herhangi bir etkisinin bulunmadığı gerekçesiyle ölüm olayı hakkında kovuşturmaya yer olmadığına dair karar (kovuşturmasızlık kararı) vermiştir.

17. Başvurucu, vekili aracılığıyla Cumhuriyet Başsavcılığına verdiği dilekçelerde Hastanede görevli hekimlerin ve E Tipi Ceza İnfaz Kurumundaki görevlilerinin ihmalleri nedeniyle oğlunun öldüğünü iddia etmiştir. Bu nedenle E Tipi Ceza İnfaz Kurumunda görevli üç infaz koruma memuru ile Hastanede görevli üç hekim hakkında ayrı soruşturmalar yürütülmüştür.

18. E Tipi Ceza İnfaz Kurumu görevlileriyle ilgili soruşturma 16/5/2017 tarihinde verilen kovuşturmasızlık kararı ile son bulmuştur. Cumhuriyet Başsavcılığı söz konusu kararı verirken battaniyenin soğuktan korunması için, poşetin ise ekmeğin bayatlamaması için ölene verildiğine ve verilen eşyaların ölen tarafından amaç dışı kullanıldığına ilişkin E Tipi Ceza İnfaz Kurumu yazısına dayanmıştır.

19. Başvurucunun kovuşturmasızlık kararına yönelik itirazı Adana 2. Sulh Ceza Hâkimliğinin 15/6/2017 tarihli kararıyla reddedilmiş olup bu karar başvurucu vekiline 23/6/2017 tarihinde tebliğ edilmiştir.

20. Başvurucunun Hastanede görevli hekimlere yönelik şikâyeti üzerine Cumhuriyet Başsavcılığı, İl İdare Kurulundan soruşturma izni istemiştir.

21. İl idare Kurulu, hekimler hakkında soruşturma izni verilmemesine karar vermiştir.

22. Konya Bölge İdare Mahkemesi 3. İdari Dava Dairesi, başvurucunun soruşturma izni verilmemesine ilişkin itirazını 21/9/2017 tarihinde reddetmiştir.

23. Anılan karar başvurucu vekiline 20/10/2017 tarihinde tebliğ edilmiş olup bireysel başvuru 20/11/2017 tarihinde yapılmıştır.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

24. Mahkemenin 14/10/2020 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

25. Başvurucu; İ.S.A.yı yatarak tedavi etmeyen Hastane çalışanlarının görevlerini ihmal etmek suretiyle oğlunun ölümüne neden olduklarını, soruşturma izni verilmemesi nedeniyle hekimlerin ihmali ile ölüm arasında illiyet bağının araştırılamadığını, oğluna ekmek poşetini ve çevresinde kenarlık bulunan battaniyeyi veren E Tipi Ceza İnfaz Kurumu görevlilerinin de ölüm olayından sorumlu olduklarını, E Tipi Ceza İnfaz Kurumu görevlileri hakkında verilen kovuşturmasızlık kararının idare tarafından yürütülen disiplin soruşturmasında yer alan tespit ve beyanlara dayandırıldığını, kovuşturmasızlık kararına yönelik itirazlarının gerekçesiz olarak reddedildiğini belirterek yaşam hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

26. Bakanlık görüşünde başvurunun kabul edilebilirliği ile ilgili olarak;

- Bireysel başvurunun infaz koruma memurları yönünden yapılan soruşturma nedeniyle süresinde yapılıp yapılmadığı hususunun öncelikle değerlendirilmesi ve infaz koruma memurları hakkında yürütülen soruşturmanın inceleme dışı bırakılması gerektiği,

- İnfaz koruma memurları hakkında yürütülen disiplin soruşturmasında verilen karara karşı başvurucunun hukuki yollara başvurduğunun tespit edilemediği, başvurucunun olay nedeniyle tam yargı davası açıp açmadığı yönünde bilgi vermediği, Anayasa’nın 17. maddesi

bağlamında devletin sahip olduğu etkili yargısal sistem kurma yönündeki pozitif yükümlülüğün somut olayda mağdurlara idari yargı mercileri önünde tam yargı davası açma yolunun sağlanması ile yerine getirilmiş sayılabileceği, oğlunun intihar etmeden önce muayene olduğu Hastanede görevli doktorlar hakkında idari yargı nezdinde başvurucunun tam yargı davası açmamış olduğu değerlendirilerek söz konusu başvuru hakkında başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemezlik kararı verip vermeme hususunun Anayasa Mahkemesinin takdirinde olduğu ifade edilmiştir.

27. Bakanlık "başvurucunun yakının ceza infaz kurumunda uyum sorunu yaşadığına, kendisine zarar verme riskinin yüksek olduğuna cinsel yönelimini biseksüel olarak tarif ettiğine" ilişkin olarak M Tipi Ceza İnfaz Kurumu Psikososyal Servisi tarafından düzenlenen rapora, davranış bozukluğu teşhise istinaden reçete edilen ilaçların başvuru tarafından alınmasının sağlandığına, Hastanece düzenlenen rapora, cinsel yönelimi gözönünde bulundurularak başvurucunun yakınının E Tipi Ceza İnfaz Kurumu rehabilitasyon odasına alındığına, 30/12/2016 tarihinde yapılan psikolog görüşmesinde başvurucunun yakınının tutuklanmadan önce esrar ve hap kullanıp bundan dolayı uyku sorunu olduğunu belirttiğine, intihar düşüncesinin olduğuna dair belirtilerin olması nedeni ile başvurucunun yakınının -cinsel yönelimi de nazara alınarak- B-6 No.lu hasta odasına alınmasına karar verildiğine işaret edip başvurunun esasıyla ilgili olarak;

- Başvurucunun yakınının ceza infaz kurumlarında barındırıldığı süre içinde baskı ve şiddet gördüğüne ya da psikolojik sorunları olduğuna dair yazılı veya sözlü herhangi bir dilekçesinin ve herhangi bir üst merciye yazdığı şikâyet dilekçesinin bulunmadığı,

- Soruşturma kapsamında incelenen kamera kayıtları sonrası düzenlenen bilirkişi raporunda infaz koruma memurlarının ölen şahsa kötü davrandığına veya ölen şahsı darbettiğine dair görüntü tespit edilemediği,

- Cinsel eğiliminin farklı olması nedeniyle başvurucunun yakınının çoklu odaya konulamadığı, daha önce uyuşturucu madde kullandığı ve uyum sorunu olduğu için de tek kişilik odadan ziyade hasta odasına alınmasına karar verildiği,

- İntihar eylemini kolaylaştıracak tarzda bir çamaşır ipi, ayakkabı bağcığı veya kesici alet değil de odasında ekmeklerin bayatlamaması için kendisine verilen bir poşet ve soğuktan korunması amacıyla (kenarları çıkarılmış şekilde) verilen bir battaniye bulunmasının başlı başına bir ihlal sebebi olup olmadığı hususundaki takdirin Anayasa Mahkemesine ait olduğu,

- Başvurucunun yakınının sağlığının korunması ve kendisine zarar vermemesi açısından önleyici tedbirlerin alındığı ve daha öncesinde intihara eğilim gösterecek eylemleri mevcut olmayan başvurucunun yakını hakkında ceza infaz kurumunda intihar ederek vefat etmesi nedeniyle devletin sorumlu tutulmasının insan davranışlarının öngörülemezliği bağlamında devlete ağır bir yük yüklemek olacağı yönünde görüş bildirmiştir.

28. Bakanlık görüşünde son olarak başvurucunun yakınının ölümü hakkında yürütülen soruşturma kapsamındaki işlemlere dikkate çekilerek yaşam hakkını koruyan mevzuat hükümlerinin etkili bir şekilde uygulanması ile usul yükümlülüklerine ilişkin gerekli adımların atıldığı belirtilmiştir.

29. Başvurucu; Bakanlık görüşüne karşı beyanında özetle bireysel başvurunun amacının yakınının ölümüne sebebiyet verenler hakkında etkili bir ceza soruşturması yürütülerek söz konusu kişilerin cezalandırılması olduğunu, bu nedenle tüketmesi gereken başvuru yollarını

tükettiğini, iddia edildiği gibi yakınının yaşamının korunması için gerekli tedbirlerin alınmadığını, Ceza İnfaz Kurumu görevlileriyle ilgili disiplin soruşturmasının kendisine tebliğ edilmediğini, ayrıca söz konusu disiplin soruşturmasının hukuki olmadığı gibi nesnel de olmadığını, kovuşturmasızlık kararının yeterli araştırma ve incelemeye dayanmadığını iddia etmiştir.

B. Değerlendirme

30. Anayasa'nın "Kişinin dokunulmazlığı, maddî ve manevî varlığı" kenar başlıklı 17. maddesinin birinci fıkrasının ilgili kısmı şöyledir:

"Herkes, yaşama... hakkına sahiptir."

31. Anayasa'nın "Devletin temel amaç ve görevleri" kenar başlıklı 5. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Devletin temel amaç ve görevleri, … Cumhuriyeti ve demokrasiyi korumak, kişilerin ve toplumun refah, huzur ve mutluluğunu sağlamak; kişinin temel hak ve hürriyetlerini, sosyal hukuk devleti ve adalet ilkeleriyle bağdaşmayacak surette sınırlayan siyasal, ekonomik ve sosyal engelleri kaldırmaya, insanın maddî ve manevî varlığının gelişmesi için gerekli şartları hazırlamaya çalışmaktır."

32. Somut başvuruda başvurucunun iki şikâyeti bulunmaktadır. Bunlardan ilki E Tipi Ceza İnfaz Kurumu yetkililerinin yakınının yaşamını korumak için gerekli önlemleri almamasına ve bu olay hakkında etkili bir ceza soruşturması yürütülmediğine, ikincisi ise tedavinin yatarak gerçekleştirilmemesi nedeniyle yakının ölmesine ve yakınını muayene eden hekimler hakkında soruşturma izni verilmemesine ilişkindir. Başvurucunun bu iki şikâyeti ile ilgili olarak iki farklı yargılama usulü izlenmiştir: genel soruşturma usulü ve yürütülmesi yetkili makamların iznine bağlı olan özel soruşturma usulü. Yürütülen farklı soruşturma usulleri dikkate alınarak başvurucunun yaşam hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddialarının iki başlık altında incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

1. E Tipi Ceza İnfaz Kurumu Görevlileri Hakkında Yürütülen Soruşturma Yönünden

33. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 47. maddesinin (5) numaralı fıkrası ile Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 64. maddesinin (1) numaralı fıkrası gereği bireysel başvurunun başvuru yollarının tüketildiği, başvuru yolu öngörülmemiş ise ihlalin öğrenildiği tarihten itibaren otuz gün içinde yapılması gerekir.

34. Somut olayda E Tipi Ceza İnfaz Kurumunda görevli üç infaz koruma memuru hakkında verilen kovuşturmasızlık kararına yapılan itirazın reddine dair 15/6/2017 tarihli Hâkimlik kararı başvurucu vekiline 23/6/2017 tarihinde tebliğ edilmiştir. Başvuru ise otuz günlük başvuru süresi geçtikten sonra 20/11/2017 tarihinde yapılmıştır.

35. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin süre aşımı nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Hastanede Görevli Hekimler Hakkında Yürütülen Soruşturma Yönünden

36. Ölenin tedavi olduğu hastaneyle ilgili olarak yetkili makamların da bildiği veya bilmesi gereken herhangi bir sistemsel veya yapısal bir işlevsizlik bulunduğuna ya da sağlık çalışanları tarafından yapıldığı iddia olunan yanlışlığın, basit bir hatanın ya da tıbbi ihmalin

ötesine geçtiğine veya tedavi sürecinde yer alan kişilerin acil tıbbi tedavi uygulanmamasının ilgilinin hayatını tehlikeye atacağını bilmelerine rağmen mesleki yükümlülüklerini hiçe sayarak böyle bir tedavi uygulamadıkları yönünde bir iddianın bulunmadığı dikkate alındığında başvurucunun iddiaları somut olayda tıbbi ihmal bulunduğuna ilişkindir.

37. Yaşam hakkının veya bedensel bütünlüğün ihlaline kasten sebebiyet verilmemiş ise etkili bir yargısal sistem kurma yönündeki pozitif yükümlülük her olayda mutlaka ceza davası açılmasını gerektirmez. Olayın ceza soruşturmasını gerektiren istisnalar kapsamında olmadığı değerlendirildiğinde Anayasa'nın 17. maddesi kapsamında etkili bir yargısal sistem kurma yönündeki pozitif yükümlülük mağdura adli ya da idari yargı mercileri önünde açabileceği bir tazminat ya da tam yargı davası yolunun sağlanması ile yerine getirilmiş sayılabilir (bkz. Yaprak Yüksek, B. No:2013/9116, 14/10/2015, §§ 32, 33, 35).

38. Olayda ihmali olduğu ileri sürülen sağlık görevlileri hakkında ceza soruşturması açılması talebinde bulunulmuş olmakla birlikte, ilgili kişi veya sağlık kuruluşunun idari ve hukuki sorumluluklarına ilişkin herhangi bir tazmin yoluna başvurulduğuna dair herhangi bir bilgi ve belge sunulmamıştır. Ceza kanunları uyarınca suç oluşturmayan eylem ve ihmallere karşı da husumetin yöneltileceği kişiye bağlı olarak 6/1/1982 tarihli ve 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu ile 11/1/2011 tarihli ve 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu uyarınca idareye veya kişilere yönelik idare ve hukuk mahkemeleri önünde, uğranılan zararları tazmin yolları düzenlenmiştir (Bilal Turan ve diğerleri (2), B. No: 2013/2075, 4/12/2013, § 74).

39. Başvuru konusu olayda, ihlale neden olduğu ileri sürülen tıbbi müdahale nedeniyle kanunda öngörülmüş idari ve yargısal başvuru yollarının tamamı bireysel başvuru yapılmadan önce tüketilmemiştir.

40. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Yaşam hakkının Adana E Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu görevlilerinin yaşamı koruyucu tedbirleri almamaları nedeniyle ihlal edildiğine ilişkin iddianın süre aşımı nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Yaşam hakkının Dr. Ekrem Tok Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Hastanesinde görevli hekimlerin görevlerini ihmal etmeleri nedeniyle ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 14/10/2020 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

DURMUŞ KÜÇÜK

B. No: 2017/39786 | Karar tarihi: 14.10.2020

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2017/39786

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

DURMUŞ KÜÇÜK BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2017/39786)

Karar Tarihi: 14/10/2020

R.G. Tarih ve Sayı: 19/11/2020-31309

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Burhan ÜSTÜN

Hicabi DURSUN

Selahaddin MENTEŞ

Raportör : Tuğba TUNA IŞIK

Başvurucu : Durmuş KÜÇÜK

Vekili : Av. Erkan GÜRBÜZ

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, soruşturma izni verilmesine ilişkin karara yapılan itirazın reddedilmesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvurular 13/12/2017 ve 19/12/2017 tarihlerinde yapılmıştır.

3. Başvurular, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvuruların kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Kişi ve konu yönünden tespit edilen hukuki irtibat nedeniyle 2017/39959 numaralı ve 2017/39961 numaralı bireysel başvuruların 2017/39786 numaralı bireysel başvuru ile

birleştirilerek incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü bildirmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

8. Başvurucu 2009 ve 2014 yıllarında yapılan yerel seçimlerde Elbistan Belediyesi başkanı olarak görev yapmıştır.

9. Başvurucu ve bir kısım Belediye Meclis üyeleri hakkında İçişleri Bakanlığı tarafından 2011-2014 yılları arasındaki Belediye Meclisi kararları ile mevzuata aykırı olarak hazırlanan ilave imar planlarını onayladıkları, söz konusu plan tadilatları ile parsel maliklerine rant sağladıkları gerekçesiyle ön inceleme başlatılmıştır (Başvurulara konu her bir somut olaydaki iddialar aynı nitelikte olup sadece olay tarihleri farklıdır).

10. İçişleri Bakanlığının 2/11/2015 tarihli kararı ile haklarında ön inceleme yapılanların tamamı için soruşturma izni verilmesine karar verilmiştir.

11. Başvurucu, soruşturma izni verilmesine ilişkin karar hakkında Danıştay Birinci Dairesine (Daire) itiraz etmiştir. Daire 10/2/2016 tarihli kararıyla itirazın kabulü ile ön inceleme aşamasındaki birtakım eksikliklerin tamamlanmak üzere dosyanın İçişleri Bakanlığına iadesine karar vermiştir. Daire gerekçesinde; hukuka aykırı bulunan planların kamunun zararına veya üçüncü kişilerin menfaatine aykırı olup olmadığının, görevi kötüye kullanma suçunu oluşturup oluşturmadığının belirlenmesi, varsa zarar ve mağduriyeti gösterir rapor hazırlanması gerektiği belirtilmiştir.

12. Dairenin anılan kararı üzerine yeniden bilirkişi raporu alınması suretiyle İçişleri Bakanlığı tarafından başvurucu hakkında yeniden soruşturma izni verilmesine karar verilmiştir.

13. Başvurucunun söz konusu karara yaptığı itiraz üzerine Dairece 15/6/2017 ve 22/6/2017 tarihli kararlarla itirazın kısmen kabulüne, kısmen reddine karar verilmiştir. Daire gerekçesinde, itirazı reddedilen kısım yönünden ilgililere isnat edilen eylemlerin başvurucu hakkında soruşturma yapılmasını gerektirecek nitelikte olduğunu belirtmiştir. İtirazın kabul edilen kısmı yönünden bilirkişi raporunda ve ön incelemede Belediye Meclis kararlarının Kahramanmaraş Büyükşehir Belediye Meclisince kabul edilen 1/5.000 ölçekli nâzım imar planına uygun olup olmadığı yolundaki değerlendirmelerin yeterli olmadığı, nâzım imar planı ile hukuka aykırılıkların giderilemediğinden bahsedilmekle yetinildiği, söz konusu plan değişiklikleriyle öngörülen inşaat yoğunluğunun nâzım imar planına aktarılıp aktarılmadığı, söz konusu değişiklikler ile nâzım imar planının uyumlu hâle gelip gelmediği hususlarının tereddüte yer bırakmayacak şekilde açıklanmadığı ve ön incelemenin eksik yapıldığı vurgulanmıştır.

14. Nihai kararlar 15/11/2017 ve 21/12/2017 tarihlerinde tebliğ edilmiştir.

15. Başvurucu 13/12/2017 ve 19/12/2017 tarihlerinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. Ulusal Hukuk

1. İlgili Mevzuat

16. 2/12/1999 tarihli ve 4483 sayılı Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanun'un "Amaç" kenar başlıklı 1. maddesi şöyledir:

"Bu Kanunun amacı, memurlar ve diğer kamu görevlilerinin görevleri sebebiyle işledikleri suçlardan dolayı yargılanabilmeleri için izin vermeye yetkili mercileri belirtmek ve izlenecek usulü düzenlemektir."

17. 4483 sayılı Kanun'un 2. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Bu Kanun, Devletin ve diğer kamu tüzel kişilerinin genel idare esaslarına göre yürüttükleri kamu hizmetlerinin gerektirdiği asli ve sürekli görevleri ifa eden memurlar ve diğer kamu görevlilerinin görevleri sebebiyle işledikleri suçlar hakkında uygulanır."

18. 4483 sayılı Kanun'un "İzin vermeye yetkili merciler" kenar başlıklı 3. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Soruşturma İzin yetkisi,

...

h) Büyükşehir belediye başkanları, il ve ilçe belediye başkanları; büyükşehir, il ve ilçe belediye meclisi üyeleri ile il genel meclisi üyeleri hakkında İçişleri Bakanı,

...

Yokluklarında ise vekilleri tarafından bizzat kullanılır.…”

19. 4483 sayılı Kanun'un "Ön inceleme" kenar başlıklı 5. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"İzin vermeye yetkili merci, bu Kanun kapsamına giren bir suç işlediğini bizzat veya yukarıdaki maddede yazılı şekilde öğrendiğinde bir ön inceleme başlatır."

20. 4483 sayılı Kanun'un "İtiraz" kenar başlıklı 9. maddesi şöyledir:

"Yetkili merci, soruşturma izni verilmesine veya verilmemesine ilişkin kararını Cumhuriyet başsavcılığına, hakkında inceleme yapılan memur veya diğer kamu görevlisine ve varsa şikayetçiye bildirir.

Soruşturma izni verilmesine ilişkin karara karşı hakkında inceleme yapılan memur veya diğer kamu görevlisi; soruşturma izni verilmemesine ilişkin karara karşı ise Cumhuriyet başsavcılığı veya şikayetçi, izin vermeye yetkili merciler tarafından verilen işleme koymama kararına karşı da şikâyetçi itiraz yoluna gidebilir. İtiraz süresi, yetkili merciin kararının tebliğinden itibaren on gündür.

İtiraza, 3 üncü maddenin (e), (f), g (Cumhurbaşkanınca verilen izin hariç) ve (h) bentlerinde sayılan-lar için Danıştay İkinci Dairesi, diğerleri için yetkili merciin yargı çevresinde bulunduğu bölge idare mahkemesi bakar.

İtirazlar, öncelikle incelenir ve en geç üç ay içinde karara bağlanır. Verilen kararlar kesindir."

2. Danıştay İçtihadı

21. Danıştay İkinci Dairesinin 12/3/2004 tarihli ve E.2004/137, K.2004/240 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"...

4483 sayılı Kanunla memurların işlemiş oldukları suçlarla ilgili olarak İl ve İlçe idare kurulları ile Danıştay 2. Dairesine mülga Memurin Muhakematı Hakkında Kanun uyarınca verilen hazırlık soruşturması yapma yetkisinin alındığı ve bu yetkinin artık Cumhuriyet başsavcılıklarına devredildiği, dolayısıyla da yukarıda açık hükme yer verilen maddeye de, ön inceleme ile görevlendirilenlerin yapmış oldukları iş ve işlemlerin hazırlık soruşturması olmayıp, hazırlık soruşturmasına esas bilgi ve belgeleri toplamaktan ibaret olduğu kuşkusuzdur.

..."

B. Uluslararası Hukuk

22. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) "Adil yargılanma hakkı" kenar başlıklı 6. maddesinin (1) numaralı paragrafının ilgili kısmı şöyledir:

"Herkes davasının, ... cezai alanda kendisine yöneltilen suçlamaların esası konusunda karar verecek olan, yasayla kurulmuş, bağımsız ve tarafsız bir mahkeme tarafından, kamuya açık olarak ve makul bir süre içinde görülmesini isteme hakkına sahiptir."

23. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) bir eylemin Sözleşme'nin 6. maddesinin birinci fıkrası uyarınca suç isnadı başlığı kapsamında kalıp kalmadığını belirlemek amacıyla bazı kriterler belirlemiştir. Bu kapsamda öncelikle eylemin iç hukuktaki nitelenmesi dikkate alınmaktadır. Bununla birlikte eylemin ve bu eylem için öngörülen cezanın niteliği ve ağırlığı da gözetilmektedir (Engel ve diğerleri/Hollanda, B. No: 5100/71..., 8/6/1976, § 81; Campbell ve Fell/Birleşik Krallık, B. No: 7819/77..., 28/6/1984, § 67).

V. İNCELEME VE GEREKÇE

24. Mahkemenin 14/10/2020 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

25. Başvurucu; Dairenin 10/2/2016 tarihli kararında belirtilen eksikliklerin tamamlanmadığı hâlde İçişleri Bakanlığı tarafından ikinci defa verilen soruşturma yapılmasına ilişkin kararın Daire tarafından kısmen reddedildiğini, 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'na göre kamu görevlisinin görevinin gereklerine aykırı olarak kişilerin mağduriyetine veya kamunun zararına neden olan ya da kişilere haksız menfaat sağlaması durumunda cezalandırılacağının düzenlediğini vurgulamıştır. Başvurucu; Kanun tarafından suç sayılmayan eylemleri sebebiyle cezalandırılmak istendiğini belirterek başına gelen olayların siyasi rekabetten kaynaklandığı gerekçeleriyle adil yargılanma hakkının, suç ve cezada kanunilik ile eşitlik ilkelerinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

26. Bakanlık görüşünde; öncelikle AİHM ve Anayasa Mahkemesi içtihadı ile ulusal hukuk kurallarına yer verilmiş, başvurunun medeni hak ve yükümlülüğe ilişkin veya suç isnadı kapsamında olmaması sebebiyle adil yargılanma hakkı kapsamında bulunmadığı belirtilmiştir.

B. Değerlendirme

27. Anayasa'nın iddianın değerlendirilmesinde dayanak alınacak "Hak arama hürriyeti" kenar başlıklı 36. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir."

28. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Başvurucunun diğer haklarla bağlantı kurarak ileri sürdüğü iddiaların adil yargılanma hakkı kapsamında incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

1. Uygulanabilirlik Yönünden

29. Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü fıkrası ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 45. maddesinin (1) numaralı fıkrasına göre Anayasa Mahkemesine yapılan bir bireysel başvurunun esasının incelenebilmesi için kamu gücü tarafından müdahale edildiği iddia edilen hakkın Anayasa'da güvence altına alınmış olmasının yanı sıra Sözleşme ve Türkiye'nin taraf olduğu ek protokollerinin kapsamına da girmesi gerekir. Bir başka ifadeyle Anayasa ve Sözleşme'nin ortak koruma alanı dışında kalan bir hak ihlali iddiasını içeren başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi mümkün değildir (Onurhan Solmaz, B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18).

30. Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrasında; herkesin yargı organlarına davacı ve davalı olarak başvurabilme, bunun doğal sonucu olarak da iddiada bulunma, savunma ve adil yargılanma hakkı güvence altına alınmıştır. 3/10/2001 tarihli ve 4709 sayılı Kanun'un Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrasına adil yargılanma ibaresinin eklenmesine ilişkin 14. maddesinin gerekçesinde "değişiklikle Türkiye Cumhuriyeti'nin taraf olduğu uluslararası sözleşmelerce de güvence altına alınmış olan adil yargılama hakkı[nın] metne dahil" edildiği belirtilmiştir. Dolayısıyla Anayasa'nın 36. maddesine söz konusu ibarenin eklenmesinin amacının Sözleşme'de düzenlenen adil yargılanma hakkını anayasal güvence altına almak olduğu anlaşılmaktadır (Yaşar Çoban [GK], B. No: 2014/6673, 25/7/2017, § 54). Bu itibarla Anayasa'da güvence altına alınan adil yargılanma hakkının kapsam ve içeriği belirlenirken Sözleşme'nin "Adil yargılanma hakkı" kenar başlıklı 6. maddesinin ve buna ilişkin AİHM içtihadının da gözönünde bulundurulması gerekir (Onurhan Solmaz, § 22).

31. Sözleşme, bir kişinin sahip olduğunu ileri sürebileceği tüm hak ve yükümlülükler bakımından adil yargılanma hakkını güvenceye almamaktadır. Sözleşme'nin adil yargılanma hakkını düzenleyen 6. maddesinde adil yargılanmaya ilişkin hak ve ilkelerin medeni hak ve yükümlülükler ile ilgili uyuşmazlıkların ve bir suç isnadının esasının karara bağlanması esnasında geçerli olduğu belirtilerek hakkın kapsamı bu konularla sınırlandırılmıştır. Hak arama hürriyetinin ihlal edildiği gerekçesiyle bireysel başvuruda bulunabilmek için ya başvurucunun medeni hak ve yükümlülükleriyle ilgili bir uyuşmazlığın tarafı olması ya da başvurucuya yönelik bir suç isnadının esası hakkında karar verilmiş olması gerekir. Dolayısıyla bahsedilen hâller dışında kalan adil yargılanma hakkının ihlali iddiasına dayanan başvurular Anayasa ve Sözleşme'nin ortak koruma alanı kapsamı dışında kalacağından bireysel başvuruya konu olamaz (Onurhan Solmaz, § 23).

32. Bir yaptırımın veya hukuki bir tasarrufun/işlemin hangi koşullarla suç isnadı niteliğinde sayılıp suç ve cezalara ilişkin güvenceler kapsamında değerlendirilebileceği daha önce Anayasa Mahkemesi kararlarında açıkça ifade edilmiştir (D.M.Ç, B. No: 2014/16941, 24/1/2018; B.Y.Ç., B. No: 2013/4554, 15/12/2015; Selçuk Özbölük, B. No: 2015/7206, 14/11/2018).

33. Öncelikle Anayasa'nın 36. maddesinde düzenlenen adil yargılanma hakkının suç isnadı boyutuyla somut olayda uygulanabilir olup olmadığının belirlenmesi gerekir.

34. Anayasa'nın 129. maddesinin son fıkrasında "Memurlar ve diğer kamu görevlileri hakkında işledikleri iddia edilen suçlardan ötürü ceza kovuşturması açılması, kanunla belirlenen istisnalar dışında, kanunun gösterdiği idari merciin iznine bağlıdır." denilmektedir.

35. 4483 sayılı Kanun, memurlar ve kamu görevlilerinin görevleri sırasında işledikleri iddia edilen eylemlerden dolayı haksız yere yapılan şikâyetler sebebiyle rahatsız edilmemesi ve kamu görevinin sekteye uğramaması açısından özel bir güvence getirmektedir. Kaynağını öncelikle Anayasa'dan alan bu güvence, memurlar ve kamu görevlileri hakkında cezai sürecin başlatılabilmesini 4483 sayılı Kanun'da belirtilen mercilerin iznine bağlı tutmuştur.

36. Suç isnadı kavramı anayasal anlamda özerk bir kavram olup isnadın muhakkak soruşturma makamlarınca yapılması gerekmemektedir. İdari makamların da suç isnadında bulunabileceği değerlendirildiğinde soruşturma izni verilmesi kararı anayasal anlamda suç isnadına ilişkin sürecin bir parçası olarak yorumlanabilecektir. Dolayısıyla hakkında soruşturma izni verilen kişinin kural olarak adil yargılanma hakkının suç isnadına ilişkin güvencelerinden yararlanması gerekmektedir.

37. Danıştay kararında ön soruşturma makamlarının yerine getirdiği işlevin bir hazırlık soruşturması olmadığı fakat hazırlık soruşturmasına esas bilgi ve belgelerin toplandığı aşama olduğu belirtilmiştir. Bu durumda ön soruşturma aşamasında yapılan değerlendirmelerin esas itibarıyla soruşturulanın suçluluğuyla ilgili olmasından dolayı bu yönüyle ön soruşturmacının soruşturma makamlarınınkine benzer bir faaliyet yürüttüğü görülmektedir. Fakat ön soruşturmacının bu kapsamda yaptığı değerlendirmelerin soruşturma makamlarını bağlamadığı ve benzer bir değerlendirmenin soruşturma makamınca da yapılacağı, bu manada ön soruşturmacının soruşturulanın suçluluğuyla ilgili olarak yaptığı hatalı değerlendirmelerin soruşturma makamlarınca telafisinin mümkün olduğunun altı çizilmelidir.

38. Somut olayda kamu görevlisi olan başvurucu hakkında görevi kötüye kullandığı gerekçesiyle ön soruşturma başlatılmış, ön soruşturma sonucunda soruşturma izni verilmesine karar verilmiştir. Yukarıda yer verilen ilkeler bağlamında başvurucu hakkında ön soruşturma başlatılması ve bunun sonucunda soruşturma izni verilmesine ilişkin işlemlerdeki ithamın adil yargılanma hakkı bağlamında suç isnadı niteliğinde sayılması gerektiği kuşkusuzdur. Dolayısıyla Sözleşme ve Anayasa'nın ortak koruma alanında yer alan adil yargılanma hakkının suç isnadı boyutuyla somut olay yönünden uygulanabilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Kabul Edilebilirlik Yönünden

39. Anayasa Mahkemesi Genel Kurulu Afitab Salman ([GK], B. No: 2013/2105, 11/11/2015) başvurusuna ilişkin kararında; soruşturma izni verilmesine veya verilmemesine ilişkin kararların ön inceleme soruşturmasının adli soruşturmaya dönüşüp dönüşmeyeceği, dönüşecek ise soruşturulacak fiilin çerçevesinin ne olacağı, toplanan delillerin adli soruşturmada kullanılması gibi noktalarda belirleyici olacağı ve bu aşamada verilen bazı kararların ilgili hakkındaki adli soruşturma veya kovuşturmada telafi edilemeyecek türde hukuki sonuçlar doğurabileceği belirtilmiştir. İtiraz üzerine anılan türden verilen kararların kesin olması sebebiyle söz konusu kararların yeniden incelenme olanağı bulunmadığı gibi

adli yargı sürecinde de denetlenip düzeltilemediği ifade edilmiştir. Bu sebeple anılan kararların ilgili aleyhine sürekli bir hukuki durum yaratan, davanın hiçbir aşamasında denetlenebilme ve düzeltilebilme olanağı bulunmayan, kaldırılması mümkün olmayan kararlar niteliği kazandığı, dolayısıyla anılan kararlardan kaynaklı bazı temel hak ihlalleri -istisnai de olsa- yargılama sürecinin ileriki aşamalarında telafi edilemeyeceği vurgulanmıştır (Afitap Salman, §§ 20, 21).

40. Bu sebeplerle anılan türdeki kararlarla oluşan hak ihlallerinin bireysel başvuruya konu olabilmesi için yargılamanın hakkaniyetinin zedelenecek olması ve bu ihlallerin yargılama sürecinin ileriki aşamalarında telafi edilemeyecek nitelikte olması gerekir. Belirtilen koşulların oluşmaması hâlinde ikincillik ilkesi gereği adli süreç sonunda verilecek nihai karardan sonra bireysel başvuruda bulunulması gerekir (Afitap Salman, § 22).

41. Başvurucu, kamu görevlileri ve memurlar için getirilen özel soruşturma usulünün bir aşaması olan ön soruşturma sonucunda hakkında soruşturma izni verilmesi kararına yapılan itirazının kısmen reddedilmiş olmasından şikâyet etmektedir.

42. Başvurucu hakkında yapılan ön inceleme aşamasında soruşturma izni verilmesini gerektirir bir durumun olup olmadığı belirlenmektedir. Bu nedenle başvurucunun itirazı sonucunda Daire gerekçesinde "...isnat edilen eylemlerin, haklarında soruşturma yapılmasını gerektirecek nitelikte bulunduğu anlaşıldığından" ifadesine yer verilmiştir. Başka bir deyişle ön soruşturma aşaması ile isnat edilen eylemlerin soruşturma açılmasını gerektirir nitelikte olup olmadığı değerlendirileceğinden -soruşturma aşamasının henüz başlamadığı gözönünde bulundurulduğunda- başvurucunun eylemlerinin suç kapsamında bulunup bulunmadığının nihai olarak değerlendirilmiş olduğu da söylenemeyecektir.

43. Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru, iddia edilen hak ihlallerinin derece mahkemelerince düzeltilmemesi hâlinde başvurulabilecek ikincil nitelikte bir hak arama yoludur. Bireysel başvuru yolunun ikincil niteliği gereği, Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunulabilmesi için öncelikle olağan kanun yollarının tüketilmesi zorunludur. Bu ilke uyarınca başvurucunun Anayasa Mahkemesi önüne getirdiği şikâyetini öncelikle ve süresinde yetkili idari ve yargısal mercilere usulüne uygun olarak iletmesi, bu konuda sahip olduğu bilgi ve kanıtlarını zamanında bu makamlara sunması, aynı zamanda bu süreçte dava ve başvurusunu takip etmek için gerekli özeni göstermiş olması gerekir (Ayşe Zıraman ve Cennet Yeşilyurt, B. No: 2012/403, 26/3/2013, § 17).

44. Başvurucunun soruşturma izni verilmesine ilişkin itirazının Danıştay Birinci Dairesi tarafından kısmen reddedilmesi üzerine başvurucu hakkında, itirazı reddedilen kısım yönünden adli soruşturma aşaması başlamaktadır. Soruşturma aşaması genel hükümler kapsamında Cumhuriyet savcıları tarafından yürütülecek, soruşturma aşamasından sonra başvurucu hakkında kovuşturma aşamasına geçilmesi kararı verilirse iddianame düzenlenecek, aksi hâlde kovuşturma yapılmasına gerek olmadığı kararı verilecektir.

45. Başvurucu tarafından bireysel başvuruya konu şikâyetin aslını, hakkında isnat edilen eylemlerin suç niteliğini taşımadığı, Dairenin 10/2/2016 tarihli kararıyla bu konunun yeniden araştırılması için itirazın kabulüne karar verilmiş olmasına rağmen yeterli araştırma yapılmadan bu defa itirazı reddettiği iddiası oluşturmaktadır. Başvurucu hakkında iddia edilen eylemlerin suç kapsamında bulunup bulunmadığı nihai olarak soruşturma veya kovuşturma aşamalarında belirleneceği, idarenin ön soruşturma aşamasında yaptığı değerlendirmenin eylemin suç unsuru oluşturduğu konusunda nihai bir değerlendirme anlamına gelmediği gibi idarenin ön soruşturma sonucunda verilen soruşturma izni

kararının eylemin soruşturma yapılmasını gerektirir niteliğini belirlemeye yönelik olduğu tespit edildiğinden başvurucunun başvuruya konu şikâyetlerini ceza soruşturması veya kovuşturma aşamalarında ileri sürebileceği değerlendirilmiştir.

46. Açıklanan gerekçelerle başvurunun diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

Hasan Tahsin GÖKCAN bu sonuca farklı gerekçeyle katılmıştır.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adil yargılanma hakkına ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 14/10/2020 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

FARKLI GEREKÇE

1. Belediye meclisi üyesi olan başvurucu, hakkında İçişleri Bakanlığı tarafından mevzuata aykırı olarak hazırlanan imar planlarını onaylayarak parsel maliklerine rant sağladıkları iddiasıyla 4483 sayılı Kanunun 3. maddesi uyarınca verilen soruşturma iznine karşı Danıştay Birinci Dairesine (Daire) itirazda bulunmuştur. Daire başvurucu hakkında isnat edilen eylemlerden reddedilen kısımların, hakkında soruşturma yapılmasını gerektirecek nitelikte bulunduğu gerekçesiyle itirazın reddine karar vermiştir.

2. Mahkememiz çoğunluğu tarafından yazılan karar gerekçesinde (bk. par. 25, 41) belirtildiği üzere başvurucu, Danıştay'a yaptığı itiraz üzerine yapılan incelemenin adil yargılanma hakkına ve suç ve cezaların kanuniliği ilkesine aykırı olduğunu ve itirazın reddine dair verilen karar sonucunun bu nedenlerle hak ihlaline neden olduğunu ileri sürmektedir. Yine Mahkememiz kararının 20 ila 38. paragraflarında kabul edilebilirlik yönünden idari ön inceleme sürecindeki isnadın da özerk bir kavram olan suç isnadı" kavramı içerisinde görülebileceği ve dolayısıyla başvurunun Anayasanın 36. maddesi kapsamında incelenebileceği sonucuna ulaşılmıştır. Kararda ayrıca ön inceleme sürecinin adli soruşturmaya dönüşmesi ihtimali ve bu soruşturma üzerinde etkilerinden hareketle ön incelemeye dayalı itiraz sürecinin de bireysel başvuru konusu olabileceği belirtilmiştir (bkz. par. 39-42). Karardaki bu kabule yönelik olarak, Mahkememizin Afitap Salman (B. No: 2013/2105, 11.11.2015) kararına karşı yazdığım karşıoy gerekçesine atıf yapmaktayım.

3. Öte yandan, Mahkememizin çok sayıdaki kararında da belirtildiği üzere Anayasanın 148. ve 6216 sayılı Kanunun 45/1. maddeleri uyarınca bireysel başvuru; "Anayasada güvence altına alınmış hak ve özgürlüklerden, AİHS ve buna ek Türkiye'nin taraf olduğu protokoller kapsamındaki herhangi birinin kamu gücü tarafından ihlal edildiği iddiasıyla" yapılabilecektir. Başka deyişle Anayasa Mahkemesi'nin yetkisi, başvuru konusunun Anayasa ve Sözleşme'nin her ikisinin ortak alanında olmasıyla sınırlı tutulmuştur. Bu nedenle öncelikle incelenen dosyadaki başvuru konusunun Mahkemenin konu bakımından yetkisi içerisinde olup olmadığının belirlenmesi gerekir. Başka deyişle konu bakımından yetki dışında kalan başvurular; "konu bakımından yetki dışında kalması nedeniyle kabul edilemez olduğuna" kararıyla sonuçlandırılmalıdır.

4. Mahkememiz kararında ise bu husus tartışılmadan başvuru sanki konu bakımından yetki içinde imiş gibi değerlendirilmiş, fakat Danıştay Dairesince verilen itirazın reddi kararı ile birlikte soruşturma engelinin ortadan kalkarak C. savcılığınca yapılacak soruşturma sonunda suç unsurlarının oluşmaması halinde kovuşturmaya yer olmadığı yönünde de karar verilebileceği, aksi kanıya varılması halinde ise iddianame düzenleneceği, dolayısıyla başvurucu tarafından eyleminin suç oluşturmadığına yönelik şikayetlerinin adli süreçte ileri sürülebileceği gerekçeleriyle, ikincillik ilkesi gereği başvurunun; başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmiştir.

5. Mahkememizin herhangi bir kararında veya doktrinde, Anayasanın 36. maddesinde düzenlenen adil yargılanma hakkının kapsamı içerisinde soruşturulmama ya da kovuşturulmama hakkının bulunduğuna dair bir değerlendirme görülememektedir. Aynı tespit AİHS ve ek protokoller yönünden de geçerlidir. Sözleşme'nin yorumuna ilişkin AİHM kararlarında da böyle bir değerlendirmeye rastlanamamaktadır. Dolayısıyla Anayasa'nın 36. maddesi yönünden aksi söylense dahi, Sözleşme kapsamında böyle bir hakkın varlığı belirlenemediği takdirde başvurunun Mahkememiz yetkisinde olduğu düşünülemez. İdari inceleme sürecinde suç isnadına maruz kalan kimse, iç hukukta tanınan itiraz vb. yasa yollarına başvurabilecek ise de söz konusu itiraz sürecinin adil yargılanma hakkının bir parçası ve bireysel başvurunun konusu olduğu kabul edilemeyeceğinden, başvurunun Anayasa Mahkemesi'nin konu bakımından yetkisi dışında olması nedeniyle kabul edilemez olduğunu karar verilmesi gerekmektedir. Bu nedenle Mahkememiz kararında ulaşılan kabul edilemezlik sonucuna, açıkladığım farklı gerekçelerle katılmaktayım.

Başkan Hasan Tahsin GÖKCAN

A.B.

B. No: 2018/2626 | Karar tarihi: 14.10.2020

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2018/2626

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

A.B. BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2018/2626)

Karar Tarihi: 14/10/2020

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

GİZLİLİK TALEBİ KABUL

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Burhan ÜSTÜN

Hicabi DURSUN

Selahaddin MENTEŞ

Raportör : Tuğba YILDIZ

Başvurucu : A.B.

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, aile mahkemesi tarafından verilen tedbir kararında geçen ifadeler nedeniyle masumiyet karinesinin; esaslı iddiaların itiraz mercii tarafından karşılanmaması nedeniyle gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 18/1/2018 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüş bildirmemiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

8. Başvurucu, eşinden boşanma sürecindedir. Bu süreçte eşiyle ayrı konutlarda yaşadığını ve ortak bir çocukları olduğunu belirtmiştir.

9. Boşanma sürecinde olduğu eşi M.B.; yaşadığı eve başvurucunun geldiğini, kapıyı çaldığını ve açmak için zorladığını ileri sürerek başvurucu hakkında İstanbul Anadolu Cumhuriyet Başsavcılığına suç duyurusunda bulunmuştur.

10. Başvurucu hakkında kişilerin huzur ve sükûnunu bozma suçundan başlatılan soruşturma kapsamında Üsküdar İlçe Emniyet Müdürlüğü tarafından 6/11/2017 tarihinde İstanbul Anadolu 10. Aile Mahkemesinden 8/3/2012 tarihli ve 6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun uyarınca tedbir kararı verilmesi talep edilmiştir. 10. Aile Mahkemesi 7/11/2017 tarihinde altı ay süreyle geçerli olmak üzere tedbir kararı vermiştir. Kararda; dosya kapsamında yapılan inceleme neticesinde mağdurun şiddet ve tehdide maruz kaldığı, tehdidin devam ettiği anlaşıldığından 6284 sayılı Kanun'un 5. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (a) bendi uyarınca aleyhine tedbir istenen başvurucunun lehine tedbir istenen M.B.ye yönelik şiddet tehdidi, hakaret, aşağılama veya küçük düşürmeyi içeren söz ve davranışlarda bulunmamasına, ayrıca (c) ve (d) bentlerinde sayılanlar ile birtakım diğer tedbirlere karar verilmiştir.

11. Bu arada İstanbul Anadolu Cumhuriyet Başsavcılığı 4/12/2017 tarihinde, kişilerin huzur ve sükûnunun bozulduğuna dair somut herhangi bir delil bulunamadığını belirterek kovuşturmaya yer olmadığına karar vermiştir. Karar gerekçesinde; başvurucunun alınan ifadesine yer verilmiş, ifadede müştekinin evine anahtar almak için geldiği, kapıyı zorlamadığının iddia edildiği belirtilmiştir. Ayrıca sunulan mesaj kayıtlarında başvurucunun anahtar almak için mesaj yazdığı, M.B. tarafından da anahtarın evine gönderileceğinin yazıldığının tutanak altına alındığı ifade edilmiştir. Başvurucunun anahtar almak için gittiğine, kişilerin huzur ve sükûnunun bozulduğuna ilişkin herhangi bir delil bulunamadığına yer verilmiştir.

12. Başvurucu, tedbir kararına itiraz etmiş; İstanbul Anadolu 11. Aile Mahkemesi (Mahkeme) itiraz üzerine verdiği kararda başvurucu hakkında itiraz eden, şiddet uygulayan, diğer taraf için ise karşı taraf şiddet mağduru nitelemelerine yer vermiştir. 6/12/2017 tarihli kararıyla geçici süreli verilen tedbir kararının yerinde, usul ve yasaya uygun olduğunu belirterek itiraz talebini reddetmiştir. Karar başvurucuya 19/12/2017 tarihinde tebliğ edilmiştir.

13. Başvurucu 18/1/2018 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. Ulusal Hukuk

14. 6284 sayılı Kanun'un 1. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"(1) Bu Kanunun amacı; şiddete uğrayan veya şiddete uğrama tehlikesi bulunan kadınların, çocukların, aile bireylerinin ve tek taraflı ısrarlı takip mağduru olan kişilerin korunması ve bu kişilere yönelik şiddetin önlenmesi amacıyla alınacak tedbirlere ilişkin usul ve esasları

düzenlemektir

..."

15. 6284 sayılı Kanun'un 2. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"(1) Bu Kanunda yer alan;

...

d) Şiddet: Kişinin, fiziksel, cinsel, psikolojik veya ekonomik açıdan zarar görmesiyle veya acı çekmesiyle sonuçlanan veya sonuçlanması muhtemel hareketleri, buna yönelik tehdit ve baskıyı ya da özgürlüğün keyfî engellenmesini de içeren, toplumsal, kamusal veya özel alanda meydana gelen fiziksel, cinsel, psikolojik, sözlü veya ekonomik her türlü tutum ve davranışı

e) Şiddet mağduru: Bu Kanunda şiddet olarak tanımlanan tutum ve davranışlara doğrudan ya da dolaylı olarak maruz kalan veya kalma tehlikesi bulunan kişiyi ve şiddetten etkilenen veya etkilenme tehlikesi bulunan kişileri

...

g) Şiddet uygulayan: Bu Kanunda şiddet olarak tanımlanan tutum ve davranışları uygulayan veya uygulama tehlikesi bulunan kişileri,

...

ifade eder."

16. 6284 sayılı Kanun'un 5. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"(1) Şiddet uygulayanlarla ilgili olarak aşağıdaki önleyici tedbirlerden birine, birkaçına veya uygun görülecek benzer tedbirlere hâkim tarafından karar verilebilir:

a) Şiddet mağduruna yönelik olarak şiddet tehdidi, hakaret, aşağılama veya küçük düşürmeyi içeren söz ve davranışlarda bulunmaması.

...

c) Korunan kişilere, bu kişilerin bulundukları konuta, okula ve işyerine yaklaşmaması.

d) Gerekli görülmesi hâlinde korunan kişinin, şiddete uğramamış olsa bile yakınlarına, tanıklarına ve kişisel ilişki kurulmasına ilişkin hâller saklı kalmak üzere çocuklarına yaklaşmaması.

...

(2) Gecikmesinde sakınca bulunan hâllerde birinci fıkranın (a), (b), (c) ve (d) bentlerinde yer alan tedbirler, ilgili kolluk amirlerince de alınabilir. Kolluk amiri evrakı en geç kararın alındığı tarihi takip eden ilk işgünü içinde hâkimin onayına sunar. Hâkim tarafından yirmi dört saat içinde onaylanmayan tedbirler kendiliğinden kalkar.

..."

17. 6284 sayılı Kanun'un 8. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"...

(3) Koruyucu tedbir kararı verilebilmesi için, şiddetin uygulandığı hususunda delil veya

belge aranmaz. Önleyici tedbir kararı, geciktirilmeksizin verilir. Bu kararın verilmesi, bu Kanunun amacını gerçekleştirmeyi tehlikeye sokabilecek şekilde geciktirilemez.

..."

B. Uluslararası Hukuk

18. İlgili uluslararası hukuk için bkz. S.M. [GK], B. No: 2016/6038, 20/6/2019, §§ 20-24.

V. İNCELEME VE GEREKÇE

19. Mahkemenin 14/10/2020 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Masumiyet Karinesinin İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları

20. Başvurucu; Mahkeme tarafından verilen tedbir kararında şiddet uyguladığına yönelik ifadelerin yer aldığını, itiraz merciince de kendisi için "şiddet uygulayan" ifadesinin kullanıldığını, hâlbuki tedbir kararına esas soruşturma dosyasında kovuşturmaya yer olmadığına kararı verildiğini, tedbir isteyen tarafından ileri sürülen iddiaların tamamının gerçek dışı olduğunu, tek taraflı beyanlara itibar edilerek tedbir kararında suçlu olduğu izlenimi doğuran ifadelerin kullanılmasının kişilik haklarını zedelediğini belirtmiştir. Başvurucu ayrıca, itiraz mercii tarafından şiddet uygulayan ibaresinin Kanun'daki tanımı kastedilerek konulmuş olsa dahi kararda ilgili isnada ilişkin tanımdaki ifadeye yer verilmesi gerektiğini iddia etmiştir. Başvurucu netice olarak tedbir kararında kullanılan ifadeler nedeniyle işlemediği bir suçun işlenmiş gibi gösterildiğini belirterek Anayasa'nın 10., 17., 23. ve 36. maddelerinin ihlal edildiğini iddia etmiştir.

2. Değerlendirme

21. Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir."

22. Anayasa'nın 38. maddesinin dördüncü fıkrası şöyledir:

"Suçluluğu hükmen sabit oluncaya kadar, kimse suçlu sayılamaz."

23. Somut olayda bireysel başvuru konusu kararların verildiği tedbir yargılaması sürecinin başvurucu hakkında yürütülen ceza soruşturması üzerine başladığı tespit edilmiştir. Ayrıca, itiraz mercii kararında başvurucu hakkında yürütülen ceza soruşturması kapsamındaki suçlamayla ilgili olarak değerlendirme yapıldığına işaret eden ibarelerin bulunması dikkate alındığında hukuk yargılaması ile ceza yargılaması arasında bağlantının bulunduğu anlaşılmıştır. Bu nedenle başvurucunun iddiaları masumiyet karinesi kapsamında incelenmiştir.

a. Kabul Edilebilirlik Yönünden

24. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan masumiyet karinesinin ihlal edildiğine ilişkin başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Esas Yönünden

25. Masumiyet karinesi, hakkında suç isnadı bulunan bir kişinin adil bir yargılama sonunda suçlu olduğuna dair kesin hüküm tesis edilene kadar masum sayılması gerektiğini ifade etmekte ve hukuk devleti ilkesinin de bir gereğini oluşturmaktadır (AYM, E.2013/133, K.2013/169, 26/12/2013). Anılan karine, kişinin suç işlediğine dair kesinleşmiş bir yargı kararı olmadan suçlu olarak kabul edilmemesini güvence altına almaktadır. Ayrıca hiç kimse, suçluluğu hükmen sabit oluncaya kadar yargılama makamları ve kamu otoriteleri tarafından suçlu olarak nitelendirilemez ve suçlu muamelesine tabi tutulamaz (Kürşat Eyol, B. No: 2012/665, 13/6/2013, § 26).

26. Masumiyet karinesi, ceza yargılaması kapsamında bir usul güvencesi olmasına rağmen buna ilişkin korumanın uygulanabilir olması ve etkili şekilde sağlanabilmesi için beraat eden veya bir şekilde hakkındaki ceza yargılaması devam etmeyen kişilerin kamu görevlileri veya otoritelerince suçlu muamelesi görmelerini önlemelidir. Bu kapsamda ceza davasını takip eden ceza yargılaması niteliğinde olmayan herhangi bir yargılamada da (hukuk, disiplin gibi) masumiyet karinesine özen gösterilmelidir. Bununla birlikte ceza yargılamasında mahkûmiyetle sonuçlanmamış aynı olaylara dayanılarak bir kişinin disiplin suçundan suçlu bulunması veya hakkında tazminata karar verilmesi masumiyet karinesini otomatik olarak ihlal etmez. Bu kapsamda karar vericilerin kullandıkları dil kritik önem taşır (Mustafa Kıvrak, B. No: 2013/3175, 20/2/2014, § 36). Bunun için kararın gerekçesinin bütün hâlinde dikkate alınarak mahkemece kişinin suçlu olduğuna dair bir yargıda ya da imada bulunulup bulunulmadığının incelenmesi gerekir (M.I., B. No: 2012/1268, 30/12/2014, § 50).

27. Başvurucu; tedbir kararlarında kullanılan şiddet, tehdide maruz bırakma ve şiddet uygulayan ibaresinin suç işlediği izlenimi doğurduğunu, hakkında gerçek olmayan iddialara dayalı olarak verilen tedbir kararında kullanılan ifadelerin masumiyetini zedelediğini iddia etmiştir.

28. Kanun koyucu tarafından, ailenin korunması ve kadına karşı şiddetin önlenmesi için etkili ve süratli bir yöntem izlenmesi, şiddete maruz kalan veya uğrama tehlikesi altında olan kişinin gecikmeksizin korunması amacıyla Türkiye'nin de taraf olduğu uluslararası sözleşmelerle belirlenen standartlara uygun olarak 6284 sayılı Kanun hükümleri kabul edilerek yürürlüğe konulmuştur.

29. 6284 sayılı Kanun'un 2. maddesinde, Kanun'da geçen terimlerin tanımları yapılmış; şiddetin kişinin fiziksel, cinsel, psikolojik veya ekonomik açıdan zarar görmesiyle, acı çekmesiyle sonuçlanan veya sonuçlanması muhtemel hareketleri, buna yönelik tehdit ve baskıyı ya da özgürlüğün keyfî engellenmesini de içeren, toplumsal, kamusal veya özel alanda meydana gelen fiziksel, cinsel, psikolojik, sözlü veya ekonomik her türlü tutum ve davranış olduğu; şiddet uygulayanın ise Kanun'da şiddet olarak tanımlanan tutum ve davranışları uygulayan veya uygulama tehlikesi bulunan kişileri ifade ettiği belirtilmiştir (S.M. § 45).

30. Yine aynı maddenin (e) bendinde, şiddet mağdurunun Kanun'da şiddet olarak tanımlanan tutum ve davranışlara doğrudan ya da dolaylı olarak maruz kalan veya kalma tehlikesi bulunan ve şiddetten etkilenen veya etkilenme tehlikesi bulunan kişiler olduğu belirtilmiştir (S.M. § 46).

31. Nitekim 6284 sayılı Kanun'la ilgili olarak Türkiye Büyük Millet Meclisindeki görüşmelerde verilen değişiklik önergelerinin gerekçesinde; şiddetin geniş açıdan saldırganlıkla bağlantılı bir davranış biçimi olduğu, bir nesne ya da kişiye doğru yönlendirilmiş, yönlendirilişi kişinin istemediği ve o kişiyi tahrik edici, yıpratıcı bir eylemi,

kimi zaman da eylemden kaçınmayı veya eylemsizliği içerdiği vurgulanmıştır. Gerekçede ayrıca fiziksel anlamdaki her türlü saldırının yanı sıra fiziksel olmayan kimi sözlü davranışların da şiddet kavramının kapsamına gireceği ifade edilmiştir (S.M. § 47).

32. Bu açıdan 6284 sayılı Kanun kapsamında verilen tedbir kararlarının konusunu -suç niteliğinde olsun ya da olmasın- geniş anlamda şiddet sonucunu doğurabilecek eylemlerin oluşturduğu açıktır. Nitekim 6284 sayılı Kanun'da tedbire konu fiilin bir suç oluşturması durumundan bahsedilerek şiddet ve suç kavramları arasındaki ayrıma vurgu yapılmıştır (S.M. § 48).

33. Bununla birlikte masumiyet karinesi değerlendirilirken hakkında kesinleşmiş bir mahkûmiyet kararı olmayan kişilerle ilgili olarak yapılan diğer yargılamalar sonucunda verilen mahkeme kararlarında geçen ifadelerin dikkatli ve özenli kullanılması, ifadelerin bağlam ve amacını aşacak şekilde kullanılıp kullanılmadığının somut olay koşullarında değerlendirilmesi gerektiği açıktır.

34. Başvurucu hakkında tedbir kararına konu eylemle ilgili olarak Savcılık tarafından soruşturma yapıldığı ve herhangi bir delil bulunamadığı gerekçesiyle kovuşturmaya yer olmadığı kararı verildiği, Mahkemenin başvurucunun şiddet ve tehdide maruz bıraktığı gerekçesiyle 6284 sayılı Kanun hükümlerine göre tedbir kararına hükmettiği, itiraz mercii kararında da başvurucu hakkında şiddet uygulayan tabirinin kullanıldığı anlaşılmaktadır.

35. Şiddet uygulayan tabirinin bu nitelikteki tedbir kararlarında şablon olarak kullanılması yerine her somut olay çerçevesinde mahkeme veya diğer adli makamlarca değerlendirilerek titiz bir yaklaşım sergilenmesi gerekmektedir. Kanun'da şiddet uygulayan kavramı kullanılmış ise de bu tabirin her olayda uygulayıcılar tarafından kullanılmasını zorunlu kılan bir hüküm bulunmamaktadır. Mahkeme ve ilgili makamlar tarafından verilen tedbir kararlarında şiddet uygulayan yerine şiddet uyguladığı iddia edilen, şiddet uygulama tehlikesi bulunduğu iddia edilen ya da aleyhine tedbir istenen gibi başka uygun tabirlerin kullanıldığı da görülmektedir. Zira uygulama açısından genel anlamda şiddet uygulayan ibaresinin amaçsal kullanım sınırlarını aşacak tarzda kişinin suç konusunu doğurabilecek eylemleri işlediği izlenimini doğuran, sorunlu bir tabir olduğu görülmektedir (S.M. § 51) .

36. 6284 sayılı Kanun'un terminolojisinde şiddetin suç kavramından daha geniş bir anlam içerdiği ve şiddet uygulayan kavramının şiddet uygulamasa da uygulama tehlikesi bulunan kişileri de kapsayan teknik bir tabir olduğu gözönüne alınsa dahi somut olayın koşullarında başvurucu hakkında şiddet uygulayan, şiddet ve tehdide maruz bırakan ifadelerinin kullanılmasının; hangi bağlam ve şartlarda kullanıldığına ilişkin amaçsal sınırı aşacak tarzda başvurucunun kovuşturmaya yer olmadığına ilişkin kararına konu eylemi işlediği ya da farklı şiddete yönelik eylemleri fiilen gerçekleştirdiği izlenimini doğurduğu anlaşılmıştır. Bu açıdan kararda geçen ifadelerle başvurucunun tedbire konu eylemleri işlediği veya suçlu olduğu inancının yansıtıldığı sonucuna ulaşılmıştır.

37. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. ve 38. maddelerinde güvence altına alınan masumiyet karinesinin ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Gerekçeli Karar Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları

38. Başvurucu, itiraz merciinin kendisine savunma hakkı tanımadan gerekçesiz olarak ret kararı verdiğini belirterek gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

2. Değerlendirme

39. Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir."

40. Anayasa'nın 141. maddesinin üçüncü fıkrası şöyledir:

"Bütün mahkemelerin her türlü kararları gerekçeli olarak yazılır."

a. Kabul Edilebilirlik Yönünden

41. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Esas Yönünden

42. Başvuruya konu olayda uygulanacak ilkeler daha önce Salih Söylemezoğlu (B. No: 2013/3758, 6/1/2016) başvurusunda ortaya konulmuştur.

43. Buna göre 6284 sayılı Kanun'un 5. maddesinde örnekleyici olarak bir kısım önleyici koruma tedbirleri belirlenmiş, 8. maddenin (3) numaralı fıkrasında Kanun'un 4. maddesinde belirtilen ve hâkim tarafından verilebilen koruyucu tedbir kararları için şiddetin varlığı hususunda delil veya belge aranmayacağı ifade edilmiştir. Bunun yanında ağırlıklı olarak aleyhine tedbir kararı verilen kişinin temel hak ve özgürlüklerini kısıtlayıcı niteliği olan ve Kanun'un 5. maddesinde düzenlenen önleyici tedbir kararları için böyle bir ayrıksı durum öngörülmemiştir (Salih Söylemezoğlu, § 34).

44. Kanun'un buna ilişkin gerekçesinde, şiddete maruz kalan veya maruz kalma tehlikesi altında bulunan kişilerle ilgili koruyucu tedbir kararı verilebilmesi için herhangi bir delil araştırması veya belge ibrazı aranmazken önleyici tedbir kararı verilebilmesi için kişinin şiddete maruz kaldığı veya maruz kalma tehlikesi altında bulunduğu hususunda olguların varlığının gerektiği, aksi yöndeki uygulamanın kişilere kanunla sağlanan hakkın kötüye kullanılmasına sebebiyet verebileceği hususu vurgulanmıştır (Salih Söylemezoğlu, § 35).

45. Nitekim tedbir kararları ile bir tarafın vücut dokunulmazlığı veya yaşam hakkı gibi kişi için olmazsa olmaz hak ve menfaatlerin korunması amaçlanırken diğer taraftan özellikle mahkemece verilen veya onaylanan önleyici tedbirlerle kişi hak ve özgürlüklerine önemli ölçüde sınırlamalar getirilmiş olacaktır. Dolayısıyla tedbir kararlarından olumlu ya da olumsuz etkilenen tarafların temel hak ve özgürlükleri arasındaki dengenin gözetilmesi gerekmektedir (Salih Söylemezoğlu, § 36).

46. 6284 sayılı Kanun'da düzenlenen tedbir kararlarının verildiği anda infaz kabiliyetini haiz olması nedeniyle Kanun'da amaçlanan acil müdahale olgusunun bu aşamada sağlanmış olacağı, bu amacın gerçekleşmesi adına tedbir kararında şiddetin var olduğuna yönelik kanaate nasıl ulaşıldığının açıklanması yani gerekçe açısından daha esnek bir yaklaşım usulünün benimsenebileceği ancak bu yaklaşıma ait sınırın olayların özelliğine göre gerekçeli karar hakkının temel esaslarına zarar vermeyecek düzeyde belirlenmesinin de gerekli olduğu açıktır. Bu kapsamda söz konusu kararlarda yer verilen gerekçelerde, ileri sürülen zarar riski ve olgulara göre talebin ilgili mevzuat çerçevesinde kabul görmesi için temel unsurları taşıyıp taşımadığının ortaya konulması yeterli olacaktır (Salih Söylemezoğlu, § 39).

47. Anayasa Mahkemesi Salih Söylemezoğlu başvurusunda, somut olayda olduğu gibi aciliyet unsurunun ortadan kalktığı ve başvurucunun itirazlarını sözlü olarak sunamadığı itiraz aşamasında mahkemenin tek taraflı iddiaya dayanılarak verilen tedbirlerin yerindeliğini, itiraz edenin ileri sürdüğü beyan ve deliller çerçevesinde, her iki taraf için öngörülen hak ve menfaat dengesini de gözeterek değerlendirmesi gerektiğini açıklamıştır (Salih Söylemezoğlu, § 40). Sonuç olarak itiraz merciinin kararında, başvurucunun iddia ve itirazları ile tedbire dayanak olgunun gerçekliğinin bu çerçevede tartışılmadığı, tedbir kararında esasa ilişkin hususlarda gerekçe bulunması hâlinde bu karara atıf yapılarak değerlendirme yapılmasının makul görülebileceği ancak ihlal iddiasına konu itiraz mercii kararında dosyaya sunulan delillerle sonuç arasında ne şekilde bağ kurulduğunun, gerekçesiz olarak verilen tedbir kararına yapılan itirazın neden reddedildiğinin asgari düzeyde dahi açıklanmadığı belirtilerek gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine karar verilmiştir (Salih Söylemezoğlu, §§ 41, 42).

48. İncelenen bu başvuruda da itiraz merciinin kararında başvurucunun iddia ve itirazları ile tedbire dayanak olgunun gerçekliğinin bu çerçevede tartışılmadığı anlaşılmaktadır. Her ne kadar tedbir kararında esasa ilişkin hususlarda gerekçe bulunması hâlinde bu karara atıf yapılarak değerlendirme yapılması makul görülebilecek ise de ihlal iddiasına konu itiraz mercii kararında, tedbir kararına esas iddiaya karşı başvurucu tarafından ileri sürülen itirazlara dayanılarak Mahkemenin tedbir kararı vermesini gerektirecek kanaate dosyada varsa hangi delille ne şekilde bağ kurarak ulaştığını bu kararda belirtmediği anlaşılmıştır. Bu kapsamda somut başvuruda, itiraz merciinin gerekçesiz olarak verilen tedbir kararına yapılan itirazın neden reddedildiğini asgari düzeyde dahi açıklamadığı görülmektedir.

49. Açıklanan gerekçelerle başvurucunun Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

C. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

50. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

“(1) Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir…

(2) Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir.”

51. Başvurucu, yeniden yargılama yapılaması ile manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

52. Anayasa Mahkemesinin Mehmet Doğan kararında ihlal sonucuna varıldığında ihlalin nasıl ortadan kaldırılacağı hususunda genel ilkeler belirlenmiştir (B. No: 2014/8875, 7/6/2018, [GK]). Mahkeme diğer bir kararında ise bu ilkelerle birlikte ihlal kararının yerine getirilmemesinin sonuçlarına da değinmiş ve bu durumun ihlalin devamı anlamına geleceği gibi ilgili hakkın ikinci kez ihlal edilmesiyle sonuçlanacağına da işaret etmiştir (Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019).

53. Bireysel başvuru kapsamında bir temel hakkın ihlal edildiğine karar verildiği takdirde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırıldığından söz edilebilmesi için temel kural mümkün olduğunca eski hâle getirmenin yani ihlalden önceki duruma dönülmesinin sağlanmasıdır. Bunun için ise öncelikle ihlalin kaynağı belirlenerek devam eden ihlalin durdurulması, ihlale neden olan karar veya işlemin ve bunların yol açtığı sonuçların ortadan kaldırılması, varsa ihlalin sebep olduğu maddi ve manevi zararların giderilmesi, ayrıca bu bağlamda uygun görülen diğer tedbirlerin alınması gerekmektedir (Mehmet Doğan, §§ 55, 57).

54. İhlalin mahkeme kararından kaynaklandığı veya mahkemenin ihlali gideremediği durumlarda Anayasa Mahkemesi, 6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası ile İçtüzük'ün 79. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (a) bendi uyarınca, ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere kararın bir örneğinin ilgili mahkemeye gönderilmesine hükmeder. Anılan yasal düzenleme, usul hukukundaki benzer hukuki kurumlardan farklı olarak, ihlali ortadan kaldırmak amacıyla yeniden yargılama sonucunu doğuran ve bireysel başvuruya özgülenen bir giderim yolunu öngörmektedir. Bu nedenle Anayasa Mahkemesi tarafından ihlal kararına bağlı olarak yeniden yargılama kararı verildiğinde, usul hukukundaki yargılamanın yenilenmesi kurumundan farklı olarak ilgili mahkemenin yeniden yargılama sebebinin varlığını kabul hususunda herhangi bir takdir yetkisi bulunmamaktadır. Dolayısıyla böyle bir karar kendisine ulaşan mahkemenin yasal yükümlülüğü, ilgilinin talebini beklemeksizin Anayasa Mahkemesinin ihlal kararı nedeniyle yeniden yargılama kararı vererek devam eden ihlalin sonuçlarını gidermek üzere gereken işlemleri yerine getirmektir (Mehmet Doğan, §§ 58-59; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), §§ 57-59, 66-67).

55. İncelenen başvuruda derece mahkemesi kararlarında kullanılan ifadeler nedeniyle masumiyet karinesinin, itiraz merciinin gerekçesiz olarak verilen tedbir kararına yapılan itirazı reddederken ilgili ve yeterli bir gerekçe göstermemesi nedeniyle de adil yargılama hakkı kapsamında gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşılmıştır. Dolayısıyla ihlalin derece mahkemelerinin kararlarından kaynaklandığı anlaşılmaktadır.

56. Bu durumda adil yargılama hakkı kapsamında gerekçeli karar hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Yapılacak yeniden yargılama ise bireysel başvuruya özgü düzenleme içeren 6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasına göre ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılmasına yöneliktir. Bu kapsamda yapılması gereken iş, İstanbul Anadolu 11. Aile Mahkemesince yeniden yargılama kararı verilerek Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren ve ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar verilmesinden ibarettir. Kararın bir örneğinin İstanbul Anadolu 11. Aile Mahkemesine gönderilmesini sağlamak üzere İstanbul Anadolu 10. Aile Mahkemesine gönderilmesine karar verilmesi gerekir.

57. Ayrıca masumiyet karinesi yönünden tedbir kararını veren Mahkeme ve itiraz mercii kararlarındaki ihlal sonucunu doğuran tehdit ve şiddete maruz bırakan, şiddet uygulayan ifadelerinin düzeltilmesi amacıyla kararın birer örneğinin İstanbul Anadolu 10. ve 11. Aile Mahkemelerine gönderilmesine karar verilmesi gerekir.

58. Gerekçeli karar hakkına yönelik ihlalin sonuçlarının ortadan kaldırılması için itiraz merciince yeniden yargılama yapılması, masumiyet karinesine yönelik ihlalin sonuçlarının ise tedbir ve itiraz mercii kararında geçen tehdit ve şiddete maruz bırakan, şiddet uygulayan ifadesinin kaldırılması ile ortadan kaldırılacağından başvurucunun tazminat

talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

59. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 294,70 TL harçtan oluşan yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Kamuya açık belgelerde başvurucunun kimliğinin gizli tutulması talebinin KABULÜNE,

B.1. Masumiyet karinesinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. 1. Anayasa'nın 36. maddesi ile 38. maddesinin dördüncü fıkrasında güvence altına alınan masumiyet karinesinin İHLAL EDİLDİĞİNE,

2. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamında gerekçeli karar hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Kararın bir örneğinin gerekçeli karar hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapacak olan İstanbul Anadolu 11. Aile Mahkemesine iletilmek üzere İstanbul Anadolu 10. Aile Mahkemesine (E.2017/736 D. İş, K.2017/735) GÖNDERİLMESİNE,

E. Mahkeme ve itiraz mercii kararlarındaki ihlal sonucunu doğuran ifadelerin düzeltilmesi amacıyla kararın birer örneğinin İstanbul Anadolu 10. Aile Mahkemesine (E. 2017/736 D. İş, K.2017/735) ve İstanbul Anadolu 11. Aile Mahkemesine (E. 2017/796 D. İş, K.2017/797) GÖNDERİLMESİNE,

F. Başvurucunun tazminat talebinin REDDİNE,

G. 294,70 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

H. Ödemenin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA

İ. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 14/10/2020 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

AYŞE ÖZEN VE ÖZNUR AKBAŞ

B. No: 2018/3548 | Karar tarihi: 14.10.2020

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2018/3548

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

AYŞE ÖZEN VE ÖZNUR AKBAŞ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2018/3548)

Karar Tarihi: 14/10/2020

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Burhan ÜSTÜN

Hicabi DURSUN

Selahaddin MENTEŞ

Raportör : Eren Can BENAKAY

Başvurucular : 1. Ayşe ÖZEN

2. Öznur AKBAŞ

Başvurucular Vekili : Av. Ali TAN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, ilave tediye alacağının tahsili amacıyla açılan davanın Yargıtay daireleri arasında süregelen görüş ayrılığı dolayısıyla reddedilmesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvurular 18/1/2018 ve 31/1/2018tarihlerinde yapılmıştır.

3. Başvurular, başvuru formları ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvuruların kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. 2018/4110 numaralı başvuru dosyasının hukuki ve fiilî irtibat nedeniyle 2018/3548

numaralı başvuru dosyası ile birleştirilmesine, incelemenin 2018/3548 numaralı dosya üzerinden yürütülmesine karar verilmiştir.

6. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

7. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık görüşünü bildirmiştir.

8. Birleştirilen 2018/4110 numaralı bireysel başvuru dosyasında başvurucu Öznur Akbaş, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmuştur.

III. OLAY VE OLGULAR

9. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

10. Başvurucular Manavgat Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfında (Vakıf) hizmet akdine dayalı olarak çalışmaktadırlar.

11. Başvurucular, kamu personeli olduklarını ileri sürerek 4/7/1956 tarihli ve 6772 sayılı Devlet ve Ona Bağlı Müesseselerde Çalışan İşçilere İlave Tediye Yapılması Hakkında Kanun uyarınca her bir yıllık çalışma süresi içinde ödenmesi gereken iki aylık tutarındaki ilave tediye alacağının ödenmesi amacıyla Vakıf aleyhine ayrı ayrı dava açmışlardır.

12. Manavgat İş Mahkemesince yapılan yargılama sonunda başvuruculların davalarının kabulüne karar verilmiştir. Gerekçeli kararlarda; davacıların davalı Vakfa bağlı olarak muhtelif tarihlerden itibaren çalışmaya başladıkları, davalı Vakfın kamu kurumu niteliğinde olduğu, 6772 sayılı Kanun kapsamında bulunan kurumda çalışan başvuruculara her yıl için ilave tediye ödeme yapılacağı açıklanmıştır.

13. Davalı, istinaf yoluna başvurmuştur. Antalya Bölge Adliye Mahkemesi 10. Hukuk Dairesi (BAM) ilk derece mahkemesinin kararlarını ortadan kaldırarak davaları kesin olarak reddetmiştir. Kararlarda, konuya ilişkin yargı kararları ve Yargıtay İçtihadı Birleştirme Büyük Genel Kurulunun (İBK) 9/6/2017 tarihli kararı uyarınca Vakfın 6772 sayılı Kanun gereğince kamu kurumu niteliğinde olmadığı belirtilmiştir.

14. Başvurucular 18/1/2018 ve 31/1/2018 tarihlerinde bireysel başvurularda bulunmuşlardır.

IV. İLGİLİ HUKUK

15. İlgili hukuk için bkz. Yasemin Bodur, B. No: 2017/29896, 25/12/2018, §§ 14-32.

V. İNCELEME VE GEREKÇE

16. Mahkemenin 14/10/2020 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvuruculların İddiaları ve Bakanlık Görüşü

17. Başvurucular, Vakfın kamu kurumu olması nedeniyle kamu işçisi olduklarını ve bu sebeple ilave tediye alacağı haklarının bulunduğunu belirtmiştir. Yargıtay 9. Hukuk Dairesinin kendileri ile aynı statüde bulunan kişileri kamu işçisi olarak kabul edip ilave tediye alacağına hak kazandıkları yönünde kararları bulunmasına rağmen kendi davalarının reddedilmesi nedeniyle hakkaniyete uygun yargılanma haklarının ve gerekçeli karar haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir.

18. Anayasa Mahkemesi tarafından Yasemin Bodur başvurusuna ilişkin kararda Yargıtay daireleri arasındaki içtihat farklılığının bulunduğu ifade edilerek bu durumun düzeltilmesine ilişkin olarak içtihadı birleştirme kararı gibi elverişli bir mekanizmanın işletilmemesi nedeniyle yargılamanın hakkaniyetinin zedelendiği sonucuna varıldığı 2018/4110 numaralı başvuru dosyasında yer alan Bakanlık görüşünde belirtilmiştir. Olayda ise Yasemin Bodur kararından farklı olarak Yargıtay dairelerinin kararları uyarınca değil İBK kararı nedeniyle davanın kesin olarak reddedildiği vurgulanmıştır.

19. 2018/4110 numaralı bireysel başvuru dosyasında başvurucu Öznur Akbaş Bakanlık görüşüne karşı beyanında, Vakfın kamu kurumu niteliğinde olduğunu savunmuş ve bu sebeple ilave tediye alacağının kendisine ödenmesi gerektiğini belirtmiştir. Öte yandan dilekçesinde kendisi ile aynı konumda çalışanların açmış olduğu davaların kabul edildiğine ilişkin emsal Yargıtay 9. Hukuk Dairesinin kararlarının ilgili kısmına yer vermiştir.

B. Değerlendirme

20. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Başvuruculaların gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddialarının özünün hakkaniyete uygun yargılanma hakkına ilişkin olması nedeniyle bu kapsamda bir inceleme yapılması gerektiği değerlendirilmiştir.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

21. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

22. Başvuru konusu ile ilgili ilkeler daha önce Yasemin Bodur kararında ortaya konulmuştur (Yasemin Bodur, §§ 35-45). Anılan kararda Anayasa Mahkemesinin kanunilik ilkesi bağlamındaki görevinin, hukuk kurallarının birden fazla yorumunun varlığının hukuki belirlilik ve öngörülebilirliği etkileyip etkilemediğini tespit etmek olduğu belirtilmiştir. Bu noktada derece mahkemelerinin hukuk kurallarını yorumlamasından kaynaklanan içtihat farkının süregelen bir hâl aldığı durumlarda uygulamadaki tutarsızlıkları ortadan kaldıracak nitelikteki tedbirlerin önemine işaret edilmiştir. Hukukun üstünlüğü ilkesi gereği devletin, aynı yargı koluna dâhil mahkemeler arasındaki derin ve süregelen içtihat farklılıklarını ortadan kaldırabilecek nitelikte bir mekanizmayı kurmak ve bu mekanizmanın etkin bir şekilde işleyişini sağlayacak düzenlemeler yapmakla yükümlü olduğu ifade edilmiştir.

23. Aynı kararda Yargıtay 9. Hukuk Dairesi ve sonradan bu görev verilen (kapatılan) Yargıtay 7. Hukuk Dairesinin vakıf çalışanlarının kamu işçisi olduğunu kabul ettiği ve şartları uygunsa idare tarafından ödenmesine karar verilen ilave tediye alacağından yararlanacaklarına dair kararlar verdiği belirtilmiştir. Buna karşılık olarak Yargıtay 22. Hukuk Dairesinin anılan vakıfların özel hukuk tüzel kişisi statüsüne sahip olduğunu ve dolayısıyla kamu personeli sıfatı bulunmayan çalışanlarının ilave tediyeden yararlanmayacağını istikrarlı olarak hüküm altına aldığı ifade edilmiştir. Yargıtay daireleri arasındaki derin ve süregelen içtihat farkının faaliyete giren istinaf mahkemesi niteliğindeki BAM daireleri arasında da sürdürüldüğü saptanmıştır (Yasemin Bodur, §§ 48, 50).

24. Anılan kararda sosyal yardımlaşma ve dayanışma vakfı çalışanlarının ilave tediye

alacağına hak kazanıp kazanmayacağı hususunda süregelen içtihat farklılığının derinleşmiş ve sürekli bir nitelik kazanmış olduğu, bu durumun davaların somut özelliğinden kaynaklanmadığı ve bu durumun ortadan kaldırılmasını sağlayacak içtihadı birleştirme kararı gibi elverişli bir mekanizma işletilmemesi nedenleriyle varılan sonucun başvurucu için öngörülemez olduğu ve yargılamanın hakkaniyetini zedelediği sonucuna ulaşılmıştır (Yasemin Bodur, § 52).

25. Her ne kadar Bakanlık görüşünde olayda Yasemin Bodur kararından farklı olarak Yargıtay dairelerinin kararları uyarınca değil İBK kararı nedeniyle davanın kesin olarak reddedildiği ileri sürülse de başvuruculların hizmet akdi ile çalıştığı Vakfın niteliğini de ele alan Yargıtay İBK'ya rağmen Yargıtay daireleri, söz konusu kararın vakıfların niteliğini belirlemekle birlikte çalışanların statüsüne ilişkin bir tespit içermediği görüşünden hareketle önceki görüşleri doğrultusunda kararlar vermeye devam etmiştir (Yasemin Bodur, §§ 20, 23).

26. Somut başvurunun da aynı hususa ilişkin olması ve Yasemin Bodur kararından ayrılmayı gerektiren bir durumun bulunmaması nedeniyle başvurucunun Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

C. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

27. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

“(1) Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir…

(2) Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir.”

28. Başvurucular; yeniden yargılama yapılması ile maddi tazminata karar verilmesi talebinde bulunmuştur.

29. Anayasa Mahkemesinin Mehmet Doğan kararında ihlal sonucuna varıldığında ihlalin nasıl ortadan kaldırılacağı hususunda genel ilkeler belirlenmiştir (B. No: 2014/8875, 7/6/2018, [GK]). Mahkeme diğer bir kararında ise bu ilkelerle birlikte ihlal kararının yerine getirilmemesinin sonuçlarına da değinmiş ve bu durumun ihlalin devamı anlamına geleceği gibi ilgili hakkın ikinci kez ihlal edilmesiyle sonuçlanacağına da işaret etmiştir (Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019).

30. Bireysel başvuru kapsamında bir temel hakkın ihlal edildiğine karar verildiği takdirde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırıldığından söz edilebilmesi için temel kural mümkün olduğunca eski hâle getirmenin yani ihlalden önceki duruma dönülmesinin sağlanmasıdır. Bunun için ise öncelikle ihlalin kaynağı belirlenerek devam eden ihlalin durdurulması, ihlale neden olan karar veya işlemin ve bunların yol açtığı sonuçların ortadan kaldırılması, varsa ihlalin sebep olduğu maddi ve manevi zararların giderilmesi, ayrıca bu bağlamda uygun görülen diğer tedbirlerin alınması gerekmektedir (Mehmet Doğan, §§ 55, 57).

31. Bununla birlikte 6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin (1) numaralı fıkrasına göre ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilirken idari eylem ve işlem niteliğinde karar verilemez. Anayasa Mahkemesi ihlalin ve sonuçlarının nasıl giderileceğine hükmederken idarenin, yargısal makamların veya yasama organının yerine geçerek işlem tesis edemez. Anayasa Mahkemesi, ihlalin ve sonuçlarının nasıl giderileceğine hükmederek gerekli işlemlerin tesis edilmesi için kararı ilgili mercilere gönderir (Şahin Alpay (2) [GK], B. No: 2018/3007, 15/3/2018, § 57).

32. Anayasa Mahkemesince Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır. Somut olaylarda ihlalin aynı hukuki nedene dayalı olarak benzer konumdaki kişiler tarafından açılan davalarda aradan geçen uzun zamana rağmen Yargıtay daireleri arasındaki görüş farkının ortadan kaldırılıp uygulama birliğinin sağlanmamasından kaynaklandığı anlaşılmaktadır. Diğer bir ifadeyle ihlal, başvuruculların aynı anda iki farklı yorumu yürürlükte bulunan ve bu nedenle belirlilik kriterini taşımayan bir hukuk kuralına tabi tutulmasından kaynaklanmaktadır.

33. Anayasa Mahkemesince yapılan ihlal tespitinin derece mahkemesi kararının sonucuna yönelik olmadığının ve derece mahkemesince varılan sonuçtan bağımsız olduğunun altı çizilmelidir. Hâl böyle olunca ihlalin giderilmesi için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmamaktadır. Aksi durum, yani ihlalin giderim şekli olarak yargılamanın yenilenmesine hükmedilmesi, bu yorumlardan birine üstünlük tanınarak taraflardan bir lehine tercihte bulunulması anlamına gelebilecektir. Bu da var olan ihlali gidermeyeceği gibi derece mahkemesinde görülen uyuşmazlığın diğer tarafı aleyhine yeni ihlallerin doğmasına yol açabilecektir. Dolayısıyla somut olayda, yargılamanın yenilenmesi ihlalin sonuçlarını ortadan kaldıracak nitelikte bir yol olarak kabul edilemeyeceğinden başvuruculların manevi tazminat talep etmedikleri de dikkate alınarak yalnızca ihlalin tespitine karar verilmesi gerekir.

34. Anayasa Mahkemesinin maddi tazminata hükmedebilmesi için başvurucunun uğradığını iddia ettiği maddi zarar ile tespit edilen ihlal arasında illiyet bağı bulunmalıdır. Başvuruya konu olayda böyle bir illiyet bağı bulunmadığından maddi tazminata ilişkin talebin reddine karar verilmesi gerekir.

35. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 294,70 TL harç tutarının başvuruculara ayrı ayrı, 3.000 TL vekâlet ücretinin müştereken ödenmesine karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki hakkaniyete uygun yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvuruculların maddi tazminat taleplerinin REDDİNE,

D. 294,70 TL harçtan oluşan yargılama giderinin başvuruculara AYRI AYRI, 3.000 TL vekâlet ücretinin MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

E. Ödemenin, kararın tebliğini takiben başvuruculların Hazine ve Maliye Bakanlığına

başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin bilgi için Manavgat İş Mahkemesine (E.2016/988; E.2016/991) GÖNDERİLMESİNE,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 14/10/2020 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ERKAN ÇAM

B. No: 2018/3604 | Karar tarihi: 14.10.2020

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2018/3604

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ERKAN ÇAM BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2018/3604)

Karar Tarihi: 14/10/2020

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Burhan ÜSTÜN

Hicabi DURSUN

Selahaddin MENTEŞ

Raportör : Eren Can BENAKAY

Başvurucu : Erkan ÇAM

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, ilave tediye alacağının tahsili amacıyla açılan davanın Yargıtay daireleri arasında süregelen görüş ayrılığı dolayısıyla reddedilmesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 1/2/2018 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formları ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık görüş bildirmemiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

8. Başvurucu Antalya Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfında (Vakıf) hizmet akdine dayalı olarak çalışmaktadır.

9. Başvurucu, kamu personeli olduğunu ileri sürerek 4/7/1956 tarihli ve 6772 sayılı Devlet ve Ona Bağlı Müesseselerde Çalışan İşçilere İlave Tediye Yapılması Hakkında Kanun uyarınca her bir yıllık çalışma süresi içinde ödenmesi gereken iki aylık tutarındaki ilave tediye alacağının ödenmesi amacıyla Vakıf aleyhine dava açmıştır

10. Antalya 7. İş Mahkemesince yapılan yargılama sonunda 6/7/2017 tarihli kararla başvurucunun davasının kabulüne karar verilmiştir. Gerekçeli kararda; davacının davalı Vakfa bağlı olarak 22/11/1990 tarihinden itibaren çalışmaya başladığı, davalı Vakfın kamu kurumu niteliğinde olduğu, 6772 sayılı Kanun kapsamında bulunan kurumlarda çalışanlara her yıl için ilave tediye ödeme yapılacağı açıklanmıştır.

11. Davalı Vakıf, istinaf yoluna başvurmuştur. Antalya Bölge Adliye Mahkemesi (BAM) 10. Hukuk Dairesi 11/12/2017 tarihli kararıyla, Yargıtay İçtihadı Birleştirme Hukuk Genel Kurulunun 9/6/2017 tarihli kararına göre Vakfın 6772 sayılı Kanun gereğince kamu kurumu niteliğinde olmadığı belirtilerek ilk derece mahkemesi kararını ortadan kaldırmış ve davayı kesin olarak reddetmiştir.

12. Nihai karar başvurucuya 3/1/2018 tarihinde tebliğ edilmiştir. Başvurucu 1/2/2018 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

13. İlgili hukuk için bkz. Yasemin Bodur, B. No: 2017/29896, 25/12/2018, §§ 14-32.

V. İNCELEME VE GEREKÇE

14. Mahkemenin 14/10/2020 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

15. Başvurucu kendisi ile aynı iş yerinde çalışanlar tarafından açılan davaların kabul edilmesine karşın kendi davasının reddedildiğini, vakfın kamu kurumu olması nedeniyle ilave tediye alacağının kendisine ödenmesi gerektiğini belirterek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

16. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Başvurucun farklı karar verilmesi nedeniyle adil yargılanma ihlal edildiğine ilişkin iddiasının özünün adil yargılanma hakkının güvencelerinden biri olan hakkaniyete uygun yargılanma hakkına ilişkin olduğu ve bu kapsamda bir inceleme yapılması gerektiği değerlendirilmiştir.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

17. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan hakkaniyete uygun yargılanma

hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

18. Başvuru konusu ile ilgili ilkeler daha önce Yasemin Bodur (aynı kararda bkz. §§ 35-45) kararında ortaya konulmuştur. Anılan kararda Anayasa Mahkemesinin kanunilik ilkesi bağlamındaki görevinin, hukuk kurallarının birden fazla yorumunun varlığının hukuki belirlilik ve öngörülebilirliği etkileyip etkilemediğini tespit etmek olduğu belirtilmiştir. Bu noktada derece mahkemelerinin hukuk kurallarını yorumlamasından kaynaklanan içtihat farkının süregelen bir hâl aldığı durumlarda uygulamadaki tutarsızlıkları ortadan kaldıracak nitelikteki tedbirlerin önemine işaret edilmiştir. Hukukun üstünlüğü ilkesi gereği devletin, aynı yargı koluna dâhil mahkemeler arasındaki derin ve süregelen içtihat farklılıklarını ortadan kaldırabilecek nitelikte bir mekanizmayı kurmak ve bu mekanizmanın etkin bir şekilde işleyişini sağlayacak düzenlemeler yapmakla yükümlü olduğu ifade edilmiştir.

19. Aynı kararda Yargıtay 9. Hukuk Dairesi ve sonradan bu görev verilen (kapatılan) Yargıtay 7. Hukuk Dairesinin vakıf çalışanlarının kamu işçisi olduğunu kabul ettiği ve şartları uygunsa idare tarafından ödenmesine karar verilen ilave tediye alacağından yararlanacaklarına dair kararlar verdiği belirtilmiştir. Buna karşılık olarak Yargıtay 22. Hukuk Dairesinin anılan vakıfların özel hukuk tüzel kişisi statüsüne sahip olduğunu ve dolayısıyla kamu personeli sıfatı bulunmayan çalışanlarının ilave tediyeden yararlanmayacağını istikrarlı olarak hüküm altına aldığı ifade edilmiştir. Yargıtay daireleri arasındaki derin ve süregelen içtihat farkının faaliyete giren istinaf mahkemesi niteliğindeki BAM daireleri arasında da sürdürüldüğü saptanmıştır (Yasemin Bodur, §§ 48, 50).

20. Anılan kararda sosyal yardımlaşma ve dayanışma vakfı çalışanlarının ilave tediye alacağına hak kazanıp kazanmayacağı hususunda süregelen içtihat farklılığının derinleşmiş ve sürekli bir nitelik kazanmış olduğu, bu durumun davaların somut özelliğinden kaynaklanmadığı ve bu durumun ortadan kaldırılmasını sağlayacak içtihadı birleştirme kararı gibi elverişli bir mekanizma işletilmemesi nedenleriyle varılan sonucun başvurucu için öngörülemez olduğu ve yargılamanın hakkaniyetini zedelediği sonucuna ulaşılmıştır (Yasemin Bodur, § 52).

21. Somut başvurunun da aynı hususa ilişkin olması ve Yasemin Bodur kararından ayrılmayı gerektiren bir durumun bulunmaması nedeniyle başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

C. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

22. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"(1) Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir…

(2) Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

23. Başvurucu, ihlalin tespitine karar verilmesi talebinde bulunmuştur. Başvurucunun manevi tazminat talebi bulunmamaktadır.

24. Anayasa Mahkemesinin Mehmet Doğan kararında ihlal sonucuna varıldığında ihlalin nasıl ortadan kaldırılacağı hususunda genel ilkeler belirlenmiştir (B. No: 2014/8875, 7/6/2018, [GK]). Mahkeme diğer bir kararında ise bu ilkelerle birlikte ihlal kararının yerine getirilmemesinin sonuçlarına da değinmiş ve bu durumun ihlalin devamı anlamına geleceği gibi ilgili hakkın ikinci kez ihlal edilmesiyle sonuçlanacağına da işaret etmiştir (Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B.No: 2016/12506, 7/11/2019).

25. Bireysel başvuru kapsamında bir temel hakkın ihlal edildiğine karar verildiği takdirde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırıldığından söz edilebilmesi için temel kural mümkün olduğunca eski hâle getirmenin yani ihlalden önceki duruma dönülmesinin sağlanmasıdır. Bunun için ise öncelikle ihlalin kaynağı belirlenerek devam eden ihlalin durdurulması, ihlale neden olan karar veya işlemin ve bunların yol açtığı sonuçların ortadan kaldırılması, varsa ihlalin sebep olduğu maddi ve manevi zararların giderilmesi, ayrıca bu bağlamda uygun görülen diğer tedbirlerin alınması gerekmektedir (Mehmet Doğan, §§ 55, 57).

26. Bununla birlikte 6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin (1) numaralı fıkrasına göre ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilirken idari eylem ve işlem niteliğinde karar verilemez. Anayasa Mahkemesi ihlalin ve sonuçlarının nasıl giderileceğine hükmederken idarenin, yargısal makamların veya yasama organının yerine geçerek işlem tesis edemez. Anayasa Mahkemesi, ihlalin ve sonuçlarının nasıl giderileceğine hükmederek gerekli işlemlerin tesis edilmesi için kararı ilgili mercilere gönderir (Şahin Alpay (2) [GK], B. No: 2018/3007, 15/3/2018, § 57).

27. İhlalin derece mahkemelerinin ilgili kanunu yorumlamasından kaynaklandığı bazı hâllerde tazminata hükmedilmesi ihlalin bütün sonuçlarıyla giderilmesi için yeterlidir. Ancak bireysel başvurunun amacına uygun olarak benzer ihlallere yol açan yorumun aynı yargı kolundaki en üst yargı mercii tarafından ele alınarak uygulamadaki içtihat dağınıklığına engel olacak nitelikte birtakım tedbirlerin alınması da gerekmektedir.

28. Anayasa Mahkemesince Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır. Somut olaylarda ihlalin aynı hukuki nedene dayalı olarak benzer konumdaki kişiler tarafından açılan davalarda aradan geçen uzun zamana rağmen Yargıtay daireleri arasındaki görüş farkının ortadan kaldırılıp uygulama birliğinin sağlanmamasından kaynaklandığı anlaşılmaktadır. Diğer bir ifadeyle ihlal, başvurucunun aynı anda iki farklı yorumu yürürlükte bulunan ve bu nedenle belirlilik kriterini taşımayan bir hukuk kuralına tabi tutulmasından kaynaklanmaktadır.

29. Anayasa Mahkemesince yapılan ihlal tespitinin derece mahkemesi kararının sonucuna yönelik olmadığının ve derece mahkemesince varılan sonuçtan bağımsız olduğunun altı çizilmelidir. Hâl böyle olunca ihlalin giderilmesi için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmamaktadır. Aksi durum yani ihlalin giderim şekli olarak yargılamanın yenilenmesine hükmedilmesi, bu yorumlardan birine üstünlük tanınarak taraflardan biri lehine tercihte bulunulması anlamına gelebilecektir. Bu da var olan ihlali gidermeyeceği gibi derece mahkemesinde görülen uyuşmazlığın diğer tarafı aleyhine yeni ihlallerin doğmasına yol açabilecektir. Dolayısıyla somut olayda, yargılamanın yenilenmesi ihlalin sonuçlarını ortadan kaldıracak nitelikte bir yol olarak kabul edilemeyeceğinden, başvurucunun manevi tazminat talep etmediği de dikkate alınarak yalnızca ihlalin tespitine karar verilmesi

gerekir.

30. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 294,70 TL harç tutarından oluşan yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki hakkaniyete uygun yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. 294,70 TL harç tutarından oluşan yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

D. Ödemenin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

E. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 14/10/2020 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

FATMA SARIKAYA

B. No: 2018/5780 | Karar tarihi: 14.10.2020

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2018/5780

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

FATMA SARIKAYA BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2018/5780)

Karar Tarihi: 14/10/2020

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Burhan ÜSTÜN

Hicabi DURSUN

Selahaddin MENTEŞ

Raportör : Eren Can BENAKAY

Başvurucu : Fatma SARIKAYA

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, ilave tediye alacağının tahsili amacıyla açılan davanın Yargıtay daireleri arasında süregelen görüş ayrılığı dolayısıyla reddedilmesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 21/2/2018 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formları ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık görüş bildirmemiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

8. Başvurucu, Gündoğmuş Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfında (Vakıf) hizmet akdine dayalı olarak çalışmaktadır.

9. Başvurucu, kamu personeli olduğunu ileri sürerek 4/7/1956 tarihli ve 6772 sayılı Devlet ve Ona Bağlı Müesseselerde Çalışan İşçilere İlave Tediye Yapılması Hakkında Kanun uyarınca her bir yıllık çalışma süresi içinde ödenmesi gereken iki aylık tutarındaki ilave tediye alacağının ödenmesi amacıyla Vakıf aleyhine dava açmıştır

10. Gündoğmuş Asliye Hukuk Mahkemesi, iş mahkemesi sıfatıyla yapmış olduğu yargılama sonunda 14/9/2017 tarihli kararla başvurucunun davasının kısmen kabulüne karar vermiştir. Gerekçeli kararda; davacının davalı Vakfa bağlı olarak 11/11/2013 tarihinden itibaren çalıştığını, davalı Vakfın kamu kurumu niteliğinde olduğu, 6772 sayılı Kanun kapsamında bulunan kurumlarda çalışanlara her yıl için ilave tediye ödemesi yapılacağı açıklanmıştır.

11. Davalı Vakıf, istinaf yoluna başvurmuştur. Antalya Bölge Adliye Mahkemesi (BAM) 10. Hukuk Dairesi 4/2/2017 tarihli kararıyla, Yargıtay İçtihadı Birleştirme Hukuk Genel Kurulunun 9/6/2017 tarihli kararına (Yargıtay İBK) göre Vakfın 6772 sayılı Kanun gereğince kamu kurumu niteliğinde olmadığı belirtilerek ilk derece mahkemesi kararını ortadan kaldırmış ve davayı kesin olarak reddetmiştir.

12. Nihai karar başvurucuya 31/1/2018 tarihinde tebliğ edilmiştir. Başvurucu 21/2/2018 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

13. İlgili hukuk için bkz. Yasemin Bodur, B. No: 2017/29896, 25/12/2018, §§ 14-32.

V. İNCELEME VE GEREKÇE

14. Mahkemenin 14/10/2020 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

15. Başvurucu kendisi ile aynı yerde çalışan tarafından açılan davaların Antalya BAM'ın 9. Dairesi tarafından kabul edildiğini, yine aynı uyuşmazlıkta Antalya BAM'ın 10. Dairesi tarafından davaların kabulüne ilişkin verilen kararlar olduğunu ifade etmiştir. Yargıtayın 9. Hukuk Dairesinin benzer davalarda ilave tediye ödenmesi gerektiği yönünde karar verdiğini, benzer uyuşmazlıkların farklı şekilde sonuçlanması nedeniyle yargıya olan güveninin zedelendiğini belirterek adil yargılanma hakkının, mülkiyet hakkının ve eşitlik ilkesinin ihlal edildiğini iddia etmiştir.

B. Değerlendirme

16. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Başvurucunun farklı kararlar verilmesi nedeniyle adil yargılanma hakkının, mülkiyet hakkının ve eşitlik ilkesinin ihlal edildiğine ilişkin iddialarının özünün adil yargılanma hakkının güvencelerinden biri olan hakkaniyete uygun yargılanma hakkına ilişkin olduğu ve bu kapsamda bir inceleme yapılması gerektiği değerlendirilmiştir.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

17. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

18. Başvuru konusu ile ilgili ilkeler daha önceYasemin Bodur (aynı kararda bkz. §§ 35-45) kararında ortaya konulmuştur. Anılan kararda Anayasa Mahkemesinin kanunilik ilkesi bağlamındaki görevinin, hukuk kurallarının birden fazla yorumunun varlığının hukuki belirlilik ve öngörülebilirliği etkileyip etkilemediğini tespit etmek olduğu belirtilmiştir. Bu noktada derece mahkemelerinin hukuk kurallarını yorumlamasından kaynaklanan içtihat farkının süregelen bir hâl aldığı durumlarda uygulamadaki tutarsızlıkları ortadan kaldıracak nitelikteki tedbirlerin önemine işaret edilmiştir. Hukukun üstünlüğü ilkesi gereği devletin, aynı yargı koluna dâhil mahkemeler arasındaki derin ve süregelen içtihat farklılıklarını ortadan kaldırabilecek nitelikte bir mekanizmayı kurmak ve bu mekanizmanın etkin bir şekilde işleyişini sağlayacak düzenlemeler yapmakla yükümlü olduğu ifade edilmiştir.

19. Aynı kararda Yargıtay 9. Hukuk Dairesi ve sonradan bu görev verilen (kapatılan) Yargıtay 7. Hukuk Dairesinin vakıf çalışanlarının kamu işçisi olduğunu kabul ettiği ve şartları uygunsa idare tarafından ödenmesine karar verilen ilave tediye alacağından yararlanacaklarına dair kararlar verdiği belirtilmiştir. Buna karşılık olarak Yargıtay 22. Hukuk Dairesinin anılan vakıfların özel hukuk tüzel kişisi statüsüne sahip olduğunu ve dolayısıyla kamu personeli sıfatı bulunmayan çalışanlarının ilave tediyeden yararlanmayacağını istikrarlı olarak hüküm altına aldığı ifade edilmiştir. Yargıtay daireleri arasındaki derin ve süregelen içtihat farkının faaliyete giren istinaf mahkemesi niteliğindeki BAM daireleri arasında da sürdürüldüğü saptanmıştır (Yasemin Bodur, §§ 48, 50).

20. Anılan kararda sosyal yardımlaşma ve dayanışma vakfı çalışanlarının ilave tediye alacağına hak kazanıp kazanmayacağı hususunda süregelen içtihat farklılığının derinleşmiş ve sürekli bir nitelik kazanmış olduğu, bu durumun davaların somut özelliğinden kaynaklanmadığı ve bu durumun ortadan kaldırılmasını sağlayacak içtihadı birleştirme kararı gibi elverişli bir mekanizma işletilmemesi nedenleriyle varılan sonucun başvurucu için öngörülemez olduğu ve yargılamanın hakkaniyetini zedelediği sonucuna ulaşılmıştır (Yasemin Bodur, § 52).

21. Diğer taraftan, başvurucunun hizmet akdi ile çalıştığı Vakfın niteliğini de ele alan Yargıtay İBK'ya rağmen Yargıtay daireleri, söz konusu kararın vakıfların niteliğini belirlemekle birlikte çalışanların statüsüne ilişkin bir tespit içermediği görüşünden hareketle önceki görüşleri doğrultusunda kararlar vermeye devam etmiştir (Yasemin Bodur, §§ 20, 23).

22. Somut başvurunun da aynı hususa ilişkin olması ve Yasemin Bodur kararından ayrılmayı gerektiren bir durumun bulunmaması nedeniyle başvurucunun Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

C. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

23. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

“(1) Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için

yapılması gerekenlere hükmedilir…

(2) Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir.”

24. Başvurucu, ihlalin tespit edilmesini istemiş ve 5.000 TL maddi tazminat ile 50.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

25. Anayasa Mahkemesinin Mehmet Doğan kararında ihlal sonucuna varıldığında ihlalin nasıl ortadan kaldırılacağı hususunda genel ilkeler belirlenmiştir (B. No: 2014/8875, 7/6/2018, [GK]). Mahkeme diğer bir kararında ise bu ilkelerle birlikte ihlal kararının yerine getirilmemesinin sonuçlarına da değinmiş ve bu durumun ihlalin devamı anlamına geleceği gibi ilgili hakkın ikinci kez ihlal edilmesiyle sonuçlanacağına da işaret etmiştir (Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019).

26. Bireysel başvuru kapsamında bir temel hakkın ihlal edildiğine karar verildiği takdirde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırıldığından söz edilebilmesi için temel kural mümkün olduğunca eski hâle getirmenin yani ihlalden önceki duruma dönülmesinin sağlanmasıdır. Bunun için ise öncelikle ihlalin kaynağı belirlenerek devam eden ihlalin durdurulması, ihlale neden olan karar veya işlemin ve bunların yol açtığı sonuçların ortadan kaldırılması, varsa ihlalin sebep olduğu maddi ve manevi zararların giderilmesi, ayrıca bu bağlamda uygun görülen diğer tedbirlerin alınması gerekmektedir (Mehmet Doğan, §§ 55, 57).

27. Bununla birlikte 6216 sayılı Kanun’un 50. maddesinin (1) numaralı fıkrasına göre ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilirken idari eylem ve işlem niteliğinde karar verilemez. Anayasa Mahkemesi ihlalin ve sonuçlarının nasıl giderileceğine hükmederken idarenin, yargısal makamların veya yasama organının yerine geçerek işlem tesis edemez. Anayasa Mahkemesi, ihlalin ve sonuçlarının nasıl giderileceğine hükmederek gerekli işlemlerin tesis edilmesi için kararı ilgili mercilere gönderir (Şahin Alpay (2) [GK], B. No: 2018/3007, 15/3/2018, § 57).

28. Anayasa Mahkemesince Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır. Somut olaylarda ihlalin aynı hukuki nedene dayalı olarak benzer konumdaki kişiler tarafından açılan davalarda aradan geçen uzun zamana rağmen Yargıtay daireleri arasındaki görüş farkının ortadan kaldırılıp uygulama birliğinin sağlanmamasından kaynaklandığı anlaşılmaktadır. Diğer bir ifadeyle ihlal, başvurucunun aynı anda iki farklı yorumu yürürlükte bulunan ve bu nedenle belirlilik kriterini taşımayan bir hukuk kuralına tabi tutulmasından kaynaklanmaktadır.

29. Anayasa Mahkemesince yapılan ihlal tespitinin derece mahkemesi kararının sonucuna yönelik olmadığının ve derece mahkemesince varılan sonuçtan bağımsız olduğunun altı çizilmelidir. Hâl böyle olunca ihlalin giderilmesi için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmamaktadır. Aksi durum, yani ihlalin giderim şekli olarak yargılamanın yenilenmesine hükmedilmesi, bu yorumlardan birine üstünlük tanınarak taraflardan bir lehine tercihte bulunulması anlamına gelebilecektir. Bu da var olan ihlali gidermeyeceği gibi derece mahkemesinde görülen uyuşmazlığın diğer tarafı aleyhine yeni ihlallerin doğmasına

yol açabilecektir. Dolayısıyla somut olayda, yargılamanın yenilenmesi ihlalin sonuçlarını ortadan kaldıracak nitelikte bir yol olarak kabul edilemeyeceğinden başvurucu lehine uygun bir tazminata hükmedilmesi yeterli bir giderim sağlayacaktır.

30. Bu itibarla adil yargılanma hakkının ihlali nedeniyle yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvurucuya net 10.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

31. Anayasa Mahkemesinin maddi tazminata hükmedebilmesi için başvurucunun uğradığını iddia ettiği maddi zarar ile tespit edilen ihlal arasında illiyet bağı bulunmalıdır. Başvuruya konu olayda böyle bir illiyet bağı bulunmadığından maddi tazminata ilişkin talebin reddine karar verilmesi gerekir.

32. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 294,70 TL harç tutarından oluşan yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki hakkaniyete uygun yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvurucuya net 10.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

D. 294,70 TL harç tutarından oluşan yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

E. Ödemenin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin bilgi için Gündoğmuş Asliye Hukuk Mahkemesine (E.2016/122, K.2017/27) GÖNDERİLMESİNE,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 14/10/2020 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

RASİM NUMAN MYYMYUN

B. No: 2018/5939 | Karar tarihi: 14.10.2020

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2018/5939

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

RASİM NUMAN MYYMYUN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2018/5939)

Karar Tarihi: 14/10/2020

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Burhan ÜSTÜN

Hicabi DURSUN

Selahaddin MENTEŞ

Raportör : Selçuk KILIÇ

Başvurucu : Rasim Numan MYYMYUN

Vekili : Av. Hikmet KORKMAZ AYDIN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru; tam yargı davasının makul sürede sonuçlandırılmaması, aleyhe yüksek miktarda vekâlet ücreti ile yargılama giderlerine hükmedilmesi ve takdir edilen manevi tazminat miktarının düşük olması nedenleriyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 23/2/2018 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık görüş bildirilmemiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

6. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

7. Başvurucu, İstanbul'un Zeytinburnu ilçesi Davutpaşa Mahallesi'nde bulunan maytap atölyesinin yakınında yer alan işyerinde çalışmaktayken söz konusu maytap atölyesinde 31/1/2008 tarihinde meydana gelen patlama nedeniyle yaralanmıştır.

8. Olay üzerine Bakırköy Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından soruşturma başlatılmıştır. Bu kapsamda Adli Tıp Kurumu (ATK) tarafından düzenlenen 20/2/2008 tarihli raporda başvurucu hakkında "kişide tanımlanan sol krista iliakada parçalı kırık+sol kornea limbal inferiorda skleraya ulaşmayan yaralanmaların kişinin hayatını tehlikeye sokan bir durum olmadığı, kişi üzerindeki etkisinin basit bir tıbbi müdahale ile giderilebilecek ölçüde hafif nitelikte olmadığı, şahısta saptanan kırığın hayat fonksiyonlarını orta derecede etkileyecek nitelikte olduğu" ifadelerine yer verilmiştir.

9. Başvurucu tarafından zararının tazmini istemiyle İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanlığı, Zeytinburnu Belediye Başkanlığı, İçişleri Bakanlığı ile Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı aleyhine 18/7/2008 tarihinde İstanbul 9. İdare Mahkemesinde (Mahkeme) 1.000 TL maddi, 20.000 TL manevi tazminat istemli tam yargı davası açılmıştır. Dava dilekçesinde başvurucu; ilgili idarelerin mevzuattan kaynaklı denetim, kontrol ve teftiş görevlerinin bulunmasına rağmen bu hususlara yönelik yükümlülükleri yerine getirmediklerini, tarafına hiçbir kusur atfedilmemesine karşın olay sonrası yapmak zorunda kaldığı tedavi giderleri ile oluşan iş gücü kaybı nedeniyle maddi ve manevi zararlarının oluştuğunu belirtmiştir.

10. Mahkeme yukarıda anılan ATK raporuna da atıfta bulunarak 31/3/2011 tarihinde maddi tazminat isteminin reddine, manevi tazminat isteminin 5.000 TL'lik kısmının kabulüne karar vermiştir. Kararın gerekçesinde; denetim ve kontrol görevini gereği gibi yerine getirmediğinden İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanlığı ve Zeytinburnu Belediye Başkanlığının olayda hizmet kusurlarının bulunduğu, illiyet bağı kurulamadığından İçişleri Bakanlığı ve Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığının ise tazminattan sorumlu bulunmadıkları belirtilmiştir. Bununla birlikte maddi zararları belgeleyici ve ispatlayıcı herhangi bir belge sunulmadığından maddi tazminat isteminin reddine, başvurucunun yaralanması nedeniyle duyduğu ağır elem ve ızdıraba karşılık olarak da manevi tazminatın 5.000 TL'lik kısmının kabulüne hükmedilmiştir.

11. Mahkeme kararı, Danıştay Sekizinci Dairesinin (Daire) 9/4/2012 tarihli ilamıyla olayda İçişleri Bakanlığı ile Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığının da kusurlu bulundukları ve olayda sorumluluğu bulunan idarelerin kusurları dikkate alınarak zarardan müteselsilen sorumlu tutulmak suretiyle hüküm kurulması gerektiği gerekçesiyle bozulmuştur.

12. Bozma kararına uyan Mahkeme 27/5/2013 tarihli kararıyla, meydana gelen zararın olayda hizmet kusuru bulunan davalı idarelerin tümü tarafından karşılanmasına, maddi tazminat talebinin reddine ve manevi tazminat talebinin 5.000 TL'lik kısmının kabulüne karar verilmiştir.

13. Mahkeme kararı, Dairenin 29/5/2014 tarihli ilamıyla tekrar bozulmuştur. Bozma gerekçesinde, davada üçüncü kişi konumunda bulunan ve patlamanın meydana geldiği işyerinin sahibi olan şahıs ile iskân izni bulunmayan söz konusu binaya elektrik hizmeti vermesi nedeniyle Boğaziçi Elektrik Dağıtım A.Ş.nin de kusurlarının bulunduğu belirtilmiş ve bütün sorumluların kusur oranlarının tespit edilebilmesi için yeni bir bilirkişi

değerlendirmesi yapılması gerektiği ifade edilmiştir.

14. Bozma kararına uyan Mahkemece 5/11/2015 tarihli karar ile maddi tazminat talebinin reddine ve manevi tazminat talebinin 5.000 TL'lik kısmının kabulüne karar verilmiş, 5.000 TL zararın idarelere başvuru tarihi olan 31/3/2008 tarihinden itibaren işleyecek yasal faiziyle birlikte davalı idareler tarafından müştereken ve müteselsilen davacıya ödenmesine hükmedilmiştir. Ayrıca toplam 2.780,10 TL yargılama giderinin haklılık oranına göre 1.985 TL'sinin davacı üzerinde bırakılmasına, kalan 795,10 TL'lik kısmının davalı idarelerden alınarak davacıya verilmesine, manevi tazminat için karar tarihi itibarıyla yürürlükte bulunan Avukatlık Asgari Ücret Tarifesi (AAÜT) mucibince takdir edilen 750 TL vekâlet ücretinin davalı idareler tarafından davacıya ödenmesine, manevi tazminat için takdir edilen 750 TL vekâlet ücreti ile maddi tazminat için hükmedilen 750 TL olmak üzere toplam 1.500 TL vekâlet ücretinin davacıdan alınarak davalı idarelere verilmesine karar verilmiştir.

15. Temyiz edilen karar Dairenin 29/3/2017 tarihli kararıyla onanmış, karar düzeltme istemi de Dairenin 25/12/2017 tarihli kararıyla reddedilmiştir.

16. Nihai karar başvurucuya 26/1/2018 tarihinde tebliğ edilmiştir.

17. Başvurucu 23/2/2018 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

18. 6/1/1982 tarihli ve 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 31. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Bu Kanunda hüküm bulunmayan hususlarda; ... yargılama giderleri, ... hallerinde ... Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu hükümleri uygulanır."

19. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun "Yargılama giderlerinin kapsamı" kenar başlıklı 323. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"(1) Yargılama giderleri şunlardır:

a) Başvurma, karar ve ilam harçları.

b) Dava nedeniyle yapılan tebliğ ve posta giderleri.

...

ğ) Vekille takip edilen davalarda kanun gereğince takdir olunacak vekâlet ücreti.

..."

20. 6100 sayılı Kanun'un "Yargılama giderlerinden sorumluluk" kenar başlıklı 326. maddesi şöyledir:

"(1) Kanunda yazılı hâller dışında, yargılama giderlerinin, aleyhine hüküm verilen taraftan alınmasına karar verilir.

(2) Davada iki taraftan her biri kısmen haklı çıkarsa, mahkeme, yargılama giderlerini tarafların haklılık oranına göre paylaştırır.

(3) Aleyhine hüküm verilenler birden fazla ise mahkeme yargılama giderlerini, bunlar arasında paylaştırabileceği gibi, müteselsilen sorumlu tutulmalarına da karar verebilir."

21. 26/9/2011 tarihli ve 659 sayılı Genel Bütçe Kapsamındaki Kamu İdareleri ve Özel Bütçeli İdarelerde Hukuk Hizmetlerinin Yürütülmesine İlişkin Kanun Hükmünde Kararname'nin

(KHK) “Davalardaki temsilin niteliği ve vekalet ücretine hükmedilmesi ve dağıtımı” kenar başlıklı 14. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

“(1) Tahkim usulüne tabi olanlar dahil adli ve idari davalar ile icra dairelerinde idarelerin vekili sıfatıyla hukuk birimi amirleri, muhakemat müdürleri, hukuk müşavirleri ve avukatlar tarafından yapılan takip ve duruşmalar için, bu davaların idareler lehine neticelenmesi halinde, bunlar tarafından temsil ve takip edilen dava ve işlerde ilgili mevzuata göre hükmedilmesi gereken tutar üzerinden idareler lehine vekalet ücreti takdir edilir.”

22. 31/12/2014 tarihli ve 29222 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan 2015 yılı AAÜT'nin 10. maddesi şöyledir:

"(1) Manevi tazminat davalarında avukatlık ücreti, hüküm altına alınan miktar üzerinden Tarifenin üçüncü kısmına göre belirlenir.

(2) Davanın kısmen reddi durumunda, karşı taraf vekili yararına Tarifenin üçüncü kısmına göre hükmedilecek ücret, davacı vekili lehine belirlenen ücreti geçemez.

(3) Bu davaların tamamının reddi durumunda avukatlık ücreti, Tarifenin ikinci kısmının ikinci bölümüne göre hükmolunur.

(4) Manevi tazminat davasının, maddi tazminat veya parayla değerlendirilmesi mümkün diğer taleplerle birlikte açılması durumunda; manevi tazminat açısından vekalet ücreti ayrı bir kalem olarak hükmedilir."

23. 2015 yılı AAÜT'nin 13. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

“Tarifenin ikinci kısmının ikinci bölümünde gösterilen hukuki yardımların konusu para veya para ile değerlendirilebiliyor ise avukatlık ücreti, davanın görüldüğü mahkeme için Tarifenin İkinci Kısmında belirtilen maktu ücretlerin altında kalmamak kaydıyla (yedinci maddenin ikinci fıkrası, dokuzuncu maddenin birinci fıkrasının son cümlesi ile onuncu maddenin son fıkrası hükümleri saklı kalmak kaydıyla,) Tarifenin üçüncü kısmına göre belirlenir.”

24. 2015 yılı AAÜT'nin ikinci kısmının ikinci bölümünün ilgili kısmı şöyledir:

“İdare ve Vergi Mahkemelerinde takip edilen davalar için

a) Duruşmasız ise 750,00 TL

b) Duruşmalı ise 1.250,00 TL"

25. 2015 yılı AAÜT'nin üçüncü kısmının ilgili bölümü şöyledir:

“Yargı Yerleri ile İcra ve İflas Dairelerinde Yapılan ve Konusu Para Olan veya Para ile Değerlendirilebilen Hukuki Yardımlara Ödenecek Ücret

1. İlk 30.000,00 TL için % 12”

V. İNCELEME VE GEREKÇE

26. Mahkemenin 14/10/2020 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Mahkemeye Erişim Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları

27. Başvurucu; tam yargı davasını açtıkları tarihte idari yargıda ıslah müessesesi olmadığından tazminat miktarını yüksek talep ettiğini, davanın kısmen reddedilmesi neticesinde aleyhine yüksek miktarda yargılama giderine ve vekâlet ücretine hükmedildiğini, toplam 3.725 TL yargılama gideri ve vekâlet ücreti ödemek zorunda bırakıldığını belirterek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

2. Değerlendirme

28. Anayasa'nın iddianın değerlendirilmesinde dayanak alınacak 36. maddesi şöyledir:

"Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir.

Hiçbir mahkeme, görev ve yetkisi içindeki davaya bakmaktan kaçınamaz."

29. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Başvurucunun söz konusu iddialarının mahkemeye erişim hakkı kapsamında incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

30. Mahkemeye erişim hakkı, bir uyuşmazlığı mahkeme önüne taşıyabilmek ve uyuşmazlığın etkili bir şekilde karara bağlanmasını isteyebilmek anlamına gelmektedir. Kişinin mahkemeye başvurmasını engelleyen veya mahkeme kararını anlamsız hâle getiren, bir başka ifadeyle mahkeme kararını önemli ölçüde etkisizleştiren sınırlamalar mahkemeye erişim hakkını ihlal edebilir (Özkan Şen, B. No: 2012/791, 7/11/2013, § 52).

31. Taraflardan birinin yargılamadaki başarı oranına göre kazanılan veya kaybedilen değer oranında lehine veya aleyhine mahkeme masraflarının ödenmesine hükmedilmesine yönelik düzenlemeler mahkemeye erişim hakkına müdahale oluşturmakta ise de abartılı, zorlama veya ciddiyetten yoksun talepleri disipline etmeye yönelik orantılı müdahaleler meşru görülebilir (Özkan Şen, § 61).

32. Başvurucu, aleyhine yüksek miktarda yargılama giderine ve vekâlet ücretine hükmedildiği iddiasında bulunmakta; mahkeme kararından yargılama giderlerinin harçlardan ve posta giderlerinden oluştuğu anlaşılmaktadır.

33. Harç; devletin yüklenmiş olduğu görevleri yerine getirebilmek için anayasal sınırlar içinde egemenlik yetkisine dayanarak değerlendirdiği, çeşitli kaynaklardan elde etmiş olduğu vergi ve resim gibi bir çeşit kamu geliridir. Ayrıca harç, bireylerin özel menfaatlerine ilişkin olarak kamu hizmetlerinden yararlanmaları karşılığında bu hizmetlerin maliyetlerine katılmaları amacıyla zor unsuruna dayanılarak alınan mali yükümlülüktür (AYM, E.2009/27, K.2010/9, 14/1/2010).

34. Dava sonucundaki başarıya dayalı olarak aleyhe yargılama giderlerine hükmedilmesi ya da taraflara avukatlık ücreti ödeme yükümlülüğü öngörülmesi mahkemeye erişim hakkına yönelik bir sınırlama oluşturur. Böyle bir sınırlamanın meşru görülebilmesi için kamu yararı ile birey hakkı arasında makul bir dengenin gözetilmiş olması gerekir.

35. Başvuru konusu olayda dava açıldıktan sonra yürürlüğe giren 659 sayılı KHK ile idarenin taraf olduğu davaların idarenin bünyesinde görev yapan kadrolu hukuk müşavirleri ve avukatlar tarafından takibi öngörülmüş olup davanın reddi hâlinde idare lehine avukatlık ücretine hükmedilmesi düzenleme altına alınmıştır. Gereksiz başvuruların önlenerek dava sayısının azaltılması ve böylece mahkemelerin gereksiz yere meşgul edilmeksizin

uyuşmazlıkları makul sürede bitirebilmesi amacıyla başvuruculara belli yükümlülükler öngörülebilir. Bu yükümlülüklerin kapsamını belirlemek kamu otoritelerinin takdir yetkisi içindedir. Öngörülen yükümlülükler dava açmayı imkânsız hâle getirmedikçe ya da aşırı derece zorlaştırmadıkça mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği söylenemez (Serkan Acar, B. No: 2013/1613, 2/10/2013, §§ 38, 39). Dolayısıyla davayı kaybetmesi hâlinde başvurucuya yüklenecek olan yargılama giderleri ve avukatlık ücreti bu çerçevede değerlendirilmelidir.

36. Buna karşılık bir hukuki uyuşmazlığı mahkeme önüne taşıyan başvuruculara reddedilen dava konusu miktar üzerinden hesaplanan avukatlık ücretini veya yargılama giderlerini karşı tarafa ödemeye mahkûm edilmeleri ihtimali veya olgusu, belirli dava koşulları çerçevesinde mahkemeye başvurmalarını engelleme ya da mahkemeye başvurmalarını anlamsız kılma riski taşımaktadır. Bu kapsamda davanın özel koşulları çerçevesinde masrafların makullüğü ve orantılılığı, mahkemeye erişim hakkının asgari sınırını teşkil etmektedir (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. Özkan Şen, § 54).

37. Başvurucu; İdare Mahkemesinde açtığı tam yargı davasında olay nedeniyle 1.000 TL maddi, 20.000 TL manevi tazminat ödenmesini talep etmiştir (bkz. § 9).

38. Tazminat alacağının miktarı, ancak bilirkişi incelemesi ve benzeri araştırmalardan sonra mahkemenin takdir yetkisi çerçevesinde belirlenebilen bir olgudur. Tazminat müessesesinin bu özelliği gereği, hak kazanılan tazminat miktarının dava açılmadan önce tam olarak bilinmesi veya öngörülmesi mümkün değildir (Özkan Şen, § 56; İbrahim Can Kişi, B. No: 2012/1052, 23/7/2014, § 38).

39. Başvuruya dayanak teşkil eden uyuşmazlıkta Mahkeme tarafından maddi tazminat talebinin reddine, manevi tazminat talebinin 5.000 TL'lik kısmının kabulüne, kalan manevi tazminat talebinin reddine karar verilmiş; 5.000 TL manevi tazminatın idarelere başvuru tarihi olan 31/3/2008 tarihinden itibaren işleyecek yasal faiziyle birlikte ödenmesine hükmedilmiştir.

40. İdare Mahkemesi ayrıca başvurucunun reddedilen fazlaya ilişkin tazminat talepleri üzerinden davalı idareler lehine toplam 1.500 TL -750 TL maddi, 750 TL manevi tazminata yönelik- vekâlet ücreti ödemesine, diğer yandan başvurucu vekili lehine ise 750 TL vekâlet ücreti ödemesine karar vermiştir.

41. Vekâlet ücreti ve yargılama gideri ödenmesini öngören düzenlemenin tek başına mahkemeye erişim hakkını ihlal ettiği söylenemez. Bu düzenleme sonucu gerçekleşen müdahalenin ölçülü olup olmadığının da incelenmesi gerekir.

42. Somut olayda başvurucu tarafından 1.000 TL maddi tazminat isteminde bulunulmuş ve bu talep Mahkemece reddedilerek reddedilen bu kısma yönelik olarak başvurucu aleyhine 750 TL vekâlet ücretine hükmedilmiştir. Bununla birlikte mahkemenin takdir yetkisi çerçevesinde belirlenebilen bir olgu olan manevi tazminat isteminin ise 5.000 TL'lik kısmının kabulüne, 15.000 TL'lik kısmının reddine karar verilmiş; AAÜT'nin 10. maddesi uyarınca davacı vekili lehine belirlenen vekâlet ücretini geçmeyecek şekilde davalı idareler lehine de davacı vekili lehine de 750 TL vekâlet ücreti ödenmesine karar verilmiştir.

43. Hukuk yargılamalarında uygulanan ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararlarında da geçen "kaybeden öder" ilkesi, tarafların yargılamadaki başarı oranına göre kazanılan veya kaybedilen değer oranında lehine veya aleyhine mahkeme masraflarının hükmedilmesine ilişkin düzenlemeleri ifade eder (Hüseyin Sezen, B. No: 2013/1793, 18/9/2014, § 50).

44. Başvuruya konu olayda maddi tazminat talebinin çok düşük seviyede istenildiği ve vekâlet ücretinin bu miktara göre maktu ücret olarak belirlendiği, reddedilen manevi tazminat istemi nedeniyle davalı idareler lehine belirlenen vekâlet ücretinin başvurucu vekili lehine belirlenen vekâlet ücreti ile aynı olduğu anlaşılmaktadır. Öte yandan harç ve posta giderlerinden oluşan 2.780 TL yargılama giderinin haklılık oranına göre belirlenen 1.985 TL'lik kısmının başvurucu üzerinde bırakıldığı görülmekle birlikte söz konusu miktarın başvurucu üzerinde aşırı bir külfet yüklemediği gözetildiğinde başvurucu aleyhine hükmedilen vekâlet ücreti miktarının ve yargılama giderlerinin ölçülü olmadığından bahsedilemeyecektir.

45. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları

46. Başvurucu, yargılamanın makul sürede tamamlanmadığını ileri sürmektedir.

2. Değerlendirme

47. Ferat Yüksel (B. No: 2014/13828, 12/9/2018) kararında Anayasa Mahkemesi yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı ya da yargı kararlarının geç veya eksik icra edildiği ya da hiç icra edilmediği iddiasıyla 31/7/2018 tarihinden önce gerçekleştirilen bireysel başvurulara ilişkin olarak Adalet Bakanlığı İnsan Hakları Tazminat Komisyonu Başkanlığına başvuru imkânının getirilmesine ilişkin yolu ulaşılabilir olma, başarı şansı sunma ve yeterli giderim sağlama kapasitesinin bulunup bulunmadığı yönlerinden inceleyerek bu yolun etkililiğini tartışmıştır.

48. Ferat Yüksel kararında özetle anılan başvuru yolunun kişileri mali külfet altına sokmaması ve başvuruda kolaylık sağlaması nedenleriyle ulaşılabilir olduğu, düzenleniş şekli itibarıyla ihlal iddialarına makul bir başarı şansı sunma kapasitesinden mahrum olmadığı vetazminat ödenmesine imkân tanıması ve/veya bu mümkün olmadığında başka türlü telafi olanakları sunması nedenleriyle potansiyel olarak yeterli giderim sağlama imkânına sahip olduğu hususunda değerlendirmelerde bulunulmuştur (Ferat Yüksel, §§ 27-34). Bu gerekçeler doğrultusunda Anayasa Mahkemesi, ilk bakışta ulaşılabilir olan ve ihlal iddialarıyla ilgili başarı şansı sunma ve yeterli giderim sağlama kapasitesi olduğu görülen Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı sonucuna vararak başvuru yollarının tüketilmemiş olması nedeniyle kabul edilemezlik kararı vermiştir (Ferat Yüksel, §§ 35, 36).

49. Mevcut başvuruda söz konusu karardan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

50. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

C. Diğer İhlal İddiaları

1. Başvurucunun İddiaları

51. Başvurucu; lehine hükmedilen manevi tazminat miktarının düşük olduğunu, kararda bariz takdir hatası ve keyfîliğin bulunduğunu belirterek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmektedir.

2. Değerlendirme

52. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, § 16). Somut olaydaki müdahale başvurucunun maddi ve manevi varlığına yönelik olmasına karşın, başvurucunun şikayetleri Anayasa'nın 36. maddesi kapsamında yer aldığından ve başvurucu tarafından Anayasa'nın 17. maddesi yönünden herhangi bir şikayette bulunulmadığından Anayasa'nın 17. maddesi yönünden inceleme yapılmamıştır. Şikâyetin özü mahkeme tarafından hukuka aykırı karar verildiği iddiasına yönelik olduğundan şikâyetin yargılamanın sonucu itibarıyla adil olmadığı iddiası kapsamında değerlendirilmesi uygun görülmüştür.

53. Anayasa'nın 148. maddesinin dördüncü fıkrasında, kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin şikâyetlerin bireysel başvuruda incelenemeyeceği belirtilmiştir. Bu kapsamda ilke olarak mahkemeler önünde dava konusu yapılmış maddi olay ve olguların kanıtlanması, delillerin değerlendirilmesi, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması ile uyuşmazlıkla ilgili varılan sonucun adil olup olmaması bireysel başvuru konusu olamaz. Ancak bireysel başvuru kapsamındaki hak ve özgürlüklere müdahale teşkil eden, bariz takdir hatası veya açık bir keyfîlik içeren yorum, uygulama ve sonuçlar Anayasa Mahkemesinin denetim yetkisi kapsamındadır (Ahmet Sağlam, B. No: 2013/3351, 18/9/2013, § 42).

54. İdarenin hizmet kusurundan doğan zararları giderim yükümü, manevi zararları da kapsamaktadır. Ancak ihlalin manevi zarar doğurup doğurmadığının tespiti ve doğurmuşsa manevi zararın miktarının tayini kural olarak derece mahkemelerinin takdirindedir. Somut olayda Mahkemece manevi zararın varlığı kabul edilmiş ve davalı idareler aleyhine 5.000 TL manevi tazminata hükmetmiştir. Mahkeme kararında bariz bir takdir hatası veya açık bir keyfîlik tespit edilmediğinden Anayasa Mahkemesinin manevi tazminat miktarının belirlenmesi konusunda Mahkemenin takdir yetkisine müdahalesi söz konusu olamaz.

55. Başvurucu tarafından ileri sürülen iddialar, mahkemelerce delillerin değerlendirilmesi ve hukuk kurallarının yorumlanmasına ilişkin olup mahkeme kararlarında bariz takdir hatası veya açık bir keyfîlik oluşturan bir hususun da bulunmadığı dikkate alındığında ihlal iddialarının kanun yolu şikâyeti niteliğinde olduğu anlaşılmaktadır.

56. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

3. Diğer ihlal iddialarının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 14/10/2020 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

AHMET GÜLBEYAZ

B. No: 2018/7688 | Karar tarihi: 14.10.2020

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2018/7688

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

AHMET GÜLBEYAZ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2018/7688)

Karar Tarihi: 14/10/2020

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Burhan ÜSTÜN

Hicabi DURSUN

Selahaddin MENTEŞ

Raportör : Ferhat YILDIZ

Başvurucu : Ahmet GÜLBEYAZ

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, telefonla haberleşme hakkının sınırlandırılması nedeniyle haberleşme hürriyeti ve aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 13/3/2018 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

5. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

6. Türkiye 15 Temmuz 2016 gecesi silahlı bir darbe teşebbüsüyle karşı karşıya kalmış ve Bakanlar Kurulu tarafından ülke genelinde 21/7/2016 tarihinden itibaren doksan gün

süreyle olağanüstü hâl (OHAL) ilan edilmesine karar verilmiştir. Üç aylık sürelerle uzatılan OHAL süreci 18/7/2018 tarihinde sona ermiştir. Darbe teşebbüsüne ilişkin süreç, OHAL ilanı, OHAL döneminin gerektirdiği tedbirlere ilişkin detaylı açıklamalar Anayasa Mahkemesinin Aydın Yavuz ve diğerleri ([GK], B. No: 2016/22169, 20/6/2017, §§ 12-20, 47-66) kararında yer almaktadır.

7. Başvurucu, 15 Temmuz 2016 tarihli darbe teşebbüsü sonrasında terör örgütü (Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanması, FETÖ/PDY) üyeliği suç isnadıyla Osmaniye Sulh Ceza Hâkimliğinin 26/5/2016 tarihli kararıyla tutuklanarak Osmaniye 1 Nolu T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumuna (Ceza İnfaz Kurumu) konulmuştur. Başvurucu 13/9/2018 tarihinde tahliye edilmiştir.

8. Ceza İnfaz Kurumu Müdürlüğü İdare ve Gözlem Kurulu Başkanlığı (İdare ve Gözlem Kurulu) 1/8/2016 tarihli kararıyla 23/7/2016 tarihli ve 29779 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 667 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Alınan Tedbirlere İlişkin Kanun Hükmünde Kararname'nin (667 sayılı KHK) 6. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (e) bendinde yer alan hüküm doğrultusunda belirtilen suçlardan tutuklu olanlar ve ilk defa tutuklanarak ceza infaz kurumuna gelen tutukluların olağanüstü hâlin devamı süresince on beş günde bir telefonla haberleşme hakkından faydalandırılmasına karar vermiştir.

9. Başvurucu tarafından İdare ve Gözlem Kurulu kararına karşı Osmaniye İnfaz Hâkimliğine (İnfaz Hâkimliği) yapılan şikâyet 15/1/2018 tarihli kararla reddedilmiştir. Karar gerekçesinde; hükümlü ve tutukluları ziyaretin esas ve usulleri, kurumların yapısı dikkate alınarak düzenlenirken ziyaret ve telefon görüşme saatlerinin kişilerin bireysel durum ve isteklerine göre düzenlenemeyeceği, bireysel uygulama yapılmasının kurumun düzen, disiplin ve işlevselliğini bozacağı vurgulanarak ceza infaz kurumunun karar ve uygulaması ile OHAL kapsamında KHK'lar doğrultusunda alınan kararların usul ve yasaya uygun olduğu vurgulanmıştır.

10. Başvurucu tarafından İnfaz Hâkimliğinin kararına karşı Osmaniye 1. Ağır Ceza Mahkemesine yapılan itiraz reddedilmiştir. Karar gerekçesinde İnfaz Hâkimliği tarafından verilen kararın usul ve yasaya uygun olduğu ifade edilmiştir.

11. Nihai karar 1/3/2018 tarihinde başvurucuya tebliğ edilmiştir.

12. Başvurucu 13/3/2018 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

13. İlgili hukuk için bkz. Bayram Sivri, B. No: 2017/34955, 3/7/2018, §§ 18-34.

V. İNCELEME VE GEREKÇE

14. Mahkemenin 14/10/2020 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Adli Yardım Yönünden

15. Başvurucu, tutuklu olması nedeniyle başvuru harç ve giderlerini ödeyecek gelirinin bulunmadığını belirterek adli yardımdan faydalandırılma talebinde bulunmuştur.

16. Anayasa Mahkemesinin Mehmet Şerif Ay (B. No: 2012/1181, 17/9/2013) kararında belirtilen ilkeler dikkate alınarak geçimini önemli ölçüde zor duruma düşürmeksizin yargılama giderlerini ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun açıkça

dayanaktan yoksun olmayan adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir (Mehmet Şerif Ay, §§ 22-27).

B. Haberleşme Hürriyeti ve Aile Hayatına Saygı Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları

17. Başvurucu; telefonla görüşme hakkının on beş günde bir yapılması nedeniyle haberleşme özgürlüğünün, bu sınırlamanın yalnızca kendisine uygulanması nedeniyle eşitlik ilkesinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

2. Değerlendirme

18. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, § 16). Başvurucunun iddiasının özü, telefon ile haberleşme hakkına ilişkin sınırlamanın yalnızca kendisine yönelik olduğudur. Başvurucunun bu yöndeki iddiasının haberleşme hürriyeti ve aile hayatına saygı hakkı kapsamında incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

19. Başvurucu eşitlik ilkesinin ihlal edildiğini ileri sürmüş ise de, Anayasa Mahkemesi; Bayram Sivri kararında belirli suçlardan hükümlü ve tutuklu bulunanlar yönünden telefonla haberleşme hakkının İdare ve Gözlem Kurulu kararıyla sınırlandırılmasının haberleşme hürriyetine ve aile hayatına saygı hakkına müdahale oluşturduğunu kabul etmiş ancak eşitlik ilkesinin ihlal edildiği iddiasının ele alınabilmesi için başvurucu ile benzer durumdaki kişilere farklı uygulama yapıldığının ortaya konulması gerektiğini, haberleşme hakkına getirilen kısıtlamanın bütün tutuklulara yönelik olmadığını, 667 sayılı KHK'nın 6. maddesinin (1) numaralı fıkrasında belirtilen belirli kategorideki suçlardan tutuklu bulunanları kapsadığını, bu durumun olağanüstü hâl koşullarından kaynaklandığını ve kısıtlamanın 667 sayılı KHK'da belirtilen suçlardan tutuklu bulunan herkese aynı şekilde uygulandığını, başvurucunun da kendisi ile aynı suçtan tutuklu bulunan kişilere farklı uygulama yapıldığına dair bir iddiasının bulunmadığını belirterek eşitlik ilkesi yönünden herhangi bir inceleme yapılmasına gerek görmemiştir (Bayram Sivri, §§ 43, 44). Somut başvuruda da anılan karardaki ilkelerden ayrılmayı gerektirir bir durum bulunmamaktadır.

20. Başvuru konusu olayda İdare ve Gözlem Kurulu 667 sayılı KHK'nın 6. maddesinin birinci fıkrasının (e) bendinde yer alan ve daha sonra 29/10/2016 tarihli ve 6749 sayılı Kanun ile de onaylanan hüküm doğrultusunda 12/4/1991 tarihli ve 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu kapsamına giren suçlardan tutuklu olanların telefonla haberleşme hakkından on beş günde bir faydalandırılmasına karar vermiştir.

21. Başvuru konusu olayda telefonla haberleşme hakkının kullanım sıklığı bakımından başvurucuya suç temelinde bir kısıtlama yapılmıştır. Bu kısıtlamada esas alınan hususun ceza infaz kurumunun disiplini ve güvenliği olduğu anlaşılmaktadır. Anayasa Mahkemesi, başvurucunun hakları ile müdahalenin amaçları arasında adil bir denge kurulup kurulmadığı incelenirken 15 Temmuz 2016 tarihinde yaşanan darbe teşebbüsünün ulusal varlığı tehdit eden boyutu, darbe teşebbüsü sonrasında terör suçları kapsamında çok sayıda kişinin tutuklandığı ve/veya mahkûm olduğu ve tutuklularla hükümlülerin güvenliği ile muhafazasını sağlamakla görevli kamu görevlilerinin sayısının da önemli ölçüde azalmış olduğu hususlarının dikkate alınması gerektiğini belirtmiştir (Bayram Sivri, § 69).

22. Bunlarla birlikte başvuru konusu sınırlandırmanın olağanüstü hâl süresiyle sınırlı olduğu ve görüşme süresine ilişkin herhangi bir kısıtlama getirilmediği, ayrıca başvurucunun

telefonla haberleşme hakkını kullanamadığına dair bir iddia da ileri sürmediği gözetildiğinde başvuruya konu müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine aykırı olduğundan bahsedilemeyeceği sonucuna varılmıştır (Bayram Sivri, §§ 70, 71). Nitekim başvurucu OHAL'in sona erdiği 18/7/2018 tarihinden tahliye edildiği 13/9/2018 tarihine kadar 6749 sayılı Kanun öncesi geçerli olan yasal rejim çerçevesinde haftada bir kez ve on dakika ile sınırlı olmak üzere telefonla haberleşme hakkından faydalanmıştır.

23. Açıklanan gerekçelerle başvurucunun haberleşme hürriyeti ile aile hayatına saygı hakkına yönelik bir ihlalin olmadığı açık olduğundan başvurunun diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. Haberleşme hürriyeti ve aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

C. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nun 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca tahsil edilmesi mağduriyetine neden olacağından adli yardım talebi kabul edilen başvurucunun yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF TUTULMASINA 14/10/2020 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

AZİZER İNŞAAT TAAHHÜT TEMİZLİK HİZMETLERİ GIDA SAN. VE TİC. LTD. ŞTİ.

B. No: 2018/7875 | Karar tarihi: 14.10.2020

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2018/7875

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

AZİZER İNŞAAT TAAHHÜT TEMİZLİK HİZMETLERİ GIDA SAN. VE TİC. LTD. ŞTİ. BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2018/7875)

Karar Tarihi: 14/10/2020

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Burhan ÜSTÜN

Hicabi DURSUN

Selahaddin MENTEŞ

Raportör : Selçuk KILIÇ

Başvurucu : Azizer İnşaat Taahhüt Temizlik Hizmetleri Gıda San. ve Tic. Ltd. Şti.

Vekili : Av. Nebil Emre GÜLSE

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, yargılama sırasında sunulan deliller değerlendirilmeksizin karar verilmesi nedeniyle silahların eşitliği ilkesinin ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 14/3/2018 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte

yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık görüş bildirmemiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

8. Başvurucu Şirket bünyesinde hizmetli personel olan H.T., yüklenici şirket işçisi olarak bir bankaya ait işyerlerinde 1/3/2007-21/2/2016 tarihleri arasında çalışmıştır. H.T. tarafından iş akdini feshetmek zorunda kaldığı belirtilerek kıdem tazminatı, yıllık izin, fazla mesai ve hafta tatili alacaklarının faiziyle birlikte tahsiline karar verilmesi istemiyle başvurucu ve banka aleyhine Konya 1. İş Mahkemesinde (Mahkeme) işçi ile işveren ilişkisinden kaynaklanan alacak davası açılmıştır.

9. Mahkemece dosya üzerinden yaptırılan bilirkişi incelemesi sonucu düzenlenen 27/1/2017 tarihli bilirkişi raporunda (rapor); H.T.nin brüt olarak 14.971,41 TL kıdem tazminatı, 7.137 TL yıllık ücretli izin ücreti, 140,18 TL fazla çalışma ücreti ve 60,50 TL hafta tatili çalışma ücreti alacağı olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca yıllık izin ücreti alacağı talebine yönelik olarak işçinin yıllık izinlerinin kullandırıldığının ispatının işverene ait olduğu, bunun yazılı belge ile yapılması gerektiği ve bu hususa ilişkin herhangi bir belgenin ise dosya kapsamında sunulmadığı değerlendirmesine yer verilerek 70 gün (5 yıl*14 gün) + 60 gün (3 yıl*20 gün) olmak üzere toplam 130 gün yıllık izin süresinin kullandırılmadığı hesaplanmış ve en son maaşa göre yapılan hesap uyarınca davacının 7.137 TL (130*54,90) brüt yıllık izin ücreti alacağı olduğu ifade edilmiştir.

10. Başvurucu, H.T.nin 2013, 2014, 2015 ve 2016 yıllarında kullandığı yıllık izinlere yönelik H.T.nin imzasının ve ilgili banka yetkilisinin uygun görüşünün bulunduğu belgeleri eklemek suretiyle 17/2/2017 tarihli dilekçe ile rapora itiraz etmesi üzerine ek bilirkişi raporu alınmıştır. 28/2/2017 tarihli ek raporda H.T.nin gerek başvurucu Şirket gerekse diğer alt yükleniciler bünyesinde çalıştığı dönemde yıllık izinlerini kullandığını ispatlar mahiyette yazılı bir belgenin dosyaya sunulmadığı, bu sebeple ilk rapordaki hesaplamayı değiştirecek bir hususun bulunmadığı belirtilmiştir.

11. Mahkeme 10/4/2017 tarihli kararı ile raporda belirlenen alacaklar yönünden davanın kabulüne, fazlaya yönelik istemlerin ise reddine hükmetmiştir. Kararın gerekçesinde ayrıca, tüm yıllık izinlerinin kullandırıldığının ya da karşılığının ödendiğinin başvurucu tarafından kanıtlanamadığı da belirtilmiştir.

12. Karara karşı yapılan istinaf başvurusu üzerine Ankara Bölge Adliye Mahkemesi 7. Hukuk Dairesinin (İstinaf Mahkemesi/Daire) 16/1/2018 tarihli hükmüyle istinaf başvurusunun esastan reddine kesin olarak karar verilmiştir. İstinaf mercii kararının gerekçesinde; başvurucu tarafından istinaf dilekçesine ekli olarak davacı tarafından verildiği ileri sürülen bir kısım yıllık izne ayrılma talebi içeren dilekçelerin ibraz edildiği ve bu belgelerin yargılama aşamasında da sunulduğunun ileri sürüldüğü, buna karşın dosya kapsamındaki belgelerden ve Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) ortamında kayıtlı belgelerin incelenmesinden belgelerin ilk defa istinaf aşamasında ibraz edildiğinin anlaşıldığı ve 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 357. maddesinin (1) numaralı fıkrası uyarınca yargılama aşamasında sunulmayan söz konusu dilekçelerin istinaf aşamasında dikkate alınmadığı hususu da belirtilmiştir.

13. Nihai karar 12/2/2018 tarihinde başvurucu vekiline tebliğ edilmiştir.

14. Başvurucu 14/3/2018 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

15. 6100 sayılı Kanun'un "Yapılamayacak işlemler" kenar başlıklı 357. maddesinin ilgili kısımları şöyledir:

"(1) Bölge adliye mahkemesi hukuk dairelerinde karşı dava açılamaz, davaya müdahale talebinde bulunulamaz, davanın ıslahı ve 166 ncı maddenin birinci fıkrası hükmü saklı kalmak üzere davaların birleştirilmesi istenemez, bölge adliye mahkemesince resen göz önünde tutulacaklar dışında, ilk derece mahkemesinde ileri sürülmeyen iddia ve savunmalar dinlenemez, yeni delillere dayanılamaz.

...

(3) İlk derece mahkemesinde usulüne uygun olarak gösterildiği hâlde incelenmeden reddedilen veya mücbir bir sebeple gösterilmesine olanak bulunmayan deliller bölge adliye mahkemesince incelenebilir."

V. İNCELEME VE GEREKÇE

16. Mahkemenin 14/10/2020 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

17. Başvurucu; H.T.nin yıllık izin kullandığına ilişkin belgeleri üç kez dosyaya sunduğunu ancak yazılı belgelere mahkemenin itibar etmediğini, bu belgeler gözardı edilerek hüküm kurulduğunu, lehine olan delillerin mahkemece değerlendirilmediğini belirterek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

18. Anayasa’nın “Hak arama hürriyeti” kenar başlıklı 36. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

“Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir.”

19. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Başvurucu, lehine olan delillerin değerlendirilmemesi nedeniyle ispat külfeti konusunda dezavantajlı konuma düşürüldüğünü iddia ettiğinden başvurunun adil yargılanma hakkının güvencelerinden biri olan silahların eşitliği ilkesi kapsamında incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

20. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan silahların eşitliği ilkesinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

a. Genel İlkeler

21. Anayasa'nın 36. maddesi uyarınca herkes iddia, savunma ve adil yargılanma hakkına

sahiptir. Anayasa'nın anılan maddesinde adil yargılanma hakkından ayrı olarak iddia ve savunma hakkına birlikte yer verilmesi, taraflara iddia ve savunmalarını mahkeme önünde dile getirme fırsatı tanınması gerektiği anlamını da içermektedir (Mehmet Fidan, B. No: 2014/14673, 20/9/2017, § 37).

22. Diğer yandan Anayasa'nın 36. maddesine adil yargılanma ibaresinin eklenmesine ilişkin gerekçede, Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası sözleşmelerce de güvence altına alınan adil yargılama hakkının madde metnine dâhil edildiği vurgulanmıştır. Nitekim Anayasa Mahkemesi de Anayasa'nın 36. maddesi uyarınca inceleme yaptığı birçok kararında, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen silahların eşitliği ilkelerine Anayasa'nın 36. maddesi kapsamında yer vermektedir. Bu itibarla anılan ilkenin adil yargılanma hakkının kapsam ve içeriğine dâhil olduğu sonucu ortaya çıkmaktadır. Anılan ilkeye uygun yürütülmeyen bir yargılamanın hakkaniyete uygun olması olanaklı değildir (Mehmet Fidan, § 38).

23. Silahların eşitliği ilkesi, davanın taraflarının usule ilişkin haklar bakımından aynı koşullara tabi tutulması ve taraflardan birinin diğerine göre daha zayıf bir duruma düşürülmeksizin iddia ve savunmalarını makul bir şekilde mahkeme önünde dile getirme fırsatına sahip olması anlamına gelir (Yaşasın Aslan, B. No: 2013/1134, 16/5/2013, § 32). Bu usul güvencesi gereğince uyuşmazlığın her iki tarafına da savunmasının temel dayanağı olan delilleri sunma imkânı tanınmasını kapsamaktadır (Yüksel Hançer, B. No: 2013/2116, 23/1/2014, § 18).

24. Silahların eşitliği ilkesi kapsamında yapılacak inceleme, başvuru konusu yargılamanın bir bütün olarak adil olup olmadığının değerlendirilmesidir (Yüksel Hançer, § 19).

25. Genel anlamda hakkaniyete uygun bir yargılamanın yürütülebilmesi için silahların eşitliği ilkesi ışığında taraflara tanık delili de dâhil olmak üzere delillerini sunma, inceletme noktasında uygun imkânların tanınması ve yargılamaya etkin katılımlarının sağlanması gerekir. Bu anlamda delillere ilişkin dengesizlik veya hakkaniyetsiz olma iddiaları da yargılamanın bütünü kapsamında değerlendirilecektir. Ceza davaları ile medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin davaların usul kuralları da dâhil olmak üzere yargılamanın tüm aşamalarında silahların eşitliği ilkesinin güvence altına alınarak adil yargılanma hakkının korunması hukuk devleti olmanın bir gereğidir (Mustafa Kupal, B. No: 2013/7727, 4/2/2016, §§ 50, 51, 52).

b. İlkelerin Olaya Uygulanması

26. Somut olayda başvurucu Şirket bünyesinde hizmetli personel olan ve yüklenici şirket işçisi olarak bankaya ait işyerlerinde 1/3/2007-21/2/2016 tarihleri arasında çalışan H.T. tarafından kıdem tazminatı, yıllık izin, fazla mesai ve hafta tatili alacaklarının faiziyle birlikte tahsiline karar verilmesi istemiyle başvurucu ve banka aleyhine dava açılmıştır. Mahkemece, dosya üzerinden yaptırılan bilirkişi incelemesi sonucu düzenlenen rapordaki tespitler uyarınca davanın kısmen kabulüne kısmen reddine hükmedilmiş; ayrıca tüm yıllık izinlerinin kullandırıldığının ya da karşılığının ödendiğinin başvurucu tarafından kanıtlanamadığı belirtilmiştir (bkz. § 11).

27. Başvurucunun H.T.nin yıllık izne ayrılma talebini içeren bir kısım dilekçeleri eklemek suretiyle istinaf başvurusunda bulunması üzerine ise İstinaf Mahkemesince söz konusu belgelerin ilk defa istinaf aşamasında ibraz edildiği ve 6100 sayılı Kanun'un 357. maddesinin (1) numaralı fıkrası uyarınca ilk derece yargılaması aşamasında sunulmayan söz konusu

belgelerin istinaf aşamasında dikkate alınamayacağı belirtilerek başvurucunun iddialarını kanıtlayamadığı gerekçesiyle istinaf başvurusunun reddine karar verilmiştir (bkz. § 12).

28. Anayasa Mahkemesinin tarafların öne sürdüğü ve esasa etkili olan iddiaların işin mahiyetinin gerektirdiği ölçüde incelenip incelenmediğini ve özellikle ispat külfeti konusunda taraflardan birinin diğerine nazaran dezavantajlı bir konuma düşürülüp düşürülmediğini denetleme görevi bulunmaktadır (Ahmet Korkmaz, B. No: 2014/16232, 25/1/2018, § 29).

29. Başvuru dilekçesinde belirtilmesi üzerine UYAP üzerinden yapılan incelemede başvurucu tarafından H.T.nin 2013, 2014, 2015 ve 2016 yıllarına yönelik yıllık izne ayrılma taleplerini içeren belgelerin de ekinde yer aldığı 17/2/2017 tarihli dilekçe ile bilirkişi raporuna itiraz ettiği, ek bilirkişi raporunda ve mahkeme kararında söz konusu belgelere yönelik hiçbir ifadeye ve tespite yer verilmediği ve aynı belgelerin istinaf başvuru dilekçesine de eklendiği görülmektedir.

30. Başvuru konusu olayda başvurucu tarafından H.T.nin 2013, 2014, 2015 ve 2016 yıllarına yönelik yıllık izne ayrılma taleplerini içeren belgeler ilk derece mahkemesinde ileri sürülmesine karşın Mahkemece bu hususun değerlendirilmediği, bu belgelerin neden değerlendirilmediği yönünde herhangi bir gerekçe oluşturulmadığı ve belgelerin ilk derece mahkemesinde ileri sürülmüş olmasına karşın ilk defa istinaf aşamasında ibraz edildiğinden bahisle söz konusu belgelerin Dairece istinaf incelemesinde de dikkate alınmadığı anlaşılmıştır.

31. Buna göre başvurucu tarafından ileri sürülen ve davanın esası yönünde sonuç oluşturabilecek belgelerin Mahkeme ve Dairece hiç değerlendirilmeksizin hüküm kurulduğu, bu suretle lehine olması muhtemel delillerin değerlendirilmemesi nedeniyle ispat külfeti konusunda başvurucunun dezavantajlı konuma düşürüldüğü ve bu durumun silahların eşitliği ilkesiyle çeliştiği sonucuna varılmıştır.

32. Açıklanan gerekçelerle yargılamaya bir bütün olarak bakıldığında Anayasa’nın 36. maddesinde hüküm altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamında silahların eşitliği ilkesinin ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

33. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"(1) Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir…

(2) Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

34. Başvurucu, yeniden yargılama yapılmasına hükmedilerek ihlalin giderilmesi veya 5.000 TL tazminata karar verilmesi talebinde bulunmuştur.

35. Anayasa Mahkemesinin Mehmet Doğan kararında ihlal sonucuna varıldığında ihlalin nasıl ortadan kaldırılacağı hususunda genel ilkeler belirlenmiştir (B. No: 2014/8875, 7/6/2018, [GK]). Mahkeme diğer bir kararında ise bu ilkelerle birlikte ihlal kararının yerine getirilmemesinin sonuçlarına da değinmiş ve bu durumun ihlalin devamı anlamına geleceği gibi ilgili hakkın ikinci kez ihlal edilmesiyle sonuçlanacağına da işaret etmiştir (Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019).

36. Bireysel başvuru kapsamında bir temel hakkın ihlal edildiğine karar verildiği takdirde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırıldığından söz edilebilmesi için temel kural mümkün olduğunca eski hâle getirmenin yani ihlalden önceki duruma dönülmesinin sağlanmasıdır. Bunun için ise öncelikle ihlalin kaynağı belirlenerek devam eden ihlalin durdurulması, ihlale neden olan karar veya işlemin ve bunların yol açtığı sonuçların ortadan kaldırılması, varsa ihlalin sebep olduğu maddi ve manevi zararların giderilmesi, ayrıca bu bağlamda uygun görülen diğer tedbirlerin alınması gerekmektedir (Mehmet Doğan, §§ 55, 57).

37. İhlalin mahkeme kararından kaynaklandığı veya mahkemenin ihlali gideremediği durumlarda Anayasa Mahkemesi, 6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası ile İçtüzük'ün 79. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (a) bendi uyarınca, ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere kararın bir örneğinin ilgili mahkemeye gönderilmesine hükmeder. Anılan yasal düzenleme, usul hukukundaki benzer hukuki kurumlardan farklı olarak, ihlali ortadan kaldırmak amacıyla yeniden yargılama sonucunu doğuran ve bireysel başvuruya özgülenen bir giderim yolunu öngörmektedir. Bu nedenle Anayasa Mahkemesi tarafından ihlal kararına bağlı olarak yeniden yargılama kararı verildiğinde, usul hukukundaki yargılamanın yenilenmesi kurumundan farklı olarak ilgili mahkemenin yeniden yargılama sebebinin varlığını kabul hususunda herhangi bir takdir yetkisi bulunmamaktadır. Dolayısıyla böyle bir karar kendisine ulaşan mahkemenin yasal yükümlülüğü, ilgilinin talebini beklemeksizin Anayasa Mahkemesinin ihlal kararı nedeniyle yeniden yargılama kararı vererek devam eden ihlalin sonuçlarını gidermek üzere gereken işlemleri yerine getirmektir (Mehmet Doğan, §§ 58-59; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), §§ 57-59, 66-67).

38. İncelenen başvuru konusu yargılama sürecinde uyuşmazlığın esasına etkili olabilecek iddianın değerlendirilmemesi nedeniyle silahların eşitliği ilkesinin ihlal edildiği sonucuna varılmıştır. Dolayısıyla somut başvuruda ihlalin mahkeme kararlarından kaynaklandığı anlaşılmaktadır.

39. Bu durumda silahların eşitliği ilkesinin ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Yapılacak yeniden yargılama ise bireysel başvuruya özgü düzenleme içeren 6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasına göre ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılmasına yöneliktir. Bu kapsamda yapılması gereken iş yeniden yargılama kararı verilerek Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar verilmesinden ibarettir. Bu sebeple kararın bir örneğinin yeniden yargılama yapılmak üzere ilgili mahkemeye gönderilmesine karar verilmesi gerekir.

40. İhlalin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli giderim sağlayacağı sonucuna varıldığından tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

41. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 294,70 TL harç ve 3.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 3.294,70 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi

gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Silahların eşitliği ilkesinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan silahların eşitliği ilkesinin İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin silahların eşitliği ilkesinin ihlalinin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Konya 1. İş Mahkemesine (E.2016/231, K.2017/214) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucunun tazminat talebinin REDDİNE,

E. 294,70 TL harç ve 3.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 3.294,70 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemenin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 14/10/2020 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

H.G.

B. No: 2018/8582 | Karar tarihi: 14.10.2020

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2018/8582

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

H.G. BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2018/8582)

Karar Tarihi: 14/10/2020

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

GİZLİLİK TALEBİ KABUL

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Burhan ÜSTÜN

Hicabi DURSUN

Selahaddin MENTEŞ

Raportör : Volkan SEVTEKİN

Başvurucu : H.G.

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, ceza infaz kurumunda tutukluyken açık görüş hakkından yararlandırılmama nedeniyle aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 29/3/2018 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir.

Bakanlık görüşünü bildirmiştir.

7. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmuştur.

III. OLAY VE OLGULAR

8. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ve Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) aracılığıyla erişilen bilgi ve belgeler çerçevesinde olaylar özetle şöyledir:

9. Türkiye 15 Temmuz 2016 gecesi silahlı bir darbe teşebbüsüyle karşı karşıya kalmış ve Bakanlar Kurulu tarafından ülke genelinde 21/7/2016 tarihinden itibaren doksan gün süreyle olağanüstü hâl (OHAL) ilan edilmesine karar verilmiştir. OHAL üçer aylık sürelerle uzatılarak 18/7/2018 tarihine kadar devam etmiştir. Darbe teşebbüsüne ilişkin süreç, OHAL ilanı, OHAL döneminin gerektirdiği tedbirlere ilişkin detaylı açıklamalar Anayasa Mahkemesinin Aydın Yavuz ve diğerleri ([GK], B. No: 2016/22169, 20/6/2017, §§ 12-20, 47-66) kararında yer almaktadır.

10. Darbe teşebbüsü öncesinde Cumhuriyet savcısı olarak görev yapan başvurucu, 15 Temmuz 2016 tarihli darbe teşebbüsü sonrasında terör örgütüne [Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanması (FETÖ/PDY)] üye olma ve anayasal düzeni ortadan kaldırmaya teşebbüs etme suçları kapsamında yürütülen soruşturma sürecinde Diyarbakır 1. Sulh Ceza Hâkimliğinin 28/7/2016 tarihli kararıyla tutuklanmış ve Alanya L Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumuna (Ceza İnfaz Kurumu) konulmuştur.

11. Diyarbakır Cumhuriyet Başsavcılığının (Başsavcılık) Ceza İnfaz Kurumuna gönderdiği 2/9/2016 tarihli yazısında, yürütülmekte olan FETÖ/PDY soruşturması kapsamında tutuklanarak ceza infaz kurumunda barındırılan şüpheliler hakkında avukatları ile görüştürülmeleri, telefon görüşmeleri ve ziyaretçileri ile görüştürülmeleri hususlarında ilgili mevzuat hatırlatılmıştır. Bu kapsamda 22/7/2016 tarihli ve 667 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Alınan Tedbirlere İlişkin Kanun Hükmünde Kararname'nin (KHK) 6. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (e) bendi uyarınca tutukluların eşleri, ikinci dereceye kadar kan ve birinci dereceye kadar kayın hısımları ile vasileri ve kayyımları ile 15 günde 1 defa olmak üzere 10 dakikayı geçmeyecek şekilde telefonla haberleşmelerinin sağlanmasına ve tutukluların belgelendirmesi koşuluyla eşi, anne-babası ve çocukları tarafından haftada bir ve yarım saati geçmemek üzere, kurumca uygun görülecek bir günde ziyaret edilebilmelerine karar verildiği bildirilmiştir.

12. Başvurucunun eşi L.N.G. 14/11/2016 ve 24/11/2016 tarihli dilekçeler ile Ceza İnfaz Kurumunda tutuklu bulunan başvurucu hakkındaki görüş süreleriyle ilgili kısıtlamaların ve açık görüş yasağının kaldırılması talebinde bulunmuştur.

13. Alanya İnfaz Hâkimliğinin 8/12/2016 tarihli yetkisizlik kararı ile dosyanın görevli ve yetkili Diyarbakır İnfaz Hâkimliğine (İnfaz Hâkimliği) gönderilmesine karar verilmiştir. Karar gerekçesinde, talep konusu ilgili kısıtlamaların Başsavcılıkça getirilmiş olduğu vurgulanarak itirazları incelemenin İnfaz Hâkimliğinin yetkisinde olduğu belirtilmiştir.

14. Anılan karara karşı başvurucunun eşi tarafından yapılan itiraz, Alanya 2. Ağır Ceza Mahkemesinin 22/12/2016 tarihli kararıyla kesin olarak reddedilmiştir.

15. Kararın kesinleşmesi üzerine söz konusu dosya İnfaz Hâkimliğine gönderilmiştir. Başvurucu, Alanya İnfaz Hâkimliğine hitaben yazdığı 28/12/2017 tarihli dilekçesinde görüş hakkıyla ilgili kısıtlamaların ve özellikle açık görüş yasağının kaldırılması talebinde bulunmuştur. Öte yandan Ceza İnfaz Kurumunun İnfaz Hâkimliğine gönderdiği 12/2/2018

tarihli yazıda, Başsavcılığın soruşturması kapsamında 2/9/2016 tarihli yazısı gereğince başvurucunun eşi, annesi, babası ve çocuklarıyla haftada bir kez ve yarım saati geçmemek üzere kapalı görüş hakkından yararlandığı ancak açık görüş yasağının devam ettiği bildirilmiştir.

16. İnfaz Hâkimliğinin 21/2/2018 tarihli kararı ile başvurucunun 28/12/2017 tarihli dilekçesi ve Alanya İnfaz Hâkimliğinin yetkisizlik kararına ilişkin dosyası birlikte değerlendirilerek talebin reddine karar verilmiş ve karara karşı tebliğden itibaren bir hafta içinde itiraz yoluna müracaat edilebileceği bildirilmiştir. Kararın gerekçesinde, öncelikle Ceza İnfaz Kurumuna başvuru yapılarak bu hususta bir karar alınmadan doğrudan İnfaz Hâkimliğine talepte bulunulmasının ilgili mevzuata uygun olmadığı açıklanmıştır.

17. Söz konusu karar 27/2/2018 tarihinde başvurucuya tebliğ edilmiştir.

18. Başvurucu 29/3/2018 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

19. Öte yandan UYAP aracılığıyla erişilen bilgi ve belgelerden başvurucunun İnfaz Hâkimliği kararına karşı herhangi bir itirazda bulunmadığından kararın 7/3/2018 tarihinde kesinleştiği ve 16/3/2018 tarihinde Ceza İnfaz Kurumundan tahliye edildiği anlaşılmaktadır.

IV. İLGİLİ HUKUK

20. Anayasa Mahkemesi daha önceki içtihadında mahpusların açık görüş hakkının sınırlandırılmasına dayanak oluşturan ulusal ve uluslararası mevzuat ile konuyla ilgili Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararlarına yer vermiştir (Halil Berk, B. No: 2017/8758, 21/3/2018, §§ 18-37; M.Ö., B. No: 2017/34584, 22/3/2018, §§ 18-37).

21. 16/5/2001 tarihli ve 4675 sayılı İnfaz Hâkimliği Kanunu'nun "İnfaz hâkimliğine şikâyet ve usulü" kenar başlıklı 5. maddesinin ilgili bölümleri şöyledir:

"Ceza infaz kurumları ve tutukevlerinde hükümlü ve tutuklular hakkında yapılan işlemler veya bunlarla ilgili faaliyetlerin kanun, tüzük ve yönetmelik hükümleri ile genelgelere aykırı olduğu gerekçesiyle bu işlem veya faaliyetlerin öğrenildiği tarihten itibaren onbeş gün, herhalde yapıldığı tarihten itibaren otuz gün içinde şikâyet yoluyla infaz hâkimliğine başvurulabilir.

...

Şikayet yoluna, kendisi ile ilgili olmak kaydıyla hükümlü veya tutuklu ya da eşi, anası, babası, ayırt etme gücüne sahip çocuğu veya kardeşi, müdafii, kanuni temsilcisi veya ceza infaz kurumu ve tutukevi izleme kurulu başvurabilir.

..."

22. 4675 sayılı Kanun'un "İnfaz hâkimliğince şikâyet üzerine verilen kararlar" kenar başlıklı 6. maddesinin beşinci ve altıncı fıkraları şöyledir:

"İnfaz hâkiminin kararlarına karşı şikâyetçi veya ilgili Cumhuriyet savcısı tarafından, tebliğden itibaren bir hafta içinde Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu hükümlerine göre acele itiraz yoluna gidilebilir.

İtiraz, infaz hâkimliğinin kurulduğu yer ağır ceza mahkemesine yapılır. İnfaz hâkimi aynı zamanda bu mahkemenin üyesi olduğu takdirde itirazla ilgili karara katılamaz."

V. İNCELEME VE GEREKÇE

23. Mahkemenin 14/10/2020 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Adli Yardım Talebi Yönünden

24. Başvurucu, bireysel başvuru harç ve giderlerini ödeme gücünden yoksun olduğunu belirterek adli yardım talebinde bulunmuştur.

25. Anayasa Mahkemesinin Mehmet Şerif Ay (B. No: 2012/1181, 17/9/2013) kararında belirtilen ilkeler dikkate alınarak geçimini önemli ölçüde zor duruma düşürmeksizin yargılama giderlerini ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun açıkça dayanaktan yoksun olmayan adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

B. Aile Hayatına Saygı Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

26. Başvurucu; Başsavcılığın 2/9/2016 tarihli görüş kısıtlaması kararına istinaden, tutuklanarak ceza infaz kurumuna konulduğu 28/7/2016 tarihinden tahliye olduğu 16/3/2018 tarihine kadar eşi, kardeşleri ve yakın akrabaları ile açık görüş hakkından yararlandırılmadığını belirtmiştir. Başvurucu, açık görüş hakkının OHAL döneminde süresiz ve gerekçesiz bir şekilde kısıtlanabileceğine dair yasal bir düzenleme bulunmadığını ve ailesi ile açık görüş yapmasının yargılamanın selameti açısından nasıl bir sakıncası olduğunun açıklanmadığını ifade etmiştir. Diğer yandan başvurucu, İnfaz Hâkimliği kararına karşı itirazda bulunduğunu iddia etmiş ancak 16/3/2018 tarihinde tahliye olmasının doğal sonucu olarak söz konusu kısıtlamaların ortadan kalkması nedeniyle de artık başvuracağı bir makamın bulunmadığını dile getirerek süresi içinde bireysel başvuruda bulunduğunu bildirmiştir. Netice olarak başvurucu; yaklaşık yirmi aylık süre boyunca ailesiyle açık görüş hakkından yararlandırılmamasının işkence ve kötü muamele yasağını ihlal ettiğini, ayrıca aynı suçtan yargılanan diğer hükümlü ve tutuklulardan farklı olarak ve uzun süre sadece kendisine açık görüş yaptırılmama uygulamasının ayrımcılık nedenine dayandığını ileri sürmüştür.

27. Bakanlık görüşünde, Ceza İnfaz Kurumunda kaldığı sürede açık görüş hakkından yararlandırılmamış ise de başvurucunun kapalı görüş, telefonla haberleşme ve mektupla haberleşme haklarını kullandığı bildirilmiştir. Ayrıca kişiye sıkı sıkıya bağlı olan şikâyet hakkını başvurucunun temsilcisi olmayan eşinin başvurucu adına kullanamayacağı belirtilmiştir. Diğer bir anlatımla başvurucunun eşinin yapmış olduğu itiraz sonucu Alanya İnfaz Hâkimliğinin ve İnfaz Hâkimliğinin verdiği kararların başvuruya dayanak yapılan belgeler arasına dâhil edilemeyeceğinin değerlendirildiği ifade edilmiştir. Bundan başka başvurucunun ilgili mevzuat uyarınca Ceza İnfaz Kurumu idaresine açık görüş yaptırılması yönünde bizzat başvuruda bulunmadığı hatırlatılmıştır. Son olarak başvurucunun İnfaz Hâkimliğinin 21/2/2018 tarihli kararına karşı Diyarbakır 1. Ağır Ceza Mahkemesine itirazda bulunduğunu belirtmesine rağmen söz konusu itiraza ilişkin bilgi ve belgenin Anayasa Mahkemesine sunulmadığı, yapılan yazışmalarda da söz konusu itiraza ilişkin bilgi ve belgelere ulaşılamadığı bildirilmiştir. Bu bağlamda belirtilen tüm hususların dikkate alınması talep edilmiştir.

28. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı verdiği cevapta önceki iddialarını tekrar etmiştir.

2. Değerlendirme

29. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile

bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Başvurucunun şikâyetinin özünün tutuklu bulunduğu sürede ailesiyle açık görüş imkânından yararlanamamasına ilişkin olduğu anlaşılmaktadır. Anayasa Mahkemesi benzer bir başvuruyu aile hayatına saygı hakkı kapsamında incelemiştir (Murat Aydın, B. No: 2016/58533, 3/7/2019, § 50). Somut başvuruda da bu durumdan ayrılmayı gerektirecek bir yön bulunmamaktadır.

30. Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü fıkrasının ilgili kısmı şöyledir:

"Başvuruda bulunabilmek için olağan kanun yollarının tüketilmiş olması şarttır."

31. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un "Bireysel başvuru hakkı" kenar başlıklı 45. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"İhlale neden olduğu ileri sürülen işlem, eylem ya da ihmal için kanunda öngörülmüş idari ve yargısal başvuru yollarının tamamının bireysel başvuru yapılmadan önce tüketilmiş olması gerekir."

32. Başvuru yollarının tüketilmesi koşulu, bireysel başvurunun temel hak ihlallerini önlemek için son ve olağanüstü bir çare olmasının doğal sonucudur. Diğer bir ifadeyle temel hak ihlallerini öncelikle idari makamların ve derece mahkemelerinin gidermekle yükümlü olması, başvuru yollarının tüketilmesi koşulunu zorunlu kılmaktadır (Necati Gündüz ve Recep Gündüz, B. No: 2012/1027, 12/2/2013, § 20).

33. Anılan Anayasa ve Kanun hükümlerine göre bireysel başvuru yoluyla Anayasa Mahkemesine başvurabilmek için olağan kanun yollarının tüketilmiş olması gerekir. Temel hak ve özgürlüklere saygı, devletin tüm organlarının anayasal ödevi olup bu ödevin ihmal edilmesi nedeniyle ortaya çıkan hak ihlallerinin düzeltilmesi idari ve yargısal makamların görevidir. Bu nedenle temel hak ve özgürlüklerin ihlal edildiği iddialarının öncelikle derece mahkemeleri önünde ileri sürülmesi, bu makamlar tarafından değerlendirilmesi ve bir çözüme kavuşturulması esastır (Ayşe Zıraman ve Cennet Yeşilyurt, B. No: 2012/403, 26/3/2013, § 16).

34. Bu nedenle Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru, iddia edilen hak ihlallerinin derece mahkemelerince düzeltilmemesi hâlinde başvurulabilecek ikincil nitelikte bir hak arama yoludur. Bireysel başvuru yolunun ikincil niteliği gereği Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunabilmek için öncelikle olağan kanun yollarının tüketilmesi zorunludur. Bu ilke uyarınca başvurucunun Anayasa Mahkemesi önüne getirdiği şikâyetini öncelikle ve süresinde yetkili idari ve yargısal mercilere usulüne uygun olarak iletmesi, bu konuda sahip olduğu bilgi ve kanıtları zamanında bu makamlara sunması ve aynı zamanda bu süreçte dava ve başvurusunu takip etmek için gerekli özeni göstermiş olması gerekir (Ayşe Zıraman ve Cennet Yeşilyurt, § 17).

35. Somut olayda, İnfaz Hâkimliğinin 21/2/2018 tarihli kararı ile açık görüş yasağının kaldırılmasıyla ilgili olarak -aralarında çıkar çatışması bulunmayan- başvurucu ve eşinin talepleri birlikte değerlendirilip reddedilmiştir. Anılan kararın 27/2/2018 tarihinde başvurucuya tebliğ edildiği, itiraz süresi içinde başvurucunun itirazda bulunmaması nedeniyle kararın 7/3/2018 tarihinde kesinleştiği anlaşılmaktadır (bkz. § 19). Diğer bir ifade ile başvurucu, İnfaz Hâkimliği kararının tebliğinden sonra başvuru yollarını tüketmeden 29/3/2018 tarihinde doğrudan bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvuru konusu olay bağlamında İnfaz Hâkimliği kararına karşı olağan itiraz kanun yoluna başvurmayan

başvurucunun itiraz süresinden sonra 16/3/2018 tarihinde tahliye olmasının başvuru yollarının tüketilmesi kuralına istisna tanınmasını gerektiren bir durum olduğu söylenemez.

36. Bu durumda başvurucunun şikâyetlerini değerlendirerek çözüm sağlayabilecek etkili bir hukuk yolunun tüketilmesi bakımından üzerine düşen gerekli özeni göstermediği sonucuna varılmıştır. Öte yandan olağan başvuru yolu tüketilmeden yapılan bireysel başvurunun incelenmesi bireysel başvurunun ikincillik niteliği ile de bağdaşmamaktadır.

37. Açıklanan gerekçelerle başvurunun diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

38. Aile hayatına saygı hakkı yönünden başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemezlik kararı verildiğinden anılan hakla bağlantılı olarak Anayasa'nın 10. maddesinde düzenlenen eşitlik ilkesinin ihlal edildiği iddiasının incelenmesine gerek görülmemiştir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Kamuya açık belgelerde başvurucunun kimliğinin gizli tutulması talebinin KABULÜNE,

B. Aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

C. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nun 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca tahsil edilmesi mağduriyetine neden olacağından adli yardım talebi kabul edilen başvurucunun yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF TUTULMASINA 14/10/2020 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

İRFAN YILMAZ

B. No: 2018/9678 | Karar tarihi: 14.10.2020

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2018/9678

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

İRFAN YILMAZ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2018/9678)

Karar Tarihi: 14/10/2020

R.G. Tarih ve Sayı: 20/11/2020-31310

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Burhan ÜSTÜN

Hicabi DURSUN

Selahaddin MENTEŞ

Raportör : Mehmet AKTEPE

Başvurucu : İrfan YILMAZ

Vekili : Av. Cihan MORKOYUN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru; Yunan ve Türk makamları tarafından ayrı ayrı cezalandırılması sebebiyle aynı fiil nedeniyle yeniden yargılanmama veya cezalandırılmama (ne bis in idem) ilkesinin, mahkûmiyetin temel olarak sorgulanma fırsatı verilmeyen bir tanığın beyanlarına dayandırılması nedeniyle tanık sorgulama veya sorgulatma hakkının ve yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 23/3/2018 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüş bildirmemiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

8. Yunanistan ülke sınırları içinde Yunan vatandaşı K.K.nın üzerinde 22/3/2004 günü yapılan aramada 304 gram uyuşturucu madde (eroin) ele geçirilmesi nedeniyle Yunanistan adli makamlarınca soruşturma başlatılmıştır. K.K. Yunanistan adli makamlarınca alınan beyanında bahse konu uyuşturucuyu yine Yunanistan sınırları dâhilinde başvurucudan aldığını beyan etmiştir.

9. Başvurucu ve K.K.nın Yunanistan Thraki Ağır Ceza Mahkemesinde yapılan yargılaması sonucunda K.K.nın 2 yıl hapis ve 3.000 avro para cezası, başvurucunun ise uyuşturucu madde ithal etme, satma ve ülkeye izinsiz girme suçlarından 2 yıl 3 ay hapis ve 3.500 avro para cezası ile cezalandırıldığı anlaşılmıştır.

10. Dosya kapsamındaki istinabe evraklarından başvurucunun 26/3/2004 ile 15/11/2004 tarihleri arasında Yunanistan'da tutuklu kaldığı tespit edilmiştir.

11. Başvurucu tahliye edildikten sonra 30/11/2004 tarihinde Türkiye'ye giriş yapmış ve sonrasında Bakanlık Uluslararası Hukuk ve Dış İlişkiler Genel Müdürlüğünün 7/7/2006 tarihli yazısı uyarınca, yurt dışına uyuşturucu madde ihraç etme suçundan başvurucu hakkında Edirne Cumhuriyet Başsavcılığınca (Başsavcılık) soruşturma başlatılmıştır.

12. Yapılan soruşturma neticesinde başvurucunun ve Yunan vatandaşı K.K.nın uyuşturucu maddelerden eroin ihracı suçunu işlediklerinden bahisle haklarında Başsavcılık tarafından iddianame tanzim edilmiştir.

13. Başvurucu ve diğer sanık K.K.nın yargılaması Edirne 2. Ağır Ceza Mahkemesinde (Mahkeme) yapılmıştır. Mahkeme, sanık K.K.nın savunması, delillerin tespiti ve Thraki Ağır Ceza Mahkemesi dosyasının kesinleşme şerhli tasdikli bir suretinin temini hususlarında Yunanistan adli makamlarına istinabe evrakı tanzimine karar vermiştir.

14. Sanık K.K.nın uluslararası istinabe ile talep edilen ve Yunan adli makamlarınca alınan savunması ve Yunanistan'da yapılan yargılamaya ilişkin mahkeme evrakları Türkçe tercümesiyle birlikte yargılama dosyasına girmiştir.

15. Mahkemece yapılan yargılama sonucunda eroin ihraç etme suçundan Yunan vatandaşı K.K.nın beraatine, başvurucunun ise suç tarihinde yürürlükte ve lehine olan 1/3/1926 tarihli ve 765 sayılı mülga Türk Ceza Kanunu'na göre 10 yıl hapis ve 117 TL adli para cezası ile cezalandırılmasına 19/11/2014 tarihinde karar verilmiştir. Mahkeme ayrıca Yunanistan Thraki Ağır Ceza Mahkemesinin 363/2004 sayılı kararı ile başvurucu hakkında verilen hapis cezasının 765 sayılı mülga Kanun'un 403. maddesinin dördüncü fıkrası uyarınca cezasından mahsubuna karar vermiştir.

16. Kararın başvurucu tarafından temyiz edilmesi üzerine yapılan inceleme neticesinde Yargıtay 10. Ceza Dairesi 22/2/2018 tarihli kararıyla hükmü onamış ve karar bu tarihte kesinleşmiştir.

17. Başvurucu, nihai karardan 22/2/2018 tarihinde haberdar olduğunu beyan etmiştir.

18. Başvurucu 23/3/2018 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. Ulusal Hukuk

19. Olay tarihinde yürürlükte olan 765 sayılı mülga Kanun'un 403. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"1. Uyuşturucu maddeleri ruhsatsız veya ruhsata aykırı olarak imal veya ithal edenlere on yıldan yirmi yıla kadar ağır hapis ve uyuşturucu maddenin her gram ve küsuru için ellibin lira ağır para cezası verilir."

2. 1 numaralı fıkrada yazılı maddeleri ihraç edenlere, altı yıldan oniki yıla kadar ağır hapis ve uyuşturucu maddenin her gram ve küsuru için ellibin lira ağır para cezası verilir."

4. Böylece ihraç edilmiş maddeler dolayısıyla yabancı memlekette hükmedilmiş ve çekilmiş veya yabancı ülkede çekilmemiş olmakla beraber Türkiye'de infazı kabil cezalar çekildikleri takdirde, ihraç sebebiyle hükmedilecek cezadan indirilir."

6. Yukarıdaki fıkralarda gösterilen uyuşturucu madde eroin, kokain, baz morfin, morfin ise, fail hakkında verilecek ceza bir katı oranında artırılır.

..."

B. Uluslararası Hukuk

1. Uluslararası Sözleşmeler

20. İlgili sözleşmeler için bkz. Ünal Gökpınar [GK], B. No:2018/9115, 27/3/2019, §§ 29-32.

2. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi İçtihadı

21. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) "ne bis in idem" ilkesinin genel nitelikli suç isnadı yönünden adil yargılanma hakkıyla bağlantılı özel bir güvence olduğunu belirtmektedir. AİHM, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ne (Sözleşme) ek 7 No.lu Protokol'ün 4. maddesinin amacının ise nihai kararla sonuçlanan cezai süreçlerin tekrarlanmasını yasaklamak olduğunu vurgulamaktadır (Nikitin/Rusya, B. No: 50178/99, 20/7/2004, 35).

22. AİHM Sözleşme'ye ek 7 No.lu Protokol'ün 4. maddesi bağlamında öncelikle yapılan takibatların cezai nitelikte olup olmadığını, hukuka aykırı eylemin ulusal mevzuattaki hukuki tasnifi, eylemin niteliği ve ilgili kişinin maruz kaldığı cezanın ağırlığının derecesini dikkate alarak değerlendirmektedir (A ve B/Norveç [BD], B. No: 24130/11, 29758/11, 15/11/2016, § 105; Sergey Zolotukhin/Rusya [BD], B. No: 14939/03, 10/2/2009, § 53). AİHM, Sözleşme'ye ek 7 No.lu Protokol'ün 4. maddesinin (1) numaralı fıkrasında yer alan "aynı devletin yargı yetkisi altında..." şeklindeki ifadenin maddeyi ulusal düzeyde uygulamayla sınırladığını bildirmektedir. AİHM, aynı eylemle ilgili olarak birden fazla ülkede tekrarlanan dava süreçlerine ilişkin şikâyetlerin mahkemece kabul edilemez bulunduğunun altını çizmektedir (Krombach v. France, B. No: 67521/14, 20/2/2018, §§ 35-42; Amrollahi v. Denmark, B. No: 56811/00, 28/6/2001; Sarria v. Poland, B. No: 80564/12, 13/10/2015, § 24).

V. İNCELEME VE GEREKÇE

23. Mahkemenin 14/10/2020 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği

düşünüldü:

A. Aynı Fiil Nedeniyle Yeniden Yargılanmama veya Cezalandırılmama (ne bis in idem) İlkesinin İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları

24. Başvurucu; aynı eylem nedeniyle önce Yunanistan'da yargılanarak hapis ve para cezasına mahkûm edildiğini, sonrasında ise Türkiye'de tekrar yargılanarak hapis ve para cezasına mahkûm edildiğini, böylece aynı müsnet suçtan iki defa yargılanarak cezalandırılması nedeniyle yeniden yargılanmama ve cezalandırılmama (ne bis in idem) ilkesinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

2. Değerlendirme

25. Başvurucunun bu bölümdeki iddialarının adil yargılanma hakkı kapsamında, aynı fiil nedeniyle yeniden yargılanmama veya cezalandırmama ilkesi yönünden incelenmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

26. Anayasa’nın 148. maddesinin üçüncü fıkrası ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 45. maddesinin (1) numaralı fıkrası gereği Anayasa Mahkemesine yapılan bir bireysel başvurunun esasının incelenebilmesi için kamu gücü tarafından ihlal edildiği iddia edilen hakkın Anayasa'da güvence altına alınmış olmasının yanı sıra Sözleşme veya Türkiye'nin taraf olduğu ek protokollerin kapsamına da girmesi gerekir. Bir başka ifadeyle Anayasa ve Sözleşme'nin ortak koruma alanı dışında kalan bir hak ihlali iddiasını içeren başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi mümkün değildir (Onurhan Solmaz, B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18).

27. Sözleşme’ye ek 7 No.lu Protokol aynı fiil nedeniyle yeniden yargılanmama veya cezalandırılmama hakkını güvenceye bağlamıştır. Protokol'ün 4. maddesinde açık bir biçimde -her bir devletin kendi yargılama yetkisi açısından- bireylerin ne bis in idem ilkesinin güvencesi altında olduğu ifade edilmiştir. Bu güvencenin ulusal nitelikte olduğu ve bu ilkenin kural olarak yabancı ülkede yapılan yargılamaları ve verilen cezaları kapsamadığı söylenebilir. Bir başka deyişle bir devlette yapılan yargılama ve hükmedilen mahkeme kararı, diğer bir devlet açısından kendiliğinden bağlayıcı nitelik taşımayacaktır. Bu tür bir bağlayıcılık ancak ülkelerin ikili veya çok taraflı sözleşmeler akdetmeleri ile gündeme gelebilecektir.

28. Nitekim AİHM de içtihatlarında aynı isnatlar hakkında farklı devlet yargı yetkileri kapsamında yapılan yargılama ve verilen cezaların Sözleşme'ye ek 7 No.lu Protokol'ün 4. maddesi kapsamında olmadığını açıkça vurgulayarak bu kapsamda yapılan başvuruları kabul edilemez bulmuştur. Krombach/France davasında özetle Almanya'da yargılanarak beraat eden başvurucu, sonrasında Fransa'da yargılanarak mahkûm edilmiştir. İki farklı ülke mahkemelerinde yargılanan başvurucu, Sözleşme'ye ek 7 No.lu Protokol'ün 4. maddesi kapsamında AİHM'e başvuru yapmış ve AİHM tarafından yapılan incelemede Sözleşme'ye ek 7 No.lu Protokol'ün 4. maddesinin bu davada uygulanamayacağını ve konu bakımından yetkisiz olduğunu bildirmiştir. Ayrıca AİHM Sözleşme'ye ek 7 No.lu Protokol'ün 4. maddesinin, Sözleşme'ye taraf devletlerin birinde beraat eden ya da yargılanarak hüküm giyen bir bireyin diğer bir taraf devlette yargılanmasını ya da soruşturulmasını engellemeyeceğine karar vermiştir (Krombach v. France, §§ 35-42).

29. Sözleşme'ye ek 7 No.lu Protokol'ün onaylanmasının uygun bulunmasına dair 6684 sayılı Kanun Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından 10/3/2016 tarihinde kabul edilmiş ve bu Kanun 25/3/2016 tarihinde Resmî Gazete'de yayımlanmıştır. Protokol 28/3/2016 tarihinde de Bakanlar Kurulunca onaylanmış ve Türkiye açısından 1/8/2016 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Dolayısıyla Sözleşme'ye ek 7 No.lu Protokol 1/8/2016 tarihinden sonra gerçekleşen olaylar bakımından uygulanabilir hâle gelmiştir (İffet İnci Gültekin, B. No: 2013/9585, 9/3/2016, § 42).

30. Ancak Türkiye Cumhuriyeti devleti bakımından bağlayıcı olduğunda kuşku bulunmayan Sözleşme'ye ek 7 No.lu Protokol ve bu Protokol'de yer alan güvenceler bakımından Anayasa Mahkemesince bireysel başvuru kapsamında denetimin yapılabilmesi için Protokol'de yer alan güvencelerin aynı zamanda Anayasa'da da güvenceye bağlanmış olması gerekir. Anayasa koyucu; bireysel başvuru kapsamında Anayasa Mahkemesinin denetim yetkisini, Sözleşme veya Türkiye'nin taraf olduğu ek protokoller ile Anayasa'nın ortak koruma alanına giren hak ve özgürlükler ile sınırlandırmıştır.

31. Anayasa Mahkemesi Ünal Gökpınar ([GK], B. No: 2018/9115, 27/3/2019) kararında aynı fiil nedeniyle yeniden yargılanmama ve cezalandırılmama hakkının Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı çerçevesinde anayasal güvence altında olduğuna hükmetmiştir (Ünal Gökpınar, §§ 40-50). Anayasa Mahkemesi anılan kararda özetle şunları ifade etmiştir (Ünal Gökpınar, § 49):

"49. Aynı fiil nedeniyle yeniden yargılanmama veya cezalandırılmama ilkesi, yukarıda değinildiği üzere bireylerin, haklarında yürütülen bir ceza yargılaması sürecinin varlığı hâlinde tekrar yargılanmamalarını veya cezalandırılmamalarını güvence altına almaktadır. Böylelikle adil yargılanma hakkı kapsamındaki cezai süreçler yönünden hukuk devleti ilkesinin bir gereği olarak hukuk güvenliğinin sağlanması amaçlanmaktadır. Dolayısıyla hukuk devleti ilkesinde mündemiç olan aynı suç nedeniyle yeniden yargılanmama veya cezalandırılmama ilkesinin Anayasa'nın 36. maddesinde düzenlenen adil yargılanma hakkının bir unsuru olduğu sonucuna ulaşılmaktadır. Nitekim ne bis in idem ilkesi Sözleşme'ye ek 7 No.lu Protokol'de ayrı bir hak olarak düzenlenmiş ise de AİHM kararlarında bu ilkenin adil yargılanma hakkı ile bağlantılı özel bir güvence olduğu vurgulanmıştır(§ 33). Bazı uluslararası sözleşmelerde de ne bis in idem ilkesi açık bir biçimde adil yargılanma hakkının bir güvencesi olarak kabul edilmiştir (§§ 29-30)."

32. Sonuç olarak aynı fiil nedeniyle yeniden yargılanmama veya cezalandırılmama ilkesinin Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı çerçevesinde anayasal güvence altında olduğu, dolayısıyla Sözleşme'ye ek 7 No.lu Protokol ile Anayasa'nın ortak koruma alanında bulunduğu anlaşılmaktadır. Bu nedenle Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuru kapsamındaki inceleme yetkisinin aynı fiil nedeniyle yeniden yargılanmama veya cezalandırılmama ilkesini de kapsadığı kanaatine varılmıştır (Ünal Gökpınar, §§ 42-50).

33. Bununla birlikte yukarıdaki ilkeler ve anılan kararlar ışığında değerlendirildiğinde aynı fiil nedeniyle yeniden yargılanmama veya cezalandırılmama (ne bis in idem) ilkesi, aynı fiilin Türk makamları tarafından yeniden yargılama veya cezalandırma konusu yapılmasını yasaklamakta ancak başka bir ülke tarafından yargılama yapılması Türk makamlarının yargılama yapmasına engel oluşturmamaktadır.

34. Somut olayda iki ülke mahkemelerince başvurucunun uyuşturucu maddeyi Türkiye'den Yunanistan'a götürdüğü ve orada Yunan vatandaşı olan K.K.ya para karşılığı sattığı kabul

edilmiştir. Bu durumda Türk yargısı açısından uyuşturucu veya uyarıcı madde ihracı suçunun unsurları oluşurken Yunanistan hukuk kuralları açısından ise uyuşturucu veya uyarıcı madde ithali suçu oluşmaktadır. Kaldı ki başvuruya konu yargılama tarihinde yürürlükte olan 765 sayılı Kanun'a göre, ihraç edilen uyuşturucu veya uyarıcı maddeler dolayısıyla yabancı ülkede hükmedilmiş ve çekilmiş veya yabancı ülkede çekilmemiş olmakla beraber Türkiye'de infaz edilebilme imkânı olan cezalar çekildikleri takdirde, uyuşturucu ihracı nedeniyle hükmedilecek cezadan indirilecektir. Somut olayda da yargılamayı yapan Edirne 2. Ağır Ceza Mahkemesi, Yunanistan mahkemesince başvurucu hakkında verilen hapis cezasının 765 sayılı Kanun'un 403. maddesinin dördüncü fıkrası uyarınca cezasından mahsubuna karar vermiştir.

35. Sonuç olarak aynı suç isnadı çerçevesinde iki farklı ülke tarafından yargılanılmasına ilişkin uyuşmazlıkları konu alan bireysel başvurular, Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamında aynı fiil nedeniyle yeniden yargılanmama veya cezalandırmama ilkesinin koruma alanı dışında yer almaktadır. Somut olayda bireysel başvuruya konu başvurucunun aynı eylem nedeniyle Türk ve Yunan yargı mercileri tarafından ayrı ayrı yargılanarak cezalandırılması neticesinde yeniden yargılanmama ve cezalandırılmama (ne bis in idem) ilkesinin ihlal edildiğine ilişkin iddiasının konusunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkının koruma alanı dışında olduğunun kabul edilmesi gerekir.

36. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin konu bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Tanık Sorgulama Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları

37. Başvurucu; yargılandığı davada hakkındaki mahkûmiyet kararının aleyhinde beyanda bulunan Yunan vatandaşı diğer sanık K.K.nın uluslararası istinabe yoluyla Yunanistan'da alınan ifadesine dayandığını ve bu şahsın duruşmada dinlenmemesi nedeniyle tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

2. Değerlendirme

38. Anayasa’nın 36. maddesinin birinci fıkrasında; herkesin yargı organlarına davacı ve davalı olarak başvurabilme ve bunun doğal sonucu olarak da iddia, savunma ve adil yargılanma hakkı güvence altına alınmıştır. Anayasa'nın 36. maddesine "...ile adil yargılanma" ibaresinin eklenmesine ilişkin gerekçede, Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası sözleşmelerce de güvence altına alınan adil yargılama hakkının madde metnine dâhil edildiği vurgulanmıştır. Sözleşme'nin 6. maddesinin (3) numaralı fıkrasının (d) bendinde bir suç ile itham edilen herkesin iddia tanıklarını sorguya çekme hakkının olduğu belirtilmiştir. Dolayısıyla Anayasa’nın 36. maddesinde düzenlenen adil yargılanma hakkının tanık sorgulama hakkını da kapsadığının kabul edilmesi gerekir (Serdar Batur, B. No: 2014/15652, 24/5/2018, § 41).

39. Anayasa Mahkemesi, benzer iddiaların ileri sürüldüğü başvurulara ilişkin olarak birçok kararında tanık sorgulama hakkı ile ilgili ilkeleri belirlemiştir (Baran Karadağ, B. No: 2014/12906, 7/5/2015; AZ. M., B. No: 2013/560, 16/4/2015; Atila Oğuz Boyalı, B. No: 2013/99, 20/3/2014). Buna göre bir sanığın kendisi hakkında gerçekleştirilen ceza yargılaması sürecinde tanıklara soru yöneltebilmesi, onlarla yüzleşebilmesi ve tanıkların

beyanlarının doğruluğunu sınama imkânına sahip olması adil bir yargılamanın yapılabilmesi bakımından gereklidir. Böylelikle sanık, aleyhindeki tanık beyanlarının zayıf/itibar edilmez noktalarını ortaya koyup çelişmeli yargılama ilkesine uygun olarak onların güvenilirliğini huzurda sınayabilecek (test edebilecek), tanığın inandırıcılığı ve güvenilirliği bakımından sorduğu sorularla kendi lehine sonuçlar ortaya çıkarabilecek ve yargılama makamının uyuşmazlık konusu olayı sadece iddia makamının ileri sürdüğü şekliyle değil savunmanın argümanlarıyla da algılamasını sağlayabilecektir (AZ. M., § 55).

40. Anayasa Mahkemesi birçok kararında tanık kavramını özerk olarak yorumlamış ve tanığın sanığa isnat edilen fiil hakkında bilgi veren herhangi bir kişi olabileceğini ifade etmiştir. Bu bağlamda suçun iştirak edeni, olayın mağduru, şikâyetçi (müşteki), devletin görevlendirdiği gizli/gizli olmayan soruşturmacı da tanık olabilir (Selçuk Demir, B. No: 2014/9783, 22/1/2015, § 35).

41. Anayasa Mahkemesi, benzer iddiaların ileri sürüldüğü başvurulara ilişkin olarak birçok kararında tanık sorgulama hakkı ile ilgili ilkeleri belirlemiştir. Buna göre bir ceza yargılamasında sanığın, aleyhine olan tanıkları sorguya çekme veya çektirme hakkı vardır. Hakkında gerçekleştirilen ceza yargılaması sürecinde sanığın tanıklara soru yöneltebilmesi, onlarla yüzleşebilmesi ve tanıkların beyanlarının doğruluğunu sınama imkânına sahip olması adil bir yargılamanın yapılabilmesi bakımından gereklidir. Ancak başvuruculların tanık sorgulama hakları mutlak bir hak değildir. Makul gerekçelerle getirilen kısıtlamalar, kimi zaman başvurucunun iddia tanıklarına soru sorabilme ve onlarla yüzleşme imkânını da ortadan kaldırabilmektedir. Diğer yandan bir mahkûmiyet -sadece veya belirleyici ölçüde- sanığın soruşturma veya yargılama aşamasında sorgulama veya sorgulatma imkânı bulamadığı bir kimse tarafından verilen ifadelere dayandırılmış ise sanığın hakları Anayasa'nın 36. maddesindeki güvencelerle bağdaşmayacak ölçüde kısıtlanmış olur (Atila Oğuz Boyalı, B. No: 2013/99, 20/3/2014, §§ 34-56; Az. M., §§ 46-67; Levent Yanlık, B.No: 2013/1189, 18/11/2015, §§ 67-77; İsmet Özkorul, B. No: 2013/7582, 11/12/2014, §§44, 45). Bu bakımdan adli makamlar, beyanı hükme dayanak yapılacak tanıkların duruşmada hazır edilmesi için makul bir çaba sergileme yükümlülüğü altındadır.

42. Somut olayda, duruşma hazırlığı evresinde (tensiple) Yunanistan'da ikamet eden Yunan vatandaşı diğer sanık K.K.nın Yunan adli makamlarınca savunmasının temini ve delillerin tespiti ile Yunanistan'da yapılan yargılamaya ilişkin Thraki Ağır Ceza Mahkemesi dosyasının kesinleşme şerhli tasdikli bir suretinin Türkiye'deki yargılama dosyasına getirtilmesi için uluslararası istinabe yoluyla yazışma yapılmasına karar verilmiştir.

43. Bahse konu yargılama dosyasının tasdikli örneği ile Türkçeye tercüme edilmiş hâli dosyaya girmiş, gönderilen soruşturma ve kovuşturma aşamasındaki ifadeler, raporlar, tutanaklar ile tüm deliller Türkiye'deki Mahkemece incelenerek ve dikkate alınarak bir sonuca ulaşılmıştır. Kaldı ki başvurucunun kendisi açısından tanık olan diğer sanık K.K.ya soru sorma talebi olmasına rağmen Mahkemece bu hususun dikkate alınmadığı ve sorulacak soruların istinabe yoluyla da olsa tanığa sorulmadığına yönelik bir itirazı olduğu da dosya kapsamından anlaşılamamıştır. Diğer yandan söz konusu yargılamada başvurucu hakkında verilen karar, sadece diğer sanık K.K.nın beyanına dayanılarak da verilmemiştir. Yunanistan'da yapılan ve kesinleşen mahkûmiyet kararına esas dosyadaki el koyulan uyuşturucu madde, uyuşturucu ticaretinden elde edilen paralar, tartı tutanağı, kimyasal tetkik raporu, doktor bilirkişi raporu, tanık beyanları ile Türkiye'deki yargılama sırasında dosyaya giren başvurucunun ülkeye giriş-çıkış kayıtları, Adli Tıp 5. İhtisas Dairesi raporu, uluslararası istinabe yoluyla temin edilen diğer sanık beyanı birlikte değerlendirilerek

başvurucu hakkında mahkûmiyet kararı verilmiştir. Başvuru incelendiğinde ise başvurucunun derece mahkemesinde yapılan yargılamada tanığı sorgulamaya yönelik irade ortaya koymadığı kanaatine varılmıştır.

44. Anayasa Mahkemesine yapılan bireysel başvurularda, başvuru konusu olaylarla ilgili delilleri sunmak suretiyle olaylar hakkındaki iddialarını kanıtlamak ve dayanılan Anayasa hükmünün kendilerine göre ihlal edildiğine dair açıklamalarda bulunarak hukuki iddialarını ortaya koymak başvurucuya düşer. Başvurucunun kamu gücünün işlem, eylem ya da ihmali nedeniyle ihlal edildiğini ileri sürdüğü hak ve özgürlük ile dayanılan Anayasa hükümlerini, ihlal gerekçelerini, dayanılan deliller ve ihlale neden olduğu ileri sürülen işlem veya kararların neler olduğunu başvuru dilekçesinde belirtmesi şarttır. Başvuru dilekçesinde kamu gücünün ihlale neden olduğu iddia edilen işlem, eylem ya da ihmaline dair olayların tarih sırasına göre özeti yapılmalı, bireysel başvuru kapsamındaki hak ve özgürlüklerden hangisinin hangi nedenle ihlal edildiği ve buna ilişkin gerekçelerle deliller açıklanmalıdır (Sabah Yıldızı Radyo ve Televizyon Yayın İletişim Reklam Sanayi ve Ticaret Anonim Şirketi [GK], B. No: 2014/12727, 25/5/2017, § 19).

45. Başvurucu, tanık sorgulama hakkının ihlal edilmesine sebep olduğunu belirttiği sanık K.K.nın beyanının kendisinin de bulunduğu bir duruşmada alınması ve sanığa soru sormak istediği, buna ilişkin itirazlarını ilk derece mahkemesinde ileri sürüp sürmediği, ileri sürmüşse ne zaman ve ne şekilde ileri sürdüğü, bu talebe ilişkin hangi gerekçeyle ne tür karar verildiği hususlarında bir açıklamaya başvuru formunda yer vermemiş; bunlara ilişkin bilgi ve belgeleri başvuru formuna eklememiştir. Başvurucu, bu başlık altındaki iddialarını soyut bir şekilde ileri sürmüş; başvuru konusu olaylarla ilgili delilleri sunarak olaylar hakkındaki iddialarını kanıtlama ve dayanılan Anayasa hükmünün kendisine göre ihlal edildiğine dair hukuki iddialarını ortaya koyma yükümlülüğünü yerine getirmemiştir.

46. Açıklanan gerekçelerle bu bölümdeki iddiaların temellendirilememiş olduğu anlaşıldığından başvurunun bu kısmının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

C. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları

47. Başvurucu, bireysel başvuru konusu yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

2. Değerlendirme

48. Bireysel başvuru yapıldıktan sonra, 31/7/2018 tarihli ve 30495 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren 25/7/2018 tarihli ve 7145 sayılı Kanun'un 20. maddesiyle 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine Yapılmış Bazı Başvuruların Tazminat Ödenmek Suretiyle Çözümüne Dair Kanun'a geçici madde eklenmiştir.

49. 6384 sayılı Kanun'a eklenen geçici maddeye göre yargılamaların uzun sürmesi ve yargı kararlarının geç veya eksik icra edilmesi ya da icra edilmemesi şikâyetiyle Anayasa Mahkemesine yapılan ve bu maddenin yürürlüğe girdiği tarih itibarıyla Anayasa Mahkemesi önünde derdest olan bireysel başvuruların başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle verilen kabul edilemezlik kararının tebliğinden itibaren üç ay içinde yapılacak müracaat üzerine Bakanlık İnsan Hakları Tazminat Komisyonu Başkanlığı (Tazminat Komisyonu)

tarafından incelenmesi öngörülmüştür.

50. Ferat Yüksel (B. No: 2014/13828, 12/9/2018) kararında Anayasa Mahkemesi; yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı ya da yargı kararlarının geç veya eksik icra edildiği ya da hiç icra edilmediği iddiasıyla 31/7/2018 tarihinden önce gerçekleştirilen bireysel başvurulara ilişkin olarak Tazminat Komisyonuna başvuru imkânının getirilmesine ilişkin yolu ulaşılabilir olma, başarı şansı sunma ve yeterli giderim sağlama kapasitesinin bulunup bulunmadığı yönlerinden inceleyerek bu yolun etkililiğini tartışmıştır (Ferat Yüksel, §§ 27-36).

51. Anılan kararda özetle anılan başvuru yolunun kişileri mali külfet altına sokmaması ve başvuruda kolaylık sağlaması nedenleriyle ulaşılabilir olduğu, düzenleniş şekli itibarıyla ihlal iddialarına makul bir başarı şansı sunma kapasitesinden mahrum olmadığı ve tazminat ödenmesine imkân tanıması ve/veya bu mümkün olmadığında başka türlü telafi olanakları sunması nedenleriyle potansiyel olarak yeterli giderim sağlama imkânına sahip olduğu hususunda değerlendirmelerde bulunulmuştur (Ferat Yüksel, §§ 27-34). Bu gerekçeler doğrultusunda Anayasa Mahkemesi, ilk bakışta ulaşılabilir olan ve ihlal iddialarıyla ilgili başarı şansı sunma ve yeterli giderim sağlama kapasitesi olduğu görülen Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı sonucuna vararak başvuru yollarının tüketilmemiş olması nedeniyle kabul edilemezlik kararı vermiştir (Ferat Yüksel, §§ 35, 36).

52. Mevcut başvuruda, söz konusu karardan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

53. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Aynı fiil nedeniyle yeniden yargılanmama veya cezalandırmama ilkesinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın konu bakımından yetkisizlik nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

3. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 14/10/2020 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

EBRU GÜL DİLER VE DİĞERLERİ

B. No: 2018/12839 | Karar tarihi: 14.10.2020

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2018/12839

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

EBRU GÜL DİLER VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2018/12839)

Karar Tarihi: 14/10/2020

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Burhan ÜSTÜN

Hicabi DURSUN

Selahaddin MENTEŞ

Raportör : Eren Can BENAKAY

Başvurucu : 1. Ebru Gül DİLER

2. Hasan POLAT

3. Hüseyin ÇETİN

4. Memet PEHLİVAN

5. Fazilet POLAT

6. Levent YÜNCÜ

7. Rahime PIÇAK

8. Osman TÜFENK

Başvurucular Vekili : Av. Salih BOYATAN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, ilave tediye alacağının tahsili amacıyla açılan davanın Yargıtay daireleri arasında süregelen görüş ayrılığı dolayısıyla reddedilmesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvurular muhtelif tarihlerde yapılmıştır.

3. Başvurular, başvuru formları ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvuruların kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Konularının aynı olması nedeniyle ekli tablonun B sütununda numaraları belirtilen başvuru dosyalarının aynı tablonun (1) numaralı satırında yer alan 2018/12839 numaralı bireysel başvuru dosyası ile birleştirilmesine ve incelemenin bu dosya üzerinden yapılmasına karar verilmiştir.

6. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

7. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık 2019/14287 numaralı dosyada görüşünü bildirmiştir. Başvurucu Osman Tüfenk Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmuştur.

III. OLAY VE OLGULAR

8. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

9. Başvurucular farklı -bazısı aynı- şehirlerde yer alan sosyal yardımlaşma ve dayanışma vakıflarında (vakıflar) hizmet akdine dayalı olarak çalışmaktadır.

10. Başvurucular, kamu personeli olduklarını ileri sürerek 4/7/1956 tarihli ve 6772 sayılı Devlet ve Ona Bağlı Müesseselerde Çalışan İşçilere İlave Tediye Yapılması Hakkında Kanun uyarınca her bir yıllık çalışma süresi içinde ödenmesi gereken iki aylık tutarındaki ilave tediye alacağının ödenmesi amacıyla Vakıflar aleyhine ayrı ayrı dava açmıştır.

11. Ekli tablonun D sütununda numaraları belirtilen Mahkemelerce yapılan yargılama sonunda başvuruculaların davalarının kabulüne karar verilmiştir. Gerekçeli kararlarda; davacıların davalı vakıflara bağlı olarak muhtelif tarihlerden itibaren çalışmaya başladıkları, davalı vakıfların kamu kurumu niteliğinde olduğu, 6772 sayılı Kanun kapsamında bulunan kurumlarda çalışanlara her yıl için ilave tediye ödemesi yapılacağı açıklanmıştır. Söz konusu mahkeme kararlarının bir kısmı istinaf yolu açık, bir kısmı ise temyiz yolu açık olarak verilmiştir.

12. Davalı vakıfların bir kısmı, istinaf yolu açık olarak verilen kararlara karşı istinaf yoluna başvurmuştur. Bölge Adliye Mahkemelerince (BAM), Yargıtay İçtihadı Birleştirme Hukuk Genel Kurulunun (Yargıtay İBK) 9/6/2017 tarihli kararı ile Yargıtay 22. Hukuk Dairesinin (Daire) emsal kararlarına göre vakfın 6772 sayılı Kanun gereğince kamu kurumu niteliğinde olmadığı belirtilerek ilk derece mahkemesi kararları ortadan kaldırılmış ve davalar reddedilmiştir. Söz konusu kararlara karşı başvurucular temyiz yoluna başvurmuştur. Daire tarafından temyiz talepleri reddedilmiştir.

13. Davalılardan bazıları ise temyiz yolu açık olarak verilen karara karşı doğrudan temyiz yoluna başvurmuştur. Daire, vakfın 6772 sayılı Kanun gereğince kamu kurumu niteliğinde olmadığını belirterek ilk derece mahkemesi kararlarını bozmuştur. Derece mahkemeleri bozma kararına uyarak davaları reddetmiştir. Başvurucular söz konusu kararlara karşı

temyiz yoluna başvurmuştur. Başvurucuların temyiz talepleri Daire tarafından reddedilmiştir.

14. Başvurucular muhtelif tarihlerde bireysel başvuruda bulunmuşlardır.

IV. İLGİLİ HUKUK

15. İlgili hukuk için bkz. Yasemin Bodur, B. No: 2017/29896, 25/12/2018, §§ 14-32.

V. İNCELEME VE GEREKÇE

16. Mahkemenin 14/10/2020 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucuların İddiaları ve Bakanlık Görüşü

17. Başvurucular, Yargıtay 7. ve 9. Hukuk Dairelerinin kendileri ile aynı statüde bulunan kişileri kamu işçisi olarak kabul edip ilave tediye alacağına hak kazandıkları yönündeki kararlarına rağmen Yargıtay 22. Hukuk Dairesinin bu kişileri kamu işçisi olarak kabul etmemesi nedeniyle ilave tediye alacağı isteklerinin reddine karar verdiğini belirtmiştir. Başvurucular, aynı statüdeki işçiler için açılan davalarda ilave tediye alacaklarının ödenmesi yönünde karar verilirken daha sonra vakfın kamu kurumu olmadığı gerekçesiyle taleplerinin reddine karar verildiğini belirterek adil yargılanma haklarının, ücrette adaletin sağlanması ilkesinin, çalışma haklarının ve sosyal güvenlik haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Öte yandan fazla mesai ücreti taleplerinin de haksız bir şekilde reddedildiğinden yakınmıştır.

18. 2019/14287 numaralı dosyada yer alan Bakanlık görüşünde Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarının herhangi bir bakanlığın ilgili, ilişkili veya bağlı kuruluşu olmadığını belirtmiştir. 9/6/2017 tarihli Yargıtay İBK'ya göre Vakfın özel hukuk tüzel kişiliğine sahip olduğunu söylemiştir. Uygulamada, 2012 yılından önceki dönemler için Yargıtay 9. Hukuk Dairesi, vakıfların kamu kurumu olduğunu ve 6772 sayılı Kanun kapsamında bulunduğunu, dolayısıyla ilave tediye ödemekle yükümlü olduklarını değerlendirdiğini; buna karşılık Yargıtay 22. Hukuk Dairesinin vakıfların özel hukuk tüzel kişiliğine sahip olduklarını ve ilave tediye ödemekle yükümlü olmadıklarını değerlendirdiğini ifade etmiştir. Yargıtay Hukuk Genel Kurulunun oyçokluğu ile vermiş olduğu 30/5/2018 tarihli kararının da 9. Hukuk Dairesi ile aynı değerlendirme içerdiğini vurgulamıştır. Tüm bu hususlar ışığında başvurunun değerlendirilmesi gerektiğini belirtmiştir. Başvurucu Osman Tüfenk Bakanlığın görüşüne karşı beyanlarında başvuru formundaki iddialarını tekrarlamıştır.

B. Değerlendirme

19. Anayasa’nın 36. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir."

20. Başvurucular fazla mesai ücreti taleplerinin de haksız bir şekilde reddedilmesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüşse de başvurucuların iddialarının açıkça dayanaktan yoksun ve temellendirilmemiş olduğunun anlaşılması nedeniyle anılan iddia için ayrıca değerlendirme yapılmasına gerek bulunmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

21. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, B. No:

2012/969, 18/9/2013, § 16). Başvuruculaların farklı karar verilmesi nedeniyle adil yargılanma haklarının, ücrette adaletin sağlanması ilkesinin, çalışma haklarının ve sosyal güvenlik haklarının ihlal edildiğine ilişkin iddialarının özünün adil yargılanma hakkının güvencelerinden biri olan hakkaniyete uygun yargılanma hakkına ilişkin olduğu ve bu kapsamda bir inceleme yapılması gerektiği değerlendirilmiştir.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

22. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

23. Başvuru konusu ile ilgili ilkeler daha önce Yasemin Bodur (aynı kararda bkz. §§ 35-45) kararında ortaya konulmuştur. Anılan kararda Anayasa Mahkemesinin kanunilik ilkesi bağlamındaki görevinin, hukuk kurallarının birden fazla yorumunun varlığının hukuki belirlilik ve öngörülebilirliği etkileyip etkilemediğini tespit etmek olduğu belirtilmiştir. Bu noktada derece mahkemelerinin hukuk kurallarını yorumlamasından kaynaklanan içtihat farkının süregelen bir hâl aldığı durumlarda uygulamadaki tutarsızlıkları ortadan kaldıracak nitelikteki tedbirlerin önemine işaret edilmiştir. Hukukun üstünlüğü ilkesi gereği devletin, aynı yargı koluna dâhil mahkemeler arasındaki derin ve süregelen içtihat farklılıklarını ortadan kaldırabilecek nitelikte bir mekanizmayı kurmak ve bu mekanizmanın etkin bir şekilde işleyişini sağlayacak düzenlemeler yapmakla yükümlü olduğu ifade edilmiştir.

24. Aynı kararda Yargıtay 9. Hukuk Dairesi ve sonradan bu görev verilen (kapatılan) Yargıtay 7. Hukuk Dairesinin Vakıf çalışanlarının kamu işçisi olduğunu kabul ettiği ve şartları uygunsa idare tarafından ödenmesine karar verilen ilave tediye alacağından yararlanacaklarına dair kararlar verdiği belirtilmiştir. Buna karşılık olarak Yargıtay 22. Hukuk Dairesinin anılan vakıfların özel hukuk tüzel kişisi statüsüne sahip olduğunu ve dolayısıyla kamu personeli sıfatı bulunmayan çalışanlarının ilave tediyeden yararlanmayacağını istikrarlı olarak hüküm altına aldığı ifade edilmiştir. Yargıtay daireleri arasındaki derin ve süregelen içtihat farkının faaliyete giren istinaf mahkemesi niteliğindeki BAM daireleri arasında da sürdürüldüğü saptanmıştır (Yasemin Bodur, §§ 48, 50).

25. Anılan kararda sosyal yardımlaşma ve dayanışma vakfı çalışanlarının ilave tediye alacağına hak kazanıp kazanmayacağı hususunda süregelen içtihat farklılığının derinleşmiş ve sürekli bir nitelik kazanmış olduğu, bu durumun davaların somut özelliğinden kaynaklanmadığı ve bu durumun ortadan kaldırılmasını sağlayacak içtihadı birleştirme kararı gibi elverişli bir mekanizma işletilmemesi nedenleriyle varılan sonucun başvurucu için öngörülemez olduğu ve yargılamanın hakkaniyetini zedelediği sonucuna ulaşılmıştır (Yasemin Bodur, § 52).

26. Diğer taraftan, başvurucunun hizmet akdi ile çalıştığı Vakfın niteliğini de ele alan Yargıtay İBK'ya rağmen Yargıtay daireleri, söz konusu kararın vakıfların niteliğini belirlemekle birlikte çalışanların statüsüne ilişkin bir tespit içermediği görüşünden hareketle önceki görüşleri doğrultusunda kararlar vermeye devam etmiştir (Yasemin Bodur, §§ 20, 23).

27. Somut başvurunun da aynı hususa ilişkin olması ve Yasemin Bodur kararından ayrılmayı gerektiren bir durumun bulunmaması nedeniyle başvuruculaların Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi

gerekir.

C. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

28. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

“(1) Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir…

(2) Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir.”

29. Başvurucular, yargılamanın yenilenmesi ile birlikte maddi ve manevi tazminata karar verilmesini talep etmiştir.

30. Anayasa Mahkemesinin Mehmet Doğan kararında ihlal sonucuna varıldığında ihlalin nasıl ortadan kaldırılacağı hususunda genel ilkeler belirlenmiştir (B. No: 2014/8875, 7/6/2018, [GK]). Mahkeme diğer bir kararında ise bu ilkelerle birlikte ihlal kararının yerine getirilmemesinin sonuçlarına da değinmiş ve bu durumun ihlalin devamı anlamına geleceği gibi ilgili hakkın ikinci kez ihlal edilmesiyle sonuçlanacağına da işaret etmiştir (Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019).

31. Bireysel başvuru kapsamında bir temel hakkın ihlal edildiğine karar verildiği takdirde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırıldığından söz edilebilmesi için temel kural mümkün olduğunca eski hâle getirmenin yani ihlalden önceki duruma dönülmesinin sağlanmasıdır. Bunun için ise öncelikle ihlalin kaynağı belirlenerek devam eden ihlalin durdurulması, ihlale neden olan karar veya işlemin ve bunların yol açtığı sonuçların ortadan kaldırılması, varsa ihlalin sebep olduğu maddi ve manevi zararların giderilmesi, ayrıca bu bağlamda uygun görülen diğer tedbirlerin alınması gerekmektedir (Mehmet Doğan, §§ 55, 57).

32. Bununla birlikte 6216 sayılı Kanun’un 50. maddesinin (1) numaralı fıkrasına göre ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilirken idari eylem ve işlem niteliğinde karar verilemez. Anayasa Mahkemesi ihlalin ve sonuçlarının nasıl giderileceğine hükmederken idarenin, yargısal makamların veya yasama organının yerine geçerek işlem tesis edemez. Anayasa Mahkemesi, ihlalin ve sonuçlarının nasıl giderileceğine hükmederek gerekli işlemlerin tesis edilmesi için kararı ilgili mercilere gönderir (Şahin Alpay (2) [GK], B. No: 2018/3007, 15/3/2018, § 57).

33. Anayasa Mahkemesince Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır. Somut olaylarda ihlalin aynı hukuki nedene dayalı olarak benzer konumdaki kişiler tarafından açılan davalarda aradan geçen uzun zamana rağmen Yargıtay daireleri arasındaki görüş farkının ortadan kaldırılıp uygulama birliğinin sağlanmamasından kaynaklandığı anlaşılmaktadır. Diğer bir ifadeyle ihlal, başvuruculara aynı anda iki farklı yorumu yürürlükte bulunan ve bu nedenle belirlilik kriterini taşımayan bir hukuk kuralına tabi tutulmasından kaynaklanmaktadır.

34. Anayasa Mahkemesince yapılan ihlal tespitinin derece mahkemesi kararının sonucuna yönelik olmadığının ve derece mahkemesince varılan sonuçtan bağımsız olduğunun altı çizilmelidir. Hâl böyle olunca ihlalin giderilmesi için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmamaktadır. Aksi durum, yani ihlalin giderim şekli olarak yargılamanın yenilenmesine hükmedilmesi, bu yorumlardan birine üstünlük tanınarak taraflardan bir lehine tercihte bulunulması anlamına gelebilecektir. Bu da var olan ihlali gidermeyeceği gibi derece mahkemesinde görülen uyuşmazlığın diğer tarafı aleyhine yeni ihlallerin doğmasına yol açabilecektir. Dolayısıyla somut olayda, yargılamanın yenilenmesi ihlalin sonuçlarını ortadan kaldıracak nitelikte bir yol olarak kabul edilemeyeceğinden başvurucular lehine uygun bir tazminata hükmedilmesi yeterli bir giderim sağlayacaktır.

35. Bu itibarla adil yargılanma hakkının ihlali nedeniyle yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında her bir başvurucuya net 10.000 TL manevi tazminatın ayrı ayrı ödenmesine karar verilmesi gerekir.

36. Anayasa Mahkemesinin maddi tazminata hükmedebilmesi için başvurucunun uğradığını iddia ettiği maddi zarar ile tespit edilen ihlal arasında illiyet bağı bulunmalıdır. Başvuruya konu olayda böyle bir illiyet bağı bulunmadığından maddi tazminata ilişkin talebin reddine karar verilmesi gerekir.

37. Ekli tablonun E sütununda belirtilen harç tutarlarının başvuruculara ayrı ayrı, 3.000 TL vekâlet ücretinin müştereken ödenmesine karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki hakkaniyete uygun yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Her bir başvurucuya net 10.000 TL manevi tazminatın AYRI AYRI ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerinin REDDİNE,

D. Ekli tablonun E sütununda belirtilen harç tutarlarının başvuruculara AYRI AYRI, 3.000 TL vekâlet ücretinin MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvuruculara Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin bilgi için ekli tablonun D sütununda numaraları belirtilen mahkemelere GÖNDERİLMESİNE,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 14/10/2020 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ELA GÜLSEN

B. No: 2018/15212 | Karar tarihi: 14.10.2020

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2018/15212

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ELA GÜLSEN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2018/15212)

Karar Tarihi: 14/10/2020

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Burhan ÜSTÜN

Hicabi DURSUN

Selahaddin MENTEŞ

Raportör : Tuğba YILDIZ

Başvurucu : Ela GÜLSEN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, iptal davasının süre aşımından reddedilmesi nedeniyle mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 1/6/2018 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvuruların kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

5. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

6. Başvurucu 1999 yılında Devlet Memurluğu Sınavı'na girmiş, 2000 yılında da açıklanan sınav sonuçlarına göre atamasının yapılması için Devlet Personel Başkanlığına tercihte

bulunmuştur. Başvurucu, tercihleri arasından Gaziantep ili Millî Eğitim Bakanlığı (Bakanlık) Veri Hazırlama ve Kontrol İşletmeni (VHKİ) kadrosuna atanmıştır.

7. Başvurucu atama sonucunun kendisine tebliğ edilmediğini, 2016 yılında tesadüfen öğrendiğini belirterek 7/11/2016 tarihli dilekçeyle tekrar Bakanlığa VHKİ olarak atamasının yapılması istemiyle başvuruda bulunmuştur.

8. Başvurucu, talebinin zımnen reddedilmesi üzerine Ankara İdare Mahkemesinde iptal davası açmıştır.

9. Ankara 9. İdare Mahkemesi (Mahkeme) 29/9/2017 tarihinde davanın süre aşımı nedeniyle reddine karar vermiştir. Karar gerekçesinde; ara kararlarla başvurucuya 2000 yılında Gaziantep'e atamasının yapılmasının bildirilip bildirilmediğinin sorulmasına, varsa tebliğ belgelerinin iletilmesine karar verilmiştir. Bakanlık, başvurucuya tebligatın yapıldığını ancak başvurucunun göreve başlama amacıyla müracaatta bulunmadığını, tebliğ alındılarının arşiv araştırmasında bulunamadığını bildirmiştir. Mahkeme ara kararla Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi Başkanlığından (ÖSYM) aynı bilgi ve belgeleri istemiş, ÖSYM 2002 yılı öncesinde kamu kurum ve kuruluşlarına ilişkin yerleştirme işlemlerinin kendilerince yapılmadığını belirtmiştir. Mahkeme her ne kadar Bakanlık tarafından konuya ilişkin tebliğ belgeleri gönderilmemişse de 2000 yılında ataması yapılan başvurucunun makul bir süre bekledikten sonra atamasının yapılmadığına yönelik idareye başvurması gerekirken yaklaşık on yedi yıl geçtikten sonra durumdan yeni haberdar olduğunu ileri sürerek başvuruda bulunmasının hayatın olağan akışına aykırı olduğu gerekçesiyle bakılan davanın süre aşımından reddine karar vermiştir.

10. Başvurucunun, istinaf talebi Ankara Bölge İdare Mahkemesi 1. İdari Dava Dairesi tarafından 28/2/2018 tarihinde reddedilmiştir. Karar başvurucuya 10/5/2018 tarihinde tebliğ edilmiştir.

11. Başvurucu 1/6/2018 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

12. 6/1/1982 tarihli ve 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanun'un 7. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Dava açma süresi, özel kanunlarında ayrı süre gösterilmeyen hallerde Danıştayda ve idare mahkemelerinde altmış ve vergi mahkemelerinde otuz gündür. "

13. 2577 sayılı Kanun'un 10. maddesi şöyledir:

" 1. İlgililer, haklarında idari davaya konu olabilecek bir işlem veya eylemin yapılması için idari makamlara başvurabilirler.

2. Altmış gün içinde bir cevap verilmezse istek reddedilmiş sayılır. İlgililer altmış günün bittiği tarihten itibaren dava açma süresi içinde, konusuna göre Danıştaya, idare ve vergi mahkemelerine dava açabilirler. Altmış günlük süre içinde idarece verilen cevap kesin değilse ilgili bu cevabı, isteminin reddi sayarak dava açabileceği gibi, kesin cevabı da bekleyebilir. Bu takdirde dava açma süresi işlemez. Ancak, bekleme süresi başvuru tarihinden itibaren altı ayı geçemez. Dava açılmaması veya davanın süreden reddi hallerinde, altmış günlük sürenin bitmesinden sonra yetkili idari makamlarca cevap verilirse, cevabın tebliğinden itibaren altmış gün içinde dava açabilirler. "

14. 2577 sayılı Kanun'un 11. maddesi şöyledir:

"1. İlgililer tarafından idari dava açılmadan önce, idari işlemin kaldırılması, geri alınması değiştirilmesi veya yeni bir işlem yapılması üst makamdan, üst makam yoksa işlemi yapmış olan makamdan, idari dava açma süresi içinde istenebilir. Bu başvurma, işlemeye başlamış olan idari dava açma süresini durdurur.

2. Altmış gün içinde bir cevap verilmezse istek reddedilmiş sayılır.

3. İsteğin reddedilmesi veya reddedilmiş sayılması halinde dava açma süresi yeniden işlemeye başlar ve başvurma tarihine kadar geçmiş süre de hesaba katılır. "

V. İNCELEME VE GEREKÇE

15. Mahkemenin 14/10/2020 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

16. Başvurucu; dava açma süresinin yanlış hesaplandığını, idarece kendisine tebligat yapılmadığı için atama işleminden haberdar olmadığını, tebligat yapılmamasından da Mahkemece kendisinin sorumlu tutulduğunu belirterek Mahkemenin yorumunun mahkemeye erişim hakkını, çalışma hakkını ve eşitlik ilkesini ihlal ettiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

17. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). İddiaların özü, dava açma sürelerine ilişkin kuralların hatalı yorumlandığı hususlarına yönelik bulunduğundan şikâyet mahkemeye erişim hakkı kapsamında değerlendirilmiştir.

18. Anayasa’nın "Hak arama hürriyeti" kenar başlıklı 36. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir."

19. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun’un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrasında açıkça dayanaktan yoksun başvuruların Anayasa Mahkemesince kabul edilemezliğine karar verilebileceği belirtilmiştir. Bu bağlamda başvurucunun ihlal iddialarını kanıtlayamadığı, temel haklara yönelik bir müdahalenin olmadığı veya müdahalenin meşru olduğu açık olan başvurular ile karmaşık veya zorlama şikâyetlerden ibaret başvurular açıkça dayanaktan yoksun kabul edilebilir (Hikmet Balabanoğlu, B. No: 2012/1334, 17/9/2013, § 24).

20. Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrasında, herkesin yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddiada bulunma ve savunma hakkına sahip olduğu belirtilmiştir. Dolayısıyla mahkemeye erişim hakkı, Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan hak arama özgürlüğünün bir unsurudur. Diğer yandan Anayasa'nın 36. maddesine adil yargılanma ibaresinin eklenmesine ilişkin gerekçede, Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası sözleşmelerce de güvence altına alınan adil yargılanma hakkının madde metnine dâhil edildiği vurgulanmıştır. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ni (Sözleşme) yorumlayan Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, Sözleşme'nin 6. maddesinin (1) numaralı fıkrasının mahkemeye erişim hakkını içerdiğini belirtmektedir (Özbakım Özel Sağlık Hiz. İnş. Tur. San. ve Tic. Ltd. Şti., B. No: 2014/13156, 20/4/2017, § 34).

21. Adil yargılanma hakkının en temel unsurlarından biri olan mahkemeye erişim hakkı, bir uyuşmazlığı mahkeme önüne taşıyabilmek ve uyuşmazlığın etkili bir şekilde karara bağlanmasını isteyebilmek anlamına gelir. Dava açmak isteyen kişinin mahkemeye erişim hakkının özüne zarar verecek seviyeye ulaşmadığı müddetçe dava açma koşullarına sınırlamalar getirilebilir (Aktif Elektrik Müh. İnş. San. ve Tic. Ltd. Şti., B. No: 2012/855, 26/6/2014, § 36).

22. Anayasa Mahkemesi, mahkemeye erişim hakkı yönünden inceleme yaptığı kararlarında idari işlem ya da eylemlere karşı açılacak davalarda süre koşulu öngörülmesinin en genel ifadesiyle idari istikrarın sağlanması şeklinde bir meşru amacı bulunduğuna işaret etmiştir (daha ayrıntılı değerlendirme için bkz. Ayşe Yıldırım, B. No: 2014/5, 25/10/2017, §§ 54, 55; Fatma Altuner, B. No: 2014/17714, 26/10/2017, §§ 48, 49; Çölbeyi Lojistik Sanayi ve Ticaret Limited Şirketi, B. No: 2014/12354, 9/11/2017, § 52).

23. Bunun yanında dava ya da hukuki işlemler için tanınan süreler mahkemelerin zamanın geçmesi nedeniyle güvenilirliği kalmayan, eksik ya da ulaşılması zor kanıtlara dayanarak uzak geçmişte meydana gelmiş olaylar hakkında karar vermelerini istemekle oluşabilecek adaletsizliklerin önüne geçmek ve hukuk güvenliğini sağlamak gibi önemli ve meşru amaçlara hizmet ederler (AYM, E.2014/92, K.2016/6, 28/1/2016, § 17).

24. Dava açmayı imkânsız kılacak ölçüde kısa olmadıkça dava açma ya da kanun yollarına başvuru için belli sürelerin öngörülmesi, hukuki belirlilik ilkesinin bir gereğidir ve tek başına bu durum mahkemeye erişim hakkına aykırılık oluşturmaz (Remzi Durmaz, B. No: 2013/1718, 2/10/2013, § 27). Bu nedenle mahkemelerin usul kurallarını uygularken yargılamanın hakkaniyetine zarar getirecek ölçüde katı şekilcilikten kaçınmaları gerektiği gibi kanunla öngörülmüş usul şartlarının ortadan kalkmasına neden olacak ölçüde aşırı esneklikten de kaçınmaları gerekir (Kamil Koç, B. No: 2012/660, 7/11/2013, § 65).

25. Dava açma süresinin işlemeye başladığı an da mahkemeye erişim hakkına yapılan müdahalenin ölçülülüğü bağlamında büyük önem taşımaktadır (Yaşar Çoban [GK], B. No: 2014/6673, 25/7/2017, § 66). Dava açma süresinin hangi tarihte başlayacağını belirlemek ve mevzuatı bu yönüyle yorumlamak görevi esasen derece mahkemelerine aittir. Bireysel başvurunun ikincillik ilkesi gereği, dava açma süresinin başlatılacağı tarihin belirlenmesi noktasında Anayasa Mahkemesinin bir görevi bulunmamaktadır. Anayasa Mahkemesinin bu hususta üstleneceği rol, dava açma süresinin hangi tarihten itibaren başlatılması gerektiğiyle ilgili derece mahkemelerinin yorumlarının mahkemeye erişim hakkına etkisini somut olayın koşulları ışığında incelemektir (Ahmet Yıldırım, B. No: 2014/18135, 20/9/2017, § 46).

26. Somut yargılama sürecinde Mahkeme ret gerekçesini, atamaya ilişkin işlemin hayatın olağan akışı gereği on yedi yıldan daha erken, makul bir süre içerisinde öğrenilmesi gerektiği ve taleplerin de bu öğrenmenin ardından yapılması gerektiği yorumu üzerine kurmuştur. Ayrıca uyuşmazlığa konu atama işleminden başvurucunun haberdar edilip edilmediğine ilişkinde gerekli araştırmaları yaptığı ara kararlarla Bakanlıktan ve ÖSYM'den konuya ilişkin bilgi/belge istediği görülmektedir. Ancak aradan geçen uzun süre dikkate alındığında ilgili evrakların tebliğ edildiğine dair Bakanlık tarafından belge sunulamamıştır.

27. Başvurucunun dava ve başvurularını takip etmek için gerekli özeni gösterme yükümlülüğü vardır. Başvurucunun özen yükümlülüğü kapsamında girdiği sınavın ve tercihlerinin sonucunu da takip etmesi beklenir. Bu bağlamda olay ve olgular kısmında aktarılan hususlar dikkate alındığında mahkeme kararında yer verilen tespit ve hukuki

dayanakların temelsiz olduğu söylenemez. Başvurucunun sınav sonrası yaptığı tercihlerin neticesini on yedi yıl sonra tesadüfen öğrenmiş ve buna ilişkin dava açmış olması dikkate alındığında mahkemenin yorumunun öngörülemez olmadığı ve başvurucunun ilgili işleme yönelik dava yoluna başvuru için yeterli süre ve imkâna sahip olduğu görülmektedir.

28. Bu durumda derece mahkemesinin gerek uyuşmazlık konusu olguyu gerekse bu olgudan hareketle dava açma süresinin hesaplanma usulünü, sürenin başlatılacağı tarihi belirlemesiyle ilgili yorumunun ve mevzuata dair değerlendirmesinin öngörülemez nitelikte olmadığı ve başvurucunun dava açmasını aşırı derecede zorlaştıracak ya da imkânsız kılacak nitelikte katı bir yaklaşım içermediği sonucuna varılmıştır.

29. Buna göre başvurucunun mahkemeye erişim hakkına yönelik müdahalenin ölçülü olduğu, dolayısıyla belirtilen şikâyet bağlamında mahkemeye erişim hakkına yönelik bir ihlalin olmadığının açık olduğu anlaşılmıştır.

30. Açıklanan gerekçelerle başvurunun diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

Serdar ÖZGÜLDÜR bu görüşe katılmamıştır.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA Serdar ÖZGÜLDÜR'ün karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 14/10/2020 tarihinde karar verildi.

KARŞIOY GEREKÇESİ

1999 yılında Devlet Memurluğu merkezi sınavına giren başvurucu, 2000 yılında Devlet memurluğuna yerleştirilmek için tercihte bulunmuş, Milli Eğitim Bakanlığınca (MEB) Gaziantep ilinde bir kadroya Veri Hazırlama ve Kontrol İşletmeni (VHKİ) olarak atanmasına karşın, bu işlemin başvurucuya tebliğine ilişkin derece mahkemelerine herhangi bir belge sunulamamış; başvurucu işlemi 2016 yılında tesadüfen öğrendiğini belirterek MEB'lığına yeniden atamasının yapılması talebiyle başvurmuş, bu talebinin zımnen reddi üzerine açtığı iptal davası da, İdari yargı yerince süre yönünden reddedilmiştir.

Başvurucunun MEB'lığına 2016 yılında yaptığı başvuru 2577 Sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunun 10 ncu maddesi kapsamında olup, aradan ne kadar bir süre geçerse geçsin, Anayasa'nın 40. ve 125. maddeleri uyarınca "yazılı bildirim" (tebligat) esasının faraziyeye göre saptanması hukuka uyarlı düşmeyeceğinden, başvurucunun mahkemeye erişim hakkının ihlâl edildiğine hükmedilmesi ve derece mahkemelerince işin esasına geçilmek suretiyle bir karar verilmesi gerekirken; tebligatın yapılmış varsayılması gerektiği ve aradan geçen uzun süre nedeniyle başvurucunun idari işlemi bilebilecek durumda olduğu faraziyesine bağlı olarak mahkemeye erişim hakkının ihlâlinin söz konusu bulunmadığı ve başvurunun kabul edilemez olduğu sonucuna ulaşan çoğunluk kararına katılmıyorum.

Üye Serdar ÖZGÜLDÜR

MEHMET AYKUT YARAR

B. No: 2018/15681 | Karar tarihi: 14.10.2020

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2018/15681

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

MEHMET AYKUT YARAR BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2018/15681)

Karar Tarihi: 14/10/2020

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Burhan ÜSTÜN

Hicabi DURSUN

Selahaddin MENTEŞ

Raportör : Eren Can BENAKAY

Başvurucu : Mehmet Aykut YARAR

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, ilave tediye alacağının tahsili amacıyla açılan davanın Yargıtay daireleri arasında süregelen görüş ayrılığı dolayısıyla reddedilmesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 22/5/2018 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formları ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık görüş bildirmemiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

8. Başvurucu, Gündoğmuş Kaymakamlığı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfında (Vakıf) hizmet akdine dayalı olarak çalışmıştır.

9. Başvurucu 4/7/1956 tarihli ve 6772 sayılı Devlet ve Ona Bağlı Müesseselerde Çalışan İşçilere İlave Tediye Yapılması Hakkında Kanun uyarınca her bir yıllık çalışma süresi içinde ödenmesi gereken iki aylık tutarındaki ilave tediye alacağının ödenmesi amacıyla Vakıf aleyhine dava açmıştır

10. Gündoğmuş Asliye Hukuk Mahkemesi, iş mahkemesi sıfatıyla yapmış olduğu yargılama sonunda 14/12/2017 tarihli kararla başvurucunun davasının kabulüne karar vermiştir. Gerekçeli kararda; davacının davalı Vakfa bağlı olarak 15/5/2012 tarihinden beri çalıştığı, Yargıtay 9. Hukuk Dairesinin emsal kararı uyarınca davalı Vakfın kamu kurumu niteliğinde olduğu, 6772 sayılı Kanun kapsamında bulunan kurumlarda çalışanlara her yıl için ilave tediye ödemesi yapılacağı açıklanmıştır.

11. Davalı Vakıf, istinaf yoluna başvurmuştur. Antalya Bölge Adliye Mahkemesi (BAM) 10. Hukuk Dairesi 19/4/2018 tarihli kararıyla, Yargıtay İçtihadı Birleştirme Hukuk Genel Kurulunun (Yargıtay İBK) 9/6/2017 tarihli kararına göre Vakfın 6772 sayılı Kanun gereğince kamu kurumu niteliğinde olmadığını belirterek ilk derece mahkemesi kararını ortadan kaldırmış ve davayı kesin olarak reddetmiştir.

12. Nihai karar başvurucuya 21/5/2018 tarihinde tebliğ edilmiştir. Başvurucu 22/5/2018 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

13. İlgili hukuk için bkz. Yasemin Bodur, B. No: 2017/29896, 25/12/2018, §§ 14-32.

V. İNCELEME VE GEREKÇE

14. Mahkemenin 14/10/2020 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

15. Başvurucu, Vakfın kamu kurumu olduğunu bu nedenle 6772 sayılı Kanun kapsamına girdiğini belirtmiştir. Yargıtay 7. ve 9. Hukuk Dairelerinin emsal kararlarına göre kendisine ilave tediye alacağının ödenmesi gerektiğini ifade etmiştir. Kendisi ile aynı yerde çalışanlar tarafından açılan davaların Antalya BAM'ın 9. Hukuk Dairesi tarafından kabul edildiğini, buna rağmen kendi davasının reddedildiğini vurgulamıştır. Başvurucu; farklı kararlar verilmesi nedeniyle adil yargılanma hakkının, mülkiyet hakkının ve eşitlik ilkesinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

16. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Başvurucunun farklı kararlar verilmesi nedeniyle adil yargılanma, eşitlik ve mülkiyet haklarının ihlal edildiğine ilişkin iddialarının özünün adil yargılanma hakkının güvencelerinden biri olan hakkaniyete uygun yargılanma hakkına ilişkin olduğu ve bu kapsamda bir inceleme yapılması gerektiği değerlendirilmiştir.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

17. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

18. Başvuru konusu ile ilgili ilkeler daha önce Yasemin Bodur (aynı kararda bkz. §§ 35-45) kararında ortaya konulmuştur. Anılan kararda Anayasa Mahkemesinin kanunilik ilkesi bağlamındaki görevinin hukuk kurallarının birden fazla yorumunun varlığının hukuki belirlilik ve öngörülebilirliği etkileyip etkilemediğini tespit etmek olduğu belirtilmiştir. Bu noktada derece mahkemelerinin hukuk kurallarını yorumlamasından kaynaklanan içtihat farkının süregelen bir hâl aldığı durumlarda uygulamadaki tutarsızlıkları ortadan kaldıracak nitelikteki tedbirlerin önemine işaret edilmiştir. Hukukun üstünlüğü ilkesi gereği devletin, aynı yargı koluna dâhil mahkemeler arasındaki derin ve süregelen içtihat farklılıklarını ortadan kaldırabilecek nitelikte bir mekanizmayı kurmak ve bu mekanizmanın etkin bir şekilde işleyişini sağlayacak düzenlemeler yapmakla yükümlü olduğu ifade edilmiştir.

19. Aynı kararda Yargıtay 9. Hukuk Dairesinin ve sonradan bu görev verilen (kapatılan) Yargıtay 7. Hukuk Dairesinin, anılan vakıf çalışanlarının kamu işçisi olduğuna ve şartları uygunsa ilave tediye alacağından yararlanacaklarına dair kararlar verdiği belirtilmiştir. Buna karşılık olarak Yargıtay 22. Hukuk Dairesinin anılan vakıfların özel hukuk tüzel kişisi statüsüne sahip olduğunu ve dolayısıyla kamu personeli sıfatı bulunmayan çalışanlarının ilave tediyeden yararlanmayacağını istikrarlı olarak hüküm altına aldığı ifade edilmiştir. Yargıtay daireleri arasındaki derin ve süregelen içtihat farkının faaliyete giren istinaf mahkemesi niteliğindeki BAM daireleri arasında da sürdürüldüğü saptanmıştır (Yasemin Bodur, §§ 48, 50).

20. Anılan kararda sosyal yardımlaşma ve dayanışma vakfı çalışanlarının ilave tediye alacağına hak kazanıp kazanmayacağı hususunda süregelen içtihat farklılığının derinleşmiş ve sürekli bir nitelik kazanmış olduğu, bu durumun davaların somut özelliğinden kaynaklanmadığı ve bunun ortadan kaldırılmasını sağlayacak içtihadı birleştirme kararı gibi elverişli bir mekanizma işletilmemesi nedenleriyle varılan sonucun başvurucu için öngörülemez olduğu, yargılamanın hakkaniyetini zedelediği sonucuna ulaşılmıştır (Yasemin Bodur, § 52).

21. Diğer taraftan, başvurucunun hizmet akdi ile çalıştığı Vakfın niteliğini de ele alan Yargıtay İBK'ya rağmen Yargıtay daireleri, söz konusu kararın vakıfların niteliğini belirlemekle birlikte çalışanların statüsüne ilişkin bir tespit içermediği görüşünden hareketle önceki görüşleri doğrultusunda kararlar vermeye devam etmiştir (Yasemin Bodur, §§ 20, 23).

22. Somut başvurunun da aynı hususa ilişkin olması ve Yasemin Bodur kararından ayrılmayı gerektiren bir durumun bulunmaması nedeniyle başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

23. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"(1) Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine

karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir…

(2) Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

24. Başvurucu; ihlalin tespit edilmesine, yargılamanın yenilenmesine ve 20.100,70 TL maddi tazminat ile 50.000 TL manevi tazminata karar verilmesi talebinde bulunmuştur.

25. Anayasa Mahkemesinin Mehmet Doğan kararında ihlal sonucuna varıldığında ihlalin nasıl ortadan kaldırılacağı hususunda genel ilkeler belirlenmiştir (B. No: 2014/8875, 7/6/2018, [GK]). Mahkeme diğer bir kararında ise bu ilkelerle birlikte ihlal kararının yerine getirilmemesinin sonuçlarına da değinmiş ve bu durumun ihlalin devamı anlamına geleceği gibi ilgili hakkın ikinci kez ihlal edilmesiyle sonuçlanacağına da işaret etmiştir (Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019).

26. Bireysel başvuru kapsamında bir temel hakkın ihlal edildiğine karar verildiği takdirde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırıldığından söz edilebilmesi için temel kural mümkün olduğunca eski hâle getirmenin yani ihlalden önceki duruma dönülmesinin sağlanmasıdır. Bunun için ise öncelikle ihlalin kaynağı belirlenerek devam eden ihlalin durdurulması, ihlale neden olan karar veya işlemin ve bunların yol açtığı sonuçların ortadan kaldırılması, varsa ihlalin sebep olduğu maddi ve manevi zararların giderilmesi, ayrıca bu bağlamda uygun görülen diğer tedbirlerin alınması gerekmektedir (Mehmet Doğan, §§ 55, 57).

27. Bununla birlikte 6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin (1) numaralı fıkrasına göre ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilirken idari eylem ve işlem niteliğinde karar verilemez. Anayasa Mahkemesi ihlalin ve sonuçlarının nasıl giderileceğine hükmederken idarenin, yargısal makamların veya yasama organının yerine geçerek işlem tesis edemez. Anayasa Mahkemesi, ihlalin ve sonuçlarının nasıl giderileceğine hükmederek gerekli işlemlerin tesis edilmesi için kararı ilgili mercilere gönderir (Şahin Alpay (2) [GK], B. No: 2018/3007, 15/3/2018, § 57).

28. Anayasa Mahkemesince Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır. Somut olaylarda ihlalin aynı hukuki nedene dayalı olarak benzer konumdaki kişiler tarafından açılan davalarda aradan geçen uzun zamana rağmen Yargıtay daireleri arasındaki görüş farkının ortadan kaldırılıp uygulama birliğinin sağlanmamasından kaynaklandığı anlaşılmaktadır. Diğer bir ifadeyle ihlal, başvurucunun aynı anda iki farklı yorumu yürürlükte bulunan ve bu nedenle belirlilik kriterini taşımayan bir hukuk kuralına tabi tutulmasından kaynaklanmaktadır.

29. Anayasa Mahkemesince yapılan ihlal tespitinin derece mahkemesi kararının sonucuna yönelik olmadığının ve derece mahkemesince varılan sonuçtan bağımsız olduğunun altı çizilmelidir. Hâl böyle olunca ihlalin giderilmesi için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmamaktadır. Aksi durum, yani ihlalin giderim şekli olarak yargılamanın yenilenmesine hükmedilmesi, bu yorumlardan birine üstünlük tanınarak taraflardan bir lehine tercihte bulunulması anlamına gelebilecektir. Bu da var olan ihlali gidermeyeceği gibi

derece mahkemesinde görülen uyuşmazlığın diğer tarafı aleyhine yeni ihlallerin doğmasına yol açabilecektir. Dolayısıyla somut olayda, yargılamanın yenilenmesi ihlalin sonuçlarını ortadan kaldıracak nitelikte bir yol olarak kabul edilemeyeceğinden başvurucu lehine uygun bir tazminata hükmedilmesi yeterli bir giderim sağlayacaktır.

30. Bu itibarla adil yargılanma hakkının ihlali nedeniyle yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvurucuya net 10.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

31. Anayasa Mahkemesinin maddi tazminata hükmedebilmesi için başvurucunun uğradığını iddia ettiği maddi zarar ile tespit edilen ihlal arasında illiyet bağı bulunmalıdır. Başvuruya konu olayda böyle bir illiyet bağı bulunmadığından maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

32. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 294,70 TL harçtan oluşan yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki hakkaniyete uygun yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvurucuya net 10.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

D. 294,70 TL harçtan oluşan yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin bilgi için Gündoğmuş Asliye Hukuk Mahkemesine (E.2017/6, K.2017/44) GÖNDERİLMESİNE,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 14/10/2020 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

IŞIL KANTARCI

B. No: 2018/17640 | Karar tarihi: 14.10.2020

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2018/17640

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

IŞIL KANTARCI BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2018/17640)

Karar Tarihi: 14/10/2020

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Burhan ÜSTÜN

Hicabi DURSUN

Selahaddin MENTEŞ

Raportör : Olcay ÖZCAN

Başvurucu : Işıl KANTARCI

Vekili : Av. Cevdet Şahin FLORAT

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, tapu siciline güvenilerek satın alınan taşınmazın dava yoluyla tapusunun iptal edilerek orman vasfıyla Hazine adına tescili sebebiyle uğranılan zararın tazmin edilmesi istemiyle açılan davanın zamanaşımı gerekçesiyle reddedilmesi nedeniyle mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 29/5/2018 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık görüş bildirilmesine gerek olmadığını bildirmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

8. Başvurucu 1982 doğum tarihli olup İzmir'de ikamet etmektedir.

9. Başvurucunun murisi M.T.K., İzmir'in Urla ilçesine bağlı Özbek köyünde bulunan 880 m² yüz ölçümlü tarla niteliğindeki 110 parsel sayılı taşınmazı 1991 yılında tapuda satış yoluyla devralmıştır.

10. Orman Genel Müdürlüğü, başvurucunun murisine ait taşınmazın orman vasıflı arazi olduğu gerekçesiyle tapusunun iptali ve orman olarak tescili istemiyle 10/2/1995 tarihinde dava açmıştır. Urla Asliye Hukuk Mahkemesi (Mahkeme) 5/12/1995 tarihinde davayı kabul etmiş ve taşınmazın tapu kaydının iptali ile orman olarak tesciline karar vermiştir.

11. Temyiz edilen karar Yargıtay 20. Hukuk Dairesince (Daire) onanarak 6/9/1999 tarihinde kesinleşmiştir.

12. Başvurucunun murisi, tapuda satın alınan taşınmazın orman vasıflı olduğu kabul edilerek Hazine adına tescil edilmesi nedeniyle 22/11/2001 tarihli ve 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun 1007. maddesi hükmü uyarınca tazminat ödenmesi istemiyle 28/4/2014 tarihinde Maliye Hazinesi aleyhine dava açmıştır.

13. Mahkeme 21/4/2015 tarihinde davayı reddetmiştir. Kararın gerekçesi özetle şu şekildedir:

i. Mahkemenin 5/12/1995 tarihli kararı ile başvurucunun murisi adına kayıtlı taşınmazın tapu kaydının iptal edilerek orman vasfıyla Hazine adına tesciline karar verildiği ve bu kararın 6/9/1999 tarihinde kesinleştiği belirtilmiştir.

ii. 4721 sayılı Kanun'un 1007. maddesine dayanılarak açılan davalar için 11/1/2011 tarihli ve 6098 sayılı Borçlar Kanunu'nun 146. maddesindeki (22/4/1926 tarihli ve 818 sayılı mülga Borçlar Kanunu'nun 125. maddesi) on yıllık genel zamanaşımı süresinin uygulanacağına işaret edilmiştir. Bu nedenle taşınmazın orman vasfı ile Hazine adına tescil edilmesine ilişkin kararın kesinleştiği 6/9/1999 tarihinden itibaren on yıllık zamanaşımı süresinin dolduğu ifade edilmiştir.

14. Başvurucunun murisi M.T.K. yargılama sırasında 18/7/2016 tarihinde vefat etmiştir.

15. Temyiz edilen karar Daire tarafından 23/11/2017 tarihinde onanmıştır. Daire de onama kararında, taşınmazın orman vasfı ile Hazine adına tescil edilmesine ilişkin kararın kesinleştiği 6/9/1999 tarihinden itibaren davanın açıldığı 28/4/2014 tarihine kadar on yıllık zamanaşımı süresinin dolduğuna vurgu yapmıştır.

16. Başvurucu ve murisin diğer mirasçısı tarafından yapılan karar düzeltme istemi Daire tarafından 12/4/2018 tarihinde reddedilmiş ve karar kesinleşmiştir.

17. Nihai karar başvurucu vekiline 7/5/2018 tarihinde tebliğ edilmiştir.

18. Başvurucu 29/5/2018 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. Ulusal Hukuk

19. Konu hakkında bkz. Yaşar Çoban [GK], B. No: 2014/6673, 25/7/2017, §§ 37-38.

1. Yargıtay Kararları

20. Yargıtay Hukuk Genel Kurulunun (HGK) 18/11/2009 tarihli ve E.2009/4-383, K.2009/517 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"...

Bu aşamada, kadastro işlemlerinden doğan zararın, tapu sicilinin tutulmasından kaynaklanan zarar kapsamında değerlendirilip değerlendirilemeyeceği hususunun açıklanmasında yarar bulunmaktadır.

...

Davaya konu somut olayda, yapılan kadastro işlemine süresi içinde Hazine adına itiraz etmekle yükümlü olan görevliler üzerlerine düşen görevlerini yapmamışlardır. Tapu işlemleri kadastro tespiti işlemlerinden başlayarak birbirini takip eden işlemler olduğundan ve tapu kütüğünün oluşumu aşamasındaki kadastro işlemleri ile tapu işlemleri bir bütün oluşturduğundan, bu kayıtlarda yapılan hatalardan T.M.K. 1007 anlamında Devletin sorumlu olduğunun kabulü gerekir.

Burada Devletin sorumluluğu kusursuz sorumluluktur. Kusursuz sorumluluk tapu siciline bağlı çıkarların ve ayni hakların yanlış tescili sonucu değişmesi yada yitirilmesi ile bu haklardan yoksun kalınması temeline dayanır. Çünkü sicillerin doğru tutulmasını üstlenen ve taahhüt eden Devlet, gerçeğe aykırı ve dayanaksız kayıtlardan doğan zararları da ödemekle yükümlüdür. Bu itibarla, kadastro görevlilerinin dayanaksız yada gerçek hukuksal duruma uymayan kayıtlar düzenlemelerini ve taşınmazın niteliğinde yanlışlıklar yapmalarını da aynı kapsamda düşünmek gerekir.

...

Sonuç itibariyle; davacının, Devletin kusursuz sorumluluğundan kaynaklanan bir zararının oluştuğu ve bu zararın tazminini Devletten isteyebileceği, Devletin kadastro işlemlerinden kaynaklanan sorumluluğunun da TMK'nun 1007.maddesi kapsamında olması gerektiği, bu nedenle görülmekte olan davanın adli yargıda bakılması gerektiği sonucuna varılmıştır.

..."

21. Yargıtay HGK'nın 13/6/2018 tarihli ve E.2017/5-2025, K.2018/1189 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"...somut olayda 818 sayılı BK'nın 60. maddesinde (6098 sayılı TBK'nın 72. maddesi) öngörülen ve haksız fiil sorumluluğunun tabi olduğu 1 ve 10 yıllık zamamaşımı sürelerinin mi yoksa aynı Kanunun 125. maddesinde (6098 sayılı TBK'nın 146. maddesi) yer alan 10 yıllık genel zamanaşımı süresinin mi uygulanmasının gerektiği, burada varılacak sonuca göre davanın zamanaşımına uğrayıp uğramadığı noktasında toplanmaktadır.

...

Devletin sorumluluğundan söz edebilmek için, tapu sicilinin tutulmasında sicil görevlisinin hukuka aykırı bir işleminin ve bununla zararlı sonuç arasında nedensellik bağının varlığı gerekmekle birlikte, eylemin kusura dayanıp dayanmamasının bir önemi yoktur. Eş söyleyişle, Devletin sorumluluğu, kusursuz bir sorumluluktur.

...

Bununla birlikte Devletin TMK'nın 1007. maddesi kapsamında sorumluluğu sınırsız olmayıp, belli bir zamanaşımı süresine tabidir. İşte tam bu noktada kısaca zamanaşımı kavramına ve bu konudaki yasal düzenlemelere değinmekte fayda bulunmaktadır.

Özel hukukta teknik bir kavram olan zamanaşımı, bir hakkın kazanılmasında veya kaybedilmesinde Kanunun kabul etmiş olduğu sürenin tükenmesi anlamına gelmektedir. Çekişmelerin bir an önce sonuçlandırılmayıp uzun süre askıda bırakılmasının toplumun barış ve huzurunu bozacağı düşünülerek yargı yoluyla hak aramaya konulan zaman sınırı olarak öngörülen zamanaşımı, bir borcu doğuran, değiştiren, ortadan kaldıran bir olgu olmayıp, doğmuş ve var olan bir hakkın istenmesini ortadan kaldıran bir savunma aracıdır.

Mülga 818 sayılı Borçlar Kanunu'nun 60. maddesinin birinci fıkrasında haksız fiilden zarar görenin zararının tazmini istemiyle açacağı davaların bağlı olduğu zamanaşımı süreleri ayrıca düzenlenmiştir.

Mülga 818 sayılı Borçlar Kanunu'nun "Müruru zaman" başlıklı 60. maddesinde; "Zarar ve ziyan yahut manevi zarar namıyla nakdi bir meblağ tediyesine müteallik dava, mutazarrır olan tarafın zarara ve failine ittılaı tarihinden itibaren bir sene ve her hâlde zararı müstelzim fiilin vukuundan itibaren on sene mürurundan sonra istima olunmaz..." hükmü yer almaktadır.

BK'nın 60. maddesinin birinci fıkrasına göre, tazminat davası açma hakkı zarar görenin, zararı ve haksız eylemi öğrenmesinden itibaren başlayacak ve bir yılda zamanaşımına uğrayacaktır. Burada önemli olan zararı ve tazminat sorumlusunu öğrenmektir.

Diğer bir anlatımla, bir yıllık sürenin başlaması için zarar görenin, zarar ile birlikte tazmin borçlusunu da öğrenmiş olması gerekir. Kusur sorumluluğunda failin öğrenilmesi gerekir.

Aynı Kanunun "On senelik müruru zaman" başlıklı 125. maddesi ise; "Bu kanunda başka suretle hüküm mevcut olmadığı takdirde, her dava on senelik müruru zamana tabidir." şeklinde bir düzenleme içermektedir. Anılan maddenin birinci fıkrasında süreler belirlendikten sonra maddenin ikinci fıkrasında ceza dava zamanaşımına yollamada bulunulmuştur.

818 sayılı BK'nın 125-140. (6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun 146-161.) maddeleri arasında düzenlenen genel zamanaşımı hükümlerine göre alacak hakkı alacaklı tarafından yasanın öngördüğü süre ve koşullar içinde talep edilmediğinde etkin bir hukuki himayeden, başka bir deyişle dava yoluyla elde edilebilme olanağından yoksun bırakılmaktadır. Zamanaşımına uğrayan alacağın tahsili hususunda Devlet kendi gücünü kullanmaktan vazgeçmekte, böylece söz konusu alacağın ödenip ödenmemesi keyfiyeti borçlunun iradesine bırakılmaktadır. Şu hâlde zamanaşımına uğrayan alacak ortadan kalkmamakla beraber, artık doğal bir borç (Obligatio naturalis) hâline gelmektedir. Ancak belirtmek gerekir ki, alacağın salt zamanaşımına uğramış olması onun eksik bir borca dönüşmesi için yeterli değildir; bunun için borçlunun, kendisine karşı açılmış olan alacak davasında alacaklıya yönelik bir defide bulunması gerekir (HGK'nın 05.05.2010 gün ve 2010/8-231 E., 255 K. sayılı kararı).

Bu nedenle zamanaşımı hukuki niteliği itibariyle maddi hukuktan kaynaklanan bir defi olup usul hukuku anlamında ise bir savunma aracıdır (Kuru, B.: Hukuk Muhakemeleri Usulü, İstanbul 2001, Cilt: 2, s.1761; Von Tuhr. A.: Borçlar Hukuku, C. I-II, Ankara 1983, C. Edege çev., s.688 vd.; Canbolat, F: Def'i ve İtiraz Arasındaki Farklar ve İleri Sürülmesinin Hukuki Sonuçları, EÜHF Dergisi, Cilt:III, Sayı:1, s.255 vd.; HGK'nun 06.04.2011 gün ve 2010/9-629

E., 2011/70 K. sayılı kararı).

Yasada hangi hakların zamanaşımına uğrayacağı, hangilerin uğramayacağı belirli bir sistem hâlinde düzenlenmiş değildir. Mevcut hukuk düzeni ve mevzuata göre, borçlar, ticaret, eşya ve kamu hukukundan kaynaklanmış olsun bütün alacaklar zamanaşımına tabidir.

BK'nın 125. maddesine göre özel hukukta aksine bir hüküm bulunmadıkça alacaklar ilke olarak on yıllık zamanaşımına tabidir. 10 yıllık süre ise kusursuz sorumlulukta kanunen sorumlu görülen kişinin öğrenilmesi ile başlar.

Yukarıda ifade edildiği gibi TMK'nın 1007. maddesi uyarınca Devletin sorumluluğunun objektif-kusursuz sorumluluk hâli olduğunun kabul edildiğine ve bu sorumluluk hâlinin 818 sayılı BK'nın 41. ve devamı maddelerinde düzenlenen haksız fiil sorumluluğu ile ilgisi bulunmadığına göre, aynı Kanunun 60. maddesinde (6098 sayılı BK'nın 72. maddesi) yer alan zamanaşımı kurallarının uygulanma imkânı olmadığı gibi, TMK'nın 1007. maddesine dayanılarak açılan davalar için ayrıca zamanaşımı süresinin öngörülmediği dikkate alındığında, 818 sayılı BK'nın 125. maddesindeki (6098 sayılı BK'nın 146. maddesi) 10 yıllık genel zamanaşımı süresinin devletin sorumluluğu için uygulanması gerekir.

..."

22. Yargıtay 20. Hukuk Dairesinin 21/12/2015 tarihli ve E.2015/3740, K.2015/12886 sayılı kararının ilgili bölümü şöyledir:

"...

Mahkemece, kadastro tespitinin 1953 yılında yapıldığı, 3402 sayılı Kadastro Kanununun 12/3. maddesine göre 10 yıllık süre içinde tespite itiraz edilmemesi nedeniyle tutanakların kesinleştiği, esasen ortada devletin sorumluluğunu gerektirecek tapu sicilinin yanlış tutulmasından kaynaklanan bir yolsuz tescil durumunun da olmadığı gerekçesiyle davanın reddine karar verilmiş, hüküm davacılar vekili tarafından temyiz edilmiştir.

Dava, 4721 sayılı TMK'nın 1007. maddesi gereğince açılan tazminat ile tapu iptali ve tescil davasıdır.

İncelenen dosya kapsamına, kararın dayandığı gerekçeye göre; çekişmeli taşınmazın kadastro tespitinin 1953 yılında yapıldığı ve davacıların kadastro tespitine itiraz etmemeleri nedeniyle 1963 yılında kesinleşerek davalı gerçek kişiler adına tapu kaydı oluştuğu, bu tarihten itibaren davacıların mülkiyet hakkına dayanarak tazminat isteme haklarının kalmadığı, kaldı ki; TMK'nın1007. maddesine dayanılarak açılan tazminat davaları için ayrıca zamanaşımı öngörülmediğinden, 6098 sayılı Borçlar Kanununun 146. (mülga 818 sayılı Borçlar Kanununun 125.) maddesinde yazılı 10 yıllık genel zamanaşımı süresinin uygulanmasının söz konusu olduğu davada, tespitin kesinleştiği 1963 yılından itibaren 10 yıllık süre içinde dava açılmaması nedeniyle bu sürenin de geçtiği, davalı Hazinenin de zamanaşımı itirazında bulunduğu gözönüne alındığında davanın reddine karar verilmesinde isabetsizlik bulunmadığına göre, davacılar vekilinin temyiz itirazlarının reddi ile usûl ve kanuna uygun olan hükmün ONANMASINA

..."

23. Yargıtay 20. Hukuk Dairesinin 23/11/2017 tarihli ve E.2016/2493, K.2017/9897 sayılı kararının ilgili bölümü şöyledir:

"Davacılar vekili, 24/10/2014 havale tarihli dilekçesinde özetle; İzmir ili, Merkez, Narlıdere

156 ada 1406 parsel sayılı taşınmazın müvekkillerin murisi tarafından 1976 yılında satın alındığını, ancak Orman Genel Müdürlüğü tarafından açılan dava sonucu tapu kaydının iptal edilerek, orman sınırları içine alındığını ileri sürerek, fazlaya ilişkin hakları saklı kalmak suretiyle şimdilik 15.000,00.-TL tazminatın dava tarihinden itibaren işleyecek faiziyle birlikte davalıdan tahsiline karar verilmesini talep etmiştir.

Davalı Hazine ise süresinde verdiği cevap dilekçesinde: tapu iptali ve tescil kararının kesinleştiği tarihten itibaren zamanaşımı süresinin geçtiğini ileri sürmüştür.

Mahkemece, davanın 10 yıllık zamanaşımı süresinde açılmamış olması sebebiyle reddine karar verilmiş, hüküm davacılar vekili tarafından temyiz edilmiştir.

Dava, TMK'nın 1007. maddesi uyarınca açılan tazminat davasıdır.

İncelenen dosya kapsamına ve kararın dayandığı gerekçeye göre, İzmir 8. Asliye Hukuk Mahkemesinin 1981/602 E. - 1983/403 K. sayılı kararının kesinleştiği 28/11/1983 tarihi ile davanın açıldığı 24/10/2014 tarihleri arasında 10 yıllık zamanaşımı süresinin dolduğu anlaşıldığından, yerinde görülmeyen temyiz itirazlarının reddi ile usûl ve kanuna uygun olan hükmün ONANMASINA,

..."

24. Yargıtay 20. Hukuk Dairesinin 10/5/2018 tarihli ve E.2016/7929, K.2018/3624 sayılı kararının ilgili bölümü şöyledir:

"...Dava, tapu kaydının mahkeme kararı ile iptal edilmesi nedeniyle uğranılan zararın, 4721 sayılı TMK'nın 1007. maddesi uyarınca tazmini istemine ilişkindir.

İncelenen dosya kapsamına, kararın dayandığı gerekçeye, Orman Yönetimi tarafından açılan dava sonucu İzmir 4. Asliye Hukuk Mahkemesinin 1999/805 E. - 2001/752 K. sayılı ilamıyla davacıların miras bırakanının maliki olduğu 198 ada 75 parsel sayılı taşınmazın 53.519 m2 yüzölçümlü kesiminin kesinleşen orman tahdidi içinde kaldığı gerekçesiyle tapu kaydının iptaline ve orman niteliği ile Hazine adına tesciline karar verilerek temyiz edilmeksizin 03.12.2001 tarihinde kesinleştiğine, eldeki tazminat davasının ise 28.04.2015 tarihinde açıldığına, 6098 sayılı Türk Borçlar Kanununun 146. maddesinde düzenlenen 10 yıllık dava açma zamanaşımı süresinin dolduğuna, davalı Hazine süresi içinde zamanaşımı definde bulunduğuna göre yazılı şekilde hüküm kurulmasında isabetsizlik bulunmadığından hükmün ONANMASINA,

..''

25. Yargıtay 20. Hukuk Dairesinin 7/5/2019 tarihli ve E.2019/1461, K.2019/3223 sayılı kararının ilgili bölümü şöyledir:

"...

Dava dilekçesindeki açıklamaya göre dava, 4721 sayılı TMK'nın 1007. maddesi gereğince tapu sicilinin tutulmasından kaynaklı tazminat davasıdır.

İncelenen mahkeme dosyasına, kararın dayandığı gerekçeye, dava konusu yeniköy 237 parsel sayılı taşınmazın 1969 yılında yapılan kadastro sırasında 14/8/1956 tarih 96 sıra numaralı tapu kaydına dayanarak T.T. adına tespit edildiği, Orman Yönetimi tarafından kadastro tespitine itiraz edilmesi sonucu tapulama mahkemesinin 1982/110 E. - 1985/298 K. sayılı ilamı ile taşınmazın tapuda orman olarak kayıtlı olan taşınmaz sınırları içinde kalması

nedeni ile davanın kabulüne, taşınmazın Hazine adına tescil edilmiş ormana ait kaydın müseccel bulunduğu birliğin tapu kütüğüne aktarılmasına karar verildiği, anılan hükmün 23/9/1991 tarihinde kesinleştiği, eldeki davanın 10 yıllık zamanaşımı süresi dolduktan sonra 16/3/2015 tarihinde açıldığı, davalı Hazinenin süresi içinde zamanaşımı definde bulunduğu, davacının tescil talebi açısından ise Tapulama Mahkemesinin kararının orman yönetimi ve tespit malikinin mirasçıları için kesin hüküm oluşturduğu, belirlenerek hüküm kurulmasında bir isabetsizlik bulunmadığına göre, yerinde görülmeyen temyiz itirazlarının reddi ile usûl ve kanuna uygun olan hükmün ONANMASINA,

..."

2. Bölge Adliye Mahkemesi Kararları

26. İzmir Bölge Adliye Mahkemesi 5. Hukuk Dairesinin 2018 yılında açılan davaya ilişkin 18/1/2019 tarihli ve E. 2019/52, K.2019/90 sayılı kararının ilgili bölümü şöyledir:

"...

Dava, tapu kaydının yanlış kişi adına tescilinden kaynaklı uğranılan zararın, 4721 sayılı TMK'nın 1007. maddesi uyarınca tazmini istemine ilişkindir.

Mahkemece davanın zamanaşımı nedeniyle reddine karar verildiği, hükmün davacılar vekili tarafından istinaf kanun yoluna getirildiği görülmüştür.

...

Dava konusu taşınmazın tapu kaydı ve kadastrol tutanaklarının incelenmesinde Mehmet Karakuyu adına 24/12/1979 tarihinde tapuya tescil edildiği görülmüştür. 3402 sayılı kadastro kanunun 12/3 maddesine göre tapulama tutanaklarının kesinleştiği tarihten itibaren 10 yıl geçtikten sonra kadastrodan önceki hukuki sebeplere dayanılarak itiraz edilip dava açılamaz.

...

10 yıllık zamanaşımı süresi içinde TMK 1007 maddesine göre kadastral işlemlere dayanılarak tazminat talep hakkı 18/11/2009 tarihli Yargıtay Hukuk Genel Kurulu içtihatı ile tanınmışsa da gerek kadastro tutanağının kesinleştiği tarihten itibaren 10 yıllık sürenin gerekse Anayasa mahkemesinin 2014/6673 esas sayılı dosyasında belirtilen makul süre bu davada dava tarihi itibariyle geçmiş olduğundan mahkemenin vermiş olduğu karar doğrudur.

..."

27. Antalya Bölge Adliye Mahkemesi 8. Hukuk Dairesinin 25/2/2019 tarihli ve E.2018/606, K.2019/75 sayılı kararının ilgili bölümü şöyledir:

"...

Dava, TMK 1007. maddesi uyarınca tapu sicilinin tutulmasından kaynaklı tazminat istemine ilişkindir.

İstinaf edilmek suretiyle Dairemiz önüne gelen uyuşmazlık, orman niteliğinde olduğu gerekçesiyle tapusu iptal edilen taşınmaz nedeniyle TMK.nun 1007. maddesi uyarınca açılacak davalarda zamanaşımı süresinin bulunup bulunmadığı, varsa bu sürenin başlangıcının zararın oluştuğu tarihten mi yoksa 18/11/2009 tarihli Yargıtay HGK ile yargı yolu açılması sonucu HGK kararından itibaren mi zamanaşımının başlayacağına ilişkindir.

Tazminat istemine konu 111 parsel sayılı taşınmaz, Mart 1951 tarih C.139, S:64, N:136 sayılı tapu kaydı ve 176 tahrir nolu vergi kaydı dayanak alınarak 40900 m² yüzölçümü ve beyanlar hanesinde "4753 sayılı Kanunun 7nci bölümünün 61, 62, 63 maddelerine göre takyide tabidir" belirtmesi ile D.G. adına tesbit edilmiş ve itiraz edilmeksizin 4/7/1978 tarihinde kesinleşmekle tapu siciline tescil edilmiştir.

...

Yukarıda belirtilen bilgiler ışığında somut olay değerlendirildiğinde; hâlen tapu sicilinde muris adına tescilli bulunan 111 parsel sayılı taşınmaz, 4753 sayılı Kanun hükümleri uyarınca oluşan Mart 1951 tarih 136 sıra sayılı tapu kaydı dayanak alınarak 1978 yılında 766 sayılı Kanun hükümlerine göre yapılıp kesinleşen kadastro çalışmaları sonucunda muris D.K. adına tescil edildiği, Antalya 1. Asliye Hukuk Mahkemesinin 5/6/1985 tarihli 1984/262-350 E.K. sayılı kararı uyarınca Devlet Ormanı sayılan yerlerden olduğu gerekçesiyle tapu kaydının iptaline karar verildiği ve temyiz edilmeksizin hükmün 12/11/1986 tarihinde kesinleştiği, tapu sicilinde terkin işlemi yapılmasa da TMK 705/2 maddesi uyarınca mülkiyetin mahkeme işleminin kesinleştiği 12/11/1986 tarihi itibariyle Hazineye geçtiği, tescilin açıklayacı nitelikte bulunduğu, 10 yıllık zamanaşımının, mülkiyetin geri alınma imkanı olmaksızın yitirilmesi tarihinden itibaren 12/11/1996 tarihinde dolduğu, ancak bu tarih itibariyle bulunan yargısal içtihatların, Devletin tapu sicilinin tutulmasından doğan sorumluluğunun tapu kütüğünün oluşumu sırasında yapılan hataları kapsamadığı yolunda olduğu, Yargıtay HGK'nın 18/11/2009 tarihli kararından sonra Yargıtay içtihadlarının değiştiği ve TMK.nun 1007. maddesinde öngörülen sorumluluğun kadastro görevlilerinin dayanaksız ya da gerçek hukuksal duruma uymayan kayıtlar düzenlemelerini ve taşınmazın niteliğinde yanlışlıklar yapmalarını da kapsadığının belirtilmesi sonucu tazminat talep etme yolunun açıldığı, bu durumun AİHM de yeni bir iç hukuk yolu oluştuğunun kabul edildiği, 18/11/2009 tarihinden önce zamanaşımı süresi dolmuş bulunan eldeki dava yönünden 4721 sayılı Kanun'un 1007. maddesi kapsamında dava açılabilmesi imkanı yönünden Anayasa Mahkemesinin yukarıda belirtilen hak ihlali kararı nazara alınarak makul bir sürenin öngörülmesi gerektiği, davacıların eldeki davayı4/5/2015 tarihinde açtığı, ancak 02 Aralık 1991 tarihli Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü Arazi ve İskan Dairesi Başkanlığının yazısından muris ve dava dışı başkaca kişilere ait taşınmazların mahkeme hükmü nedeniyle iptali nedeniyle Varsak Köyü 1612 parselden arazi tahsisinin 3202 sayılı Kanunun 9/k maddesi uyarınca istendiği, daha sonra mirasçılarca 09/12/2010 tarihli dilekçe ile talebin yenilendiği ve Antalya Valiliği Defterdarlık Milli Emlak Dairesi Başkanlığı Batı Antalya Emlak Müdürlüğü tarafından 3/2/2015 tarihli 2661 sayılı yazı ile Mülga 4753 sayılı Kanun kapsamında ödenen bedellere karşılık hak sahiplerine taşınmaz verilmesinin mümkün olmadığı ve ödendiği belgelenecek bedellerin denkleştirici adalet ilkesi doğrultusunda hak sahiplerine iade edilmesinin bakanlık Makamının 1/7/2014 tarihli ve 828 sayılı "Olur"ları ile uygun görüldüğü bildirildiği belirtilerek dava dışı kişilere bedel ödemesinde bulunulduğu, ancak davacılara bir ödeme yapıldığının bildirilmediği, 3/2/2015 tarihli bildirimden itibaren davanın yaklaşık 2 ay sonra açıldığı, davacıların ve murislerinin arazi tahsisine ilişkin başvuruları yönünden idare yazışmalarının 3/2/2015 tarihine kadar devam ettiği, nihayetinde 3/2/2015 tarihi itibariyle mahkeme kararı ile iptal edilen taşınmazları yerine idarece arazi verilmeyeceğinin anlaşıldığı nazara alınarak 08/11/2009 tarihinden itibaren oluşan iç hukuk yolu itibariyle eldeki davanın makul süre içinde açıldığı ve böylece kamu yararı ile bireylerin mülkiyet hakkının korunması arasında adil bir dengenin kurulabileceği kabul edilerek başvurucu davacılar vekilinin istinaf başvurusunun kabulü ile hükmün kaldırılması ve dava dosyasının ilk derece mahkemesine gönderilmesi

yönünde aşağıdaki hüküm kurulmuştur."

28. İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 37. Hukuk Dairesinin 26/3/2019 tarihli ve E.2018/2019, K.2019/898 sayılı kararının ilgili bölümü şöyledir:

"...

Dosya kapsamından dava konusu Şile İlçesi, Çayırbaşı köyü 191 parsel sayılı taşınmazın davacı adına kayıtlı olduğu, taşınmazın kısmen orman tahdidi içinde olması nedeniyle Orman İdaresi tarafından açılan dava sonucu Şile Asliye Hukuk Mahkemesinin 1995/106 Esas, 2002/8 Karar sayılı ilamı ile taşınmazın 840 m2 lik kısmının tapu kaydının iptali ile orman vasfı ile Hazine adına tesciline karar verildiği, kararın 5/4/2002 tarihinde kesinleştiği, tapunun bedelsiz olarak iptal edilmesi nedeniyle davacının 12/7/2017 tarihinde eldeki tazminat davasını açtığı anlaşılmaktadır.

TMK'nın 1007. maddesine dayanılarak açılan davalar6098 sayılı Borçlar Kanununun 146. maddesindeki (818 sayılı Kanunun 125. maddesi) 10 yıllık genel zamanaşımı süresine tabidir.

Dosya kapsamına, kararın dayandığı gerekçeye, dava konusu parsele ilişkin Şile Asliye Hukuk Mahkemesinin 1995/106 Esas, 2002/8 Karar sayılı ilamının kesinleştiği 5/4/2002 tarihten itibaren 10 yıllık zamanaşımı süresinin geçmiş olmasına, yerleşik yargıtay uygulamalarına göre zamanaşamı süresinin iptal kararının kesinleştiği tarihten itibaren başlamasına göre verilen karar usul ve yasaya uygun olduğundan davacı vekilinin istinaf itirazlarının reddine karar vermek gerekmiş, aşağıdaki şekilde hüküm kurulmuştur.''

B. Uluslararası Hukuk

29. Konu hakkında bkz. Yaşar Çoban, §§ 41-47.

V. İNCELEME VE GEREKÇE

30. Mahkemenin 14/10/2020 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

31. Başvurucu, murisi tarafından tapuda satın alınan taşınmazın tazminat ödenmeksizin orman sınırları içerisine alındığını belirtmiştir. Başvurucu bedeli ödenmeyen taşınmaz için 2014 yılında muris tarafından açılan tazminat davasının zamanaşımı gerekçesiyle reddedildiğini ifade etmiştir. Sonuç olarak başvurucu bu gerekçelerle mülkiyet ve mahkemeye erişim haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

32. Başvuru konusu ile ilgili ilkeler daha önce Anayasa Mahkemesi tarafından 25/7/2017 tarihli kararda ortaya konulmuştur (Yaşar Çoban, §§ 54-75). Buna göre her ne kadar başvurucu mülkiyet hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüşse de başvurucunun bütün şikâyetleri ilgili olduğu adil yargılanma hakkı kapsamında mahkemeye erişim hakkı yönünden incelenmiştir.

33. Anayasa Mahkemesince Yaşar Çoban kararında Yargıtayın 18/11/2009 tarihinden önceki içtihadının, devletin tapu sicilinin tutulmasından doğan sorumluluğunun tapu kütüğünün oluşumu sırasında yapılan hataları kapsamadığı yolunda olduğu, Yargıtay HGK'nın 18/11/2009 tarihli kararından sonra içtihadın değiştiği belirtilmiştir. Bu içtihatta 4721 sayılı

Kanun'un 1007. maddesinde öngörülen sorumluluğun kadastro görevlilerinin dayanaksız ya da gerçek hukuksal duruma uymayan kayıtlar düzenlemelerini ve taşınmazın niteliğinde yanlışlıklar yapmalarını da kapsadığı belirtilmiştir. Yargıtay hukuk daireleri de bu tarihten sonra Yargıtay HGK'nın bu içtihadı doğrultusunda karar vermiştir. Nitekim Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi de (AİHM) Yargıtay HGK'nın bu içtihadından sonra yeni bir iç hukuk yolu oluştuğunu kabul ederek kabul edilemezlik kararları vermiştir (Yaşar Çoban, §§ 45, 46, 68). Anayasa Mahkemesi de daha önceki kararlarında Yargıtay içtihadına dayanarak 4721 sayılı Kanun'un 1007. maddesinde öngörülen tazminat yolunun kadastro tespiti aşamalarındaki işlemlerden doğan zararların telafisi yönünden de etkili olduğu sonucuna ulaşmıştır (Nazmiye Akman, B. No: 2013/1012, 16/4/2013, § 25; Ahmet Hilmi Serter, B. No: 2014/10954, 17/11/2016, §§ 41, 42; Hatice Avcı ve diğerleri, B. No: 2014/9788, 22/9/2016, §§ 74-76).

34. Yargıtay 4721 sayılı Kanun'un 1007. maddesi uyarınca açılacak tazminat davalarının 6098 sayılı Kanun'un 146. maddesi (818 sayılı mülga Kanun'un 125. maddesi) gereğince on yıllık genel zamanaşımı süresine tabi olduğunu kabul etmektedir (bkz. § 21). Buna göre kadastro tespiti nedeniyle mülkiyet kaybının kesinleştiği tarihten itibaren on yıl içinde tazminat davasının açılması gerekmektedir (Yaşar Çoban, § 69).

35. Somut olayda, başvurucunun murisi tarafından 1991 yılında tapuda satın alınan ve tarla vasıflı olan taşınmaz açılan dava sonucunda orman vasfıyla Hazine adına tescil edilmiştir. Derece mahkemeleri başvurucunun murisi aleyhinde açılan davanın kesinleştiği 6/9/1999 tarihinde başvurucunun murisinin taşınmazın mülkiyetini kaybettiğini belirterek 2014 yılında 4721 sayılı Kanun'un 1007. maddesine dayanılarak açılan davada 6098 sayılı Kanun'un 146. maddesindeki (818 sayılı mülga Kanun'un 125. maddesi) on yıllık genel zamanaşımı süresinin geçtiğine ve bu nedenle davanın reddinin yerinde olduğuna hükmetmiştir.

36. Başvurucunun murisi aleyhinde açılan dava 6/9/1999 tarihinde kesinleşmiştir. Dolayısıyla derece mahkemelerince verilen kararlar gözetildiğinde en son 6/9/2009 tarihinde dava açılmış olması gerekmektedir. Ancak anılan tarihteki Yargıtay içtihadı 4721 sayılı Kanun'un 1007. maddesinin tapu kütüğünün oluşumu sırasında yapılan hataları kapsamadığı biçimindedir. Diğer bir ifadeyle o tarihteki içtihat itibarıyla 4721 sayılı Kanun'un 1007. maddesinde düzenlenen sorumluluk davası, başvurucunun tazminat iddiasını incelemeye ve gerekirse başvurucu lehine tazminata hükmedilmesine elverişli bir yol değildir. Bu dava, Yargıtay HGK'nın 18/11/2009 tarihli içtihadından sonra başvurucunun tazminat talebinin incelenmesi bakımından etkili ve elverişli hâle gelmiştir (Yaşar Çoban, § 71).

37. Yaşar Çoban kararında ifade edildiği üzere 18/11/2009 tarihinde oluşan bu hukuki yol için zamanaşımı süresinin bu tarihe kadar dolduğunun tespit edilmiş olması 4721 sayılı Kanun'un 1007. maddesinde öngörülen tazminat yolunu etkisizleştirmektedir. Sonradan oluşan bir hukuk yoluna ilişkin zamanaşımı süresinin kişinin bu yola başvurmasını kesin olarak imkânsız hâle getirecek bir tarihte başlayacağının kabulü, sınırlamanın istisna olduğu ilkesiyle bağdaşmamaktadır. Bununla birlikte 6098 sayılı Kanun'un 146. maddesi (818 sayılı mülga Kanun'un 125. maddesi) gereğince on yıllık zamanaşımı süresinin hukuki güvenlik ve istikrarın sağlanması amacına matuf olduğu gözetildiğinde bu sürenin tamamen göz ardı edilmemesi gerektiği de açıktır. Başvurucunun dava açma hakkını kullanabilmesindeki bireysel yarar ile hukuki güvenlik ve istikrar ilkesinin sağlanmasındaki kamu yararı arasında dava açmanın süreye bağlanmış olmasını anlamsız kılmayacak şekilde bir denge

kurulmalıdır. Bu denge kurma çabasının, on yıllık zamanaşımı süresinin bu hukuki yolun oluştuğu 18/11/2009 tarihinden itibaren yeniden işleyeme başlayacağının kabulünü zorunlu kılmadığının altı çizilmelidir. Aksi takdirde zamanaşımı süresinin öngörülmesi anlamsız hâle gelecek ve kamu yararı ile bireysel yarar arasında gözetilmesi gereken denge kamu yararı aleyhine bozulmuş olacaktır. Önemli olan husus 18/11/2009 tarihinden önce zamanaşımı süresi dolmuş bulunanlar yönünden 4721 sayılı Kanun'un 1007. maddesi kapsamında dava açılabilmesine imkân tanınmış olmasıdır (Yaşar Çoban, § 72-73).

38. Yaşar Çoban kararında 18/11/2009 tarihinden önce zamanaşımı süresi dolan başvuruculaın dava açabilmelerini mümkün kılacak makul bir süre öngörülmesi gerektiği belirtilmiş ve bu sürenin ne kadar olacağının takdiri derece mahkemelerine ve Yargıtaya bırakılmıştır.

39. Bu durumda yukarıda açıklanan ilkeler doğrultusunda 18/11/2009 tarihinden önce zamanaşımı süresi dolmuş olan somut başvuruya konu davanın, bu tarihten sonra makul bir süre içinde açılıp açılmadığının tespit edilmesi gerekmektedir. Belirlenecek bu sürenin dava açılmasını mümkün kılacak yeterliliğe sahip ve öngörülebilir olması gerektiğinde kuşku bulunmamaktadır. Fakat bu süre, dava açma hakkının kullanabilmesindeki bireysel yarar ile hukuki güvenlik ve istikrar ilkesinin sağlanmasındaki kamu yararı arasındaki dengeyi de bozmamalıdır. Hesaplamada uyuşmazlığın dava edilebilmesini süreye tabi kılan zamanaşımı düzenlemesi de dikkate alınmalıdır. Nitekim uyuşmazlık için belirlenen on yıllık zamanaşımı süresi kadar veya daha fazla bir sürenin öngörülmesi halinde hukuki güvenlik ve istikrar ilkesinin zedeleneceği açıktır. Ayrıca bu dava, Yargıtay HGK'nın 18/11/2009 tarihli içtihadından sonra tazminat talebinin incelenmesi bakımından etkili ve elverişli hâle geldiğinden bu tarihten hemen sonra davanın açılmasını beklemek de hakkaniyete uygun düşmeyecektir. Zira bu süre, Yargıtay HGK içtihadının toplum tarafından bilinebilir hale geleceği bir zaman diliminden daha kısa da olmamalıdır.

40. Sonuç olarak 4721 sayılı Kanun'un 1007. maddesi kapsamında Yargıtay HGK'nın 18/11/2009 tarihli içtihadından önce zamanaşımı süresi dolmuş bulunan tazminat talepleri hakkında bu tarihten itibaren makul bir süre içerisinde dava açılabileceğinin kabulü gerekmektedir. Bu sürenin ne kadar olacağının takdirinin derece mahkemelerine ve özellikle içtihat mahkemesi konumunda olan Yargıtaya ait olduğu kuşkusuz olmakla birlikte, somut olayda derece mahkemelerinin bu yönde bir değerlendirmeye yer vermedikleri ve dava açılmasını mümkün hâle getirebilecek şekilde makul bir süre tespiti yoluna gitmedikleri anlaşılmaktadır. Derece mahkemeleri başvurucunun murisi tarafından 28/4/2014 tarihinde açılan davada, 18/11/2009 tarihinden önce zamanaşımı süresinin dolduğunu tespit etmişlerdir. Yukarıda yer verilen değerlendirmeler de dikkate alındığında, 18/11/2009 tarihinden 4 yıl 5 ay 10 gün sonra açılan davanın makul kabul edilebilecek bir sürede açılmadığı sonucuna varılmıştır. Dolayısıyla 18/11/2009 tarihinde etkili hâle gelen hukuk yolu için bu süreden sonra makul denilebilecek sürede dava açmayan başvurucunun murisinin davasının zamanaşımından reddedilmesi suretiyle başvurucuya yüklenen külfetin orantısız olduğundan bahsedilemez. Bu nedenle kamu yararı ile bireyin mahkemeye erişim hakkı arasında kurulması gereken adil dengenin başvurucu aleyhine bozulmadığı değerlendirilmiştir.

41. Açıklanan gerekçelerle başvurunun diğer kabul edilebilirlik nedenleri incelenmeksizin açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 14/10/2020 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

TUĞBA ÇETİNKAYA

B. No: 2018/17932 | Karar tarihi: 14.10.2020

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2018/17932

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

TUĞBA ÇETİNKAYA BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2018/17932)

Karar Tarihi: 14/10/2020

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Burhan ÜSTÜN

Hicabi DURSUN

Selahaddin MENTEŞ

Raportör : Fatih ALKAN

Başvurucu : Tuğba ÇETİNKAYA

Vekili : Av. Zübeyir ÇETİNKAYA

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, kamudaki görevinden çıkarılan hukukçunun baro levhasına yazılmasına ilişkin verilen kararın mahkemece iptal edilmesi nedeniyle özel hayata saygı hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 4/6/2018 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Konu ve kişi yönünden hukuki irtibat nedeniyle 2019/4703 numaralı başvuru dosyasının 2018/17932 numaralı başvuru dosyası ile birleştirilmesine, incelemenin 2018/17932 numaralı başvuru dosyası üzerinden yürütülmesine ve diğer dosyanın kapatılmasına karar verilmiştir.

7. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık görüşünü bildirmiştir.

8. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

III. OLAY VE OLGULAR

9. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

A. Olağanüstü Hâl Sürecinde Uygulanan Tedbirler

10. Ülkemizin 15 Temmuz 2016 tarihinde askerî darbe teşebbüsüyle karşı karşıya kalmasına ilişkin süreç, bu teşebbüsün arkasında uzun yıllardır faaliyetlerine devam eden ve son yıllarda Fetullahçı Terör Örgütü (FETÖ) ve/veya Paralel Devlet Yapılanması (PDY) olarak isimlendirilen terör örgütüne ilişkin bilgiler, Millî Güvenlik Kurulu (MGK) kararları, darbe teşebbüsünün bastırılmasının akabinde Bakanlar Kurulu tarafından ülke genelinde ilan edilen olağanüstü hâl (OHAL) süreci ve bu süreçte uygulanan tedbirler Anayasa Mahkemesininönceki kararlarında detaylı şekilde yer almaktadır (Aydın Yavuz ve diğerleri ([GK], B. No: 2016/22169, 20/6/2017, §§ 12-66; Selçuk Özdemir [GK], B. No: 2016/49158, 26/7/2017, §§ 20, 21; Alparslan Altan [GK], B. No: 2016/15586, 11/1/2018, § 10; ayrıca bkz. Yargıtay Ceza Genel Kurulu'nun 26/9/2017 tarihli ve E.2017/16.MD-956, K.2017/370 sayılı kararı).

11. OHAL sürecinde kamu görevinden çıkarma tedbirlerinin uygulanmasına da karar verilmiş, bu konuda genel ve soyut normlar ihdas edilmiştir. Örneğin 23/7/2016 tarihli ve 29779 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 667 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Alınan Tedbirlere İlişkin Kanun Hükmünde Kararname'nin (667 sayılı OHAL KHK'sı) 3. maddesinde, millî güvenliğe tehdit oluşturduğu tespit edilen FETÖ/PDY'ye aidiyeti, iltisakı veya irtibatı olan hâkim ve savcılar hakkında Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu Genel Kurulunca meslekte kalmalarının uygun olmadığına ve meslekten çıkarılmalarına karar verileceği hüküm altına alınmıştır (Kamu görevinden çıkarma tedbirlerine ilişkin detaylı bilgi için bkz. Aydın Yavuz ve diğerleri, §§ 56-61).

12. Yine 667 sayılı OHAL KHK'sının 4. maddesinde, kamu görevinden çıkarılanların, uhdelerinde taşımış oldukları büyükelçi, vali gibi unvanları ve yüksek mahkeme başkan ve üyeliği, müsteşar, hâkim, savcı, kaymakam ve benzeri meslek adlarını ve sıfatlarını kullanamayacakları ve bu unvan, sıfat ve meslek adlarına bağlı olarak sağlanan haklardan yararlanamayacakları düzenlenmiştir.

13. Türkiye Cumhuriyeti 21/7/2016 tarihinde, Avrupa Konseyi Genel Sekreterliğine Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ne (AİHS, Sözleşme); Birleşmiş Milletler Genel Sekreterliğine ise Medeni ve Siyasi Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme'ye (MSHUS) ilişkin derogasyon (askıya alma/yükümlülük azaltma) beyanında bulunmuştur. Olağanüstü hâlin uzatılmasına ilişkin kararlar da Avrupa Konseyi Genel Sekreterliğine ve Birleşmiş Milletler Genel Sekreterliğine bildirilmiştir (Aydın Yavuz ve diğerleri, § 50).

B. Başvurucunun Baro Levhasına Yazılma Talebine İlişkin Süreç

14. Başvurucu, 2008 yılında hukuk fakültesini bitirmiş, hâkim ve savcı adayı olarak kamudaki görevine başlamıştır.

15. Hâkimler ve Savcılar Kurulu (HSK) Genel Kurulunun 17/3/2017 tarihli kararıyla, 15 Temmuz darbe teşebbüsünün gerçekleştiği tarihte hâkim olarak görev yapan başvurucunun millî güvenliğe tehdit oluşturduğu tespit edilen FETÖ/PDY ile aidiyeti, iltisakı veya irtibatı olduğu değerlendirilmiştir. Bu bağlamda başvurucunun meslekte kalmasının uygun olmadığına ve meslekten çıkarılmasına karar verilmiştir. Söz konusu karara karşı yapılan yeniden inceleme talebi de aynı Makamın 4/5/2017 tarihli kararıyla reddedilmiş ve karar kesinleşmiştir.

16. Hâkimlik ve savcılık mesleğinden ihraç edilmesinin ardından başvurucu, baro levhasına avukat olarak yazılma talebiyle Kütahya Barosuna (Baro) başvurmuştur. Başvurucunun talebi, 667 sayılı OHAL KHK'sı gereğince başvurucunun bir daha kamu hizmeti yapamayacağı gerekçesiyle Baro Yönetim Kurulunun 30/6/2017 tarihli kararıyla reddedilmiştir.

17. Başvurucu, avukatlığa engel bir hâlinin bulunmadığını ileri sürerek anılan ret işlemine karşı Türkiye Barolar Birliğine (TBB) itiraz etmiş ve Baro Yönetim Kurulunca verilen hukuka aykırı kararın kaldırılmasını talep etmiştir.

18. TBB Yönetim Kurulu, avukatlığın kamu görevi olmadığı ve başvurucunun baro levhasına yazılmasının istihdam olarak nitelendirilemeyeceği gerekçeleriyle 4/11/2017 tarihinde itirazın kabulüne ve Baro Yönetim Kurulunun 30/6/2017 tarihli kararının kaldırılmasına karar vermiştir.

19. TBB tarafından verilen karar, Bakanlık tarafından yerinde görülmeyerek bir daha görüşülmek üzere 11/10/2017 tarihinde TBB'ye geri gönderilmiştir. Geri gönderme kararının gerekçesinde;

i. HSK tarafından meslekten çıkarılan başvuru hakkında İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığı (Başsavcılık) tarafından FETÖ/PDY'ye üye olma suçu kapsamında soruşturma başlatıldığı ve HSK'da şikâyet dosyasının bulunduğu belirtilmiştir.

ii. 19/3/1969 tarihli ve 1136 sayılı Avukatlık Kanunu'nun 5. maddesinde avukatlığa engel olan suç tiplerinin sayıldığı, aynı düzenlemeye göre söz konusu suçlardan kovuşturma altına olanların avukatlığa alınma isteklerinin kovuşturma sonuna kadar bekletilmesi gerektiği, bu kapsamdaki avukatlığa engel hâli bulunan başvurucunun baro levhasına yazılmasına karar verilmesinin yerinde görülmediği ifade edilmiştir.

iii. Ayrıca 1136 sayılı Kanun'un 1. maddesinde avukatlık mesleğinin kamu hizmeti olarak tanımlandığı, yine anılan Kanun'un 2., 38. ve 57. maddelerinin de bu kapsamda hükümler içerdiği, 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 6. maddesinde de avukatların yargı görevi yapan kişilerden sayıldığı vurgulanmıştır.

iv. Kamu hizmetinin idare hukuku esaslarına göre çalıştırılan ve kamu görevlisi olarak adlandırılan kişilerce yapılmasının zorunlu olmadığı, kamu hizmetinin bir kısmının kamu görevlisi olarak nitelendirilmesi mümkün olmayan ancak işlevsel anlamda kamu görevi ifa eden serbest meslek grubundaki kişilerce de yerine getirildiği ifade edilmiştir.

v. Avukatların verdikleri hizmetlerin de bu kapsamda değerlendirilmesi gerektiği, adalet, yargı, hukuk işlerinin kamu hizmetinin en yoğun ve kamu kavramının anlam olarak en önde gelen alanlarından olduğu belirtilmiştir. Kararda; 667 sayılı OHAL KHK'sı ile başvurucu

hakkında alınan tedbirin, avukatlık mesleğinin önem ve özelliği, kamu hizmeti niteliği ve avukatın hak ve yetkileri ile işlevsel olarak kamu görevi ifa ettiği hususlarının gözardı edilmemesi ve idare hukuku esaslarına göre kamu görevlisi olarak çalışamamak şeklinde dar yorumlanmaması gerektiği vurgulanmıştır. Böylesi dar bir yorumun OHAL KHK'sının amacıyla bağdaşmadığı ve terörle mücadeleyi sekteye uğratacağı ileri sürülmüş ve söz konusu tedbirin ilgilinin bir daha kamu hizmetinde çalışamamasını da içerdiği ifade edilmiştir.

vi. Ayrıca OHAL KHK'sı ile alınan tedbirin yalnızca idare hukuku esaslarına göre kamu görevlisi olarak çalışanlarla sınırlı tutulmasının memur ve hâkim olma niteliğini kaybedenlerin avukat olması sonucunu doğuracağı ve hukuk devletinin işlerliğinin sağlanması açısından yaşamsal bir öneme sahip yargının kurucu unsurlarından olan avukatlık mesleğinin itibarını zedeleyeceği belirtilmiştir.

20. TBB Yönetim Kurulu, 4/11/2017 tarihli kararıyla, önceki kararında ısrar ederek başvurucunun baro levhasına yazılma talebinin kabulüne karar vermiştir. Israr kararının gerekçesinde; başvurucunun Başsavcılık tarafından soruşturulduğu, henüz soruşturma kapsamında olan bir suç nedeniyle 1136 sayılı Kanun'un 5. maddesinin uygulanamayacağı ve Bakanlığın geri gönderme kararının usule ve yasaya uygun olmadığı ifade edilmiştir.

21. Kararın kesinleşmesi üzerine 13/12/2017 tarihinde ant içen başvurucunun ismi baro levhasına yazılmıştır.

22. Bakanlık, başvurucunun baro levhasına yazılmasına ilişkin TBB Yönetim Kurulu tarafından verilen karara karşı 30/11/2017 tarihinde iptal davası açmıştır. Yürütmenin durdurulması talebini de içeren ve Ankara 13. İdare Mahkemesi (Mahkeme) tarafından kayda alınan dava dilekçesinde;

i. Başvurucu hakkında terör örgütüne üye olma suçu kapsamında Başsavcılık tarafından soruşturma yürütüldüğü ve HSK'da şikâyet dosyasının bulunduğu belirtilerek bu durumun 1136 sayılı Kanun'un 5. maddesi gereğince avukatlığa engel hâl oluşturduğu iddia edilmiştir.

ii. Terör eylemlerinin türüne ve niteliklerine ilişkin 12/4/1991 ve 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu kapsamında açıklamalarda bulunulmuştur. Ayrıca MGK tarafından 26/2/2014-26/5/2016 tarihleri arasında gerçekleştirilen toplantılarda FETÖ/PDY'nin, millî güvenliği tehdit eden ve kamu düzenini bozan, Devlet içerisinde legal görünüm altında illegal faaliyetler yürüten, yasa dışı ekonomik boyutu bulunan ve diğer terör örgütleri ile işbirliği yapan bir terör örgütü olduğuna dair değerlendirmelerin yapıldığı ve bu terör örgütü ile tüm kurum ve birimlerin birlikte etkin bir şekilde mücadele edilmesine dair kararların alındığı hatırlatılmıştır.

iii. Devlet organlarına sızan FETÖ/PDY bağlantılı kişilerin sadece demokratik hukuk düzenine tehdit oluşturmakla kalmadıkları, 15/7/2016 tarihinde darbe teşebbüsünde bulunmak suretiyle de millî güvenliğe karşı fiilen büyük bir tehdit oluşturdukları ifade edilmiştir. Bu nedenle darbe teşebbüsünün akabinde Devlet kurumlarının FETÖ/PDY ile iltisakı, irtibatı veya mensubiyeti değerlendirilen kişilerden hızlı bir şekilde arındırılabilmesi amacıyla OHAL KHK'larının çıkarıldığı belirtilmiştir.

iv. Bu kapsamda yürürlüğe giren 667 sayılı OHAL KHK'sının 4. maddesinin (2) numaralı fıkrasında, OHAL KHK'sı ile meslekten veya kamu görevinden çıkarılanların bir daha kamu hizmetinde istihdam edilemeyeceğinin hükme bağlandığı vurgulanmıştır. Söz konusu

meslekten veya kamu görevinden çıkarma tedbirinin, adli suç veya disiplin suçu işlenmesi karşılığında uygulanan yaptırımlardan farklı olarak terör örgütleri ile millî güvenliğe karşı faaliyette bulunduğu kabul edilen diğer yapıların kamu kurum ve kuruluşlarındaki varlığını ortadan kaldırmayı amaçlayan, geçici olmayan ve nihai sonuç doğuran olağanüstü tedbir mahiyetinde olduğu ifade edilmiştir.

v. Yargının kurucu unsurlarından olan avukatlık mesleğinin hukuki sorunların ve anlaşmazlıkların adalete ve hakkaniyete uygun olarak çözümlenmesi, hukuk kurallarının tam olarak uygulanması, bireylerin hak ve özgürlüklerinin korunması ve hukuk devletinin işlerliğinin sağlanması bakımından yaşamsal bir öneme ve değere sahip olduğu belirtilmiştir. Bu bağlamda hukuk kurallarının tam olarak uygulanması konusunda yargı organlarına, yetkili kurul ve kurumlara yardımda bulunmanın bağımsız savunmayı serbestçe temsil eden avukatlığın amaçlarından biri olduğu ileri sürülmüştür.

vi. 1136 sayılı Kanun'un 1. maddesinde avukatlık mesleğinin kamu hizmeti olarak tanımlandığı, yine anılan Kanun'un 2. maddesinde yer alan düzenlemenin avukatlığın kamu hizmeti niteliğinde olması esasına dayandığı ifade edilmiştir. Yine Kanun'un 38. ve 57. maddelerinin mesleğin kamu hizmeti niteliğinde olduğunun bir göstergesi olduğu, 5237 sayılı Kanun'un 6. maddesinin bu durumu teyit ettiği iddia edilmiştir.

vii. Kamu hizmetinin bir kısmının idare tarafından idare hukuku esaslarına göre çalıştırılan ve kamu görevlisi olarak adlandırılan kişilerce gerçekleştirildiği, diğer bir kısmının ise idare hukuku anlamında kamu görevlisi olarak nitelendirilmesi mümkün olmayan ancak işlevsel anlamda kamu görevi ifa eden serbest meslek grubundaki kişilerce yerine getirildiği ifade edilmiştir. Avukatların verdiği hizmetin de bu kapsamda değerlendirilmesi gerektiği ileri sürülmüştür.

viii. Anayasa Mahkemesinin 23/6/1989 tarihli bir kararına yer verilerek avukatlık mesleğinin kamu hizmeti ve serbest meslek olarak iki yönlü olduğunun kabul edildiği, adalet, yargı, hukuk işlerinin kamu hizmetinin en yoğun ve kamu kavramının anlam olarak en önde gelen alanı olduğu belirtilmiştir. 667 sayılı OHAL KHK'sı kapsamında meslekten veya kamu görevinden ihraç edilenlerin bir daha kamu hizmetinde istihdam edilemeyeceğine ilişkin olarak alınan tedbirin avukatlık mesleğinin önem ve özelliği, kamu hizmeti niteliği ve avukatın hak ve yetkileri ile işlevsel olarak kamu görevi ifa ettiği hususları gözardı edilerek yorumlanmaması gerektiği ifade edilmiştir. Söz konusu düzenlemenin idare hukuku esaslarına göre kamu görevlisi olarak çalışamamak şeklinde dar yorumlanmasının OHAL KHK'sının amacıyla bağdaşmayacağı ve terörle mücadeleyi sekteye uğratacağı iddia edilmiştir.

ix. Ayrıca, söz konusu tedbirin sadece idare hukuku esaslarına göre kamu görevlisi olarak çalışanlarla sınırlı tutulmasının memur ve hâkim olma niteliğini kaybedenlerin avukat olması sonucunu doğuracağı, hukuk devletinin işlerliğinin sağlanması bakımından hayati önemi bulunan ve yargının kurucu unsurlarından olan avukatlık mesleğinin itibarını zedeleyeceği vurgulanmıştır. Bu nedenlerle 667 sayılı OHAL KHK'sı ile kamu görevinden ihraç edilen başvurucunun avukat olarak baro levhasına yazılmasının yerinde olmadığı ve TBB Yönetim Kurulu tarafından verilen ısrar kararında hukuki isabet bulunmadığı ileri sürülmüştür.

23. Davalı TBB tarafından sunulan 25/1/2018 tarihli cevap dilekçesinde; başvurucunun baro levhasına yazılma talebinin kabul edilmesine ilişkin verilen kararın ve bu yönde tesis edilen işlemin hukuka uygun olduğu ve davanın reddine karar verilmesi gerektiği iddia edilmiştir. Cevap dilekçesinde;

i. Başvurucu hakkında bir ceza soruşturmasının bulunduğu ancak kovuşturma aşamasına geçildiğine dair herhangi bir bilgi veya belgenin bulunmadığı, bu nedenle 1136 sayılı Kanun'da düzenlenen koşulların oluşmadığı belirtilmiştir.

ii. Kamu hukuku usulüne göre tasarrufta bulunan veya işlem yapanlarla bu işlemlerin yapılmasına kamu hukuku usulü çerçevesinde katkı sunan, bu kişilere faaliyetlerinde yardımda bulunanların kamu görevini ifa ettikleri, kamu hukuku usulüne göre tasarrufta bulunmayan veya işlem yapmayan ve bu faaliyetlere kamu hukuku usulü çerçevesinde yardımda bulunmayanların ise kamu hizmeti gördükleri belirtilmiştir.

iii. Kamu görevi kavramı; yasama ve yargı faaliyetlerinin yanı sıra devletin olmazsa olmaz birincil amaçlarının gerçekleşmesi için devlete özgü, devletçe yapılması zorunlu, egemen gücün, yetkinin ve kamu hukuku kurallarına göre oluşturulan idarenin kullanılmasını ve örgütlenmesini yansıtan etkinlikler bütünlüğü olarak tanımlanmıştır. Kamu hizmeti kavramı ise devletin ikincil amaçlarını gerçekleştirmek için başkalarına da bırakabileceği etkinlikler şeklinde açıklanmıştır.

iv. Serbest avukatlar gibi yaptıkları hizmetin kamu hizmeti olduğu yasalarca kabul edilenlerin kamu kesimindeki bir kuruluşta çalışmadıkları sürece kamu görevlisi olarak kabul edilemeyeceği ifade edilmiştir.

v. Sağlık Bakanlığı tarafından il sağlık müdürlüklerine 28/9/2016 tarihinde gönderilen yazıda, OHAL KHK'sı kapsamında kamu görevlerinden çıkarılan tabip, diş tabibi ve diğer sağlık meslek mensuplarının özel sağlık kuruluşlarında istihdam edilmelerine engel bir hâlin bulunmadığı yönünde Bakanlığın uygulamasına zıt bir görüş bildirildiği belirtilmiştir.

vi. Ayrıca yürütmenin durdurulması için gerekli olan koşulların bulunmadığı ve bu yöndeki talebin reddine karar verilmesi gerektiği ileri sürülmüştür.

24. Başvurucu, Mahkemeye sunduğu dilekçe ile davalı TBB yanında davaya müdahale talebinde bulunmuştur.

25. Mahkeme, 31/1/2018 tarihli kararıyla koşulları oluştuğu gerekçesiyle TBB tarafından tesis edilen işlemin yürütmesinin durdurulmasına karar vermiştir. Söz konusu kararın gerekçesinde;

i. Başvurucunun 667 sayılı OHAL KHK'sına dayalı olarak kamu görevinden çıkarıldığı, başvurucu hakkında devam eden bir soruşturmanın bulunduğu, bu nedenlerle baro levhasına yazılma talebinin soruşturma sonucuna kadar bekletilmesinin kamu yararı ve hizmet gereklerine daha uygun olacağı, dolayısıyla tesis edilen işlemde hukuka uyarlık bulunmadığı belirtilmiştir.

ii. Ayrıca avukatlık mesleğinin kamu hizmeti olması ve taşıdığı önem dikkate alındığında, dava konusu işlemin uygulanması hâlinde telafisi güç ya da imkânsız zararlar doğabileceğinin açık olduğu belirtilmiştir.

26. Söz konusu karara karşı yapılan itiraz Ankara Bölge İdare Mahkemesi 12. İdari Dava Dairesinin (Bölge İdare Mahkemesi) 5/4/2018 tarihli kararıyla oyçokluğuyla reddedilmiştir. Karşı oy gerekçesinde, yürütmenin durdurulması kararının verilebilmesi için gerekli olan iki koşulun birlikte gerçekleşmediği ifade edilmiştir.

27. Mahkeme, 4/5/2018 tarihli kararıyla dava konusu işlemin iptaline karar vermiştir. Kararın gerekçesinde 31/1/2018 tarihinde verilen yürütmenin durdurulması kararında yer

alan gerekçeler tekrar edilmiştir.

28. TBB ve başvurucu, söz konusu karara karşı istinaf kanun yoluna başvurmuştur. Bölge İdare Mahkemesi, 8/11/2018 tarihli kararıyla davalı TBB'nin istinaf talebinin kesin olarak reddine karar vermiştir. Kararın gerekçesinde avukatlığın kamu hizmeti içeren serbest bir meslek olduğu, 667 sayılı OHAL KHK'sında yer alan düzenlemeler gereğince kamu görevinden çıkarılan kişilerin bir daha kamu hizmetinde istihdam edilemeyecekleri, doğrudan veya dolaylı olarak görevlendirilemeyecekleri, bu bağlamda kamu görevinden çıkarılan kişinin avukat olarak baro levhasına yazılmasına ve avukat unvanını kullanmasına imkân bulunmadığı belirtilmiştir.

29. Nihai karar 16/9/2019 tarihinde öğrenilmiştir.

30. Başvurucu, yargılama devam ederken 4/6/2018 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

C. Başvurucu Hakkındaki Ceza Soruşturmasına İlişkin Süreç

31. Başvurucu hakkında terör örgütü üyesi olma suçu kapsamında yürütülen soruşturmada, başvurucunun FETÖ/PDY ile ilgisini ve iltisakını ortaya koyacak bilgi, belge ve delilin bulunmadığı gerekçesiyle Gaziantep Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından kovuşturmaya yer olmadığına karar verilmiştir.

IV. İLGİLİ HUKUK

32. İlgili hukuk (ulusal mevzuat, Anayasa Mahkemesince ve idari yargı mercilerince verilen yargı kararları, uluslararası düzenlemeler ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararları) için bkz. Tamer Mahmutoğlu [GK], B. No: 2017/38953, 23/7/2020, §§ 37-67.

33. 667 sayılı OHAL KHK'sında yer alan düzenlemeler, 18/10/2016 tarihli ve 6749 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Alınan Tedbirlere İlişkin Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabul Edilmesine Dair Kanun ile kanunlaşmıştır.

V. İNCELEME VE GEREKÇE

34. Mahkemenin 14/10/2020 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Adli Yardım Talebi Yönünden

35. Başvurucu, bireysel başvuru harç ve masraflarını karşılayacak gelirinin olmadığını belirterek adli yardım talebinde bulunmuştur.

36. Anayasa Mahkemesinin Mehmet Şerif Ay (B. No: 2012/1181, 17/9/2013) kararında belirtilen ilkeler dikkate alınarak geçimini önemli ölçüde güçleştirmeksizin yargılama giderlerini ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun açıkça dayanaktan yoksun olmayan adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

B. Başvuruyu İnceleme Usulü

37. İlkeleri Anayasa Mahkemesinin Tamer Mahmutoğlu (aynı kararda bkz. §§ 86-91) kararında açılandığı üzere başvuruyu inceleme usulünün Anayasa’nın OHAL dönemi için öngördüğü denetim rejimine tabi olabilmesi için tedbirin OHAL ilanına sebep olan tehdit veya tehlikelerin bertaraf edilmesine yönelik olması ve OHAL süresiyle sınırlı olarak uygulanması gerekir. Dolayısıyla ancak bu iki niteliği taşıyan bir tedbiri konu edinen bireysel başvurunun incelenmesinde OHAL dönemlerinde Anayasa’nın temel hak ve

özgürlüklerin kullanılmasının sınırlanmasını ve durdurulmasını düzenleyen 15. maddesi esas alınabilir.

38. Başvuru konusu tedbirin OHAL ilanına neden olan tehditlerin veya tehlikelerin bertaraf edilmesine yönelik olduğu açıktır. Zira devlet bu tedbirle FETÖ/PDY ile irtibatlı ya da iltisaklı olanların kamu hizmetine girişini engellemeye çalışmaktadır. Ancak somut olaydaki tedbir OHAL döneminin sona ermesinin akabinde uygulanmıştır. Tedbirlerin OHAL'in süresini aştığı durumlara ilişkin yapılacak incelemelerde ise Anayasa'nın 15. maddesi dikkate alınamaz. Bu durumda somut başvuru, Anayasa'nın ilgili hükümleri ile olağan dönemde hak ve özgürlükleri sınırlama ve güvence rejimi bakımından temel öneme sahip olan 13. maddesi bağlamında incelenecektir. Diğer bir deyişle Anayasa'nın 15. maddesinde düzenlenen temel hak ve özgürlüklere ilişkin güvence rejimi mevcut başvuru koşullarında dikkate alınmayacaktır.

C. Özel Hayata Saygı Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

39. Başvurucu;

i. Hakkında yeterli araştırmalar yapılmadan hâkimlik mesleğinden çıkarıldığını ve akabinde hukuka aykırı bir süreç işletilerek avukatlık yapma hakkından yoksun bırakıldığını ifade etmiştir.

ii. Derece mahkemelerince hakkında verilen kararın kamudan çıkarılma işlemine dayandırıldığını, yargılama sürecinin masumiyet karinesine aykırı şekilde tamamlandığını, iddialarının dikkate alınmadığını ve ön yargılara dayalı olarak hukuka aykırı şekilde kararlar verildiğini ileri sürmüştür.

iii. Serbest şekilde icra edilebilen avukatlığın devlet memuriyeti anlamında kamu hizmeti teşkil etmediği, OHAL KHK'larının serbest avukatlık faaliyetinde bulunulmasını yasaklamadığını ve kendisiyle aynı mahiyette olan hekimlerin böyle bir yasaklamayla karşılaşmadığını iddia etmiştir.

iv. Verilen karar nedeniyle sosyal çevresinde suçlu muamelesi gördüğünü, diğer insanlarla ilişki kurma ve geliştirme imkânının elinden alındığını, uzun yıllar eğitimini aldığı mesleğini yerine getirememesi nedeniyle yetkinliğinin azaldığını, yaşamını kazanma ve ailesinin geçimini sağlama konusunda önüne büyük bir engel konulduğunu belirten başvurucu bu gerekçelerle özel hayata saygı hakkının, adil yargılanma hakkının, masumiyet karinesinin, etkili başvuru hakkının ve ayrımcılık yasağının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

40. Bakanlık görüşünde, şu hususların dikkate alınması gerektiği ileri sürülmüştür:

i. OHAL KHK'sı kapsamında meslekten veya kamu görevinden çıkarma, adli suç veya disiplin suçu işlenmesi karşılığında uygulanan yaptırımlardan farklı olarak terör örgütleri ile millî güvenliğe karşı faaliyette bulunduğu kabul edilen diğer yapıların kamu kurum ve kuruluşlarındaki varlığını ortadan kaldırmayı amaçlayan, geçici olmayan ve nihai sonuç doğuran olağanüstü tedbir niteliğindedir.

ii. Avukat ve avukatlık mesleği, yargının kurucu unsurlarından olan bağımsız savunmayı serbestçe temsil ederek hukuki sorunların ve anlaşmazlıkların adalete ve hakkaniyete uygun olarak çözümlenmesi, hukuk kurallarının tam olarak uygulanması, bireylerin hak ve özgürlüklerinin korunması ve hukuk devletinin işlerliğinin sağlanması bağlamında yaşamsal

bir önem ve değere sahiptir. Avukatlık mesleği, 1136 sayılı Kanun kapsamında kamu hizmeti olarak tanımlanmıştır.

iii. Kamu hizmetinin idare hukuku esaslarına göre çalıştırılan ve kamu görevlisi olarak adlandırılan kişilerce yapılması zorunluluğu bulunmamaktadır. Kamu hizmetinin bir kısmı idarece bu esaslara göre çalıştırılan ve kamu görevlisi olarak nitelendirilen kişilerce yerine getirilir. Diğer bir kısmı da idare hukuku anlamında kamu görevlisi olarak nitelendirilmesi mümkün olmayan ancak işlevsel anlamda kamu görevi ifa eden serbest meslek grubundaki kişiler tarafından yerine getirilmektedir.

iv. OHAL KHK'ları, demokratik hukuk devletine karşı sadece tehdit oluşturmakla kalmayan, 15/7/2016 tarihinde darbe teşebbüsünde bulunmak suretiyle fiilen demokratik hukuk devletine ve millî güvenliğe karşı büyük bir tehdit oluşturan FETÖ/PDY ile iltisakı, irtibatı ve mensubiyeti değerlendirilen kamu görevlilerinin devlet kurumlarından hızlı bir şekilde arındırılması amacıyla yürürlüğe girmiştir. Bu kapsamda alınan somut tedbirin, avukatlık mesleğinin önem ve özelliği, kamu hizmeti niteliği ve avukatın hak ve yetkileri ile işlevsel olarak kamu görevi ifa ettiği hususları gözardı edilerek bir daha "kamu hizmetinde çalışamamak" yerine dar yorumlanmak suretiyle idare hukuku esaslarına göre "kamu görevlisi olarak çalışamamak" şeklinde değerlendirilmesi OHAL KHK'larının amacıyla bağdaşmayacaktır. Ayrıca bu durum avukatlık mesleğinin itibarını da zedeleyecektir. Dolayısıyla başvurucunun özel hayata saygı hakkına bir müdahalede bulunulduğu kabul edilse dahi söz konusu müdahalenin yasayla öngörüldüğü ve demokratik bir toplumda gerekli ve ölçülü olduğu düşünülmektedir.

2. Değerlendirme

41. Anayasa’nın "Özel hayatın gizliliği" kenar başlıklı 20. maddesinin birinci fıkrasının ilgili kısmı şöyledir:

“Herkes, özel hayatına ... saygı gösterilmesini isteme hakkına sahiptir. Özel hayatın ... gizliliğine dokunulamaz."

42. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16).

43. Başvurucunun iddialarının, baro levhasına yazılma talebinin TBB tarafından uygun bulunmasına ilişkin verilen kararın İdare Mahkemesince iptal edilmesine, dolayısıyla serbest avukatlık yapmasının engellenmesine ilişkin olduğu görülmektedir. Kişilerin mesleki hayatlarının onların özel hayatlarıyla sıkı bir ilişkisinin olduğu ve meslek hayatına yönelik tedbirlerin ya da müdahalelerin söz konusu olduğu dava süreçlerinde özel hayata saygı hakkının gündeme geldiği yadsınamaz. Bununla birlikte öncelikle bu tür işlemlerin mesleki hayata yönelik tedbirlerin ya da müdahalelerin hangi durumlarda özel hayat kapsamında görülmeye uygun olduğu veya başvuru konusu edilen uyuşmazlıkların hangilerinin bu bağlamda uygulanabilir kabul edileceği hususlarında ölçütler belirlenmesi ve bu ölçütler dikkate alınarak değerlendirmeler yapılması gerekmektedir (Tamer Mahmutoğlu, § 82).

44. Somut başvurunun da bu yönüyle ele alınması ve yapılacak değerlendirmeler neticesinde özel hayata saygı hakkının uygulanabilir olduğu sonucuna ulaşılması durumunda başvurucunun tüm iddialarının özel hayata saygı hakkı bağlamında incelenmesi gerektiği değerlendirilmektedir.

a. Uygulanabilirlik Yönünden

45. Anayasa Mahkemesi, önceki birçok kararında özel hayata saygı hakkının kişinin çevresinde bulunanlarla temas kurma hakkını içerdiğini, özel bir sosyal hayat sürdürmeyi güvence altına aldığını ve kişilerin mesleki hayatlarının özel hayatlarıyla sıkı bir ilişki içinde olduğunu vurgulamıştır (K.Ş., B. No: 2013/1614, 3/4/2014, § 36; Serap Tortuk, B. No: 2013/9660, 21/1/2015, § 37; Bülent Polat [GK], B. No: 2013/7666, 10/12/2015 § 62; Ata Türkeri, B. No: 2013/6057, 16/12/2015, § 31; Ö.Ç.; B. No: 2014/8203, 21/9/2016, § 50; Haluk Öktem [GK], B. No: 2014/13433, 13/10/2016, § 27; E.G. [GK], B. No: 2014/12428, 13/10/2016, § 34).

46. Anayasa Mahkemesi yakın tarihte açıkladığı Tamer Mahmutoğlu kararında özel hayata ilişkin hususların kişinin mesleği ile ilgili tasarruflara esas alındığı durumlarda özel hayata saygı hakkının uygulanabilir olduğuna ve özel hayata ilişkin herhangi bir nedene dayanılmaksızın mesleki hayata yönelen müdahalelerin özel hayata saygı hakkı kapsamında değerlendirilebilmesi gerekli olan koşulların neler olduğuna ilişkin detaylı değerlendirmelerde bulunmuştur (Tamer Mahmutoğlu, §§ 84-90).

47. Öncelikle belirtilmelidir ki başvurucunun serbest avukatlık faaliyetinde bulunmasının engellenmesine yönelik müdahale özel hayata saygı hakkının otomatik olarak uygulanabilirliğini sağlamaz. Özel hayata saygı hakkının uygulanabilir olduğu sonucuna ulaşılabilmesi için belirtilen kararlarda açıklanan kriterler kapsamında somut olayın değerlendirilmesi gerekir.

48. Başvuru dosyası incelendiğinde başvurucunun mesleki hayatına yönelik olarak alınan tedbirin özel hayata ilişkin herhangi bir nedene dayanmadığı görülmektedir. Bununla birlikte başvurucunun mesleki hayatına yönelik müdahalenin onun özel hayatına ciddi şekilde etki ettiği ve bu etkinin belirli bir ağırlık düzeyine ulaştığı anlaşılmaktadır. Zira alınan tedbirin başvurucunun başkaları ile ilişki kurabilme ve geliştirebilme imkânını önemli ölçüde zayıflatmasına, sosyal ve mesleki itibarını koruyabilmesi açısından ciddi sonuçlar doğurmasına yol açacağı değerlendirilmektedir. Bu durumda sonuca dayalı nedenlerle başvurunun özel hayata saygı hakkı kapsamında incelenebilir nitelikte olduğu kanaatine varılmıştır.

b. Kabul Edilebilirlik Yönünden

49. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

c. Esas Yönünden

50. Özel hayata saygı hakkına yönelik negatif ve pozitif yükümlülükler arasındaki sınırların kesin biçimde tanımlanması ve birbirinden ayrılması her zaman mümkün değildir. Devlet için öngörülen negatif yükümlülükler, her durumda özel hayata saygı hakkına keyfî surette müdahaleden kaçınmayı gerekli kılar. Pozitif yükümlülükler de özel hayata saygı hakkının korunmasını ve bireyler arası ilişkiler alanında olsa da özel hayata saygının güvencelerini sağlamaya yönelik olaya özgü tedbirlerin alınmasını zorunlu kılar (benzer yönde değerlendirmeler için bkz. Adnan Oktar (3), B. No: 2013/1123, 2/10/2013, § 32; Ömür Kara ve Onursal Özbek, B. No: 2013/4825, 24/3/2016, § 46; Tamer Mahmutoğlu, § 98).

51. Başvurucunun serbest avukatlık yapmasına imkân sağlayan ve TBB tarafından verilen

karar derece mahkemelerince iptal edilmiştir. Dolayısıyla başvurucunun özel hayatına yönelen müdahalenin kamu gücünü kullanan mahkemelerce verilen karardan kaynaklandığı dikkate alındığında başvurunun devletin negatif yükümlülükleri bağlamında incelenmesi gerektiği değerlendirilmektedir (Tamer Mahmutoğlu, § 99).

(i) Müdahalenin Varlığı

52. Başvurucunun baro levhasına yazılması yönünde TBB tarafından tesis edilen işlemin yargı kararıyla iptal edilmesi, söz konusu kararın Bölge İdare Mahkemesinin 8/11/2018 tarihli kararıyla kesinleşmesi ve bu suretle serbest avukatlık faaliyetinden alıkonulması nedeniyle başvurucunun özel hayata saygı hakkına müdahalede bulunulduğu sonucuna varılmıştır.

(ii) Müdahalenin İhlal Oluşturup Oluşturmadığı

53. Yukarıda anılan müdahale, Anayasa'nın 13. maddesinde belirtilen koşullara uygun olmadığı müddetçe Anayasa'nın 20. maddesinin ihlalini teşkil edecektir. Anayasa'nın "Temel hak ve hürriyetlerin sınırlanması" kenar başlıklı 13. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Temel hak ve hürriyetler, ... yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, ... demokratik toplum düzeninin ... gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz."

54. Bu sebeple müdahalenin Anayasa'nın 13. maddesinde öngörülen ve somut başvuruya uygun düşen kanunlar tarafından öngörülme, Anayasa'nın ilgili maddesinde belirtilen nedenlere dayanma, demokratik toplum düzeninin gereklerine uygunluk ve ölçülülük koşullarını sağlayıp sağlamadığının belirlenmesi gerekir. Bu bakımdan öncelikle müdahalenin kanuni dayanağının bulunup bulunmadığı incelenmelidir.

(1) Genel İlkeler

55. Anayasa uyarınca temel hak ve özgürlüklere getirilen sınırlamaların öncelikle kanunla öngörülmüş olması gerekir. Anayasa Mahkemesinin yerleşik içtihadına göre de Anayasa'nın 13. maddesinde yer alan kanunilik ölçütünün karşılanması için müdahale şekli anlamda bir kanuna dayanmalıdır (Mehmet Akdoğan ve diğerleri, B. No: 2013/817, 19/12/2013, § 31; Bülent Polat [GK], B. No: 2013/7666, 10/12/2015, § 75; Fatih Saraman [GK], B. No: 2014/7256, 27/2/2019, § 65; Turgut Duman, B. No: 2014/15365, 29/5/2019, § 66; Tamer Mahmutoğlu, § 103).

56. Bununla birlikte temel hak ve hürriyetlerin sınırlandırılmasına ilişkin kanunların şeklen var olması yeterli değildir. Kanunilik ölçütü aynı zamanda maddi bir içeriği de gerektirmekte olup bu noktada kanunun niteliği önem kazanmaktadır. Kanunla sınırlama ölçütü sınırlamanın erişilebilirliğini, öngörülebilirliğini ve kesinliğini ifade etmekte, böylece uygulayıcının keyfî davranışlarının önüne geçtiği gibi kişinin hukuku bilmesine de yardımcı olmakta, bu yönüyle hukuk güvenliği teminatı sağlamaktadır (Halime Sare Aysal [GK], B. No: 2013/1789, 11/11/2015, § 62; Fatih Saraman, § 66; Turgut Duman, § 67; Tamer Mahmutoğlu, § 104).

57. Kanunun bu gerekliliklere uygun olduğunun söylenebilmesi için yeterince ulaşılabilir olması, vatandaşların belirli bir olaya uygulanabilir nitelikteki hukuk kurallarının varlığı hakkında yeterli bilgiye sahip olabilmesi, ayrıca ilgili normun keyfîliğe karşı uygun bir koruma sağlaması, yetkili makamlara verilen yetkinin genişliğini ve icra edilme biçimlerini yeterli bir netlikte tanımlaması gerekmektedir (Halime Sare Aysal, § 63; Fatih Saraman, §

67; Turgut Duman, § 68; Tamer Mahmutoğlu, § 105).

58. Hukukun kendisi -beraberinde getireceği idari pratiğin dışında- söz konusu işlemin meşru amacını da gözönünde tutarak keyfî müdahalelere karşı bireyi korumak için yetkili makamlara bırakılan takdir yetkisinin kapsamını yeterince açık bir şekilde göstermelidir. Diğer bir anlatımla hukuk sistemi, kamu makamlarına hangi koşullarda ve hangi sınırlar içinde müdahalelerde bulunma yetkisinin verildiğini açık ifadelerle ortaya koyacak nitelikte olmalı ve bu bağlamda ilgili müdahalenin muhataplarına müdahaleye zemin hazırlayan koşullar ile müdahalenin sonuçları açısından bir öngörüde bulunabilmeleri imkânı tanımalıdır (Halime Sare Aysal, § 64; Fatih Saraman, § 68; Turgut Duman, § 69; Tamer Mahmutoğlu, § 106).

59. Öte yandan her ihtimale çözüm getiremeyecek olan yasal mevzuatın sağladığı koruma seviyesi, büyük ölçüde ilgili metnin düzenlediği alan ve içeriğiyle birlikte muhataplarının niteliği ve sayısıyla yakından bağlantılıdır. Bu nedenle kuralın karmaşık olması ya da belirli ölçülerde soyutluk içermesi ve buna bağlı olarak hukuki yardım ile tam olarak anlaşılabilir hâle gelmesi tek başına hukuken öngörülebilirlik ilkesine aykırı görülemez. Bu kapsamda hak ya da özgürlüğe müdahale eden kural belirli ölçülerdeki takdir alanını elbette uygulayıcıya bırakabilir. Fakat bu takdir alanının sınırlarının da yeterli açıklıkta belirlenmesi ve kuralın öngörülebilirliği sağlayacak şekilde asgari bir kesinlik içermesi zaruridir (Halime Sare Aysal, § 65; Fatih Saraman, § 69; Turgut Duman, § 70; Tamer Mahmutoğlu, § 107).

60. Nihayetinde söz konusu koşulların yerine getirilip getirilmediğini denetleyecek merci olan yargı organları, müdahalelere dayanak olarak gösterilen kanuni düzenlemelerin erişilebilir, öngörülebilir ve kesin nitelikte olup olmadığını irdelemekle, en başta da ilgili kanuni düzenlemeleri önlerine gelen davalarda anılan çerçevede kalarak uygulamakla yükümlüdürler (Tamer Mahmutoğlu, § 108).

(2) İlkelerin Olaya Uygulanması

61. Somut olaya konu olan ve derece mahkemelerince verilen kararlardan kaynaklanan müdahalede, 667 sayılı OHAL KHK'sında yer alan hükümlerin dayanak alındığı belirtilmektedir. Başvuruya konu süreçte verilen nihai kararda avukatlığın kamu hizmeti içeren serbest bir meslek olduğu, 667 sayılı OHAL KHK'sında yer alan düzenlemeler gereğince kamu görevinden çıkarılan kişilerin bir daha kamu hizmetinde istihdam edilemeyecekleri, doğrudan veya dolaylı olarak görevlendirilemeyecekleri, bu bağlamda kamu görevinden çıkarılan kişinin avukat olarak baro levhasına yazılmasına ve avukat unvanını kullanmasına imkân bulunmadığı ifade edilmiştir.

62. Derece mahkemelerince verilen iptal kararına dayanak olarak kabul edilen 667 sayılı OHAL KHK'sı, 6749 sayılı Kanun ile 18/10/2016 tarihinde kanunlaşmıştır. Dolayısıyla başvurucunun baro levhasına yazılmasına ilişkin olarak TBB tarafından tesis edilen işlemin iptal edilmesi suretiyle özel hayata saygı hakkına gerçekleştirilen müdahalenin şekli anlamda bir kanuna dayandırıldığı söylenebilir. Ancak belirtildiği üzere temel hak ve hürriyetlerin sınırlandırılmasına dayanak gösterilen kanunların şeklen var olması, kanunilik ölçütünün karşılandığının kabulü için tek başına yeterli değildir. Ayrıca kanunun müdahaleye imkân sağlayacak şekilde maddi içeriğinin bulunması, sınırlamanın erişilebilirliğini, öngörülebilirliğini ve kesinliğini içermesi gerekir (bkz. Tamer Mahmutoğlu, § 110).

63. Derece mahkemelerince dayanak olarak gösterilen düzenlemede, kamudaki

görevlerinden çıkarılanların bir daha kamu hizmetinde istihdam edilmeyecekleri, meslek adlarını ve sıfatlarını kullanamayacakları, bu unvan, sıfat ve meslek adlarına bağlı olarak sağlanan haklardan yararlanamayacakları ifade edilmektedir. Ancak başvurucunun avukat unvanını uzman sıfatıyla yerine getirdiği kamu görevi dolayısıyla elde etmediği, kamu görevine girmeden önce de bu unvanının bulunduğu gözönüne alındığında, kamu hizmetine girişi yasaklayan söz konusu düzenlemelerin avukatlık unvanının yeniden kullanılmasına ve serbest şekilde icra edilmesine engel teşkil ettiğini söyleyebilmek güçtür. Ayrıca söz konusu hükmün somut olayda nasıl uygulanabilir olduğu konusunda derece mahkemelerince de herhangi bir açıklama yapılmamıştır (bkz. Tamer Mahmutoğlu, § 111).

64. Öte yandan derece mahkemelerince dayanak kabul edilen 667 sayılı OHAL KHK'sında ve söz konusu KHK'nın kanunlaştığı 6749 sayılı Kanun'da, kamu görevinden çıkarılanlar yönünden "bir daha kamu hizmetinde istihdam edilemezler, doğrudan veya dolaylı olarak görevlendirilemezler" şeklinde bir hüküm yer almaktadır. Derece mahkemelerinin dava konusu işlemi hukuka aykırı bulmalarının temel gerekçelerinden birinin bu düzenlemeye dayandığı anlaşılmaktadır. Derece mahkemelerine göre, kamu hizmeti yönü güçlendirilen avukatlık mesleği idare hukuku anlamında kamu hizmeti veren diğer serbest mesleklerden önemli ve farklı bir konuma taşındığından söz konusu düzenlemelere göre başvurucunun baro levhasına yazılması mümkün değildir (bkz. Tamer Mahmutoğlu, § 112).

65. Müdahalenin dayanağı olarak gösterilen kanun hükmünde yer verilen kamu hizmeti kavramı ve bu kavramın kapsamı yoruma açık ve geniştir. Bu husus yargı kararlarında da vurgulanmaktadır (Danıştay Onuncu Dairesinin 6/2/2002 tarihli ve E.1999/2407, K.2002/347 sayılı kararı). Başta 1136 sayılı Kanun olmak üzere ilgili yasal düzenlemeler dikkate alındığında avukatlığın kamu hizmeti içeren serbest bir meslek olduğu tartışmasızdır. Ayrıca Danıştay ve Anayasa Mahkemesi tarafından verilen kararlarda da avukatlık mesleğinin hem bir kamu hizmeti niteliğinin olduğu hem de serbest meslek yönünün bulunduğu vurgulanmaktadır. Söz konusu kararlarda, sadece yürütülen hizmetin kamu hizmeti olmasından hareketle avukatlığın kamu görevlilerinin tabi olduğu kurallara tabi kılınmasının mesleğin niteliği ve gerekleri ile örtüşmeyeceği, kamu hizmeti olarak kabul edilmiş olsa da serbest avukatlık mesleğinin devlet memuriyeti görev ve hizmetleriyle aynı nitelikte görülemeyeceği ve aynı ölçütlere tabi tutulamayacağı da belirtilmektedir (bkz. Tamer Mahmutoğlu, § 113).

66. Bu bağlamda müdahalenin kanuni bir dayanağının bulunup bulunmadığının belirlenmesi amacıyla kamu hizmeti kapsamında olduğu açık olan avukatlığın istihdam boyutuyla da ele alınması gerekir.

67. Kamu hizmetinde istihdam kavramının kamu görevlilerini kapsadığı konusunda bir tereddüt bulunmamakla birlikte özel hukuk sözleşmeleri ile de kamu hizmetinde istihdam mümkün kılınabilir. Ancak kamu görevlisi olmayan, bir idari sözleşmeyle veya ticari ya da sınai nitelikteki bir özel hukuk sözleşmesiyle kamu hizmetinde çalıştırılmayan ve mesleklerini serbest şekilde icra eden avukatların kamu hizmetinde istihdam edildiklerinin kabulü mümkün değildir. Zira belirtilen durumlar olmadığı müddetçe avukatlık kural olarak kamu hiyerarşisine dâhil olmayan serbest bir meslektir. Serbest avukatlığın devletin namına ve hesabına yapılan bir iş olmaması, serbest avukatların baro levhasına kaydolduktan sonra çalışıp çalışmama ve müvekkillerini seçme konusunda kural olarak bağımsız olmaları, devletten herhangi bir maaş almamaları, gelirlerinin müvekkillerinden aldıkları vekâlet ücretinden oluşması, zorunlu müdafilik veya arabuluculuk gibi görevlendirmeler dışında serbest avukatlara devletin mali olarak bir katkısının bulunmaması, serbest avukatlar

tarafından yapılan iş ve işlemlerin sonuçlarından devletin mali veya hukuki sorumluluğunun bulunmaması, müvekkilleri ile aralarındaki sözleşmeden kaynaklanan tüm haklara kendilerinin sahip olmaları, yükümlülüklere de kendilerinin katlanması bu yöndeki tespit ve vurguları pekiştirmektedir (bkz. Tamer Mahmutoğlu, § 115).

68. Serbest avukatlık mesleğinin anılan nitelikleri ve ilgili düzenlemelerde istihdam edilmeme yasağının söz konusu olduğu dikkate alındığında derece mahkemelerince verilen iptal kararına dayanak olarak gösterilen hükümlerin müdahalenin kanuni dayanağı olarak kabul edilmesi mümkün görünmemektedir. Başka bir anlatımla, somut olayda idari, ticari veya sınai bir sözleşme ile çalıştırılma söz konusu olmadığından başvurucunun baro levhasına yazılması yönünde TBB tarafından tesis edilen işlem, ilgili yasal düzenlemelerde yer alan kamu hizmetinde istihdam edilme yasağı kapsamında kalmamaktadır. Aksine bir yorum ilgili düzenlemelerin yalnızca avukatlık yönünden değil kamu hizmeti kapsamında görülebilecek hekimlik, mühendislik gibi serbest şekilde de icra edilebilen diğer meslekler yönünden uygulanmasına neden olabilir (bkz. Tamer Mahmutoğlu, § 116).

69. Belirtildiği üzere özel hayata saygı hakkına yönelik bir müdahalenin Anayasa'nın öngördüğü güvencelere uygun kabul edilebilmesinin ilk ve temel koşulu müdahalenin kanuni dayanağının bulunmasıdır. Somut olayda ise başvurucunun idari, ticari ya da sınai bir sözleşme kapsamında kamu hizmetinde çalıştırılma durumunun olmadığı, başvurucunun istihdam edilmesinden bahsedilemeyeceği ve serbest avukatlığın bir istihdam ilişkisine dayanmadığı dikkate alındığında, serbest avukatlık faaliyetini kamu hizmetinde istihdam edilme yasağı kabul eden derece mahkemelerince anılan düzenlemelerin keyfîliğe yol açtığı izlenimi oluşturacak şekilde genişletici ve öngörülemez bir yoruma tabi tutulduğu değerlendirilmektedir. Neticede başvurucunun baro levhasına yazılmamasına yönelik olarak gerçekleştirilen müdahalenin kanuni dayanağının bulunmadığı sonucuna varılmıştır.

70. Yukarıda yer verilen tespitler uyarınca başvuruya konu müdahalenin kanunilik koşulunu sağlamadığı anlaşıldığından söz konusu müdahale açısından diğer güvence ölçütlerine riayet edilip edilmediğinin ayrıca değerlendirilmesine gerek görülmemiştir.

71. Açıklanan gerekçelerle başvurucunun Anayasa'nın 20. maddesinde güvence altına alınan özel hayata saygı hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşılmıştır.

d. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

72. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"(1) Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir...

(2) Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

73. Başvurucu; ihlalin tespit edilmesini, yargılamanın yenilenmesine ve lehine tazminata hükmedilmesine karar verilmesini talep etmiştir.

74. Anayasa Mahkemesinin Mehmet Doğan kararında ihlal sonucuna varıldığında ihlalin nasıl ortadan kaldırılacağı hususunda genel ilkeler belirlenmiştir (B. No: 2014/8875, 7/6/2018, [GK]). Mahkeme diğer bir kararında ise bu ilkelerle birlikte ihlal kararının yerine getirilmemesinin sonuçlarına da değinmiş ve bu durumun ihlalin devamı anlamına geleceği gibi ilgili hakkın ikinci kez ihlal edilmesiyle sonuçlanacağına da işaret etmiştir (Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019).

75. Bireysel başvuru kapsamında bir temel hakkın ihlal edildiğine karar verildiği takdirde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırıldığından söz edilebilmesi için temel kural mümkün olduğunca eski hâle getirmenin yani ihlalden önceki duruma dönülmesinin sağlanmasıdır. Bunun için ise öncelikle ihlalin kaynağı belirlenerek devam eden ihlalin durdurulması, ihlale neden olan karar veya işlemin ve bunların yol açtığı sonuçların ortadan kaldırılması, varsa ihlalin sebep olduğu maddi ve manevi zararların giderilmesi, ayrıca bu bağlamda uygun görülen diğer tedbirlerin alınması gerekmektedir (Mehmet Doğan, §§ 55, 57).

76. İhlalin mahkeme kararından kaynaklandığı veya mahkemenin ihlali gideremediği durumlarda Anayasa Mahkemesi, 6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası ile İçtüzük'ün 79. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (a) bendi uyarınca, ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere kararın bir örneğinin ilgili mahkemeye gönderilmesine hükmeder. Anılan yasal düzenleme, usul hukukundaki benzer hukuki kurumlardan farklı olarak, ihlali ortadan kaldırmak amacıyla yeniden yargılama sonucunu doğuran ve bireysel başvuruya özgülenen bir giderim yolunu öngörmektedir. Bu nedenle Anayasa Mahkemesi tarafından ihlal kararına bağlı olarak yeniden yargılama kararı verildiğinde, usul hukukundaki yargılamanın yenilenmesi kurumundan farklı olarak ilgili mahkemenin yeniden yargılama sebebinin varlığını kabul hususunda herhangi bir takdir yetkisi bulunmamaktadır. Dolayısıyla böyle bir karar kendisine ulaşan mahkemenin yasal yükümlülüğü, ilgilinin talebini beklemeksizin Anayasa Mahkemesinin ihlal kararı nedeniyle yeniden yargılama kararı vererek devam eden ihlalin sonuçlarını gidermek üzere gereken işlemleri yerine getirmektir (Mehmet Doğan, §§ 58-59; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), §§ 57-59, 66-67).

77. İncelenen başvuruda, serbest avukatlık mesleğini icra etmekten alıkoyan müdahalenin kanuni bir dayanağının bulunmadığı gerekçesiyle özel hayata saygı hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşılmıştır. Söz konusu ihlalin mevcut düzenlemelerin derece mahkemelerince öngörülemez şekilde yorumlanmasından, dolayısıyla doğrudan derece mahkemelerinin kararlarından kaynaklandığı anlaşılmaktadır.

78. Bu durumda özel hayata saygı hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Yapılacak yeniden yargılama ise bireysel başvuruya özgü düzenleme içeren 6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasına göre ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılmasına yöneliktir. Bu kapsamda yapılması gereken iş yeniden yargılama kararı verilerek Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun şekilde yeni bir karar verilmesinden ibarettir. Bu sebeple kararın bir örneğinin yeniden yargılama yapılmak üzere Mahkemeye gönderilmesine karar verilmesi gerekmektedir.

79. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılamanın yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

80. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 3.000 TL vekâlet ücretinden oluşan yargılama

giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. Özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Anayasa'nın 20. maddesinde güvence altına alınan özel hayata saygı hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Kararın bir örneğinin özel hayata saygı hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Ankara 13. İdare Mahkemesine (E.2017/3463, K.2018/930) GÖNDERİLMESİNE,

E. Başvurucunun tazminat taleplerinin REDDİNE,

F. 3.000 TL vekâlet ücretinden oluşan yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

G. Ödemenin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 14/10/2020 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

KÜBRA SERTKAYA

B. No: 2018/22373 | Karar tarihi: 14.10.2020

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2018/22373

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

KÜBRA SERTKAYA BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2018/22373)

Karar Tarihi: 14/10/2020

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Burhan ÜSTÜN

Hicabi DURSUN

Selahaddin MENTEŞ

Raportör : Tuğba TUNA IŞIK

Başvurucu : Kübra SERTKAYA

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, disiplin cezasına yönelik itirazın idarece zımnen reddi üzerine açılan davanın idari davaya konu olabilecek icrai bir işlem bulunmadığı gerekçesiyle reddedilmesi nedeniyle mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 27/7/2018 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

5. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

A. Başvuruya Konu Dava Süreci

6. Başvurucu, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı (İdare) Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü Kadın Hizmetleri daire başkanı olarak görevini sürdürmekteyken hakkında yürütülen disiplin soruşturması sonucunda 17/6/2016 tarihinde uyarma disiplin cezası ile cezalandırılmıştır.

7. Başvurucu 21/6/2016 tarihinde İdare bünyesindeki Merkez Disiplin Kuruluna uyarma cezasının kaldırılması talebiyle itiraz etmiştir.

8. Başvurucu, itiraz başvurusuna cevap verilmemesi sebebiyle başvurunun 20/8/2016 tarihinde zımnen reddedilmiş sayıldığı gerekçesiyle 13/10/2016 tarihinde uyarma cezasının iptali talebiyle Ankara 15. İdare Mahkemesinde (Mahkeme) dava açmıştır. Mahkeme 31/5/2017 tarihli kararı ile davanın süresinde açılmadığı gerekçesiyle reddine karar vermiştir.

9. Başvurucu, mahkeme kararına karşı Ankara Bölge İdare Mahkemesi 2. İdari Dava Dairesinde (Bölge İdare Mahkemesi) istinaf başvurusunda bulunmuştur. Bölge İdare Mahkemesi 7/11/2017 tarihli kararıyla dava konusu işlemin kesin ve yürütülebilir nitelikte bulunmaması sebebiyle reddedilmesi gerektiğini belirterek istinaf talebinin kabulü ile dosyanın mahkemesine iadesine karar vermiştir. İstinaf gerekçesinde, başvurucunun uyarma cezasına yönelik 14/7/1965 tarihli ve 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun 135. maddesi gereğince yaptığı itirazın dava konusu işlemin kesin ve yürütülebilir olma özelliğini ortadan kaldırdığı, idare tarafından başvurucunun itirazının reddine karar verilmesi durumunda işlemin kesinleşeceği belirtilmiştir. Bölge İdare Mahkemesi itirazın reddine ilişkin kararının başvurucuya tebliğinden itibaren altmış gün içinde dava açılabileceğini vurgulamıştır.

10. Mahkeme 15/2/2018 tarihli kararıyla Bölge İdare Mahkemesi kararında belirtilen gerekçelerle dava konusu işlemin kesin ve yürütülebilir bir işlem niteliğinde bulunmaması sebebiyle davanın reddine karar vermiştir.

11. Başvurucunun Mahkemenin ret kararına karşı yaptığı istinaf başvurusu Bölge İdare Mahkemesinin 31/5/2018 tarihli kararıyla reddedilmiştir.

12. Nihai karar başvurucuya 28/6/2018 tarihinde tebliğ edilmiştir.

13. Başvurucu 27/7/2018 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

B. Üçüncü Kişi M.A. Hakkındaki Yargılama Süreci

14. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü bünyesinde sosyal çalışmacı olarak görev yapan M.A., hakkında yapılan disiplin soruşturması neticesinde kınama cezası ile cezalandırılmıştır. M.A. işlemin iptali talebiyle Ankara 10. İdare Mahkemesinde (10. İdare Mahkemesi) dava açmıştır.

15. 10. İdare Mahkemesi 7/11/2017 tarihli kararıyla dava konusu disiplin işleminin iptaline karar vermiştir.

16. Anılan karara karşı davalı İdare tarafından dava konusu disiplin cezasına itiraz edildiği ancak itirazın sonucu beklenmeden davanın açıldığı, ortada kesinleşmiş bir disiplin cezasının bulunmadığı gerekçesiyle Bölge İdare Mahkemesine istinaf başvurusunda bulunmuştur. Bölge İdare Mahkemesi gerekçesinde M.A. tarafından disiplin cezasına karşı yapılan itirazın davanın 10. İdare Mahkemesi tarafından karar verilmesinden önce neticelendiğinden dava konusu işlemin kesinleştiğini belirtmiştir.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. Ulusal Hukuk

1. İlgili Mevzuat

17. 6/1/1982 tarihli ve 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun "Dilekçeler üzerine ilk inceleme" kenar başlıklı 14. maddesinin ilgili kısmı:

"...

3. Dilekçeler, ...:

d) İdari davaya konu olacak kesin ve yürütülmesi gereken bir işlem olup olmadığı,

...

Yönlerinden sırasıyla incelenir."

18. 2577 sayılı Kanun'un "İlk inceleme üzerine verilecek karar" kenar başlıklı 15. maddesi (1) numaralı fıkrasının ilgili kısmı şöyledir:

"1. Danıştay veya idare ve vergi mahkemelerince yukarıdaki maddenin 3 üncü fıkrasında yazılı hususlarda kanuna aykırılık görülürse, 14 üncü maddenin;

...

b) ... 3/d ve ... bentlerinde yazılı hallerde davanın reddine,

...

Karar verilir."

19. 657 sayılı Kanun'un 135. maddesi şöyledir:

"Disiplin amirleri tarafından verilen uyarma, kınama ve aylıktan kesme cezalarına karşı disiplin kuruluna, kademe ilerlemesinin durdurulması cezasına karşı yüksek disiplin kuruluna itiraz edilebilir.

İtirazda süre, kararın ilgiliye tebliği tarihinden itibaren yedi gündür. Süresi içinde itiraz edilmeyen disiplin cezaları kesinleşir.

İtiraz mercileri, itiraz dilekçesi ile karar ve eklerinin kendilerine intikalinden itibaren otuz gün içinde kararlarını vermek zorundadır.

İtirazın kabulü hâlinde, disiplin amirleri kararı gözden geçirerek verilen cezayı hafifletebilir veya tamamen kaldırabilirler.

Disiplin cezalarına karşı idari yargı yoluna başvurulabilir."

2. Danıştay İçtihadı

20. Danıştay Onikinci Dairesinin 23/12/2013 tarihli ve E.2013/10983, K.2013/12389 sayılı kararı şöyledir:

"...

657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun 135. maddesi ile disiplin amirleri tarafından verilen uyarma, kınama, aylıktan kesme ve kademe ilerlemesinin durdurulması cezalarına karşı yapılacak itiraz ve tabi olacağı süre yönlerinden özel bir düzenleme yapılmıştır. Bu

düzenlemelerin özel niteliğinden dolayı, davacının disiplin cezasına karşı yaptığı itiraza kadar geçen sürenin 2577 sayılı Kanun'un 11. maddesi kapsamında düşünülerek değerlendirilmesine olanak bulunmamaktadır. Çünkü itiraz edilen disiplin cezası, Kanun'un özel hükmü gereği kesinleşmeyecektir. Ancak disiplin cezasına anılan 135. madde kapsamında itiraz edilmesi durumunda idare tarafından verilen cevap üzerine; veya 60 gün içerisinde cevap verilmemesi durumunda zımni ret işlemi üzerine dava açma süresi bakımından, 657 sayılı Kanun'da hüküm bulunmaması nedeniyle, 2577 sayılı Kanun'un 11. maddesi uygulanarak, (idarece cevap verilmesi üzerine veya cevap verilmemesi durumunda, 60 günlük zımni ret işleminden sonra) 60 günlük dava açma süresi işlemeye başlayacaktır.

Öte yandan, 657 sayılı Kanun'un 135. maddesinde idareye tanınan 30 günlük cevap verme süresi, idarenin iç işleyişine ilişkin olup, zımni reddin 60 gün içerisinde idarece cevap verilmemesi üzerine oluşacağı da açıktır.

..."

21. Danıştay Onikinci Dairesinin 31/1/2019 tarihli ve E.2016/9998, K.2019/549 sayılı kararı şöyledir:

"...

Davacının aylıktan kesme cezası ile cezalandırılmasına ilişkin dava konusu işlemin kesin ve yürütülmesi zorunlu bir işlem niteliğinin, davacının süresi içinde 657 sayılı Kanun'un 135. maddesi uyarınca yaptığı itiraz nedeniyle ortadan kalktığı, davacının cezalandırılmasına ilişkin işlemin, ancak davalı idarenin yetkili Disiplin Kurulu'nun "ret" niteliğinde "olumsuz" kararının davacıya tebliği ile kesinleşeceği ve olumsuz işlem niteliğinde ret kararının davacıya tebliği üzerine 60 gün içinde dava açabileceği hususları dikkate alındığında; dava konusu işlemin davacının itirazı nedeniyle kesin ve yürütülebilir nitelikte, tek başına hukuksal etkileri olan bir işlem olarak kabulüne olanak bulunmadığından, davanın incelenmeksizin reddi gerekirken Mahkemece uyuşmazlığın esasına girilerek verilen davanın reddine dair kararda hukuki isabet görülmemiştir.

..."

22. Danıştay Onikinci Dairesinin 10/4/2019 tarihli ve E.2016/2600, K.2019/2650 sayılı kararı şöyledir:

"...

Dosyanın incelenmesinden, davacının Araklı Halk Eğitim Merkezi'nde müdür yardımcısı olarak görev yaptığı dönemde İlçe Milli Eğitim Müdürüne hakaret ettiği iddiasıyla hakkında başlatılan soruşturma sonucunda getirilen öneri doğrultusunda, Milli Eğitim Bakanlığı Yüksek Disiplin Kurulu'nun 19/3/2015 tarih ve 2015/5 sayılı kararı ile, 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun 125/D-(l) maddesi uyarınca “bir yıl kademe ilerlemesinin durdurulması cezası'' ile cezalandırılmasına karar verildiği, davacı tarafından söz konusu kararın kaldırılması talebiyle süresi içinde itiraz dilekçesi verildiği, ancak itirazı hakkında henüz karar verilmemişken 5/6/2015 tarihinde itiraza konu işlemin iptali istemiyle bakılmakta olan davanın açıldığı, dava devam ederken, Milli Eğitim Bakanlığı Yüksek Disiplin Kurulu'nun 21/7/2015 tarih ve 7395391 sayılı kararı ile davacının itirazının kabulüne karar verildiği görülmüştür.

...

657 sayılı Kanun'un 135. maddesinde yer alan disiplin cezalarına itiraz, itiraz merci ve itirazın tâbi olacağı süre yönlerinden ''özel'' bir düzenleme yapılmış ve söz konusu disiplin cezalarının usule ve yasaya aykırı olduğu iddiasıyla, yasal süresi içerisinde doğrudan doğruya dava açmak veya yetkili merciye itirazda bulunmak seçenekleri tanınmıştır.

657 sayılı Kanun'un 135. maddesinde yer alan ''özel'' düzenleme gereği, maddede belirtilen cezalara karşı idari aşamada tanınan itiraz hakkının kullanılmasının tercih edilmesi halinde, itiraz mercileri tarafından değerlendirme yapılarak tesis edilen işlemin cezalar hakkında nihai işlem niteliğinde olduğu, söz konusu maddede itiraz mercilerinin, itiraz dilekçesi ile karar ve eklerinin kendilerine intikalinden itibaren otuz gün içinde kararlarını vermek zorunda oldukları yolundaki düzenleme uyarınca, itiraz mercileri tarafından itiraz dilekçesi incelenmek suretiyle bir değerlendirme yapılmaması halinde ise ceza kesinleşmeyecek, uygulanabilirlik özelliği taşımayacaktır.

Bakılan olayda, davacı tarafından, dava konusu kademe ilerlemesinin durdurulması cezası ile cezalandırılmasına ilişkin disiplin kurulu kararına süresi içinde itiraz edildiği, bu nedenle itiraza konu disiplin cezasının kesinleşmediği, bu cezanın yetkili Yüksek Disiplin Kurulu'nun 'ret' niteliğinde 'olumsuz' kararının davacıya tebliği ile kesinleşeceği ve olumsuz işlem niteliğinde ret kararının davacıya tebliği üzerine 60 gün içinde dava açılabileceği hususları dikkate alındığında; dava konusu işlemin davacının itirazı nedeniyle kesin ve yürütülebilir nitelikte, tek başına hukuksal etkileri olan bir işlem olarak kabulüne olanak bulunmadığından, davanın incelenmeksizin reddi gerekirken mahkemece uyuşmazlığın esasının incelenmesi suretiyle verilen davanın reddine ilişkin kararda hukuki isabet görülmemiştir.

..."

23. Danıştay Beşinci Dairesinin 26/12/2017 tarihli ve E.2016/24958, K.2017/24936 sayılı kararı şöyledir:

"...

657 sayılı Kanunu'nun 135. maddesinde yer alan ''özel'' düzenleme gereği, maddede belirtilen cezalara karşı idari aşamada tanınan itiraz hakkının kullanılmasının tercih edilmesi halinde, itiraz mercileri tarafından değerlendirme yapılarak tesis edilen işlemin, cezalar hakkında nihai işlem niteliğinde olduğu ve bu nihai işlemin, tebliğ tarihini izleyen 60 günlük süre içinde dava konusu edilebileceği açık olup; söz konusu maddede itiraz mercilerinin, itiraz dilekçesi ile karar ve eklerinin kendilerine intikalinden itibaren otuz gün içinde kararlarını vermek zorunda oldukları yolundaki düzenleme uyarınca itiraz mercileri tarafından itiraz dilekçesi incelenmek suretiyle bir değerlendirme yapılmaması halinde ise ceza kesinleşmeyecek, uygulanabilirlik özelliği taşımayacaktır."

24. Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulunun 23/5/2019 tarihli E.2018/2451, K.2019/2669 sayılı kararı şöyledir:

"...

Daire kararında da belirtildiği üzere, TCDD Personel Yönetmeliği'nin 124. maddesiyle, disiplin cezalarına karşı itirazın tabi olacağı süre yönünden özel bir düzenleme getirilmiş, davacı da kendisine verilen cezaya karşı bu özel düzenlemenin öngördüğü 7 günlük süre içerisinde itirazda bulunmuş olup, cezanın, itiraz başvurusunun sonuçlandırılması ile kesinleşeceğinin kabulü gerekir.

Bu durumda; uyuşmazlıkta, idarece itirazın sonuçlandırılmasıyla disiplin cezası kesinleşmiş olup, dava açma süresi de, cezanın kesinleşmesine yol açacak olan itirazın reddine dair kararın tebliği tarihinden itibaren başlatılacağından, bu tarihten itibaren altmış gün içinde açılan davada süre aşımı bulunmamaktadır.

..."

B. Uluslararası Hukuk

1. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi

25. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) 6. maddesinin (1) numaralı fıkrasının ilgili kısmı şöyledir:

"Herkes davasının, medeni hak ve yükümlülükleriyle ilgili uyuşmazlıklar ... konusunda karar verecek olan,... bir mahkeme tarafından ... görülmesini isteme hakkına sahiptir..."

2. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi İçtihadı

26. İlgili Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) içtihadı için bkz. Ali Diren, B. No: 2015/13108, 18/4/2018, §§ 26-28.

V. İNCELEME VE GEREKÇE

27. Mahkemenin 14/10/2020 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

28. Başvurucu 2577 sayılı Kanun'un 11. maddesi kapsamında davayı açtığı, disiplin cezasına yaptığı itirazın itiraz tarihinden itibaren altmış gün içinde İdare tarafından cevap verilmemesi sebebiyle zımnen reddedilmiş olduğu, Danıştay içtihatlarının da bu yönde olduğu, kendisi ile aynı durumda olan M.A. tarafından açılan davanın esastan incelenmek suretiyle karar verildiği gerekçeleriyle adil yargılanma hakkı ve eşitlik ilkesinin ihlal edildiğini ileri sürmektedir.

B. Değerlendirme

29. Anayasa'nın iddianın değerlendirilmesinde dayanak alınacak "Hak arama hürriyeti" kenar başlıklı 36. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir."

30. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Başvurucunun diğer haklarla bağlantı kurarak ileri sürdüğü iddialarının adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkı yönünden incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

31. Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü fıkrası ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 45. maddesinin (1) numaralı fıkrasına göre Anayasa Mahkemesine yapılan bir bireysel başvurunun esasının incelenebilmesi için kamu gücü tarafından müdahale edildiği iddia edilen hakkın Anayasa'da güvence altına alınmış olmasının yanı sıra Sözleşme ve Türkiye'nin taraf olduğu ek protokollerinin kapsamına da girmesi gerekir. Bir başka ifadeyle Anayasa ve Sözleşme'nin

ortak koruma alanı dışında kalan bir hak ihlali iddiasını içeren başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi mümkün değildir (Onurhan Solmaz, B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18).

32. Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrasında; herkesin yargı organlarına davacı ve davalı olarak başvurabilme, bunun doğal sonucu olarak da iddiada bulunma, savunma ve adil yargılanma hakkı güvence altına alınmıştır. 3/10/2001 tarihli ve 4709 sayılı Kanun'un Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrasına adil yargılanma ibaresinin eklenmesine ilişkin 14. maddesinin gerekçesinde "değişiklikle Türkiye Cumhuriyeti'nin taraf olduğu uluslararası sözleşmelerce de güvence altına alınmış olan adil yargılama hakkı[nın] metne dahil" edildiği belirtilmiştir. Dolayısıyla Anayasa'nın 36. maddesine söz konusu ibarenin eklenmesinin amacının Sözleşme'de düzenlenen adil yargılanma hakkını anayasal güvence altına almak olduğu anlaşılmaktadır (Yaşar Çoban [GK], B. No: 2014/6673, 25/7/2017, § 54). Bu itibarla Anayasa'da güvence altına alınan adil yargılanma hakkının kapsam ve içeriği belirlenirken Sözleşme'nin "Adil yargılanma hakkı" kenar başlıklı 6. maddesinin ve buna ilişkin AİHM içtihadının da gözönünde bulundurulması gerekir (Onurhan Solmaz, § 22).

33. Sözleşme, bir kişinin sahip olduğunu ileri sürebileceği tüm hak ve yükümlülükler bakımından adil yargılanma hakkını güvenceye almamaktadır. Sözleşme'nin adil yargılanma hakkını düzenleyen 6. maddesinde adil yargılanmaya ilişkin hak ve ilkelerin medeni hak ve yükümlülükler ile ilgili uyuşmazlıkların ve bir suç isnadının esasının karara bağlanması esnasında geçerli olduğu belirtilerek hakkın kapsamı bu konularla sınırlandırılmıştır. Hak arama hürriyetinin ihlal edildiği gerekçesiyle bireysel başvuruda bulunabilmek için ya başvurucunun medeni hak ve yükümlülükleriyle ilgili bir uyuşmazlığın tarafı olması ya da başvurucuya yönelik bir suç isnadının esası hakkında karar verilmiş olması gerektiği anlaşılmaktadır. Dolayısıyla bahsedilen hâller dışında kalan adil yargılanma hakkının ihlali iddiasına dayanan başvurular Anayasa ve Sözleşme'nin ortak koruma alanı kapsamı dışında kalacağından bireysel başvuruya konu olamaz (Onurhan Solmaz, § 23).

34. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı suç isnadına bağlı yargılamaların yanında bir kimsenin medeni hak ve yükümlülüklerinin karara bağlanmasıyla ilgili yargılamalarda da uygulanır. Anayasa'nın 36. maddesinin (1) numaralı fıkrasının medeni meselelerde uygulanabilmesi için ortada hukuk düzeni tarafından kişiye tanınmış veya en azından savunulabilir temeli bulunan bir hakkın bulunması gerekir. Bu hakkın Anayasa'da doğrudan veya dolaylı olarak tanımlanan ve güvence altına alınan bir hakka ilişkin olması zorunlu değildir. Bu bakımdan kanunla kişilere tanınan hak ve ayrıcalıklar da -mahkemelerde ileri sürülebilmesi koşuluyla- Anayasa'nın 36. maddesi bağlamında hak kavramına dâhildir. İkinci olarak bu hakla ilgili olarak ilgili kişinin menfaatini etkileyen bir uyuşmazlık mevcut olmalıdır. Öte yandan bu uyuşmazlık ihtilaf konusu hakkın tespiti ve bu haktan yararlanılması bakımından belirleyici bir nitelik arz etmelidir (Mehmet Güçlü ve Ramazan Erdem, B. No: 2015/7942, 28/5/2019, § 28).

35. Anayasa Mahkemesi, Sözleşme'nin 6. maddesinin (1) numaralı fıkrasının medeni hak ve yükümlülüklerin karara bağlanmasıyla ilgili bir yargılama usulünde uygulanabilmesi için öncelikle ortada bir uyuşmazlığın bulunması gerektiğini belirterek AİHM ile benzer ilkeleri benimsemiştir (İsmail Taşpınar, B. No: 2013/3912, 6/2/2014, § 21).

36. Bireysel başvuruya konu olayda, idari işlemin iptali istemiyle açılan davanın ortada idari davaya konu olabilecek nitelikte bir işlem bulunmadığı gerekçesiyle reddedildiği görülmektedir.

37. 2577 sayılı Kanun hükümlerine göre icrailik niteliği taşımayan işlemler idari davaya konu edilememekte ve bu nitelikteki işlemlere karşı açılan davaların esas incelemesine geçilmeksizin usulden reddedilmesi öngörülmektedir. Yerleşik idari yargı içtihadında; ilgilisi üzerinde herhangi bir etki göstermeyen, bir başka ifadeyle hukuksal sonuç doğurmayan idari işlemlerin icrailik niteliği taşımadığı kabul edilmektedir (bkz. § 22). Bu itibarla söz konusu idari işlemlerin esasen herhangi bir uyuşmazlığa sebebiyet verme imkân ve kabiliyeti bulunmayan nitelikte işlemler olduğu söylenebilir (Ali Diren, § 40).

38. Hâl böyle olunca somut olayda bir uyuşmazlığın bulunup bulunmadığının ortaya konulması, Sözleşme'nin 6. maddesinin uygulanabilirliğinin tespiti bakımından önem arz etmektedir.

39. Bir idari işlemin icrailik niteliği taşıyıp taşımadığı yönündeki değerlendirmeden hareketle dava konusu edilip edilemeyeceğinin bu hususta ki kanun hükmünü uygulayacak olan idari yargı mercii tarafından tespit edileceği açıktır. Bununla birlikte ilgili kanun hükmünü uygulayan yargı merciinin idari işlemin dava konusu edilemeyeceği yönünde bir tespit ve değerlendirmede bulunmuş olması tek başına ve her zaman ortada bir uyuşmazlığın bulunmadığı sonucuna ulaşılması için yeterli değildir. Bireysel başvuru kapsamında yapılan incelemelerde Sözleşme'nin 6. maddesinin uygulanabilirliğinin tespiti için aynı mahiyetteki idari işlemlere ilişkin olarak iç hukukta kabul görmüş bir uyuşmazlık olgusu bulunup bulunmadığının da değerlendirilmesi gerekir. Bu değerlendirmenin yapılmasında ise yerel mahkemelerce aynı mahiyetteki idari işlemlerin dava konusu edilebileceğinin kabul edilmesi ve bu tip işlemlerden doğan uyuşmazlıkların esasının incelenmesi önemli bir ölçüttür. Özellikle içtihat mahkemesi olan Danıştayın yorum ve uygulamalarının bu hususta belirleyici bir role sahip olduğu söylenebilir (Ali Diren, §42).

40. Başvurucu, disiplin cezasına karşı süresinde yaptığı itiraza İdare tarafından altmış gün içinde cevap verilmemiş olması sebebiyle Danıştay içtihadına göre (bkz. § 20) başvurunun zımnen reddedilmiş sayılması gerektiğinden davanın esasına girilerek karar verilmesi gerektiğini ileri sürmüştür. Danıştay Onikinci Dairesince itirazın İdare tarafından cevaplandırılmaması sebebiyle zımnen reddedilmiş sayılacağına ilişkin içtihattan dönülmüş olduğu (bkz. §§ 21, 22) ve aynı Daire tarafından kararın istikrarlı bir şekilde uygulandığı görülmektedir. Anılan içtihatlara göre 657 sayılı Kanun'un 135. maddesinde disiplin cezalarına yapılan itirazın disiplin cezası işleminin kesinleşmesini engellediği, söz konusu işlemin İdarenin yetkili Disiplin Kurulu tarafından reddedilmesi üzerine kesinleşeceği, ret kararının ilgilisine tebliği üzerine altmış gün içinde davanın açılabileceği ifade edilmektedir. Daire itiraz edilen kararların kesin ve yürütülebilir nitelikte olmadığını, tek başına hukuksal etkileri bulunmadığını belirtmektedir.

41. Bu durumda Danıştay Onikinci Dairesinin istikrarlı son içtihadına göre kamu görevlilerinin haklarında tesis edilen disiplin cezalarına itiraz etmeleri üzerine İdare tarafından karar verilmemesi durumunda kesin ve icrai niteliği bulunan bir işlem bulunmaması sebebiyle idari davaya konu edilemeyeceğinin kabul edildiği ve bu nitelikteki işlemlerden doğan uyuşmazlıkların esasının incelenmediği görülmektedir.

42. Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulu ve Danıştay Beşinci Dairesi içtihatlarında da görüldüğü (§§ 23, 24) üzere disiplin cezalarına itiraz üzerine cevap verilmeyen hâllerde dava konusu işlemin uygulanabilirliğinin bulunmadığı değerlendirilmektedir. Yargısal içtihatlarda uyuşmazlık bulunmadığına ilişkin tespitlerin yanı sıra başvurucunun uyarı cezasına karşı yaptığı itiraza İdare tarafından cevap verilmemesine rağmen söz konusu cezanın kendisine

uygulandığı, başka deyişle kesin ve uygulanabilir nitelikte bir etkisini gösterdiği konusunda iddiası bulunmamaktadır.

43. Başvurucunun kendisi ile aynı durumda bulunan M.A. hakkında 10. İdare Mahkemesi tarafından davanın esasına girilmek suretiyle karar verildiğine yönelik iddiasına gelince yargılamanın devamı sırasında M.A. tarafından yapılan itirazının reddedildiğinin tespit edilmesi üzerine Bölge İdare Mahkemesi tarafından davaya konu işlemin kesinleştiği değerlendirilmiştir. Başvurucunun istinaf başvurusunda ve bireysel başvuru formunda yargılama aşamasında benzer yönde bir karar (itirazın reddedilmesine ilişkin bir karar verildiği yönünde) bulunduğuna ilişkin beyanı görülememiştir.

44. Bu durumda somut başvuruda iç hukukta en azından savunulabilir bir biçimde dava konusu edilebilir olduğu ileri sürülebilecek bir uyuşmazlığın bulunduğu sonucuna varılamadığından ihlal iddialarının konusunun Anayasa ve Sözleşme'nin ortak koruma alanının kapsamında yer almadığı değerlendirilmiştir.

45. Açıklanan gerekçelerle başvurunun diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin konu bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın konu bakımından yetkisizlik nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 14/10/2020 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

İHSAN MURAT DÜZ

B. No: 2018/26178 | Karar tarihi: 14.10.2020

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2018/26178

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

İHSAN MURAT DÜZ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2018/26178)

Karar Tarihi: 14/10/2020

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Burhan ÜSTÜN

Hicabi DURSUN

Selahaddin MENTEŞ

Raportör : Tuğba TUNA IŞIK

Başvurucu : İhsan Murat DÜZ

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, istinaf kararına karşı temyiz yolunun kapalı olması nedeniyle hükmün denetlenmesini talep etme hakkının; hakkaniyete aykırı karar verilmesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 17/8/2018 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık görüşünü bildirmiştir.

6. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı süresinde beyanda bulunmuştur.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

8. Başvurucu 8/2/2012 tarihinde Hakkari'nin Yüksekova ilçesi F. İlköğretim Okuluna aday öğretmen olarak atanmıştır. 8/2/2013 tarihinde adaylığı kaldırılan başvurucunun 6/9/2013 tarihinde eş özrüne dayalı olarak Nevşehir'in Ürgüp ilçesi M. Ortaokuluna naklen ataması yapılmıştır.

9. Başvurucunun kademe ilerlemesinin hesaplanmasında F. İlköğretim Okulunda çalıştığı sürelerin 14/7/1965 tarihli ve 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun 64. maddesinin üçüncü fıkrasında düzenlenen kalkınmada birinci derecede öncelikli yörelerde fiilen çalışılarak geçirilen her iki yıl için bir kademe ilerlemesi verilmesi talebiyle yaptığı başvuru Ürgüp Kaymakamlığı İlçe Millî Eğitim Müdürlüğü (İdare) tarafından reddedilmiştir.

10. Başvurucu, İdarenin ret işleminin iptali talebiyle Kayseri 1. İdare Mahkemesinde (Mahkeme) dava açmıştır. Mahkeme 7/9/2017 tarihli kararıyla mevzuata göre adaylıkta geçirilen sürelerin kademe ilerlemesinde esas alınacak olan hizmet süresinin hesabında dikkate alınmayacağına ilişkin bir sınırlama bulunmadığı gerekçesiyle işlemin iptaline karar vermiştir.

11. İdare, Mahkeme kararına karşı Ankara Bölge İdare Mahkemesi İkinci Dava Dairesine (Bölge İdare Mahkemesi) istinaf başvurusunda bulunmuştur. Bölge İdare Mahkemesi 31/5/2018 tarihli kararıyla istinaf talebini kabul etmiş ve davanın reddine kesin olmak üzere karar vermiştir. Karar gerekçesinde; kalkınmada öncelikli yerlerde bulunanlara belirli şartlarda kademe ilerlemesi verilmesini düzenleyen 657 sayılı Kanun'un 64. maddesinin aynı Kanun'un atanan memurlara ilişkin düzenlemenin yer aldığı 72. maddesine gönderme yaptığı, bu nedenle 64. maddenin ancak yer değiştirme suretiyle atananlara uygulanabileceği belirtilmiştir.

12. Başvurucu 17/8/2018 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

13. Mahkemenin 14/10/2020 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Hükmün Denetlenmesini Talep Etme Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

14. Başvurucu; Mahkeme tarafından davanın kabulüne karar verilmesine rağmen istinaf incelemesi sonucunda Bölge İdare Mahkemesi tarafından davanın reddine kesin olmak üzere karar verildiğini, temyiz hakkının verilmemesi sebebiyle hak arama hürriyetinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

15. Bakanlık görüşünde; yargılamaların kaç dereceli yapılacağı ile ilgili olarak devletlerin takdir hakkına sahip olduğu, 1/6/1982 tarihli ve 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun somut olaya ilişkin iki dereceli yargılama yapılmasını düzenlediği ve yargılamanın da bu düzenlemeye göre yapıldığı belirtilmiştir. Bakanlık ayrıca iki dereceli yargılanma hakkının medeni hak ve yükümlülüğe ilişkin şikâyetler bakımından zorunlu olmadığını ifade etmiştir.

16. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı cevabında başvuru formunda dile getirdiği

hususları tekrar etmiştir.

2. Değerlendirme

17. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Başvurucunun şikâyetlerinin özünün aleyhine karar veren Bölge İdare Mahkemesi kararının temyiz yolunun kapalı olması sebebiyle söz konusu hükmün denetlenememesine ilişkin olması sebebiyle iddianın hükmün denetlenmesini talep etme hakkı kapsamında incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

18. Anayasa Mahkemesine yapılan bir bireysel başvurunun esasının incelenebilmesi için kamu gücü tarafından ihlal edildiği iddia edilen hakkın Anayasa'da güvence altına alınmış olmasının yanı sıra Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) ve Türkiye'nin taraf olduğu ek protokollerin kapsamına da girmesi gerekir. Bir başka ifadeyle Anayasa ve Sözleşme'nin ortak koruma alanı dışında kalan bir hak ihlali iddiasını içeren başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi mümkün değildir (Onurhan Solmaz, B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18).

19. Anayasa Mahkemesi Ömer Şanlı (B. No: 2015/7304, 22/1/2019) başvurusuna ilişkin kararında hükmün denetlenmesini talep etme hakkının Anayasa'da güvence altına alınmış olmakla birlikte Sözleşme ve ülkemizin taraf olduğu ek protokoller, medeni hak yükümlülüklere ilişkin yargılama süreçleri (hukuk yargısı ile idari yargı alanı) yönünden söz konusu hakka dair bir güvence içermediğini belirtmiştir. Dolayısıyla medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlıklar yönünden hükmün denetlenmesini talep etme hakkının Anayasa ve Sözleşme'nin ortak koruma alanının dışında kaldığı, bu nedenle anılan hakka dair bir ihlal iddiasının incelenebilmesi için yargılamanın ceza hukuku alanına ilişkin olması gerektiği vurgulanmıştır. Ayrıca kararda, bir yaptırımın veya hukuki bir tasarrufun/işlemin hangi koşullarla suç isnadı niteliğinde sayılıp suç ve cezalara ilişkin güvenceler kapsamında değerlendirilebileceği Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) ve Anayasa Mahkemesi kararlarında açıkça ifade edildiği belirtilmiştir (Engel ve diğerleri/Hollanda [GK], B. No: 5100/71, 5101/71, 5102/71, 5354/72, 5370/72, 8/6/1976; Benham/Birleşik Krallık [BD], B. No: 19380/92, 10/6/1996; Anayasa Mahkemesi kararları için bkz. D.M.Ç, B. No: 2014/16941, 24/1/2018; B.Y.Ç., B. No: 2013/4554, 15/12/2015; Selçuk Özbölük, B. No: 2015/7206, 14/11/2018).

20. Sözleşme'ye ek 7 No.lu Protokol'ün 2. maddesinde cezai konularda iki dereceli yargılanma hakkı tanınmış olup başvuru konusu edilen sürecin ceza yargılamasına ilişkin olmadığı açıktır.

21. Somut bireysel başvuruya konu yargılama sürecinin suç ve cezalara ilişkin güvenceler kapsamında değerlendirilebilecek şekilde ceza yargılamasına veya bir suç isnadına ilişkin bulunmadığı açıktır.

22. Bu hâle göre başvuru dilekçesinde ifade edilen Bölge İdare Mahkemesi kararına yönelik hükmün denetlenmesini talep etme hakkı Anayasa ve Sözleşme'nin, Türkiye'nin taraf olduğu ek protokollerin ortak koruma alanı kapsamı dışında kaldığından bu hakka ilişkin ihlal iddiasının incelenmesi Anayasa Mahkemesinin konu bakımından yetkisi dışında bulunmaktadır.

23. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin konu bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez olduğuna

karar verilmesi gerekir.

B. Hakkaniyete Uygun Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları

24. Başvurucu; aday memura özlük haklarının bir kısmının verilip bir kısmının verilmemesinin eşitlik hakkına aykırı olduğunu, Yüksekova'da zor şartlarda çalışmasına rağmen kademe ilerlemesinin her iki yıla bir kademe şeklinde verilmemesinin çalışma hakkını ihlal ettiğini ileri sürmüştür.

25. Bakanlık, söz konusu iddia hakkında görüş bildirmemiştir.

2. Değerlendirme

26. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, § 16). Başvurucunun şikâyetinin yargılama sonucunda verilen kararın hukuka aykırılığına ilişkin olması sebebiyle iddianın hakkaniyete uygun yargılanma hakkı kapsamında incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

27. Anayasa’nın 148. maddesinin dördüncü fıkrasında, kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin şikâyetlerin bireysel başvuruda incelenemeyeceği belirtilmiştir. Bu kapsamda ilke olarak mahkemeler önünde dava konusu yapılmış maddi olay ve olguların kanıtlanması, delillerin değerlendirilmesi, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması ile uyuşmazlıkla ilgili varılan sonucun adil olup olmaması bireysel başvuru konusu olamaz. Ancak bireysel başvuru kapsamındaki hak ve özgürlüklere müdahale teşkil eden, bariz takdir hatası veya açık bir keyfîlik içeren yorum, uygulama ve sonuçlar Anayasa Mahkemesinin denetim yetkisi kapsamındadır (Ahmet Sağlam, B. No: 2013/3351, 18/9/2013, § 42).

28. Başvurucu tarafından ileri sürülen iddiaların derece mahkemeleri tarafından 657 sayılı Kanun'da kademe ilerlemesine ilişkin düzenlenen maddenin yorumuna ilişkin olduğu, mahkeme kararlarında bariz takdir hatası veya açık bir keyfîlik oluşturan bir hususun da bulunmadığı dikkate alındığında ihlal iddialarının kanun yolu şikâyeti niteliğinde olduğu anlaşılmaktadır.

29. Açıklanan gerekçelerle başvurunun diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Hükmün denetlenmesini talep etme hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın konu bakımından yetkisizlik nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 14/10/2020 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

BAHRİ ÖZARSLAN VE DİĞERLERİ

B. No: 2018/27745 | Karar tarihi: 14.10.2020

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2018/27745

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

BAHRİ ÖZARSLAN VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2018/27745)

Karar Tarihi: 14/10/2020

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Burhan ÜSTÜN

Hicabi DURSUN

Selahaddin MENTEŞ

Raportör : Eren Can BENAKAY

Başvurucular : 1. Bahri ÖZARSLAN

2. Bülent Celal Cem DEMİRAĞ

3. Cihangir DEMİRAĞ

4. Dilek TİREL

5. Gamze ÇINAR

6. Nadim ALTUNBULAK

Başvurucular Vekili : Av. Hülya SARSICIOĞLU

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru; imar planında taşınmazın önce kamu hizmeti alanına ayrılması, sonra da imar durumunun özel sağlık alanı olarak belirlenmesi nedenleriyle mülkiyet hakkının, yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle de makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 13/9/2018 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 71. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca başvurunun içtihadın oluştuğu alana ilişkin olduğu değerlendirilerek Bakanlık cevabı beklenmeden incelenmesine karar verilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

8. Başvurucular Çankaya ilçesi, Çukurca Mahallesi'ndeki taşınmazda hissedardır. İmar planında taşınmaz sağlık alanı vasfıyla kamu hizmeti alanına ayrılmıştır. Taşınmazın kamulaştırılması istemiyle Ankara Büyükşehir Belediyesine (Belediye) başvurulmuş fakat bu yoldan bir sonuç elde edilememiştir.

9. İmar planında kamu hizmeti alanına ayrılan taşınmazın rayiç bedelinin ödenmesi istemiyle Belediye aleyhine 2/5/2011 tarihinde kamulaştırmasız el atma nedeniyle tazminat davası açılmıştır.

10. Belediye tarafından 9/1/2013 tarihinde onaylanan imar planı değişikliğiyle taşınmazın vasfı özel sağlık alanı olarak değiştirilmiştir.

11. Ankara 22. Asliye Hukuk Mahkemesi tarafından 25/12/2013 tarihinde yargı yolu nedeni ile görev yönünden dava dilekçeleri reddedilmiştir. Kararda fiilî el atmanın bulunmadığı hâllerde tazminat istemini içerir davalara bakma görevinin idari yargıda olduğu ifade edilmiştir.

12. Başvurucular 3/3/2014 tarihinde kararı temyiz etmiştir.

13. Yargıtay 5. Hukuk Dairesi 23/10/2014 tarihinde temyiz talebini reddetmiştir.

14. Başvurucular, görev yönünden reddedilen davalarını 23/12/2014 tarihinde idare mahkemesinde açmıştır.

15. Ankara 7. İdare Mahkemesi (Mahkeme) 22/12/2016 tarihinde davanın esası hakkında karar verilmesine yer olmadığı şeklinde karar vermiştir. Kararda 7/9/2016 tarihinde yürürlüğe giren 20/8/2016 tarihli ve 6745 sayılı Kanun'la 4/11/1983 tarihli ve 2942 sayılı Kamulaştırma Kanunu'na birtakım hükümler eklendiği vurgulanmıştır. Bu bağlamda uygulama imar planlarında umumi hizmetlere ve resmî kurumlara ayrılan taşınmazların kamulaştırılması için öngörülen beş yıllık sürenin 2942 sayılı Kanun'a eklenen geçici 11. madde gereğince bu maddenin yürürlüğe girdiği tarihten itibaren başlayacağı ve bu maddenin yürürlüğe girdiği tarihten önce açılan ancak henüz karara bağlanmayan veya kararı kesinleşmeyen davalara da bu madde hükümlerinin uygulanacağı belirtilmiştir.

16. Başvurucular karara karşı 28/3/2017 tarihinde istinaf yoluna başvurmuştur.

17. Ankara Bölge İdare Mahkemesi (Bölge İdare Mahkemesi) 5. İdari Dava Dairesi 31/10/2017 tarihinde mahkeme kararını kaldırarak davayı reddetmiştir. Kararda, imar

planında 9/1/2013 tarihinde yapılan değişiklikle taşınmazın sağlık alanı statüsünden çıkarılarak özel sağlık tesis alanı olarak belirlendiği belirtilmiştir. Yapılan değişiklikle taşınmazın özel kullanım vasfında olması nedeniyle kamulaştırma işlemine konu olamayacağı ifade edilmiştir.

18. Başvurucular 24/1/2018 tarihinde kararı temyiz etmiştir.

19. Danıştay Altıncı Dairesinin 11/6/2018 tarihli kararıyla Bölge İdare Mahkemesinin kararı esas yönünden onanmış, yargılama gideri ve vekâlet ücreti yönünden bozulmuştur.

20. Başvurucular 13/9/2018 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

21. Mahkemenin 14/10/2020 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Mülkiyet Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucuların İddiaları

22. Başvurucular; imar planında taşınmazın kamu hizmeti alanına ayrılmasının mülkiyet hakkına müdahale teşkil ettiğini, bu müdahale sebebiyle taşınmazı dilediği gibi kullanamadıklarını belirterek mülkiyet hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

2. Değerlendirme

23. Anayasa Mahkemesi, aynı konu ile ilgili şikâyetleri daha önce incelemiş ve uygulanacak ilkeleri ortaya koymuştur (Orhan Sütlü, B. No: 2017/31564, 25/12/2018, §§ 15-43).

24. Orhan Sütlü kararında imar uygulamasına konu edilen taşınmazın başvurucu adına tapuda kayıtlı olması dolayısıyla Anayasa'nın 35. maddesi bağlamında mülk teşkil ettiği belirtilmiştir (Orhan Sütlü, § 21). Uygulama imar planında kamu hizmeti alanı olarak ayrılan taşınmazın daha sonradan yapılan imar planı değişikliğiyle imar durumunun özel sağlık alanı olarak belirlenmesinin de başvurucu mülk sahibinin taşınmazı ancak bu imar durumuyla sınırlı olarak kullanabilmesine yol açtığından mülkiyet hakkına müdahale teşkil ettiği kabul edilmiştir. İmar uygulaması yoluyla gerçekleştirilen müdahalenin, mülkiyetin kamu yararına kullanılmasının kontrolü veya düzenlenmesi kapsamında incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir (Orhan Sütlü, §§ 22-25).

25. Anayasa Mahkemesince 3/5/1985 tarihli ve 3194 sayılı İmar Kanunu hükümlerine dayalı olan müdahalenin kanunilik ölçütünü taşıdığı değerlendirilmiş, ayrıca arazi ve arsaların düzenlemesi sırasında taşınmazın imar durumunun belirlenmesi yönündeki müdahalenin kamu yararına dayalı meşru bir amacının bulunduğu açıklanmıştır (Orhan Sütlü, §§ 28-31). Ölçülülük yönünden yapılan değerlendirmede ise uyuşmazlığa konu taşınmazın sağlık alanı olarak belirlenen imar durumu sonradan özel sağlık alanına dönüştürülerek taşınmazın kamu hizmeti alanına ayrılmasından vazgeçilmiş olduğu ve söz konusu müdahalenin, taşınmazın özel amaçlarla kullanımını engellemediği vurgulanmıştır. Diğer taraftan başvurucunun imar planı değişikliğine karşı dava açma imkânının olduğu ve ayrıca imar durumu değiştirilinceye kadar olan dönem için başvuruya konu davada bir tazminat talebinin de bulunmadığı dikkate alınarak müdahalenin başvurucuya şahsi olarak aşırı bir külfet yüklemediği kanaatine ulaşılmıştır. Bu sebeple müdahalenin içerdiği kamu yararı amacı ile başvurucunun mülkiyet hakkının korunması arasında olması gereken adil dengenin bozulmadığı ve müdahalenin ölçülü olduğu kabul edilmiştir (Orhan Sütlü, §§

32-43).

26. Somut başvuruda da bu ilkelerden ayrılmayı gerektirir bir durumun söz konusu olmadığı sonucuna varılmıştır. Dolayısıyla başvuruculaın imar planı değişikliğine karşı dava açma imkânının olduğu ve ayrıca imar durumu değiştirilinceye kadar olan dönem için başvuruya konu davada bir tazminat taleplerinin de bulunmadığı dikkate alındığında müdahalenin başvurucuya şahsi olarak aşırı bir külfet yüklemediği anlaşılmaktadır. Bu durumda müdahalenin içerdiği kamu yararı amacı ile başvuruculaın mülkiyet hakkının korunması arasında olması gereken adil dengenin bozulmadığı ve müdahalenin ölçülü olduğu değerlendirilmiştir.

27. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları

28. Başvurucular, uzun süren yargılama nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

2. Değerlendirme

a. Kabul Edilebilirlik Yönünden

29. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Esas Yönünden

30. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin idari yargılamanın süresi tespit edilirken sürenin başlangıç tarihi olarak davanın ikame edildiği tarih; sürenin sona erdiği tarih olarak -çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde- yargılamanın sona erdiği, yargılaması devam eden davalar yönünden ise Anayasa Mahkemesinin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin şikâyetle ilgili kararını verdiği tarih esas alınır (Selahattin Akyıl, B. No: 2012/1198, 7/11/2013, §§ 45, 47).

31. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin idari yargılama süresinin makul olup olmadığı değerlendirilirken yargılamanın karmaşıklığı ve kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun yargılamanın süratle sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar dikkate alınır (Selahattin Akyıl, § 41).

32. Anılan ilkeler ve Anayasa Mahkemesinin benzer başvurularda verdiği kararlar dikkate alındığında yaklaşık 7 yıl 1 aylık yargılamaya ilişkin sürenin makul olmadığı sonucuna varmak gerekir.

33. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

C. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

34. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun’un 50. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

“(1) Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir…

(2) Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir.”

35. Başvurucular, ihlalin tespitiyle maddi tazminata ayrıca başvurucu Nadim Altunbulak 20.000 TL, Bahri Özarslan 60.000 TL, İ.T. mirasçıları diğer başvurucular da 80.000 TL manevi tazminata karar verilmesi talebinde bulunmuşlardır.

36. Somut olayda makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

37. İhlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararı karşılığında başvurucu Nadim Altunbulak'a ve Bahri Özarslan'a net 6.000 TL manevi tazminatın ayrı ayrı, İ.T. mirasçıları diğer başvuruculara net 6.000 TL manevi tazminatın müştereken ödenmesine karar verilmesi gerekir.

38. Anayasa Mahkemesinin maddi tazminata hükmedebilmesi için başvurucunun uğradığını iddia ettiği maddi zarar ile tespit edilen ihlal arasında illiyet bağı bulunmalıdır. Başvuruya konu olayda böyle bir illiyet bağı bulunmadığından maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

39. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 294,70 TL harç ve 3.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 3.294,70 TL yargılama giderinin başvuruculara müştereken ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvurucu Nadim Altunbulak'a ve Bahri Özarslan'a net 6.000 TL manevi tazminatın AYRI AYRI ÖDENMESİNE, diğer başvuruculara net 6.000 TL manevi tazminatın MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

D. 294,70 TL harç ve 3.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 3.294,70 TL yargılama giderinin başvuruculara MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin bilgi için Ankara 7. İdare Mahkemesine (E.2016/4251, K.2016/5465) GÖNDERİLMESİNE,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 14/10/2020 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

BİLAL YILDIZ

B. No: 2018/29257 | Karar tarihi: 14.10.2020

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2018/29257

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

BİLAL YILDIZ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2018/29257)

Karar Tarihi: 14/10/2020

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Burhan ÜSTÜN

Hicabi DURSUN

Selahaddin MENTEŞ

Raportör : Eren Can BENAKAY

Başvurucu : Bilal YILDIZ

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, ilave tediye alacağının tahsili amacıyla açılan davanın Yargıtay daireleri arasında süregelen görüş ayrılığı dolayısıyla reddedilmesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 1/10/2018 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formları ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık görüş bildirmemiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

8. Başvurucu, Avcılar Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfında (Vakıf) hizmet akdine dayalı olarak çalışmaktadır.

9. Başvurucu, kamu personeli olduğunu ileri sürerek 4/7/1956 tarihli ve 6772 sayılı Devlet ve Ona Bağlı Müesseselerde Çalışan İşçilere İlave Tediye Yapılması Hakkında Kanun uyarınca her bir yıllık çalışma süresi içinde ödenmesi gereken iki aylık tutarındaki ilave tediye alacağının ödenmesi amacıyla Vakıf aleyhine dava açmıştır.

10. Bakırköy 23. İş Mahkemesince yapılan yargılama sonunda 26/12/2016 tarihli kararla başvurucunun davasının kabulüne karar verilmiştir. Gerekçeli kararda; davacının davalı Vakfa bağlı olarak 5/5/2009 tarihinden itibaren çalışmaya başladığı, davalı Vakfın kamu kurumu niteliğinde olduğu, 6772 sayılı Kanun kapsamında bulunan kurumlarda çalışanlara her yıl için ilave tediye ödeme yapılacağı açıklanmıştır.

11. Davalı Vakıf, istinaf yoluna başvurmuştur. İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi (BAM) 29. Hukuk Dairesi 10/7/2018 tarihli kararıyla, Yargıtay İçtihadı Birleştirme Hukuk Genel Kurulunun 9/6/2017 tarihli kararına (Yargıtay İBK) göre Vakfın 6772 sayılı Kanun gereğince kamu kurumu niteliğinde olmadığını belirterek ilk derece mahkemesi kararını ortadan kaldırmış ve davayı kesin olarak reddetmiştir.

12. Nihai karar başvurucuya 11/9/2018 tarihinde tebliğ edilmiştir. Başvurucu 1/10/2018 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

13. İlgili hukuk için bkz. Yasemin Bodur, B. No: 2017/29896, 25/12/2018, §§ 14-32.

V. İNCELEME VE GEREKÇE

14. Mahkemenin 14/10/2020 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

15. Başvurucu kendisi ile aynı iş yerinde çalışanlar tarafından açılan davaların kabul edilmesine karşın kendi davasının reddedildiğini, yerleşik Yargıtay kararlarına rağmen davasının haksız ve hukuka aykırı olarak reddedilmesi nedeniyle eşitlik ilkesinin ihlal edildiğini ileri sürmektedir.

B. Değerlendirme

16. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Başvurucunun farklı karar verilmesi nedeniyle eşitlik ilkesinin ihlal edildiğine ilişkin iddiasının özünün adil yargılanma hakkının güvencelerinden biri olan hakkaniyete uygun yargılanma hakkına ilişkin olduğu ve bu kapsamda bir inceleme yapılması gerektiği değerlendirilmiştir.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

17. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan hakkaniyete uygun yargılanma

hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

18. Başvuru konusu ile ilgili ilkeler daha önce Yasemin Bodur (aynı kararda bkz. §§ 35-45) kararında ortaya konulmuştur. Anılan kararda Anayasa Mahkemesinin kanunilik ilkesi bağlamındaki görevinin, hukuk kurallarının birden fazla yorumunun varlığının hukuki belirlilik ve öngörülebilirliği etkileyip etkilemediğini tespit etmek olduğu belirtilmiştir. Bu noktada derece mahkemelerinin hukuk kurallarını yorumlamasından kaynaklanan içtihat farkının süregelen bir hâl aldığı durumlarda uygulamadaki tutarsızlıkları ortadan kaldıracak nitelikteki tedbirlerin önemine işaret edilmiştir. Hukukun üstünlüğü ilkesi gereği devletin, aynı yargı koluna dâhil mahkemeler arasındaki derin ve süregelen içtihat farklılıklarını ortadan kaldırabilecek nitelikte bir mekanizmayı kurmak ve bu mekanizmanın etkin bir şekilde işleyişini sağlayacak düzenlemeler yapmakla yükümlü olduğu ifade edilmiştir.

19. Aynı kararda Yargıtay 9. Hukuk Dairesi ve sonradan bu görev verilen (kapatılan) Yargıtay 7. Hukuk Dairesinin vakıf çalışanlarının kamu işçisi olduğunu kabul ettiği ve şartları uygunsa idare tarafından ödenmesine karar verilen ilave tediye alacağından yararlanacaklarına dair kararlar verdiği belirtilmiştir. Buna karşılık olarak Yargıtay 22. Hukuk Dairesinin anılan vakıfların özel hukuk tüzel kişisi statüsüne sahip olduğunu ve dolayısıyla kamu personeli sıfatı bulunmayan çalışanlarının ilave tediyeden yararlanmayacağını istikrarlı olarak hüküm altına aldığı ifade edilmiştir. Yargıtay daireleri arasındaki derin ve süregelen içtihat farkının faaliyete giren istinaf mahkemesi niteliğindeki BAM daireleri arasında da sürdürüldüğü saptanmıştır (Yasemin Bodur, §§ 48, 50).

20. Anılan kararda sosyal yardımlaşma ve dayanışma vakfı çalışanlarının ilave tediye alacağına hak kazanıp kazanmayacağı hususunda süregelen içtihat farklılığının derinleşmiş ve sürekli bir nitelik kazanmış olduğu, bu durumun davaların somut özelliğinden kaynaklanmadığı ve bunun ortadan kaldırılmasını sağlayacak içtihadı birleştirme kararı gibi elverişli bir mekanizma işletilmemesi nedenleriyle varılan sonucun başvurucu için öngörülemez olduğu, yargılamanın hakkaniyetini zedelediği sonucuna ulaşılmıştır (Yasemin Bodur, § 52).

21. Diğer taraftan, başvurucunun hizmet akdi ile çalıştığı Vakfın niteliğini de ele alan Yargıtay İBK'ya rağmen Yargıtay daireleri, söz konusu kararın vakıfların niteliğini belirlemekle birlikte çalışanların statüsüne ilişkin bir tespit içermediği görüşünden hareketle önceki görüşleri doğrultusunda kararlar vermeye devam etmiştir (Yasemin Bodur, §§ 20, 23).

22. Somut başvurunun da aynı hususa ilişkin olması ve Yasemin Bodur kararından ayrılmayı gerektiren bir durumun bulunmaması nedeniyle başvurucunun Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

C. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

23. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

“(1) Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir…

(2) Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan

kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

24. Başvurucu, ihlalin tespiti ile 10.000 TL manevi tazminata karar verilmesi talebinde bulunmuştur.

25. Anayasa Mahkemesinin Mehmet Doğan kararında ihlal sonucuna varıldığında ihlalin nasıl ortadan kaldırılacağı hususunda genel ilkeler belirlenmiştir (B. No: 2014/8875, 7/6/2018, [GK]). Mahkeme diğer bir kararında ise bu ilkelerle birlikte ihlal kararının yerine getirilmemesinin sonuçlarına da değinmiş ve bu durumun ihlalin devamı anlamına geleceği gibi ilgili hakkın ikinci kez ihlal edilmesiyle sonuçlanacağına da işaret etmiştir (Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B.No: 2016/12506, 7/11/2019).

26. Bireysel başvuru kapsamında bir temel hakkın ihlal edildiğine karar verildiği takdirde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırıldığından söz edilebilmesi için temel kural mümkün olduğunca eski hâle getirmenin yani ihlalden önceki duruma dönülmesinin sağlanmasıdır. Bunun için ise öncelikle ihlalin kaynağı belirlenerek devam eden ihlalin durdurulması, ihlale neden olan karar veya işlemin ve bunların yol açtığı sonuçların ortadan kaldırılması, varsa ihlalin sebep olduğu maddi ve manevi zararların giderilmesi, ayrıca bu bağlamda uygun görülen diğer tedbirlerin alınması gerekmektedir (Mehmet Doğan, §§ 55, 57).

27. Bununla birlikte 6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin (1) numaralı fıkrasına göre ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilirken idari eylem ve işlem niteliğinde karar verilemez. Anayasa Mahkemesi ihlalin ve sonuçlarının nasıl giderileceğine hükmederken idarenin, yargısal makamların veya yasama organının yerine geçerek işlem tesis edemez. Anayasa Mahkemesi, ihlalin ve sonuçlarının nasıl giderileceğine hükmederek gerekli işlemlerin tesis edilmesi için kararı ilgili mercilere gönderir (Şahin Alpay (2) [GK], B. No: 2018/3007, 15/3/2018, § 57).

28. Anayasa Mahkemesince Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır. Somut olaylarda ihlalin aynı hukuki nedene dayalı olarak benzer konumdaki kişiler tarafından açılan davalarda aradan geçen uzun zamana rağmen Yargıtay daireleri arasındaki görüş farkının ortadan kaldırılıp uygulama birliğinin sağlanmamasından kaynaklandığı anlaşılmaktadır. Diğer bir ifadeyle ihlal, başvurucunun aynı anda iki farklı yorumu yürürlükte bulunan ve bu nedenle belirlilik kriterini taşımayan bir hukuk kuralına tabi tutulmasından kaynaklanmaktadır.

29. Anayasa Mahkemesince yapılan ihlal tespitinin derece mahkemesi kararının sonucuna yönelik olmadığının ve derece mahkemesince varılan sonuçtan bağımsız olduğunun altı çizilmelidir. Hâl böyle olunca ihlalin giderilmesi için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmamaktadır. Aksi durum, yani ihlalin giderim şekli olarak yargılamanın yenilenmesine hükmedilmesi, bu yorumlardan birine üstünlük tanınarak taraflardan biri lehine tercihte bulunulması anlamına gelebilecektir. Bu da var olan ihlali gidermeyeceği gibi derece mahkemesinde görülen uyuşmazlığın diğer tarafı aleyhine yeni ihlallerin doğmasına yol açabilecektir. Dolayısıyla somut olayda, yargılamanın yenilenmesi ihlalin sonuçlarını ortadan kaldıracak nitelikte bir yol olarak kabul edilemeyeceğinden başvurucu lehine uygun bir tazminata hükmedilmesi yeterli bir giderim sağlayacaktır.

30. Bu itibarla adil yargılanma hakkının ihlali nedeniyle yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvurucuya net 10.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

31. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 294,70 TL harç tutarından oluşan yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki hakkaniyete uygun yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvurucuya net 10.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE,

D. 294,70 TL harç tutarından oluşan yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin bilgi için Bakırköy 23. İş Mahkemesine (E.2016/732, K.2017/506) GÖNDERİLMESİNE,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 14/10/2020 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

MENDERES KOPUZ

B. No: 2018/29979 | Karar tarihi: 14.10.2020

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2018/29979

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

MENDERES KOPUZ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2018/29979)

Karar Tarihi: 14/10/2020

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Burhan ÜSTÜN

Hicabi DURSUN

Selahaddin MENTEŞ

Raportör : Volkan ÇAKMAK

Başvurucu : Menderes KOPUZ

Vekili : Av. Ramazan KASPAROĞLU

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru; işçi alacaklarının konu edildiği davaya dair yargılamanın makul sürede sonuçlandırılmaması, hukuka aykırı karar verilmesi nedenleriyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 12/9/2018 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüş bildirmemiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

8. Başvurucu, Rize Belediye Başkanlığı bünyesinde işçi olarak çalışmıştır.

9. İşçilik ücretlerinin eksik ödendiği iddiasıyla 19/9/2012 tarihinde alacak davası açmıştır.

10. Rize İş Mahkemesi 4/5/2017 tarihli kararı ile davayı kısmen kabul etmiştir. Buna göre 415,97 TL brüt ücret farkı alacağının, 500 TL brüt sosyal yardım alacağının, 3.796,36 TL brüt yıllık izin alacağının, 1.000 TL brüt fazla mesai alacağının, 97,95TL brüt ulusal bayram ve genel tatil ücreti alacağının, 97,95 TL brüt hafta tatili alacağının, 250 TL brüt akdi ikramiye alacağının, 250 TL brüt ilave tediye alacağının ve 18.529,69 TL brüt kıdem tazminatı alacağının başvurucuya faizi ile ödenmesine hükmedilmiştir. Gece çalışma ücreti farkı ve gece fazla çalışma ücreti taleplerinin ise başvurucunun çalışmalarının yarısından fazlası gündüz vaktinde olduğu anlaşıldığından reddine karar verilmiştir.

11. Başvurucunun itirazı Samsun Bölge Adliye Mahkemesi 8. Hukuk Dairesinin 31/5/2018 tarihli kararı ile reddedilmiştir. Başvurucu, nihai kararı 13/8/2018 tarihinde tebellüğ ettikten sonra 12/9/2018 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

12. Mahkemenin 14/10/2020 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları

13. Başvurucu, makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüş ve tazminat talebinde bulunmuştur.

2. Değerlendirme

a. Kabul Edilebilirlik Yönünden

14. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Esas Yönünden

15. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin yargılamanın süresi tespit edilirken sürenin başlangıç tarihi olarak davanın ikame edildiği tarih; sürenin sona erdiği tarih olarak -çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde- yargılamanın sona erdiği tarih, yargılaması devam eden davalar yönünden ise Anayasa Mahkemesinin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin şikâyetle ilgili kararını verdiği tarih esas alınır (Güher Ergun ve diğerleri, B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 50, 52).

16. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin yargılama süresinin makul olup olmadığı değerlendirilirken yargılamanın karmaşıklığı ve kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu, başvurucunun yargılamanın süratle sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar dikkate alınır (Güher

Ergun ve diğerleri, §§ 41-45).

17. Anılan ilkeler ve Anayasa Mahkemesinin benzer başvurularda verdiği kararlar dikkate alındığında 6 yıl gibi bir sürede sonuçlandığı anlaşılan davaya ilişkin yargılama sürecinin makul olmadığı sonucuna varmak gerekir.

18. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Diğer İhlal İddiaları

1. Başvuruculaların İddiaları

19. Başvurucu, Mahkemenin hatalı yorumla hukuka aykırı karar verdiğini belirterek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

2. Değerlendirme

20. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Şikâyetlerin özü, Mahkeme tarafından hatalı bir yorumla karar verildiği iddiasına yönelik olduğundan şikâyetin yargılamanın sonucu itibarıyla adil olmadığı iddiası kapsamında değerlendirilmesi uygun görülmüştür.

21. Anayasa'nın 148. maddesinin dördüncü fıkrasında, kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin şikâyetlerin bireysel başvuruda incelenemeyeceği belirtilmiştir. Bu kapsamda ilke olarak mahkemeler önünde dava konusu yapılmış maddi olay ve olguların kanıtlanması, delillerin değerlendirilmesi, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması ile uyuşmazlıkla ilgili varılan sonucun adil olup olmaması bireysel başvuru konusu olamaz. Ancak bireysel başvuru kapsamındaki hak ve özgürlüklere müdahale teşkil eden, bariz takdir hatası veya açık bir keyfîlik içeren tespit ve sonuçlar bu kapsamda değildir (Ahmet Sağlam, B. No: 2013/3351, 18/9/2013, § 42).

22. Somut olayda iddia, savunma, bilirkişi raporu ve tüm dosya kapsamı incelenerek ilgili kısımları yukarıda belirtilen (bkz. § 10) gerekçe ile hüküm kurulmuştur.

23. Mevzuatın, somut olayın ve delillerin yorumlanması yukarıda anılan ilkeler uyarınca uyuşmazlığı çözmekle görevli mahkemenin takdirinde olup bireysel başvuruda değerlendirmeye konu edilemez. Bu hâle göre başvurucu tarafından ileri sürülen iddialar, delillerin değerlendirilmesi ve hukuk kurallarının yorumlanmasına ilişkin olup kararda bariz takdir hatası veya açık bir keyfîlik oluşturan bir durumun da bulunmadığı dikkate alındığında ihlal iddialarının kanun yolu şikâyeti niteliğinde olduğu anlaşılmaktadır.

24. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

C. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

25. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"(1) Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir…

(2) Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir.”

26. Başvurucu, ihlalin tespiti ile maddi ve manevi tazminata karar verilmesi talebinde bulunmuştur.

27. Somut olayda makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

28. İhlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında 13.000 TL manevi tazminatın başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

29. Anayasa Mahkemesinin maddi tazminata hükmedebilmesi için başvuruculların uğradıklarını iddia ettikleri maddi zarar ile tespit edilen ihlal arasında illiyet bağı bulunmalıdır. Talepte bulunan başvurucunun bu konuda herhangi bir belge sunmamış olması nedeniyle maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

30. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 294,70 TL harç ve 3.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 3.294,70 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Diğer ihlal iddialarının KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvurucuya makul sürede yargılanma hakkının ihlal edilmesi nedeniyle net 13.000 TL manevi tazminatın ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

D. 294,70 TL harç ve 3.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 3.294,70 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvuruculların Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihlerinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin bilgi için Rize İş Mahkemesine (E.2015/69, K.2017/136) GÖNDERİLMESİNE.

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 14/10/2020 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

A.K. VE DİĞERLERİ

B. No: 2018/30241 | Karar tarihi: 14.10.2020

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2018/30241

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

A.K. VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2018/30241)

Karar Tarihi: 14/10/2020

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

GİZLİLİK TALEBİ KABUL

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Burhan ÜSTÜN

Hicabi DURSUN

Selahaddin MENTEŞ

Raportör : Fatih ALKAN

Başvurucular : A.K. ve Diğerleri (bkz. ekli tablo)

Başvurucular Vekilleri : bkz. Ekli Tablonun F Sütunu

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, kamudaki görevlerinden çıkarılan hukukçuların baro levhasına/staj listesine yazılmalarına ilişkin verilen kararların mahkemelerce iptal edilmesi nedeniyle özel hayata saygı hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Ekli tabloda sıralanan başvurular, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

3. Komisyonca başvuruların kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

4. Konularının aynı olması nedeniyle ekli tablonun B sütununda numaraları belirtilen başvuru dosyalarının aynı tablonun (1) numaralı satırında yer alan 2018/30241 numaralı bireysel başvuru dosyası ile birleştirilmesine ve incelemenin bu dosya üzerinden

yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvuruların kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık bir kısım başvurular için görüş bildirmiştir.

7. Bir kısım başvurucular, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmuştur.

III. OLAY VE OLGULAR

8. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle başvuru tarihi itibarıyla mevcut olan olaylar özetle şöyledir:

A. Genel Bilgiler, Olağanüstü Hâl İlanı ve Bu Süreçte Uygulanan Tedbirler

9. Başvuruya konu olaylara ilişkin genel bilgiler ile olağanüstü hâl ilanı ve bu süreçte uygulanan tedbirler için bkz. Tamer Mahmutoğlu [GK], B. No: 2017/38953, 23/7/2020, §§ 11-19.

B. Somut Başvurulara İlişkin Olay ve Olgular

10. Başvurucular, kamu görevlisi (hâkim-savcı/devlet memuru) olarak görev yaptıkları sırada Fetullahçı Terör Örgütü (FETÖ) ve/veya Paralel Devlet Yapılanması (PDY) ile irtibat ya da iltisak içinde oldukları gerekçesiyle ilgili olağanüstü hâl kanun hükmünde kararnamelerine (OHAL KHK'ları) dayanılarak kamu görevinden çıkarılmıştır.

11. Kamu görevinden çıkarılmalarının akabinde başvurucular, baro levhasına/staj listesine avukat/avukat stajyeri olarak yazılma talebiyle ilgili barolara başvurmuştur. Başvuruculların talebi, baro levhasına/staj listesine kaydedilebilmek için aranan kanuni şartların bulunduğu gerekçesiyle Türkiye Barolar Birliği (TBB) tarafından kabul edilmiştir.

12. Söz konusu kararlar, Bakanlık tarafından uygun bulunmayarak bir daha görüşülmek üzere TBB'ye geri gönderilmiştir (geri gönderme kararının gerekçesi için bkz. Tamer Mahmutoğlu, § 26).

13. TBB Yönetim Kurulu, önceki kararlarında ısrar ederek başvuruculların baro levhasına/staj listesine yazılmasına karar vermiştir (ısrar kararının gerekçesi için Tamer Mahmutoğlu, bkz. 27).

14. Bakanlık, başvuruculların baro levhasına/staj listesine yeniden yazılmalarına ilişkin TBB kararının kesinleşmesi üzerine Ankara İdare Mahkemelerinde (Mahkeme) TBB'ye karşı iptal davaları açmıştır. Başvurucular, davalı TBB yanında iptal davasında müdahil olarak yer almıştır.

15. Mahkemeler, dava konusu işlemlerin iptaline karar vermiştir. Derece mahkemelerinin birbirine yakın olan gerekçelerinde özetle:

i. 19/3/1969 tarihli ve 1136 sayılı Avukatlık Kanunu ile 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu ve sair düzenlemeler dikkate alındığında avukatlık mesleğinin kamu hizmeti yönünün güçlendirildiği ve idare hukuku anlamında kamu hizmeti veren diğer serbest mesleklerden önemli ve farklı bir konuma taşındığının görüldüğü ifade edilmiştir.

ii. OHAL KHK'ları gereğince kamu görevinden çıkarılan kişilerin bir daha kamu hizmetinde istihdam edilemeyecekleri, meslek adlarını ve sıfatlarını kullanamayacakları, bu unvan, sıfat

ve meslek adlarına bağlı olarak sağlanan haklardan yararlanamayacakları vurgulanmıştır. Söz konusu düzenlemeler gereğince kamu görevinden çıkarılan kişilerin avukat olarak baro levhasına/staj listesine yazılmalarına ve avukat unvanını kullanmalarına imkân bulunmadığı belirtilmiştir.

16. İstinaf başvuruları, Ankara Bölge İdare Mahkemesi 12. İdari Dava Dairesi tarafından kesin olarak reddedilmiştir.

17. Başvurucular muhtelif tarihlerde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

18. İlgili hukuk (ulusal mevzuat, Anayasa Mahkemesince ve idari yargı mercilerince verilen yargı kararları, uluslararası düzenlemeler ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararları) için bkz. Tamer Mahmutoğlu, §§ 37-67.

V. İNCELEME VE GEREKÇE

19. Mahkemenin 14/10/2020 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Adli Yardım Talebi Yönünden

20. Bazı başvurucular bireysel başvuru harç ve masraflarını karşılama imkânlarının olmadığını belirterek adli yardım talebinde bulunmuştur.

21. Anayasa Mahkemesinin Mehmet Şerif Ay (B. No: 2012/1181, 17/9/2013) kararında belirtilen ilkeler dikkate alınarak geçimini önemli ölçüde güçleştirmeksizin yargılama giderlerini ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucuların açıkça dayanaktan yoksun olmayan adli yardım taleplerinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

B. Başvuruyu İnceleme Usulü

22. İlkeleri ve gerekçesi Anayasa Mahkemesinin Tamer Mahmutoğlu (aynı kararda bkz. §§ 71-76) kararında açıklandığı üzere Anayasa'nın 15. maddesinde düzenlenen temel hak ve özgürlüklere ilişkin güvence rejimi mevcut başvuru koşullarında dikkate alınmayacaktır.

C. Özel Hayata Saygı Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucuların İddiaları ve Bakanlık Görüşü

23. Başvurucular; OHAL KHK'larına dayanılarak bir daha kamu görevinde istihdam edilmemek üzere kamu görevlerinden çıkarılmış olmalarının serbest avukatlık mesleğini yapabilmeleri yönünden engel oluşturmadığını, buna rağmen Bakanlık tarafından açılan iptal davalarında hukuka aykırı şekilde aleyhlerine karar verildiğini, derece mahkemelerince taleplerinin dikkate alınmadığını ileri sürmüşlerdir. Başvurucular; söz konusu uygulamalar ve kararlar nedeniyle özel sektörde dahi çalışmalarının engellendiğini, kendilerinin ve ailelerinin geçimlerini sağlayabilecek bir işte çalışma ve asgari insan onuruna yakışır şekilde yaşama haklarının ellerinden alındığını, OHAL KHK'larının amacının ve kapsamının ötesine geçilerek idari işlemler tesis edildiğini ve kararlar verildiğini, hukuk fakültesi mezunu olmalarına rağmen elde ettikleri ve yapmaya hak kazandıkları avukatlık mesleğini icra edemediklerini, gelir elde etme imkânından mahrum bırakıldıklarını belirtmişler ve özel hayata saygı hakkı ile diğer anayasal haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir.

24. Bakanlık görüşlerinde; OHAL KHK'ları kapsamında alınan somut tedbirin avukatlık mesleğinin önem ve özelliği, kamu hizmeti niteliği ve avukatın hak ve yetkileri ile işlevsel

olarak kamu görevi ifa ettiği hususları gözardı edilerek bir daha "kamu hizmetinde çalışamamak" yerine dar yorumlanmak suretiyle idare hukuku esaslarına göre "kamu görevlisi olarak çalışamamak" şeklinde değerlendirilmesinin OHAL KHK'larının amacıyla bağdaşmayacağı belirtilmiş ve müdahalenin demokratik toplumda gerekli ve ölçülü olduğu iddia edilmiştir.

25. Bakanlık görüşüne karşı cevap veren bir kısım başvurucular, başvuru formlarında yer alan beyanlarını yinelemiştir.

2. Değerlendirme

26. Anayasa'nın "Özel hayatın gizliliği" kenar başlıklı 20. maddesinin birinci fıkrasının ilgili kısmı şöyledir:

"Herkes, özel hayatına ... saygı gösterilmesini isteme hakkına sahiptir. Özel hayatın ... gizliliğine dokunulamaz."

27. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucular tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16).

28. Başvuruculaların iddialarının baro levhasına/staj listesine yazılma taleplerinin TBB tarafından uygun bulunmasına ilişkin verilen kararın İdare Mahkemesince iptal edilmesine, dolayısıyla serbest avukatlık yapmalarının engellenmesine ilişkin olduğu görülmektedir. Tamer Mahmutoğlu kararında; ihlal edildiği ileri sürülen özel hayata saygı hakkının uygulanabilir olduğu sonucuna ulaşılması durumunda başvuruculaların iddialarının anılan hak bağlamında incelenmesi gerektiği sonucuna varılmıştır (Tamer Mahmutoğlu, §§ 82, 83). Somut başvurular yönünden de bu yaklaşımdan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

a. Uygulanabilirlik Yönünden

29. Mesleki hayata yönelik bu tür tedbirlerin ya da müdahalelerin hangi durumlarda özel hayat bağlamında uygulanabilir olduğu hususunda belirlenen ölçütler Tamer Mahmutoğlu (aynı kararda bkz. §§ 84-96) kararında açıklanmıştır. Söz konusu kararda kabul edildiği şekilde, somut başvuruların sonuca dayalı nedenlerle özel hayata saygı hakkı kapsamında incelenebilir nitelikte olduğu değerlendirilmektedir.

b. Kabul Edilebilirlik Yönünden

30. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddiaların kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

c. Esas Yönünden

i. Genel İlkeler

31. Anayasa Mahkemesi mevcut başvuruda uygulanacak genel ilkeleri, başvuruya benzer olgu ve iddiaları içeren Tamer Mahmutoğlu (aynı kararda bkz. §§ 103-108) kararında ortaya koymuştur. Buna göre, Anayasa uyarınca temel hak ve özgürlüklere getirilen sınırlamaların kanunla öngörülmüş olması gerektiği hatırlatılmış ve Anayasa Mahkemesinin yerleşik içtihadına göre de Anayasa'nın 13. maddesinde yer alan kanunilik ölçütünün karşılanması için müdahalenin öncelikle şeklî anlamda bir kanuna dayanması gerektiği belirtilmiştir

(Mehmet Akdoğan ve diğerleri, B. No: 2013/817, 19/12/2013, § 31; Bülent Polat [GK], B. No: 2013/7666, 10/12/2015, § 75; Fatih Saraman [GK], B. No: 2014/7256, 27/2/2019, § 65; Turgut Duman, B. No: 2014/15365, 29/5/2019, § 66; Tamer Mahmutoğlu, § 103).

32. Bununla birlikte temel hak ve hürriyetlerin sınırlandırılmasına ilişkin kanunların şeklen var olmasının yeterli olmayacağı, kanunilik ölçütünün aynı zamanda maddi bir içeriği de gerektirmekte olduğu, bu noktada kanunun niteliğinin önem kazandığı vurgulanmıştır. Kanunla sınırlama ölçütünün sınırlamanın erişilebilirliğini, öngörülebilirliğini ve kesinliğini ifade ettiği, böylece uygulayıcının keyfî davranışlarının önüne geçildiği gibi kişinin hukuku bilmesine de yardımcı olduğu, bu yönüyle hukuk güvenliğini teminat altına aldığı belirtilmiştir (Halime Sare Aysal [GK], B. No: 2013/1789, 11/11/2015, § 62; Fatih Saraman, § 66; Turgut Duman, § 67; Tamer Mahmutoğlu, § 104).

33. Kararda, kanunun bu gerekliliklere uygun olduğunun söylenebilmesi için yeterince ulaşılabilir olması, vatandaşların belirli bir olaya uygulanabilir nitelikteki hukuk kurallarının varlığı hakkında yeterli bilgiye sahip olabilmesi, ayrıca ilgili normun keyfîliğe karşı uygun bir koruma sağlaması, yetkili makamlara verilen yetkinin genişliğini ve icra edilme biçimlerini yeterli bir netlikte tanımlaması gerektiği ifade edilmiştir (Halime Sare Aysal, § 63; Fatih Saraman, § 67; Turgut Duman, § 68; Tamer Mahmutoğlu, § 105).

34. Hukukun kendisinin -beraberinde getireceği idari pratiğin dışında- söz konusu işlemin meşru amacını da gözönünde tutarak keyfî müdahalelere karşı bireyi korumak için yetkili makamlara bırakılan takdir yetkisinin kapsamını yeterince açık bir şekilde göstermesi gerektiği hatırlatılmıştır. Başka bir anlatımla hukuk sisteminin kamu makamlarına hangi koşullarda ve hangi sınırlar içinde müdahalelerde bulunma yetkisinin verildiğini açık ifadelerle ortaya koyacak nitelikte olması ve bu bağlamda ilgili müdahalenin muhataplarına müdahaleye zemin hazırlayan koşullar ile müdahalenin sonuçları açısından bir öngörüde bulunabilmelerine imkânı tanıması gerektiği belirtilmiştir (Halime Sare Aysal, § 64; Fatih Saraman, § 68; Turgut Duman, § 69; Tamer Mahmutoğlu, § 106).

35. Öte yandan her ihtimale çözüm getiremeyecek olan yasal mevzuatın sağladığı koruma seviyesinin büyük ölçüde ilgili metnin düzenlediği alan ve içeriğiyle birlikte muhataplarının niteliği ve sayısıyla yakından bağlantılı olduğu ifade edilmiştir. Bu nedenle kuralın karmaşık olmasının ya da belirli ölçülerde soyutluk içermesinin ve buna bağlı olarak hukuki yardım ile tam olarak anlaşılabilir hâle gelmesinin tek başına hukuken öngörülebilirlik ilkesine aykırı görülemeyeceği, bu kapsamda hak ya da özgürlüğe müdahale eden kuralın belirli ölçülerdeki takdir alanını elbette uygulayıcıya bırakabileceği vurgulanmıştır. Ancak bu takdir alanının sınırlarının da yeterli açıklıkta belirlenmesinin ve kuralın öngörülebilirliğini sağlayacak şekilde asgari bir kesinlik içermesinin zaruri olduğuna dikkat çekilmiştir (Halime Sare Aysal, § 65; Fatih Saraman, § 69; Turgut Duman, § 70; Tamer Mahmutoğlu, § 107).

36. Ayrıca söz konusu koşulların yerine getirilip getirilmediğini denetleyecek merci olan yargı organlarının müdahalelere dayanak olarak gösterilen kanuni düzenlemelerin erişilebilir, öngörülebilir ve kesin nitelikte olup olmadığını irdelemekle, en başta da ilgili kanuni düzenlemeleri önlerine gelen davalarda anılan çerçevede kalarak uygulamakla yükümlü olduğuna vurgu yapılmıştır (Tamer Mahmutoğlu, § 108).

37. Bu çerçevede ele alınan Tamer Mahmutoğlu kararında derece mahkemelerince verilen iptal kararına dayanak olarak kabul edilen olağanüstü hâl kanun hükmünde kararnamelerinin dava sürecinde kanunlaştığı belirlenmiş ancak temel hak ve hürriyetlerin sınırlandırılmasına dayanak gösterilen kanunların şeklen var olmasının kanunilik ölçütünün

karşılandığının kabulü için tek başına yeterli olmayacağı ifade edilmiştir. Belirtildiği üzere kanunun müdahaleye imkân sağlayacak şekilde maddi içeriğinin bulunması, sınırlamanın erişilebilirliğini, öngörülebilirliğini ve kesinliğini içermesi gerekmektedir.

38. Kararda -söz konusu genel ilkeler doğrultusunda- TBB tarafından tesis edilen işlemin yargı kararıyla iptal edilmesi suretiyle başvurucunun özel hayatına saygı hakkına müdahalede bulunulduğu tespit edilmiş ve müdahalenin kanuni bir dayanağının bulunup bulunmadığının belirlenmesi amacıyla kamu hizmeti kapsamında olduğu açık olan avukatlığın istihdam boyutuyla da ele alınması gerektiği belirtilmiştir. Başvuruya konu olayda da idari, ticari veya sınai bir sözleşme ile çalıştırılma durumunun mevcut olmadığı, kamu görevlisi olmayan, bir idari sözleşmeyle veya ticari ya da sınai nitelikteki bir özel hukuk sözleşmesiyle kamu hizmetinde çalıştırılmayan ve mesleklerini serbest şekilde icra eden avukatların kamu hizmetinde istihdam edildiklerinin kabulünün mümkün olmayacağı değerlendirilmiştir. Bu bakımdan serbest avukatlık mesleğinin nitelikleri ve ilgili OHAL KHK'larında istihdam edilmeme yasağının söz konusu olduğu dikkate alınmış ve derece mahkemelerince verilen iptal kararına dayanak olarak gösterilen hükümlerin müdahalenin kanuni dayanağı olarak kabul edilmesinin mümkün olmadığı sonucuna varılmıştır (Tamer Mahmutoğlu, §§ 114-116).

39. Bu gerekçelerle başvurucunun idari, ticari ya da sınai bir sözleşme kapsamında kamu hizmetinde çalıştırılma durumunun olmadığı, başvurucunun istihdam edilmesinden bahsedilemeyeceği ve serbest avukatlığın bir istihdam ilişkisine dayanmadığı dikkate alınarak serbest avukatlık faaliyetini kamu hizmetinde istihdam edilme yasağı kapsamında kabul eden derece mahkemelerince anılan düzenlemelerin makul olmayacak biçimde genişletici ve öngörülemez bir yoruma tabi tutulduğu kanaatine ulaşılmıştır. Bu doğrultuda da başvurucunun baro levhasına yazılmamasına yönelik olarak gerçekleştirilen müdahalelerin kanuni dayanağının bulunmadığına ve Anayasa'nın 20. maddesinde güvence altına alınan özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğine karar verilmiştir (Tamer Mahmutoğlu, §§ 117-119).

ii. İlkelerin Olaya Uygulanması

40. Somut başvurularda da kamu görevinden çıkarılan başvuruculların baro levhasına/staj listesine kaydedilmelerine ilişkin işlemlerin Mahkemeler tarafından avukatlık mesleğinin kamu görevi olduğu ve ilgili OHAL KHK'ları gereği kamu görevinden ihraç edilen başvuruculların bir daha kamu görevinde istihdam edilemeyecekleri gerekçesiyle iptal edildiği görülmektedir. Dolayısıyla başvuruculların özel hayata saygı haklarına müdahalede bulunulmuştur.

41. Yukarıda anılan Tamer Mahmutoğlu kararında ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir husus bulunmadığından -aynı gerekçelerle- başvuruculların özel hayata saygı haklarına yönelen müdahalelerin kanuni dayanağının bulunmadığı kanaatine varılmıştır.

42. Başvurulara konu müdahalelerin kanunilik koşulunu sağlamadığı anlaşıldığından söz konusu müdahaleler açısından diğer güvence ölçütlerine riayet edilip edilmediğinin ayrıca değerlendirilmesine gerek görülmemiştir.

43. Açıklanan gerekçelerle başvuruculların Anayasa'nın 20. maddesinde güvence altına alınan özel hayata saygı haklarının ihlal edildiği sonucuna ulaşılmıştır.

d. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

44. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"(1) Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir…

(2) Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

45. Başvurucular; ihlalin tespit edilmesini, yargılamanın yenilenmesine ve lehlerine tazminata hükmedilmesine karar verilmesini talep etmiştir.

46. Anayasa Mahkemesinin Mehmet Doğan kararında ihlal sonucuna varıldığında ihlalin nasıl ortadan kaldırılacağı hususunda genel ilkeler belirlenmiştir (B. No: 2014/8875, 7/6/2018, [GK]). Mahkeme diğer bir kararında ise bu ilkelerle birlikte ihlal kararının yerine getirilmemesinin sonuçlarına da değinmiş ve bu durumun ihlalin devamı anlamına geleceği gibi ilgili hakkın ikinci kez ihlal edilmesiyle sonuçlanacağına da işaret etmiştir (Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019).

47. Bireysel başvuru kapsamında bir temel hakkın ihlal edildiğine karar verildiği takdirde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırıldığından söz edilebilmesi için temel kural, mümkün olduğunca eski hâle getirmenin yani ihlalden önceki duruma dönülmesinin sağlanmasıdır. Bunun için ise öncelikle ihlalin kaynağı belirlenerek devam eden ihlalin durdurulması, ihlale neden olan karar veya işlemin ve bunların yol açtığı sonuçların ortadan kaldırılması, varsa ihlalin sebep olduğu maddi ve manevi zararların giderilmesi, ayrıca bu bağlamda uygun görülen diğer tedbirlerin alınması gerekmektedir (Mehmet Doğan, §§ 55, 57).

48. İhlalin mahkeme kararından kaynaklandığı veya mahkemenin ihlali gideremediği durumlarda Anayasa Mahkemesi, 6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası ile İçtüzük'ün 79. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (a) bendi uyarınca, ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere kararın bir örneğinin ilgili mahkemeye gönderilmesine hükmeder. Anılan yasal düzenleme, usul hukukundaki benzer hukuki kurumlardan farklı olarak, ihlali ortadan kaldırmak amacıyla yeniden yargılama sonucunu doğuran ve bireysel başvuruya özgülenen bir giderim yolunu öngörmektedir. Bu nedenle Anayasa Mahkemesi tarafından ihlal kararına bağlı olarak yeniden yargılama kararı verildiğinde, usul hukukundaki yargılamanın yenilenmesi kurumundan farklı olarak ilgili mahkemenin yeniden yargılama sebebinin varlığını kabul hususunda herhangi bir takdir yetkisi bulunmamaktadır. Dolayısıyla böyle bir karar kendisine ulaşan mahkemenin yasal yükümlülüğü, ilgilinin talebini beklemeksizin Anayasa Mahkemesinin ihlal kararı nedeniyle yeniden yargılama kararı vererek devam eden ihlalin sonuçlarını gidermek üzere gereken işlemleri yerine getirmektir (Mehmet Doğan, §§ 58-59; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), §§ 57-59, 66-67).

49. İncelenen başvurularda, serbest avukatlık mesleğini icra etmekten alıkoyan müdahalenin kanuni bir dayanağının bulunmadığı gerekçesiyle özel hayata saygı hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşılmıştır. Söz konusu ihlallerin, mevcut düzenlemelerin derece

mahkemelerince öngörülemez şekilde yorumlanmasından, dolayısıyla doğrudan derece mahkemelerinin kararlarından kaynaklandığı anlaşılmaktadır.

50. Bu durumda özel hayata saygı hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Yapılacak yeniden yargılama ise bireysel başvuruya özgü düzenleme içeren 6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasına göre ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılmasına yöneliktir. Bu kapsamda yapılması gereken iş, yeniden yargılama kararı verilerek Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun şekilde yeni bir karar verilmesinden ibarettir. Bu sebeple kararın bir örneğinin yeniden yargılama yapılmak üzere ekli tablonun D sütununda belirtilen Mahkemelere gönderilmesine karar verilmesi gerekmektedir.

51. Öte yandan somut başvurularda bireysel başvuru tarihi itibarıyla mevcut olan koşullar dikkate alınarak karar verildiğini hatırlatmak gerekir. Dolayısıyla bireysel başvuru tarihinden sonra ortaya çıkan yeni hukuki durumların değerlendirilmesi konusunda Baro Yönetim Kurullarının takdir yetkisinin olduğu açıktır.

52. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılamanın yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

53. Ekli tablonun F sütununda isimleri yer alan avukatlar tarafından temsil edilen başvuruculara 3.000 TL vekâlet ücretinin ayrı ayrı ödenmesine karar verilmesi gerekir. Dosyadaki belgelerden tespit edilen ve ekli tablonun E sütununda belirtilen yargılama giderlerinin ilgili satırda gösterilen başvuruculara ödenmesine karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Kamuya açık belgelerde başvuruculaın kimliklerinin gizli tutulması taleplerinin KABULÜNE,

B. Talepte bulunan başvuruculaın adli yardım taleplerinin KABULÜNE,

C. Özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

D. Anayasa’nın 20. maddesinde güvence altına alınan özel hayata saygı hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

E. Kararın bir örneğinin yeniden yargılama yapılmak üzere ekli tablonun D sütunundaki ilgili mahkemelere GÖNDERİLMESİNE,

F. Başvuruculaın tazminat taleplerinin REDDİNE,

G. Ekli tablonun F sütununda isimleri yer alan avukatlar tarafından temsil edilen başvuruculara 3.000 TL vekâlet ücretinin AYRI AYRI ÖDENMESİNE, ekli tablonun E sütununda belirtilen yargılama giderinin ilgili satırda gösterilen başvuruculara ÖDENMESİNE,

H. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvuruculaın Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ

UYGULANMASINA,

İ. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 14/10/2020 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

SARE TEKALAN

B. No: 2018/34758 | Karar tarihi: 14.10.2020

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2018/34758

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

SARE TEKALAN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2018/34758)

Karar Tarihi: 14/10/2020

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Burhan ÜSTÜN

Hicabi DURSUN

Selahaddin MENTEŞ

Raportör : Selçuk KILIÇ

Başvurucu : Sare TEKALAN

Vekili : Av. Ayşe Süeda ÜNAL

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, eşi hakkında arama kaydı bulunduğundan bahisle başvurucuya pasaport verilmemesi nedeniyle adil yargılanma hakkı ile yerleşme ve seyahat hürriyetinin ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 14/11/2018 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık görüşünü bildirmiştir.

7. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı süresinde beyanda bulunmuştur.

III. OLAY VE OLGULAR

8. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

9. Eşi hakkında Fetullahçı Terör Örgütü (FETÖ) ve/veya Paralel Devlet Yapılanması (PDY) ile irtibatı nedeniyle sekiz ayrı suçtan arama kaydı bulunduğu gerekçesiyle başvurucunun hususi damgalı pasaportu iptal edilmiştir.

10. Başvurucu tarafından Gölbaşı İlçe Emniyet Müdürlüğü ve Kahramankazan İlçe Emniyet Müdürlüğünden pasaport başvurusu yapabilmek için randevu alınmış, söz konusu pasaport taleplerinin ilgili birimlerce şifahen reddedildiğinden bahisle pasaport başvurusunun olumlu sonuçlandırılması için gerekli işlemlerin yapılması istemiyle 6/2/2017 tarihinde Ankara Valiliğine (Valilik) müracaatta bulunulmuştur.

11. Valiliğin 22/3/2017 tarihli yazısı ile söz konusu başvurunun 9/10/2003 tarihli ve 4982 sayılı Bilgi Edinme Hakkı Kanunu kapsamı dışında bulunduğu hususunun başvurucuya bildirilmesi üzerine başvurucu tarafından, pasaport talebi hakkında işlem tesis edilmediğinden bahisle pasaport başvurusunun alınması ve kendisine pasaport verilmesi istemiyle yaptığı başvurunun cevap verilmeksizin zımnen reddine ilişkin işlemin iptali istemiyle 16/6/2017 tarihinde Ankara 11. İdare Mahkemesinde (Mahkeme) dava açılmıştır.

12. Mahkemece yapılan değerlendirme sonucu 30/3/2018 tarihli karar ile davanın reddine hükmedilmiştir. Kararın gerekçesinde; başvurucunun eşi hakkında FETÖ/PDY ile irtibatı nedeniyle birden fazla suçtan arama kaydının bulunduğu ve 22/7/2016 tarihli ve 667 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Alınan Tedbirlere İlişkin Kanun Hükmünde Kararname'nin (667 sayılı KHK) 5. maddesinin ikinci fıkrasında eşi hakkında suç soruşturması bulunan kişinin pasaportunun genel güvenlik açısından sakınca görülmesi hâlinde iptal edilebileceğinin düzenlendiği belirtilmiştir. Bu kapsamda ülke çapında ciddi tehlike yaratan terör örgütüne mensup olma şüphesiyle aranan şahsın eşi olan başvurucunun pasaportunun iptal edilmesi ve yeni pasaport başvurusunun kabul edilmemesine ilişkin işlemde hukuka aykırılık görülmediği ifade edilmiştir.

13. Karara karşı istinaf başvurusunda bulunulmuş, Ankara Bölge İdare Mahkemesi 10. İdari Dava Dairesinin (Daire) 11/9/2018 tarihli ilamıyla istinaf isteminin reddine ve mahkeme kararının onanmasına kesin olarak hükmedilmiştir.

14. Nihai karar başvurucu vekiline 15/10/2018 tarihinde tebliğ edilmiş, başvurucu 14/11/2018 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. İlgili Mevzuat

15. 667 sayılı KHK'nın "Yürütülen soruşturmalarda alınacak tedbirler" kenar başlıklı 5. maddesi şöyledir:

"(1) Millî güvenliğe tehdit oluşturduğu tespit edilen yapı, oluşum veya gruplara ya da terör örgütlerine üyeliği veya iltisakı ya da bunlarla irtibatı nedeniyle haklarında idari işlem tesis edilenler ile aynı gerekçeyle haklarında suç soruşturması veya kovuşturması yürütülenler,

işlemi yapan kurum ve kuruluşlarca ilgili pasaport birimine derhal bildirilir. Bu bildirim üzerine ilgili pasaport birimlerince pasaportlar iptal edilir."

16. 1/9/2016 tarihli ve 29818 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 15/8/2016 tarihli ve 673 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Tedbirler Alınması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin 10. maddesinin (2) numaralı fıkrası ile 667 sayılı KHK'nın 5. maddesine eklenen fıkra şöyledir:

"(2) Birinci fıkraya göre ilgili pasaport birimine isimleri bildirilen kişilerin eşlerine ait pasaportlar da genel güvenlik açısından mahzurlu görülmesi halinde aynı tarihte İçişleri Bakanlığınca iptal edilebilir."

17. 18/10/2016 tarihli ve 6749 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Alınan Tedbirlere İlişkin Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabul Edilmesine Dair Kanun'un 5. maddesi, 667 sayılı KHK'nın 5. maddesiyle aynı şekilde düzenlenmiştir.

18. 15/7/1950 tarihli ve 5682 sayılı Pasaport Kanunu'na 24/10/2019 tarihli ve 30928 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren 7188 sayılı Kanun'un 2. maddesiyle eklenen ek 7. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Millî güvenliğe tehdit oluşturduğu tespit edilen yapı, oluşum veya gruplara ya da terör örgütlerine üyeliği veya iltisakı ya da bunlarla irtibatı nedeniyle;

A) 20/7/2016 tarihli ve 2016/9064 sayılı Bakanlar Kurulu Kararıyla ilan edilen olağanüstü hal kapsamında kabul edilen kanunlar uyarınca kamu görevinden çıkarılmaları veya rütbelerinin alınması nedeniyle pasaportları iptal edilenler ile haklarında pasaport verilmemesine yönelik idari işlem tesis edilmiş olanlardan,

B) 18/10/2016 tarihli ve 6749 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Alınan Tedbirlere İlişkin Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabul Edilmesine Dair Kanunun 5 inci maddesi ve 27/6/1989 tarihli ve 375 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin geçici 35 inci maddesi uyarınca pasaportları iptal edilenler ile haklarında pasaport verilmemesine yönelik idari işlem tesis edilmiş olanlardan,

...

...haklarında aynı nedenlerden dolayı; devam etmekte olan herhangi bir idari veya adli soruşturma veya kovuşturma bulunmayanlara, kovuşturmaya yer olmadığına, beraatine, ceza verilmesine yer olmadığına, davanın reddine veya düşmesine karar verilenlere, mahkûmiyet kararı bulunanlardan cezası tümüyle infaz edilenlere veya ertelenenlere, hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilenlere, başvurmaları hâlinde kolluk birimlerince yapılacak araştırma sonucuna göre İçişleri Bakanlığınca pasaport verilebilir."

B. Anayasa Mahkemesi Kararı

19. Anayasa Mahkemesinin 6749 sayılı Kanun'un 5. maddesinin (2) numaralı fıkrasının iptaline ilişkin 24/7/2019 tarihli ve E.2016/205, K.2019/63 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"70. 6216 sayılı Kanun'un 43. maddesi uyarınca kural, ilgisi nedeniyle Anayasa'nın 23. maddesi yönünden de incelenmiştir.

71. Kanun'un 5. maddesinin (1) numaralı fıkrasında, millî güvenliğe tehdit oluşturduğu tespit edilen yapı, oluşum veya gruplara ya da terör örgütlerine üyeliği veya iltisakı ya da

bunlarla irtibatı nedeniyle haklarında idari işlem tesis edilenler ile aynı gerekçeyle haklarında suç soruşturması veya kovuşturması yürütülenlerin, işlemi yapan kurum ve kuruluşlarca ilgili pasaport birimine derhâl bildirileceği; bu bildirim üzerine ilgili pasaport birimlerince pasaportlarının iptal edilebileceği düzenlenmektedir. Dava konusu (2) numaralı fıkrada ise ilgili pasaport birimine bildirilen kişilerin eşlerinin pasaportlarının da genel güvenlik açısından mahzurlu görülmesi hâlinde iptal edilebileceği öngörülmektedir.

72. Dava konusu kural içeriği itibarıyla olağanüstü hâlin ilanına neden olan tehdit ve tehlikelerin bertaraf edilmesine yönelik olmasına rağmen olağanüstü hâl süresini aşacak biçimde uygulanmaya imkân vermektedir. Başka bir ifadeyle kural olağanüstü hâl süresiyle sınırlı bir düzenleme öngörmemektedir. Bu durumda kurala ilişkin incelemenin sınırlamaya konu hakkın düzenlendiği Anayasa maddesi başta olmak üzere Anayasa'nın ilgili hükümleri bağlamında yapılması gerekir.

73. Anayasa'nın "Yerleşme ve seyahat hürriyeti" başlıklı 23. maddesinde herkesin yerleşme ve seyahat hürriyetine sahip olduğu; seyahat hürriyetinin suç soruşturma ve kovuşturması sebebiyle ve suç işlenmesini önlemek amaçlarıyla kanunla sınırlanabileceği, vatandaşın yurt dışına çıkma hürriyetinin ancak suç soruşturması veya kovuşturması sebebiyle hâkim kararıyla sınırlanabileceği hüküm altına alınmıştır.

74. Dava konusu kuralda, millî güvenliğe tehdit oluşturduğu tespit edilen yapı, oluşum veya gruplara ya da terör örgütlerine üyeliği veya iltisakı ya da bunlarla irtibatı olması nedeniyle idari işleme ya da suç soruşturması veya kovuşturmasına muhatap olan kişilerin eşlerinin pasaportlarının da, yurt dışına çıkmalarının genel güvenlik açısından mahzurlu görülmesi durumunda, İçişleri Bakanlığınca iptal edilebileceği düzenlenmektedir.

75. Anayasa'nın 23. maddesinin beşinci fıkrasında vatandaşın yurt dışına çıkma hürriyetinin ancak suç soruşturması veya kovuşturması sebebiyle hâkim kararıyla sınırlanabileceği hüküm altına alınmıştır. Dava konusu kural ise belirli koşullardaki kişilerin haklarında bir suç nedeniyle yapılan soruşturma ya da kovuşturma olmaksızın ve hâkim kararı aranmaksızın pasaportlarının bakanlıkça iptaline karar verilebilmesine imkân sağlamaktadır. Bu nedenle kural, Anayasa'nın yerleşme ve seyahat özgürlüğüne tanıdığı güvencelerle bağdaşmamaktadır.

76. Öte yandan kural olağanüstü dönemde de uygulama alanı bulmuştur. Olağanüstü dönemlerde temel hak ve özgürlüklere Anayasa'da öngörülen güvencelere aykırı tedbirler alınmasına Anayasa belirli koşullarda cevaz vermiştir. Bu nedenle kuralın olağan dönemde seyahat özgürlüğüne aykırı olduğu yönünde yapılan tespit kuralın olağanüstü dönemle sınırlı uygulamasını kapsamamaktadır.

77. Açıklanan nedenlerle kural Anayasa'nın 23. maddesine aykırıdır. İptali gerekir.

Kural, Anayasa'nın 23. maddesine aykırı görülerek iptal edildiğinden ayrıca Anayasa'nın 2. ve 38. maddeleri yönünden incelenmemiştir."

V. İNCELEME VE GEREKÇE

20. Mahkemenin 14/10/2020 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Adil Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Masumiyet Karinesinin İhlal Edildiğine İlişkin İddia

a. Başvurucunun İddiası ve Bakanlık Görüşü

21. Başvurucu; herhangi bir terör örgütüne irtibatı ve iltisakının olmadığını, hakkında suç soruşturması ya da kovuşturmasının bulunmadığını belirterek masumiyet karinesinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

22. Bakanlık görüşünde, başvurucuya pasaport verilmemesinin nedeninin başvurucunun eşinin ülke çapında ciddi tehlike yaratan FETÖ/PDY'ye mensup olma şüphesiyle aranması ve terör örgütü ile irtibatı nedeniyle birden fazla suçtan arama kaydının bulunması olduğu ve derece mahkemeleri tarafından başvurucunun hukuki durumu ile ilgili olarak herhangi bir araştırma yoluna gidilmediği ifade edilmiştir.

23. Başvurucu, derece mahkemeleri tarafından başvurucunun hukuki durumu ile ilgili olarak herhangi bir araştırma yoluna gidilmediği ifadesinin hak ihlaline ve sınırlamalara maruz bırakıldığının ikrarı olduğunu ve şahsı hakkında hiçbir somut değerlendirme yapılmadığını belirtmiştir.

b. Değerlendirme

24. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrasında açıkça dayanaktan yoksun başvuruların Anayasa Mahkemesince kabul edilemezliğine karar verilebileceği belirtilmiştir. Bu bağlamda başvurucunun ihlal iddialarını kanıtlayamadığı, temel haklara yönelik bir müdahalenin olmadığı veya müdahalenin meşruluğunun açık olduğu başvurular ile karmaşık veya zorlama şikâyetlerden ibaret başvurular açıkça dayanaktan yoksun kabul edilebilir (Hikmet Balabanoğlu, B. No: 2012/1334, 17/9/2013, § 24).

25. Masumiyet karinesi, kişinin suç işlediğine dair kesinleşmiş bir yargı kararı olmadan suçlu olarak kabul edilmemesini güvence altına alır. Bunun sonucu olarak kişinin masumiyeti asıl olduğundan suçluluğu ispat külfeti iddia makamına ait olup kimseye suçsuzluğunu ispat mükellefiyeti yüklenemez. Ayrıca hiç kimse, suçluluğu hükmen sabit oluncaya kadar yargılama makamları ve kamu otoriteleri tarafından suçlu olarak nitelendirilemez ve suçlu muamelesine tabi tutulamaz (Kürşat Eyol, B. No: 2012/665, 13/6/2013, § 26).

26. Masumiyet karinesinin ihlal edilip edilmediği değerlendirilirken özellikle hukuk ve idari yargılama bakımından üzerinde durulması gereken önemli hususlardan biri, yargılamayı yapan makamın ilgili kişiye suç isnat edip etmediğidir (Y.A., B. No: 2014/6454, 18/7/2018, § 16).

27. Somut olayda Mahkemece başvurucunun eşi hakkında FETÖ/PDY ile irtibatı nedeniyle birden fazla suçtan arama kaydının bulunduğu belirtilmiş, mevzuatta bulunan düzenleme uyarınca eşi hakkındaki suç soruşturmaları nedeniyle başvurucunun pasaportunun iptal edildiği ve yeni pasaport başvurusunun kabul edilmediği hüküm altına alınmıştır. Bu kapsamda Mahkemece mevzuat kapsamında yapılan değerlendirme uyarınca idari işlemin hukuka uygun olduğunun tespit edildiği ve başvurucuya herhangi bir suç isnadında bulunulmadığı anlaşıldığından masumiyet karinesinin ihlal edilmediğinin açık olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

28. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Hakkaniyete Uygun Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

a. Başvurucunun İddiası ve Bakanlık Görüşü

29. Başvurucu; hakkında açılmış suç soruşturması veya kovuşturması bulunup bulunmadığına yönelik bilgi ve belgelerin Bakanlıktan istenilmesi talebinde bulunmasına karşın bu belgelerin ilgili birimlerden istenilmediğini, delillerin toplanmadığını ve eksik inceleme yapıldığını, hâkim kararı olmaksızın kişi hürriyetinin idari kararla sınırlandırıldığını belirterek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ifade etmiştir. Ayrıca ceza sorumluluğunun şahsi olduğunu, hakkında suç soruşturması ya da kovuşturması bulunmamasına karşın eşi hakkındaki suç soruşturması ve kovuşturması nedeniyle talebinin reddedildiğini belirterek ceza sorumluluğunun şahsiliği ilkesinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

30. Bakanlık görüşünde; başvurucu tarafından ileri sürülen iddiaların mahkemelerce delillerin değerlendirilmesine ve hukuk kurallarının yorumlanmasına ilişkin olduğu ve kanun yolu şikâyeti niteliğinde bulunduğu vurgulanmıştır. Ayrıca 7188 sayılı Kanun'un 2. maddesiyle 5682 sayılı Kanun'a eklenen ek 7. madde uyarınca başvurucunun idareye yeniden başvurabileceği, söz konusu hüküm nedeniyle başvurucunun mevcut başvuru kapsamında mağdur sıfatının devam edip etmediği ve iç hukuk yollarını tüketip tüketmediği hususlarının değerlendirilmesinin Anayasa Mahkemesinin takdirinde olduğu belirtilmiştir. Öte yandan başvurucuya pasaport verilmemesi yönündeki işlemin başvurucunun eşinin FETÖ/PDY ile irtibatı nedeniyle birden fazla suçtan arama kaydının bulunmasından dolayı başarısız darbe girişimi sonrasında ülkenin karşı karşıya kaldığı terör tehdidi nedeniyle toplum düzenini ve kamu güvenliğini korumak amacıyla uygulanan geçici bir tedbir olduğu, başvurucuya pasaport verilmemesi işleminin başvurucunun yönetsel düzene aykırı bir davranışından dolayı verilen bir ceza niteliğinde olmadığı, bu nedenle ceza hukukunun ilkelerinden olan ceza sorumluluğunun şahsiliği ilkesinin ihlal edildiğinden söz edilmesinin uygun olmayacağı ifade edilmiştir.

31. Başvurucu; Bakanlık görüşünde belirtilen Kanun hükmünün başvurunun yapılmasından yaklaşık bir sene sonra yürürlüğe girdiğini, durumunun söz konusu Kanun maddesinde yer alan kriterlere uymadığını, mahkemelerce etkin bir yargılamanın yapılmadığını belirtmiştir.

b. Değerlendirme

32. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Anayasa Mahkemesi, bireysel başvuruda Anayasa'nın 38. maddesi kapsamına giren her türlü yaptırımın değil sadece Anayasa ile Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) ortak koruma alanına giren suç isnadı sayılan yaptırımların anılan maddedeki güvenceleri ihlal edip etmediğini denetleme yetkisini haizdir (D.M.Ç., B. No: 2014/16941, 24/1/2018, § 33). Buna göre başvurunun bir suç isnadının karara bağlanmasına ilişkin bir uyuşmazlığı konu edinmemesi nedeniyle başvurucunun Anayasa'nın 38. maddesine ilişkin ihlal iddiaları yönünden herhangi bir irdeleme yapılmamıştır. Bu kapsamda başvurucunun dile getirdiği iddialarının özünün eksik inceleme suretiyle Mahkemece hakkında yanlış hüküm kurulduğuna ilişkin olduğu değerlendirilerek başvurucunun iddialarının hakkaniyete uygun yargılanma hakkı kapsamında incelenmesi uygun görülmüştür.

33. Anayasa’nın 148. maddesinin dördüncü fıkrasında, kanun yolunda gözetilmesi gereken

hususlara ilişkin şikâyetlerin bireysel başvuruda incelenemeyeceği belirtilmiştir. Bu kapsamda ilke olarak mahkemeler önünde dava konusu yapılmış maddi olay ve olguların kanıtlanması, delillerin değerlendirilmesi, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması ile uyuşmazlıkla ilgili varılan sonucun adil olup olmaması bireysel başvuru konusu olamaz. Ancak bireysel başvuru kapsamındaki hak ve özgürlüklere müdahale teşkil eden, bariz takdir hatası veya açık bir keyfîlik içeren tespit ve sonuçlar bu kapsamda değildir (Ahmet Sağlam, B. No: 2013/3351, 18/9/2013, § 42).

34. Adil yargılanma hakkı, bireylere dava sonucunda verilen kararın değil yargılama sürecinin ve usulünün adil olup olmadığını denetletme imkânı verir. Bu nedenle bireysel başvuruda adil yargılanmaya ilişkin şikâyetlerin incelenebilmesi için başvurucunun yargılama sürecinde haklarına saygı gösterilmediğine, bu çerçevede yargılama sürecinde karşı tarafın sunduğu deliller ve görüşlerden bilgi sahibi olamadığı veya bunlara etkili bir şekilde itiraz etme fırsatı bulamadığı, kendi delillerini ve iddialarını sunamadığı, uyuşmazlığın çözüme kavuşturulmasıyla ilgili iddialarının derece mahkemesi tarafından dinlenmediği veya kararın gerekçesiz olduğu gibi mahkeme kararının oluşumuna sebep olan unsurlardan değerlendirmeye alınmamış eksiklik, ihmal ya da açık keyfîliğe ilişkin bir bilgi ya da belge sunmuş olması gerekir (Naci Karakoç, B. No: 2013/2767, 2/10/2013, § 22).

35. Başvuru konusu olayda eşi hakkında FETÖ/PDY ile irtibatı nedeniyle sekiz ayrı suçtan arama kaydı bulunduğu gerekçesiyle başvurucunun hususi damgalı pasaportu iptal edilmiş, ardından başvurucunun pasaport başvurusunun alınması ve kendisine pasaport verilmesi talepli başvuruları şifahen ve zımnen reddedilmiştir.

36. Söz konusu işlemin iptali istemiyle açılan davada da Mahkemece, eşi hakkında suç soruşturması bulunan kişinin pasaportunun genel güvenlik açısından sakınca görülmesi hâlinde iptal edilebileceğinin 667 sayılı KHK'da düzenlendiği ve mevzuattaki hüküm uyarınca tesis edilen işlemde hukuka ve mevzuata aykırılık bulunmadığı belirtmiştir.

37. Uyuşmazlığa konu işleme dayanak teşkil eden 667 sayılı KHK'nın 5. maddesi ile aynı düzenlemeyi içeren 6749 sayılı Kanun'un 5. maddesinin (2) numaralı fıkrasının Anayasa'nın 2. ve 38. maddelerine aykırılığı ileri sürülerek iptali istemiyle Anayasa Mahkemesine yapılan başvuru üzerine Anayasa Mahkemesinin 24/7/2019 tarihli ve E.2016/205, K.2019/63 sayılı kararı ile ilgili fıkranın iptaline karar verilmiştir. Söz konusu kararda, bahsi geçen kuralın içerik itibarıyla olağanüstü hâlin ilanına neden olan tehdit ve tehlikelerin bertaraf edilmesine yönelik olmasına rağmen kuralın olağanüstü hâl süresiyle sınırlı bir düzenleme öngörmediği, bu durum nedeniyle kurala ilişkin incelemenin sınırlamaya konu hakkın düzenlendiği Anayasa maddesi başta olmak üzere Anayasa'nın ilgili hükümleri bağlamında yapılması gerektiği belirtilmiştir. Bu belirlemenin ardından kararda, söz konusu kuralın Anayasa'nın 23. maddesinin beşinci fıkrasına aykırı şekilde, belirli koşullardaki kişilerin haklarında bir suç nedeniyle yapılan soruşturma ya da kovuşturma olmaksızın ve hâkim kararı aranmaksızın pasaportlarının Bakanlıkça iptaline karar verilebilmesine imkân sağladığı ve bu nedenle Anayasa'nın yerleşme ve seyahat özgürlüğüne tanıdığı güvencelerle bağdaşmadığı ifadesine yer verilmiştir. Bununla birlikte olağanüstü dönemlerde temel hak ve özgürlüklere Anayasa'da öngörülen güvencelere aykırı tedbirler alınmasına Anayasa'nın belirli koşullarda cevaz verdiği ve bu nedenle kuralın olağan dönemde seyahat özgürlüğüne aykırı olduğu yönünde yapılan tespit kuralın olağanüstü dönemle sınırlı uygulamasını kapsamadığı hüküm altına alınmıştır (bkz. § 19).

38. Somut olayda başvurucunun eşi hakkında suç soruşturması veya kovuşturması

yürütüldüğü ve bu durumun işlem tarihinde yürürlükte bulunan olağanüstü hâl döneminde alınan tedbirlere yönelik mevzuat kapsamında başvurucunun pasaportunun iptalini gerektirebileceği hususunda kuşku bulunmamaktadır. Bu kapsamda derece mahkemesince, açık ve öngörülebilir olan mevzuat hükmü ve olağanüstü hâl dönemindeki somut olaya ilişkin durum birlikte değerlendirilmek suretiyle sonuca varıldığı ve eşinin durumu nedeniyle başvurucu hakkında hüküm kurulduğu anlaşılmıştır.

39. Bunun yanında başvurucu tarafından, yargılama sürecinde karşı tarafın sunduğu delil ve görüşler hakkında bilgi sahibi olamadığına, kendi delillerini ve iddialarını sunma olanağı bulamadığına, karşı tarafça sunulan delillere ve iddialara etkili bir şekilde itiraz etme fırsatı bulamadığına ya da uyuşmazlığın çözüme kavuşturulmasıyla ilgili iddialarının derece mahkemesi tarafından dinlenmediğine ilişkin bir bilgi ya da kanıt sunulmadığı gibi mahkeme kararında bariz takdir hatası veya açık bir keyfîlik oluşturan herhangi bir durum da tespit edilmemiş ve hakkaniyete uygun yargılanma hakkı bakımından bir ihlalin bulunmadığı değerlendirilmiştir.

40. Ayrıca başvurucu, hakkında açılmış suç soruşturması veya kovuşturması bulunup bulunmadığına yönelik bilgi ve belgelerin Bakanlıktan istenilmesi talebinde bulunmasına karşın bu belgelerin ilgili birimlerden istenilmediğini ve bu konuda delillerin toplanmadığını ileri sürülmekte ise de mahkeme hükmünde başvurucu hakkında açılmış suç soruşturması veya kovuşturması bulunduğu yönünde herhangi bir ifadeye yer verilmediği, kararda başvurucunun söz konusu iddiasının aksine bir hususun yer almadığı ve kararın gerekçesinin başvurucunun eşi hakkındaki suç soruşturmaları ve kovuşturmalarına dayandığı anlaşıldığından bu iddia yönünden de herhangi bir ihlalin bulunmadığı sonucuna varılmıştır.

41. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının da diğer kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Yerleşme ve Seyahat Hürriyetinin İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiası

42. Başvurucu; uluslararası dolaşımı için pasaporta ihtiyacı olduğunu, hukuka aykırı bir şekilde pasaport verilmesi talebinin reddedildiğini belirterek yerleşme ve seyahat hürriyetinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

43. Bakanlık, anılan iddia hakkında görüş bildirmemiştir.

2. Değerlendirme

44. Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü fıkrası ile 6216 sayılı Kanun'un 45. maddesinin (2) numaralı fıkrası hükümlerine göre Anayasa Mahkemesine yapılan bir bireysel başvurunun esasının incelenebilmesi için kamu gücü tarafından müdahale edildiği iddia edilen hakkın Anayasa’da güvence altına alınmış olmasının yanı sıra Sözleşme ve Türkiye’nin taraf olduğu ek protokollerinin kapsamına da girmesi gerekir. Bir başka ifadeyle Anayasa ve Sözleşme’nin ortak koruma alanı dışında kalan bir hak ihlali iddiasını içeren başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi mümkün değildir (Onurhan Solmaz, § 18).

45. Anayasa’nın 23. maddesinde yer alan yerleşme ve seyahat hürriyeti, Sözleşme ile Sözleşme’ye ek 1 No.lu Protokol’de tanınmış bulunan haklardan ve özgürlüklerden başka haklar ve özgürlükler tanıyan 4 No.lu Protokol’ün 2. maddesinde ve "Serbest dolaşım

özgürlüğü" kenar başlığı altında düzenlenmiştir.

46. Sözleşme'ye ek 4 No.lu Protokol'e ülkemiz taraf değildir. Bu nedenle anılan Protokol kapsamında kalan ve Anayasa'nın 23. maddesinde yer alan seyahat özgürlüğüne yönelik şikâyetle ilgili olarak bireysel başvuruda bulunulamaz (Sebahat Tuncel, B. No: 2012/1051, 20/2/2014, § 53).

47. Açıklanan gerekçelerle yerleşme ve seyahat özgürlüğünün ihlali iddiasına ilişkin başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin konu bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Masumiyet karinesinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

3. Yerleşme ve seyahat hürriyetinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın konu bakımından yetkisizlik nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 14/10/2020 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

FEDAYİM PATLAR VE DİĞERLERİ

B. No: 2018/35798 | Karar tarihi: 14.10.2020

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2018/35798

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

FEDAYİM PATLAR VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2018/35798)

Karar Tarihi: 14/10/2020

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Burhan ÜSTÜN

Hicabi DURSUN

Selahaddin MENTEŞ

Raportör : Eren Can BENAKAY

Başvurucular : 1. Fedayim PATLAR

2. Sabriye PATLAR

3. Sezai PATLAR

4. Zuhal KILINÇ

Başvurucular Vekilleri : 1. Av. Esra AKÖZEK

2. Av. Mehmet Murat ERYILMAZ

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru; hükmedilen tazminat tutarının az olması nedeniyle mülkiyet hakkının, tam yargı davasının makul sürede sonuçlanmaması nedeniyle de adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 3/12/2018 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 71. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca başvurunun içtihadın oluştuğu alana ilişkin olduğu değerlendirilerek Bakanlık cevabı beklenmeden incelenmesine karar verilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

8. Başvurucuların murisi işyerinde çalışmaktayken silahla vurularak hayatını kaybetmiştir. Başvurucular yaşanan olay nedeniyle 11/11/2005 tarihinde manevi tazminat davası açmıştır. Yapılan yargılamada Bursa 6. Asliye Hukuk Mahkemesinin 27/4/2016 tarihli kararıyla dava görev yönünden reddedilmiştir. Kararda davanın idari yargının görev alanına girdiği belirtilmiştir.

9. Başvurucular 4/10/2016 tarihinde Bursa 1. İdare Mahkemesinde (Mahkeme) tam yargı davası açmıştır. Mahkeme 19/4/2018 tarihinde davanın kısmen kabulüne karar vermiş ve başvuruculara 40.000 TL manevi tazminat ödenmesine hükmetmiştir.

10. Başvurucuların istinaf talebi İstanbul Bölge İdare Mahkemesi 9. İdari Dava Dairesince 24/10/2018 tarihinde kesin olarak reddedilmiştir.

11. Başvurucular 28/11/2018 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

12. Mahkemenin 14/10/2020 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Mülkiyet Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucuların İddiaları

13. Başvurucular çok uzun sürede tazminata hükmedilmesi ve hükmedilen tazminat tutarının az olması nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

2. Değerlendirme

14. Anayasa ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin ortak koruma alanında yer alan mülkiyet hakkı; mevcut mal, mülk ve ekonomik değerleri koruyan bir temel haktır. Kişinin hâlihazırda sahibi olmadığı bir mülkün mülkiyetini kazanma hakkı, bu konudaki menfaati ne kadar güçlü olursa olsun mülkiyet kavramı içinde değildir (Kemal Yeler ve Ali Arslan Çelebi, B. No: 2012/636, 15/4/2014, § 36). Ayrıca gelecekte elde edileceği iddia edilen bir gelirin mülkiyet hakkı kapsamında değerlendirilmesi mümkün değildir (Sultan Tokay ve diğerleri, B. No: 2013/1122, 26/6/2014, § 42).

15. Bir mülk veya alacakla ilgili olarak hak iddia eden kişinin söz konusu hakkın varlığını hukuken ispat etmesi gerekir (Kemal Yeler ve Ali Arslan Çelebi, § 38).

16. Somut olayda mahkemenin gerekçeli kararında yer verilen hukuki tespitler ve dayanaklar birlikte değerlendirildiğinde başvurucuların Anayasa’nın 35. maddesinde

güvence altına alınan mülkiyet hakkı kapsamına giren bir ekonomik değeri veya en azından böyle bir değeri elde etme yönünde meşru beklentisi bulunmadığı anlaşılmaktadır.

17. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin konu bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucuların İddiaları

18. Başvurucular görevli mahkemenin çok uzun sürede belirlenmesi nedeniyle adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

2. Değerlendirme

19. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucular tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Başvurucuların iddiası Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkı kapsamında incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

a. Kabul Edilebilirlik Yönünden

20. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Esas Yönünden

21. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin idari yargılamanın süresi tespit edilirken sürenin başlangıç tarihi olarak davanın ikame edildiği tarih; sürenin sona erdiği tarih olarak -çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde- yargılamanın sona erdiği, yargılaması devam eden davalar yönünden ise Anayasa Mahkemesinin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin şikâyetle ilgili kararını verdiği tarih esas alınır (Selahattin Akyıl, B. No: 2012/1198, 7/11/2013, §§ 45, 47).

22. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin idari yargılama süresinin makul olup olmadığı değerlendirilirken yargılamanın karmaşıklığı ve kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun yargılamanın süratle sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar dikkate alınır (Selahattin Akyıl, § 41).

23. Başvuruya konu 11/11/2005 tarihinde başlayan yargılamada yaklaşık 10 yıl 5 aylık sürenin adli yargı mahkemesinde geçtiği ve nihayetinde görev yönünden davanın reddedildiği, idari yargı mahkemelerinde ise 2 yıl sürdüğü ve 24/10 2018 tarihli kesin kararla sona erdiği anlaşılmaktadır. Yukarıda anılan ilkeler ve Anayasa Mahkemesinin benzer başvurularda verdiği kararlar dikkate alındığında başvuruya konu olan yaklaşık 13 yıllık yargılamaya süresinin makul olmadığı sonucuna varmak gerekir.

24. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

C. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

25. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri

Hakkında Kanun'un 50. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"(1) Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir…

(2) Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

26. Başvurucular ihlalin tespiti ile her bir başvurucu için ayrı ayrı 70.000 TL manevi tazminata karar verilmesi talebinde bulunmuştur.

27. Somut olayda makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

28. İhlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararı karşılığında başvuruculara net 41.600 TL manevi tazminatın müştereken ödenmesine karar verilmesi gerekir.

29. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 294,70 TL harç ve 3.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 3.294,70 TL yargılama giderinin başvuruculara müştereken ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın konu bakımından yetkisizlik nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvuruculara net 41.600 TL tazminatın MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

D. 294,70 TL harç ve 3.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 3.294,70 TL yargılama giderinin başvuruculara MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin bilgi için Bursa 4. İş Mahkemesine (E.2005/60, K.2012/63) GÖNDERİLMESİNE,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 14/10/2020 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

HİCRAN YILDIZ (2)

B. No: 2018/36212 | Karar tarihi: 14.10.2020

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2018/36212

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

HİCRAN YILDIZ BAŞVURUSU (2)

(Başvuru Numarası: 2018/36212)

Karar Tarihi: 14/10/2020

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Burhan ÜSTÜN

Hicabi DURSUN

Selahaddin MENTEŞ

Raportör : Eren Can BENAKAY

Başvurucu : Hicran YILDIZ

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, iptal davasının makul sürede sonuçlanmaması nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 13/12/2018 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 71. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca başvurunun içtihadın oluştuğu alana ilişkin olduğu değerlendirilerek Bakanlık cevabı beklenmeden

incelenmesine karar verilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

8. Başvurucunun 19/3/2010 tarihinde açtığı davada başlayan yargısal süreç, Danıştay Onikinci Dairesinin 12/9/2018 tarihli kararıyla son bulmuştur.

9. Başvurucu 13/12/2018 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

10. Mahkemenin 14/10/2020 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

11. Başvurucu; uzun süren yargılama nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının, gizli belgelere göre karar verilmesi ve kararın gerekçesiz olması nedeniyle adil yargılanma hakkının, öte yandan 5 yıl boyunca kamu görevinde çalışamayacağından çalışma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

12. 13. Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir."

13. Başvurucu, gizli belgelere göre karar verilmesi ve kararın gerekçesiz olması nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüşse de başvurucunun iddialarının ilk bakışta açıkça dayanaktan yoksun ve temellendirilmemiş olduğunun anlaşılması nedeniyle anılan iddialar için ayrıca değerlendirme yapılmasına gerek bulunmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca başvurucu her ne kadar çalışma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüş ise de Anayasa Mahkemesinin yerleşik içtihadı (Serkan Acar, B. No: 2013/1613, 2/10/2013) uyarınca çalışma hakkı Anayasa ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ile Türkiye'nin taraf olduğu ek protokollerin ortak koruma alanına girmediğinden bu iddia yönünden de ayrıca değerlendirme yapılmasına gerek görülmemiştir.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

14. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

15. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin idari yargılamanın süresi tespit edilirken sürenin başlangıç tarihi olarak davanın ikame edildiği tarih; sürenin sona erdiği tarih olarak -çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde- yargılamanın sona erdiği, yargılaması devam eden davalar yönünden ise Anayasa Mahkemesinin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin şikâyetle ilgili kararını verdiği tarih esas alınır (Selahattin Akyıl, B. No: 2012/1198, 7/11/2013, §§ 45, 47).

16. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin idari yargılama süresinin makul olup olmadığı değerlendirilirken yargılamanın karmaşıklığı ve kaç dereceli olduğu,

tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun yargılamanın süratle sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar dikkate alınır (Selahattin Akyıl, § 41).

17. Anılan ilkeler ve Anayasa Mahkemesinin benzer başvurularda verdiği kararlar dikkate alındığında 8 yılı aşan yargılamaya ilişkin sürenin makul olmadığı sonucuna varmak gerekir.

18. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

19. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"(1) Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir…

(2) Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

20. Başvurucu, ihlalin tespitiyle 2.000.000 TL maddi ve 2.000.000 manevi tazminata karar verilmesi talebinde bulunmuştur.

21. Somut olayda makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

22. İhlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararı karşılığında başvuruya konu davanın özelliği de gözetilerek başvurucuya net 14.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

23. Anayasa Mahkemesinin maddi tazminata hükmedebilmesi için başvurucunun uğradığını iddia ettiği maddi zarar ile tespit edilen ihlal arasında illiyet bağı bulunmalıdır. Olayda illiyet bulunmadığından maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir

24. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 294,70 TL harçtan oluşan yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvurucuya net 14.000 TL tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

D. 294,70 TL harçtan oluşan yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin bilgi için İstanbul 7. İdare Mahkemesine (E:2010/1486, K:2011/1826) GÖNDERİLMESİNE,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 14/10/2020 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

CANSAL HİÇYILMAZ VE DİĞERLERİ

B. No: 2019/6 | Karar tarihi: 14.10.2020

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/6

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

CANSAL HİÇYILMAZ VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/6)

Karar Tarihi: 14/10/2020

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Burhan ÜSTÜN

Hicabi DURSUN

Selahaddin MENTEŞ

Raportör : Tuğba YILDIZ

Başvurucular : Cansal HİÇYILMAZ ve Diğerleri (bkz. ekli tablo)

Başvurucular Vekili : bkz. ekli tablonun F sütunu

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, hukuk mahkemelerinde açılan davalarda yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Ekli tabloda sıralanan başvurulara ait başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemelerinden sonra başvurular Komisyona sunulmuştur.

3. Komisyonca başvuruların kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

4. Konularının aynı olması sebebiyle ekli tablonun (B) sütununda numaraları belirtilen başvuru dosyalarının 2019/6 numaralı bireysel başvuru dosyası ile birleştirilmesine, incelemenin 2019/6 numaralı dosya üzerinden yapılmasına ve diğer dosyaların kapatılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte

yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 71. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca başvurunun içtihadın oluştuğu alana ilişkin olduğu değerlendirilerek Bakanlık cevabı beklenmeden incelenmesine karar verilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

8. Başvurucular, hukuk mahkemelerinde açtıkları davalarda/aleyhlerine açılan davalarda yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma haklarının ihlal edildiğini iddia ederek çeşitli tarihlerde Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunmuşlardır.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

9. Mahkemenin 14/10/2020 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Adli Yardım Talebi Yönünden

10. Başvuruculardan biri bireysel başvuru harç ve masraflarını karşılayacak geliri olmadığını beyan ederek adli yardım talebinde bulunmuştur.

11. Anayasa Mahkemesinin Mehmet Şerif Ay (B. No: 2012/1181, 17/9/2013) kararında belirtilen ilkeler dikkate alınarak geçimini önemli ölçüde güçleştirmeksizin yargılama giderlerini ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun açıkça dayanaktan yoksun olmayan adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

B. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvuruculların İddiaları

12. Başvurucular, uzun süren yargılama nedeniyle makul sürede yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

2. Değerlendirme

13. Başvuruculardan bazıları makul süre dışında birtakım ihlal iddiaları ileri sürmüşse de ileri sürülen iddiaların karar sonucuna ilişkin olduğu anlaşıldığından anılan iddialar yönünden ayrıca değerlendirme yapılmasının gerekmediği sonucuna ulaşılmıştır.

a. Kabul Edilebilirlik Yönünden

14. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Esas Yönünden

15. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin yargılamanın süresi tespit edilirken ise sürenin başlangıç tarihi olarak davanın ikame edildiği tarih; sürenin sona erdiği tarih olarak -çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde- yargılamanın sona erdiği tarih, yargılaması devam eden davalar yönünden ise Anayasa Mahkemesinin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin şikâyetle ilgili kararını verdiği tarih esas alınır (Güher Ergun ve diğerleri, B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 50-52).

16. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin yargılama süresinin makul olup olmadığı değerlendirilirken yargılamanın karmaşıklığı ve kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun yargılamanın süratle sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar dikkate alınır (Güher Ergun ve diğerleri, §§ 41-45).

17. Anılan ilkeler ve Anayasa Mahkemesinin benzer başvurularda verdiği kararlar dikkate alındığında ekli tablonun (G) sütununda belirtilen yargılama sürelerinin makul olmadığı sonucuna varmak gerekir.

18. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

C. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

19. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"(1) Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir…

(2) Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

20. Başvurucular, ihlalin tespiti ile maddi ve manevi tazminata karar verilmesi talebinde bulunmuştur.

21. Somut olayda makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

22. İhlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında, her bir başvurunun somut özelliği, başvuruculaların talepleri ve Anayasa Mahkemesi kararlarında belirlenen ilkelere göre tespit edilerek ekli tablonun (H) sütununda yer verilen net tutarlarda manevi tazminatın başvuruculara tabloda gösterilen şekilde ödenmesine karar verilmesi gerekir.

23. Anayasa Mahkemesinin maddi tazminata hükmedebilmesi için başvuruculaların uğradıklarını iddia ettikleri maddi zarar ile tespit edilen ihlal arasında illiyet bağı bulunmalıdır. Başvuruculaların bu konuda herhangi bir belge sunmamış olması nedeniyle maddi tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

24. Avukat İbrahim Dündar tarafından temsil edilen başvuruculara 3.000 TL vekâlet ücretinin müştereken, Avukat Faruk Doğan tarafından temsil edilen başvuruculara 3.000 TL vekâlet ücretinin müştereken, avukatla temsil edilen diğer başvuruculara 3.000 TL vekâlet ücretinin ayrı ayrı ödenmesine karar verilmesi gerekir.

25. Dosyadaki belgelerden tespit edilen ekli tablonun (E) sütununda belirtilen harçtan oluşan yargılama giderlerinin başvuruculara ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinde bulunan başvurucunun adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Başvuruculara ekli tablonun (H) sütununda belirtilen net tutarlarda manevi tazminatın tabloda gösterilen şekilde ÖDENMESİNE, başvuruculaın tazminata ilişkin diğer taleplerinin REDDİNE,

E. 1. Ekli tablonun (E) sütununda belirtilen başvuru harçlarının başvuruculara ÖDENMESİNE,

2. 3.000 TL vekâlet ücretinin Avukat İbrahim Dündar tarafından temsil edilen başvuruculara MÜŞTEREKEN, Avukat Faruk Doğan tarafından temsil edilen başvuruculara MÜŞTEREKEN, avukatla temsil edilen diğer başvuruculara AYRI AYRI ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvuruculaın Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihlerinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin bilgi için Ekli tablonun (D) sütununda belirtilen ilgili mahkemelere GÖNDERİLMESİNE,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 14/10/2020 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ZEYNEP BEYCİ

B. No: 2019/368 | Karar tarihi: 14.10.2020

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/368

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ZEYNEP BEYCİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/368)

Karar Tarihi: 14/10/2020

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Burhan ÜSTÜN

Hicabi DURSUN

Selahaddin MENTEŞ

Raportör : Eren Can BENAKAY

Başvurucu : Zeynep BEYCİ

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, ilave tediye alacağının tahsili amacıyla açılan davanın Yargıtay daireleri arasında süregelen görüş ayrılığından dolayı reddedilmesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 20/12/2018 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formları ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık görüş bildirmemiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

8. Başvurucu Düziçi Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfında (Vakıf) hizmet akdine dayalı olarak çalışmaktadır.

9. Başvurucu, kamu personeli olduğunu ileri sürerek 4/7/1956 tarihli ve 6772 sayılı Devlet ve Ona Bağlı Müesseselerde Çalışan İşçilere İlave Tediye Yapılması Hakkında Kanun uyarınca her bir yıllık çalışma süresi içinde ödenmesi gereken iki aylık tutarındaki ilave tediye alacağının ödenmesi amacıyla Vakıf aleyhine dava açmıştır.

10. Düziçi Asliye Hukuk Mahkemesi (Mahkeme) iş mahkemesi sıfatıyla yapmış olduğu yargılama sonunda 10/9/2015 tarihli kararla başvurucunun davasının kabulüne karar verilmiştir. Gerekçeli kararda Yargıtay 9. Hukuk Dairesinin emsal kararlarına göre Vakfın 6772 sayılı Kanun kapsamında bir iş yeri olduğu belirtilmiştir. Buna bağlı olarak başvurucuya ilave tediye alacağı ödenmesine karar verilmiştir.

11. Davalı Vakıf, temyiz yoluna başvurmuştur. Yargıtay 22. Hukuk Dairesi (Daire) 27/2/2017 tarihinde temyiz talebini kabul ederek Mahkeme kararını bozmuştur. Kararda Vakfın; Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonundan ayrı bir özel hukuk tüzel kişiliğine sahip olduğu, kamu kurumu vasfında olmadığı belirtilmiştir. Kamu kurumu olmaması nedeniyle 6772 sayılı Kanun kapsamına alınamayacağı ifade edilmiştir.

12. Mahkeme 4/1/2018 tarihinde bozma kararına uyarak davayı reddetmiştir.

13. Başvurucu kararı temyiz etmiştir. Dairenin 24/9/2018 tarihli kararıyla başvurucunun temyiz talebi reddedilmiştir.

14. Nihai karar başvurucuya 13/12/2018 tarihinde tebliğ edilmiştir. Başvurucu 20/12/2018 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

15. İlgili hukuk için bkz. Yasemin Bodur, B. No: 2017/29896, 25/12/2018, §§ 14-32.

V. İNCELEME VE GEREKÇE

16. Mahkemenin 14/10/2020 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

17. Başvurucu kendisiyle aynı iş yerinde çalışanların açtığı davaların kabul edilmesine karşı kendi davasının reddedildiğini, söz konusu durumun Yargıtay 9. Hukuk Dairesi ile Yargıtay 22. Hukuk Dairesi arasındaki görüş ayrılığından kaynaklandığını ifade etmiştir. Aynı iş yerinde çalışan kimselerden bazılarına ilave tediye alacağı ödenirken bazılarına ödenmemesinin adil yargılanma hakkını ihlal ettiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

18. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Başvurucunun farklı karar verilmesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddiasının özünün adil yargılanma hakkının güvencelerinden biri olan hakkaniyete uygun yargılanma hakkına ilişkin olduğu ve bu kapsamda bir inceleme

yapılması gerektiği değerlendirilmiştir.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

19. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

20. Başvuru konusu ile ilgili ilkeler daha önce Yasemin Bodur (aynı kararda bkz. §§ 35-45) kararında ortaya konulmuştur. Anılan kararda Anayasa Mahkemesinin kanunilik ilkesi bağlamındaki görevinin, hukuk kurallarının birden fazla yorumunun varlığının hukuki belirlilik ve öngörülebilirliği etkileyip etkilemediğini tespit etmek olduğu belirtilmiştir. Bu noktada derece mahkemelerinin hukuk kurallarını yorumlamasından kaynaklanan içtihat farkının süregelen bir hâl aldığı durumlarda uygulamadaki tutarsızlıkları ortadan kaldıracak nitelikteki tedbirlerin önemine işaret edilmiştir. Hukukun üstünlüğü ilkesi gereği devletin, aynı yargı koluna dâhil mahkemeler arasındaki derin ve süregelen içtihat farklılıklarını ortadan kaldırabilecek nitelikte bir mekanizmayı kurmak ve bu mekanizmanın etkin bir şekilde işleyişini sağlayacak düzenlemeler yapmakla yükümlü olduğu ifade edilmiştir.

21. Aynı kararda Yargıtay 9. Hukuk Dairesinin ve sonradan bu görev verilen (kapatılan) Yargıtay 7. Hukuk Dairesinin, anılan vakıf çalışanlarının kamu işçisi olduğunave şartları uygunsa ilave tediye alacağından yararlanacaklarına dair kararlar verdiği belirtilmiştir. Buna karşılık olarak Yargıtay 22. Hukuk Dairesinin anılan vakıfların özel hukuk tüzel kişisi statüsüne sahip olduğunu ve dolayısıyla kamu personeli sıfatı bulunmayan çalışanlarının ilave tediyeden yararlanmayacağını istikrarlı olarak hüküm altına aldığı ifade edilmiştir. Yargıtay daireleri arasındaki derin ve süregelen içtihat farkının faaliyete giren istinaf mahkemesi niteliğindeki bölge adliye mahkemesi daireleri arasında da sürdürüldüğü saptanmıştır (Yasemin Bodur, §§ 48, 50).

22. Anılan kararda sosyal yardımlaşma ve dayanışma vakfı çalışanlarının ilave tediye alacağına hak kazanıp kazanmayacağı hususunda süregelen içtihat farklılığının derinleşmiş ve sürekli bir nitelik kazanmış olduğu, bu durumun davaların somut özelliğinden kaynaklanmadığı ve bu durumun ortadan kaldırılmasını sağlayacak içtihadı birleştirme kararı gibi elverişli bir mekanizma işletilmemesi nedenleriyle varılan sonucun başvurucu için öngörülemez olduğu ve yargılamanın hakkaniyetini zedelediği sonucuna ulaşılmıştır (Yasemin Bodur, § 52).

23. Somut başvurunun da aynı hususa ilişkin olması ve Yasemin Bodur kararından ayrılmayı gerektiren bir durumun bulunmaması nedeniyle başvurucunun Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

24. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

“(1) Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir…

(2) Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan

kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

25. Başvurucu, ihlalin tespiti ile ilave tediye alacağının ödenmesine karar verilmesi talebinde bulunmuştur. Başvurucunun manevi tazminat talebi yoktur.

26. Anayasa Mahkemesinin Mehmet Doğan kararında ihlal sonucuna varıldığında ihlalin nasıl ortadan kaldırılacağı hususunda genel ilkeler belirlenmiştir (B. No: 2014/8875, 7/6/2018, [GK]). Mahkeme diğer bir kararında ise bu ilkelerle birlikte ihlal kararının yerine getirilmemesinin sonuçlarına da değinmiş ve bu durumun ihlalin devamı anlamına geleceği gibi ilgili hakkın ikinci kez ihlal edilmesiyle sonuçlanacağına da işaret etmiştir (Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019).

27. Bireysel başvuru kapsamında bir temel hakkın ihlal edildiğine karar verildiği takdirde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırıldığından söz edilebilmesi için temel kural mümkün olduğunca eski hâle getirmenin yani ihlalden önceki duruma dönülmesinin sağlanmasıdır. Bunun için ise öncelikle ihlalin kaynağı belirlenerek devam eden ihlalin durdurulması, ihlale neden olan karar veya işlemin ve bunların yol açtığı sonuçların ortadan kaldırılması, varsa ihlalin sebep olduğu maddi ve manevi zararların giderilmesi, ayrıca bu bağlamda uygun görülen diğer tedbirlerin alınması gerekmektedir (Mehmet Doğan, §§ 55, 57).

28. Bununla birlikte 6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin (1) numaralı fıkrasına göre ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilirken idari eylem ve işlem niteliğinde karar verilemez. Anayasa Mahkemesi ihlalin ve sonuçlarının nasıl giderileceğine hükmederken idarenin, yargısal makamların veya yasama organının yerine geçerek işlem tesis edemez. Anayasa Mahkemesi, ihlalin ve sonuçlarının nasıl giderileceğine hükmederek gerekli işlemlerin tesis edilmesi için kararı ilgili mercilere gönderir (Şahin Alpay (2) [GK], B. No: 2018/3007, 15/3/2018, § 57).

29. Anayasa Mahkemesince Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır. Somut olaylarda ihlalin aynı hukuki nedene dayalı olarak benzer konumdaki kişiler tarafından açılan davalarda aradan geçen uzun zamana rağmen Yargıtay daireleri arasındaki görüş farkının ortadan kaldırılıp uygulama birliğinin sağlanmamasından kaynaklandığı anlaşılmaktadır. Diğer bir ifadeyle ihlal, başvurucunun aynı anda iki farklı yorumu yürürlükte bulunan ve bu nedenle belirlilik kriterini taşımayan bir hukuk kuralına tabi tutulmasından kaynaklanmaktadır.

30. Anayasa Mahkemesince yapılan ihlal tespitinin derece mahkemesi kararının sonucuna yönelik olmadığının ve derece mahkemesince varılan sonuçtan bağımsız olduğunun altı çizilmelidir. Hâl böyle olunca ihlalin giderilmesi için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmamaktadır. Aksi durum, yani ihlalin giderim şekli olarak yargılamanın yenilenmesine hükmedilmesi, bu yorumlardan birine üstünlük tanınarak taraflardan bir lehine tercihte bulunulması anlamına gelebilecektir. Bu da var olan ihlali gidermeyeceği gibi derece mahkemesinde görülen uyuşmazlığın diğer tarafı aleyhine yeni ihlallerin doğmasına yol açabilecektir. Dolayısıyla somut olayda; yargılamanın yenilenmesi ihlalin sonuçlarını ortadan kaldıracak nitelikte bir yol olarak kabul edilemeyeceğinden, başvurucunun manevi tazminat talep etmediği de dikkate alınarak yalnızca ihlalin tespitine karar verilmesi

gerekir.

31. Anayasa Mahkemesinin maddi tazminata hükmedebilmesi için başvurucunun uğradığını iddia ettiği maddi zarar ile tespit edilen ihlal arasında illiyet bağı bulunmalıdır. Başvuruya konu olayda böyle bir illiyet bağı bulunmadığından tediye alacağının ödenmesine yönelik talebin reddine karar verilmesi gerekir.

32. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 294,70 TL harçtan oluşan yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki hakkaniyete uygun yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. İlave tediye alacağının ödenmesine yönelik talebin REDDİNE,

D. 294,70 TL harçtan oluşan yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

E. Ödemenin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin bilgi için Düziçi Asliye Hukuk Mahkemesine (E.2017/173, K.2018/12) GÖNDERİLMESİNE,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 14/10/2020 tarihinde OYBİRLİĞİYLEkarar verildi.

KEMAL ALTUNDAĞ

B. No: 2019/3071 | Karar tarihi: 14.10.2020

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/3071

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

KEMAL ALTUNDAĞ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/3071)

Karar Tarihi: 14/10/2020

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Burhan ÜSTÜN

Hicabi DURSUN

Selahaddin MENTEŞ

Raportör : Eren Can BENAKAY

Başvurucu : Kemal ALTUNDAĞ

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, ilave tediye alacağının tahsili amacıyla açılan davanın Yargıtay daireleri arasında süregelen görüş ayrılığından dolayı reddedilmesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 25/1/2019 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formları ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık görüş bildirmemiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

8. Başvurucu, Ömerli Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfında (Vakıf) hizmet akdine dayalı olarak çalışmaktadır.

9. Başvurucu, kamu personeli olduğunu ileri sürerek 4/7/1956 tarihli ve 6772 sayılı Devlet ve Ona Bağlı Müesseselerde Çalışan İşçilere İlave Tediye Yapılması Hakkında Kanun uyarınca her bir yıllık çalışma süresi içinde ödenmesi gereken iki aylık tutarındaki ilave tediye alacağının ödenmesi amacıyla Vakıf aleyhine dava açmıştır.

10. Ömerli Asliye Hukuk Mahkemesi, iş mahkemesi sıfatıyla yapmış olduğu yargılama sonunda 2/8/2017 tarihli kararla başvurucunun davasının kabulüne karar verilmiştir. Gerekçeli kararda, Yargıtay 9. Hukuk Dairesi ile Gaziantep Bölge Adliye Mahkemesi (BAM) 7. Hukuk Dairesinin emsal kararlarına göre Vakfın 6772 sayılı Kanun kapsamında bir iş yeri olduğu belirtilmiştir. Buna bağlı olarak başvurucuya ilave tediye alacağı ödenmesine karar verilmiştir.

11. Davalı Vakıf, istinaf yoluna başvurmuştur. Gaziantep BAM 8. Hukuk Dairesi 5/10/2017 tarihli kararıyla, Yargıtay 22. Hukuk Dairesinin emsal kararları ile Yargıtay İçtihadı Birleştirme Hukuk Genel Kurulunun (Yargıtay İBK) 9/6/2017 tarihli kararına göre Vakfın 6772 sayılı Kanun gereğince kamu kurumu niteliğinde olmadığını belirterek ilk derece mahkemesi kararını ortadan kaldırmış ve kesin olarak davanın reddine karar vermiştir.

12. Başvurucu temyiz yoluna başvurmuştur. Yargıtay 22. Hukuk Dairesinin 22/10/2018 tarihli kararıyla başvurucunun temyiz talebi reddedilmiştir.

13. Nihai karar başvurucuya 10/1/2019 tarihinde tebliğ edilmiştir. Başvurucu 25/1/2019 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

14. İlgili hukuk için bkz. Yasemin Bodur, B. No: 2017/29896, 25/12/2018, §§ 14-32.

V. İNCELEME VE GEREKÇE

15. Mahkemenin 14/10/2020 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

16. Başvurucu kendisi ile benzer durumda olanların açmış olduğu davaların farklı sonuçlandığını, bu durumun Yargıtay 9. Hukuk Dairesi ile 22. Hukuk Dairesi arasındaki görüş ayrılığından kaynaklandığını ifade etmiştir. Söz konusu durumun Gaziantep BAM Dairelerine de yansıdığından yakınmıştır. Vakfın kamu kurumu niteliğinde olmasına rağmen Yargıtay Daireleri arasındaki görüş ayrılığı nedeniyle davasının reddedilmesi sebebiyle adil yargılanma hakkının ve eşitlik ilkesinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

17. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Başvurucunun farklı karar verilmesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ve eşitlik ilkesinin ihlal edildiğine ilişkin iddiasının özünün adil yargılanma hakkının güvencelerinden biri olan hakkaniyete uygun yargılanma hakkına ilişkin olduğu ve

bu kapsamda bir inceleme yapılması gerektiği değerlendirilmiştir.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

18. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

19. Başvuru konusu ile ilgili ilkeler daha önce Yasemin Bodur (anılan kararda bkz. §§ 35-45) kararında ortaya konulmuştur. Anılan kararda Anayasa Mahkemesinin kanunilik ilkesi bağlamındaki görevinin, hukuk kurallarının birden fazla yorumunun varlığının hukuki belirlilik ve öngörülebilirliği etkileyip etkilemediğini tespit etmek olduğu belirtilmiştir. Bu noktada derece mahkemelerinin hukuk kurallarını yorumlamasından kaynaklanan içtihat farkının süregelen bir hâl aldığı durumlarda uygulamadaki tutarsızlıkları ortadan kaldıracak nitelikteki tedbirlerin önemine işaret edilmiştir. Hukukun üstünlüğü ilkesi gereği devletin, aynı yargı koluna dâhil mahkemeler arasındaki derin ve süregelen içtihat farklılıklarını ortadan kaldırabilecek nitelikte bir mekanizmayı kurmak ve bu mekanizmanın etkin bir şekilde işleyişini sağlayacak düzenlemeler yapmakla yükümlü olduğu ifade edilmiştir.

20. Aynı kararda Yargıtay 9. Hukuk Dairesinin ve sonradan bu görev verilen (kapatılan) Yargıtay 7. Hukuk Dairesinin, anılan vakıf çalışanlarının kamu işçisi olduğuna ve şartları uygunsa ilave tediye alacağından yararlanacaklarına dair kararlar verdiği belirtilmiştir. Buna karşılık olarak Yargıtay 22. Hukuk Dairesinin anılan vakıfların özel hukuk tüzel kişisi statüsüne sahip olduğunu ve dolayısıyla kamu personeli sıfatı bulunmayan çalışanlarının ilave tediyeden yararlanmayacağını istikrarlı olarak hüküm altına aldığı ifade edilmiştir. Yargıtay daireleri arasındaki derin ve süregelen içtihat farkının faaliyete giren istinaf mahkemesi niteliğindeki BAM daireleri arasında da sürdürüldüğü saptanmıştır (Yasemin Bodur, §§ 48, 50).

21. Anılan kararda sosyal yardımlaşma ve dayanışma vakfı çalışanlarının ilave tediye alacağına hak kazanıp kazanmayacağı hususunda süregelen içtihat farklılığının derinleşmiş ve sürekli bir nitelik kazanmış olduğu, bu durumun davaların somut özelliğinden kaynaklanmadığı ve bu durumun ortadan kaldırılmasını sağlayacak içtihadı birleştirme kararı gibi elverişli bir mekanizma işletilmemesi nedenleriyle varılan sonucun başvurucu için öngörülemez olduğu ve yargılamanın hakkaniyetini zedelediği sonucuna ulaşılmıştır (Yasemin Bodur, § 52).

22. Diğer taraftan, başvurucunun hizmet akdi ile çalıştığı Vakfın niteliğini de ele alan Yargıtay İBK'ya rağmen Yargıtay daireleri, söz konusu kararın vakıfların niteliğini belirlemekle birlikte çalışanların statüsüne ilişkin bir tespit içermediği görüşünden hareketle önceki görüşleri doğrultusunda kararlar vermeye devam etmiştir (Yasemin Bodur, §§ 20, 23).

23. Somut başvurunun da aynı hususa ilişkin olması ve Yasemin Bodur kararından ayrılmayı gerektiren bir durumun bulunmaması nedeniyle başvurucunun Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

24. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

“(1) Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir…

(2) Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir.”

25. Başvurucu ihlalin tespitine karar verilmesi talebinde bulunmuştur. Başvurucunun manevi tazminat talebi yoktur.

26. Anayasa Mahkemesinin Mehmet Doğan kararında ihlal sonucuna varıldığında ihlalin nasıl ortadan kaldırılacağı hususunda genel ilkeler belirlenmiştir (B. No: 2014/8875, 7/6/2018, [GK]). Mahkeme diğer bir kararında ise bu ilkelerle birlikte ihlal kararının yerine getirilmemesinin sonuçlarına da değinmiş ve bu durumun ihlalin devamı anlamına geleceği gibi ilgili hakkın ikinci kez ihlal edilmesiyle sonuçlanacağına da işaret etmiştir (Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019).

27. Bireysel başvuru kapsamında bir temel hakkın ihlal edildiğine karar verildiği takdirde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırıldığından söz edilebilmesi için temel kural mümkün olduğunca eski hâle getirmenin yani ihlalden önceki duruma dönülmesinin sağlanmasıdır. Bunun için ise öncelikle ihlalin kaynağı belirlenerek devam eden ihlalin durdurulması, ihlale neden olan karar veya işlemin ve bunların yol açtığı sonuçların ortadan kaldırılması, varsa ihlalin sebep olduğu maddi ve manevi zararların giderilmesi, ayrıca bu bağlamda uygun görülen diğer tedbirlerin alınması gerekmektedir (Mehmet Doğan, §§ 55, 57).

28. Bununla birlikte 6216 sayılı Kanun’un 50. maddesinin (1) numaralı fıkrasına göre ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilirken idari eylem ve işlem niteliğinde karar verilemez. Anayasa Mahkemesi ihlalin ve sonuçlarının nasıl giderileceğine hükmederken idarenin, yargısal makamların veya yasama organının yerine geçerek işlem tesis edemez. Anayasa Mahkemesi, ihlalin ve sonuçlarının nasıl giderileceğine hükmederek gerekli işlemlerin tesis edilmesi için kararı ilgili mercilere gönderir (Şahin Alpay (2) [GK], B. No: 2018/3007, 15/3/2018, § 57).

29. Anayasa Mahkemesince Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır. Somut olaylarda ihlalin aynı hukuki nedene dayalı olarak benzer konumdaki kişiler tarafından açılan davalarda aradan geçen uzun zamana rağmen Yargıtay daireleri arasındaki görüş farkının ortadan kaldırılıp uygulama birliğinin sağlanmamasından kaynaklandığı anlaşılmaktadır. Diğer bir ifadeyle ihlal, başvurucunun aynı anda iki farklı yorumu yürürlükte bulunan ve bu nedenle belirlilik kriterini taşımayan bir hukuk kuralına tabi tutulmasından kaynaklanmaktadır.

30. Anayasa Mahkemesince yapılan ihlal tespitinin derece mahkemesi kararının sonucuna yönelik olmadığının ve derece mahkemesince varılan sonuçtan bağımsız olduğunun altı çizilmelidir. Hâl böyle olunca ihlalin giderilmesi için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmamaktadır. Aksi durum, yani ihlalin giderim şekli olarak yargılamanın yenilenmesine hükmedilmesi, bu yorumlardan birine üstünlük tanınarak taraflardan bir

lehine tercihte bulunulması anlamına gelebilecektir. Bu da var olan ihlali gidermeyeceği gibi derece mahkemesinde görülen uyuşmazlığın diğer tarafı aleyhine yeni ihlallerin doğmasına yol açabilecektir. Dolayısıyla somut olayda, yargılamanın yenilenmesi ihlalin sonuçlarını ortadan kaldıracak nitelikte bir yol olarak kabul edilemeyeceğinden başvurucunun manevi tazminat talep etmediği de dikkate alınarak yalnızca ihlalin tespitine karar verilmesi gerekir.

31. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 364,60 TL harçtan oluşan yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki hakkaniyete uygun yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. 364,60 TL harçtan oluşan yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

D. Ödemenin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

E. Kararın bir örneğinin bilgi için Ömerli Asliye Hukuk Mahkemesine (E.2016/190, K.2017/60) GÖNDERİLMESİNE,

F. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 14/10/2020 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ZEKİYE DİNÇ

B. No: 2019/4653 | Karar tarihi: 14.10.2020

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/4653

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ZEKİYE DİNÇ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/4653)

Karar Tarihi: 14/10/2020

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Burhan ÜSTÜN

Hicabi DURSUN

Selahaddin MENTEŞ

Raportör : Şermin BİRTANE

Başvurucu : Zekiye DİNÇ

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, kamudaki görevinden çıkarılan hukukçunun baro levhasına yazılmasına ilişkin verilen kararın mahkemece iptal edilmesi nedeniyle özel hayata saygı hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 8/2/2019 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık görüşünü bildirmiştir.

7. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanda bulunmuştur.

III. OLAY VE OLGULAR

8. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

A. Olağanüstü Hal Sürecinde Uygulanan Tedbirler

9. Ülkemizin 15 Temmuz 2016 tarihinde askerî darbe teşebbüsüyle karşı karşıya kalmasına ilişkin süreç, bu teşebbüsün arkasında uzun yıllardır faaliyetlerine devam eden ve son yıllarda Fetullahçı Terör Örgütü (FETÖ) ve/veya Paralel Devlet Yapılanması (PDY) olarak isimlendirilen terör örgütüne ilişkin bilgiler, Millî Güvenlik Kurulu (MGK) kararları, darbe teşebbüsünün bastırılmasının akabinde Bakanlar Kurulu tarafından ülke genelinde ilan edilen olağanüstü hâl (OHAL) süreci ve bu süreçte uygulanan tedbirler Anayasa Mahkemesinin önceki kararlarında detaylı şekilde yer almaktadır (Aydın Yavuz ve diğerleri ([GK], B. No: 2016/22169, 20/6/2017, §§ 12-66; Selçuk Özdemir [GK], B. No: 2016/49158, 26/7/2017, §§ 20, 21; Alparslan Altan [GK], B. No: 2016/15586, 11/1/2018, § 10; ayrıca bkz. Yargıtay Ceza Genel Kurulu'nun 26/9/2017 tarihli ve E.2017/16.MD-956, K.2017/370 sayılı kararı).

10. OHAL sürecinde kamu görevinden çıkarma tedbirlerinin uygulanmasına da karar verilmiş ve bu konuda genel ve soyut normlar ihdas edilerek alınan tedbirlerin yanı sıra kişiler hakkında doğrudan etki doğurucu nitelikte işlemler tesis edilmiştir. Örneğin 1/9/2016 tarihli ve 29818 (mükerrer) sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 672 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Alınan Tedbirlere İlişkin Kanun Hükmünde Kararname'nin (672 sayılı OHAL KHK'sı) 2. maddesiyle, millî güvenliğe tehdit oluşturduğu tespit edilen FETÖ/PDY'ye aidiyeti, iltisakı veya irtibatı olan kimi kamu görevlilerinin başka hiçbir işleme gerek kalmaksızın kamu görevlerinden çıkarılmalarına karar verilmiştir. Ayrıca aynı maddede; bu kapsamdaki kişilerin mahkûmiyet kararı aranmaksızın memuriyetlerinin alınacağı, bir daha kamu hizmetinde istihdam edilmeyeceği, doğrudan veya dolaylı olarak görevlendirilmeyecekleri de hüküm altına alınmıştır (kamu görevinden çıkarma tedbirlerine ilişkin detaylı bilgi için bkz. Aydın Yavuz ve diğerleri, §§ 56-61).

11. Yine 23/7/2016 tarihli ve 29779 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 667 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Alınan Tedbirlere İlişkin Kanun Hükmünde Kararname'nin (667 sayılı OHAL KHK'sı) 3. ve 4. maddeleri kapsamında kamu görevinden çıkarılanların, uhdelerinde taşımış oldukları büyükelçi, vali gibi unvanları ve yüksek mahkeme başkan ve üyeliği, müsteşar, hâkim, savcı, kaymakam ve benzeri meslek adlarını ve sıfatlarını kullanamayacakları ve bu unvan, sıfat ve meslek adlarına bağlı olarak sağlanan haklardan yararlanamayacakları düzenlenmiştir.

12. Cumhuriyeti 21/7/2016 tarihinde, Avrupa Konseyi Genel Sekreterliğine Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ne (AİHS, Sözleşme); Birleşmiş Milletler Genel Sekreterliğine ise Medeni ve Siyasi Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme'ye (MSHUS) ilişkin derogasyon (askıya alma/yükümlülük azaltma) beyanında bulunmuştur. Olağanüstü hâlin uzatılmasına ilişkin kararlar da Avrupa Konseyi Genel Sekreterliğine ve Birleşmiş Milletler Genel Sekreterliğine bildirilmiştir (Aydın Yavuz ve diğerleri, § 50).

B. Başvurucunun Baro Levhasına Yazılma Talebine İlişkin Süreç

13. Başvurucu; hukuk fakültesini bitirmiş, avukatlık stajını tamamlamış ve 2011 yılına kadar Mersin Barosuna bağlı serbest avukat olarak çalışmıştır.

14. Başvurucu 2011 yılında Dışişleri Bakanlığında aday meslek memuru olmuştur. Başvurucu bu görevi yürütmekte iken 1/9/2016 tarihli ve 672 sayılı OHAL KHK'sı ile kamu görevinden çıkarılmıştır.

15. Kamu görevinden çıkarılmasının ardından başvurucu, baro levhasına avukat olarak yeniden yazılma talebiyle Mersin Barosuna (Baro) başvurmuştur.

16. Mersin Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından Baroya gönderilen 20/12/2016 tarihli yazıda başvurucu hakkında yürütülen herhangi bir ceza soruşturması veya kovuşturmasının bulunmadığı belirtilmiştir.

17. Başvurucunun talebi, Baro Yönetim Kurulunun 22/2/2017 tarihli kararıyla reddedilmiştir. Kararın gerekçesinde; başvurucunun 672 sayılı KHK ile kamu görevinden çıkarılmış olması nedeniyle baroya kayıt talebinin reddi gerektiği belirtilmiştir.

18. Başvurucu, avukatlığa engel bir hâlinin bulunmadığını ileri sürerek anılan ret işlemine karşı Türkiye Barolar Birliğine (TBB) itiraz etmiş ve Baro Yönetim Kurulunca verilen hukuka aykırı kararın kaldırılmasını talep etmiştir.

19. TBB Yönetim Kurulu, avukatlığın kamu görevi olmadığı ve başvurucunun baro levhasına yazılmasının istihdam olarak nitelendirilemeyeceği gerekçeleriyle 24/5/2017 tarihinde itirazın kabulüne ve Baro Yönetim Kurulunun kararının kaldırılmasına karar vermiştir.

20. Söz konusu karar, Bakanlık tarafından uygun bulunmayarak bir daha görüşülmek üzere 28/7/2017 tarihinde TBB'ye geri gönderilmiştir. Geri gönderme kararının gerekçesinde; avukatlık mesleğinin kamu hizmeti olarak tanımlandığı, OHAL KHK'sı ile meslekten veya kamu görevinden çıkarılanların bir daha kamu hizmetinde istihdam edilemeyeceğinin hükme bağlandığı, bu kapsamda başvurucunun avukat olarak baro levhasına yazılmasının yerinde olmadığı ileri sürülmüştür.

21. TBB Yönetim Kurulu 16/9/2017 tarihli kararıyla, önceki kararında ısrar ederek başvurucunun baro levhasına yazılmasına karar vermiştir. Israr kararının gerekçesinde, avukatlığın kamu görevi olmadığı ve baro levhasına yazılmanın istihdam olarak nitelenemeyeceği ifade edilmiştir.

22. Bakanlık, başvurucunun baro levhasına yeniden yazılmasına ilişkin TBB Yönetim Kurulu tarafından verilen kararın kesinleşmesi üzerine Ankara 17. İdare Mahkemesinde (Mahkeme) dava açmıştır.

23. Davalı TBB tarafından sunulan cevap dilekçesinde 16/9//2017 tarihli ısrar kararında belirtilen hususlara yer verilmiş ve başvurucunun 1136 sayılı Kanun'da sayılan avukatlığa engel hâlleri taşımadığı ileri sürülmüştür. Başvurucunun baro levhasına yazılma talebinin kabul edilmesine ilişkin verilen kararın ve bu yönde tesis edilen işlemin hukuka uygun olduğu ve davanın reddine karar verilmesi gerektiği belirtilmiştir.

24. Başvurucu, Mahkemeye sunduğu dilekçe ile davalı TBB yanında davaya müdahale talebinde bulunmuş ve davanın reddini talep etmiştir.

25. Başvurucunun davaya katılımını kabul eden Mahkeme, 27/9/2018 tarihli kararıyla dava konusu işlemin iptaline karar vermiştir. Kararın gerekçesinde; 1136 sayılı Kanun'un 1. ve 2. maddelerinde yer alan düzenlemeler dikkate alındığında avukatlık mesleğinin kamu hizmeti ve serbest meslek niteliğinde olduğu ifade edilmiştir. 672 sayılı OHAL KHK'sı gereğince kamu görevinden çıkarılan kişilerin bir daha kamu hizmetinde istihdam edilemeyecekleri,

meslek adlarını ve sıfatlarını kullanamayacakları, bu unvan, sıfat ve meslek adlarına bağlı olarak sağlanan haklardan yararlanamayacakları yönündeki düzenleme hatırlatılmıştır. Söz konusu hüküm gereğince, kamu görevinden çıkarılan kişinin avukat olarak baro levhasına yazılmasına ve avukat unvanını kullanmasına imkân bulunmadığı belirtilmiştir. Neticede başvurucunun baro levhasına yazılmasına ilişkin TBB tarafından verilen ısrar kararında hukuka uygunluk bulunmadığı ifade edilmiştir.

26. Söz konusu karara karşı TBB ve başvurucu tarafından yapılan itiraz Ankara Bölge İdare Mahkemesi 12. İdari Dava Dairesinin 11/12/2018 tarihli kararıyla kesin olarak reddedilmiştir. Oyçokluğuyla verilen kararın gerekçesinde; Mahkemece verilen kararın usule ve hukuka uygun olduğu, kaldırılmasını gerektiren bir nedenin bulunmadığı belirtilmiştir. Karşıoy gerekçesinde ise başvurucunun OHAL KHK'sı ile kamu görevinden çıkarılmış olmasının mevzuat gereğince avukatlığa engel bir hâl oluşturmadığı ifade edilmiştir.

27. Nihai karar 16/1/2019 tarihinde tebliğ edilmiştir.

28. 8/2/2019 tarihinde bireysel başvuruda bulunulmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

29. İlgili hukuk (ulusal mevzuat, Anayasa Mahkemesince ve idari yargı mercilerince verilen yargı kararları, uluslararası düzenlemeler ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararları) için bkz. Tamer Mahmutoğlu [GK], B. No: 2017/38953, 23/7/2020, §§ 37-67.

V. İNCELEME VE GEREKÇE

30. Mahkemenin 14/10/2020 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvuruyu İnceleme Usulü

31. Başvuru konusu tedbirin OHAL ilanına neden olan tehditlerin veya tehlikelerin bertaraf edilmesine yönelik olduğu açık olmakla birlikte söz konusu tedbir OHAL döneminin sona ermesinin akabinde de uygulanmıştır. Tedbirlerin OHAL'in süresini aştığı durumlara ilişkin yapılacak incelemelerde Anayasa’nın 15. maddesi dikkate alınamayacağından somut başvuru, Anayasa’nın olağan dönemde hak ve özgürlükleri sınırlama ve güvence rejimi bakımından temel öneme sahip olan 13. maddesi bağlamında incelenecektir (Tamer Mahmutoğlu, § 76).

B. Özel Hayata Saygı Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

32. Başvurucu; kamu görevinden hiçbir gerekçe gösterilmeden çıkarıldığını ve hakkında herhangi bir soruşturma ve kovuşturma bulunmadığını belirtmiştir. Avukatlık mesleğinin hem bir kamu hizmeti hem de serbest meslek olduğunu, avukatların kamu görevlisi olarak nitelendirilemeyeceğini, avukatların bir kamu kurumuna bağlı olarak çalışmadıkları gibi kamu kurumlarıyla aralarında istihdam ilişkisinden de söz edilemeyeceğini ifade etmiştir. 17 yıl boyunca emek verdiği eğitim hayatı neticesinde elde ettiği avukatlık mesleğini yapma hakkının hukuksuz olarak engellendiğini, stajını mezuniyetinin akabinde tamamladığını ve avukatlık yapma konusunda kazanılmış hakkının bulunduğunu, birtakım soyut gerekçelerle bu haktan alıkonulmasına ilişkin verilen kararların hukuka aykırı olduğunu iddia etmiştir. 1136 sayılı Kanun'da düzenlenen avukatlığa engel hiçbir hâlinin bulunmamasına rağmen

avukatlık mesleğini yapmasının yasaklanması nedeniyle engellenmesinin kendisinin ve ailesinin geçimini sağlaması, hayatını idame ettirmesi ve mesleğinde ilerlemesinin engellendiğini belirtmiştir. Başvurucu bu gerekçelerle çalışma, serbest teşebbüste bulunma, eğitim, adil yargılanma ve savunma hakları ve eşitlik ilkesinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

33. Bakanlık görüşünde, başvurucunun çalışma hakkı kapsamında ileri sürdüğü ihlal iddiaları hakkında kabul edilemezlik kararı verilmesi gerektiği ileri sürülmüştür. Görüş yazısında, avukatlık mesleğinin önem ve özelliği, kamu hizmeti niteliği ve avukatın hak ve yetkileri ile işlevsel olarak kamu görevi ifa ettiği hususları gözardı edilerek bir daha "kamu hizmetinde çalışamamak" yerine dar yorumlanmak suretiyle idare hukuku esaslarına göre "kamu görevlisi olarak çalışamamak" şeklinde değerlendirilmesinin OHAL KHK'larının amacıyla bağdaşmayacağı belirtilmiştir.

34. Başvurucu, Bakanlık görüşüne verdiği cevap dilekçesinde Bakanlık görüşündeki değerlendirmelere katılmadığını beyan etmiş ve önceki şikâyetlerini tekrar etmiştir.

2. Değerlendirme

35. Anayasa’nın "Özel hayatın gizliliği" kenar başlıklı 20. maddesinin birinci fıkrasının ilgili kısmı şöyledir:

“Herkes, özel hayatına ... saygı gösterilmesini isteme hakkına sahiptir. Özel hayatın ... gizliliğine dokunulamaz."

36. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16).

37. Başvurucunun iddialarının baro levhasına yazılmasına ilişkin TBB kararının İdare Mahkemesince iptal edilmesine, dolayısıyla serbest avukatlık yapmasının engellenmesine ilişkin olduğu görülmektedir. Kişilerin mesleki hayatlarının onların özel hayatlarıyla sıkı bir ilişkisinin olduğu ve meslek hayatına yönelik tedbirlerin ya da müdahalelerin söz konusu olduğu dava süreçlerinde özel hayata saygı hakkının gündeme geldiği yadsınamaz. Bununla birlikte öncelikle bu tür işlemlerin mesleki hayata yönelik tedbirlerin ya da müdahalelerin hangi durumlarda özel hayat kapsamında görülmeye uygun olduğu veya başvuru konusu edilen uyuşmazlıkların hangilerinin bu bağlamda uygulanabilir kabul edileceği hususlarında ölçütler belirlenmesi ve bu ölçütler dikkate alınarak değerlendirmeler yapılması gerekmektedir (Tamer Mahmutoğlu, § 82).

38. Başvuru dosyası incelendiğinde başvurucunun mesleki hayatına yönelik olarak alınan tedbirin özel hayata ilişkin herhangi bir nedene dayanmadığı görülmektedir. Bununla birlikte başvurucunun mesleki hayatına yönelik müdahalenin onun özel hayatına ciddi şekilde etki ettiği ve bu etkinin belirli bir ağırlık düzeyine ulaştığı anlaşılmaktadır. Zira alınan tedbirin başvurucunun başkaları ile ilişki kurabilme ve geliştirebilme imkânının önemli ölçüde zayıflamasına, sosyal ve mesleki itibarını koruyabilmesi açısından ciddi sonuçlar doğurmasına yol açacağı değerlendirilmektedir. Bu durumda sonuca dayalı nedenlerle başvurunun özel hayata saygı hakkı kapsamında incelenebilir nitelikte olduğu kanaatine varılmıştır (bkz. Tamer Mahmutoğlu, §§ 84-96).

a. Kabul Edilebilirlik Yönünden

39. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini

gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Esas Yönünden

40. Özel hayata saygı hakkına yönelik negatif ve pozitif yükümlülükler arasındaki sınırların kesin biçimde tanımlanması ve birbirinden ayrılması her zaman mümkün değildir. Devlet için öngörülen negatif yükümlülükler, her durumda özel hayata saygı hakkına keyfî surette müdahaleden kaçınmayı gerekli kılar. Pozitif yükümlülükler de özel hayata saygı hakkının korunmasını ve bireyler arası ilişkiler alanında olsa da özel hayata saygının güvencelerini sağlamaya yönelik olaya özgü tedbirlerin alınmasını zorunlu kılar (benzer yönde değerlendirmeler için bkz. Adnan Oktar (3), B. No: 2013/1123, 2/10/2013, § 32; Ömür Kara ve Onursal Özbek, B. No: 2013/4825, 24/3/2016, § 46; Tamer Mahmutoğlu, § 98).

41. Başvurucunun serbest avukatlık yapmasına imkân sağlayan ve TBB tarafından verilen karar derece mahkemelerince iptal edilmiştir. Dolayısıyla başvurucunun özel hayatına yönelen müdahalenin kamu gücünü kullanan mahkemelerce verilen karardan kaynaklandığı dikkate alındığında başvurunun devletin negatif yükümlülükleri bağlamında incelenmesi gerektiği değerlendirilmektedir (Tamer Mahmutoğlu, § 99).

(i) Müdahalenin Varlığı

42. Başvurucunun baro levhasına yazılması yönünde TBB tarafından tesis edilen işlemin yargı kararıyla iptal edilmesi ve bu suretle serbest avukatlık faaliyetinden alıkonulması nedeniyle başvurucunun özel hayata saygı hakkına müdahalede bulunulduğu sonucuna varılmıştır.

(ii) Müdahalenin İhlal Oluşturup Oluşturmadığı

43. Anayasa’nın 13. maddesi şöyledir:

"Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve lâik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz."

44. Yukarıda belirlenen müdahale, Anayasa’nın 13. maddesinde belirtilen koşullara uygun olmadığı takdirde Anayasa’nın 20. maddesini ihlal edecektir. Bu sebeple sınırlamanın Anayasa’nın 13. maddesinde öngörülen ve somut başvuruya uygun düşen, kanun tarafından öngörülme, meşru amaç taşıma, demokratik toplum düzeninin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olmama kriterlerine uygun olup olmadığının belirlenmesi gerekir (Halil Berk, B. No: 2017/8758, 21/3/2018, § 49; Süveyda Yarkın, B. No: 2017/39967, 11/12/2019, § 32; Şennur Acar, B. No: 2017/9370, 27/2/2020, § 34; R.G. [GK], B. No: 2017/31619, 23/7/2020, § 82).

(1) Genel İlkeler

45. Anayasa uyarınca temel hak ve özgürlüklere getirilen sınırlamaların öncelikle kanunla öngörülmüş olması gerekir. Anayasa Mahkemesinin yerleşik içtihadına göre de Anayasa'nın 13. maddesinde yer alan kanunilik ölçütünün karşılanması için müdahale şeklî anlamda bir kanuna dayanmalıdır (Mehmet Akdoğan ve diğerleri, B. No: 2013/817, 19/12/2013, § 31; Bülent Polat [GK], B. No: 2013/7666, 10/12/2015, § 75; Fatih Saraman [GK], B. No: 2014/7256, 27/2/2019, § 65; Turgut Duman, B. No: 2014/15365, 29/5/2019, § 66; Tamer

Mahmutoğlu, § 103).

46. Bununla birlikte temel hak ve hürriyetlerin sınırlandırılmasına ilişkin kanunların şeklen var olması yeterli değildir. Kanunilik ölçütü aynı zamanda maddi bir içeriği de gerektirmekte olup bu noktada kanunun niteliği önem kazanmaktadır. Kanunla sınırlama ölçütü sınırlamanın erişilebilirliğini, öngörülebilirliğini ve kesinliğini ifade etmekte, böylece uygulayıcının keyfî davranışlarının önüne geçtiği gibi kişinin hukuku bilmesine de yardımcı olmakta, bu yönüyle hukuk güvenliği teminatı sağlamaktadır (Halime Sare Aysal [GK], B. No: 2013/1789, 11/11/2015, § 62; Fatih Saraman, § 66; Turgut Duman, § 67; Tamer Mahmutoğlu, § 104).

47. Kanunun bu gerekliliklere uygun olduğunun söylenebilmesi için yeterince ulaşılabilir olması, vatandaşların belirli bir olaya uygulanabilir nitelikteki hukuk kurallarının varlığı hakkında yeterli bilgiye sahip olabilmesi, ayrıca ilgili normun keyfîliğe karşı uygun bir koruma sağlaması, yetkili makamlara verilen yetkinin genişliğini ve icra edilme biçimlerini yeterli bir netlikte tanımlaması gerekmektedir (Halime Sare Aysal, § 63; Fatih Saraman, § 67; Turgut Duman, § 68; Tamer Mahmutoğlu, § 105).

48. Hukukun kendisi -beraberinde getireceği idari pratiğin dışında- söz konusu işlemin meşru amacını da gözönünde tutarak keyfî müdahalelere karşı bireyi korumak için yetkili makamlara bırakılan takdir yetkisinin kapsamını yeterince açık bir şekilde göstermelidir. Diğer bir anlatımla hukuk sistemi, kamu makamlarına hangi koşullarda ve hangi sınırlar içinde müdahalelerde bulunma yetkisinin verildiğini açık ifadelerle ortaya koyacak nitelikte olmalı ve bu bağlamda ilgili müdahalenin muhataplarına müdahaleye zemin hazırlayan koşullar ile müdahalenin sonuçları açısından bir öngörüde bulunabilmeleri imkânı tanımalıdır (Halime Sare Aysal, § 64; Fatih Saraman, § 68; Turgut Duman, § 69; Tamer Mahmutoğlu, § 106).

49. Öte yandan her ihtimale çözüm getiremeyecek olan yasal mevzuatın sağladığı koruma seviyesi, büyük ölçüde ilgili metnin düzenlediği alan ve içeriğiyle birlikte muhataplarının niteliği ve sayısıyla yakından bağlantılıdır. Bu nedenle kuralın karmaşık olması ya da belirli ölçülerde soyutluk içermesi ve buna bağlı olarak hukuki yardım ile tam olarak anlaşılabilir hâle gelmesi tek başına hukuken öngörülebilirlik ilkesine aykırı görülemez. Bu kapsamda hak ya da özgürlüğe müdahale eden kural belirli ölçülerdeki takdir alanını elbette uygulayıcıya bırakabilir. Fakat bu takdir alanının sınırlarının da yeterli açıklıkta belirlenmesi ve kuralın öngörülebilirliği sağlayacak şekilde asgari bir kesinlik içermesi zaruridir (Halime Sare Aysal, § 65; Fatih Saraman, § 69; Turgut Duman, § 70; Tamer Mahmutoğlu, § 107).

50. Nihayetinde söz konusu koşulların yerine getirilip getirilmediğini denetleyecek merci olan yargı organları, müdahalelere dayanak olarak gösterilen kanuni düzenlemelerin erişilebilir, öngörülebilir ve kesin nitelikte olup olmadığını irdelemekle, en başta da ilgili kanuni düzenlemeleri önlerine gelen davalarda anılan çerçevede kalarak uygulamakla yükümlüdürler (Tamer Mahmutoğlu, § 108).

(2) İlkelerin Olaya Uygulanması

51. Somut olaya konu olan ve derece mahkemelerince verilen kararlardan kaynaklanan müdahalede, 672 sayılı KHK'nın 2. maddesinde yer alan hükümlerin dayanak alındığı belirtilmektedir. Derece mahkemesi kararlarında kamu görevinden çıkarılan kişilerin 672 sayılı KHK'nın 2. maddesine göre bir daha kamu hizmetinde istihdam edilemeyecekleri, meslek adlarını ve sıfatlarını kullanamayacakları, bu unvan, sıfat ve meslek adlarına bağlı

olarak sağlanan haklardan yararlanamayacakları ifade edilmiş ve anılan düzenleme gereğince 672 sayılı KHK ile kamu görevinden çıkarılan başvurucunun avukat olarak baro levhasına yazılmasına ve avukat unvanını kullanmasına imkân bulunmadığı belirtilmiştir.

52. Derece mahkemelerince verilen iptal kararına dayanak olarak kabul edilen 672 sayılı KHK, 7080 sayılı Kanun ile kanunlaşmıştır. Dolayısıyla başvurucunun baro levhasına yazılmasına ilişkin olarak TBB tarafından tesis edilen işlemin iptal edilmesi suretiyle özel hayata saygı hakkına gerçekleştirilen müdahalenin şeklî anlamda bir kanuna dayandırıldığı söylenebilir. Ancak belirtildiği üzere temel hak ve hürriyetlerin sınırlandırılmasına dayanak gösterilen kanunların şeklen var olması, kanunilik ölçütünün karşılandığının kabulü için tek başına yeterli değildir. Ayrıca kanunun müdahaleye imkân sağlayacak şekilde maddi içeriğinin bulunması, sınırlamanın erişilebilirliğini, öngörülebilirliğini ve kesinliğini içermesi gerekir (bkz. Tamer Mahmutoğlu, § 110).

53. Derece mahkemelerince dayanak olarak gösterilen düzenlemede, kamudaki görevlerinden çıkarılanların bir daha kamu hizmetinde istihdam edilmeyecekleri, meslek adlarını ve sıfatlarını kullanamayacakları, bu unvan, sıfat ve meslek adlarına bağlı olarak sağlanan haklardan yararlanamayacakları ifade edilmektedir. Ancak başvurucunun avukat unvanını yürüttüğü kamu görevi dolayısıyla elde etmediği, kamu görevine girmeden önce de bu unvanının bulunduğu gözönüne alındığında kamu hizmetine girişi yasaklayan söz konusu düzenlemelerin avukatlık unvanının yeniden kullanılmasına ve serbest şekilde icra edilmesine engel teşkil ettiğini söyleyebilmek güçtür. Ayrıca söz konusu hükmün somut olayda nasıl uygulanabilir olduğu konusunda derece mahkemelerince de herhangi bir açıklama yapılmamıştır (bkz. Tamer Mahmutoğlu, § 111).

54. Öte yandan derece mahkemelerince dayanak kabul edilen 672 sayılı KHK'da ve söz konusu KHK'nın kanunlaştığı 7080 sayılı Kanun'da, kamu görevinden çıkarılanlar yönünden "bir daha kamu hizmetinde istihdam edilemezler, doğrudan veya dolaylı olarak görevlendirilemezler" şeklinde bir hüküm yer almaktadır. Derece mahkemelerinin dava konusu işlemi hukuka aykırı bulmalarının temel gerekçelerinden birinin bu düzenlemeye dayandığı anlaşılmaktadır. Derece mahkemeleri, kamu hizmeti yönü güçlendirilen avukatlık mesleğinin idare hukuku anlamında kamu hizmeti veren diğer serbest mesleklerden önemli ve farklı bir konumda bulunması dolayısıyla söz konusu düzenleme uyarınca başvurucunun baro levhasına yazılmasının mümkün olmadığını kabul etmiştir (bkz. Tamer Mahmutoğlu, § 112).

55. Müdahalenin dayanağı olarak gösterilen kanun hükmünde yer verilen kamu hizmeti kavramı ve bu kavramın kapsamı yoruma açık ve geniştir. Bu husus yargı kararlarında da vurgulanmaktadır (Danıştay Onuncu Dairesinin 6/2/2002 tarihli ve E.1999/2407, K.2002/347 sayılı kararı). Başta 1136 sayılı Kanun olmak üzere ilgili yasal düzenlemeler dikkate alındığında avukatlığın kamu hizmeti içeren serbest bir meslek olduğu tartışmasızdır. Ayrıca Danıştay ve Anayasa Mahkemesi tarafından verilen kararlarda da avukatlık mesleğinin hem bir kamu hizmeti niteliğinin olduğu hem de serbest meslek yönünün bulunduğu vurgulanmaktadır. Söz konusu kararlarda, sadece yürütülen hizmetin kamu hizmeti olmasından hareketle avukatlığın kamu görevlilerinin tabi olduğu kurallara tabi kılınmasının mesleğin niteliği ve gerekleri ile örtüşmeyeceği, kamu hizmeti olarak kabul edilmiş olsa da serbest avukatlık mesleğinin devlet memuriyeti görev ve hizmetleriyle aynı nitelikte görülemeyeceği ve aynı ölçütlere tabi tutulamayacağı da belirtilmektedir (bkz. Tamer Mahmutoğlu, § 113).

56. Bu bağlamda müdahalenin kanuni bir dayanağının bulunup bulunmadığının belirlenmesi amacıyla kamu hizmeti kapsamında olduğu açık olan avukatlığın istihdam boyutuyla da ele alınması gerekir.

57. Kamu hizmetinde istihdam kavramının kamu görevlilerini kapsadığı konusunda bir tereddüt bulunmamakla birlikte özel hukuk sözleşmeleri ile de kamu hizmetinde istihdam mümkün kılınabilir. Ancak kamu görevlisi olmayan, bir idari sözleşmeyle veya ticari ya da sınai nitelikteki bir özel hukuk sözleşmesiyle kamu hizmetinde çalıştırılmayan ve mesleklerini serbest şekilde icra eden avukatların kamu hizmetinde istihdam edildiklerinin kabulü mümkün değildir. Zira belirtilen durumlar olmadığı müddetçe avukatlık kural olarak kamu hiyerarşisine dâhil olmayan serbest bir meslektir. Serbest avukatlığın devletin namına ve hesabına yapılan bir iş olmaması, serbest avukatların baro levhasına kaydolduktan sonra çalışıp çalışmama ve müvekkillerini seçme konusunda kural olarak bağımsız olmaları, devletten herhangi bir maaş almamaları, gelirlerinin müvekkillerinden aldıkları vekâlet ücretinden oluşması, zorunlu müdafilik veya arabuluculuk gibi görevlendirmeler dışında serbest avukatlara devletin mali olarak bir katkısının bulunmaması, serbest avukatlar tarafından yapılan iş ve işlemlerin sonuçlarından devletin mali veya hukuki sorumluluğunun bulunmaması, müvekkilleri ile aralarındaki sözleşmeden kaynaklanan tüm haklara kendilerinin sahip olmaları, yükümlülüklere de kendilerinin katlanması bu yöndeki tespit ve vurguları pekiştirmektedir (bkz. Tamer Mahmutoğlu, § 115).

58. Serbest avukatlık mesleğinin anılan nitelikleri ve ilgili düzenlemelerde istihdam edilmeme yasağının söz konusu olduğu dikkate alındığında derece mahkemelerince verilen iptal kararına dayanak olarak gösterilen hükümlerin müdahalenin kanuni dayanağı olarak kabul edilmesi mümkün görünmemektedir. Başka bir anlatımla somut olayda idari, ticari veya sınai bir sözleşme ile çalıştırılma söz konusu olmadığından başvurucunun baro levhasına yazılması yönünde TBB tarafından tesis edilen işlem, ilgili yasal düzenlemelerde yer alan kamu hizmetinde istihdam edilme yasağı kapsamında kalmamaktadır. Aksine bir yorum ilgili düzenlemelerin yalnızca avukatlık yönünden değil kamu hizmeti kapsamında görülebilecek hekimlik, mühendislik gibi serbest şekilde de icra edilebilen diğer meslekler yönünden uygulanmasına neden olabilir (bkz. Tamer Mahmutoğlu, § 116).

59. Belirtildiği üzere özel hayata saygı hakkına yönelik bir müdahalenin Anayasa'nın öngördüğü güvencelere uygun kabul edilebilmesinin ilk ve temel koşulu, müdahalenin kanuni dayanağının bulunmasıdır. Somut olayda ise başvurucunun idari, ticari ya da sınai bir sözleşme kapsamında kamu hizmetinde çalıştırılma durumunun olmadığı, başvurucunun istihdam edilmesinden bahsedilemeyeceği ve serbest avukatlığın bir istihdam ilişkisine dayanmadığı dikkate alındığında, serbest avukatlık faaliyetini kamu hizmetinde istihdam edilme yasağı kabul eden derece mahkemelerince anılan düzenlemelerin keyfîliğe yol açtığı izlenimi oluşturacak şekilde genişletici ve öngörülemez bir yoruma tabi tutulduğu değerlendirilmektedir. Neticede başvurucunun baro levhasına yazılmamasına yönelik olarak gerçekleştirilen müdahalenin kanuni dayanağının bulunmadığı sonucuna varılmıştır.

60. Yukarıda yer verilen tespitler uyarınca başvuruya konu müdahalenin kanunilik koşulunu sağlamadığı anlaşıldığından söz konusu müdahale açısından diğer güvence ölçütlerine riayet edilip edilmediğinin ayrıca değerlendirilmesine gerek görülmemiştir.

61. Açıklanan gerekçelerle başvurucunun Anayasa'nın 20. maddesinde güvence altına alınan özel hayata saygı hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşılmıştır.

c. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

62. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"(1) Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir…

(2) Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

63. Başvurucu; ihlalin tespit edilmesini, yargılamanın yenilenmesine ve lehine tazminata hükmedilmesine karar verilmesini talep etmiştir.

64. Anayasa Mahkemesinin Mehmet Doğan kararında ihlal sonucuna varıldığında ihlalin nasıl ortadan kaldırılacağı hususunda genel ilkeler belirlenmiştir (B. No: 2014/8875, 7/6/2018, [GK]). Mahkeme diğer bir kararında ise bu ilkelerle birlikte ihlal kararının yerine getirilmemesinin sonuçlarına da değinmiş ve bu durumun ihlalin devamı anlamına geleceği gibi ilgili hakkın ikinci kez ihlal edilmesiyle sonuçlanacağına da işaret etmiştir (Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019).

65. Bireysel başvuru kapsamında bir temel hakkın ihlal edildiğine karar verildiği takdirde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırıldığından söz edilebilmesi için temel kural, mümkün olduğunca eski hâle getirmenin yani ihlalden önceki duruma dönülmesinin sağlanmasıdır. Bunun için ise öncelikle ihlalin kaynağı belirlenerek devam eden ihlalin durdurulması, ihlale neden olan karar veya işlemin ve bunların yol açtığı sonuçların ortadan kaldırılması, varsa ihlalin sebep olduğu maddi ve manevi zararların giderilmesi, ayrıca bu bağlamda uygun görülen diğer tedbirlerin alınması gerekmektedir (Mehmet Doğan, §§ 55, 57).

66. İhlalin mahkeme kararından kaynaklandığı veya mahkemenin ihlali gideremediği durumlarda Anayasa Mahkemesi, 6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası ile İçtüzük'ün 79. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (a) bendi uyarınca, ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere kararın bir örneğinin ilgili mahkemeye gönderilmesine hükmeder. Anılan yasal düzenleme, usul hukukundaki benzer hukuki kurumlardan farklı olarak, ihlali ortadan kaldırmak amacıyla yeniden yargılama sonucunu doğuran ve bireysel başvuruya özgülenen bir giderim yolunu öngörmektedir. Bu nedenle Anayasa Mahkemesi tarafından ihlal kararına bağlı olarak yeniden yargılama kararı verildiğinde, usul hukukundaki yargılamanın yenilenmesi kurumundan farklı olarak ilgili mahkemenin yeniden yargılama sebebinin varlığını kabul hususunda herhangi bir takdir yetkisi bulunmamaktadır. Dolayısıyla böyle bir karar kendisine ulaşan mahkemenin yasal yükümlülüğü, ilgilinin talebini beklemeksizin Anayasa Mahkemesinin ihlal kararı nedeniyle yeniden yargılama kararı vererek devam eden ihlalin sonuçlarını gidermek üzere gereken işlemleri yerine getirmektir (Mehmet Doğan, §§ 58-59; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), §§ 57-59, 66-67).

67. İncelenen başvuruda, serbest avukatlık mesleğini icra etmekten alıkoyan müdahalenin kanuni bir dayanağının bulunmadığı gerekçesiyle özel hayata saygı hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşılmıştır. Söz konusu ihlalin mevcut düzenlemelerin derece mahkemelerince

öngörülemez şekilde yorumlanmasından, dolayısıyla doğrudan derece mahkemelerinin kararlarından kaynaklandığı anlaşılmaktadır.

68. Bu durumda özel hayata saygı hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Yapılacak yeniden yargılama ise bireysel başvuruya özgü düzenleme içeren 6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasına göre ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılmasına yöneliktir. Bu kapsamda yapılması gereken iş, yeniden yargılama kararı verilerek Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun şekilde yeni bir karar verilmesinden ibarettir. Bu sebeple kararın bir örneğinin yeniden yargılama yapılmak üzere Mahkemeye gönderilmesine karar verilmesi gerekmektedir.

69. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılamanın yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından başvurucunun tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

70. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 364,60 TL harçtan oluşan yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 20. maddesinde güvence altına alınan özel hayata saygı hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin özel hayata saygı hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Ankara 17. İdare Mahkemesine (E.2017/2890, K.2018/1728) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucunun tazminat talebinin REDDİNE,

E. 364,60 TL harçtan oluşan yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemenin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 14/10/2020 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ABDULKERİM AKDOĞAN VE DİĞERLERİ

B. No: 2019/17192 | Karar tarihi: 14.10.2020

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/17192

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ABDULKERİM AKDOĞAN VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/17192)

Karar Tarihi: 14/10/2020

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Burhan ÜSTÜN

Hicabi DURSUN

Selahaddin MENTEŞ

Raportör : Pınar ARMAĞAN YILDIRIM

Başvurucular : 1. Abdulkerim AKDOĞAN

2. Nesibe AKDOĞAN

3. Ömer Can AKDOĞAN

Başvurucular Vekili : Av. Vedat AYDIN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, murisin vefatı nedeniyle destekten yoksun kalma tazminatının tahsili istemiyle açılan davada yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, başvuru formları ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

3. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

4. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte

yapılmasına karar verilmiştir.

5. 2019/17282 başvuru numaralı bireysel başvuru dosyasının 2019/17192 başvuru numaralı bireysel başvuru dosyası ile birleştirilmesine, 2019/17282 başvuru numaralı bireysel başvuru dosyasının kapatılmasına, incelemenin 2019/17192 başvuru numaralı bireysel başvuru dosyası üzerinden yürütülmesine karar verildi.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 71. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca başvurunun içtihadın oluştuğu alana ilişkin olduğu değerlendirilerek Bakanlık cevabı beklenmeden incelenmesine karar verilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

8. Başvurucu Nesibe'nin kendi adına asaleten çocukları (diğer başvurucular) adına velayeten 19/1/2010 tarihinde açtığı davada yargısal süreç, Gürpınar Asliye Hukuk Mahkemesinin (E.2017/275, K.2018/36) 14/3/2018 tarihli kararının Yargıtay 17. Hukuk Dairesinin 7/3/2019 tarihli kararıyla onanması üzerine sona ermiştir. Başvurucular, yargılamanın uzun sürdüğü iddiasıyla 15/5/2019 tarihinde yaptıkları başvuru 2019/17282 numarasına kaydedilmiştir.

9. Başvurucu Nesibe'nin kendi adına asaleten çocukları (diğer başvurucular) adına velayeten 19/1/2010 tarihinde açtığı diğer bir davada yargısal süreç, Gürpınar Asliye Hukuk Mahkemesinin (E.2017/130, K.2017/189) 19/7/2017 tarihli kararının Yargıtay 17. Hukuk Dairesinin 13/12/2018 tarihli kararıyla bozulması üzerine halen devam etmektedir. Başvurucular yargılamanın uzun sürdüğü iddiasıyla 15/5/2019 tarihinde yaptıkları başvuru 2019/17192 numarasına kaydedilmiştir.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

10. Mahkemenin 14/10/2020 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucuların İddiaları

11. Başvurucular, uzun süren yargılama nedeniyle makul sürede yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

12. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

13. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin yargılamanın süresi tespit edilirken sürenin başlangıç tarihi olarak davanın ikame edildiği tarih; sürenin sona erdiği tarih olarak -çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde- yargılamanın sona erdiği tarih, yargılaması devam eden davalar yönünden ise Anayasa Mahkemesinin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin şikâyetle ilgili kararını verdiği tarih esas alınır (Güher Ergun ve diğerleri, B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 50, 52).

14. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin yargılama süresinin makul olup olmadığı değerlendirilirken yargılamanın karmaşıklığı ve kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun yargılamanın süratle sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar dikkate alınır (Güher Ergun ve diğerleri, §§ 41-45).

15. Anılan ilkeler ve Anayasa Mahkemesinin benzer başvurularda verdiği kararlar dikkate alındığında somut olayda başvuru konusu davalarda sona eren 9 yıl 2 aylık ve halen devam eden 10 yıl 9 aylık yargılama sürelerinin makul olmadığı sonucuna varmak gerekir.

16. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

17. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"(1) Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir…

(2) Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

18. Başvurucular, ihlalin tespiti ile her başvuru için ayrı ayrı; Abdulkerim Akdoğan 10.000 TL, Nesibe Akdoğan 20.000 TL, Ömer Can Akdoğan 15.000 TL manevi tazminata karar verilmesi talebinde bulunmuştur.

19. Somut olayda makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

20. 2019/17282 numaralı birleştirilen başvuru yönünden ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvuruculara net 16.000 TL manevi tazminatın müştereken ödenmesine karar verilmesi gerekir.

21. 2019/17192 numaralı başvuru konusu yargılama yönünden de ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvuruculara net 24.000 TL manevi tazminatın müştereken ödenmesine karar verilmesi gerekir.

22. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 729,20 TL harç ve 3.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 3.729,20 TL yargılama giderinin başvuruculara müştereken ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. 1. 2019/17282 numaralı başvuru yönünden başvuruculara net 16.000 TL manevi tazminatın MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

2. 2019/17192 numaralı başvuru yönünden başvuruculara net 24.000 TL manevi tazminatın MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

D. 729,20 TL harç ve 3.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 3.729,20 TL yargılama giderinin başvuruculara MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvuruların Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihlerinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin bilgi için Gürpınar Asliye Hukuk Mahkemesine (E.2017/275; E.2019/91) GÖNDERİLMESİNE,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 14/10/2020 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ALİ TAN VE DİĞERLERİ

B. No: 2019/18280 | Karar tarihi: 14.10.2020

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/18280

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ALİ TAN VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/18280)

Karar Tarihi: 14/10/2020

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Burhan ÜSTÜN

Hicabi DURSUN

Selahaddin MENTEŞ

Raportör : Pınar ARMAĞAN YILDIRIM

Başvurucular 1. Ali TAN

2. Ali Ekber TAN

3. Ayhan TAN

4. Fariye TETİK

5. Gülüzar POLAT

6. Habibe AKBULUT

7. Hakkı TAN

8. Hatice ŞAHİN

9. Melek TAN

10. Murtaza TAN

11. Niyazi TAN

12. Suna KÖKER

13. Zeynep TAN

Başvurucular Vekili : Av. Salim YÜCE

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, tapu iptali ve tescili talebiyle açılan davada yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

3. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

4. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

5. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 71. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca başvurunun içtihadın oluştuğu alana ilişkin olduğu değerlendirilerek Bakanlık cevabı beklenmeden incelenmesine karar verilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

6. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

7. Başvurucuların murisi ve miras hakkına dayalı olarak 1/3/2012 tarihinde açılan davada yargısal süreç, Yargıtay 16. Hukuk Dairesinin 2/5/2016 tarihli bozma kararı sonrasında halen Sarız Asliye Hukuk Mahkemesinde devam etmektedir.

8. Başvurucular, yargılamanın uzun sürmesi nedenleriyle adil yargılanma haklarının ihlal edildiği iddiasıyla 20/5/2019 tarihinde Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

9. Mahkemenin 14/10/2020 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucuların İddiaları

10. Başvurucular, uzun süren yargılama nedeniyle makul sürede yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

11. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

12. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin yargılamanın süresi tespit edilirken sürenin başlangıç tarihi olarak davanın ikame edildiği tarih; sürenin sona erdiği tarih olarak -çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde- yargılamanın sona erdiği

tarih, yargılaması devam eden davalar yönünden ise Anayasa Mahkemesinin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin şikâyetle ilgili kararını verdiği tarih esas alınır (Güher Ergun ve diğerleri, B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 50, 52).

13. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin yargılama süresinin makul olup olmadığı değerlendirilirken yargılamanın karmaşıklığı ve kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun yargılamanın süratle sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar dikkate alınır (Güher Ergun ve diğerleri, §§ 41-45).

14. Anılan ilkeler ve Anayasa Mahkemesinin benzer başvurularda verdiği kararlar dikkate alındığında somut olayda başvuru konusu davada yargılamanın 8 yıl 7 aydır devam etmesinin makul olmadığı sonucuna varmak gerekir.

15. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

16. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"(1) Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir...

(2) Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

17. Başvurucular, ihlalin tespiti ile 650.000 TL maddi ve 650.000 TL manevi tazminata karar verilmesi talebinde bulunmuştur.

18. Somut olayda makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

19. İhlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvuruculara net 14.000 TL manevi tazminatın müştereken ödenmesine karar verilmesi gerekir.

20. Anayasa Mahkemesinin maddi tazminata hükmedebilmesi için başvuruculaların uğradıklarını iddia ettikleri maddi zarar ile tespit edilen ihlal arasında illiyet bağı bulunmalıdır. Somut olayda tespit edilen ihlal ile ileri sürülen maddi zarar arasında illiyet bağı bulunmadığından başvuruculaların maddi tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

21. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 364,60 TL harç ve 3.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 3.364,60 TL yargılama giderinin başvuruculara müştereken ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR

OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvuruculara net 14.000 TL manevi tazminatın MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

D. 364,60 TL harç ve 3.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 3.364,60 TL yargılama giderinin başvuruculara MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvuruculara Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihlerinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin bilgi için Sarız Asliye Hukuk Mahkemesine (E.2016/181) GÖNDERİLMESİNE,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 14/10/2020 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ŞEFAAT PETROL İNŞAAT NAKLİYAT GIDA TAAH. SAN. VE TİC. LTD. ŞTİ.

B. No: 2019/18603 | Karar tarihi: 14.10.2020

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/18603

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ŞEFAAT PETROL İNŞAAT NAKLİYAT GIDA TAAH. SAN. VE TİC. LTD. ŞTİ. BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/18603)

Karar Tarihi: 14/10/2020

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Burhan ÜSTÜN

Hicabi DURSUN

Selahaddin MENTEŞ

Raportör : Pınar ARMAĞAN YILDIRIM

Başvurucu : Şefaat Petrol İnşaat Nakliyat Gıda Taah. San. ve Tic. Ltd. Şti.

Vekili : Av. Nabi ÖZALP

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, iş kazasından kaynaklanan zararın tazmini talebiyle açılan davada yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvurucuya ait başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra başvuru Komisyona sunulmuştur.

3. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

4. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

5. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir.

Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 71. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca başvurunun içtihadın oluştuğu alana ilişkin olduğu değerlendirilerek Bakanlık cevabı beklenmeden incelenmesine karar verilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

6. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

7. Başvurucu aleyhine 18/2/2014 tarihinde açılan davada başlayan yargısal süreç, halen Gaziantep Bölge Adliye Mahkemesi 14. Hukuk Dairesinde derdesttir.

8. Başvurucu, aleyhine açılan davada yargılamanın uzun sürdüğü iddiasıyla 27/5/2019 tarihinde Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

9. Mahkemenin 14/10/2020 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

10. Başvurucu, uzun süren yargılama nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

11. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

12. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin yargılamanın süresi tespit edilirken sürenin başlangıç tarihi olarak davanın ikame edildiği tarih; sürenin sona erdiği tarih olarak -çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde- yargılamanın sona erdiği tarih, yargılaması devam eden davalar yönünden ise Anayasa Mahkemesinin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin şikâyetle ilgili kararını verdiği tarih esas alınır (Güher Ergun ve diğerleri, B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 50, 52).

13. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin yargılama süresinin makul olup olmadığı değerlendirilirken yargılamanın karmaşıklığı ve kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun yargılamanın süratle sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar dikkate alınır (Güher Ergun ve diğerleri, §§ 41-45).

14. Anılan ilkeler ve Anayasa Mahkemesinin benzer başvurularda verdiği kararlar dikkate alındığında somut olayda başvuru konusu davada yargılamanın 6 yıl 8 aydır devam etmesinin makul olmadığı sonucuna varmak gerekir.

15. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

16. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri

Hakkında Kanun'un 50. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"(1) Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir…

(2) Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

17. Başvurucu, ihlalin tespiti ile 30.000 TL manevi tazminata karar verilmesi talebinde bulunmuştur.

18. Somut olayda makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

19. İhlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvurucuya net 12.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

20. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 364,60 TL harç ve 3.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 3.364,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvurucuya net 12.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

D. 364,60 TL harç ve 3.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 3.364,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin bilgi için Şanlıurfa 3. İş Mahkemesine (E.2014/86) ve Gaziantep Bölge Adliye Mahkemesi 14. Hukuk Dairesine (E.2019/1598) GÖNDERİLMESİNE,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 14/10/2020 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

AHMET POLAT

B. No: 2019/18848 | Karar tarihi: 14.10.2020

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/18848

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

AHMET POLAT BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/18848)

Karar Tarihi: 14/10/2020

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Burhan ÜSTÜN

Hicabi DURSUN

Selahaddin MENTEŞ

Raportör : Pınar ARMAĞAN YILDIRIM

Başvurucu : Ahmet POLAT

Vekili : Av. Barış BÜYÜK

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, kadastro tespitine itiraz davasında yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

3. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

4. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

5. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 71. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca başvurunun içtihadın oluştuğu alana ilişkin olduğu değerlendirilerek Bakanlık cevabı beklenmeden

incelenmesine karar verilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

6. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

7. Başvurucunun murisi Kemal Polat'ın 6/9/1976 tarihinde açtığı davada başlayan yargısal süreç halen devam etmektedir.

8. Başvurucu, yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasıyla 10/6/2019 tarihinde Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

9. Mahkemenin 14/10/2020 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

10. Başvurucu, uzun süren yargılama nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

11. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

12. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin yargılamanın süresi tespit edilirken sürenin başlangıç tarihi olarak davanın ikame edildiği tarih; sürenin sona erdiği tarih olarak -çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde- yargılamanın sona erdiği tarih, yargılaması devam eden davalar yönünden ise Anayasa Mahkemesinin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin şikâyetle ilgili kararını verdiği tarih esas alınır (Güher Ergun ve diğerleri, B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 50, 52).

13. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin yargılama süresinin makul olup olmadığı değerlendirilirken yargılamanın karmaşıklığı ve kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun yargılamanın süratle sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar dikkate alınır (Güher Ergun ve diğerleri, §§ 41-45).

14. Anılan ilkeler ve Anayasa Mahkemesinin benzer başvurularda verdiği kararlar dikkate alındığında somut olayda başvuru konusu davada yargılamanın yaklaşık 44 yıldır devam etmesinin makul olmadığı sonucuna varmak gerekir.

15. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

16. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun’un 50. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

“(1) Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine

karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir…

(2) Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir.”

17. Başvurucu, ihlalin tespiti ile 30.000 TL manevi tazminata karar verilmesi talebinde bulunmuştur.

18. Somut olayda makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

19. İhlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında somutbaşvurunun özelliği de dikkate alınarak başvurucuya net 5.200 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

20. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 364,60 TL harç ve 3.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 3.364,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvurucuya net 5.200 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

D. 364,60 TL harç ve 3.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 3.364,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin bilgi için Derik Kadastro Mahkemesine (E.1994/8) GÖNDERİLMESİNE,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 14/10/2020 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

NURİ KADİR KÜÇÜKTÜTÜNCÜ

B. No: 2019/18928 | Karar tarihi: 14.10.2020

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/18928

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

NURİ KADİR KÜÇÜKTÜTÜNCÜ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/18928)

Karar Tarihi: 14/10/2020

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Burhan ÜSTÜN

Hicabi DURSUN

Selahaddin MENTEŞ

Raportör : Pınar ARMAĞAN YILDIRIM

Başvurucu : Nuri Kadir KÜÇÜKTÜTÜNCÜ

Vekili : Av. Alaiddin KÖLGESİZ

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, rücuen tazminat istemine ilişkin davada yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

3. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

4. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

5. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 71. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca başvurunun içtihadın oluştuğu alana ilişkin olduğu değerlendirilerek Bakanlık cevabı beklenmeden

incelenmesine karar verilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

6. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

7. Başvurucu aleyhine 2/10/2003 tarihinde açılan davada başlayan yargısal süreç, Yargıtay 4. Hukuk Dairesinin 12/2/2020 tarihli kararıyla son bulmuştur.

8. Başvurucu, aleyhine açılan davada yargılamanın uzun sürdüğü iddiasıyla 30/5/2019 tarihinde Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

9. Mahkemenin 14/10/2020 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

10. Başvurucu, makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

11. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

12. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin yargılamanın süresi tespit edilirken sürenin başlangıç tarihi olarak davanın ikame edildiği tarih; sürenin sona erdiği tarih olarak -çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde- yargılamanın sona erdiği tarih, yargılaması devam eden davalar yönünden ise Anayasa Mahkemesinin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin şikâyetle ilgili kararını verdiği tarih esas alınır (Güher Ergun ve diğerleri, B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 50, 52).

13. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin yargılama süresinin makul olup olmadığı değerlendirilirken yargılamanın karmaşıklığı ve kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun yargılamanın süratle sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar dikkate alınır (Güher Ergun ve diğerleri, §§ 41-45).

14. Anılan ilkeler ve Anayasa Mahkemesinin benzer başvurularda verdiği kararlar dikkate alındığında somut olayda başvuru konusu davada 16 yıl 4 ay 10 günlük yargılama süresinin makul olmadığı sonucuna varmak gerekir.

15. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

16. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun’un 50. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

“(1) Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için

yapılması gerekenlere hükmedilir…

(2) Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir.”

17. Başvurucu, ihlalin tespiti ile 50.000 TL maddi ve 50.000 TL manevi tazminata karar verilmesi talebinde bulunmuştur.

18. Somut olayda makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

19. Dava değerinin 12.000 TL olması ve somut davanın koşulları gözetilerek ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvurucuya net 20.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

20. Anayasa Mahkemesinin maddi tazminata hükmedebilmesi için başvurucunun uğradığını iddia ettiği maddi zarar ile tespit edilen ihlal arasında illiyet bağı bulunmalıdır. Somut olayda tespit edilen ihlal ile ileri sürülen maddi zarar arasında illiyet bağı bulunmadığından başvurucunun maddi tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

21. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 364,60 TL harç ve 3.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 3.364,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvurucuya net 20.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

D. 364,60 TL harç ve 3.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 3.364,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin bilgi için Bakırköy 6. Asliye Hukuk Mahkemesine (E.2017/259) GÖNDERİLMESİNE,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 14/10/2020 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ZENURE ŞAPUL

B. No: 2019/19298 | Karar tarihi: 14.10.2020

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/19298

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ZENURE ŞAPUL BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/19298)

Karar Tarihi: 14/10/2020

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Burhan ÜSTÜN

Hicabi DURSUN

Selahaddin MENTEŞ

Raportör : Pınar ARMAĞAN YILDIRIM

Başvurucu : Zenure ŞAPUL

Vekili : Av. Suat ÇAKMAK

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, maddi tazminat talebiyle açılan davada yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

3. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

4. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

5. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 71. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca başvurunun içtihadın oluştuğu alana ilişkin olduğu değerlendirilerek Bakanlık cevabı beklenmeden

incelenmesine karar verilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

6. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

7. Başvurucu 24/9/2012 tarihinde dava açmıştır. Yargılama sürecinde Van 4. Asliye Hukuk Mahkemesinin (Mahkeme) 28/11/2013 tarihli kararı Yargıtay 17. Hukuk Dairesinin 22/5/2014 tarihli kararı ile bozulmuştur. Bozma sonrası bu defa Mahkeme 18/2/2020 tarihinde kararını vermiştir.

8. Başvurucu, açtığı davada yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasıyla 6/5/2019 tarihinde Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

9. Mahkemenin 14/10/2020 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

10. Başvurucu, makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

11. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

12. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin yargılamanın süresi tespit edilirken sürenin başlangıç tarihi olarak davanın ikame edildiği tarih; sürenin sona erdiği tarih olarak -çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde- yargılamanın sona erdiği tarih, yargılaması devam eden davalar yönünden ise Anayasa Mahkemesinin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin şikâyetle ilgili kararını verdiği tarih esas alınır (Güher Ergun ve diğerleri, B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 50, 52).

13. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin yargılama süresinin makul olup olmadığı değerlendirilirken yargılamanın karmaşıklığı ve kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun yargılamanın süratle sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar dikkate alınır (Güher Ergun ve diğerleri, §§ 41-45).

14. İlk derece mahkemesi 18/2/2020 tarihinde karar vermiştir. Gerekçeli karar 21/2/2020 tarihinde yazılmış, 24/2/2020 tarihinde onaylanmıştır. Fakat mahkeme gerekçeli kararı taraflara tebligata çıkarmamıştır. Karar duruşmasına başvurucunun vekilinin katıldığı, gerekçeli kararı mahkemeden tebellüğ edebilme imkânının bulunduğu anlaşılmıştır. Açıklanan bu sebeplerle, makul süre hesabında ilk derece mahkemesinin karar tarihine kadar olan sürenin hesaplamada dikkate alınması gerektiği sonucuna varılmıştır.

15. Anılan ilkeler ve Anayasa Mahkemesinin benzer başvurularda verdiği kararlar dikkate alındığında somut olayda başvuru konusu davada yaklaşık 7 yıl 5 aylık yargılama süresinin

makul olmadığı sonucuna varmak gerekir.

16. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

17. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"(1) Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir…

(2) Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

18. Başvurucu, ihlalin tespiti ile 20.000 TL manevi tazminata karar verilmesi talebinde bulunmuştur.

19. Somut olayda makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

20. İhlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvurucuya net 12.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

21. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 446,90 TL harç ve 3.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 3.446,90 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesinekarar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvurucuya net 12.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

D. 446,90 TL harç ve 3.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 3.446,90 TL vekâlet ücretinden oluşan yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin bilgi için Van 4. Asliye Hukuk Mahkemesine (E.2014/282) GÖNDERİLMESİNE,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 14/10/2020 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

CÜNEYT AYMELEK

B. No: 2019/19333 | Karar tarihi: 14.10.2020

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/19333

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

CÜNEYT AYMELEK BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/19333)

Karar Tarihi: 14/10/2020

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Burhan ÜSTÜN

Hicabi DURSUN

Selahaddin MENTEŞ

Raportör : Pınar ARMAĞAN YILDIRIM

Başvurucu : Cüneyt AYMELEK

Vekili : Av. Orhan ERBEYİ

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, menfi tespit talebiyle açılan davada yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

3. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

4. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

5. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 71. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca başvurunun içtihadın oluştuğu alana ilişkin olduğu değerlendirilerek Bakanlık cevabı beklenmeden

incelenmesine karar verilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

6. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

7. Başvurucunun 25/12/2012 tarihinde açtığı davada yargısal süreç, Yargıtay 3. Hukuk Dairesinin 25/4/2018 tarihli bozma kararı sonrasında halen devam etmektedir.

8. Başvurucu, açtığı davada yargılamanın uzun sürdüğü iddiasıyla 28/5/2019 tarihinde Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

9. Mahkemenin 14/10/2020 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

10. Başvurucu, uzun süren yargılama nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

11. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

12. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin yargılamanın süresi tespit edilirken sürenin başlangıç tarihi olarak davanın ikame edildiği tarih; sürenin sona erdiği tarih olarak -çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde- yargılamanın sona erdiği tarih, yargılaması devam eden davalar yönünden ise Anayasa Mahkemesinin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin şikâyetle ilgili kararını verdiği tarih esas alınır (Güher Ergun ve diğerleri, B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 50, 52).

13. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin yargılama süresinin makul olup olmadığı değerlendirilirken yargılamanın karmaşıklığı ve kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun yargılamanın süratle sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar dikkate alınır (Güher Ergun ve diğerleri, §§ 41-45).

14. Anılan ilkeler ve Anayasa Mahkemesinin benzer başvurularda verdiği kararlar dikkate alındığında somut olayda başvuru konusu davada yargılamanın 7 yıl 10 aydır devam etmesinin makul olmadığı sonucuna varmak gerekir.

15. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

16. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"(1) Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine

karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir…

(2) Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir.”

17. Başvurucu, ihlalin tespiti ile 30.000 TL manevi tazminata karar verilmesi talebinde bulunmuştur.

18. Somut olayda makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

19. Davanın konusu başvurucunun 4.596 TL borçlu olmadığının tespitine ilişkindir. Somut davanın değeri ve koşulları dikkate alınarak ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvurucuya net 4.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

20. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 364,60 TL harç ve 3.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 3.364,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvurucuya net 4.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

D. 364,60 TL harç ve 3.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 3.364,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin bilgi için Kızıltepe 1. Asliye Hukuk Mahkemesine (E.2018/1245) GÖNDERİLMESİNE,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 14/10/2020 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

FERHAN ARSLAN

B. No: 2019/19502 | Karar tarihi: 14.10.2020

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/19502

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

FERHAN ARSLAN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/19502)

Karar Tarihi: 14/10/2020

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Burhan ÜSTÜN

Hicabi DURSUN

Selahaddin MENTEŞ

Raportör : Pınar ARMAĞAN YILDIRIM

Başvurucu : Ferhan ARSLAN

Vekili : Av. Hasan BATIHAN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, iş kazasından kaynaklanan maddi ve manevi zararın tazmini talebiyle açılan davada yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

3. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

4. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

5. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 71. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca başvurunun

içtihadın oluştuğu alana ilişkin olduğu değerlendirilerek Bakanlık cevabı beklenmeden incelenmesine karar verilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

6. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

7. Başvurucunun 5/4/2005 tarihinde açtığı davada başlayan yargısal süreç, Germencik Asliye (İş) Hukuk Mahkemesinin 26/12/2018 tarihli kararına karşı istinaf başvurusu üzerine halen İzmir Bölge Adliye Mahkemesi 15. Hukuk Dairesinde istinaf aşamasında derdesttir.

8. Başvurucu, açtığı davada yargılamanın uzun sürdüğü iddiasıyla 27/5/2019 tarihinde Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

9. Mahkemenin 14/10/2020 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

10. Başvurucu, makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

11. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

12. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin yargılamanın süresi tespit edilirken sürenin başlangıç tarihi olarak davanın ikame edildiği tarih; sürenin sona erdiği tarih olarak -çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde- yargılamanın sona erdiği tarih, yargılaması devam eden davalar yönünden ise Anayasa Mahkemesinin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin şikâyetle ilgili kararını verdiği tarih esas alınır (Güher Ergun ve diğerleri, B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 50, 52).

13. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin yargılama süresinin makul olup olmadığı değerlendirilirken yargılamanın karmaşıklığı ve kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun yargılamanın süratle sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar dikkate alınır (Güher Ergun ve diğerleri, §§ 41-45).

14. Anılan ilkeler ve Anayasa Mahkemesinin benzer başvurularda verdiği kararlar dikkate alındığında somut olayda başvuru konusu davada yargılamanın yaklaşık 15 yıl 6 aydır devam etmesinin makul olmadığı sonucuna varmak gerekir.

15. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

16. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun’un 50. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

“(1) Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir…

(2) Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir.”

17. Başvurucu, ihlalin tespiti ile 218.323 TL maddi ve 70.000 TL manevi tazminata karar verilmesi talebinde bulunmuştur.

18. Somut olayda makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

19. İhlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvurucuya somut davanın koşulları dikkate alınarak net 40.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

20. Anayasa Mahkemesinin maddi tazminata hükmedebilmesi için başvurucunun uğradığını iddia ettiği maddi zarar ile tespit edilen ihlal arasında illiyet bağı bulunmalıdır. Somut olayda tespit edilen ihlal ile ileri sürülen maddi zarar arasında illiyet bağı bulunmadığından başvurucunun maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

21. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 364,60 TL harç ve 3.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 3.364,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvurucuya net 40.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

D. 364,60 TL harç ve 3.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 3.364,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin bilgi için Germencik Asliye Hukuk Mahkemesine (E.2005/103, K.2018/477) ve İzmir Bölge Adliye Mahkemesi 15. Hukuk Dairesine (E.2019/1259) GÖNDERİLMESİNE,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 14/10/2020 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

BEYÖREN ELEKTRİK İNŞ. PAZ. TAAH. TİC. LTD. ŞTİ.

B. No: 2019/19615 | Karar tarihi: 14.10.2020

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/19615

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

BEYÖREN ELEKTRİK İNŞ. PAZ. TAAH. TİC. LTD. ŞTİ. BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/19615)

Karar Tarihi: 14/10/2020

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Burhan ÜSTÜN

Hicabi DURSUN

Selahaddin MENTEŞ

Raportör : Pınar ARMAĞAN YILDIRIM

Başvurucu : Beyören Elektrik İnş. Paz. Taah. Tic. Ltd. Şti.

Vekili : Av. Mustafa ÖZCAN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, iş kazasından kaynaklanan zararın tazmini talebiyle açılan davada yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

3. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

4. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

5. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir.

Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 71. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca başvurunun içtihadın oluştuğu alana ilişkin olduğu değerlendirilerek Bakanlık cevabı beklenmeden incelenmesine karar verilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

6. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

7. Başvurucu aleyhine 7/6/2013 tarihinde dava açılmıştır. Ankara Batı 2. İş Mahkemesinin 19/3/2019 tarihli gerekçeli kararı taraflara 1/5/2019 tarihinde tebliğ edilmiş, taraflar kanun yoluna başvurmamıştır.

8. Başvurucu, aleyhine açılan davada yargılamanın uzun sürmesi iddiasıyla 24/5/2019 tarihinde Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

9. Mahkemenin 14/10/2020 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

10. Başvurucu, uzun süren yargılama nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

11. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

12. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin yargılamanın süresi tespit edilirken sürenin başlangıç tarihi olarak davanın ikame edildiği tarih; sürenin sona erdiği tarih olarak -çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde- yargılamanın sona erdiği tarih, yargılaması devam eden davalar yönünden ise Anayasa Mahkemesinin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin şikâyetle ilgili kararını verdiği tarih esas alınır (Güher Ergun ve diğerleri, B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 50, 52).

13. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin yargılama süresinin makul olup olmadığı değerlendirilirken yargılamanın karmaşıklığı ve kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun yargılamanın süratle sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar dikkate alınır (Güher Ergun ve diğerleri, §§ 41-45).

14. Anılan ilkeler ve Anayasa Mahkemesinin benzer başvurularda verdiği kararlar dikkate alındığında somut olayda başvuru konusu davada 5 yıl 9 aylık yargılama süresinin makul olmadığı sonucuna varmak gerekir.

15. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

16. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"(1) Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir…

(2) Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

17. Başvurucu, ihlalin tespiti ile 40.000 TL manevi tazminata karar verilmesi talebinde bulunmuştur.

18. Somut olayda makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

19. İhlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvurucuya net 12.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

20. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 364,60 TL harç ve 3.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 3.364,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvurucuya net 12.000 TL manevi tazminatın ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

D. 364,60 TL harç ve 3.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 3.364,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin bilgi için Ankara Batı 2. İş Mahkemesine (E.2015/105) GÖNDERİLMESİNE,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 14/10/2020 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

NİZAMETTİN ÇAKMAK

B. No: 2019/19662 | Karar tarihi: 14.10.2020

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/19662

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

NİZAMETTİN ÇAKMAK BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/19662)

Karar Tarihi: 14/10/2020

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Burhan ÜSTÜN

Hicabi DURSUN

Selahaddin MENTEŞ

Raportör : Pınar ARMAĞAN YILDIRIM

Başvurucu : Nizamettin ÇAKMAK

Vekili : Av. Suat ÇAKMAK

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, itirazın iptali talebiyle açılan davada yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

3. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

4. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

5. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 71. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca başvurunun içtihadın oluştuğu alana ilişkin olduğu değerlendirilerek Bakanlık cevabı beklenmeden

incelenmesine karar verilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

6. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

7. Başvurucu 4/1/2013 tarihinde dava açmıştır. Yargılama sürecinde Van 3. Asliye Hukuk Mahkemesinin (Mahkeme) 27/2/2014 tarihinde verdiği karar Yargıtay 17. Hukuk Dairesinin (Daire) 22/6/2017 tarihli kararı ile bozulmuştur. Bozma kararı sonrasında yapılan yargılamada bu defa Mahkemenin 26/4/2018 tarihli kararının temyizi üzerine Dairenin 16/6/2020 tarihli onama kararıyla yargısal süreç son bulmuştur.

8. Başvurucu, yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasıyla 29/5/2019 tarihinde Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

9. Mahkemenin 14/10/2020 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Adli Yardım Talebi Yönünden

10. Başvurucu, bireysel başvuru harç ve masraflarını karşılayacak geliri olmadığını beyan ederek adli yardım talebinde bulunmuştur.

11. Anayasa Mahkemesinin Mehmet Şerif Ay (B. No: 2012/1181, 17/9/2013) kararında belirtilen ilkeler dikkate alınarak geçimini önemli ölçüde güçleştirmeksizin yargılama giderlerini ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun açıkça dayanaktan yoksun olmayan adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

B. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları

12. Başvurucu, makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

2. Değerlendirme

a. Kabul Edilebilirlik Yönünden

13. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Esas Yönünden

14. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin yargılamanın süresi tespit edilirken sürenin başlangıç tarihi olarak davanın ikame edildiği tarih; sürenin sona erdiği tarih olarak -çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde- yargılamanın sona erdiği tarih, yargılaması devam eden davalar yönünden ise Anayasa Mahkemesinin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin şikâyetle ilgili kararını verdiği tarih esas alınır (Güher Ergun ve diğerleri, B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 50, 52).

15. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin yargılama süresinin makul olup olmadığı değerlendirilirken yargılamanın karmaşıklığı ve kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun yargılamanın süratle sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar dikkate alınır (Güher

Ergun ve diğerleri, §§ 41-45).

16. Anılan ilkeler ve Anayasa Mahkemesinin benzer başvurularda verdiği kararlar dikkate alındığında somut olayda başvuru konusu davada yaklaşık 7 yıl 5 ay süren yargılamanın makul olmadığı sonucuna varmak gerekir.

17. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

C. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

18. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"(1) Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir…

(2) Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

19. Başvurucu, ihlalin tespiti ile 20.000 TL manevi tazminata karar verilmesi talebinde bulunmuştur.

20. Somut olayda makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

21. İhlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvurucuya net 12.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

22. Başvurucuya 3.000 TL vekâlet ücretinin ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Başvurucuya net 12.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

E. 3.000 TL vekâlet ücretinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin bilgi için Van 3. Asliye Hukuk Mahkemesine (E.2017/579)

GÖNDERİLMESİNE,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 14/10/2020 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ABDULCEBAR KIRMIK VE MEHMET KIRMIK

B. No: 2019/19748 | Karar tarihi: 14.10.2020

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/19748

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ABDULCEBAR KIRMIK VE MEHMET KIRMIK BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/19748)

Karar Tarihi: 14/10/2020

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Burhan ÜSTÜN

Hicabi DURSUN

Selahaddin MENTEŞ

Raportör : Pınar ARMAĞAN YILDIRIM

Başvurucular : 1. Abdulcebar KIRMIK

: 2. Mehmet KIRMIK

Başvurucular Vekili : Av. Mehmet Nuri ÇELİK

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, kadastro tespitine itiraz davasında yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

3. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

4. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

5. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir.

Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 71. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca başvurunun içtihadın oluştuğu alana ilişkin olduğu değerlendirilerek Bakanlık cevabı beklenmeden incelenmesine karar verilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

6. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

7. Başvurucular 10/9/2007 tarihinde dava açmıştır. Yargılama devam etmektedir.

8. Başvurucular, açtıkları davada yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle adil yargılanma haklarının ihlal edildiği iddiasıyla 31/5/2019 tarihinde Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

9. Mahkemenin 14/10/2020 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucuların İddiaları

10. Başvurucular, uzun süren yargılama nedeniyle makul sürede yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

11. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

12. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin yargılamanın süresi tespit edilirken sürenin başlangıç tarihi olarak davanın ikame edildiği tarih; sürenin sona erdiği tarih olarak -çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde- yargılamanın sona erdiği tarih, yargılaması devam eden davalar yönünden ise Anayasa Mahkemesinin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin şikâyetle ilgili kararını verdiği tarih esas alınır (Güher Ergun ve diğerleri, B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 50, 52).

13. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin yargılama süresinin makul olup olmadığı değerlendirilirken yargılamanın karmaşıklığı ve kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun yargılamanın süratle sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar dikkate alınır (Güher Ergun ve diğerleri, §§ 41-45).

14. Anılan ilkeler ve Anayasa Mahkemesinin benzer başvurularda verdiği kararlar dikkate alındığında somut olayda başvuru konusu davada 13 yıllık yargılama süresinin makul olmadığı sonucuna varmak gerekir.

15. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

16. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri

Hakkında Kanun'un 50. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"(1) Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir…

(2) Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

17. Başvurucular, ihlalin tespiti ile 200.000 TL manevi tazminata karar verilmesi talebinde bulunmuşlardır.

18. Somut olayda makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

19. İhlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında -başvuru konusu davanın özelliği de dikkate alınarak- başvuruculara net 10.000 TL manevi tazminatın müştereken ödenmesine karar verilmesi gerekir.

20. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 364,60 TL harç ve 3.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 3.364,60 TL yargılama giderinin başvuruculara müştereken ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvuruculara net 10.000 TL manevi tazminatın MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

D. 364,60 TL harç ve 3.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 3.364,60 TL yargılama giderinin başvuruculara MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvuruculara Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihlerinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin bilgi için Doğubayazıt Kadastro Mahkemesine (E.2007/423) GÖNDERİLMESİNE,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 14/10/2020 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

MUSTAFA ÖLMEZ

B. No: 2019/20163 | Karar tarihi: 14.10.2020

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/20163

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

MUSTAFA ÖLMEZ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/20163)

Karar Tarihi: 14/10/2020

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Burhan ÜSTÜN

Hicabi DURSUN

Selahaddin MENTEŞ

Raportör : Pınar ARMAĞAN YILDIRIM

Başvurucu : Mustafa ÖLMEZ

Vekili : Av. Cennet Nurdan PARLAK

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, başvurucu doktorun çalıştığı kurum dışında mesleğini icra etmesi nedeni ile tam zamanlı olarak ödenen mesai ücretlerinin iadesi talebiyle açılan davada yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 12/6/2019 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 71. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca başvurunun içtihadın oluştuğu alana ilişkin olduğu değerlendirilerek Bakanlık cevabı beklenmeden incelenmesine karar verilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

8. Başvurucu aleyhine 16/7/2001 tarihinde dava açılmıştır. İzmir 5. Asliye Hukuk Mahkemesi (Mahkeme) 23/5/2013 tarihinde davanın kısmen kabulüne, tebliğ tarihinden itibaren 15 günlük kesin süre içerisinde Yargıtay yolu açık olmak üzere karar vermiştir.

9. Mahkeme, başvurucu vekilinin de bulunduğu duruşmada 23/5/2013 tarihinde karar vermiştir. Gerekçeli karar üç hafta içinde yazılmış, mahkeme hâkimi tarafından onaylanmıştır. Mahkeme kararında Yargıtay yolunun açık olduğu belirtilmiştir. Başvurucu vekili gerekçeli kararı öğrenme ve tebellüğ etme imkânına sahipken yaklaşık 5 yıl 5 ay bekledikten sonra kararı tebellüğ ederek 19/12/2018 tarihli dilekçesi ile kararı temyiz etmiştir. Yargıtay 4. Hukuk Dairesi 17/4/2019 tarihinde temyize konu miktar yönünden kesin nitelikteki karara karşı yapılan temyiz talebini reddetmiştir.

10. Bu olgular ışığında başvurucu tarafından yargılamanın uzamasına sebebiyet verildiğinden, makul sürede yargılama hakkı 2001 ila 2013 arası dönem dikkate alınarak incelenmiştir.

11. Başvurucu, açtığı davada yargılamanın uzun sürmesi iddiasıyla 12/6/2019 tarihinde Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

12. Mahkemenin 14/10/2020 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

13. Başvurucu, uzun süren yargılama nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

14. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

15. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin yargılamanın süresi tespit edilirken sürenin başlangıç tarihi olarak davanın ikame edildiği tarih; sürenin sona erdiği tarih olarak -çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde- yargılamanın sona erdiği tarih, yargılaması devam eden davalar yönünden ise Anayasa Mahkemesinin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin şikâyetle ilgili kararını verdiği tarih esas alınır (Güher Ergun ve diğerleri, B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 50, 52).

16. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin yargılama süresinin makul

olup olmadığı değerlendirilirken yargılamanın karmaşıklığı ve kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun yargılamanın süratle sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar dikkate alınır (Güher Ergun ve diğerleri, §§ 41-45).

17. Anılan ilkeler ve Anayasa Mahkemesinin benzer başvurularda verdiği kararlar dikkate alındığında somut olayda başvuru konusu davada 11 yıl 10 ay 7 günlük yargılama süresinin makul olmadığı sonucuna varmak gerekir.

18. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

19. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"(1) Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir…

(2) Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

20. Başvurucu ihlalin tespiti ile maddi ve manevi tazminata karar verilmesi talebinde bulunmuştur.

21. Somut olayda makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

22. Tıp doktoru olan başvurucu aleyhine açılan davanın tutarı 1.037 TL'dir. Başvurucu aleyhe hükmedilen 764 TL'nin hüküm tarihine kadar yasal faiziyle birlikte işleyen toplam tutarın 3.000 TL olduğu tespit edilmiştir. Başvurucu vekilinin karar duruşmasında olduğu hâlde ilk derece mahkemesinin kararını 5 yıl tebellüğ etmediği de dikkate alındığında davanın başvurucu açısından pek bir önemi olmadığı değerlendirilerek manevi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

23. Anayasa Mahkemesinin maddi tazminata hükmedebilmesi için başvurucunun uğradığını iddia ettiği maddi zarar ile tespit edilen ihlal arasında illiyet bağı bulunmalıdır. Somut olayda tespit edilen ihlal ile ileri sürülen maddi zarar arasında illiyet bağı bulunmadığından başvurucunun maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

24. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 364,60 TL harç ve 3.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 3.364,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvurucunun tazminat taleplerinin REDDİNE,

D. 364,60 TL harç ve 3.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 3.364,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

E. Ödemenin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin bilgi için İzmir 5. Asliye Hukuk Mahkemesine (E.2001/584) GÖNDERİLMESİNE,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 14/10/2020 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ABDULAZİZ ÖKTEN VE DİĞERLERİ

B. No: 2019/21896 | Karar tarihi: 14.10.2020

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/21896

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ABDULAZİZ ÖKTEN VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/21896)

Karar Tarihi: 14/10/2020

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Burhan ÜSTÜN

Hicabi DURSUN

Selahaddin MENTEŞ

Raportör : Eren Can BENAKAY

Başvurucular : Abdülaziz ÖKTEN ve Diğerleri (bkz. ekli tablo C sütunu)

Başvurucular Vekili : bkz. ekli tablonun F sütunu

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, ilave tediye alacağının tahsili amacıyla açılan davanın Yargıtay daireleri arasında süregelen görüş ayrılığı dolayısıyla reddedilmesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvurular muhtelif tarihlerde yapılmıştır.

3. Başvurular, başvuru formları ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvuruların kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Konularının aynı olması nedeniyle ekli tablonun B sütununda numaraları belirtilen başvuru dosyalarının aynı tablonun (1) numaralı satırında yer alan 2019/21896 numaralı bireysel başvuru dosyası ile birleştirilmesine ve incelemenin bu dosya üzerinden

yapılmasına karar verilmiştir.

6. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

7. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık görüş bildirmemiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

8. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

9. Başvurucular farklı şehirlerde yer alan Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarında (Vakıf) hizmet akdine dayalı olarak çalışmaktadır.

10. Başvurucular, kamu personeli olduklarını ileri sürerek 4/7/1956 tarihli ve 6772 sayılı Devlet ve Ona Bağlı Müesseselerde Çalışan İşçilere İlave Tediye Yapılması Hakkında Kanun uyarınca her bir yıllık çalışma süresi içinde ödenmesi gereken iki aylık tutarındaki ilave tediye alacağının ödenmesi amacıyla Vakıflar aleyhine ayrı ayrı dava açmıştır.

11. Ekli tablonun D sütununda numaraları belirtilen Mahkemelerce yapılan yargılama sonunda başvuruculaların davalarının reddine karar verilmiştir. Gerekçeli kararlarda; Yargıtay 22. Hukuk Dairesinin emsal kararlarına göre Vakfın 6772 sayılı Kanun gereğince kamu kurumu niteliğinde olmadığı belirtilmiştir. Kamu kurumu olmaması nedeniyle de başvuruculaların ilave tediye alacağına hak kazanamayacakları ifade edilmiştir.

12. Başvurucular istinaf yoluna başvurmuştur. Farklı Bölge Adliye Mahkemelerince istinaf talepleri reddedilerek derece mahkemelerinin kararları onanmıştır.

13. Başvurucular kararları temyiz etmiştir. Yargıtay 22. Dairesinin vermiş olduğu kararlar ile temyiz talepleri reddedilmiştir.

14. Başvurucular muhtelif tarihlerde bireysel başvuruda bulunmuşlardır.

IV. İLGİLİ HUKUK

15. İlgili hukuk için bkz. Yasemin Bodur, B. No: 2017/29896, 25/12/2018, §§ 14-32.

V. İNCELEME VE GEREKÇE

16. Mahkemenin 14/10/2020 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Adli Yardım Talebi Yönünden

17. Başvurucu Celal Arıkbaşlı, bireysel başvuru harç ve giderlerini ödeme gücünden yoksun olduğunu belirterek adli yardım talebinde bulunmuştur.

18. Anayasa Mahkemesinin Mehmet Şerif Ay (B. No: 2012/1181, 17/9/2013) kararında belirtilen ilkeler dikkate alınarak geçimini önemli ölçüde zor duruma düşürmeksizin yargılama giderlerini ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun açıkça dayanaktan yoksun olmayan adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

B. Başvuruculaların İddiaları

19. Başvurucular, benzer uyuşmazlıkların farklı şekilde sonuçlandığını ifade etmiştir. Söz konusu durumun Yargıtay daireleri arasındaki görüş ayrılığından kaynaklandığını, bu bağlamda Yargıtayın 7. ve 9. Hukuk Dairelerinin kendileri ile aynı statüde bulunan kişileri

kamu işçisi olarak kabul edip ilave tediye alacağına hak kazandıkları yönündeki kararlarına rağmen Yargıtay 22. Hukuk Dairesinin bu kişileri kamu işçisi olarak kabul etmemesi nedeniyle ilave tediye alacağı isteklerinin reddine karar verdiğini belirtmişlerdir. Başvurucular, aynı statüdeki işçiler için açılan davalarda ilave tediye alacaklarının ödenmesi yönünde karar verilirken daha sonra vakfın kamu kurumu olmadığı gerekçesiyle taleplerinin reddine karar verildiğini belirterek adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

C. Değerlendirme

20. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Başvurucuların farklı kararlar verilmesi nedeniyle adil yargılanma haklarının ihlal edildiğine ilişkin iddialarının özünün adil yargılanma hakkının güvencelerinden biri olan hakkaniyete uygun yargılanma hakkına ilişkin olduğu ve bu kapsamda bir inceleme yapılması gerektiği değerlendirilmiştir.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

21. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

22. Başvuru konusu ile ilgili ilkeler daha önce Yasemin Bodur (anılan kararda bkz. §§ 35-45) kararında ortaya konulmuştur. Anılan kararda Anayasa Mahkemesinin kanunilik ilkesi bağlamındaki görevinin, hukuk kurallarının birden fazla yorumunun varlığının hukuki belirlilik ve öngörülebilirliği etkileyip etkilemediğini tespit etmek olduğu belirtilmiştir. Bu noktada derece mahkemelerinin hukuk kurallarını yorumlamasından kaynaklanan içtihat farkının süregelen bir hâl aldığı durumlarda uygulamadaki tutarsızlıkları ortadan kaldıracak nitelikteki tedbirlerin önemine işaret edilmiştir. Hukukun üstünlüğü ilkesi gereği devletin, aynı yargı koluna dâhil mahkemeler arasındaki derin ve süregelen içtihat farklılıklarını ortadan kaldırabilecek nitelikte bir mekanizmayı kurmak ve bu mekanizmanın etkin bir şekilde işleyişini sağlayacak düzenlemeler yapmakla yükümlü olduğu ifade edilmiştir.

23. Aynı kararda Yargıtay 9. Hukuk Dairesinin ve sonradan bu görev verilen (kapatılan) Yargıtay 7. Hukuk Dairesinin, anılan vakıf çalışanlarının kamu işçisi olduğuna ve şartları uygunsa ilave tediye alacağından yararlanacaklarına dair kararlar verdiği belirtilmiştir. Buna karşılık olarak Yargıtay 22. Hukuk Dairesinin anılan vakıfların özel hukuk tüzel kişisi statüsüne sahip olduğunu ve dolayısıyla kamu personeli sıfatı bulunmayan çalışanlarının ilave tediyeden yararlanmayacağını istikrarlı olarak hüküm altına aldığı ifade edilmiştir. Yargıtay daireleri arasındaki derin ve süregelen içtihat farkının faaliyete giren istinaf mahkemesi niteliğindeki bölge adliye mahkemesi daireleri arasında da sürdürüldüğü saptanmıştır (Yasemin Bodur, §§ 48, 50).

24. Anılan kararda sosyal yardımlaşma ve dayanışma vakfı çalışanlarının ilave tediye alacağına hak kazanıp kazanmayacağı hususunda süregelen içtihat farklılığının derinleşmiş ve sürekli bir nitelik kazanmış olduğu, bu durumun davaların somut özelliğinden kaynaklanmadığı ve bu durumun ortadan kaldırılmasını sağlayacak içtihadı birleştirme kararı gibi elverişli bir mekanizma işletilmemesi nedenleriyle varılan sonucun başvurucu için öngörülemez olduğu ve yargılamanın hakkaniyetini zedelediği sonucuna ulaşılmıştır

(Yasemin Bodur, § 52).

25. Somut başvurunun da aynı hususa ilişkin olması ve Yasemin Bodur kararından ayrılmayı gerektiren bir durumun bulunmaması nedeniyle başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

26. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"(1) Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir…

(2) Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

27. Başvurucular, ihlalin tespiti ile maddi ve manevi tazminata karar verilmesi talebinde bulunmuştur.

28. Anayasa Mahkemesinin Mehmet Doğan kararında ihlal sonucuna varıldığında ihlalin nasıl ortadan kaldırılacağı hususunda genel ilkeler belirlenmiştir (B. No: 2014/8875, 7/6/2018, [GK]). Mahkeme diğer bir kararında ise bu ilkelerle birlikte ihlal kararının yerine getirilmemesinin sonuçlarına da değinmiş ve bu durumun ihlalin devamı anlamına geleceği gibi ilgili hakkın ikinci kez ihlal edilmesiyle sonuçlanacağına da işaret etmiştir (Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019).

29. Bireysel başvuru kapsamında bir temel hakkın ihlal edildiğine karar verildiği takdirde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırıldığından söz edilebilmesi için temel kural mümkün olduğunca eski hâle getirmenin yani ihlalden önceki duruma dönülmesinin sağlanmasıdır. Bunun için ise öncelikle ihlalin kaynağı belirlenerek devam eden ihlalin durdurulması, ihlale neden olan karar veya işlemin ve bunların yol açtığı sonuçların ortadan kaldırılması, varsa ihlalin sebep olduğu maddi ve manevi zararların giderilmesi, ayrıca bu bağlamda uygun görülen diğer tedbirlerin alınması gerekmektedir (Mehmet Doğan, §§ 55, 57).

30. Bununla birlikte 6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin (1) numaralı fıkrasına göre ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilirken idari eylem ve işlem niteliğinde karar verilemez. Anayasa Mahkemesi ihlalin ve sonuçlarının nasıl giderileceğine hükmederken idarenin, yargısal makamların veya yasama organının yerine geçerek işlem tesis edemez. Anayasa Mahkemesi, ihlalin ve sonuçlarının nasıl giderileceğine hükmederek gerekli işlemlerin tesis edilmesi için kararı ilgili mercilere gönderir (Şahin Alpay (2) [GK], B. No: 2018/3007, 15/3/2018, § 57).

31. Anayasa Mahkemesince Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır. Somut olaylarda ihlalin aynı hukuki nedene dayalı olarak benzer konumdaki kişiler tarafından açılan davalarda aradan geçen uzun zamana rağmen Yargıtay daireleri arasındaki görüş farkının ortadan kaldırılıp uygulama birliğinin sağlanmamasından

kaynaklandığı anlaşılmaktadır. Diğer bir ifadeyle ihlal, başvuruculara aynı anda iki farklı yorumu yürürlükte bulunan ve bu nedenle belirlilik kriterini taşımayan bir hukuk kuralına tabi tutulmasından kaynaklanmaktadır.

32. Anayasa Mahkemesince yapılan ihlal tespitinin derece mahkemesi kararının sonucuna yönelik olmadığının ve derece mahkemesince varılan sonuçtan bağımsız olduğunun altı çizilmelidir. Hâl böyle olunca ihlalin giderilmesi için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmamaktadır. Aksi durum, yani ihlalin giderim şekli olarak yargılamanın yenilenmesine hükmedilmesi, bu yorumlardan birine üstünlük tanınarak taraflardan bir lehine tercihte bulunulması anlamına gelebilecektir. Bu da var olan ihlali gidermeyeceği gibi derece mahkemesinde görülen uyuşmazlığın diğer tarafı aleyhine yeni ihlallerin doğmasına yol açabilecektir. Dolayısıyla somut olayda, yargılamanın yenilenmesi ihlalin sonuçlarını ortadan kaldıracak nitelikte bir yol olarak kabul edilemeyeceğinden başvurucular lehine uygun bir tazminata hükmedilmesi yeterli bir giderim sağlayacaktır.

33. Bu itibarla adil yargılanma hakkının ihlali nedeniyle yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvuruculara ayrı ayrı net 10.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

34. Anayasa Mahkemesinin maddi tazminata hükmedebilmesi için başvurucunun uğradığını iddia ettiği maddi zarar ile tespit edilen ihlal arasında illiyet bağı bulunmalıdır. Başvuruya konu olayda böyle bir illiyet bağı bulunmadığından maddi tazminata ilişkin talebin reddine karar verilmesi gerekir.

35. Ekli tablonun E sütununda belirtilen harç tutarlarının adli yardım talebi kabul edilen Celal Arıkbaşlı hariç diğer başvuruculara ayrı ayrı; Avukat İlker Birlik tarafından temsil edilen başvuruculara 3.000 TL vekâlet ücretinin müştereken; Avukat Oğuzhan Tuğ, Avukat Ertuğrul Karataş ve Avukat Kadir Köstekçi tarafından temsil edilen başvuruculara 3.000 TL vekâlet ücretinin ayrı ayrı ödenmesine karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurucu Celal Arıkbaşlı'nın adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. Hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki hakkaniyete uygun yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Başvuruculara net 10.000 TL manevi tazminatın AYRI AYRI ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

E. Ekli tablonun E sütununda belirtilen harç tutarlarının adli yardım talebi kabul edilen Celal Arıkbaşlı hariç diğer başvuruculara AYRI AYRI; Avukat İlker Birlik tarafından temsil edilen başvuruculara 3.000 TL vekâlet ücretinin MÜŞTEREKEN; Avukat Oğuzhan Tuğ, Avukat Ertuğrul Karataş ve Avukat Kadir Köstekçi tarafından temsil edilen başvuruculara 3.000 TL vekâlet ücretinin AYRI AYRI ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvuruculara Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ

UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin bilgi için Ekli tablonun D sütununda numaraları belirtilen mahkemelere GÖNDERİLMESİNE,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 14/10/2020 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ABDULMUTALİP BARÇİN VE DİĞERLERİ

B. No: 2019/37820 | Karar tarihi: 14.10.2020

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/37820

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ABDULMUTALİP BARÇİN VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/37820)

Karar Tarihi: 14/10/2020

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Burhan ÜSTÜN

Hicabi DURSUN

Selahaddin MENTEŞ

Raportör : Eren Can BENAKAY

Başvurucular : 1. Abdulmutalip BARÇİN

2. Esat ÇELİK

3. Fehmi FIRAT

4. Hacı Uğur GÖKHAN

5. Hüsna KADAŞ

6. Kübra YÜKSEL

7. Lütfi DENİZ

8. Mehmet YILDIRIMÇAKAR

9. Murat ÖZTEKİN

10. Nihat AYDOĞAN

11. Tacir TOTOŞ

Başvurucular Vekili : Av. Ümit MÜNAS

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, ilave tediye alacağının tahsili amacıyla açılan davanın Yargıtay daireleri arasında süregelen görüş ayrılığı dolayısıyla reddedilmesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvurular 14/11/2019 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvurular, başvuru formları ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvuruların kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Konularının aynı olması nedeniyle 2019/37881, 2019/37886, 2019/37900, 2019/37911, 2019/37916, 2019/37918, 2019/37922, 2019/37930, 2019/37966 ve 2019/37967 numaralı başvuru dosyalarının 2019/37820 numaralı bireysel başvuru dosyası ile birleştirilmesine ve incelemenin bu dosya üzerinden yapılmasına karar verilmiştir.

6. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

7. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık görüş bildirmemiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

8. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

9. Başvurucular, İpekyolu Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfında (Vakıf) hizmet akdine dayalı olarak çalışmaktadır.

10. Başvurucular, kamu personeli olduklarını ileri sürerek 4/7/1956 tarihli ve 6772 sayılı Devlet ve Ona Bağlı Müesseselerde Çalışan İşçilere İlave Tediye Yapılması Hakkında Kanun uyarınca her bir yıllık çalışma süresi içinde ödenmesi gereken iki aylık tutarındaki ilave tediye alacağının ödenmesi amacıyla Vakıf aleyhine ayrı ayrı dava açmıştır.

11. Van 1. İş Mahkemesi (Mahkeme), yapmış olduğu yargılama sonunda 16/3/2017 tarihinde vermiş olduğu kararlar ile başvurucuların davalarının kabulüne karar vermiştir. Kararların gerekçesinde; davacıların davalı Vakfa bağlı olarak muhtelif tarihlerden itibaren çalışmaya başladıkları, davalı Vakfın kamu kurumu niteliğinde olduğu, 6772 sayılı Kanun kapsamında bulunan kurumlarda çalışanlara her yıl için ilave tediye ödemesi yapılacağı açıklanmıştır.

12. Davalı Vakıf, mahkeme kararlarına karşı istinaf yoluna başvurmuştur. Erzurum Bölge Adliye Mahkemesi (BAM) 6. Hukuk Dairesi 20/6/2017 tarihinde vermiş olduğu kararlar ile istinaf başvurularını reddetmiştir.

13. Davalı Vakıf, Erzurum BAM kararlarına karşı temyiz yoluna başvurmuştur. Yargıtay 22. Hukuk Dairesinin (Daire) 17/5/2018 tarihli kararlarıyla Erzurum BAM kararları bozulmuştur. Daire kararlarında, Yargıtay İçtihadı Birleştirme Hukuk Genel Kurulunun (Yargıtay İBK) 9/6/2017 tarihli kararına göre Vakfın 6772 sayılı Kanun gereğince kamu kurumu niteliğinde olmadığını belirtmiştir.

14. Mahkeme 3/5/2019 tarihli kararlarla bozma kararına uyarak davaları reddetmiştir.

15. Başvurucular temyiz yoluna başvurmuştur. Daire 12/9/2019 tarihli kararlarıyla

başvurucuların temyiz taleplerini reddetmiştir.

16. Başvurucular 14/11/2019 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

17. İlgili hukuk için bkz. Yasemin Bodur, B. No: 2017/29896, 25/12/2018, §§ 14-32.

V. İNCELEME VE GEREKÇE

18. Mahkemenin 14/10/2020 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucuların İddiaları

19. Başvurucular, Vakfın kamu kurumu niteliğinde olması nedeniyle ilave tediye alacağının ödenmesi gerektiğini belirtmiştir. Benzer uyuşmazlıkların Yargıtay 9. Hukuk Dairesi tarafından kabul edilmesine rağmen davalarının Yargıtay 22. Hukuk Dairesi tarafından haksız bir şekilde reddedildiğinden yakınmışlardır. Erzurum BAM kararının kesin olması gerekirken temyiz yolu açık olarak verildiğini ifade etmişlerdir. Başvurucular, aynı statüdeki işçiler için açılan davalarda ilave tediye alacaklarının ödenmesi yönünde karar verilirken daha sonra Vakfın kamu kurumu olmadığı gerekçesiyle taleplerinin reddine karar verildiğini belirterek adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

20. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Başvuruculların iddialarının özünün adil yargılanma hakkının güvencelerinden biri olan hakkaniyete uygun yargılanma hakkına ilişkin olduğu ve bu kapsamda bir inceleme yapılması gerektiği değerlendirilmiştir.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

21. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

22. Başvuru konusu ile ilgili ilkeler daha önce Yasemin Bodur (aynı kararda bkz. §§ 35-45) kararında ortaya konulmuştur. Başvurucular 29/5/1986 tarihli ve 3294 sayılı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Kanunu'nun 7. maddesi uyarınca muhtaç olan vatandaşlar ile herhangi bir nedenle ülkede bulunan aynı durumdaki kişilere yardım etmek, sosyal adaleti sağlayan tedbirler almak, sosyal yardımlaşma ve dayanışmayı temin etmek amacı taşıyan vakıfta hizmet sözleşmesine bağlı olarak çalışmaktadır. Başvurucular; anılan vakfın niteliği, kuruluş amacı ve yönetim şekli itibarıyla kendilerinin kamu işçisi olduğunu ileri sürerek kamu personeline belirli şartlar altında yapılan ilave tediyeden yararlanmak amacıyla dava açmıştır.

23. Aynı kararda Yargıtay 9. Hukuk Dairesinin ve sonradan bu görev verilen (kapatılan) Yargıtay 7. Hukuk Dairesinin, Vakıf çalışanlarının kamu işçisi olduğunu kabul ettiği ve şartları uygunsa idare tarafından ödenmesine karar verilen ilave tediye alacağından yararlanacaklarına dair kararlar verdiği belirtilmiştir. Buna karşılık olarak Yargıtay 22. Hukuk Dairesinin anılan vakıfların özel hukuk tüzel kişisi statüsüne sahip olduğunu ve

dolayısıyla kamu personeli sıfatı bulunmayan çalışanlarının ilave tediyeden yararlanmayacağını istikrarlı olarak hüküm altına aldığı ifade edilmiştir. Yargıtay daireleri arasındaki derin ve süregelen içtihat farkının faaliyete giren istinaf mahkemesi niteliğindeki BAM daireleri arasında da sürdürüldüğü saptanmıştır (Yasemin Bodur, §§ 48, 50).

24. Anılan kararda sosyal yardımlaşma ve dayanışma vakfı çalışanlarının ilave tediye alacağına hak kazanıp kazanmayacağı hususunda süregelen içtihat farklılığının derinleşmiş ve sürekli bir nitelik kazanmış olduğu, bu durumun davaların somut özelliğinden kaynaklanmadığı ve bu durumun ortadan kaldırılmasını sağlayacak içtihadı birleştirme kararı gibi elverişli bir mekanizma işletilmemesi nedenleriyle varılan sonucun başvurucu için öngörülemez olduğu ve yargılamanın hakkaniyetini zedelediği sonucuna ulaşılmıştır (Yasemin Bodur, § 52).

25. Diğer taraftan, başvurucunun hizmet akdi ile çalıştığı Vakfın niteliğini de ele alan Yargıtay İBK'ya rağmen Yargıtay daireleri, söz konusu kararın vakıfların niteliğini belirlemekle birlikte çalışanların statüsüne ilişkin bir tespit içermediği görüşünden hareketle önceki görüşleri doğrultusunda kararlar vermeye devam etmiştir (Yasemin Bodur, §§ 20, 23).

26. Somut başvurunun da aynı hususa ilişkin olması ve Yasemin Bodur kararından ayrılmayı gerektiren bir durumun bulunmaması nedeniyle başvuruculaların Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

C. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

27. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

“(1) Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir…

(2) Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir.”

28. Başvurucular, ihlalin tespiti ile yargılamanın yenilenmesine ve hesaplanan tediye alacağı kadar maddi tazminatla birlikte 25.000 TL manevi tazminata karar verilmesi talebinde bulunmuştur.

29. Anayasa Mahkemesinin Mehmet Doğan kararında ihlal sonucuna varıldığında ihlalin nasıl ortadan kaldırılacağı hususunda genel ilkeler belirlenmiştir (B. No: 2014/8875, 7/6/2018, [GK]). Mahkeme diğer bir kararında ise bu ilkelerle birlikte ihlal kararının yerine getirilmemesinin sonuçlarına da değinmiş ve bu durumun ihlalin devamı anlamına geleceği gibi ilgili hakkın ikinci kez ihlal edilmesiyle sonuçlanacağına da işaret etmiştir (Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019).

30. Bireysel başvuru kapsamında bir temel hakkın ihlal edildiğine karar verildiği takdirde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırıldığından söz edilebilmesi için temel kural mümkün

olduğunca eski hâle getirmenin yani ihlalden önceki duruma dönülmesinin sağlanmasıdır. Bunun için ise öncelikle ihlalin kaynağı belirlenerek devam eden ihlalin durdurulması, ihlale neden olan karar veya işlemin ve bunların yol açtığı sonuçların ortadan kaldırılması, varsa ihlalin sebep olduğu maddi ve manevi zararların giderilmesi, ayrıca bu bağlamda uygun görülen diğer tedbirlerin alınması gerekmektedir (Mehmet Doğan, §§ 55, 57).

31. Bununla birlikte 6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin (1) numaralı fıkrasına göre ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilirken idari eylem ve işlem niteliğinde karar verilemez. Anayasa Mahkemesi ihlalin ve sonuçlarının nasıl giderileceğine hükmederken idarenin, yargısal makamların veya yasama organının yerine geçerek işlem tesis edemez. Anayasa Mahkemesi, ihlalin ve sonuçlarının nasıl giderileceğine hükmederek gerekli işlemlerin tesis edilmesi için kararı ilgili mercilere gönderir (Şahin Alpay (2) [GK], B. No: 2018/3007, 15/3/2018, § 57).

32. Anayasa Mahkemesince Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır. Somut olaylarda ihlalin aynı hukuki nedene dayalı olarak benzer konumdaki kişiler tarafından açılan davalarda aradan geçen uzun zamana rağmen Yargıtay daireleri arasındaki görüş farkının ortadan kaldırılıp uygulama birliğinin sağlanmamasından kaynaklandığı anlaşılmaktadır. Diğer bir ifadeyle ihlal, başvuruculların aynı anda iki farklı yorumu yürürlükte bulunan ve bu nedenle belirlilik kriterini taşımayan bir hukuk kuralına tabi tutulmasından kaynaklanmaktadır.

33. Anayasa Mahkemesince yapılan ihlal tespitinin derece mahkemesi kararının sonucuna yönelik olmadığının ve derece mahkemesince varılan sonuçtan bağımsız olduğunun altı çizilmelidir. Hâl böyle olunca ihlalin giderilmesi için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmamaktadır. Aksi durum, yani ihlalin giderim şekli olarak yargılamanın yenilenmesine hükmedilmesi, bu yorumlardan birine üstünlük tanınarak taraflardan bir lehine tercihte bulunulması anlamına gelebilecektir. Bu da var olan ihlali gidermeyeceği gibi derece mahkemesinde görülen uyuşmazlığın diğer tarafı aleyhine yeni ihlallerin doğmasına yol açabilecektir. Dolayısıyla somut olayda, yargılamanın yenilenmesi ihlalin sonuçlarını ortadan kaldıracak nitelikte bir yol olarak kabul edilemeyeceğinden başvurucular lehine uygun bir tazminata hükmedilmesi yeterli bir giderim sağlayacaktır.

34. Bu itibarla adil yargılanma hakkının ihlali nedeniyle yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvuruculara net 10.000 TL manevi tazminatın ayrı ayrı ödenmesine karar verilmesi gerekir.

35. Anayasa Mahkemesinin maddi tazminata hükmedebilmesi için başvurucunun uğradığını iddia ettiği maddi zarar ile tespit edilen ihlal arasında illiyet bağı bulunmalıdır. Başvuruya konu olayda böyle bir illiyet bağı bulunmadığından tediye alacağının ödenmesine yönelik talebin reddine karar verilmesi gerekir.

36. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 364,60 TL harç tutarının başvuruculara ayrı ayrı, 3.000 TL vekâlet ücretinin müştereken ödenmesine karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki hakkaniyete uygun yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvuruculara net 10.000 TL manevi tazminatın AYRI AYRI ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerinin REDDİNE,

D. 364,60 TL harç tutarının başvuruculara AYRI AYRI, 3.000 TL vekâlet ücretinin MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvuruculara Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin bilgi için Van 1. İş Mahkemesine (E.2018/442; E.2018/444; E.2018/446; E.2018/448; E.2018/450; E.2018/452; E.2018/454; E.2018/456; E.2018/458; E.2018/460; E.2018/462) GÖNDERİLMESİNE,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 14/10/2020 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

AHMET KARVAR VE DİĞERLERİ

B. No: 2019/40240 | Karar tarihi: 14.10.2020

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/40240

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

AHMET KARVAR VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/40240)

Karar Tarihi: 14/10/2020

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Burhan ÜSTÜN

Hicabi DURSUN

Selahaddin MENTEŞ

Raportör : Eren Can BENAKAY

Başvurucular : Ahmet KARVAR ve Diğerleri (bkz. ekli tablo)

Başvurucular Vekilleri : bkz. ekli tablonun F sütunu

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, ilave tediye alacağının tahsili amacıyla açılan davanın Yargıtay daireleri arasında süregelen görüş ayrılığından dolayı reddedilmesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvurular muhtelif tarihlerde yapılmıştır.

3. Başvurular, başvuru formları ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvuruların kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Konularının aynı olması nedeniyle ekli tablonun B sütununda numaraları belirtilen başvuru dosyalarının aynı tablonun (1) numaralı satırında yer alan 2019/40240 numaralı bireysel başvuru dosyası ile birleştirilmesine ve incelemenin bu dosya üzerinden

yapılmasına karar verilmiştir.

6. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

7. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık görüş bildirmemiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

8. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

9. Başvurucular, farklı şehirlerde yer alan Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarında (Vakıflar) hizmet akdine dayalı olarak çalışmaktadır.

10. Başvurucular, kamu personeli olduklarını ileri sürerek 4/7/1956 tarihli ve 6772 sayılı Devlet ve Ona Bağlı Müesseselerde Çalışan İşçilere İlave Tediye Yapılması Hakkında Kanun uyarınca her bir yıllık çalışma süresi içinde ödenmesi gereken iki aylık tutarındaki ilave tediye alacağının ödenmesi amacıyla Vakıflar aleyhine ayrı ayrı dava açmışlardır.

11. Ekli tablonun D sütununda numaraları belirtilen Mahkemelerce yapılan yargılama sonunda başvurucuların davalarının kabulüne karar verilmiştir. Gerekçeli kararlarda; başvurucuların davalı Vakıflara bağlı olarak muhtelif tarihlerden itibaren çalışmaya başladıkları, davalı Vakıfların kamu kurumu niteliğinde olduğu, 6772 sayılı Kanun kapsamında bulunan kurumlarda çalışanlara her yıl için ilave tediye ödemesi yapılacağı açıklanmıştır.

12. Davalı Vakıflar, istinaf yoluna başvurmuştur. Gaziantep Bölge Adliye Mahkemesinin (BAM) Hukuk Dairelerince, Yargıtay 22. Hukuk Dairesinin emsal kararları ile Yargıtay İçtihadı Birleştirme Hukuk Genel Kurulunun (Yargıtay İBK) 9/6/2017 tarihli kararına göre Vakıfların 6772 sayılı Kanun gereğince kamu kurumu niteliğinde olmadığını belirtilerek ilk derece mahkemesi kararları ortadan kaldırılmış ve davalar reddedilmiştir.

13. Başvurucular kararları temyiz etmiştir. Yargıtay 22. Hukuk Dairesinin farklı tarihlerde vermiş olduğu kararları ile temyiz talepleri reddedilmiştir.

14. Başvurucular muhtelif tarihlerde bireysel başvuruda bulunmuşlardır.

IV. İLGİLİ HUKUK

15. İlgili hukuk için bkz. Yasemin Bodur, B. No: 2017/29896, 25/12/2018, §§ 14-32.

V. İNCELEME VE GEREKÇE

16. Mahkemenin 14/10/2020 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucuların İddiaları

17. Başvurucular; benzer uyuşmazlıklarda farklı kararlar verildiğini, bu durumun Yargıtay 9. Hukuk Dairesi ile Yargıtay 22. Hukuk Dairesi arasındaki görüş ayrılığından kaynaklandığını, bu bağlamda Yargıtay 7. ve 9. Hukuk Dairelerinin kendileri ile aynı statüde bulunan kişileri kamu işçisi olarak kabul edip ilave tediye alacağına hak kazandıkları yönündeki kararlarına rağmen Yargıtay 22. Hukuk Dairesinin bu kişileri kamu işçisi olarak kabul etmemesi nedeniyle ilave tediye alacağı isteklerinin reddine karar verdiğini belirtmiştir. Başvurucular, aynı statüdeki işçiler için açılan davalarda ilave tediye alacaklarının ödenmesi yönünde

karar verilirken daha sonra Vakfın kamu kurumu olmadığı gerekçesiyle taleplerinin reddine karar verildiğini belirterek adil yargılanma hakkının veeşitlik ilkesini ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

18. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Başvuruculaın farklı karar verilmesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ve eşitlik ilkesinin ihlal edildiğine ilişkin iddialarının özünün adil yargılanma hakkının güvencelerinden biri olan hakkaniyete uygun yargılanma hakkına ilişkin olduğu ve bu kapsamda bir inceleme yapılması gerektiği değerlendirilmiştir.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

19. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

20. Başvuru konusu ile ilgili ilkeler daha önce Yasemin Bodur (anılan kararda bkz. §§ 35-45) kararında ortaya konulmuştur. Anılan kararda Anayasa Mahkemesinin kanunilik ilkesi bağlamındaki görevinin, hukuk kurallarının birden fazla yorumunun varlığının hukuki belirlilik ve öngörülebilirliği etkileyip etkilemediğini tespit etmek olduğu belirtilmiştir. Bu noktada derece mahkemelerinin hukuk kurallarını yorumlamasından kaynaklanan içtihat farkının süregelen bir hâl aldığı durumlarda uygulamadaki tutarsızlıkları ortadan kaldıracak nitelikteki tedbirlerin önemine işaret edilmiştir. Hukukun üstünlüğü ilkesi gereği devletin, aynı yargı koluna dâhil mahkemeler arasındaki derin ve süregelen içtihat farklılıklarını ortadan kaldırabilecek nitelikte bir mekanizmayı kurmak ve bu mekanizmanın etkin bir şekilde işleyişini sağlayacak düzenlemeler yapmakla yükümlü olduğu ifade edilmiştir.

21. Aynı kararda Yargıtay 9. Hukuk Dairesinin ve sonradan bu görev verilen (kapatılan) Yargıtay 7. Hukuk Dairesinin, anılan vakıf çalışanlarının kamu işçisi olduğunave şartları uygunsa ilave tediye alacağından yararlanacaklarına dair kararlar verdiği belirtilmiştir. Buna karşılık olarak Yargıtay 22. Hukuk Dairesinin anılan vakıfların özel hukuk tüzel kişisi statüsüne sahip olduğunu ve dolayısıyla kamu personeli sıfatı bulunmayan çalışanlarının ilave tediyeden yararlanmayacağını istikrarlı olarak hüküm altına aldığı ifade edilmiştir. Yargıtay daireleri arasındaki derin ve süregelen içtihat farkının faaliyete giren istinaf mahkemesi niteliğindeki bölge adliye mahkemesi daireleri arasında da sürdürüldüğü saptanmıştır (Yasemin Bodur, §§ 48, 50).

22. Anılan kararda sosyal yardımlaşma ve dayanışma vakfı çalışanlarının ilave tediye alacağına hak kazanıp kazanmayacağı hususunda süregelen içtihat farklılığının derinleşmiş ve sürekli bir nitelik kazanmış olduğu, bu durumun davaların somut özelliğinden kaynaklanmadığı ve bu durumun ortadan kaldırılmasını sağlayacak içtihadı birleştirme kararı gibi elverişli bir mekanizma işletilmemesi nedenleriyle varılan sonucun başvurucu için öngörülemez olduğu ve yargılamanın hakkaniyetini zedelediği sonucuna ulaşılmıştır (Yasemin Bodur, § 52).

23. Diğer taraftan, başvurucunun hizmet akdi ile çalıştığı Vakfın niteliğini de ele alan Yargıtay İBK'ya rağmen Yargıtay daireleri, söz konusu kararın vakıfların niteliğini

belirlemekle birlikte çalışanların statüsüne ilişkin bir tespit içermediği görüşünden hareketle önceki görüşleri doğrultusunda kararlar vermeye devam etmiştir (Yasemin Bodur, §§ 20, 23).

24. Somut başvurunun da aynı hususa ilişkin olması ve Yasemin Bodur kararından ayrılmayı gerektiren bir durumun bulunmaması nedeniyle başvurucuların Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

25. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"(1) Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir…

(2) Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

26. Başvurucular; ihlalin tespiti ile maddi ve manevi tazminata karar verilmesi talebinde bulunmuştur.

27. Anayasa Mahkemesinin Mehmet Doğan kararında ihlal sonucuna varıldığında ihlalin nasıl ortadan kaldırılacağı hususunda genel ilkeler belirlenmiştir (B. No: 2014/8875, 7/6/2018, [GK]). Mahkeme diğer bir kararında ise bu ilkelerle birlikte ihlal kararının yerine getirilmemesinin sonuçlarına da değinmiş ve bu durumun ihlalin devamı anlamına geleceği gibi ilgili hakkın ikinci kez ihlal edilmesiyle sonuçlanacağına da işaret etmiştir (Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019).

28. Bireysel başvuru kapsamında bir temel hakkın ihlal edildiğine karar verildiği takdirde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırıldığından söz edilebilmesi için temel kural mümkün olduğunca eski hâle getirmenin yani ihlalden önceki duruma dönülmesinin sağlanmasıdır. Bunun için ise öncelikle ihlalin kaynağı belirlenerek devam eden ihlalin durdurulması, ihlale neden olan karar veya işlemin ve bunların yol açtığı sonuçların ortadan kaldırılması, varsa ihlalin sebep olduğu maddi ve manevi zararların giderilmesi, ayrıca bu bağlamda uygun görülen diğer tedbirlerin alınması gerekmektedir (Mehmet Doğan, §§ 55, 57).

29. Bununla birlikte 6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin (1) numaralı fıkrasına göre ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilirken idari eylem ve işlem niteliğinde karar verilemez. Anayasa Mahkemesi ihlalin ve sonuçlarının nasıl giderileceğine hükmederken idarenin, yargısal makamların veya yasama organının yerine geçerek işlem tesis edemez. Anayasa Mahkemesi, ihlalin ve sonuçlarının nasıl giderileceğine hükmederek gerekli işlemlerin tesis edilmesi için kararı ilgili mercilere gönderir (Şahin Alpay (2) [GK], B. No: 2018/3007, 15/3/2018, § 57).

30. Anayasa Mahkemesince Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiği

sonucuna varılmıştır. Somut olaylarda ihlalin aynı hukuki nedene dayalı olarak benzer konumdaki kişiler tarafından açılan davalarda aradan geçen uzun zamana rağmen Yargıtay daireleri arasındaki görüş farkının ortadan kaldırılıp uygulama birliğinin sağlanmamasından kaynaklandığı anlaşılmaktadır. Diğer bir ifadeyle ihlal, başvuruculların aynı anda iki farklı yorumu yürürlükte bulunan ve bu nedenle belirlilik kriterini taşımayan bir hukuk kuralına tabi tutulmasından kaynaklanmaktadır.

31. Anayasa Mahkemesince yapılan ihlal tespitinin derece mahkemesi kararının sonucuna yönelik olmadığının ve derece mahkemesince varılan sonuçtan bağımsız olduğunun altı çizilmelidir. Hâl böyle olunca ihlalin giderilmesi için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmamaktadır. Aksi durum, yani ihlalin giderim şekli olarak yargılamanın yenilenmesine hükmedilmesi, bu yorumlardan birine üstünlük tanınarak taraflardan bir lehine tercihte bulunulması anlamına gelebilecektir. Bu da var olan ihlali gidermeyeceği gibi derece mahkemesinde görülen uyuşmazlığın diğer tarafı aleyhine yeni ihlallerin doğmasına yol açabilecektir. Dolayısıyla somut olayda, yargılamanın yenilenmesi ihlalin sonuçlarını ortadan kaldıracak nitelikte bir yol olarak kabul edilemeyeceğinden başvurucular lehine uygun bir tazminata hükmedilmesi yeterli bir giderim sağlayacaktır.

32. Bu itibarla adil yargılanma hakkının ihlali nedeniyle yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvuruculara net 10.000 TL manevi tazminatın ayrı ayrı ödenmesine karar verilmesi gerekir.

33. Anayasa Mahkemesinin maddi tazminata hükmedebilmesi için başvurucunun uğradığını iddia ettiği maddi zarar ile tespit edilen ihlal arasında illiyet bağı bulunmalıdır. Başvuruya konu olayda böyle bir illiyet bağı bulunmadığından maddi tazminata yönelik talebin reddine karar verilmesi gerekir.

34. Ekli tablonun E sütununda belirtilen harç tutarlarının başvuruculara ayrı ayrı, Avukat Özcan Öge tarafından temsil edilen başvuruculara 3.000 TL vekâlet ücretinin müştereken, Avukat Mehmet Bedir Durna tarafından temsil edilen başvuruculara 3.000 TL vekâlet ücretinin müştereken ödenmesine karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki hakkaniyete uygun yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvuruculara net 10.000 TL manevi tazminatın AYRI AYRI ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

D. Ekli tablonun E sütununda belirtilen harç tutarlarının başvuruculara AYRI AYRI, Avukat Özcan Öge tarafından temsil edilen başvuruculara 3.000 TL vekâlet ücretinin MÜŞTEREKEN, Avukat Mehmet Bedir Durna tarafından temsil edilen başvuruculara 3.000 TL vekâlet ücretinin MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvuruculların Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ

UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin bilgi için ekli tablonun D sütununda numaraları belirtilen mahkemelere GÖNDERİLMESİNE,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 14/10/2020 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

BİLAL ÇETİNER

B. No: 2019/42199 | Karar tarihi: 14.10.2020

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/42199

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

BİLAL ÇETİNER BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/42199)

Karar Tarihi: 14/10/2020

R.G. Tarih ve Sayı: 24/11/2020-31314

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Burhan ÜSTÜN

Hicabi DURSUN

Selahaddin MENTEŞ

Raportör : Hikmet Murat AKKAYA

Başvurucu : Bilal ÇETİNER

Vekili : Av. Cihad ALTUN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 13/12/2019 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün (İçtüzük) 71. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca başvurunun içtihadın oluştuğu alana ilişkin olduğu değerlendirilerek Bakanlık cevabı beklenmeden incelenmesine karar verilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

8. Başvurucu hakkında Batman Cumhuriyet Başsavcılığınca 19/6/2000 tarihinde iddianame düzenlenerek 1/3/1926 tarihli ve 765 sayılı mülga Türk Ceza Kanunu'nun 492. maddesinin ikinci fıkrası kapsamında cezalandırılması istenmiştir. Suç tarihinin 22/11/1999 olduğu anlaşılmaktadır.

9. İddianame sonrasında yaklaşık altı yıl boyunca dosyada yargılamaya devam edilmediği ve herhangi bir işlem yapılmadığı başvurucu vekili tarafından belirtilmiştir. Batman 1. Asliye Ceza Mahkemesi 25/12/2006 tarihinde Batman Emniyet Müdürlüğünden adres araştırması yapmasını istemiştir.

10. Başvurucunun bir suç kapsamında Diyarbakır D Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda (Ceza İnfaz Kurumu) hükümlü olarak tutulduğunun anlaşılması üzerine 1/3/2007 tarihinde yapılan duruşmada başvurucunun savunmasının alınması için talimat yazılmasına karar verilmiştir.

11. Bir sonraki duruşmada, başvurucunun yokluğunda Batman 1. Asliye Ceza Mahkemesinin 24/5/2007 tarihli ve E.2000/1602, K.2007/277 sayılı kararıyla davanın zamanaşımı nedeniyle düşmesine karar verilmiştir.

12. Başvurucu, Ceza İnfaz Kurumu aracılığıyla 12/2/2018 tarihli dilekçesi ile dosyanın akıbetini sormuştur. Aynı gün yerel mahkeme tarafından gönderilen cevap yazısı ile gerekçeli kararın başvurucuya tebliğ edilmesi istenmiştir.

13. Gerekçeli karar, başvurucuya Ceza İnfaz Kurumu aracılığıyla 13/2/2018 tarihinde tebliğ edilmiştir.

14. Başvurucunun 15/3/2019 tarihinde Ceza İnfaz Kurumundan tahliye olduğu anlaşılmıştır.

15. Başvurucu; gerekçeli kararın yazılmasından 12 yıl sonra 14/11/2019 tebligat yapıldığını, karardan bu şekilde haberdar olduğunu belirterek 16/12/2019 tarihinde bireysel başvuru yapmıştır. Ayrıca kararın okuma yazma bilmeyen eşine tebliğ edilmesi nedeniyle başvuru süresi konusunda da mazerette bulunmuştur.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

16. Mahkemenin 14/10/2020 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Adli Yardım Talebi Yönünden

17. Başvurucu, bireysel başvuru harç ve giderlerini ödeyemeyecek durumda olduğunu belirterek ve bu kapsamda fakirlik belgesini sunarak adli yardım talebinde bulunmuştur.

18. Anayasa Mahkemesinin Mehmet Şerif Ay (B. No: 2012/1181, 17/9/2013) kararında belirtilen ilkeler dikkate alınarak geçimini önemli ölçüde güçleştirmeksizin yargılama giderlerini ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun açıkça dayanaktan yoksun olmayan adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

B. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiği İddiası Yönünden

19. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 51. maddesi ile İçtüzük'ün 83. maddesi gereği başvurucunun istismar edici, yanıltıcı ve benzeri nitelikteki davranışlarıyla bireysel başvuru hakkını açıkça kötüye kullandığının tespit edilmesi hâlinde başvuru reddedilir ve ilgilinin yargılama giderleri dışında 2.000 TL'den fazla olmamak üzere disiplin para cezasıyla cezalandırılmasına karar verilir.

20. Anılan düzenlemelerde genel olarak bir hakkın öngörüldüğü amaç dışında ve başkalarını zarara sokacak şekilde kullanılmasının hukuk düzenince himaye edilmeyeceğini ifade eden hakkın kötüye kullanılmasının bireysel başvuru alanında özel olarak ele alındığı açıkça görülmektedir. Bu bağlamda bireysel başvuru usulünün amacına açıkça aykırı olan ve Anayasa Mahkemesinin başvuruyu gereği gibi değerlendirmesini engelleyen davranışların başvuru hakkının kötüye kullanılması olarak değerlendirilmesi mümkündür (S.Ö., B. No: 2013/7087, 18/9/2014, § 28; Mehmet Güven Ulusoy [GK], B. No: 2013/1013, 2/7/2015, § 31).

21. Bu kapsamda özellikle mahkemeyi yanıltmak amacıyla gerçek olmayan maddi vakıalara dayanılması veya bu nitelikte bilgi ve belge sunulması, başvurunun değerlendirilmesi noktasında esaslı olan bir unsur hakkında bilgi verilmemesi, başvurunun değerlendirilmesi sürecinde vuku bulan ve söz konusu değerlendirmeyi etkileyecek nitelikte yeni ve önemli gelişmeler hakkında mahkemenin bilgilendirilmemesi suretiyle başvuru hakkında doğru bir kanaat oluşturulmasının engellenmesi, medeni ve meşru eleştiri sınırları saklı kalmak kaydıyla bireysel başvuru amacıyla bağdaşmayacak surette hakaret, tehdit veya tahrik edici bir üslup kullanılması ile söz konusu başvuru yolu kapsamında ihlalin tespiti ile ihlal ve sonuçlarının ortadan kaldırılması amacıyla bağdaşmayacak surette içeriksiz bir başvuruda bulunulması durumunda başvuru hakkının kötüye kullanıldığı kabul edilebilecektir (S.Ö., § 29; Mehmet Güven Ulusoy § 32; Osman Sandıkçı, B. No: 2013/6297, 10/3/2016; Selman Kapan ve diğerleri, B. No: 2013/7302, 20/4/2016, § 50).

22. Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) üzerinden yapılan inceleme sonucunda somut başvuru açısından gerekçeli kararın 14/11/2019 tarihinde tebliğ edilmesi ile nihai karardan haberdar olunduğu iddiasının gerçeği yansıtmadığı anlaşılmıştır. Nitekim başvurucunun Ceza İnfaz Kurumundayken talebi üzerine gerekçeli kararın tebliğ edilmesine ilişkin müzekkere yazıldığı, bu şekilde nihai karardan en geç 13/2/2018 tarihinde haberdar olduğu mevcut bilgi ve belgelerden anlaşılmıştır.

23. Açıklanan gerekçelerle başvurucu tarafından ileri sürülen iddianın yanıltıcı beyan niteliğinde olduğu, başvuru formu ve ekleri incelendiğinde başvurunun kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin başvuru hakkının kötüye kullanımı nedeniyle reddedilmesi gerektiği anlaşılmıştır.

24. Başvuru hakkının kötüye kullanılması nedeniyle 6216 sayılı Kanun'un 51. maddesi ve İçtüzük'ün 83. maddesi uyarınca takdiren 500 TL disiplin para cezasına hükmedilmesine, başvuru hakkının kötüye kullanılması nedeniyle başvuru reddedildiğinden adli yardım kapsamında tahsil edilmeyen 364,60 TL başvuru harcının başvurucudan tahsiline karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurunun başvuru hakkının kötüye kullanılması nedeniyle REDDİNE,

B. 6216 sayılı Kanun'un 51. maddesi uyarınca başvurucunun 500 TL disiplin para cezası ile CEZALANDIRILMASINA,

C. Adli yardım talebinin kabulü ile geçici olarak muaf tutulan 364,60 TL harçtan ibaret yargılama giderinin 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nun 339. maddesinin (1) numaralı fıkrası uyarınca başvuru, başvuru hakkının kötüye kullanılması nedeniyle reddedildiğinden başvurucudan TAHSİLİNE 14/10/2020 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

SERKAN KILIÇ

B. No: 2016/2771 | Karar tarihi: 20.10.2020

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2016/2771

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

SERKAN KILIÇ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2016/2771)

Karar Tarihi: 20/10/2020

R.G. Tarih ve Sayı: 24/11/2020-31314

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Burhan ÜSTÜN

Hicabi DURSUN

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Selahaddin MENTEŞ

Raportör : Tuğba TUNA IŞIK

Başvurucu : Serkan KILIÇ

Vekili : Av. Cavit ÇALIŞ

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, bedensel zararın tazmini talebiyle açılan davada davanın sonucuna etkili iddiaların kararda karşılanmaması nedeniyle gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 12/2/2016 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiası yönünden kısmi kabul edilemezlik kararı verilmiş, başvurunun diğer iddialar yönünden kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüş bildirmemiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

8. Başvurucu, subay olarak görev yapmaktayken 15/4/2011 tarihinde lav silahı ile atış yaptığı sırada silahın patlaması sonucunda yaralanmış ve işitme kaybı yaşamıştır.

9. Başvurucu 40.000 TL maddi ve 10.000 TL manevi tazminat talebiyle 8/1/2013 tarihinde Askeri Yüksek İdare Mahkemesi İkinci Dairesinde (Daire) Millî Savunma Bakanlığına (İdare) karşı tam yargı davası açmıştır.

10. Daire tarafından başvurucunun meslekte kazanma gücü kayıp oranının tespiti için Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi Adli Tıp Ana Bilim Dalından rapor alınmasına karar verilmiştir. 14/8/2014 tarihli raporda başvurucunun çalışma ve meslekte kazanma gücünden kayıp oranının %4 olduğu belirtilmiştir.

11. Daire, başvurucunun uğradığı maddi zararın hesaplanması için bilirkişi incelemesi yapılmasına karar vermiştir.

12. 12/1/2015 tarihli bilirkişi raporunda, başvurucunun toplam maddi zararının 38.447 TL olduğu belirtilmiş; 29.702 TL toplam ödemenin düşülmesi sonucunda bakiye olan 8.745 TL'ye Kurulca öngörülen %85 bünyesel zayıflığın uygulanması sonucunda 1.312 TL maddi zarar hesaplanmıştır.

13. Daire 29/4/2015 tarihli kararıyla 1.312 TL maddi, 1.000 TL manevi tazminata hükmetmiş ve fazlaya ilişkin istemin reddine karar vermiştir. Daire ayrıca başvurucu aleyhine maddi tazminat yönünden 4.511,68 TL, manevi tazminat yönünden 1.000 TL olmak üzere toplam 5.511,68 TL vekâlet ücretine hükmetmiştir. Karar gerekçesinde, bilirkişi raporu doğrultusunda ve başvurucunun ağır bünyesel rahatsızlığı gözönüne alınarak uygulama yapıldığı vurgulanmıştır. Ayrıca başvurucunun olay nedeniyle duyduğu acıyı azaltmak amacıyla olayın gerçekleşme şekli, tarihi, uğranılan zararın derecesi ve başvurucunun ağır bünyesel rahatsızlığı da dikkate alınarak manevi tazminata hükmedildiği belirtilmiştir. Kararda, Emeklilik Hizmetleri Genel Müdürlüğü Kamu Görevlileri Emeklilik Daire Başkanlığının 24/4/2014 tarihli yazısına yer verilmiştir. Anılan yazıda; başvurucunun mahkeme kararı ile görevine resen son verildiğinin, toplam hizmetinin 25 yılın altında olması nedeniyle kendisine aylık bağlanamadığının, 7 yıl 2 ay 23 gün fiilî hizmetine karşılık 20.662,12 TL toptan ödeme ile 9.039,68 TL toptan ödeme ikramiyesi tahakkuk ettirildiğinin ve söz konusu bedelin emanet hesabına alınarak başvurucunun hizmetinin tasfiye edildiğinin ifade edildiği belirtilmiştir.

14. Dairenin kararı üzerine taraflar karar düzeltme isteminde bulunmuştur. Başvurucu karar düzeltme dilekçesinde; Sosyal Güvenlik Kurumu (SGK) tarafından ödenmiş olan 29.702 TL'nin kendisinin SGK'ya ödediği primler olduğunu ve söz konusu bedelin 11/1/2011 tarihli ve 6098 sayılı Borçlar Kanunu'nun 55. maddesi gereğince maddi tazminat miktarından indirim konusu yapılamayacağını çünkü sigorta priminin ifa amacını taşıyan bir ödeme olmadığını ileri sürmüştür. Başvurucu; dava tarihinde ıslah imkânının olmaması sebebiyle dava konusu miktarın yüksek tutulduğunu, reddedilen kısım için aleyhe

hükmedilen vekâlet ücretinin yüksek olduğunu belirtmiştir.

15. Karar düzeltme talepleri Dairenin 6/1/2016 tarihli kararıyla reddedilmiştir.

16. Nihai karar başvurucuya 25/1/2016 tarihinde tebliğ edilmiştir.

17. Başvurucu 12/2/2016 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

18. Başvurucu 9/8/2016 tarihinde ek beyan dilekçesi vermiştir. Başvurucu, heyetlerinde yer alan ve hâkimlik teminatından faydalanmayan iki kurmay subay üyenin varlığı sebebiyle kuruluş ve yapısı itibarıyla Dairenin bağımsız ve tarafsız bir mahkeme olmadığını, kararda adı geçen bir kısım hâkimin Fetullahçı Terör Örgütü (FETÖ) ve/veya Paralel Devlet Yapılanması (PDY) ile bağlantıları nedeniyle haklarında soruşturma açıldığını ileri sürmüştür.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. İlgili Mevzuat

19. 6098 sayılı Kanun'un 55. maddesi şöyledir:

"Destekten yoksun kalma zararları ile bedensel zararlar, bu Kanun hükümlerine ve sorumluluk hukuku ilkelerine göre hesaplanır. Kısmen veya tamamen rücu edilemeyen sosyal güvenlik ödemeleri ile ifa amacını taşımayan ödemeler, bu tür zararların belirlenmesinde gözetilemez; zarar veya tazminattan indirilemez. Hesaplanan tazminat, miktar esas alınarak hakkaniyet düşüncesi ile artırılamaz veya azaltılamaz.

Bu Kanun hükümleri, her türlü idari eylem ve işlemler ile idarenin sorumlu olduğu diğer sebeplerin yol açtığı vücut bütünlüğünün kısmen veya tamamen yitirilmesine ya da kişinin ölümüne bağlı zararlara ilişkin istem ve davalarda da uygulanır."

B. İlgili Yargı Kararları

1. Yargıtay İçtihadı

20. Yargıtay İçtihadı Birleştirme Genel Kurulunun (YİBGK) 6/3/1978 tarihli ve E.1978/1, K.1978/3 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"...

Gerçekten, haksız eylem sonucu ölen kişi, yaşamı süresince çalışmış ve maaşından düzenli olarak belirli bir miktar para kesilerek sandığa yatırılmıştır. Zarar verenin bu paradan yararlanması söz konusu olamaz. O halde zarar veren, verdiği zararın tamamını açılan davada ödemelidir. Esasen 129. madde zarar verenden tazminatın tamamının alınacağı hükmünü getirmiş ve Emekli Sandığı davaya katılmış veya doğrudan doğruya dava açmış olduğu takdirde alınacak tazminatın zarara uğrayanlar ile Sandık arasında nasıl bölüşüleceğini saptamıştır. Bu itibarla tazminat ödemekle yükümlü olan kişi bu maddeye dayanarak tazminatın indirilmesini isteyemez."

21. Yargıtay 4. Hukuk Dairesinin 15/1/2008 tarihli ve E.2007/10817, K.2008/85 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"...

Somut olayda; destek, vatani görevini jandarma asteğmen olarak yaparken vefat etmiş olup ölmeden önce yedek subay maaşı almaktadır. Emekli Sandığı tarafından davacıya bağlanan aylık desteğinin hayatta iken maaşından Emekli Sandığı tarafından kesilen miktarların

karşılığıdır. O halde Emekli Sandığı tarafından bağlanan aylıklar 5434 sayılı Emekli Sandığı Kanunu gereğince rücuya tabi olmayıp destekten yoksun kalma tazminatının hesabında gözetilmemesi gerekir..."

2. Danıştay İçtihadı

22. Danıştay Onuncu Dairesinin 8/10/2015 tarihli ve E.2012/4747, K.2015/4139 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"Dava; polis memuru olarak görev yapan davacılar murisi Ö.D.'nin 10.08.2010 tarihinde meydana gelen olayda hayatını kaybetmesi sonucunda uğranıldığı ileri sürülen 500.000,00 TL maddi (destekten yoksun kalma tazminatı) ve 100.000,00 TL manevi olmak üzere toplam 600.000,00 TL zararın yasal faiziyle birlikte tazminine karar verilmesi istemiyle açılmıştır.

...

Prim ödemek suretiyle kapsamında bulunulan sosyal güvenlik sisteminin doğal sonucu olarak ilgililere bağlanan aylıklar ve yapılan ödemeler, idarenin tazmin sorumluluğunu doğuran olay nedeniyle sağlanan yarar niteliğinde bulunmamaktadır. Bu nedenle, prim karşılığında ilgililere bağlanan aylıklar ile yapılan her türlü ödemenin, aktif ve pasif dönemde hesaplanacak maddi tazminat tutarından hiçbir şekilde yarar olarak kabul edilip indirilmemesi gerekmektedir. Bir başka ifadeyle, vazife malullüğü aylığının içinde adi malullük aylığının da bulunduğu gözetilerek aktif ve pasif dönemde adi malullük aylığının yarar olarak kabul edilip hesaplamaya dâhil edilmesine olanak bulunmamaktadır.

...

Esasen, aktarılan yöndeki hesaplama, 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun 55. maddesine de uygun bulunmaktadır. Zira, ilgililere ödedikleri prim karşılığı bağlanacak adi malullük aylıkları, 'rücu edilemeyen sosyal güvenlik ödemeleri' kapsamında yer almakta iken; 3713 sayılı Yasanın yukarıda alıntısı yapılan hükmünden de anlaşılacağı üzere, adi malullük aylığını aşan vazife maluliyetine ilişkin tutarlar, sosyal güvenlik kuruluşunca Hazineden tahsil edilmekle, 'rücu edilen sosyal güvenlik ödemeleri'ni oluşturmaktadır. Yine, nakdi tazminat ödemeleri, ilgilinin olay nedeniyle uğradığı zararı, Yasada öngörülen sınırlar çerçevesinde kısmen dahi olsa karşılamayı amaçladığından, 'ifa amacını taşıyan ödemeler' kapsamında yer almakta; buna karşılık, sosyal yardım sandıklarından yapılan ödemeler ise, 'ifa amacını taşımayan ödemeler' niteliğinde bulunmaktadır. Böylelikle, vazife malullüğü aylığının adi malullük aylığını aşan tutarı ile nakdi tazminat yarar olarak kabul edilirken, adi malullük aylığı ile sosyal yardımlar yarar hesabına dâhil edilmemektedir.

...

Buna göre, özetlenen bilirkişi raporu, yukarıda aktarılan nitelikte ve mahkeme kararına dayanak alınacak mahiyette görülmemektedir. Bu itibarla, Mahkemece yeniden yaptırılacak bilirkişi incelemesinde, öncelikle, aktif ve pasif dönem zararları hesabında kullanılacak verilerin (davacının emsali polis memurunun alacağı görev ve emekli aylıklarının, vazife malullüğü ve adi malullük aylıklarının, emekli ikramiyesi ile tütün ikramiyesinin peşin sermaye değerlerinin) yeniden düzenlenecek rapor tarihi itibariyla değerlerinin ilgili idarelerden sorulması; alınacak cevap üzerine, yukarıda 3 madde hâlinde aktarılan ilkeler çerçevesinde bilirkişi incelemesi yaptırılması gerektiği sonucuna varılmıştır. Daha açık bir anlatımla, düzenlenecek yeni raporda, özellikle,

...

2. Davacıya bağlanan vazife malullüğü aylığı peşin sermaye değeri ile adi malullük aylığı peşin sermaye değeri arasındaki farkın, tütün ikramiyesi peşin sermaye değerinin (Sosyal Güvenlik Kurumu Başkanlığından sorularak) aktif ve pasif dönem zararlarından düşülmesi,... gerekmektedir."

23. Danıştay Onuncu Dairesinin 1/2/2018 tarihli ve E.2014/4462, K.2018/306 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"...

Prim ödemek suretiyle kapsamında bulunulan sosyal güvenlik sisteminin doğal sonucu olarak ilgililere bağlanan aylıklar ve yapılan ödemeler, idarenin tazmin sorumluluğunu doğuran olay nedeniyle sağlanan yarar niteliğinde bulunmamaktadır. Bu nedenle, prim karşılığında ilgililere bağlanan aylıklar ile yapılan her türlü ödemenin, aktif ve pasif dönemde hesaplanacak maddi tazminat tutarından hiçbir şekilde yarar olarak kabul edilip indirilmemesi gerekmektedir. Bir başka ifadeyle, vazife malüllüğü aylığının içinde adi malüllük aylığının da bulunduğu gözetilerek aktif ve pasif dönemde adi malüllük aylığının yarar olarak kabul edilip hesaplamaya dahil edilmesine olanak bulunmamaktadır.

..."

V. İNCELEME VE GEREKÇE

24. Mahkemenin 20/10/2020 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Gerekçeli Karar Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları

25. Başvurucu; SGK tarafından yapılan bir ödemenin tazminat hesabında indirim nedeni olabilmesi için zarar verene rücu edilebilen veya ifa amacını taşıyan bir ödeme olması gerektiğini, kendisine yapılan ödemenin ise prim karşılığı yapılan bir ödeme olduğunu iddia etmektedir. Dairenin yorumunun bu yönüyle bariz takdir hatası içerdiğini öne süren başvurucu, bu durumun hukuki belirlilik ve öngörülebilirlik ilkesine aykırı olduğundan şikâyet etmektedir. Başvurucu ayrıca elde etme yönünde meşru beklenti içine girdiği ekonomik bir değerden yoksun bırakıldığını, bünyesel zayıflığı sebebiyle yapılan %85 oranındaki indiriminin keyfî olduğunu, konu ile ilgili uzman raporu alınmadan karar verildiğini belirtmektedir. Başvurucu; farklı yargı kolları arasındaki söz konusu içtihat farklılığından dolayı tazminat talebinin kısmen reddedilmesi nedeniyle eşitlik ilkesinin zedelendiğini, hak arama hürriyetinin, mahkemeye erişiminin ve etkili başvuru hakkının engellendiğini, mülkiyet hakkının ihlal edildiğini ileri sürmektedir.

2. Değerlendirme

26. Anayasa’nın 36. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir."

27. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Başvurucunun iddialarının adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkı bakımından incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

a. Kabul Edilebilirlik Yönünden

28. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Esas Yönünden

i. Genel İlkeler

29. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (Sözleşme) metni ile Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) kararlarından ortaya çıkan ve adil yargılanma hakkının somut görünümleri olan alt ilke ve haklar, esasen Anayasa'nın 36. maddesinde yer verilen adil yargılanma hakkının da unsurlarıdır. Anayasa Mahkemesi de Anayasa'nın 36. maddesi uyarınca inceleme yaptığı birçok kararında ilgili hükmü Sözleşme'nin 6. maddesi ve AİHM içtihadı ışığında yorumlamak suretiyle gerek Sözleşme'nin lafzi içeriğinde yer alan gerek AİHM içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen ilke ve haklara Anayasa'nın 36. maddesi kapsamında yer vermektedir (Güher Ergun ve diğerleri, B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 38).

30. Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrasında, herkesin adil yargılanma hakkına sahip olduğu belirtilmiş ancak gerekçeli karar hakkından açıkça söz edilmemiştir. Bununla birlikte Anayasa'nın 36. maddesine "adil yargılanma" ibaresinin eklenmesine ilişkin düzenlemenin gerekçesinde, Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası sözleşmelerce güvence altına alındığı hususuna atıfta bulunularak adil yargılanma hakkının madde metnine dâhil edildiği vurgulanmıştır. Nitekim AİHM'in birçok kararında, gerekçeli karar hakkının Sözleşme'nin 6. maddesinin (1) numaralı fıkrasındaki hakkaniyete uygun yargılanma hakkı kapsamında yer aldığı belirtilmiştir. Dolayısıyla gerekçeli karar hakkının Anayasa'nın 36. maddesinde düzenlenen adil yargılanma hakkı kapsamında değerlendirilmesi gerektiği kabul edilmelidir (Abdullah Topçu, B. No: 2014/8868, 19/4/2017, § 75).

31. Anayasa'nın 141. maddesinin üçüncü fıkrasında da "Bütün mahkemelerin her türlü kararları gerekçeli olarak yazılır." denilerek mahkemelere kararlarını gerekçeli yazma yükümlülüğü yüklenmiştir. Anayasa'nın bütünlüğü ilkesi gereği anılan Anayasa kuralı da gerekçeli karar hakkının değerlendirilmesinde gözönünde bulundurulmalıdır (Abdullah Topçu, § 76).

32. Gerekçeli karar hakkı, kişilerin adil bir şekilde yargılanmalarını sağlamayı ve denetlemeyi amaçlamakta; tarafların muhakeme sırasında ileri sürdükleri iddialarının kurallara uygun biçimde incelenip incelenmediğini bilmeleri ve ayrıca demokratik bir toplumda kendi adlarına verilen yargı kararlarının sebeplerini toplumun öğrenmesinin sağlanması için de gerekli olmaktadır (Sencer Başat ve diğerleri [GK], B. No: 2013/7800, 18/6/2014, §§ 31, 34).

33. Mahkemelerin anılan yükümlülüğü, yargılamada ileri sürülen her türlü iddia ve savunmaya karar gerekçesinde ayrıntılı olarak yanıt verilmesi gerektiği şeklinde anlaşılamaz. Ancak derece mahkemeleri, kendilerine sunulan tüm iddialara yanıt vermek zorunda değillerse de (Yasemin Ekşi, B. No: 2013/5486, 4/12/2013, § 56) gerekçeli karardan davanın esas sorunlarının incelenmiş olduğu anlaşılmalıdır.

34. Bir kararda tam olarak hangi unsurların bulunması gerektiği davanın niteliğine ve koşullarına bağlıdır. Muhakeme sırasında açık ve somut bir biçimde öne sürülen iddia ve savunmaların davanın sonucuna etkili olması, başka bir deyişle davanın sonucunu

değiştirebilecek nitelikte bulunması hâlinde davayla doğrudan ilgili olan bu hususlara mahkemelerce makul bir gerekçe ile yanıt verilmesi gerekir (Sencer Başat ve diğerleri, § 35).

35. Aksi bir tutumla mahkemenin davanın sonucuna etkili olduğunu kabul ettiği bir husus hakkında ilgili ve yeterli bir yanıt vermemesi veya yanıt verilmesini gerektiren usul veya esasa dair iddiaların cevapsız bırakılmış olması hak ihlaline neden olabilecektir (Sencer Başat ve diğerleri, § 39).

36. Öte yandan temyiz merciinin yargılamayı yapan mahkemenin kararını uygun bulması hâlinde bunu ya aynı gerekçeyi kullanarak ya da bir atıfla kararına yansıtması yeterlidir. Burada önemli olan husus; temyiz merciinin bir şekilde temyizde dile getirilmiş ana unsurları incelediğini, derece mahkemesinin kararını inceleyerek onadığını ya da bozduğunu göstermesidir (Yasemin Ekşi, § 57).

ii. İlkelerin Olaya Uygulanması

37. Başvurucu, kararda maddi tazminat hesabında indirim konusu yapılan bedelin sigorta primleri olduğunu oysa sigorta primlerinin tazminat miktarından indirim konusu yapılamayacağını ileri sürmüştür.

38. Daire kararında yer alan Emeklilik Hizmetleri Genel Müdürlüğü Kamu Görevlileri Emeklilik Daire Başkanlığı yazısında belirtilen 20.662,12 TL toptan ödeme ile 9.039,68 TL toptan ödeme tazminatının toplamının 29.701,8 TL olduğu tespit edilmiştir. Daire, tazminat hesabında bilirkişi raporunun esas alındığını belirtmiş; anılan raporda hesaplanan toplam maddi zarardan 29.702 TL toptan ödeme miktarının düşüldüğü görülmüştür.

39. 6098 sayılı Kanun'un 55. maddesinde bedensel zarara ilişkin tazminat hesabında kısmen veya tamamen rücu edilemeyen sosyal güvenlik ödemeleri ile ifa amacını taşımayan ödemelerin zarar ve tazminattan indirilemeyeceği düzenlenmiştir. Dolayısıyla bedenî zarar gören kişiye yapılan bir ödemenin sorumlu aleyhine açılacak tazminat davasında indirim konusu yapılıp yapılamayacağının tespitinde zarar görene yapılan ödemenin ifa amacı taşıyıp taşımadığı hususu belirleyici bir niteliğe sahiptir. Başvurucuya SGK tarafından ödenen 29.702 TL, başvurucunun ödediği sigorta primlerinin karşılığında yapılan bir ödemedir. Başvurucu bu ödemenin ifa amacı taşımadığını ileri sürmektedir. Nitekim Yargıtay ve Danıştayın bedensel zarara ilişkin maddi tazminat hesabı ile ilgili içtihatlarında (bkz. §§20-23) prim ödemek suretiyle kapsamında bulunulan sosyal güvenlik sistemi tarafından ilgililere bağlanan aylıkların ve yapılan ödemelerin maddi tazminat tutarından indirim konusu yapılamayacağı belirtilmiştir.

40. Bu durumda başvurucunun SGK tarafından yapılan toptan ödemenin ifa amacı taşımadığı ve dolayısıyla maddi tazminatın hesaplanmasında indirim konusu yapılamayacağı yolundaki iddiası temelsiz olmayıp uyuşmazlığın sonucunu etkileyebilecek niteliktedir. Bu nedenle başvurucunun iddiasının Daire tarafından ilgili ve yeterli bir gerekçe ile karşılanması gerekmekte iken söz konusu iddianın karşılanmadığı görülmektedir.

41. Bununla birlikte başvurucunun maddi tazminata uygulanan %85 oranındaki bünyesel zayıflık indirimine ilişkin herhangi bir rapor alınmadığına ve dosya kapsamında buna ilişkin bir uzman raporu bulunmadığına yönelik iddialarının Daire kararında karşılanmadığı tespit edilmiştir.

42. Buna göre başvurucunun ayrı ve açık bir yanıt verilmesini gerektiren, uyuşmazlığın

çözümü için esaslı olan iddiaların Daire kararında değerlendirilmediği, dava koşullarında bu taleple ilgili olarak hangi gerekçelerle ret kararı verildiğinin makul ve kabul edilebilir ölçüde ortaya konulmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu sebeple yargılama süreci bir bütün olarak değerlendirildiğinde başvurucunun gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

43. Açıklanan gerekçelerle başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Mahkemeye Erişim Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları

44. Başvurucu; davanın kısmen reddedilmesi sonucunda tazminat miktarına göre toplam 5.511,68 TL vekâlet ücretine hükmedildiğini oysa davayı açtığı 8/1/2013 tarihinde askerî idari yargıda henüz ıslah müessesesi bulunmadığından olası hak kayıplarının önüne geçmek için tazminat miktarının yaklaşık bir değer üzerinden belirlendiğini, aleyhe yüklenen vekâlet ücretinin hükmedilen tazminatın iki buçuk katı olduğunu, bu durumun adil yargılanma hakkını ihlal ettiğini ileri sürmüştür.

2. Değerlendirme

45. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, § 16). Başvurucunun iddialarının adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkı bakımından incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

46. Başvurucunun gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşılmış ve ihlalin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasına karar verilmiştir. Bu kapsamda yeniden yargılama kararı ile birlikte Daire kararı ortadan kalkmış olacaktır.

47. Bu nedenle hükmedilen vekâlet ücretinin yüksek olması sebebiyle mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği iddiası yönünden bu aşamada inceleme yapılmasına gerek görülmemiştir.

C. Diğer Hak İhlallerine İlişkin İddialar

1. Başvurucunun İddiaları

48. Başvurucu, takdir edilen manevi tazminat miktarının çok düşük olduğunu ve Dairenin keyfî bir şekilde karar verdiğini iddia etmiştir.

49. Başvurucu 9/8/2016 tarihinde ek beyan dilekçesinde, heyetlerinde yer alan ve hâkimlik teminatından faydalanmayan iki kurmay subay üyenin varlığı sebebiyle kuruluş ve yapısı itibarıyla Dairenin bağımsız ve tarafsız bir mahkeme olmadığını, kararda adı geçen bir kısım hâkimin FETÖ/PDY ile bağlantıları nedeniyle haklarında soruşturma açıldığını ileri sürmüştür.

2. Değerlendirme

50. Sözleşme'nin 6. maddesinin (1) numaralı fıkrasında kişilerin davalarının hakkaniyete uygun olarak görülmesini isteme hakları güvence altına alınmıştır. Hakkaniyete uygun bir yargılama için yargılama makamları, taraflarca ileri sürülen iddiaları ve gösterilen delilleri gereği gibi incelemek zorundadır (Mehmet Çelikkıran, B. No: 2013/9648, 20/1/2016, § 28).

51. Bu çerçevede mevcut yargılamada geçerli olan delil sunma ve inceleme yöntemlerinin

adil yargılanma hakkına uygun olup olmadığını denetlemek Anayasa Mahkemesinin görevi kapsamında olmayıp Anayasa Mahkemesinin görevi, başvuru konusu yargılamanın bütünlüğü içinde adil olup olmadığını değerlendirmektir (Muhittin Kaya ve Muhittin Kaya İnşaat Taahhüt Madencilik Gıda Turizm Pazarlama Sanayi ve Ticaret Ltd. Şti., B. No: 2013/1213, 4/12/2013, § 27).

52. Başvurucunun açtığı davada Dairenin olay nedeniyle duyulan acıyı azaltmak amacıyla, olayın gerçekleşme şekli, tarihi, uğranılan zararın derecesi ve ağır bünyesel rahatsızlığın dikkate alınması suretiyle manevi tazminata hükmettiği görülmüştür.

53. Dolayısıyla söz konusu şikâyete ilişkin inceleme sonucu yargılamaya bir bütün olarak bakıldığında Daire tarafından yapılan değerlendirmenin başvurucunun hakkaniyete uygun yargılanma hakkına yönelik bir ihlal oluşturmadığının açık olduğu anlaşılmıştır.

54. Başvurucunun bireysel başvuru tarihi olan 12/2/2016 tarihinden çok sonra 9/8/2016 tarihinde ek beyan dilekçesiyle yapmış olduğu şikâyetlerin 12/2/2016 tarihli başvuru formunda belirttiği şikâyetlerini destekleyecek ve geliştirecek beyan veya hukuki argümantasyon niteliğinde değil yeni bir şikâyet kapsamında olduğu tespit edildiğinden bireysel başvuru süresi içinde ileri sürülmeyen bu şikâyetlerin değerlendirilmesi uygun görülmemiştir.

55. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

D. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

56. 30/11/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

“(1) Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir…

(2) Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir.”

57. Başvurucu yeniden yargılama yapılmasına, maddi ve manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

58. Anayasa Mahkemesinin Mehmet Doğan ([GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018) kararında ihlal sonucuna varıldığında ihlalin nasıl ortadan kaldırılacağı hususunda genel ilkeler belirlenmiştir. Anayasa Mahkemesi diğer bir kararında ise bu ilkelerle birlikte ihlal kararının yerine getirilmemesinin sonuçlarına da değinmiş ve bu durumun ihlalin devamı anlamına geleceği gibi ilgili hakkın ikinci kez ihlal edilmesiyle sonuçlanacağına işaret etmiştir (Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019).

59. Bireysel başvuru kapsamında bir temel hakkın ihlal edildiğine karar verildiği takdirde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırıldığından söz edilebilmesi için temel kural, mümkün

olduğunca eski hâle getirmenin yani ihlalden önceki duruma dönülmesinin sağlanmasıdır. Bunun için ise öncelikle ihlalin kaynağı belirlenerek devam eden ihlalin durdurulması, ihlale neden olan karar veya işlemin ve bunların yol açtığı sonuçların ortadan kaldırılması, varsa ihlalin sebep olduğu maddi ve manevi zararların giderilmesi, ayrıca bu bağlamda uygun görülen diğer tedbirlerin alınması gerekmektedir (Mehmet Doğan, §§ 55, 57).

60. İhlalin mahkeme kararından kaynaklandığı veya mahkemenin ihlali gideremediği durumlarda Anayasa Mahkemesi, 6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası ile Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 79. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (a) bendi uyarınca ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere kararın bir örneğinin ilgili mahkemeye gönderilmesine hükmeder. Anılan yasal düzenleme, usul hukukundaki benzer hukuki kurumlardan farklı olarak ihlali ortadan kaldırmak amacıyla yeniden yargılama sonucunu doğuran ve bireysel başvuruya özgülenen bir giderim yolunu öngörmektedir. Bu nedenle Anayasa Mahkemesi tarafından ihlal kararına bağlı olarak yeniden yargılama kararı verildiğinde usul hukukundaki yargılamanın yenilenmesi kurumundan farklı olarak ilgili mahkemenin yeniden yargılama sebebinin varlığını kabul hususunda herhangi bir takdir yetkisi bulunmamaktadır. Dolayısıyla böyle bir kararın kendisine ulaştığı mahkemenin yasal yükümlülüğü, ilgilinin talebini beklemeksizin Anayasa Mahkemesinin ihlal kararı nedeniyle yeniden yargılama kararı vererek devam eden ihlalin sonuçlarını gidermek üzere gereken işlemleri yerine getirmektir (Mehmet Doğan, §§ 58, 59; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), §§ 57-59, 66, 67).

61. İncelenen başvuruda, gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşılmıştır. Dolayısıyla ihlalin mahkeme kararından kaynaklandığı anlaşılmaktadır.

62. Bu durumda gerekçeli karar hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Yapılacak yeniden yargılama ise bireysel başvuruya özgü düzenleme içeren 6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasına göre ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılmasına yöneliktir. Bu kapsamda yapılması gereken iş yeniden yargılama kararı verilerek Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar verilmesinden ibarettir. Bu sebeple kararın bir örneğinin yeniden yargılama yapılmak üzere ilgili mahkemeye gönderilmesine karar verilmesi gerekmektedir.

63. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılamanın yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

64. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 239,50 TL harç ve 3.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 3.239,50 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın İNCELENMESİNE YER OLMADIĞINA,

3. Diğer ihlal iddialarının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ

OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan gerekçeli karar hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin gerekçeli karar hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere -Anayasa'nın geçici 21. maddesinin birinci fıkrasının (E) bendinin (b) alt bendi gereğince- yetkili idari yargı merciine GÖNDERİLMESİNE (Karar AYİM İkinci Dairesinin 29/4/2015 tarihli ve E.2013/552, K.2015/719 sayılı kararına ait dava dosyası ile ilgilidir.),

D. Başvurucunun tazminat talebinin REDDİNE,

E. 239,50 TL harç ve 3.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 3.239,50 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemenin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 20/10/2020 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

NURAY KIRDAL

B. No: 2016/3580 | Karar tarihi: 20.10.2020

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2016/3580

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

NURAY KIRDAL BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2016/3580)

Karar Tarihi: 20/10/2020

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Burhan ÜSTÜN

Hicabi DURSUN

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Selahaddin MENTEŞ

Raportör : Pınar ARMAĞAN YILDIRIM

Başvurucu : Nuray KIRDAL

Vekili : Av. Dursun Ali HATİPOĞLU

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru; katılma payı alacağının tahsili talebiyle açılan alacak davasında hakkaniyete aykırı karar verilmesi, temyiz ve karar düzeltme taleplerinin gerekçesiz olarak reddedilmesi, onama ilamı ile birlikte maktu harca hükmedilmesi gerektiği hâlde nispi harca hükmedilmesi ve yargılamanın makul sürede sonuçlandırılmaması nedenleriyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 22/2/2016 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte

yapılmasına karar verilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

6. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

7. Başvurucu 14/1/2011 tarihinde kesinleşen kararla boşanmış, 11/5/2001 tarihinde boşandığı eşi ile birlikte müşterek edindikleri taşınmazın katkı payı alacağının davalıdan tahsiline karar verilmesi talebiyle dava açmıştır. Başvurucu; taraflar arasında düzenlenen boşanma protokolünde dava konusu evin müştereken edinildiğinin kabul edildiğini, bu evin edinilmesinde büyük bir katkısının olduğunu açıklamıştır.

8. İlk derece mahkemesi taşınmazın değerinin tespiti açısından mahallinde keşif icra etmiş, dosya katkı payının tespiti için dosyayı bilirkişiye tevdi etmiştir. Safranbolu Asliye Hukuk Mahkemesi (aile mahkemesi sıfatıyla) 25/2/2013 tarihinde gerekçeli kararında tarafların taşınmazın edinilmesindeki katkısının ibraz edilen deliller doğrultusunda somut olarak tespitinin mümkün olmadığını açıklamıştır. Mahkeme; bu sebeple tarafların katkısının hakkaniyet ilkesi ve davalının elde etmiş olduğu gelirin davacıya oranla fazla oluşu, davacının gelirinin bir kısmını kişisel ihtiyaçlarına kullanmak zorunda oluşu, davalının ise ev başkanı sıfatıyla müşterek hayatın ihtiyaçlarına daha fazla katkıda bulunmuş olmasının hayatın olağan akışına uygun düştüğünü, taşınmazın edinilmesindeki katkının %50 olarak tespitinin hakkaniyete uygun olduğunu belirtmiştir. Mahkeme bu gerekçelerle taşınmazın dava tarihi itibarıyla tespit edilen değerinin yarısının davalıdan alınarak davacı tarafa verilmesine, davanın kısmen kabul edilmiş oluşu hakkaniyet gereği olduğundan yargılama giderlerinin davalı üzerinde bırakılmasına karar vermiştir.

9. Başvurucu temyiz dilekçesinde, taşınmazın edinilmesindeki katkısının davalıya oranla daha fazla olduğunu, hem öğretmenlik yaparak kazandığı gelirle maddi katkı sağladığını hem de ev yaşamında gerekli ve zaruri işleri ifa ederek katkıda bulunduğunu açıklamıştır. Başvurucu bu sebeple taşınmazın edinilmesindeki katkısının %60 oranında olduğu kanaatine itibar edilerek taleplerinin tamamen kabulüne karar verilmemesinin hatalı olduğunu ileri sürmüştür.

10. Tarafların temyiz talepleri Yargıtay 8. Hukuk Dairesinin onama ilamıyla reddedilmiş, bu kararda başvurucu aleyhine 187,85 TL peşin harcın mahsubuyla 3.569,15 TL harca hükmedilmiştir. Başvurucunun karar düzeltme talebinin aynı Daire tarafından reddedilmesi üzerine karar kesinleşmiştir.

11. Nihai karar 18/1/2016 tarihinde tebliğ edilmiş, başvurucu 17/2/2016 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

12. 2/7/1964 tarihli ve 492 sayılı Harçlar Kanunu'nun 15. maddesi şöyledir:

"Yargı harçları (1) sayılı tarifede yazılı işlemlerden değer ölçüsüne göre nispi esas üzerinden, işlemin nev'i ve mahiyetine göre maktu esas üzerinden alınır."

13. 492 sayılı Kanun'un 16. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Değer ölçüsüne göre harca tabi işlemlerde (1) sayılı tarifede yazılı değerler esastır. Müdahelenin men'i tescil ve tapu kayıt iptali gibi gayrimenkulün aynına taallük eden davalarda gayrimenkulün değeri nazara alınır."

14. 492 sayılı Kanun'a ek 1 sayılı Tarife'nin 2015 yılına ait ''Yargı Harçları" bölümünün nispi harca ilişkin (a) ve (e) bentleri şu şekildedir:

"(a) Konusu belli bir değerle ilgili bulunan davalarda esas hakkında karar verilmesi halinde hüküm altına alınan anlaşmazlık konusu değer üzerinden (binde 59,4)

...

(e) Yukarıdaki nisbetler Bölge Adliye Mahkemeleri, Bölge İdare Mahkemeleri, Danıştay, Askeri Yüksek İdare Mahkemesi ve Yargıtayın tasdik veya işin esasını hüküm altına aldığı kararları için de aynen uygulanır."

V. İNCELEME VE GEREKÇE

15. Mahkemenin 20/10/2020 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. İncelemenin Kapsamı

16. Anayasa’nın 36. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

''Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir.”

17. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucular tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Başvurucu; Anayasa'nın 5., 10., 17., 36. ve 148/3. maddelerinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Başvurucunun iddialarının özünün adil yargılanma hakkının güvencelerinden olan makul sürede yargılanma, gerekçeli karar ve mahkemeye erişim haklarına ilişkin olduğu, bu kapsamda bir inceleme yapılması gerektiği değerlendirilmiştir.

B. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları

18. Başvurucu, yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

2. Değerlendirme

19. Bireysel başvuru yapıldıktan sonra yürürlüğe giren 25/7/2018 tarihli ve 7145 sayılı Kanun'un 20. maddesiyle 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine Yapılmış Bazı Başvuruların Tazminat Ödenmek Suretiyle Çözümüne Dair Kanun'a geçici madde eklenmiştir.

20. 6384 sayılı Kanun'a eklenen geçici maddeye göre yargılamaların uzun sürmesi ve yargı kararlarının geç veya eksik icra edilmesi ya da icra edilmemesi şikâyetiyle Anayasa Mahkemesine yapılan ve bu maddenin yürürlüğe girdiği tarih itibarıyla Anayasa Mahkemesi önünde derdest olan bireysel başvuruların başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle verilen kabul edilemezlik kararının tebliğinden itibaren üç ay içinde yapılacak müracaat üzerine Adalet Bakanlığı İnsan Hakları Tazminat Komisyonu Başkanlığı (Tazminat Komisyonu) tarafından incelenmesi öngörülmüştür.

21. Ferat Yüksel (B. No: 2014/13828, 12/9/2018) kararında Anayasa Mahkemesi; yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı ya da yargı kararlarının geç veya eksik icra edildiği ya da hiç icra edilmediği iddiasıyla 31/7/2018 tarihinden önce gerçekleştirilen

bireysel başvurulara ilişkin olarak Tazminat Komisyonuna başvuru imkânının getirilmesine ilişkin yolu ulaşılabilir olma, başarı şansı sunma ve yeterli giderim sağlama kapasitesinin bulunup bulunmadığı yönlerinden inceleyerek bu yolun etkililiğini tartışmıştır.

22. Ferat Yüksel kararında özetle anılan başvuru yolunun kişileri mali külfet altına sokmaması ve başvuruda kolaylık sağlaması nedenleriyle ulaşılabilir olduğu, düzenleniş şekli itibarıyla ihlal iddialarına makul bir başarı şansı sunma kapasitesinden mahrum olmadığı ve tazminat ödenmesine imkân tanıması ve/veya bu mümkün olmadığında başka türlü telafi olanakları sunması nedenleriyle potansiyel olarak yeterli giderim sağlama imkânına sahip olduğu hususunda değerlendirmelerde bulunulmuştur (Ferat Yüksel, §§ 27-34). Bu gerekçeler doğrultusunda Anayasa Mahkemesi, ilk bakışta ulaşılabilir olan ve ihlal iddialarıyla ilgili başarı şansı sunma ve yeterli giderim sağlama kapasitesi olduğu görülen Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı sonucuna vararak başvuru yollarının tüketilmemiş olması nedeniyle kabul edilemezlik kararı vermiştir (Ferat Yüksel, §§ 35, 36).

23. Mevcut başvuruda, söz konusu karardan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

24. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

C. Gerekçeli Karar Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları

25. Başvurucu, taleplerinin Yargıtayca gerekçesiz şekilde reddedildiğini belirterek gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

2. Değerlendirme

26. Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrasında herkesin adil yargılanma hakkına sahip olduğu belirtilmiş ancak gerekçeli karar hakkından açıkça söz edilmemiştir. Bununla birlikte Anayasa'nın 36. maddesine adil yargılanma ibaresinin eklenmesine ilişkin gerekçede, Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası sözleşmelerce de güvence altına alınan adil yargılama hakkının madde metnine dâhil edildiği vurgulanmıştır. Nitekim Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 6. maddesinin (1) numaralı fıkrasındaki hakkaniyete uygun yargılanma hakkının kapsamına gerekçeli karar hakkının da dâhil olduğu Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin (AİHM) birçok kararında vurgulanmıştır. Dolayısıyla Anayasa’nın 36. maddesinde düzenlenen adil yargılanma hakkının gerekçeli karar hakkı güvencesini de kapsadığının kabul edilmesi gerekir (Abdullah Topçu, B. No: 2014/8868, 19/4/2017, § 75).

27. Anayasa'nın 141. maddesinin üçüncü fıkrasında da “Bütün mahkemelerin her türlü kararları gerekçeli olarak yazılır.” denilerek mahkemelere kararlarını gerekçeli yazma yükümlülüğü yüklenmiştir. Anayasa’nın bütünlüğü ilkesi gereği anılan Anayasa kuralı da gerekçeli karar hakkının değerlendirilmesinde gözönünde bulundurulmalıdır (Abdullah Topçu, § 76).

28. Gerekçeli karar hakkı, yargılamada ileri sürülen tüm iddialara ayrıntılı şekilde yanıt verilmesi gerektiği şeklinde anlaşılamaz. Bu nedenle, gerekçe gösterme zorunluluğunun kapsamı kararın niteliğine göre değişebilir (Mehmet Yavuz, B. No: 2013/2995, 20/2/2014, § 51). Kanun yolu incelemesi yapan mercinin yargılamayı yapan mahkemeyle aynı sonuca

ulaşması ve bunu aynı gerekçeyi kullanarak veya atıfla kararına yansıtması, kararın gerekçelendirilmiş olması bakımından yeterlidir (Yasemin Ekşi, B. No: 2013/5486, 4/12/2013, § 57).

29. Somut olayda kanun yolu incelemesi sonucunda verilen kararda, derece mahkemesinin değerlendirme konusu hüküm ve gerekçesinin uygun bulunduğu dikkate alındığında gerekçeli karar hakkına yönelik bir ihlalin bulunmadığının açık olduğu anlaşılmaktadır.

30. Açıklanan gerekçelerle başvurunun diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

D. Mahkemeye Erişim Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları

31. Başvurucu; Mahkemece eksik hüküm altına alınan 10.000 TL yönünden temyiz yoluna başvurduğunu, maktu harca hükmedilmesi gerekirken dava değeri üzerinden 3.757 TL harçtan sorumluluğuna hükmedilmesi nedeniyle hak arama hürriyetinin kısıtladığını ileri sürmüştür.

2. Değerlendirme

32. Harç; devletin yüklenmiş olduğu görevleri yerine getirebilmek için anayasal sınırlar içinde egemenlik yetkisine dayanarak değerlendirdiği, çeşitli kaynaklardan elde etmiş olduğu vergi ve resim gibi bir çeşit kamu geliridir. Ayrıca harç, bireylerin özel menfaatlerine ilişkin olarak kamu hizmetlerinden yararlanmaları karşılığında bu hizmetlerin maliyetlerine katılmaları amacıyla zor unsuruna dayanılarak alınan mali yükümlülüktür (AYM, E. 2009/27, K. 2010/9, 14/1/2010).

33. Hukuk yargılamalarında uygulanan ve AİHM kararlarında da geçen "Kaybeden öder." ilkesi, tarafların yargılamadaki başarı oranına göre kazanılan veya kaybedilen değer oranında lehine veya aleyhine mahkeme masraflarının hükmedilmesine ilişkin düzenlemeleri ifade eder (Hüseyin Sezen, B. No: 2013/1793, 18/9/2014, § 50).

34. 492 sayılı Kanun'a ek 1 sayılı Tarife'ye göre konusu belli bir değerle ilgili bulunan davalarda esas hakkında karar verilmesi hâlinde hüküm altına alınan anlaşmazlık konusu değer üzerinden nispi harca hükmedilir ve bu şekildeki bir hükmün Yargıtay tarafından onanması durumunda da aynı oranda nispi harca hükmedilir. Somut olaydaki davada başvurucu lehine 55.000 TL tazminata hükmedilmiş ve bu karar Yargıtay tarafından onanmıştır. Dolayısıyla başvurucunun iddiası açıkça dayanaktan yoksundur.

35. Açıklanan gerekçelerle başvurunun açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

3. Mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun

olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 20/10/2020 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

YUSUF BAYDAR

B. No: 2016/6177 | Karar tarihi: 20.10.2020

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2016/6177

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

YUSUF BAYDAR BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2016/6177)

Karar Tarihi: 20/10/2020

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Burhan ÜSTÜN

Hicabi DURSUN

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Selahaddin MENTEŞ

Raportör : Gülsüm Gizem GÜRSOY

Başvurucu : Yusuf BAYDAR

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, başvurucunun mensubu olduğu bir siyasi partinin seçim propagandası yapmasının engellenmesinin seçilme hakkını ihlal ettiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 29/3/2016 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık görüş bildirmemiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

8. 7/6/2015 tarihinde Milletvekili Genel Seçimi yapılmıştır. Anayasa'nın seçimin yapıldığı tarihte yürürlükte olan 116. maddesinin ilgili kısmı şu şekildedir:

"...yeni seçilen Türkiye Büyük Millet Meclisinde Başkanlık Divanı seçiminden sonra kırkbeş gün içinde Bakanlar Kurulunun kurulamaması hallerinde de Cumhurbaşkanı Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanına danışarak seçimlerin yenilenmesine karar verebilir."

9. 7/6/2015 tarihli Milletvekili Genel Seçimi sonrasında Cumhurbaşkanlığı tarafından 24/8/2015 tarihinde -yukarıda belirtilen kırk beş günlük sürede- Bakanlar Kurulu kurulamadığından seçimlerin 1/11/2015 tarihinde yenilenmesine karar verilmiştir.

10. Yüksek Seçim Kurulu Başkanlığının 26/8/2015 tarihli ve 1548 No.lu kararıyla 26. Dönem Milletvekili Genel Seçimi için (genel seçim) propaganda döneminin başlangıç tarihinden bitimine kadar uyulması gereken usul ve esaslar belirlenmiştir. Karara göre açık yerlerde propaganda faaliyetlerine ilişkin olarak 22/10/2015 ile 31/10/2015 tarihleri arasında denetim ve gözetim yetkisinin ilçe seçim kurullarında, diğer zamanlarda ise yetkinin mahallin en büyük mülki amirinde olduğuna karar verilmiştir. Dolayısıyla somut başvuruda olayların geçtiği tarihte denetim ve gözetim yetkisi mahallin en büyük mülki amiri olan Üsküdar Kaymakamlığındadır (Kaymakamlık).

11. Başvurucu, Saadet Partisi Üsküdar İlçe Seçim Kurulu üyesidir. 7/6/2015 tarihinde yapılan Milletvekili Genel Seçimi sonucunda Türkiye genelinde %2,07 oranında oy alan Saadet Partisi seçimlerin yenilenmesi kararı üzerine seçim çalışmalarına başlamıştır. Parti çalışanları, seçim çalışmaları kapsamında Üsküdar ilçe teşkilatı binası yakınında bulunan kaldırıma on beş metrekarelik bir seçim çadırı kurmuştur. Söz konusu çadır izin verilen yerler dışında kurulduğu gerekçesiyle aynı günün gecesi saat 01.30 civarında zabıta memurları tarafından toplanarak kaldırılmıştır.

12. Bunun üzerine başvurucu 16/10/2015 tarihinde ilgili zabıta memurları hakkında görevi kötüye kullanma suçundan cezalandırılmaları talebiyle suç duyurusunda bulunmuştur.

13. İstanbul Anadolu Cumhuriyet Başsavcılığınca (Savcılık) 3/11/2015 tarihinde ilgili memurlar hakkında Kaymakamlıktan 2/12/1999 tarihli ve 4483 sayılı Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanun'un 2. ve 3. maddeleri gereğince soruşturma izni talep edilmiştir.

14. Kaymakamlık tarafından şikâyet edilenler hakkında ön inceleme yapılmış ve kendilerinin bu kapsamda ifadeleri alınmıştır. Şikâyet edilenler ifadelerinde özetle;

"Üsküdar Kaymakamlığı Seçim Güvenliği toplantısında alınan kararlar gereği hareket ettiklerini, Saadet Partisinin binası ile alakalı olmayan yerde çadır kurup yaya trafiğini engelleyecek şekilde faaliyet gösterdiğini ve vatandaşlardan bu nedenle yoğun bir şekilde şikayet geldiğini, bu nedenle çadıra herhangi bir zarar vermeden kaldırıp parti görevlilerine teslim ettiklerini belirtmişlerdir".

[Üsküdar Kaymakamlığı Seçim Güvenliği toplantısında siyasi partilerin ilçe başkanlık binaları, seçim irtibat büroları dışında ilçe seçim kurulunun izin vereceği yerler dışında propaganda malzemesi asılamayacağı, belirtilen yerler dışında siyasi propaganda içerikli afiş, bayrak ve posterlerin herhangi bir talimat ve emir beklemeksizin görevlilerce

toplanacağı, siyasi partilerin propaganda amacı ile yaya ve taşıt trafiğini engellemeyecek şekilde stant açabilecekleri, güvenlik açısından stant kurulacak yerlerin İlçe Emniyet Müdürlüğüne bildirimde bulunarak çevreyi rahatsız edici gürültükirliliği yapmamaya özen gösterileceğikonusunda mutabakata varılmıştır].

15. Kaymakamlık 25/12/2015 tarihinde şikâyet edilenler hakkında soruşturma izni verilmemesine karar vermiştir. Kararın ilgili kısmı şöyledir:

"...Zabıta personelinin siyasi parti ayırmaksızın vatandaşlardan gelen şikayetler doğrultusunda değerlendirme yaptıkları, Saadet Partisinin parti binası ile alakası olmayan ... yerde 15 metre kare civarında bir çadır kurup, yaya trafiğini de engelleyecek şekilde faaliyet göstermesinin vatandaşlar tarafından yoğun şikayet edildiği, kurulan çadıra herhangi bir zarar verilmeden kaldırılıp parti görevlilerine teslim edildiği, aynı süreçte ... diğer partilerin çadırlarının da kaldırılarak ilgilerine teslim edildiği, haklarında ön inceleme yapılan görevlilerin Belediye Zabıta yönetmeliği ve Üsküdar Kaymakamlığı Seçim Güvenliği toplantısında alınan kararlar doğrultusunda işlem yaptıkları, adı geçen görevlilerin üzerilerine düşen görevleri yerine getirdikleri, görevi ihmal veya grevi kötüye kullandıklarına dair herhangi bir bulguya rastlanılamadığı anlaşıldığından..."

16. İtiraz üzerine karar, İstanbul Bölge İdare Mahkemesi (kapatılan) Birinci Kurulunun 10/2/2016 tarihli kararıyla onanarak kesinleşmiştir. İlgili karar başvurucuya 3/3/2016 tarihinde tebliğ edilmiştir.

17. Başvurucu 29/3/2016 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

18. Savcılık soruşturma izni verilmemesine dair kararın kesinleşmesi nedeniyle ilgililer hakkında 19/4/2016 tarihinde kovuşturma yapılmasına yer olmadığına karar vermiştir.

19. Savcılık kararına itiraz üzerine İstanbul Anadolu 8. Sulh Ceza Hâkimliği itirazın reddine 23/6/2016 tarihinde kesin olarak karar vermiştir.

IV. İLGİLİ HUKUK

20. 26/4/1961 tarihli ve 298 sayılı Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanun'un 61. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Seçimin başlangıç tarihinden oy verme gününü takip eden güne kadar siyasi partiler, bağımsız adaylar, herhangi bir kurum veya kuruluş ya da vatandaşlar tarafından, bu Kanunda belirtilen yerler dışında, siyasi ilan ve reklam içeren afiş, poster, pankart veya parti bayrağı gibi malzemelerin asılması, yapıştırılması veya teşhiri yasaktır. Aksi halde, bu ilan ve reklamlar kaldırılır ve masrafları ilgilisinden tahsil edilir. Bu maddede belirtilen yasaklarla ilgili işlem yapma yetkisi, seçimin başlangıç tarihinden oy verme gününden önceki otuzuncu güne kadar mülki makamlara, son otuz gün içinde ilçe seçim kurullarına aittir. Belediyeler, bu maddede belirtilen yetkili mercilerin talebi üzerine, maddeye aykırı hususları gidermek için gerekli araç, gereç ve personeli sağlamakla yükümlüdür."

V. İNCELEME VE GEREKÇE

21. Mahkemenin 20/10/2020 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

22. Başvurucu; Saadet Partisi temsilcisi olduğunu, Partinin ilçe teşkilat binası önünde seçim

çalışmaları yapmak üzerine yasalara uygun bir şekilde kurdukları çadırın yaya trafiğini engellediği gerekçesiyle zabıta görevlilerince kaldırıldığını ancak aynı yere daha sonra büfe konulduğunu, kendilerine keyfî bir biçimde müdahalede bulunulduğunu ileri sürmüştür. Başvurucu; ilgili zabıta memurları hakkında suç duyurusunda bulunmasına karşın memurlar hakkında soruşturma izni verilmediğini, bu nedenle kovuşturma yapılamadığını, haksız yere seçim çalışmalarının engellendiğini belirterek seçilme hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüş ve ihlalin tespiti talebinde bulunmuştur.

B. Değerlendirme

1. Genel İlkeler

23. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 47. maddesinin (3) numaralı, 48. maddesinin (1) ve (2) numaralı fıkraları ile Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün (İçtüzük) 59. maddesinin (2), (3) ve (4) numaralı fıkraları uyarınca Anayasa Mahkemesine başvuru konusu olaylarla ilgili delilleri sunmak suretiyle olaylar hakkındaki iddialarını ve dayanılan Anayasa hükmünün kendilerine göre ihlal edildiğine dair açıklamalarda bulunarak hukuki iddialarını kanıtlamak başvurucuya düşer. Zikredilen kurallara göre başvurucunun kamu gücünün işlem, eylem ya da ihmali nedeniyle ihlal edildiğini ileri sürdüğü hak ve özgürlük ile dayanılan Anayasa hükümlerini, ihlal gerekçelerini, dayanılan deliller ile ihlale neden olduğu ileri sürülen işlem veya kararların aslı ya da örneğini başvuru dilekçesine eklemesi şarttır. Başvuru dilekçesinde kamu gücünün ihlale neden olduğu iddia edilen işlem, eylem ya da ihmaline dair olayların tarih sırasına göre özeti yapılmalı; bireysel başvuru kapsamındaki haklardan hangisinin hangi nedenle ihlal edildiği ve buna ilişkin gerekçeler ve deliller açıklanmalıdır (Veli Özdemir, B. No: 2013/276, 9/1/2014, §§ 19, 20; Ünal Yiğit, B. No: 2013/1075, 30/6/2014, §§ 18, 19; Sabah Yıldızı Radyo ve Televizyon Yayın İletişim Reklam Sanayi ve Ticaret Anonim Şirketi, [GK], B. No: 2014/12727, 25/5/2017, § 19).

24. Yukarıda belirtilen koşullar yerine getirilmediği takdirde Anayasa Mahkemesi, başvuruyu açıkça dayanaktan yoksun olduğu gerekçesiyle kabul edilemez bulabilir. İddiaların dayanaktan yoksun olmadığı konusunda Anayasa Mahkemesinin ikna edilmesi, başvurucu tarafından ortaya konulan somut bilgi ve belgelerin niteliğine bağlıdır. Başvurucunun başlangıçta, başvuru hakkında kabul edilemezlik kararı verilmesini önlemek için başvuru formu ve eklerinde iddialarını destekleyici belgeleri sunması ve gerekli açıklamaları yapması zorunludur (Veli Özdemir, § 23; Ünal Yiğit, § 22).

25. Anayasa Mahkemesine yapılan bireysel başvurularda, başvurucuların başvurularını titizlikle hazırlama ve takip etme yükümlülükleri vardır. Anayasa Mahkemesi, başvurucunun soyut şekilde Anayasa hükümlerine atıfta bulunmasının iddiaların ispatlandığı anlamına gelmeyeceğini birçok kez vurgulamıştır. Başvurucu; başvuru formunu özenle doldurmak, ihlal iddiasının dayanağı olan tüm olayları göstermek, başvuruyu aydınlatacak ve hükmün esasını etkileyecek argümanları destekleyici tüm belgeleri başvuru dilekçesine eklemek ve bir bilgi veya belge elde edilememişse bunun da nedenlerini açıklamak zorundadır (şeref ve itibarın korunması hakkının ihlal edildiği iddiasının kanıtlanamadığına ilişkin bir karar için bkz. Ünal Yiğit, §§ 25, 26; ifade özgürlüğünün ihlal edildiği iddiasının kanıtlanamadığına ilişkin bir karar için bkz. Sabah Yıldızı Radyo ve Televizyon Yayın İletişim Reklam Sanayi ve Ticaret Anonim Şirketi, §§ 22-26).

2. İlkelerin Olaya Uygulanması

26. Eldeki başvuruda 1 Kasım 2015 tarihli Milletvekili Genel Seçimi öncesinde parti temsilcileri Saadet Partisi ilçe seçim binası yakınında bir seçim çadırı kurmuştur. Seçim broşürlerinin dağıtıldığı bu çadır, zabıta ekipleri tarafından "yaya trafiğini engelleyecek şekilde faaliyet göstermesinin vatandaşlar tarafından yoğun şikâyet edildiği" gerekçesiyle kaldırılmıştır. Başvurucunun şikâyeti üzerine Savcılık tarafından zabıta memurları hakkında soruşturma izni istenmiştir. Ön inceleme yapan Kaymakamlık, memurların "görevi ihmal veya görevi kötüye kullandıklarına dair herhangi bir bulguya rastlanılamadığı" gerekçesiyle soruşturma izni verilmemesine karar vermiştir ve bu karar kesinleşmiştir.

27. Başvurucu soruşturma izni verilmemesine dair karar nedeniyle seçilme hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüş ise de ihlal iddiasını kanıtlama konusunda üzerine düşen yükümlülükleri yerine getirebilmiş değildir. Başvurucu, seçim çadırının zabıta görevlileri tarafından yıkıldığını ve sırf muhalif görüşleri olan bir parti olması nedeniyle böyle bir muameleye maruz kaldıklarını ancak idari ve yargısal mercilerce etkili bir soruşturma yapılmadığını, bu nedenle seçilme hakkının ihlal edildiğini soyut bir şekilde ileri sürmekle yetinmiştir. Bireysel başvuru formuna bakıldığında başvurucu, çadırın kurulduğu yerin yaya trafiğini engellediği hususuna bir itirazda bulunmamakla birlikte aynı yerde büfe kurulmasına izin verilmesinin hakkaniyete aykırı olduğunu öne sürmüştür. Bununla birlikte başvurucu, işlemin sırf mensubu bulunduğu siyasi partinin seçim faaliyetlerini engellemek amacıyla yapıldığını ileri sürmüştür. Ancak başvurucu; çadırın bir başka yerde kurulup kurulamayacağını, kaldırma işlemi nedeniyle hangi şekilde seçim propagandasını yerine getiremediğini ve işlemin seçilme hakkını somut bir şekilde nasıl etkilediğini, seçim propagandasını başka bir şekilde yerine getirip getiremeyeceğini ve bu faaliyetin kamusal önemi ile kamuya bir katkı sağlayıp sağlamadığını izah etmemiştir.

28. Sonuç olarak başvurucu, ihlal iddiasına ilişkin delillerini sunma ve bireysel başvuru kapsamındaki haklardan hangisinin hangi nedenle ihlal edildiğine ilişkin açıklamalarda bulunma yönündeki yükümlülüğünü yerine getirmemiş, bu bağlamda ileri sürdüğü ihlal iddialarını temellendirememiştir (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. Sabah Yıldızı Radyo ve Televizyon Yayın İletişim Reklam Sanayi ve Ticaret Anonim Şirketi, § 25).

29. Önemle belirtilmelidir ki bireysel başvuru incelemesinde Anayasa Mahkemesinin görevi başvurucunun başvuru formunda ileri sürdüğü gerekçelerle sınırlı bir incelemeyi kapsamaktadır. Başvurucunun bireysel başvuru formunda mağduriyetini gösteren açıklamaları yapmaması ve/veya mağduriyetine dayanak olarak ileri sürdüğü hususları delillendirmemesi durumunda Anayasa Mahkemesi başvurucu yerine geçerek delil toplama ve ihlal iddialarını gerekçelendirme görev ve yükümlülüğüne sahip değildir (Mustafa Akaydın, B. No: 2015/14800, 8/1/2020, § 27).

30. Açıklanan gerekçelerle başvurunun diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Seçilme hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 20/10/2020 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

AKIN TEKKURT

B. No: 2016/8451 | Karar tarihi: 20.10.2020

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2016/8451

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

AKIN TEKKURT BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2016/8451)

Karar Tarihi: 20/10/2020

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Burhan ÜSTÜN

Hicabi DURSUN

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Selahaddin MENTEŞ

Raportör : Selçuk KILIÇ

Başvurucu : Akın TEKKURT

Vekili : Av. Güray GÜNEŞ

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, adi malul kabul edilmeme işleminin iptali istemiyle açılan davada uyuşmazlığın esasına ilişkin iddialar karşılanmadan karar verilmesi nedeniyle gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 4/5/2016 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüş bildirilmesine gerek görülmediğini belirtmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

8. Başvurucu, Türk Silahlı Kuvvetleri (TSK) emrinde uzman çavuş olarak görev yapmakta iken hakkında Çorlu Asker Hastanesi Baştabipliğinin 7/4/2014 tarihli sağlık kurulu raporu ile miyopi, renal agenezi unital sol -doğumsal sol böbrek yokluğu- tanısına istinaden "42/D/5; TSK'da görev yapamaz." kararı verilmiştir.

9. Söz konusu rapor 23/5/2014 tarihinde onaylanıp kesinleşmiş ve ardından 13/6/2014 tarihinde sağlık sorunu nedeniyle başvurucunun sözleşmesi feshedilerek TSK'dan ilişiği kesilmiştir.

10. Sosyal Güvenlik Kurumu Başkanlığının (SGK) 23/7/2014 tarihli yazısıyla "dosyanın incelenmesi sonucu TSK'da görev yapamaz kararına esas teşkil eden hastalığın doğumsal nitelikte olması ve sandığa tabi göreve girmeden önce de mevcut olduğu tıbben bilindiğinden, 8/6/1949 tarihli ve 5434 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanunu'nun 44. maddesinin 3. fıkrası uyarınca bu hastalık nedeni ile bu kanunun malullüğe ilişkin hükümlerinin uygulanmayacağına" karar verildiği başvurucuya bildirilmiştir.

11. Başvurucu, adi malul olarak kabul edilmemesine ilişkin işlemin iptali istemiyle 15/8/2014 tarihinde Askeri Yüksek İdare Mahkemesinde (AYİM) dava açmıştır.

12. AYİM Üçüncü Dairesi (Daire) tarafından, başvurucunun rahatsızlığının genetik olup olmadığı, bu rahatsızlığın oluşumunda genetik sebepler dışında başka etkenlerin de bulunup bulunmadığı, başvurucunun uzman erbaş olarak göreve başladığı 2001 yılında da bu rahatsızlığının mevcut olup olmadığı, bu hususun tespit edilip edilemeyeceği ve rahatsızlığının aynı seviyede kalıp kalmadığı hususlarında Gülhane Askerî Tıp Akademisi Komutanlığından (GATA) görüş istenilmiştir. GATA 31/7/2015 tarihli tıbbi görüşünde; uzman erbaş adaylarına batın ultrasonografisinin yapılmasının mecburi olmadığını, doğumsal böbrek yokluğunun ancak USG gibi görüntüleme yöntemleriyle saptanabileceğini ve anılan şahsın mevzuata uygun sağlık kurulu muayenesi sonucunda uzman erbaş olabildiğini belirtmiştir. Tek ya da çift taraflı olabilen renal agenezinin doğumsal böbrek yokluğunu ifade ettiğini, nadir görülen ve tek taraflı olması nedeniyle diğer böbreğin tüm fonksiyonları yüklenebilmesi sonucu sessiz bir seyir gösteren ve belirti vermeyen bir durum olmasının tanıyı zorlaştırdığını, genellikle eksik böbreğin varlığını işaret eden özgün bir belirtinin ve bulgunun olmadığını, bu nedenle bir kısım hastaların tanısının rastlantısal yapılan USG yöntemleriyle konulduğunu vurgulamıştır. Söz konusu durumun genetik yönünün olabileceği ancak kesin genetiktir denilemeyeceği, anne karnındaki yaşam periyodundaki böbreğin oluşmasını tetikleyen sinyalizasyon aktivitelerinin herhangi birindeki hatalarla oluştuğu, anılan şahsın sahip olduğu rahatsızlığın tespit edilebileceği ancak tespit etmeyen sağlık kurulu muayenesinin tümüyle mevzuata uygun olduğu, 2000 yılı sağlık kurulu işlemindeki rahatsızlığının durumu ile 2014 yılı sağlık kurulu işlemindeki rahatsızlık düzeyinin genel olarak aynı olduğu, davacının göreve başladığı tarihte yürürlükte olan 24/11/1986 tarihli ve 19291 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan TSK Sağlık Yeteneği Yönetmeliği'nde renal agenezi bulgusunun 53/D/5 kodu ile TSK'da görev yapamaz şeklinde bildirildiği ifade edilmiştir.

13. Daire 2/10/2015 tarihli kararıyla oyçokluğuyla davanın reddine hükmetmiştir. Kararın

gerekçesinde özetle 8/6/1949 tarihli ve 5434 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanunu'nun 44. maddesinin üçüncü fıkrasında 21/4/2005 tarihli ve 5335 sayılı Kanun ile yapılan değişiklikle Sandığa tabi göreve atandıkları tarihten önce malul sayılmayı gerektiren hastalık veya sakatlığı olduğu belirlenen iştirakçilere malullük hükümlerinin uygulanma imkânının kaldırıldığı tespitine yer verilmiştir. Başvurucudaki regal agenezi rahatsızlığının uzman erbaş olarak göreve başladığı sırada da mevcut olduğu, bu rahatsızlığın doğumsal böbrek yokluğunu ifade ettiği, bu nedenle 5434 sayılı Kanun'un 44. maddesinin üçüncü fıkrası gereğince başvurucu hakkında malullük hükümlerinin uygulanamayacağından tesis edilen işlemde herhangi bir hukuka aykırılık bulunmadığı belirtilmiştir.

14. Karşıoyda ise SGK'ya tabi bir göreve atanmadan önce malul olmayı gerektiren rahatsızlıkları tıbben tespit edilememiş ya da ilgilisi tarafından bilinebilir olduğu ortaya konulamayan durumlarda hukukun güvencesi altında bulunan iştirakçilerin adi malullük hükümlerinden yararlanmalarının gerektiği belirtilmiştir. Başvurucunun adi maluliyet hükümlerinden yararlanabilmesinin tıp biliminin tanı koyabilme yeterliliğine bağlanamayacağı, idarenin ilgili birimlerinin ya da görevlilerinin yıllar önceki ihmallerinden ya da sağlık muayenelerinde gerekli muayene önceliklerini belirlememek suretiyle hizmetin yeterince işlememesi nedeniyle malul olmayı gerektiren rahatsızlıkların tespit edilememiş olması durumunun davacının önceden bilmesi mümkün olmayan ancak şu an saptanan ve onu görev yapamayacak hâle koyan arızası yönünden bir maluliyet engeli kabul edilerek sosyal güvence kapsamından çıkarılmasının hakkaniyet ve nesafet ilkelerine aykırılık oluşturduğu ve bu nedenle dava konusu işlemin iptaline karar verilmesi gerektiği ifade edilmiştir.

15. Başvurucunun karar düzeltme istemi Dairenin 17/3/2016 tarihli kararıyla yine oyçokluğuyla reddedilmiştir.

16. Nihai karar 5/4/2016 tarihinde tebliğ edilmiş, başvurucu 4/5/2016 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. Ulusal Hukuk

1. İlgili Mevzuat

17. 5434 sayılı Kanun'un mülga 44. maddesi şu şekildedir:

''Her ne sebep ve suretle olursa olsun vücutlarında hasıl olan arızalar veya düçar oldukları tedavisi imkansız hastalıklar yüzünden vazifelerini yapamıyacak duruma giren iştirakçilere (malul) denir ve haklarında bu kanunun malullüğe ait hükümleri uygulanır.

Şu kadar ki, bunlar yazı ile istedikleri takdirde haklarında bu Kanun hükümleri uygulanmaksızın malullüklerinin mani olmadığı başka vazife veya sınıflara nakil suretiyle tayinleri yapılmak üzere istifa etmiş sayılırlar. Bunların, istifa etmiş sayıldıktan sonra dahi, bu Kanun hükümlerinin uygulanmasını istemek hakları mahfuzdur. Ancak, kurumlarında başka vazife ve sınıflara nakli mümkün olanlardan özel kanunlarına göre yükümlülük süresine tabi olanlar, bu yükümlülüklerini tamamlamadıkça veya maluliyetlerinin yeni vazifelerine de mani olduğuna dair 50 nci madde uyarınca yeniden rapor almadıkça bu haklarını kullanamazlar.

İştirakçilerden; talim, manevra, seferberlik veya harp dolayısıyla vazifeleri ile ilgileri kesilmeksizin silah altına alındıkları dönemde malûl olup, bu malûllükleri asıl vazifelerini

yapmaya mani olmayanlar ile Sandığa tâbi göreve atandıkları tarihten önce malûl sayılmayı gerektiren hastalık veya sakatlığı olduğu belirlenenler hakkında, bu hastalık veya sakatlıkları sebebiyle bu Kanunun malûllüğe ilişkin hükümleri uygulanmaz."

2. AYİM Kararları

18. AYİM Üçüncü Daire Başkanlığının 13/2/2015 tarihli ve E.2014/578, K.2015/197 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"Davacı vekili, 11.04.2014 tarihinde AYİM kayıtlarına geçen dava dilekçesinde özetle; davacının 2004 yılında uzman erbaş olarak göreve başladığını, uçucu sağlık kurulu raporu almak için hastaneye sevk edildiğini, Eskişehir Asker Hastanesinin 26.09.2013 tarihli raporu ile 'Sağ Hipoplazik Hipofonksiyone Böbrek' teşhisi ile davacı hakkında '53/B/1 TSK'da görev yapamaz' kararı verildiğini, 21.11.2013 tarihinde TSK'dan ilişiğinin kesildiğini; davacının ilişiğinin kesilmesini müteakip adi malulüyet talep ettiğini, davalı idare SGK'nın 13.03.2014 tarihli yazısıyla ' ....TSK'da görev yapamaz kararına esas böbrek hastalığının (sağ böbreğin tam gelişmemiş olması) doğumsal nitelikli olması ve sandığa tabi göreve girmeden önce mevcut olduğu tıbben bilindiğinden, malullüğe ilişkin hükümlerin uygulanamayacağı' denilmek suretiyle maluliyet talebinin reddedildiğini, davacının yasal şartları taşıdığı halde kendisine maluliyet aylığı bağlanmaması işleminin hukuka aykırı olduğunu, 5434 sayılı kanunun44'üncü maddesinde yer alan 'Sandığa tabi göreve atandıkları tarihten önce malûl sayılmayı gerektiren hastalık ve sakatlığı olduğu belirlenen iştirakçilere malûllük hükümlerinin uygulanmayacağı' kuralının Anayasanın 2'nci maddesindeki hukuk devleti ilkesine, 5'inci maddesindeki devletin temel amaç ve görevlerine, 60'ncı maddesindeki sosyal güvenlik hakkı ilkelerine aykırı olduğunu belirterek davalı idarenin işleminin iptaline, özlük haklarının hak ediş tarihinden itibaren yasal faizi ile ödenmesine, 5434 sayılı kanunun 44/3 maddesinin iptali için Anayasa Mahkemesine başvurulmasına, yargılamanın duruşmalı yapılmasına karar verilmesini talep etmiştir.

Dava dosyasında yer alan bilgi ve belgelerin incelenmesinden; davacının 03.03.2004 tarihinde uzman erbaş olarak göreve başladığı, Eskişehir Hava Sağlık Merkezinin 26.09.2013 tarih ve ... sayılı sağ hipoplozik hipofonksiyone böbrek teşhisli raporu ile görevli olarak uçamaz, TSK'da görev yapamaz kararı verildiği, davacının sağlık nedeni ile 21.11.2013 tarihinde ilişiğinin kesildiği, Sosyal Güvenlik Kurumu Başkanlığı Kamu Görevlileri Emeklilik Daire Başkanlığının kararı ile rahatsızlığın doğumsal nitelikli olması ve sandığa tabi göreve girmeden mevcut olduğu tıbben bilindiğinden 5434 sayılı kanunun 44/3 maddesi uyarınca bu hastalık nedeniyle 5434 sayılı kanunun malûllüğe ilişkin hükümlerinin davacı hakkında uygulanmasına imkan bulunmadığına karar verildiği, bu işlemin iptali için dava açıldığı, AYİM Başsavcılık düşüncesinin taraflara tebliğ edildiği anlaşılmıştır.

...

Davacıda mevcut rahatsızlığın genetik olup olmadığı, bu rahatsızlığın oluşumunda tek etkenin genetik sebepler olup olmadığı, başka etkenlerin bulunup bulunmadığı, davacının göreve başladığı 2004 yılında da rahatsızlığın davacıda aynı seviyede mevcut olduğunun tespit edilip edilemeyeceği GATA Komutanlığından sorulmuş, dosya içerisinde yer alan Nefroloji, Üroloji ve Tıbbi Genetik Anabilim dalında görevli üç öğretim görevlisi tarafından düzenlenen 27.01.2015 tarihli tıbbi görüşte; hipoplazik böbrek rahatsızlığının doğumsal bir bozukluk olup tek etkenin genetik nedenler olmadığı ve multifaktöriyel bir durum olduğu, davacının göreve başladığı 2004 yılında da belirtilen rahatsızlığın mevcut olduğu ancak 2004-2009 yılında yapılan uzman erbaş alımı ve sözleşme yenileme muayenelerinde batın

ultrasonografi tetkiki TSK Sağlık Yeteneği Yönetmeliğine göre yapılması gereken tetkikler arasında olmadığından rahatsızlığın tespitinin mümkün olmadığı belirtilmiştir.

Davacı uzman erbaş olur raporu alarak göreve başlamış 2013 yılına kadar davacıda bu hastalık özelliği nedeniyle tespit edilememiş, 2013 yılında tespit edilmiş, 2004 yılından 2013 yılına kadar sözleşme yenilenmeleri için düzenlenen sağlık kurulu raporlarında sağlam olduğu belirtilmiştir. GATA Komutanlığı tarafından düzenlenen tıbbi görüşte; bu rahatsızlığın tek etkenin genetik sebepler olmadığı, multifaktöriyel bir durum olduğu, TSK Sağlık Yeteneği Yönetmeliğinin ilgili tarihteki düzenlemesine göre uzman erbaşlar için ultrasonografi ve diğer tetkiklerin göreve giriş tarihinde yapılması gereken tetkikler arasında bulunmaması ve bu tetkiklerin o tarihte yapılmamış olması nedeniyle davacıda ki rahatsızlığın göreve giriş tarihinde mevcut olduğunun tespitinin mümkün olmadığı belirtilmiştir. Davacıda mevcut rahatsızlığın tek etkenin genetik olmaması, multifaktöriyel bir durum olması, göreve alınış tarihinde tespite yarayacak delillerin olmaması nedeniyle davacıdaki rahatsızlığın işe alınış tarihinde mevcut olduğunun tıbben tespit edilemeyeceği bildirilmiştir.

Malûllüğe ilişkin hükümlerin uygulanmaması için bu hastalığın sandığa tabi göreve başladığı tarihten önce mevcut olduğunun ve Türk Silahlı Kuvvetleri Sağlık Yeteneği Yönetmeliği hükümlerine göre sınıfı görevini yapmaya engel olacak derecede malûl olduğunun diğer bir deyişle sakat olduğunun belirlenmesi gerekir. Sandığa tabi göreve başladığı tarihte davacıda bu rahatsızlığın mevcut olduğu kesin olarak ortaya konulamamıştır. Kanunun aradığı şart davacı için oluşmadığından malûllüğe ilişkin hükümlerin davacı hakkında uygulanmamasının hukuka aykırı olduğu sonucuna varılmıştır.

...

Yukarıda açıklanan nedenlerle;

1. Adi malûl kabul edilmeme İŞLEMİNİN İPTALİNE,

Davacının özlük haklarına hak ediş tarihinden ödeme tarihine kadar YASAL FAİZ UYGULANMASINA..."

19. AYİM Üçüncü Daire Başkanlığının 30/4/2014 tarihli ve E.2014/52, K.2014/600 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"Davacı vekili, 13.06.2013 tarihinde Askeri Yüksek İdare Mahkemesi kayıtlarına giren dava dilekçesinde özetle; davacının 1996 yılında uzman erbaş olarak göreve başladığını, rahatsızlanması üzerine hastaneye sevk edildiğini, Etimesgut Asker Hastanesinin 25.01.2013 tarihli raporu ile “Testiküler fonksiyon bozukluğu” teşhisi ile “41/B/1 TSK’da Görev Yapamaz” kararının verildiğini, Sosyal Güvenlik Kurumunun 12.06.2013 tarihli yazısıyla “TSK’da görev yapamaz kararına esas testiküler fonksiyon bozukluğu rahatsızlığının sandığa tabi göreve girmeden önce mevcut olduğu tıbben bilindiğinden, malullüğe ilişkin hükümlerin uygulanamayacağı” denilmek suretiyle maluliyet talebinin reddedildiğini, müvekkilinin yasal şartları taşıdığı halde maluliyet aylığı bağlanmaması işleminin hukuka aykırı olduğunu belirterek işlemin iptaline ve özlük haklarının hak ediş tarihinden itibaren yasal faiziyle birlikte ödenmesine karar verilmesini talep ve dava etmiştir.

...

Askeri Yüksek İdare Mahkemesi Üçüncü Dairesinin 27 Şubat 2014 tarih ve E.2014/52 sayılı

kararı ile GATA Sağlık Kurulu Başkanlığından Davacının rahatsızlığının genetik olup-olmadığı, bu hastalığın oluşumunda tek etkenin genetik sebepler olup-olmadığı, başka etkenlerin de bulunup-bulunmadığı, söz konusu hastalığın genetik olmakla birlikte sonradan ortaya çıkıp-çıkamayacağı, her zaman aynı bulguların tespit edilip edilemeyeceği, davacının uzman erbaş olarak göreve başladığı 1996 yılında bu rahatsızlığın mevcut olup-olmadığı, tespit edilip-edilmeyeceği, davacıda mevcut rahatsızlığın davacının göreve başladığı tarihte yürürlükte olan TSK Sağlık Yeteneği Yönetmeliği hükümlerine göre sınıfı görevini yapamayacak seviyede olup olmadığının bildirilmesi istenilmiş, ara kararı cevabı GATA Tıp Akademisi Komutanlığı Tıp Fakültesi Dekanlığı ve Eğitim Hastanesi Baştabipliğinin ... sayılı yazısı ile gönderilen ... numaralı ek raporunda; 'Davacının ilgi yazı ekinde gönderilen belgeleri incelenmiştir. Klinefelter Sendromu genetik bir hastalık olup anneden gelen ve normalde 1 (bir) tane olması gereken X kromozomunun iki tane olması (XX) sonrasında ortaya çıkan bir hastalıktır. Normalde erkeklerde 46 XY kromozom sayısı Klinefelter Sendromunda 47 XXY şeklinde ortaya çıkar. Yani normalden 1 kromozom daha fazla bulunur. Klinefelter Sendromu genetik bir hastalıktır ve doğumsa Klinefelter Sendromlu bir kişide doğduğundan itibaren bu hastalık mevcut olup, hastalık sonra kazanılmaz. Mozaizm denen durumda vücutta bazı hücrelerde 46 kromozom, bazı hücrelerde 47 kromozom bulunabilir. Mozaizm şeklinde kromozom yapısı olan kişilerdeki klinik bulgular hafif olduğu için hastalığın tespiti zorlaşabilir. Bazı hastalarda da mozaizm olmasa bile sınırda testosteron eksikliği olup daha hafif klinik bulgular ortaya çıkar ve bu tip kişilerin tek şikayeti infertilite (çocuk sahibi olamama) olabilir. Hastanın klinik bulguları eğer hafif ise 1996 yılında hastalığın tanısını koymak mümkün olmayabilir. Eğer hastalık 1996 yılında tespit edilmiş olsa TSK Sağlık Yeteneği Yönetmeliğine göre 'B/41 F1 TSK'da görev yapamaz' kararı verilmesi gerekirdi.' yönünde tıbbi kanaat bildirilmiştir.

...

Sosyal Güvenlik Kurumuna tabi bir göreve atanmadan önce malul olmayı gerektiren rahatsızlıkları tıbben tespit edilememiş ya da ilgilisi tarafından bilinebilir olduğu ortaya konulamayan durumlarda hukukun güvencesi altında bulunan iştirakçilerin adi malullük hükümlerinden yararlanmaları gerekir. Davacının adi maluliyet hükümlerinden yararlanabilmesi tıp biliminin tanı koyabilme yeterliliğine bağlanamayacağı gibi idarenin ilgili birimlerinin ya da görevlilerinin yıllar önceki ihmallerinden ya da hizmetin yeterince işlememesi nedeniyle malul olmayı gerektiren rahatsızlıkların tespit edilememiş olması, davacının şu an saptanan ve onu görev yapamayacak hale koyan arızası yönünden bir maluliyet engeli kabul edilerek sosyal güvence kapsamından çıkarılması hakkaniyet ve nesafet ilkelerine aykırılık oluşturur.

Dava konusu uyuşmazlıkta davacının statüye girişinde yapılan sağlık kontrolünde söz konusu rahatsızlığı tespit edilmemiştir. GATA ek raporuna göre statüye girdiği tarihte klinik bulguların hafif olması durumunda hastalığın tanısını koymanın mümkün olmayabileceği belirtilmiştir. Dava dosyası içeriğinde statü öncesinde söz konusu rahatsızlığın tespitine ilişkin bir rapor bulunmamaktadır. Yukarıda yapılan tespit ve değerlendirmeler karşısında 5434 sayılı Kanunun malullüğe ilişkin hükümlerin davacı hakkında uygulanması gerekirken aksi yönde tesis edilen işlemin sebep ve konu unsurları yönünden hukuka aykırı olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

...

Yukarıda açıklanan nedenlerle;

1. Davacıya adi malûliyet aylığı bağlanmaması işleminin İPTALİNE,

2. Adi malûliyet aylıklarının hak ediş tarihinden itibaren yasal faizi ile birlikte ÖDENMESİNE..."

20. AYİM Üçüncü Daire Başkanlığının 15/5/2014 tarihli ve E.2014/136, K.2014/652 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"Davacı vekili; 03.05.2013 tarihinde AYİM'de kayda geçen dava dilekçesinde özetle; müvekkili hakkında düzenlenen Sağlık Kurulu Raporu ile "Koroner Arter Hastalığı" tanısıyla "TSK'da görev yapamaz kararı aldığını, müvekkilinin 2001 yılında uzman çavuş olarak göreve başladığını, müvekkili hakkında adi maluliyet işlemlerinin başlatıldığını ancak SGK'nın 15.04.2013 tarihli yazısıyla müvekkilinin TSK'da görev yapamaz kararına esas kalp rahatsızlığının doğumsal kökenli olduğu ve sandığa tabi hizmete girmeden öncede mevcut olduğu tıbben bilindiğinden malullüğe ilişkin hükümlerin uygulanamayacağı kararının verildiğini, bu kararın hukuka aykırı olduğunu belirterek adi malul sayılmama işleminin iptaline ve özlük haklarının hak ediş tarihinden itibaren yasal faiziyle birlikte ödenmesine karar verilmesini talep ve dava etmiştir.

...

Davacıda mevcut kalp rahatsızlığının genetik olup-olmadığı, bu hastalığın oluşumunda tek etkenin genetik sebepler olup-olmadığı, başka etkenlerin de bulunup-bulunmadığı, söz konusu hastalığın genetik olmakla birlikte sonradan ortaya çıkıp-çıkamayacağı, her zaman aynı bulguların tespit edilip edilemeyeceği, davacının uzman erbaş adayı iken uzman erbaş olur kararını aldığı 2001 yılında, davacıda bu rahatsızlığın mevcut olup-olmadığının tespit edilip-edilmeyeceği, davacıda mevcut rahatsızlığın davacının göreve başladığı tarihte yürürlükte olan TSK Sağlık Yeteneği Yönetmeliği hükümlerine göre sınıfı görevini yapamayacak seviyede olup olmadığı tespitinin mümkün olup olmadığı tıbbi görüş olarak GATA Komutanlığından ara kararı ile sorulmuş, GATA Komutanlığının 18.04.2014 tarihli yazısı ile 'koroner arter hastalığı doğumsal ve genetik bir kalp hastalığıdır. oluşumunda tek etken genetik geçiştir ve başka etkenler bulunmamaktadır. Hastalık sonradan ortaya çıkmaz. Her zaman bulgu vermeyebilir. Davacının 2001 yılında uzman erbaş olur raporu aldığı 2001 yılında da davacıda bu rahatsızlık mevcuttur. fakat bu hastalığın tanısı Koroner anjiyoğrafi ve koroner BT anjiyoğrafi gibi ileri değerlendirme testleri ile saptanır. Bu tetkikler giriş muayenesinde rutin olarak uygulanmamaktadır. Giriş muayenesinde şikayeti olmayan, muayene bulguları normal olan bir kişide bu tetkikleri yapma gerekliliği yoktur. Davacıda mevcut olan rahatsızlık, o tarihteki TSK sağlık Yeteneği Yönetmeliğine göre de D/42 F-10 maddesine uyar ve TSK'da görev yapamaz hükmüne amir alacağı' bildirilmiştir.

Davacı, 2001 yılında uzman erbaş olur kararı alarak uzman erbaş olarak göreve başlamış olup, bu hastalık 2012 yılına kadar davacıda özelliği nedeniyle tespit edilememiştir. GATA Komutanlığının 18 Nisan 2014 tarihli, Tıbbi Genetik, Dahiliye, ve Kardiyoloji tıbbi görüşü ile her ne kadar davacıda saptanan "kroner arter rahatsızlığının" doğumsal olduğunun, zamanla ortaya çıkmasının mümkün olmadığı, tek etkenin doğumsal anomaliler olduğu belirtilmiş ise de, yine aynı tıbbi görüşte bu hastalığın genelde bulgu vermediği, sadece kroner anjiyoğrafi ve koroner BT anjiyoğrafi ile ortaya konabildiği belirtilmekle davacının statüye girdiği sırada mevcut rahatsızlığının tespit edilmesinin mümkün olmadığı, zira her hastaya rutin olarak koroner angiografi yapılmadığı da tıbbi görüşte açıkça belirtilmiştir.

5434 sayılı Kanunun 44'üncü maddesinde sandığa tabi göreve atandıkları tarihten önce

malûl sayılmayı gerektiren hastalık ve sakatlığı olduğu belirlenenler hakkında malûllüğe ilişkin hükümlerin uygulanmayacağı belirtilmiştir. Malûllüğe ilişkin hükümlerin uygulanmaması için ilgilinin sandığa tabi göreve girdiği tarihte bu rahatsızlığın göreve girmeye engel olacak nitelikte olduğunun belirlenmesi gerekmektedir.

Bu rahatsızlığın davacının gerek statüye girişi sırasında gerekse statüde bulunduğu sırada yapılan sağlık kontrollerinde bulgu vermemesi nedeniyle tıbben tespit edilemediği, göreve başladıktan yaklaşık 11 yıl sonra Etimesgut Asker Hastanesi Baştabipliği Sağlık Kurulunun 19.12.2012 tarih, ... sayılı raporu ile 'Koroner Arter Hastalığı, Esansiyel Hiper Tansiyon' tanılarıyla '42/D/10 42/A/2 TSK'da görev yapamaz' kararının verildiği anlaşılmakla kanunun aradığı göreve girişte bu hastalığın tespit edilmiş olma şartının davacı için gerçekleşmediği, kanaatine varıldığından 5434 sayılı Kanunun malullüğe ilişkin hükümlerin davacı hakkında uygulanmamasının hukuka aykırı olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Yukarıda açıklanan nedenlerle;

1. Davacının adi malul kabul edilmeme işleminin İPTALİNE,

2. Özlük haklarına hakediş tarihinden ödeme tarihine kadar YASAL FAİZ UYGULANMASINA..."

21. Dairenin 15/5/2014 tarihli ve E.2014/169, K.2014/653 sayılı ile 24/10/2014 tarihli ve E.2014/48, K.2014/1361 sayılı kararları da yukarıda alıntısı yapılan karar (bkz. § 20) ile benzer uyuşmazlıklara ilişkin olup aynı gerekçeye sahiptir.

B. Uluslararası Hukuk

1. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi

22. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) 6. maddesinin (1) numaralı fıkrasının birinci cümlesi şöyledir:

"Herkes davasının, medeni hak ve yükümlülükleri ile ilgili uyuşmazlıklar ya da cezai alanda kendisine yöneltilen suçlamaların esası konusunda karar verecek olan, yasayla kurulmuş, bağımsız ve tarafsız bir mahkeme tarafından, hakkaniyete uygun ve kamuya açık olarak makul bir süre içinde, görülmesini isteme hakkına sahiptir."

2. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi İçtihadı

23. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine (AİHM) göre mahkeme içtihatlarındaki değişim yargı organlarının takdir yetkisi kapsamında kalmakta olup böyle bir değişiklik özü itibarıyla önceki çözümün tatminkâr bulunmaması anlamına gelir (S.S. Balıklıçeşme Beldesi Tarım Kalkınma Kooperatifi ve diğerleri/Türkiye, B. No: 3573/05..., 30/11/2010, § 28). Ancak yerleşmiş yargısal pratiğin de içtihat değişikliğinin gerekçelendirildiği kararda dikkate alınması gerekir (Atanasovski/Makedonya Eski Yugoslav Cumhuriyeti, B. No: 36815/03, 14/1/2010, § 38). Bu bağlamda aynı hususta daha önce çıkan kararlardan farklı bir hüküm kurulması hâlinde mahkemelerce bu farklılaşmaya ilişkin makul bir açıklama getirilmesi gerekmektedir (Stoilkovska/Makedonya Eski Yugoslav Cumhuriyeti, B. No: 29784/07, 18/7/2013, § 49).

24. AİHM, hukuki belirlilik şartının ve meşru beklentilerin korunması gereğinin yerleşik içtihadın sürdürülmesini içermediğinin altını çizmekte ancak iyi temellere oturmuş yerleşik içtihadın varlığının yüksek mahkemeye içtihattan ayrılmayı haklılaştıran daha sağlam gerekçeler açıklama görevi yüklediğini ifade etmektedir. AİHM'e göre yüksek mahkemenin

yerleşik içtihattan farklı karar verilmesinin sebebi hakkında başvurucuya detaylı açıklama yapma sorumluluğu bulunmaktadır (Atanasovski/Makedonya Eski Yugoslav Cumhuriyeti, § 38).

V. İNCELEME VE GEREKÇE

25. Mahkemenin 20/10/2020 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

26. Başvurucu; aynı durumda olan ve GATA tarafından verilen raporlarda rahatsızlıklarının doğumsal ve genetik olduğu beyan edilen kişilere yönelik farklı kararlar verildiğini, kararın hakkaniyet ve nesafet ilkelerine uygun olmadığını, adi maluliyete yönelik özlük haklarını almaktan mahrum bırakıldığını belirterek Anayasa'nın 2., 5., 10., 36. ve 60. maddelerinin ihlal edildiğini ileri sürmektedir.

B. Değerlendirme

27. Anayasa’nın 36. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

“Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir.”

28. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Başvuruya konu yargılama sürecinde AYİM tarafından benzer durumlarda verilen kararlardan (bkz. §§ 18-21) farklı bir sonuca varıldığı açıktır. Bununla birlikte doğumsal ve genetik rahatsızlık nedeniyle adi malul kabul edilmeme işlemine karşı açılan davalarda AYİM daireleri tarafından birbiriyle çelişen kararların verildiği ve bu durumun yerleşik bir hâl aldığı ortaya konulamamıştır. Bu hâle göre AYİM içtihatlarında derin ve devamlı bir içtihat farklılığının bulunduğu söylenemez. Bu bağlamda iddiaların adil yargılanma hakkının güvencelerinden biri olan gerekçeli karar hakkı kapsamında incelenmesi uygun görülmüştür.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

29. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

a. Genel İlkeler

30. Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrasında herkesin adil yargılanma hakkına sahip olduğu belirtilmiş ancak gerekçeli karar hakkından açıkça söz edilmemiştir. Bununla birlikte Anayasa'nın 36. maddesine "...adil yargılanma" ibaresinin eklenmesine ilişkin gerekçede, Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası sözleşmelerce de güvence altına alınan adil yargılama hakkının madde metnine dâhil edildiği vurgulanmıştır. Sözleşme'nin 6. maddesinin (1) numaralı fıkrasındaki hakkaniyete uygun yargılanma hakkının kapsamına gerekçeli karar hakkının da dâhil olduğu AİHM'in birçok kararında vurgulanmıştır. Dolayısıyla Anayasa’nın 36. maddesinde düzenlenen adil yargılanma hakkının gerekçeli karar hakkı güvencesini de kapsadığının kabul edilmesi gerekir (Abdullah Topçu, B. No: 2014/8868, 19/4/2017, § 75).

31. Anayasa'nın 141. maddesinin üçüncü fıkrasında da “Bütün mahkemelerin her türlü kararları gerekçeli olarak yazılır.” denilerek mahkemelere kararlarını gerekçeli yazma yükümlülüğü yüklenmiştir. Anayasa’nın bütünlüğü ilkesi gereği anılan Anayasa kuralı da gerekçeli karar hakkının değerlendirilmesinde gözönünde bulundurulmalıdır (Abdullah Topçu, § 76).

32. Gerekçeli karar hakkı, kişilerin adil bir şekilde yargılanmalarını sağlamayı ve denetlemeyi amaçlamakta; tarafların muhakeme sırasında ileri sürdükleri iddialarının kurallara uygun biçimde incelenip incelenmediğini bilmeleri ve ayrıca demokratik bir toplumda kendi adlarına verilen yargı kararlarının sebeplerini toplumun öğrenmesinin sağlanması için de gerekli olmaktadır (Sencer Başat ve diğerleri [GK], B. No: 2013/7800, 18/6/2014, §§ 31, 34).

33. Mahkemelerin anılan yükümlülüğü, yargılamada ileri sürülen her türlü iddia ve savunmaya karar gerekçesinde ayrıntılı şekilde yanıt verilmesi gerektiği şeklinde anlaşılamaz. Ancak derece mahkemeleri, kendilerine sunulan tüm iddialara yanıt vermek zorunda değilse de (Yasemin Ekşi, B. No: 2013/5486, 4/12/2013, § 56) davanın esas sorunlarının incelenmiş olduğu gerekçeli karardan anlaşılmalıdır.

34. Bir kararda tam olarak hangi unsurların bulunması gerektiği davanın niteliğine ve koşullarına bağlıdır. Muhakeme sırasında açık ve somut bir biçimde öne sürülen iddia ve savunmaların davanın sonucuna etkili olması, başka bir deyişle davanın sonucunu değiştirebilecek nitelikte bulunması hâlinde davayla doğrudan ilgili olan bu hususlara mahkemelerce makul bir gerekçe ile yanıt verilmesi gerekir (Sencer Başat ve diğerleri, § 35).

35. Aksi bir tutumla mahkemenin davanın sonucuna etkili olduğunu kabul ettiği bir husus hakkında ilgili ve yeterli bir yanıt vermemesi veya yanıt verilmesini gerektiren usul veya esasa dair iddiaların cevapsız bırakılmış olması hak ihlaline neden olabilecektir (Sencer Başat ve diğerleri, § 39).

36. Diğer taraftan yargısal kararlardaki değişiklikler, hukukun dinamizmini ve mahkemelerin yaklaşımlarını yaşanan gelişmelere uyarlama kabiliyetlerini yansıtması yönüyle olumludur. Bu değişiklikler yargı organlarının takdir yetkisi kapsamında olup öz itibarıyla önceki çözümün tatminkâr bulunmaması anlamına gelmektedir. Ancak uygulamadaki birlikteliği sağlamaları beklenen yüksek mahkemeler içinde yer alan dairelerin benzer davalarda tatmin edici bir gerekçe göstermeksizin farklı sonuçlara ulaşmaları ihtimale dayalı ve birbirine zıt sonuçları ortaya çıkartır. Bu ise hukuki belirlilik ve öngörülebilirlik ilkelerine ters düşecektir. Ayrıca böyle bir algının toplumda yerleşmesi hâlinde bireylerin yargı sistemine ve mahkeme kararlarına duymaları beklenen güven zarar görebilir. Bu bağlamda aynı hususta daha önce çıkan kararlardan farklı bir hüküm kurulması hâlinde mahkemelerce bu farklılaşmaya ilişkin makul bir açıklamanın getirilmesi gerekmektedir (Türkan Bal [GK], B. No: 2013/6932, 6/1/2015, §§ 53, 55, 64).

37. Anayasa Mahkemesinin norm denetimi ve bireysel başvurularda (Ercan Din, B. No: 2014/94, 8/6/2016; Semra Bekiroğlu ve diğerleri, B. No: 2013/6717, 16/12/2015; Ahmet Gül ve diğerleri, B. No: 2014/1182, 22/9/2016) hukuki güvenlik ve belirlilik kavramının mahkeme kararlarında makul bir istikrarın sağlanması hususu ile de doğrudan ilgili olduğu, yargı makamlarının benzer davalarda daha önceki kararlarıyla kabul edilebilir oranlarda uyumlu kararlar vermesi gerektiği, mahkeme kararlarında istikrarlı değerlendirmelerin dışındaki bir yaklaşımın hukukun dinamik yorumuyla uyumlu ve gelişmeye yönelik olarak

verildiğinin yeterli ve makul gerekçeyle açıklanması gerektiği yönünde değerlendirmeler yaptığı anlaşılmaktadır.

b. İlkelerin Olaya Uygulanması

38. Başvuruya konu olayda başvurucu, sözleşmesi feshedilerek TSK'dan ilişiğinin kesilmesine neden olan rahatsızlığı nedeniyle adi malul olarak kabul edilmemesine ilişkin işlemin iptali istemiyle dava açmıştır. Mahkeme; başvurucudaki regal agenezi rahatsızlığının uzman erbaş olarak göreve başladığı sırada da mevcut olduğunu, bu rahatsızlığın doğumsal böbrek yokluğunu ifade ettiğini, bu nedenle 5434 sayılı Kanun'un 44. maddesinin üçüncü fıkrası gereğince başvurucu hakkında malullük hükümlerinin uygulanamayacağını belirtmiş ve davanın reddine hükmetmiştir. Mahkeme söz konusu hükümden hareketle anılan rahatsızlığın uzman erbaş olmadan önce var olması durumunun başvurucunun adi malul olarak kabulüne engel görmüştür.

39. Maluliyetin belirlenmesine yönelik kuralların yorumunun ve bu çerçevede maluliyet durumunun tespitinin derece mahkemelerinin takdirinde olduğu ve Anayasa Mahkemesinin açık keyfîlik hariç derece mahkemelerinin yorumlarına müdahale edemeyeceği vurgulanmalıdır. Fakat derece mahkemelerinin yorumlarının değişmesi ve aynı hususta daha önce verilen kararlardan farklı hükümler kurulması hâlinde bunun gerekçesinin makul bir biçimde açıklanması gerekmektedir.

40. AYİM tarafından benzer uyuşmazlıklarda somut davadan önce verilen kararlara bakıldığında (bkz. §§ 18-21) konuya ilişkin içtihadın öz olarak "SGK'ya tabi bir göreve atanmadan önce malul olmayı gerektiren rahatsızlıkları tıbben tespit edilememiş ya da ilgilisi tarafından bilinebilir olduğu ortaya konulamayan durumlarda hukukun güvencesi altında bulunan iştirakçilerin adi malullük hükümlerinden yararlanmaları gerektiği, ilgililerin adi maluliyet hükümlerinden yararlanabilmesinin tıp biliminin tanı koyabilme yeterliliğine bağlanamayacağı gibi idarenin ilgili birimlerinin ya da görevlilerinin yıllar önceki ihmallerinden ya da hizmetin yeterince işlememesi nedeniyle malul olmayı gerektiren rahatsızlıkların tespit edilememiş olmasının, ilgililerin sonradan saptanan ve onları görev yapamayacak hale koyan arızaları yönünden bir maluliyet engeli kabul edilerek sosyal güvence kapsamından çıkarılmalarının hakkaniyet ve nesafet ilkelerine aykırılık oluşturacağı" yönünde olduğu görülmektedir.

41. Somut olayda ise Mahkeme; TSK'dan ilişiğin kesilmesine neden olan rahatsızlığın göreve atanmadan önce başvurucunun herhangi bir dahli olmaksızın tespit edilememiş veya başvurucu tarafından bilinebilir olduğu ortaya konulamamış olmasına karşın başvurucunun adi malul olarak kabul edilemeyeceğini belirtmiştir. AYİM'in adi malul olarak kabul edilmeme işleminin iptali istemiyle açılan davada ulaştığı sonucun konuyla ilgili olarak verilen önceki tarihli kararlardan farklı olduğu anlaşılmaktadır.

42. Yukarıda aktarılan ilkeler uyarınca yargısal kararlardaki değişiklikler, hukuki dinamizm ve mahkemelerin yaklaşımlarını yaşanan gelişmelere uyarlama kabiliyetlerini yansıtması yönüyle olumlu olmakla birlikte benzer davalarda farklı sonuçlara ulaşılması hâlinde bu durumun tatmin edici bir gerekçeyle açıklanması gerekmektedir.

43. Somut olayda başvurucunun, TSK'dan ilişiğin kesilmesine neden olacak doğumsal ve genetik rahatsızlıkları göreve atanmadan önce tespit edilemeyen ilgililerin adi malul olarak kabul edilmesi gerektiği yönünde AYİM kararlarını mahkemeye sunduğu ve dilekçelerde bu kararlardan örnekler verdiği görülmektedir. Mahkeme tarafından ise ileri sürülen

uyuşmazlıklara yönelik içtihat değişikliğine gidildiği veya olayın koşullarında önceki kararlardan ayrılmayı gerektirecek farklılıklar olduğu ya da alternatif bir yaklaşım sağlayan farklı gerekçelere dayanıldığına dair herhangi bir açıklamada bulunulmadığı anlaşılmaktadır.

44. Yukarıda açıklanan tespitlere göre AYİM'in bireysel başvuruya konu kararında, önceki kararlarından farklı bir sonuca neden ulaşıldığının başvurucu ve üçüncü kişiler tarafından objektif olarak anlaşılmasına imkân verecek düzeyde yeterli açıklama yapılmadığı görülmektedir.

45. Açıklanan gerekçelerle başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

46. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"(1) Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir...

(2) Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

47. Başvurucu, yeniden yargılama yapılması ve tazminata hükmedilmesi talebinde bulunmuştur.

48. Anayasa Mahkemesinin Mehmet Doğan ([GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018) kararında ihlal sonucuna varıldığında ihlalin nasıl ortadan kaldırılacağı hususunda genel ilkeler belirlenmiştir. Anayasa Mahkemesi diğer bir kararında ise bu ilkelerle birlikte ihlal kararının yerine getirilmemesinin sonuçlarına da değinmiş ve bu durumun ihlalin devamı anlamına geleceği gibi ilgili hakkın ikinci kez ihlal edilmesiyle sonuçlanacağına da işaret etmiştir (Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019).

49. Bireysel başvuru kapsamında bir temel hakkın ihlal edildiğine karar verildiği takdirde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırıldığından söz edilebilmesi için temel kural mümkün olduğunca eski hâle getirmenin yani ihlalden önceki duruma dönülmesinin sağlanmasıdır. Bunun için ise öncelikle ihlalin kaynağı belirlenerek devam eden ihlalin durdurulması, ihlale neden olan karar veya işlemin ve bunların yol açtığı sonuçların ortadan kaldırılması, varsa ihlalin sebep olduğu maddi ve manevi zararların giderilmesi, ayrıca bu bağlamda uygun görülen diğer tedbirlerin alınması gerekmektedir (Mehmet Doğan, §§ 55, 57).

50. İhlalin mahkeme kararından kaynaklandığı veya mahkemenin ihlali gideremediği durumlarda Anayasa Mahkemesi 6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası ile Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 79. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (a) bendi uyarınca ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere kararın bir örneğinin ilgili mahkemeye gönderilmesine hükmeder. Anılan yasal düzenleme,

usul hukukundaki benzer hukuki kurumlardan farklı olarak ihlali ortadan kaldırmak amacıyla yeniden yargılama sonucunu doğuran ve bireysel başvuruya özgülenen bir giderim yolunu öngörmektedir. Bu nedenle Anayasa Mahkemesi tarafından ihlal kararına bağlı olarak yeniden yargılama kararı verildiğinde usul hukukundaki yargılamanın yenilenmesi kurumundan farklı olarak ilgili mahkemenin yeniden yargılama sebebinin varlığını kabul hususunda herhangi bir takdir yetkisi bulunmamaktadır. Dolayısıyla böyle bir karar kendisine ulaşan mahkemenin yasal yükümlülüğü, ilgilinin talebini beklemeksizin Anayasa Mahkemesinin ihlal kararı nedeniyle yeniden yargılama kararı vererek devam eden ihlalin sonuçlarını gidermek üzere gereken işlemleri yerine getirmektir (Mehmet Doğan, §§ 58, 59; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), §§ 57-59, 66, 67).

51. İncelenen başvuruda Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşılmıştır. Dolayısıyla ihlalin mahkeme kararından kaynaklandığı anlaşılmaktadır.

52. Bu durumda gerekçeli karar hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Yapılacak yeniden yargılama ise bireysel başvuruya özgü düzenleme içeren 6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasına göre ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılmasına yöneliktir. Bu kapsamda yapılması gereken iş yeniden yargılama kararı verilerek Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar verilmesinden ibarettir. Bu sebeple kararın bir örneğinin yeniden yargılama yapılmak üzere ilgili mahkemeye gönderilmesine karar verilmesi gerekir.

53. Adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunduğu sonucuna varıldığından tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

54. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 239,50 TL harç ve 3.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 3.239,50 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 36. maddesinde hüküm altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamında gerekçeli karar hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin adil yargılanma hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere -Anayasa'nın 21/1/2017 tarihli ve 6771 sayılı Kanun ile getirilen geçici 21. maddesinin birinci fıkrasının (E) bendiyle Askeri Yüksek İdare Mahkemesi kaldırılmış olduğundan anılan bendin (b) alt bendi gereğince- yetkili idari yargı merciine GÖNDERİLMESİNE (Karar, Askeri Yüksek İdare Mahkemesi Üçüncü Dairesinin 2/10/2015 tarihli ve E.2015/133, K.2015/1223 sayılı kararına ait dava dosyası ile ilgilidir.),

D. Başvurucunun tazminat talebinin REDDİNE,

E. 239,50 TL harç ve 3.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 3.239,50 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemenin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 20/10/2020 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

EMRE ERDEM

B. No: 2017/30219 | Karar tarihi: 20.10.2020

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2017/30219

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

EMRE ERDEM BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2017/30219)

Karar Tarihi: 20/10/2020

R.G. Tarih ve Sayı: 27/11/2020-31317

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Burhan ÜSTÜN

Hicabi DURSUN

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Selahaddin MENTEŞ

Raportör : Elif ÇELİKDEMİR ANKITCI

Başvurucu : Emre ERDEM

Vekili : Av. Sevil ARACI BEK

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, ceza infaz kurumunda infaz görevlileri tarafından hukuka aykırı güç kullanımı ve buna ilişkin ceza soruşturmasının etkili yürütülmemesi nedeniyle kötü muamele yasağının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 24/7/2017 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne karar verilmiştir.

5. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

6. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

7. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü bildirmiştir.

8. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı süresinde beyanda bulunmuştur.

III. OLAY VE OLGULAR

9. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ve Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) aracılığıyla erişilen bilgi ve belgeler çerçevesinde olaylar özetle şöyledir:

10. 1983 doğumlu olan başvurucu, olay tarihinde Adana F tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda (İnfaz Kurumu) tutuklu olarak kalmaktadır.

11. Başvurucunun anlatımına göre 3/10/2016 tarihinde kaldığı A-17 No.lu odaya (koğuşa) gelen infaz memurları, hiçbir neden bulunmaksızın başvurucuya sözlü ve fiilî şiddet uygulamıştır. E. isimli başmemur ile başvurucunun ismini bilmediği ancak "kel kafalı" olarak tabir edip teşhis edebileceğini belirttiği bir memur hakaret ve tehdit ederek başvurucuyu darbetmiştir.

12. Başvuruya konu olay hakkında on iki infaz görevlisi tarafından aynı gün tutanak tutulmuştur. Olay Tutanağı'na göre saat 09.42'de başvurucunun bulunduğu koğuşta kavga çıktığının bildirilmesi üzerine yeterli sayıda infaz memuru güvenliği sağlamak amacıyla koğuşa gelmiştir. Başvurucu ile aynı odada kalan diğer mahkûm ve tutuklular arasında fiziksel temas içeren bir kavga çıktığının tespiti üzerine olaya karışan herkes, memurlar tarafından bahçeye çıkarılmıştır. Bu esnada başvurucu, infaz memurlarına hitaben "Siz neden geliyorsunuz pis faşistler, pislikler, [a...] koyduklarım, biz aramızda kendimiz hallederdik, neden müdahale ediyorsunuz? Biz aynı örgüte mensubuz." demesi üzerine koridora doğru odadan koridora çıkarılmıştır. Başvurucunun aynı odada kalan M.S.yi odadan atmak istemesine kızan diğer tutuklu ve hükümlülerle başvurucu arasında kavga çıktığının tespit edilmesi üzerine kurum güvenliğinin sağlanması amacıyla başvurucunun geçici olarak başka bir odaya (müşahede odasına) alınması yönünde tedbir uygulanmıştır. Ancak başvurucunun başka odaya gitmek istememesi nedeniyle kendisine veya başkasına zarar vermesinin önlenmesi amacıyla infaz memurları tarafından elleri ve ayaklarından tutulan başvurucu, müşahede odasına zorla götürülmüştür. Başvurucu götürülürken infaz memurlarına "Bırakın lan beni, faşist devletin adamları, [a...] koyduklarım." demek suretiyle direnmiştir.

13. Başvurucu hakkında aynı gün İnfaz Kurumu Hekimliği tarafından düzenlenen raporda; frontal (baş) bölgede 1x1 çapında iki ekimoz (çürük), sağ ön kol ekstensör (kas) bölgede dirsekten başlayan 4x2 cm uzunluğunda sıyrık, sol kol medial bölgede kızarıklık, sol lumbal bölgede 5x3 cm çapında noktasal hafif ekimotik bölge, sağ üst kadranda 1x1 cm çapında kızarıklık, sağ kol extensör yüzde 6x7 cm çapında kızarıklık bulunduğu ve başvurucunun yaralanmasının basit tıbbi müdahale ile giderilebilir olduğu belirtilmiştir.

14. Başvurucunun da aralarında olduğu kavgaya karışan tutuklu ve hükümlüler hakkında İnfaz Kurumu tarafından disiplin soruşturması yapılmıştır. Soruşturma sonunda 11/10/2016 tarihinde başvurucu ile S.A. arasında yaşanan tartışmanın arbedeye dönüşerek birbirlerini hafif derecede yaralamaları nedeniyle -S.A. hakkında alınan raporda S.A.nın basit tıbbi müdahale ile giderilebilir düzeyde yaralandığı tespit edilmiştir- S.A.nın 5 gün, başvurucunun

11 gün hücreye konulması şeklinde cezalandırıldığı anlaşılmıştır. Olay tanıkları, S.A. ve başvurucu kavga esnasında arbede yaşandığını ifadelerinde belirtmiştir.

15. Başvurucunun müşahede odasına alındıktan sonra tırnaklarıyla odanın süngerlerini kazıyarak parçalaması nedeniyle hakkında aynı gün ikinci kez tutanak tutulmuş ve bu tutanağa dayanılarak farklı bir disiplin soruşturması daha yapılmıştır. Soruşturma sonunda İnfaz Kurumu tarafından 11/10/2016 tarihinde başvurucunun 11 gün hücreye konulmasına karar verilmiştir.

16. Başvurucu 5/10/2016 tarihli dilekçesiyle infaz görevlilerince darbedildiğini ve hakarete uğradığını iddia ederek Adana Cumhuriyet Başsavcılığına (Savcılık) şikâyette bulunmuştur.

17. Başvurucu 11/10/2016 tarihinde Adana Adli Tıp Kurumu Şube Müdürlüğüne (Adli Tıp Kurumu) sevk edilerek hakkında yeniden sağlık raporu alınmıştır. Adli Tıp Kurumunun 12/10/2016 tarihli raporunun ilgili kısmı şöyledir:

"Fizik muayenesinde; sağ kol arkada aralarında 1 cm mesafe bulunan 2 adet 2-2,5 cm uzunlukta kurutlu sıyrıklar, sağ lomber bölgede 2x2 cm ebadında yeşermeye başlamış menekşe renkli ekimoz saptandığına göre;

Meydana gelen yaralanmanın,

1- Yaşamsal tehlike oluşturmadığı,

2- Basit tıbbi müdahale ile giderilecek ölçüde hafif nitelikte olduğu,

3- Vücutta kemik kırığı tarif edilmediği"nin kayıtlı olduğunun görüldüğü ... "

18. Savcılık 29/11/2016 tarihinde, başvurucunun şikâyetiyle ilgili daha önce soruşturma yapılıp kovuşturmaya yer olmadığına dair karar verildiğini belirterek mükerrer soruşturma nedeniyle kovuşturma yapılmamasına karar vermiştir.

19. Başvurucunun Savcılık kararına itirazı, Adana 4. Sulh Ceza Mahkemesince soruşturmanın mükerrer olmaması nedeniyle 19/1/2017 tarihinde kabul edilmiştir.

20. Başvurucunun kendisini darbettiğini iddia ettiği ve başmemur E. olarak tarif ettiği E.H.nin şüpheli olarak Savcılık tarafından savunması alınmıştır. Şüpheli E.H. savunmasında üzerine atılı suçlamayı kabul etmemiş, olay günü tutulan tutanak içeriklerinin doğru olduğunu beyan etmiş ve başvurucuyu müşahede odasına götürürken zor kullandıkları için bu sırada ufak tefek yaralanmalar meydana gelmiş olabileceğini belirterek kasıtlı bir davranışının bulunmadığını ifade etmiştir.

21. Başvurucu ile aynı odada kalan tanık K.Y.nin ifadesi şöyledir:

"Emre, odaya sonradan gelmişti. Emre Erdem, odada iken [S.A.] ile tartışmışlardı. Bunun üzerine memurlar odaya girdiler. Her ikisini ayırdılar. [S.yi] bahçeye aldılar. Emre'yi de koğuştan dışarıya aldılar ve Emre'yi götürdüler. Bundan önce Emre, memurlara 'siz niçin geldiniz, biz kendi aramızda bağırdık, çağırdık, kendimiz hallederdik' diye söyleyince memurlar da Emre'ye bağırdılar. Ondan sonra koridora aldılar. Biz odada kalmıştık. Dışarıdan bağırma, çağırma sesleri geliyorlardı. Memurların, Emre'ye sinkaflı kelimelerle sövdüklerini odadan duyuyordum. Vurduklarını görmedim. Daha sonra bizi ifadeye çağırdılar. İfade verdim. Söylediğimi orada yazdılar. Sonradan Emre'nin dövüldüğünü duydum. Hatta olay sonrası başgardiyan E. bizim odaya geldiğinde gömleğinin üzerinde kan lekesi görmüştüm. Bu kan izinin kime ait olduğunu bilmiyorum. Odaya geldiğinde bize 'niye

tartıştınız' diye sormuştu. Biz de 'iki arkadaş arasında münakaşa oldu' diye söylemiştik dedi. Emre ile memurlar arasında geçen tartışma sırasında tehdit içeren sözler duymadım. Münakaşa sırasında memurların Emre'nin elbisesini yırttıklarını gördüm. Yalnız memurlar Emre'nin üzerine gidince aralarında tartışma oldu. İtiş kakış oldu. Memurlar odaya girdiklerinde Emre koğuşun içinde kaldı. Bizi de yani beşimizi de bahçeye almışlardı. Odadan tartışma sesleri geliyordu. Bundan sonra Emre'yi koridora almışlardı. Koğuş kapısı kapatılınca biz de bahçeden içeriye girmiştik. Koridorda iken patırtı sesleri gelmişti. Emre de slogan atmıştı."

22. Başvurucu ile aynı odada kalan tanık H.D.nin ifadesi şöyledir:

"Emre Erdem hiçbir zaman 'lan' kelimesini dahi kullanmayan kişiliğe sahiptir. Memurlara küfretmesi mümkün değildir. Ben cezaevine 16/08/2016 tarihinde giriş yaptım. Koğuşta 15 gün dolduktan sonra Emre Erdem başka odadan bizim odaya geldi. Benim yanımda [K.Y., S.A., M.S. ve Suriyeli M.S.de] vardı. Eylül ayının sonu olabilir odada Emre ile [S.A.] tartışmışlardı. Sesler üzerine cezaevi görevlileri doğrudan odaya girdiler. Başgardiyan 'Emre yine mi sen' diyerek yanındaki görevlilere 'alın bunu götürün, süngerli odaya atın' dedi. Emre Erdem, memurlara karşı direndi. Direnince de memurlar Emre'yi zorla, paldır küldür ve döverek götürdüler. Bizi memurlar bahçeye çıkartmışlardı. Gelen memur sayısı da 20 kişi kadar olduğu için oda kalabalık olduğundan vuran memurların kim olduğunu göremedim. Zaten isimlerini de bilmiyorum. Memurlar Emre'yi götürürken sinkaflı kelimeler söyleniyordu ancak kargaşa olduğu için kimin söylediğini bilmiyorum. Daha sonra bizi ifadeye çağırmışlardı. Ben ifadeye giderken [E.] isimli başmemurun tişörtünün kanlı olduğunu gördüm. [E.] başmemur, Emre'yi ifade alınan odadan çıkartmıştı. Tekrar yanımıza geldiğinde tişörtün kanlı olduğunu gördüm. Yani bu durumda Emre'nin dövüldüğü anlaşılıyordu. Memurların, müştekiyi tehdit içeren sözlerini duymadım. Yalnız Emre'yi götürürken bu sözleri söylemiş olabilirler. Emre memurlara karşı geldi. Ancak memurlara 'pis faşistler, a.. koyduklarım' diye söz söylemedi. Yalnız memurlara, 'siz niye geldiniz, biz kendi aramızda hallederiz' diye söz söylemiştir."

23. Başvurucu ile aynı odada kalan tanık S.A.nın ifadesi şöyledir:

"Ben o sırada bulaşık yıkıyordum. Bu sırada Emre ile K. arasında bağırma sesleri geldi. Ben de yanlarına gittiğimde Emre Erdem bana 'çakal' dedi. Aramızda itişme, kakışma oldu. Daha sonra gardiyanlar geldi, Emre'yi götürdüler. Aramızda herhangi bir vurma olayı meydana gelmedi. Emre Erdem de koğuştan çıkartıldığında herhangi bir yara izi görülmüyordu. Yalnız odadan çıkartıldıktan sonra yine gardiyanlara bağırıyordu. Mazgaldan baktığımda gardiyanlar Emre'yi zapt etmeye çalışıyorlardı. Yani duvara sıkıştırıp, itiyorlardı. Yani durdurmaya çalışıyorlardı. Hiçbir gardiyan müştekiye gerek bizim yanımızda gerekse kendisini götürürken küfür, hakaret içeren sözler söylemediler. Ayrıca tehdit içeren sözler söylediklerini duymadım."

24. Başvurucu ile aynı odada kalan tanık M.S.nin ifadesi şöyledir:

"[S.] ile Emre aralarında tartıştılar. Küfürleşme oldu. Birbirlerine gireceklerdi. Ben ve diğer arkadaşlar araya girdik. Birbirlerine vurmalarına mani olduk. Yani [S.] ve Emre birbirlerine vurmadılar. Vursalardı görürdüm. Emre'nin vücudundaki yaraların nasıl meydana geldiğini ben bilmiyorum. Bu olay üzerine cezaevi görevlileri odaya geldiler. Sadece Emre'yi götürdüler. Emre'yi odadan çıkartmadan önce görevliler Emre'ye vurmadılar. Kendisini alıp götürdüler. Bundan sonra ne oldu bilmiyorum."

25. Savcılık tarafından olay yerini gösterir on iki kamera kaydı bilirkişi vasıtasıyla incelenmiştir. Raporda kayıtların sesli olmayıp sadece görüntülerden ibaret olduğu açıklanmıştır. İnfaz Kurumu koridoru ve bir odanın görüntüleri fotoğraf hâline getirilmiştir. 15/5/2017 tarihli bilirkişi raporunun sonuç kısmında koğuşa saat 09.42'de gelen infaz görevlilerinin başvurucuyu koğuşundan saat 09.44'te çıkararak başka bir yere götürmek istedikleri ancak başvurucunun gitmek istememesi nedeniyle elleri ve ayaklarından tutmak suretiyle saat 09.48'de zorla götürüldükleri, bu şekilde koridorlardan geçtikten sonra başvurucuyu saat 09.50'de bir odaya bırakan görevlilerin başvurucuyla konuştuktan sonra saat 09.52'de odadan çıktığı ve başvurucuyu yalnız bıraktığı belirtilmiş; görevlilerin başvurucuya vurduklarına dair bir görüntüye kayıtlarda rastlanmadığı, ses kaydı olmadığından hakaret ve tehdit olayının yaşanıp yaşanmadığının tespit edilemediği ifade edilmiştir.

26. Savcılıkça 17/5/2017 tarihinde şüpheli infaz memurları hakkında kovuşturma yapılmasına yer olmadığına karar verilmiştir. Karar gerekçesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Müşteki Emre Erdem her ne kadar 05/10/2016 tarihli dilekçe ile 03/10/2016 günü A-17 nolu odada çıkan sorun nedeniyle infaz ve koruma memurlarının müdahalesi sırasında hakaret ve sinkaflı sözlere maruz kaldığını, ölümle tehdit edildiğini, başını yerlere vurduklarını, alnında izler olduğunu, vücudunda darp izi ve morarma olduğunu bildirerek şikayetçi olmuş ise de,

Olay tutanağı ve kamera görüntüleri ile şüpheli savunmasına göre müşteki Emre Erdem'in oda değişikliği için odadan dışarı çıkartıldığı sıradagörevlilere karşı geldiği, personelin karşı gelme nedeniyle zor kullandıkları, bu sırada müştekinin yaralandığı, kurum personelinin zor kullanma yetkisinin bulunduğu, bu yetkinin aşıldığına dair delil bulunmadığı gibi hakaret ve tehdide uğradığına dair kamu davası açmayı gerektirir delil bulunmadığı anlaşılmakla kamu adına kovuşturma yapılmasına yer olmadığına, "

27. Başvurucunun Savcılık kararına yaptığı itiraz, Adana 1. Sulh Ceza Mahkemesinin 16/6/2017 tarihli kararıyla Savcılığın karar gerekçelerinin yerinde olduğu değerlendirilerek reddedilmiştir.

28. İtirazın reddi kararı başvuruya 22/6/2017 tarihinde tebliğ edilmiştir.

29. Başvurucu 24/7/2017 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. Ulusal Hukuk

30. 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun "Kasten yaralama" kenar başlıklı 86. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"(1) Kasten başkasının vücuduna acı veren veya sağlığının ya da algılama yeteneğinin bozulmasına neden olan kişi, bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(2) (Ek fıkra: 31/3/2005 - 5328 S.K./4.mad) Kasten yaralama fiilinin kişi üzerindeki etkisinin basit bir tıbbi müdahaleyle giderilebilecek ölçüde hafif olması halinde, mağdurun şikayeti üzerine, dört aydan bir yıla kadar hapis veya adli para cezasına hükmolunur.

(3) Kasten yaralama suçunun;

...

d) Kamu görevlisinin sahip bulunduğu nüfuz kötüye kullanılmak suretiyle,

...

İşlenmesi hâlinde, şikayet aranmaksızın, verilecek ceza yarı oranında artırılır."

31. 5237 sayılı Kanun'un "Görevi yaptırmamak için direnme" kenar başlıklı 258. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"Kamu görevlisine karşı görevini yapmasını engellemek amacıyla, cebir veya tehdit kullanan kişi, altı aydan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır."

32. 13/12/2004 tarihli ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un "Kurumların iç güvenliği" kenar başlıklı 33. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"Kurumların iç güvenliği, Adalet Bakanlığına bağlı infaz ve koruma görevlileri tarafından sağlanır. İç güvenlik görevlileri, gerektiğinde dış güvenlik görevlileri ile işbirliği yapar."

B. Uluslararası Hukuk

33. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) 3. maddesi şöyledir:

"Hiç kimse işkenceye, insanlık dışı ya da onur kırıcı ceza veya işlemlere tabi tutulamaz."

34. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) Sözleşme'nin 3. maddesi ile ilgili içtihatlarında kötü muamele yasağının demokratik toplumların en temel değeri olduğunu vurgulamış; terörle ya da organize suçla mücadele gibi en zor şartlarda dahi mağdurların davranışlarından bağımsız olarak işkence, insanlık dışı ya da onur kırıcı ceza veya işlemlerin Sözleşme'yle yasaklandığını belirtmiştir. AİHM, kötü muamele yasağının Sözleşme'nin 15. maddesinde belirtilen toplum hayatını tehdit eden kamusal tehlike hâlinde dahi hiçbir istisnaya yer vermediği içtihadını da hatırlatmıştır (Selmouni/Fransa, B. No: 25803/94, 28/7/1999, § 95; Labita/İtalya [BD], B. No: 26772/95, 6/4/2000, § 119).

35. Öte yandan bir muamele veya cezanın kötü muamele olduğunun söylenebilmesi için eylemin minimum ağırlık eşiğini aşması beklenir (Raninen/Finlandiya, B. No: 20972/92, 16/12/1997, § 55; Erdoğan Yağız/Türkiye, B. No: 27473/02, 6/3/2007, §§ 35, 37; Gafgen/Almanya [BD], B. No: 22978/05, 1/6/2010, §§ 88, 90; Costello-Roberts/Birleşik Krallık, B. No: 13134/87, 25/3/1993, § 30).

36. AİHM, sağlıklı olarak gözaltına alınan bir kişinin serbest bırakıldığı sırada yaralanmış olması hâlinde bu yaralanmanın nasıl oluştuğu konusunda geçerli bir açıklama getirmenin devletin yükümlülüğünde olduğunu belirtmiştir (Selmouni/Fransa, § 87). AİHM aynı prensibinözgürlüklerinden yoksun olan ve ceza infaz kurumu yönetiminin kontrol ve sorumluluğunda bulunan ceza infaz kurumunda tutulan kişiler için de uygulanacağını belirtmektedir. AİHM'e göre ceza infaz kurumundaki bir kişi üzerinde fiziksel güce başvurulması -bu kişinin kendi eylemi kesinlikle gerekli kılmadığı sürece- insan onuruna zarar verir ve prensip olarak Sözleşme'nin 3. maddesini ihlal eder (Satık ve diğerleri/Türkiye, B. No: 31866/96, 10/10/2000, § 54).

37. AİHM, Sözleşme'nin 3. maddesinin tartışılabilir ve makul şüphe uyandıran kötü muamele iddialarının etkin biçimde soruşturma yükümlülüğü getirdiğine dikkat çekmektedir (Labita/İtalya, § 131; Tepe/Türkiye, B. No: 31247/96, 21/12/2004, § 48). AİHM'in içtihadında tanımlanan etkinlik için minimum standartlar; soruşturmanın bağımsız, tarafsız, kamu

denetimine açık olmasını, yetkili makamların titizlikle ve süratli biçimde çalışmasını gerektirmektedir (Mammadov/Azerbaycan, B. No: 34445/04, 11/1/2007, § 73; Çelik ve İmret/Türkiye, B. No: 44093/98, 26/10/2004, § 55).

V. İNCELEME VE GEREKÇE

38. Mahkemenin 20/10/2020 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

39. Başvurucu; infaz koruma memuru E.H. ile ismini bilmediği ancak teşhis edebileceği başka bir memur tarafından darbedilmek suretiyle yaralandığını, hakaret ve tehdide maruz kaldığını, buna karşın yapılan soruşturmanın etkili yürütülmeyerek sorumluların cezalandırılmadığını iddia etmiştir. İnfaz Kurumunda bulunan diğer tutuklu ve hükümlülerin dinlenmediğini ve delillerin karartıldığını ifade eden başvurucu, olay yerini gösteren kamera kayıtlarının olduğunu, tanıklardan H.D. ile K.Y.nin kendisini doğruladığını, ayrıca sağlık raporuyla da darbedildiğinin tespit edildiğini belirterek kötü muamele yasağı ile etkili başvuru ve adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

40. Bakanlık görüşünde, başvurucunun infaz koruma memurlarına karşı direndiği ve infaz koruma memurlarının başvurucunun direncini kıracak kadar orantılı zor kullandığı, somut olayın özel koşulları ve başvurucu üzerindeki etkisi birlikte ele alındığında başvurucunun kendi eylemleri neticesinde maruz kaldığı muamelenin kötü muamele sayılması için gerekli asgari ağırlık eşiğini aşmadığı belirtilmiş; ayrıca soruşturmanın etkili yürütüldüğünün değerlendirildiği ifade edilmiştir.

41. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı cevabında başvuru formunda dile getirdiği hususları yinelemiş; süngerli oda olarak tabir edilen odada tecrit altında tutulmasının insanlık dışı muamele olduğunu ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

42. Anayasa’nın "Kişinin dokunulmazlığı, maddî ve manevî varlığı" kenar başlıklı 17. maddesinin üçüncü fıkrası şöyledir:

"Kimseye işkence ve eziyet yapılamaz; kimse insan haysiyetiyle bağdaşmayan bir cezaya veya muameleye tabi tutulamaz.”

43. Anayasa’nın "Devletin temel amaç ve görevleri" kenar başlıklı 5. maddesi şöyledir:

“Devletin temel amaç ve görevleri, … Cumhuriyeti ve demokrasiyi korumak, kişilerin ve toplumun refah, huzur ve mutluluğunu sağlamak; kişinin temel hak ve hürriyetlerini, sosyal hukuk devleti ve adalet ilkeleriyle bağdaşmayacak surette sınırlayan siyasal, ekonomik ve sosyal engelleri kaldırmaya, insanın maddî ve manevî varlığının gelişmesi için gerekli şartları hazırlamaya çalışmaktır.”

44. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Başvurucunun iddialarının tamamının kötü muamele yasağı kapsamında incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

45. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini

gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

a. Kötü Muamele Yasağının Maddi Boyutunun İhlal Edildiğine İlişkin İddia

i. Genel İlkeler

46. Herkesin maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkı Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınmıştır. Anılan maddenin birinci fıkrasında insan onurunun korunması amaçlanmış; üçüncü fıkrasında da kimseye işkence ve eziyet yapılamayacağı, kimsenin insan haysiyetiyle bağdaşmayan ceza veya muameleye tabi tutulamayacağı hüküm altına alınmıştır (Cezmi Demir ve diğerleri, B. No: 2013/293, 17/7/2014, § 80).

47. Devletin bireyin maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına saygı gösterme yükümlülüğü, öncelikle kamu otoritelerinin bu hakka müdahale etmemelerini yani anılan maddenin üçüncü fıkrasında belirtilen şekillerde kişilerin fiziksel ve ruhsal zarar görmelerine neden olmamalarını gerektirir. Bu, devletin bireyin vücut ve ruh bütünlüğüne saygı gösterme yükümlülüğünden kaynaklanan negatif ödevidir (Cezmi Demir ve diğerleri, § 81).

48. Bununla birlikte her kötü muamele iddiasının Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasının getirdiği korumadan ve Anayasa'nın 5. maddesiyle birlikte devlete yüklediği pozitif yükümlülüklerden yararlanması beklenemez. Bu bağlamda kötü muamele konusundaki iddialar uygun delillerle desteklenmelidir. İddia edilen olayların gerçekliğini tespit etmek için soyut iddiaya dayanan şüphe ötesinde makul kanıtların varlığı gerekir. Bu kapsamdaki bir kanıt yeterince ciddi, açık ve tutarlı emarelerden ya da aksi ispat edilmemiş birtakım karinelerden oluşabilir. Bu bağlamda kanıtlar değerlendirilirken ilgililerin süreçteki tutumları da dikkate alınmalıdır (Cezmi Demir ve diğerleri, § 95).

49. Aynı şekilde bir muamelenin Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrası kapsamında olabilmesi için asgari bir ağırlık derecesine ulaşmış olması gerekir. Bu asgari eşik, göreceli olup her olayın somut koşulları dikkate alınarak değerlendirilmelidir. Bu kapsamda muamelenin süresi, bedensel ve ruhsal etkileri ile mağdurun cinsiyeti, yaşı ve sağlık durumu gibi faktörler önem taşır. Ayrıca muamelenin ardındaki saik ve amaç dikkate alınmalıdır. Muamelenin heyecanın yükseldiği ve duygu yoğunluğunun olduğu bir anda meydana gelip gelmediği de gözönünde bulundurulmalıdır (Cezmi Demir ve diğerleri, § 83).

50. Tutuklu ve hükümlüler ceza infaz kurumu yönetiminin sorumluluk ve kontrolüne tabidir. Özgürlüklerinden yoksun bulunan bu kişilerin kötü muameleye maruz kaldıklarını iddia etmeleri durumunda vücutlarında bir yaralanma tespit edilmişse söz konusu yaralanmanın nasıl oluştuğu konusunda makul bir açıklama getirme yükümlülüğü devlete aittir (Serdar Avci, B. No: 2015/19474, 9/1/2020, § 56; Cengiz Kahraman ve Kenan Özyürek, B. No: 2013/8137, 20/4/2016, § 95; S.D. B. No: 2013/3017, 16/12/2015, §§ 89, 91).

51. Anayasa'nın 17. maddesinde ceza infaz kurumunda güvenliği sağlamak, düzeni korumak ve suç işlenmesini önlemek için güç kullanımı yasaklanmamaktadır. Ancak bu kapsamda sınırları belli bazı durumlarda, mevzuata uygun olarak ve sadece kaçınılmaz hâllerde aşırı olmaması koşuluyla güvenlik güçleri tarafından fiziksel güce başvurulmasının kötü muamele olmadığı kabul edilmektedir. Ayrıca kişinin kendi davranışından veya tutumundan dolayı fiziksel güce başvurmak kesinlikle zorunlu hâle gelmedikçe bu neviden fiiller prensip olarak

kötü muamele yasağını ihlal edecektir (Ali Rıza Özer ve diğerleri [GK], B. No: 2013/3924, 6/1/2015, §§ 81, 82).

ii. İlkelerin Olaya Uygulanması

52. Başvurucu 3/10/2016 tarihinde infaz koruma memurlarınca darbedildiğini, hakaret ve tehdide maruz kaldığını ileri sürmektedir. Aynı gün başvurucu hakkında düzenlenen sağlık raporunda başvurucunun özellikle kollarında olmak üzere vücudunun birkaç yerinde ve başında sıyrık ve morluklar tespit edilmiştir.

53. Bu durumda başvurucunun yaralanmasının ne şekilde gerçekleştiğinin İnfaz Kurumunca tereddüde yer vermeyecek şekilde açıklanması veya soruşturma makamlarınca ortaya konulması gerekmektedir.

54. Başvurucu ile koğuş arkadaşı S.A. arasında yaşanan kavga neticesinde birbirlerini basit tıbbi müdahale ile giderilecek düzeyde yaraladıkları gerekçesiyle disiplin soruşturması yapılarak bu kişilere ceza verildiği anlaşılmaktadır.

55. Başvurucu ile koğuş arkadaşları arasında kavga yaşanmasının ardından kurum disiplini ve güvenliğinin sağlanması amacıyla başvurucunun geçici bir süre müşahede odasına alınması şeklinde tarafların ayrılmasına yönelik tedbir alındığı anlaşılmaktadır.

56. Öncelikle başvurucunun bulunduğu koğuşu gösteren görüntü olmadığı için başvurucunun görevlilerce koğuştan koridora çıkarılmadan önce yaşananlara ilişkin tanık beyanlarının dikkate alınması gerekir. Başvurucunun dört koğuş arkadaşı tanık olarak dinlenmiştir.

57. Tanıklar K.Y., S.A., M.S. görevlilerin koğuş içinde başvuruya yönelik herhangi bir darp eyleminden bahsetmemektedir. Tanıklardan K.Y. görevlilerin vurduğunu görmediğini, sadece daha sonra bu olayın olduğunu duyduğunu beyan ederken diğer tanıklar S.A. ve M.S. görevlilerin başvurucuya koğuş içinde vurmadığını, darp olayının olmadığını açıkça ifade etmişlerdir. Üç tanığın ifadesinin aksine dördüncü tanık K.Y. ise görevlilerin başvurucuyu darbederek odadan çıkardığını ancak kimin darbettiğini görmediğini söylemiştir.

58. Bu durumda tanık beyanları arasında farklılık söz konusudur. İki tanığın koğuş içinde darp olayının olmadığını, bir diğer tanığın darp olayını görmediğini beyan etmesine karşın dördüncü tanık darp olayının olduğunu ifade etmiş ama kimin gerçekleştirdiğini görmediğini dile getirmiştir. Soruşturma makamınca değerlendirilen tanık ifadeleri neticesinde üç tanığın beyanı, dördüncü tanığın beyanına üstün tutularak koğuş içinde darp olayının yaşanmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

59. Koğuş içinde bulunan üç tanığın infaz görevlileri tarafından başvurucunun darbedilmesi olayını doğrulamamasına karşın henüz görevliler koğuşa gelmeden başvurucu ile S.A. arasında arbedeye dönüşen kavganın yaşandığını teyit etmeleri birlikte değerlendirildiğinde başvurucunun yaralanmasının bu arbede nedeniyle de gerçekleşme ihtimali olduğu gözden uzak tutulmamalıdır.

60. Öte yandan infaz görevlileri tarafından aynı gün tutulan Olay Tutanağı'na göre başvurucu; müşahede odasına gitmemek için direnmiş; bu nedenle görevliler tarafından zor kullanılarak götürülmüştür. Bilirkişi raporuyla da ortaya konulduğu üzere başvurucunun gitmek istememesi nedeniyle müşahede odasına götürülürken görevlilerce el ve ayaklarından tutularak zorla götürüldüğü ve müşahede odasına bırakıldığı fotoğraf hâline getirilen görüntülerden anlaşılmıştır.

61. Bu durumda başvurucunun koğuştan çıkarılmadan önce kavga esnasında yaralanma ihtimali bulunsa da infaz görevlilerince güç kullanımının açık olduğu somut olayda başvurucunun yaralanmasının bu güç kullanımı esnasında meydana geldiği karine olarak kabul edilerek bu yönde değerlendirme yapılmıştır.

62. Başvurucunun koğuşundan çıkarılmasıyla müşahede odasına bırakılması arasında yaklaşık altı dakika geçtiği, odaya bırakıldıktan sonra görevlilerin başvurucuyla konuşarak müşahede odasından çıkmaları arasında iki dakika olduğu, dolayısıyla toplam sürenin ortalama sekiz dakika olup bu süre içinde yaşananların tamamının görüntü olarak kaydedildiği anlaşılmaktadır. Görüntülerde başvurucunun tutularak götürülmesi dışında görevlilerin başvurucuya yönelik fiziksel temaslarının olmadığı tespit edilmiştir.

63. Kurum içinde disiplinin sağlanmasına yönelik her türlü tedbirin alınması gerektiği konusunda şüphe yoktur. Başvurucunun bulunduğu koğuşta çıkan arbede bertaraf edilerek başvurucunun geçici süreliğine müşahede odasına alınması şeklinde uygulanan tedbir bu bağlamda makul görünmektedir. Ayrıca başvurucunun söz konusu tedbire direnmesi nedeniyle somut olayda infaz görevlilerince zor kullanmanın kaçınılmaz hâle geldiği kamu makamlarınca ortaya konulmuştur.

64. Bu aşamadan sonra kötü muamele yasağının ihlal edilmemesi bakımından kullanılan gücün orantılı olması şartı aranmaktadır. Müşahede odasına gitmemekte direnen başvurucunun basit tıbbi müdahale ile giderilecek düzeyde yaralanmasının ağırlığı da dikkate alındığında sadece elleri ve ayaklarından tutularak götürülmesi şeklinde kullanılan gücün orantılı olduğu sonucuna varılmıştır.

65. Diğer taraftan başvurucu; hakaret ve tehdide maruz kaldığını iddia etmiş ancak soruşturma veya başvuru sürecinde kim tarafından, ne şekilde hakarete uğradığını veya tehdit edildiğini açıklamamıştır. Aynı şekilde tanıklardan bir kısmı da başvurucuya hakaret edildiğini ancak kimin söylediğini duymadığını beyan etmiştir. Ayrıca kamera kayıtlarında ses kaydı bulunmadığından infaz görevlileri ile başvurucu arasında geçen konuşmalar kaydedilememiştir.

66. İnfaz görevlilerinin sözlü şiddete başvurduğuna ilişkin somut delil bulunmadığı soruşturma makamınca değerlendirilmiştir. Başvurucu, bireysel başvuru aşamasında da sözlü şiddete ilişkin somut açıklamalarda bulunmadığı gibi başvurucunun soruşturma dosyasında bulunmayan farklı bir delil sunmadığı da görülmektedir. Bu durumda soruşturma makamınca ulaşılan sonuçtan farklı bir sonuca ulaşmayı gerektiren bir olgu tespit edilmemiştir.

67. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 17. maddesinde güvence altına alınan kötü muamele yasağının maddi boyutunun ihlal edilmediğine karar verilmesi gerekir.

b. Kötü Muamele Yasağının Usul Boyutunun İhlal Edildiğine İlişkin İddia

i. Genel İlkeler

68. Devletin kişinin maddi ve manevi varlığını koruma hakkı kapsamındaki pozitif yükümlülüğünün usule ilişkin bir boyutu bulunmaktadır. Bu usul yükümlülüğü çerçevesinde devlet, her türlü fiziksel ve ruhsal saldırı olayının sorumlularının belirlenmesini ve gerekiyorsa cezalandırılmasını sağlayabilecek etkili resmî bir soruşturma yürütmek durumundadır. Bu tarz bir soruşturmanın temel amacı, söz konusu saldırıları önleyen hukukun etkin bir şekilde uygulanmasını güvenceye almak ve karıştıkları olaylarda kamu

görevlilerinin ya da kurumlarının kendi sorumlulukları altında meydana gelen olaylar için hesap vermelerini sağlamaktır (Cezmi Demir ve diğerleri, § 110).

69. Buna göre bireyin bir devlet görevlisi tarafından hukuka aykırı olarak ve Anayasa'nın 17. maddesini ihlal eder biçimde bir muameleye tabi tutulduğuna ilişkin savunulabilir bir iddiasının bulunması hâlinde -Anayasa'nın 17. maddesi "Devletin temel amaç ve görevleri" kenar başlıklı 5. maddesindeki genel yükümlülükle birlikte yorumlandığında- etkili resmî bir soruşturmanın yapılmasını gerektirmektedir. Bu soruşturma, sorumluların belirlenmesini ve cezalandırılmasını sağlamaya elverişli olmalıdır (Tahir Canan, § 25).

70. Soruşturmanın etkili ve yeterli olduğundan söz edilebilmesi için soruşturma makamlarının resen harekete geçerek olayı aydınlatabilecek ve sorumluların tespitine yarayabilecek bütün delilleri toplamaları gerekir. Dolayısıyla kötü muamele iddialarının gerektirdiği soruşturma bağımsız bir şekilde hızlı ve derinlikli yürütülmelidir. Diğer bir ifadeyle yetkililer, olay ve olguları ciddiyetle öğrenmeye çalışmalı; soruşturmayı sonlandırmak ya da kararlarını temellendirmek için çabuk ve temelden yoksun sonuçlara dayanmamalıdır (Cezmi Demir ve diğerleri, § 114). Bu bağlamda soruşturmanın derhâl başlaması, bağımsız biçimde, kamu denetimine tabi olarak, özenli ve süratli yürütülmesi ve bir bütün olarak etkili olması gerekir (Cezmi Demir ve diğerleri, § 116).

71. Yürütülecek ceza soruşturmalarının amacı, kişinin maddi ve manevi varlığını koruyan mevzuat hükümlerinin etkili bir şekilde uygulanmasını ve sorumluların hesap vermelerini sağlamaktır. Bu bir sonuç yükümlülüğü değil uygun araçların kullanılması yükümlülüğüdür. Diğer taraftan burada yer verilen değerlendirmeler hiçbir şekilde Anayasa'nın 17. maddesinin başvuruculara üçüncü tarafları adli bir suç nedeniyle yargılatma, cezalandırma hakkı veya tüm yargılamaları mahkûmiyetle ya da belirli bir ceza kararıyla sonuçlandırma ödevi yüklediği anlamına gelmemektedir (Cezmi Demir ve diğerleri, § 77).

ii. İlkelerin Olaya Uygulanması

72. Başvurucu, infaz görevlilerinin kötü muamelesine maruz kalmasına rağmen ceza soruşturmasının etkili yürütülmediğinden şikâyet etmektedir.

73. Başvurucu hakkında olay günü İnfaz Kurumu Hekimliği tarafından sağlık raporu düzenlenerek başvurucunun yaralandığı tespit edilmiştir. Başvurucunun şikâyeti üzerine infaz görevlileri hakkında derhâl ceza soruşturması başlatılarak şüpheli savunması ve tanık ifadeleri tespit edilmiş, kamera görüntüleri temin edilerek üzerinde bilirkişi incelemesi yapılmıştır. Ayrıca Savcılık tarafından başvurucu, Adli Tıp Kurumuna sevk edilerek hakkında yeniden sağlık raporu alınmıştır. Olay günü yaşananların bütün olarak değerlendirilebilmesi amacıyla başvurucu hakkında yapılan disiplin soruşturmasının tamamı İnfaz Kurumundan getirtilmiştir. Dolayısıyla Savcılık tarafından makul özenle soruşturmanın tamamlandığı, olayın aydınlatılması bakımından ciddiyetle araştırma yapıldığı söylenebilir.

74. Öte yandan başvurucu her ne kadar etkili soruşturma yapılmadığını ileri sürmekteyse de toplanması gerektiği hâlde Savcılıkça toplanmayan belirli somut bir delilden bahsetmemiştir. Sadece İnfaz Kurumunda bulunan diğer tutuklu veya hükümlülerin de tanık olarak dinlenilmesi gerektiğini belirtmiş; buna karşın kimin, olaya ne şekilde tanık olduğuna dair ayrıntı vermemiştir. Hangi delilin şikâyet konusu olayı aydınlatıcı niteliğinin bulunup bulunmadığı hususunda soruşturma makamlarının tam takdir yetkilerinin bulunmasının yanı sıra şikâyetçiler tarafından ancak somut olarak bildirilen delillerin toplanılması hususundaki beklentileri meşru kabul edilebilecektir. Dolayısıyla başvuru konusu olayda, gerektiği hâlde

Savcılıkça toplanmayan herhangi bir delilin varlığı başvurucu tarafından ortaya konulamamıştır.

75. Bir diğer husus toplanan delillerin soruşturma ve yargı makamlarınca değerlendirilmesi ve soruşturmanın tamamlanma süresidir. Savcılık, infaz görevlileri hakkında kovuşturma yapılmasına yer olmadığına karar vermiş; Sulh Ceza Hâkimliğince anılan kararda sorun görülmemiştir.

76. Etkili soruşturma yükümlülüğü, soruşturma makamlarınca ulaşılan sonucun delillerin nesnel analizine dayanmasını gerektirmekle birlikte soruşturma makamlarına mutlaka üçüncü kişilerin yargılanmaları veya cezalandırmaları ödevini yüklememektedir. Bu bağlamda yukarıda kötü muamele yasağının maddi boyutu yönünden incelenmesi kısmında yapılan ayrıntılı değerlendirmeler doğrultusunda Savcılıkça elde edilen delillerin hukuki olarak yorumlanmasında Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında korunan hakkı zedeleyecek mahiyette bir değerlendirmenin yapılmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca sekiz ay süren soruşturmanın makul sürede tamamlanmış olduğu değerlendirilmiştir.

77. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 17. maddesinde güvence altına alınan kötü muamele yasağının usul boyutunun ihlal edilmediğine karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında güvence altına alınan kötü muamele yasağının İHLAL EDİLMEDİĞİNE,

C. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca tahsil edilmesi mağduriyetine neden olacağından adli yardım talebi kabul edilen başvurucunun yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF TUTULMASINA,

D. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 20/10/2020 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

MESUT ÇELEBİ

B. No: 2017/30836 | Karar tarihi: 20.10.2020

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2017/30836

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

MESUT ÇELEBİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2017/30836)

Karar Tarihi: 20/10/2020

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Burhan ÜSTÜN

Hicabi DURSUN

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Selahaddin MENTEŞ

Raportör : Fatma Gülbin ÖZCÜRE

Başvurucu : Mesut ÇELEBİ

Vekili : Av. Denizcan DEMİRKILIÇ

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, başvurucunun sosyal medya hesabından yapmış olduğu paylaşımlar nedeniyle terör örgütünün propagandasını yapma suçundan cezalandırılmasının adil yargılanma hakkını ihlal ettiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 13/7/2017 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

6. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

7. Başvurucu 1987 doğumlu olup olayların gerçekleştiği tarihte serbest meslek erbabı olduğunu belirtmektedir.

8. PKK terör örgütünün gençlik yapılanması olarak bilinen Yurtsever Devrimci Gençlik Hareketine (YDG-H) karşı yürütülen soruşturmalar kapsamında başvurucunun ikametgâhında arama yapılmış ve başvurucuya ait Facebook isimli sosyal medya hesabı incelenmiştir. Yapılan incelemeler sonucu başvurucunun Facebook hesabından yapıldığı belirtilen 12/102015 tarihli "Ya Onurlu Bir Barış ya Görkemli bir Direniş", 8/10/2014 tarihli "Kerboran Şehitleri Ölümsüzdür.", 20/8/2014 tarihli "YDG-H Amed Suriçi Uyuşturucu Operasyonu" şeklindeki paylaşımların terör örgütü propagandası niteliğinde olduğu belirtilerek başvurucu hakkında kamu davası açılmıştır.

9. Yargılama İstanbul 13. Ağır Ceza Mahkemesi (Mahkeme) tarafından yapılmıştır. Mahkeme, başvurucunun terör örgütünün propagandasını yapma suçundan 1 yıl 6 ayhapis cezası ile cezalandırılmasına karar verilmiştir. Gerekçeli kararda; PKK terör örgütünün amacı, bu amacı gerçekleştirmek için icra ettiği eylemlerin cebir, tehdit ve yoğun şiddet içeren niteliğiyle paylaşımların içeriği birlikte değerlendirilmiş, başvurucunun ilgili paylaşımları sebebi ile terör örgütünün propagandasını yapma suçunu işlediği kabul edilmiştir.

10. Başvurucu, söz konusu karara karşı istinaf kanun yoluna başvurmuştur. Başvurucunun istinaf talebi İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 3. Ceza Dairesi tarafından incelenmiş ve ilk derece mahkemesinin kararı yerinde bulunarak başvurunun esastan reddine karar verilmiştir. Ret kararı başvurucuya 27/6/2017 tarihinde tebliğ edilmiştir.

11. Başvurucu 13/7/2017 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

12. Mahkemenin 20/10/2020 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

13. Başvurucu; kullandığı cep telefonuna ev araması sırasındahukuka aykırı olarak el konulup telefondaki Facebook uygulamasına erişildiğini, cezalandırılmasına konu edilen paylaşımların kendisi tarafından yapılmadığına ilişkin savunmasına itibar edilmediğini, gerek yerel mahkemenin gerekse istinaf mahkemesinin kararında hiçbir gerekçe bulunmadığını, hakkında hiçbir gerekçe açıklanmaksızın lehe hükümlerin uygulanmadığını belirterek suç ve cezaların kanuniliği ilkesi ile adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

14. 17/10/2019 tarihli ve 7188 sayılı Kanun'un 29. maddesiyle 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 286. maddesine eklenen (3) numaralı fıkra uyarınca -temyiz edilemeyecek kararlar kapsamında olsa bile- sayılan suçlar nedeniyle verilen bölge adliye mahkemesi ceza dairelerinin kararları temyiz edilebilecektir. Anılan fıkrada sayılanlar arasında 12/4/1991 tarihli ve 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu'nun 7. maddesinin ikinci fıkrasında yer alan suç da bulunmaktadır.

15. 7188 sayılı Kanun'un 31. maddesi ile 5271 sayılı Kanun'a eklenen geçici 5. maddeye göre de 5271 sayılı Kanun'un 286. maddesinin (3) numaralı fıkrasında yapılan düzenleme -on beş gün içinde talep etmek koşuluyla- aynı suçlarla ilgili olarak bölge adliye mahkemelerince verilmiş kesin nitelikteki kararlar hakkında da uygulanacaktır.

16. Yukarıda belirtilen değişiklikler gözetildiğinde başvurucular hakkındaki kesinleşmiş hükümlerin -belli sürede başvurmak koşuluyla- temyiz edilebilme olanağına kavuştuğu anlaşılmaktadır.

17. Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü fıkrasının son cümlesi şöyledir:

"Başvuruda bulunabilmek için olağan kanun yollarının tüketilmiş olması şarttır."

18. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un "Bireysel başvuru hakkı" kenar başlıklı 45. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"İhlale neden olduğu ileri sürülen işlem, eylem ya da ihmal için kanunda öngörülmüş idari ve yargısal başvuru yollarının tamamının bireysel başvuru yapılmadan önce tüketilmiş olması gerekir."

19. Anılan Anayasa ve Kanun hükümlerine göre bireysel başvuru yoluyla Anayasa Mahkemesine başvurabilmek için olağan kanun yollarının tüketilmiş olması gerekir. Temel hak ve özgürlüklere saygı, devletin tüm organlarının anayasal ödevi olup bu ödevin ihmal edilmesi nedeniyle ortaya çıkan hak ihlallerinin düzeltilmesi idari ve yargısal makamların görevidir. Bu nedenle temel hak ve özgürlüklerin ihlal edildiğine ilişkin iddiaların öncelikle derece mahkemeleri önünde ileri sürülmesi, bu makamlar tarafından değerlendirilmesi ve bir çözüme kavuşturulması esastır (Ayşe Zıraman ve Cennet Yeşilyurt, B. No: 2012/403, 26/3/2013, § 16).

20. Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru, iddia edilen hak ihlallerinin derece mahkemelerince düzeltilmemesi hâlinde başvurulabilecek ikincil nitelikte bir başvuru yoludur. Bireysel başvuru yolunun ikincil niteliği gereği Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunabilmek için öncelikle olağan kanun yollarının tüketilmesi zorunludur. Bu ilke uyarınca başvurucunun şikâyetini öncelikle ve süresinde yetkili idari ve yargısal mercilere usulüne uygun olarak iletmesi, bu konuda sahip olduğu bilgi ve kanıtlarını zamanında bu makamlara sunması, aynı zamanda bu süreçte dava ve başvurusunu takip etmek için gerekli özeni göstermiş olması gerekir (Ayşe Zıraman ve Cennet Yeşilyurt, § 17).

21. Başvuru yollarının tüketilip tüketilmediği, ilke olarak Anayasa Mahkemesine başvurunun yapıldığı tarihteki duruma bakılarak değerlendirilir. Ancak Anayasa Mahkemesi bazı durumlarda bireysel başvuru yapıldıktan sonra oluşturulan yeni başvuru yollarının tüketilmesi gerektiğine de karar verebilir. Özellikle belli konulardaki sorunlara çözüm bulmak amacıyla sonradan oluşturulmuş bir yol söz konusu ise ikincillik ilkesi, o konudaki temel hak ve özgürlüklerin ihlali iddialarının -bu yol vasıtasıyla- öncelikle idari ve yargısal makamlarca değerlendirilmesine imkân tanınmasını gerekli kılabilir (bazı değişikliklerle birlikte bkz. Sait Orçan, B. No: 2016/29085, 19/7/2017, § 35).

22. Her hâlükârda bir başvuru yolunun tüketilmesinin gerekli olması için ulaşılabilir olması, ihlal iddiaları yönünden makul bir başarı şansı sunması ve yeterli giderim sağlaması gerekir. Dolayısıyla bireysel başvuru yapıldıktan sonra yeni bir başvuru yolunun oluşturulması hâlinde Anayasa Mahkemesinin görevi söz konusu başvuru yolunun düzenleniş şekli

itibarıyla ulaşılabilir olup olmadığını, ihlal iddiaları yönünden makul bir başarı şansı sunma ve yeterli giderim sağlama niteliğini haiz olup olmadığını değerlendirmektir (Sait Orçan, §§ 36, 37).

23. Somut olayda 7188 sayılı Kanun ile 5271 sayılı Kanun'un 286. maddesine eklenen (3) numaralı fıkra kapsamındaki suçlarla ilgili olarak daha önce bölge adliye mahkemeleri ceza dairelerince verilen kesin nitelikteki kararlar bakımından temyiz kanun yolu açılmıştır. Sonradan açılan temyiz kanun yolunun ulaşılabilir olmadığı, ihlal iddialarıyla ilgili başarı şansı sunma ve yeterli giderim sağlama kapasitesinin bulunmadığı söylenemez. Sonradan açılan bu yol, usul hukukundaki temyiz kanun yolunun başvuru süresi ve kesinlik sınırında kalan mahkûmiyetler açısından genişletilmiş şeklini oluşturmaktadır.

24. Sonuç olarak anılan başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı açıktır.

25. Açıklanan gerekçelerle başvurunun başvuru yollarının tüketilmemiş olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurunun başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 20/10/2020 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

NECAT KAYA

B. No: 2017/31072 | Karar tarihi: 20.10.2020

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2017/31072

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

NECAT KAYA BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2017/31072)

Karar Tarihi: 20/10/2020

R.G. Tarih ve Sayı: 25/11/2020-31315

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Burhan ÜSTÜN

Hicabi DURSUN

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Selahaddin MENTEŞ

Raportör : Umut FIRTINA

Başvurucu : Necat KAYA

Vekili : Av. İbrahim GÜL

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru; idari para cezası verilmesi nedeniyle mülkiyet hakkının, idari para cezasının iptali isteminin idari işlemlerin hukuka uygunluk karinesinden yararlanıyor olmasına dayalı olarak reddedilmesi nedeniyle masumiyet karinesinin, yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle de makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 28/7/2017 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüş bildirmemiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

A. İdari Para Cezası Verilmesi Süreci

8. Başvurucu, akaryakıt ticareti yapmaktadır. Başvurucunun Erzincan-Sivas kara yolu Yalnızbağ beldesinde bulunan tesisine Enerji Piyasası Düzenleme Kurulu (EPDK) tarafından 11/3/2005 tarihinde bayilik lisansı verilmiştir. Başvurucu, anılan tesiste Petrol Ofisi A.Ş.nin bayiliğini yapmaktadır.

9. Erzincan İl Jandarma Komutanlığı 26/2/2008 tarihinde yapmış olduğu denetimde başvurucuya ait tankerden E.K. isimli kişiye ait akaryakıt istasyonuna motorin ikmal edildiğini tespit etmiştir. Olaya ilişkin olarak aynı tarihte Tespit Tutanağı düzenlenmiştir.

10. Erzincan İl Jandarma Komutanlığınca gerçekleştirilen 11/7/2008 tarihli denetimde ise başvurucuya ait akaryakıt istasyonuna bayisi olduğu dağıtıcı firma dışında akaryakıt ikmal edildiği belirlenerek bu durum tutanağa bağlanmıştır. Olayda, Petrol Ofisi A.Ş. tarafından Ş. Petrol Ürünleri Madeni Yağlar Nak. İnş. Tah. Gıd. Paz. Ltd. Şti.ne gönderilen akaryakıtın başvurucuya ait akaryakıt istasyonuna boşaltıldığı tespit edilmiştir.

11. EPDK 8/6/2009 tarihinde 6/1/2005 tarihli ve 25692 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Petrol Piyasasında Yapılacak Denetimler ile Ön Araştırma ve Soruşturmalarda Takip Edilecek Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik'in "Ön Araştırma ve Soruşturma Prosedürüne Gerek Olmayan Haller" başlıklı 25. maddesi uyarınca ön araştırma ve soruşturma prosedürüne gerek olmaksızın başvurucunun yazılı savunmasının alınması için Denetim Dairesi Başkanlığının yetkilendirilmesine karar vermiştir.

12. Denetim Dairesi Başkanlığının 19/6/2009 tarihli yazısı ile başvurucunun savunması istenmiştir. Yazının içeriğinde başvurucuya ait tankerden E.K. isimli kişiye ait akaryakıt istasyonuna motorin ikmal edilmesinin 4/12/2003 tarihli ve 5015 sayılı Petrol Piyasası Kanunu'nun 4. maddesinin birinci ve ikinci fıkraları ile 17/6/2004 tarihli ve 25495 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Petrol Piyasası Lisans Yönetmeliği'nin (Yönetmelik) "Bayilik Lisansı Sahiplerinin Yükümlülükleri" başlıklı 38. maddesinin birinci fıkrasının (g) bendine aykırı olduğu vurgulanmıştır. Başvurucuya ait akaryakıt istasyonuna bayisi olduğu dağıtıcı firma dışında akaryakıt ikmali yapılmasının ise 5015 sayılı Kanun'un 8. maddesinin birinci fıkrası ile Yönetmelik'in 38. maddesinin birinci fıkrasının (c) ve (d) bentlerine aykırı olduğu hususuna dikkat çekilmiştir.

13. Başvurucu 13/7/2009 tarihinde Kurum kayıtlarına giren savunma dilekçesinde; tankerinin E.K. tarafından A.Y. adlı kişiye satılan akaryakıtın götürülmesi için kiralandığını, teslimatın ardından arta kalan akaryakıtın tekrar E.K.ya ait istasyona getirilerek boşaltılması sırasında tutanakla tespitin yapıldığını belirtmiştir. Dilekçede ayrıca başvurucu kısıtlı imkânlarla faaliyet yürüttüğünü, kendi tankeriyle çok miktarda akaryakıt getirme olanağı bulunmadığını belirterek istasyonuna akaryakıt ikmali yapıldığını kabul etmiştir.

14. Dağıtıcısı dışında akaryakıt ikmal ettiği ve yeniden satış amaçlı satış yaptığı

gerekçeleriyle 3/9/2009 tarihli işlem uyarınca başvurucuya EPDK tarafından 170.000 TL tutarında idari para cezası verilmiştir. Kararda, başvurucunun gerçekleştirmiş olduğu faaliyetlerin 5015 sayılı Kanun'un 19. maddesinin ikinci fıkrasının (a) bendinin (4) numaralı alt bendi ile aynı fıkranın (b) bendinin (2) numaralı alt bendine aykırı olduğuna değinilmiştir. Son olarak başvurucunun yazılı savunmasında ileri sürdüğü hususların kendisini haklı gösterecek gerekçeler içermediğine dikkat çekilmiştir.

B. İdari Para Cezasına İtiraz Süreci

15. Başvurucu, idari para cezası verilmesine ilişkin olarak EPDK tarafından tesis edilen idari işlemin iptali istemiyle 5/11/2009 tarihinde Danıştay Onüçüncü Dairesi (Mahkeme) nezdinde iptal davası açmıştır. Dava dilekçesinde özetle dağıtıcısı dışında akaryakıt ikmal edilmediğini ve yeniden satış amaçlı satış yapılmadığı öne sürülerek EPDK tarafından tesis edilen idari para cezası verilmesine ilişkin işlemin iptalini istemiştir.

16. Mahkeme 4/10/2011 tarihli kararıyla davayı reddetmiştir.

17. Ret gerekçesinde öncelikle 5015 sayılı Kanun'un 4. maddesi ile lisansın sahibine lisansta yer alan faaliyetin yapılması ile bu konularda taahhütlere girişilmesi hakkını verdiğinin ve lisansta verilen hakların mevzuatın yerine getirilmesi koşulu ile kullanılacağının kurala bağlandığı vurgulanmıştır. Ayrıca 5015 sayılı Kanun'un 8. maddesi uyarınca bayilerin lisanslarının devamı süresince bayisi olduğu dağıtıcı haricinde diğer dağıtıcı ve onların bayilerinden akaryakıt ikmali yapılmaması ile yükümlü olduklarına dikkat çekilmiştir. Gerekçede, anılan Kanun'un 19. maddesi ile düzenlenen idari para cezasını gerektiren durumlar hatırlatılmıştır. Başvurucuya ait tanker ile E.K.ya ait akaryakıt istasyonuna boşaltım yapıldığının ve başvurucunun bayisi olduğu dağıtıcı firma dışında Ş. Petrol Ürünleri Madeni Yağlar Nak. İnş. Tah. Gıd. Paz. Ltd. Şti.nden temin ettiği akaryakıtın istasyonda bulunan tanklara boşaltıldığının idarece tespit edildiğinin altı çizilmiştir. Sonuç olarak idarenin bu tespitleri uyarınca mevzuata uygun olarak işlem tesis ettiği belirtilerek ret gerekçesi oluşturulmuştur.

18. Hüküm başvurucu tarafından temyiz edilmiştir. Temyiz dilekçesinde 5015 sayılı Kanun'un 19. maddesinde yakın zamanda köklü ve önemli değişiklikler yapıldığı ve lehe olan bu değişikliklerin dikkate alınması gerektiği ifade edilmiştir. Dilekçede ayrıca Kanun'da öngörülen usulün uygulanmaması nedeniyle idari işlemin iptal edilmesi gerektiği açıklanmıştır. Ayrıca Yönetmelik hükmü ile ceza ihdas edilmesinin kanunilik ilkesine aykırı olduğu vurgulanmıştır. Aynı dağıtım şirketine bağlı bayiler arasında akaryakıt alımı ve satımının yasaklanmadığını belirten başvurucu, derece mahkemesince iddialarının değerlendirilmediğini öne sürmüştür. Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulu (Kurul) 16/4/2015 tarihinde mahkeme kararını onamıştır. Karar düzeltme istemi de aynı Kurulun 13/3/2017 tarihli kararıyla reddedilmiştir.

19. Başvurucu, nihai kararı 30/6/2017 tarihinde tebellüğ etmesinin ardından 28/7/2017 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. Ulusal Hukuk

20. 5015 sayılı Kanun'un "Tanımlar ve kısaltmalar" kenar başlıklı 2. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Bu Kanunun uygulanmasında;

...

10) Bayilik: Karşılıklı yükümlülüklerin ekinde fizibilite olan bir sözleşmeye bağlanarak akaryakıt dağıtım şirketleri tarafından gerçek ve tüzel kişilere akaryakıtın kullanıcılara ikmali yetkisi verilmesi işlemini,

...

25) Kullanıcı: Petrol kullanımı yapan gerçek ve tüzel kişileri,

26) Kullanım: Petrolün sadece kişisel ve işletme ihtiyaçları için tüketimini,

...

İfade eder. "

21. 5015 sayılı Kanun'un "Lisanların tabi olacağı usul ve esaslar" kenar başlıklı 3. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Petrol ile ilgili;

...

b) Akaryakıt dağıtımı, taşıması ve bayilik faaliyetlerinin yapılması,

İçin lisans alınması zorunludur.

...

Bu Kanuna göre; lisansların verilmesi, güncelleştirilmesi, geçici olarak durdurulması veya iptaline ilişkin işlemler Kurumca yapılır.

...

Lisansta yer alan hususlarda değişiklik yapılmasını gerektirecek faaliyetler, Kurumca onaylanıp lisansa işlenmedikçe yapılamaz.

Lisanslar ile ilgili olarak;

a) ...

ı) Lisans kapsamında olsun veya olmasın piyasa ile ilgili faaliyetlerin yönlendirilmesi, gözetimi, denetimive benzeri konulara,

Ait usul ve esaslar Kurumca çıkarılacak yönetmeliklerle düzenlenir.

... "

22. 5015 sayılı Kanun'un "Lisans sahiplerinin temel hak ve yükümlülükleri " kenar başlıklı 4. maddesinin birinci ve ikinci fıkraları şöyledir:

"Lisans, sahibine lisansta yer alan faaliyetin yapılması ile bu konularda taahhütlere girişilmesi haklarını verir.

Lisans ile tanınan haklar; bu Kanunun, ilgili diğer mevzuatın ve lisansta yer alan kayıtlı hususların yerine getirilmesi koşuluyla kullanılır."

23. 5015 sayılı Kanun'un "Bayiler" kenar başlıklı 8. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Bayi lisanslarına ilişkin düzenlemeler (teknik, güvenlik, kapasite, çevre vb.) Kurum tarafından yapılır. Bayiler, dağıtıcıları ile yapacakları tek elden satış sözleşmesine göre

bayilik faaliyetlerini yürütürler.

Bayiler lisanslarının devamı süresince;

a) Bayisi olduğu dağıtıcı haricinde diğer dağıtıcı ve onların bayilerinden akaryakıt ikmali yapılmaması,

b) Tağşiş ve/veya hile amacıyla akaryakıta katılabilecek ürünlerin akaryakıta katılmaması ve istasyonunda bulundurmaması,

İle yükümlüdür.

..."

24. 5015 sayılı Kanun'un "Bilgilerin toplanması, kayıt düzeni, denetim ve tebligat" kenar başlıklı 14. maddesinin dördüncü fıkrasının ilgili kısmı şöyledir:

"Kurum, piyasa faaliyetlerini kendi personeli eliyle veya gerektiğinde diğer kamu kurum ve kuruluşları personeli eliyle denetime tabi tutar."

25. 5015 sayılı Kanun'un "İdari para cezaları" kenar başlıklı 19. maddesinin işlem tarihinde yürürlükte bulunan hâlinin ilgili kısmı şöyledir:

"Bu Kanuna göre idarî para cezalarının veya idarî yaptırımların uygulanması, bu Kanunun diğer hükümlerinin uygulanmasına engel oluşturmaz. Bu Kanuna göre verilen ceza ve tedbirler diğer kanunlar gereği yapılacak işlemleri engellemez.

Bu Kanuna göre;

a) Aşağıdaki hallerde, sorumlulara altıyüzbin Türk Lirası idarî para cezası verilir:

1) ...

4) 5, 6, 7, 8, 16, 17 ve 18 inci maddelerin ihlali.

b) Aşağıdaki hallerde, sorumlulara ikiyüzellibin Türk Lirası idarî para cezası verilir:

1) ...

3) 4 üncü madde hükümlerinin ihlali.

...

Bayiler için yukarıda yer alan cezaların beşte biri uygulanır. "

26. 5015 sayılı Kanun'un "İdari para cezaları" kenar başlıklı 19. maddesinin 28/3/2013 tarihli ve 28615 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 28/3/2013 tarihli ve 6455 sayılı Kanun'un 44. maddesi ile değişik hâlinin ilgili kısmı şöyledir:

"...

e) Aşağıdaki hallerde, sorumlulara üç yüz elli bin Türk Lirası idari para cezası verilir:

1) ...

2) Sahip olunan lisansın verdiği haklar dışında faaliyet gösterilmesi.

...

f) 4 üncü maddenin dördüncü fıkrasının (l) bendi kapsamındaki ihlaller hariç olmak üzere bayiler için (e) bendinde yer alan cezanın beşte biri uygulanır.

..."

27. 5015 sayılı Kanun'un "İdari para cezaları" kenar başlıklı 19. maddesinin son hâlinin ilgili kısmı şöyledir:

"...

f) Aşağıdaki hallerde sorumlulara yüz yirmi beş bin Türk Lirasından az olmamak ve altı yüz yirmi beş bin Türk Lirasını geçmemek üzere fiilin işlendiği tarihten bir önceki yılda ilgili lisansa konu petrol piyasası faaliyetine ilişkin net satış hasılatının binde onu oranında idari para cezası uygulanır:

1) ...

...

4) Bayilik lisansı sahiplerince lisansın verdiği haklar dışında faaliyet gösterilmesi.

..."

28. Yönetmelik'in "Bayilik Lisansı Sahiplerinin Yükümlülükleri" başlıklı 38. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

“Madde 38- Bayilik lisansı sahipleri;

...

c) Faaliyetlerin, dağıtıcılar ile yapılacak tek elden satış sözleşmesine göre yürütülmesi,

d) Bayisi oldukları dağıtıcı haricinde akaryakıt temini yapılmaması,

...

g) Kullanıcılar haricinde yeniden satış amaçlı satış yapılmaması,

...”

29. Petrol Piyasasında Yapılacak Denetimler ile Ön Araştırma ve Soruşturmalarda Takip Edilecek Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik'in "Ön Araştırma ve Soruşturma Prosedürüne Gerek Olmayan Haller" başlıklı 25. maddesi şöyledir:

“Petrol piyasasında faaliyette bulunan gerçek veya tüzel kişilerin ilgili mevzuat hükümlerine aykırı faaliyet ve işlemlerinden bu Yönetmelikte düzenlenen ön araştırma ve soruşturma prosedürüne gerek olmayacak derecede açık olduğu Kurul tarafından belirlenenler için, Daire Başkanlığı vasıtasıyla ilgili gerçek veya tüzel kişiye onbeş günden az olmamak üzere uygun bir süre verilerek yazılı savunması alınır. Daire Başkanı, ilgili gerçek veya tüzel kişinin yazılı savunmasını, kendi görüşüyle birlikte Başkanlığa sunar. Başkan, konuyu Kurul gündemine öncelikle alır.

Kurul, yazılı savunma ve konuya ilişkin Daire Başkanlığı görüşünü inceleyerek kararını verir. İlgili mevzuat hükümlerine aykırılığın Kurul tarafından sabit görülmesi halinde, ilgili kanunlarda öngörülen ceza ve yaptırımların uygulanmasını kararlaştırır.”

B. Uluslararası Hukuk

30. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ne (Sözleşme) ek 1 No.lu Protokol'ün "Mülkiyetin korunması" kenar başlıklı 1. maddesi şöyledir:

"Her gerçek ve tüzel kişinin mal ve mülk dokunulmazlığına saygı gösterilmesini isteme

hakkı vardır. Bir kimse, ancak kamu yararı sebebiyle ve yasada öngörülen koşullara ve uluslararası hukukun genel ilkelerine uygun olarak mal ve mülkünden yoksun bırakılabilir.

Yukarıdaki hükümler, devletlerin, mülkiyetin kamu yararına uygun olarak kullanılmasını düzenlemek veya vergilerin ya da başka katkıların veya para cezalarının ödenmesini sağlamak için gerekli gördükleri yasaları uygulama konusunda sahip oldukları hakka halel getirmez."

31. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) ister suç gelirlerinin elde edilmesinin önüne geçilmesi için müsadere olarak uygulansın isterse de doğrudan uygulansın para cezalarının veya kazanç müsaderesinin mülkiyet hakkına müdahale teşkil ettiğini kabul etmektedir. AİHM, bu suretle yapılan müdahalenin Sözleşme'ye ek 1 No.lu Protokol'ün 1. maddesinin ikinci paragrafı kapsamında mülkiyetin kullanılmasının kontrolüne ilişkin üçüncü kural çerçevesinde incelenmesi gerektiği görüşündedir (Butler/Birleşik Krallık (k.k.), B. No: 41661/98, 27/6/2002; Phillips/Birleşik Krallık, B. No: 41087/98, 5/7/2001, §§ 50, 51; Konstantin Stefanov/Bulgaristan, B. No: 35399/05, 27/6/2015, §§ 57, 58).

32. Konstantin Stefanov/Bulgaristan kararına konu olayda başvurucu avukatın ücreti yetersiz bulması nedeniyle zorunlu müdafi olmayı reddederek duruşmadan ayrılması üzerine ceza mahkemesince başvurucu avukata yaklaşık 260 avro tutarında para cezası verilmiştir. AİHM, şikâyet edilen cezaya konu paranın mülk teşkil ettiğini ve bu para cezasının uygulanmasının da mülkiyet hakkına müdahale teşkil ettiğini belirtmiştir (Konstantin Stefanov/Bulgaristan, § 57). AİHM'e göre uygulanan para cezası Sözleşme'nin anlamında bir yaptırım teşkil etmektedir. Bu sebeple müdahale, taraf devletlere yaptırımların ödenmesini sağlamak için mülkiyetin kullanımını kontrol yetkisi tanıyan Sözleşme'ye ek 1 No.lu Protokol'ün 1. maddesinin ikinci paragrafı çerçevesinde değerlendirilmiştir (Konstantin Stefanov/Bulgaristan, § 58).

33. AİHM; para cezasının açık, öngörülebilir ve ulaşılabilir mahiyette bir kanuna dayandığını, yargılamanın etkin ve gecikmeden sürdürülmesi yönünde kamu yararına dayalı meşru bir amacının da bulunduğunu tespit etmiştir (Konstantin Stefanov/Bulgaristan, §§ 63, 64). AİHM, ölçülülük yönünden yaptığı değerlendirmede ise farklı unsurları ele almıştır. Öncelikle duruşmanın ertelenmesini önlemek amacını vurgulamıştır. AİHM, caydırıcı bir etkinin sağlanması için parasal bir cezanın uygulanabileceğini belirtmiş ve bu alanda devletlerin geniş bir takdir yetkisi olduğuna dikkat çekmiştir. AİHM bu bağlamda en önemli güvencenin ise başvurucuya uygulanan cezaya karşı itiraz edebilme hakkının tanınması olduğunu ve somut başvuruda ise başvurucuya uygulanan cezaya ilişkin karar verme usulünün keyfî olduğunun ortaya konulamadığını belirtmiştir. AİHM son olarak başvurucuya verilen para cezasının üst sınırdan uygulanmakla beraber aşırı veya orantısız olmadığını değerlendirmiş, başvurucunun mülkiyet hakkı ile kamu yararı arasında olması gereken adil dengenin bozulmadığı sonucuna varmıştır (Konstantin Stefanov/Bulgaristan, §§ 65-70).

V. İNCELEME VE GEREKÇE

34. Mahkemenin 20/10/2020 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Mülkiyet Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları

35. Başvurucu, verilen idari para cezası miktarının çok yüksek olması nedeniyle istasyonunu

satmasının veya işletemez hâle gelmesinin kaçınılmaz olduğunu öne sürmüştür. Başvurucu, işlem tesis edilirken gereklilik ve orantılılık ilkelerine aykırı davranıldığını dile getirmiştir.

36. Başvurucu ayrıca kanuni dayanağı olmadan idari para cezası uygulanmasından yakınmıştır. Başvurucuya göre kanunda öngörülen usule uyulmadan idari para cezası verilmesi savunma hakkının ihlali anlamına gelmektedir. Başvurucu, idari işlemin iptali istemiyle açılan davada hukuka aykırı karar verilmesinden de şikâyetçidir. Başvurucu son olarak konumları farklı olan işletmelere aynı idari para cezasının uygulanmasının insan haklarına aykırı olduğunu ifade etmiştir.

37. Başvurucu bu gerekçelerle mülkiyet, savunma, adil yargılanma haklarının; suç ve cezaların kanuniliği ile eşitlik ilkelerinin ve masumiyet karinesinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

2. Değerlendirme

38. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16).

39. Başvurucu, dile getirdiği şikâyetlerle ayrımcılık yasağının da ihlal edildiğini ileri sürmüşse de bu iddialarını somut bir biçimde temellendirememiştir. Bu sebeple işbu bireysel başvuruda belirtilen şikâyet yönünden ayrıca inceleme yapılmasına gerek görülmemiştir.

40. Başvurucunun şikâyetlerinin özü, gereklilik ve orantılılık ilkelerine aykırı olarak yüksek tutarlı idari para cezası verilmesine yönelik olduğundan şikâyetin mülkiyet hakkı kapsamında değerlendirilmesi uygun görülmüştür. Bunun yanında savunma ve adil yargılanma haklarına yönelik şikâyetler ile suç ve cezaların kanuniliği ilkesinin ihlal edildiği iddiasına yönelik şikâyet de mülkiyet hakkı kapsamında değerlendirilmiştir.

41. Anayasa’nın "Mülkiyet hakkı" kenar başlıklı 35. maddesi şöyledir:

“Herkes, mülkiyet ve miras haklarına sahiptir.

Bu haklar, ancak kamu yararı amacıyla, kanunla sınırlanabilir.

Mülkiyet hakkının kullanılması toplum yararına aykırı olamaz.”

a. Kabul Edilebilirlik Yönünden

42. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Esas Yönünden

i. Mülkün Varlığı

43. Anayasa'nın 35. maddesiyle güvenceye bağlanan mülkiyet hakkı, ekonomik değer ifade eden ve parayla değerlendirilebilen her türlü mal varlığı hakkını kapsamaktadır (AYM, E.2015/39, K.2015/62, 1/7/2015, § 20). Somut olayda idari para cezasına hükmedilmesi neticesinde belirtilen tutardaki paranın başvurucunun mal varlığına dâhil olduğu ve verilen idari para cezasıyla başvurucunun mal varlığından eksilmeye yol açıldığı kuşkusuz olduğuna göre bu paranın başvurucu açısından mülk teşkil ettiği açıktır.

ii. Müdahalenin Varlığı ve Türü

44. Başvuru konusu olayda başvurucunun idari para cezası ile cezalandırılması yoluyla yapılan müdahalenin mal varlığına dâhil olan parasından yoksun kalmasına yol açtığından mülkiyet hakkına müdahale teşkil ettiği kuşkusuzdur.

45. Anayasa'nın 35. maddesinin birinci fıkrasında, herkesin mülkiyet hakkına sahip olduğu belirtilmek suretiyle mülkten barışçıl yararlanma hakkına yer verilmiş; ikinci fıkrasında da mülkten barışçıl yararlanma hakkına müdahalenin çerçevesi belirlenmiştir. Maddenin ikinci fıkrasında genel olarak mülkiyet hakkının hangi koşullarda sınırlanabileceği belirlenmekle aynı zamanda mülkten yoksun bırakmanın şartlarının genel çerçevesi de çizilmiştir. Maddenin son fıkrasında ise mülkiyet hakkının kullanımının toplum yararına aykırı olamayacağı kurala bağlanmak suretiyle devletin mülkiyetin kullanımını kontrol etmesine ve düzenlemesine imkân sağlanmıştır. Anayasa'nın diğer bazı maddelerinde de devlet tarafından mülkiyetin kontrolüne imkân tanıyan özel hükümlere yer verilmiştir. Ayrıca belirtmek gerekir ki mülkten yoksun bırakma ve mülkiyetin düzenlenmesi, mülkiyet hakkına müdahalenin özel biçimleridir (Recep Tarhan ve Afife Tarhan, B. No: 2014/1546, 2/2/2017, §§ 55-58).

46. Müdahalenin -türünün yol açtığı sonuçlar yanında- amacı da gözetilerek belirlenmesi gerekmektedir. Başvurucuya petrol piyasası kurallarına uymadığı için idari para cezası uygulanmıştır. Dolayısıyla müdahaleyle petrol piyasasının düzenlenmesi ve kontrol edilmesi amaçlanmaktadır. Bu durumda başvurucunun mülkiyet hakkına yapılan müdahalenin mülkiyetin kamu yararına kullanımının kontrolüne veya düzenlenmesine ilişkin üçüncü kural çerçevesinde incelenmesi gerekir.

iii. Müdahalenin İhlal Oluşturup Oluşturmadığı

47. Anayasa’nın 13. maddesi şöyledir:

“Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve lâik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz.”

48. Anayasa’nın 35. maddesinde mülkiyet hakkı sınırsız bir hak olarak düzenlenmemiş, bu hakkın kamu yararı amacıyla ve kanunla sınırlandırılabileceği öngörülmüştür. Mülkiyet hakkına müdahalede bulunulurken Anayasa'nın temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılmasına ilişkin genel ilkeleri düzenleyen 13. maddesinin de gözönünde bulundurulması gerekmektedir. Dolayısıyla mülkiyet hakkına yönelik müdahalenin Anayasa'ya uygun olabilmesi için müdahalenin kanuna dayanması, kamu yararı amacı taşıması ve ayrıca ölçülülük ilkesi gözetilerek yapılması gerekmektedir (Recep Tarhan ve Afife Tarhan, § 62).

(1) Kanunilik

49. Mülkiyet hakkına yönelik müdahalelerde ilk incelenmesi gereken ölçüt kanuna dayalı olma ölçütüdür. Bu ölçütün sağlanmadığı tespit edildiğinde diğer ölçütler bakımından inceleme yapılmaksızın mülkiyet hakkının ihlal edildiği sonucuna varılacaktır. Müdahalenin kanuna dayalı olması, müdahaleye ilişkin yeterince ulaşılabilir, belirli ve öngörülebilir kanun hükümlerinin bulunmasını gerektirmektedir (Türkiye İş Bankası A.Ş. [GK], B. No: 2014/6192, 12/11/2014, § 44; Ford Motor Company, B. No: 2014/13518, 26/10/2017, § 49;

Necmiye Çiftçi ve diğerleri, B. No: 2013/1301, 30/12/2014, § 55).

50. Hak ve özgürlüklerin, bunlara yapılacak müdahalelerin ve sınırlandırmaların kanunla düzenlenmesi bu haklara ve özgürlüklere keyfî müdahaleyi engelleyen ve hukuk güvenliğini sağlayan demokratik hukuk devletinin en önemli unsurlarından biridir. Bununla beraber Anayasa Mahkemesinin daha önceki kararlarında da belirtildiği üzere kanunla düzenleme zorunluluğu, hakka yapılacak müdahalenin uygulamasının kanunun çerçevesini aşmayacak şekilde tüzük, yönetmelik, tebliğ ve genelge gibi yürütme organının çıkaracağı ikincil düzenlemelerle yapılmasına mâni değildir (Tahsin Erdoğan, B. No: 2012/1246, 6/2/2014, § 60). Temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılmasına ilişkin konularda temel esaslar, ilkeler ve genel çerçeve kanunla belirlendikten sonra uzmanlık ve idare tekniğine ilişkin hususların yürütme organınca çıkarılacak düzenleyici işlemlerle tanzim edilmesi mümkündür (AYM, E.2014/177, K.2015/49, 14/5/2015).

51. Başvurucu; lisans sahiplerinin yükümlülükleri arasında sayılan yeniden satış amaçlı satış yapılamaması düzenlemesinin Yönetmelik'te yer aldığını, bu kurala 5015 sayılı Kanun'un 4. maddesinde yer verilmediğini belirterek Yönetmelik hükmü ile ceza ihdas edilmesinden yakınmıştır. Başvurucu ayrıca 5015 sayılı Kanun'un 4. maddesinin birinci ve ikinci fıkralarına aykırı hareket etmenin 11/4/2013 tarihinde 5015 sayılı Kanun'un 19. maddesinde yapılan değişiklikle suç olmaktan çıkarılması nedeniyle de kendisine para cezası verilemeyeceğini dile getirmiştir. Başvurucu, idari para cezasına dayanak olarak alınan 5015 sayılı Kanun'un 8. maddesinin ikinci fıkrasının (a) bendinin Anayasa Mahkemesinin E.2015/73, K.2016/161 sayılı ve 12/10/2016 tarihli kararı ile iptal edildiğini belirterek başvuru konusu idari işlemin kanuni dayanağının kalmadığını ifade etmiştir. Başvurucu sonuç olarak bu gerekçelerle suç ve cezaların kanuniliği ilkesinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

52. Somut olayda bayilik lisansı bulunan başvurucuya, dağıtıcısı dışında akaryakıt ikmal ettiği ve yeniden satış amaçlı satış yaptığı gerekçeleriyle idari para cezası verilmiştir.

53. Başvurucunun ilk iddiası Yönetmelik ile ceza ihdas edilmesine ilişkindir. Ancak başvurucu için söz konusu olan yükümlülüğün ve karşılığı idari yaptırımın ulaşılabilir, belirli ve öngörülebilir mahiyetteki söz konusu kanun hükümleriyle açık olarak düzenlendiği görülmektedir. Petrol piyasası gibi dinamik bir alanda teknik konuların bütünüyle kanunda düzenlenmesi beklenemez. Teknik ayrıntıların kanunla düzenlenmesinin beklenmesi daha hızlı hareket etmesi ve karşılaştığı sorunları daha süratli çözüme kavuşturması beklenen idarenin çalışmasını güçleştirebilir. Bu bakımdan özellikle teknik ve idari meselelere temas eden detayların düzenlenmesinin idarelerin takdirine bırakılması kanuna dayanma koşulunu ihlal etmez.

54. Nitekim somut olayda da 5015 sayılı Kanun'un 4. maddesi ile petrol piyasasında faaliyette bulunanlar için genel nitelikli hak, kısıtlama ve yükümlülükler getirilmek suretiyle genel çerçevenin çizildiği anlaşılmaktadır. EPDK tarafından çıkarılan yönetmeliklerle de bu genel çerçeveye dayalı olarak teknik detayların açık bir biçimde gösterildiği görülmektedir. Buna göre 5015 sayılı Kanun'un 4. maddesinin ikinci fıkrasında, lisansta tanınan hakların bu Kanun'un ilgili diğer mevzuatın ve lisansta yer alan kayıtlı hususların yerine getirilmesi koşuluyla kullanılabileceği kurala bağlanmıştır. Yönetmelik'in 38. maddesinde ise bayilik lisansı sahiplerinin yükümlülüklerine yer verilmiştir. Bu kapsamda anılan Yönetmelik maddesinin (g) bendiyle kullanıcılar haricinde yeniden satış amaçlı satış yapılmaması düzenlenmiştir. 5015 sayılı Kanun'un "İdari para cezaları" kenar başlıklı 19. maddesinin

işlem tarihinde yürürlükte bulunan hâlinin (b) bendinin dördüncü fıkrasında Kanun'un 4. maddesinde yer alan hükümlerin ihlali hâlinde 250.000 TL idari para cezası verileceği, bayiler için ise cezanın beşte birinin uygulanacağı hüküm altına alınmıştır.

55. Başvurucunun açtığı davada ilk derece mahkemesi de bu düzenlemelere dayalı olarak başvurucunun yeniden satış amaçlı satış yapılmaması yükümlülüğüne uymadığını açıklamıştır. Konuya ilişkin petrol piyasası kurallarının yorumuna dayalı olan söz konusu kararın ise keyfî veya öngörülemez nitelikte olmadığı anlaşılmaktadır.

56. Diğer taraftan başvurucu 5015 sayılı Kanun'un 4. maddesinin birinci ve ikinci fıkralarına aykırı hareket etmenin 5015 sayılı Kanun'un 19. maddesinde 11/4/2013 tarihinde yapılan değişiklikle suç olmaktan çıkarılması nedeniyle de uygulanan cezanın kanuni dayanağının kalmadığını ileri sürmüştür. Ancak maddenin 6455 sayılı Kanun'un 44. maddesiyle değişik hâlinde de sahip olunan lisansın verdiği haklar dışında faaliyet gösterilmesinin idari para cezasına tabi olacağı hüküm altına alınmıştır. Bu durumda kanuni dayanağın bulunduğu açıktır.

57. Son olarak başvurucu, idari para cezasına dayanak olarak alınan 5015 sayılı Kanun'un 8. maddesinin ikinci fıkrasının (a) bendinin Anayasa Mahkemesinin E.2015/73, K.2016/161 sayılı ve 12/10/2016 tarihli kararı ile iptal edildiğini belirterek başvuru konusu idari işlemin kanuni dayanağının kalmadığını öne sürmüştür. Bahsi geçen Anayasa Mahkemesi kararının incelenmesi neticesinde kararın 5015 sayılı Kanun'un 8. maddesinin ikinci fıkrasının (a) bendi ile ilgili olmadığı anlaşılmıştır. Bahsi geçen kararın 2/3/2005 tarihli ve 5307 sayılı Kanun'un 16. maddesinin ikinci fıkrası ile ilgili olduğu görülmüştür. Bu yönüyle de başvurucunun kanunilik ilkesine aykırı olarak cezalandırıldığından ya da yaptırıma bağlanmamış bir fiil dolayısıyla keyfî bir şekilde cezalandırıldığından söz edilemez.

58. Sonuç olarak başvuruya konu idari para cezası 5015 sayılı Kanun'un 19. maddesinin ikinci fıkrasının (a) bendinin (4) numaralı alt bendi ile aynı fıkranın (b) bendinin (2) numaralı alt bendi uyarınca ve anılan maddenin dördüncü fıkrası gözönünde bulundurularak verilmiş olup söz konusu Kanun hükümlerinin açık, ulaşılabilir ve öngörülebilir mahiyette olduğu dikkate alındığında başvurucunun mülkiyet hakkına yapılan müdahalenin kanuna dayalı olduğu kuşkusuzdur.

(2) Meşru Amaç

59. Anayasa'nın 13. ve 35. maddeleri uyarınca mülkiyet hakkı ancak kamu yararı amacıyla sınırlandırılabilmektedir. Kamu yararı kavramı, mülkiyet hakkının kamu yararının gerektirdiği durumlarda sınırlandırılmasına imkân vermekle bir sınırlandırma amacı olmasının yanı sıra mülkiyet hakkının kamu yararı amacı dışında sınırlanamayacağını öngörerek ve bu anlamda bir sınırlama sınırı oluşturarak mülkiyet hakkını etkin bir şekilde korumaktadır (Nusrat Külah, B. No: 2013/6151, 21/4/2016, § 53).

60. 5015 sayılı Kanun'un genel ve madde gerekçeleri ile yasama sürecindeki tartışmalardan kanun koyucunun petrolün doğrudan veya işlenerek güvenli ve ekonomik olarak rekabet ortamı içinde kullanıcılara sunumunu, faaliyetlerin şeffaf, eşitlikçi ve istikrarlı biçimde sürdürülmesini, bunu sağlamak üzere gözetim ve denetim faaliyetlerinin düzenlenmesini hedeflediği anlaşılmaktadır. Kanun koyucunun bayilerin, dağıtıcıları ile yapacakları tek elden satış sözleşmesine göre bayilik faaliyetlerini yürüteceklerine ve sözleşmenin devamı süresince, bayisi olduğu akaryakıt dağıtıcısı dışında başka akaryakıt dağıtıcıları ve onların bayilerinden akaryakıt teslim almayacaklarına yönelik düzenlemeler getirdiği, bu kapsamda

dağıtıcısı dışında akaryakıt ikmali ve yeniden satış amaçlı satış yapılmasını yasakladığı, bu yasağın ihlali hâlinde uygulanacak yaptırımı maktu idari para cezası olarak belirlediği görülmektedir. Kanun koyucunun takdir yetkisi kapsamında söz konusu fiilleri kabahat olarak belirlemesinin ve bunun karşılığında idari cezalar öngörmesinin kamu yararını sağlamaya yönelik olduğu açıktır.

61. Dolayısıyla toplum ve çevre sağlığı ile can, mal ve çevre güvenliği açısından büyük önem taşıyan petrol piyasasına ilişkin faaliyetlerin izin, ruhsat, denetim ve kontrol işlemleri çerçevesinde bazı yükümlülükler öngörülerek bu yükümlülüklere uyulmamasının yaptırıma tabi tutulmasında kamu yararı amacının bulunduğu kuşkusuzdur. Ayrıca bu yaptırımların kanuna aykırı benzeri fiillerin tekrar işlenmesinin önüne geçilmesi bağlamında caydırıcı bir yönü de bulunmaktadır. Son olarak dağıtıcısı dışında akaryakıt ikmali ve yeniden satış amaçlı satış yapılmasına izin verilmemesinin piyasa işleyişinin düzenlenmesi gibi bir amacının olduğuna da dikkati çekmek gerekir. Bu sebeplerle başvuruya konu müdahalenin kamu yararına dayalı meşru bir amacının olduğu kuşkusuzdur.

(3) Ölçülülük

(a) Genel İlkeler

62. Son olarak kamu makamlarınca başvurucunun mülkiyet hakkına yapılan müdahaleyle gerçekleştirilmek istenen amaç ile bu amacı gerçekleştirmek için kullanılan araçlar arasında makul bir ölçülülük ilişkisinin olup olmadığı değerlendirilmelidir.

63. Ölçülülük ilkesi elverişlilik, gereklilik ve orantılılık olmak üzere üç alt ilkeden oluşmaktadır. Elverişlilik öngörülen müdahalenin ulaşılmak istenen amacı gerçekleştirmeye elverişli olmasını, gereklilik ulaşılmak istenen amaç bakımından müdahalenin zorunlu olmasını yani aynı amaca daha hafif bir müdahale ile ulaşılmasının mümkün olmamasını, orantılılık ise bireyin hakkına yapılan müdahale ile ulaşılmak istenen amaç arasında makul bir dengenin gözetilmesi gerekliliğini ifade etmektedir (AYM, E.2011/111, K.2012/56, 11/4/2012; E.2014/176, K.2015/53, 27/5/2015; E.2016/13, K.2016/127, 22/6/2016, § 18; Mehmet Akdoğan ve diğerleri, B. No: 2013/817, 19/12/2013, § 38).

64. Mülkiyet hakkına yapılan bir müdahalenin Anayasa'nın 13. ve 35. maddelerine göre ölçülü olabilmesi için her şeyden önce bu tedbirin öngörülen kamu yararı amacını gerçekleştirmeye elverişli olması zorunludur. Diğer taraftan müdahalede bulunulurken takip edilen kamu yararı amacını gerçekleştirmeye en uygun aracın seçilmesi gerekmektedir. Bu alanda hangi araçların tercih edileceği ise öncelikli olarak daha isabetli karar verebilecek konumda olan ilgili kamu makamlarının yetkisindedir. Bu nedenle hangi aracın tercih edileceğinin belirlenmesi hususunda idarelerin belli ölçüde takdir yetkisi bulunmaktadır. Ne var ki seçilen aracın gerekliliğine ilişkin olarak idarelerin sahip olduğu takdir yetkisi sınırsız değildir. Tercih edilen aracın müdahaleyi ulaşılmak istenen amaca nazaran bariz bir biçimde ağırlaştırması durumunda Anayasa Mahkemesince müdahalenin gerekli olmadığı sonucuna ulaşılması mümkündür. Ancak Anayasa Mahkemesinin bu kapsamda yapacağı denetim, seçilen aracın isabet derecesine yönelik olmayıp hak ve özgürlükler üzerinde oluşturduğu müdahalenin ağırlığına dönüktür (bazı değişikliklerle birlikte bkz. Hamdi Akın İpek, B. No: 2015/17763, 24/5/2018, § 108; Hanife Ensaroğlu, B. No: 2014/14195, 20/9/2017, § 67).

65. Diğer taraftan hukuk devletinde; ceza ve ceza yerine geçen güvenlik tedbirlerine ilişkin kurallar Anayasa’ya aykırı olmamak üzere ülkenin sosyal, kültürel yapısı, ahlaki değerleri ve ekonomik hayatın gereksinimlerini gözönüne alan suç politikasına göre belirlenir. Kanun

koyucu, izlediği suç politikası gereği bazı fiilleri ceza hukuku alanından çıkarabileceği gibi korudukları hukuki yararları ve neden olduğu sonuçları esas alarak birtakım suçları farklı yaptırımlara da tabi kılabilir. Kanun koyucunun bu konudaki tercih ve takdirinin yerindeliğinin incelenmesi, anayasal denetimin kapsamı dışında kalmaktadır (AYM, E.2017/170, K.2018/77, 5/7/2018).

66. Bununla birlikte orantılılık ilkesi gereği kişilerin mülkiyet hakkının sınırlandırılması hâlinde elde edilmek istenen kamu yararı ile bireyin hakları arasında adil bir dengenin kurulması gerekmektedir. Bu adil denge, başvurucunun şahsi olarak aşırı bir yüke katlandığının tespit edilmesi durumunda bozulmuş olacaktır. Müdahalenin orantılılığını değerlendirirken Anayasa Mahkemesi; bir taraftan ulaşılmak istenen meşru amacın önemini, diğer taraftan da müdahalenin niteliğini, başvurucunun ve kamu otoritelerinin davranışlarını gözönünde bulundurarak başvurucuya yüklenen külfeti dikkate alacaktır (bazı değişikliklerle birlikte bkz. Arif Güven, B. No: 2014/13966, 15/2/2017, §§ 58, 60).

67. Anayasa'nın 35. maddesi usule ilişkin açık bir güvenceden söz etmemektedir. Bununla birlikte mülkiyet hakkının gerçek anlamda korunabilmesi bakımından bu madde, Anayasa Mahkemesinin çeşitli kararlarında da ifade edildiği üzere mülk sahibine müdahalenin kanun dışı veya keyfî ya da makul olmayan şekilde uygulandığına ilişkin savunma ve itirazlarını sorumlu makamlar önünde etkin bir biçimde ortaya koyabilme olanağının tanınması güvencesini kapsamaktadır. Bu değerlendirme ise uygulanan sürecin bütününe bakılarak yapılmalıdır (Züliye Öztürk, B. No: 2014/1734, 14/9/2017, § 64; Bekir Yazıcı [GK], B. No: 2013/3044, 17/12/2015, § 71).

68. Elkoyma veya müsadere gibi tedbirler yoluyla ya da para cezası uygulanmak suretiyle mülkiyet hakkına yapılan müdahalelerin bireyin menfaatleri ile kamunun yararı arasında olması gereken adil dengeyi bozmaması için malikin davranışı ile kanunun ihlali arasında uygun bir illiyet bağının olması ve başvurucunun müdahaleye yönelik iddia ve savunmalarının ilgili idari ve yargısal makamlarca makul biçimde karşılanması, ayrıca her hâlde iyi niyetli malikin zararının ise tazmini gerekmektedir. Bu gerekliliklere uyulduğu takdirde mülkiyet hakkına yapılan müdahale ölçülü olacaktır (Züliye Öztürk, § 64).

(b) İlkelerin Olaya Uygulanması

69. Başvurucuya idari para cezası verilmesinin akaryakıtın ekonomik olarak rekabet ortamı ve güvenlik içinde kullanıcılara sunumunu sağlamaya yönelik olduğu dikkate alındığında müdahalenin söz konusu kamu yararı amacını gerçekleştirmeye elverişli olduğunda şüphe bulunmamaktadır. İkinci olarak başvurucunun mülkiyet hakkına yapılan müdahalenin gerekli olup olmadığı irdelenmelidir. Olayda başvurucunun fiili suç olarak düzenlenmemiş ve başvurucuya adli bir yaptırım öngörülmemiştir. Buna göre mülkiyetin kamu yararına kullanımının kontrolüne ilişkin üçüncü kural çerçevesinde kamu makamlarının sahip olduğu geniş takdir yetkisi de gözönünde bulundurulduğunda başvurucunun fiilinin kabahat olarak düzenlenerek yalnızca idari para cezası uygulandığı dikkate alındığında müdahalenin gerekli olmadığı söylenemez.

70. Orantılılık yönünden ise öncelikle başvurucuya idari para cezası kararına karşı iddia ve savunmalarını etkin bir biçimde ortaya koyabilme olanağının tanınıp tanınmadığı değerlendirilmelidir. Başvurucu, öncelikle idari para cezası verilmesine ilişkin idari işleme karşı Kurum nezdinde savunmasını sunabilmiştir (bkz. § 13). Yargılama aşamasında ise kendisini avukat ile temsil ettiren başvurucu, önce idare mahkemesinde dava açmış; davanın reddine ilişkin karara karşı da temyiz yoluna başvurmuştur.

71. Diğer taraftan başvurucu, idari para cezası yüksek olduğu için cezanın orantısızlığından yakınmakta ise de herhangi bir orantılılık karşılaştırması yapmaya elverişli bir bilgi veya belge sunmamıştır. Dolayısıyla verilen idari para cezasının somut olay bağlamında başvurucunun ekonomik durumunda nasıl bir etkiye yol açtığının belirlenmesi mümkün olamamaktadır.

72. Sonuç olarak akaryakıtın güvenli ve ekonomik olarak rekabet ortamı içinde kullanıcılara sunumu yükümlülüğünün toplum ve çevre sağlığı ile can, mal ve çevre güvenliği açısından büyük önem arz ettiği kuşkusuzdur. Bunun yanında devletin idari para cezalarının düzenlenmesi ve uygulanması alanında geniş bir takdir yetkisinin olduğu da dikkate alınmalıdır. Kaldı ki olayda başvurucuya idari para cezasının dışında herhangi bir adli veya idari yaptırım uygulanmamış, müsadere veya mülkiyetin kamuya geçirilmesi ya da bayilik lisansının geçici süreyle veya tamamen askıya alınması gibi bir tedbir yoluna da gidilmemiştir. Ayrıca idari para cezası verilmesine yol açan fiilin başvurucunun kusurundan kaynaklandığı, somut olayda kamu makamlarının özensiz bir tutum veya davranışının ise söz konusu olmadığı gözetilmelidir.

73. Bu durumda başvurucunun mülkiyet hakkına yapılan müdahalenin -içerdiği kamu yararı amacı ile karşılaştırıldığında ve özellikle kendi kusuruyla kanuna aykırılığa yol açtığı gözetildiğinde- başvurucuya şahsi olarak aşırı bir külfet yüklemediği değerlendirilmiştir. Dolayısıyla başvurucunun mülkiyet hakkı ile kamu yararı arasında olması gereken adil dengenin bozulmadığı ve müdahalenin ölçülü olduğu sonucuna varılmıştır.

74. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının ihlal edilmediğine karar verilmesi gerekir.

B. Masumiyet Karinesinin İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları

75. Başvurucu; idari işlemlerin hukuka uygunluk karinesinden yararlanıyor olmasının ispat külfetinin ters çevrilmesi anlamına geldiğini, suçsuzluğunu ispat etmek için dava açmak zorunda kaldığını belirterek masumiyet karinesinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

2. Değerlendirme

a. Genel İlkeler

76. Masumiyet karinesi, Anayasa'nın 38. maddesinin dördüncü fıkrasında "Suçluluğu hükmen sabit oluncaya kadar kimse suçlu sayılamaz." şeklinde düzenlenmiştir. Anayasa’nın 36. maddesinde ise herkesin iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahip olduğu belirtilmektedir. Anılan maddeye adil yargılanma ibaresinin eklenmesine ilişkin gerekçede, Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası sözleşmelerce de güvence altına alınan adil yargılama hakkının madde metnine dâhil edildiği vurgulanmıştır. Nitekim Sözleşme'nin 6. maddesinin (2) numaralı fıkrasında, kendisine bir suç isnat edilen herkesin suçluluğu yasal olarak sabit oluncaya kadar suçsuz sayılacağı düzenlenmiştir. Bu itibarla masumiyet karinesi -Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkının bir unsuru olmakla beraber- Anayasa’nın suçluluğu hükmen sabit oluncaya kadar kimsenin suçlu sayılamayacağına dair 38. maddesinin dördüncü fıkrasında ayrıca düzenlenmiştir (Adem Hüseyinoğlu, B. No: 2014/3954, 15/2/2017, § 33).

77. Masumiyet karinesi, hakkında suç isnadı bulunan bir kişinin adil bir yargılama sonunda suçlu olduğuna dair kesin hüküm tesis edilene kadar masum sayılması gerektiğini ifade

etmekte ve hukuk devleti ilkesinin de bir gereğini oluşturmaktadır (AYM, E.2013/133, K.2013/169, 26/12/2013). Anılan karine, kişinin suç işlediğine dair kesinleşmiş bir yargı kararı olmadan suçlu olarak kabul edilmemesini güvence altına almaktadır. Bunun sonucu olarak kişinin masumiyeti asıl olduğundan suçluluğu ispat külfeti iddia makamına ait olup kimseye suçsuzluğunu ispat mükellefiyeti yüklenemez. Ayrıca hiç kimse, suçluluğu hükmen sabit oluncaya kadar yargılama makamları ve kamu otoriteleri tarafından suçlu olarak nitelendirilemez ve suçlu muamelesine tabi tutulamaz (Kürşat Eyol, B. No: 2012/665, 13/6/2013, § 26).

78. Sanık masumiyet karinesi gereği suçsuz sayıldığı için yargılama yapılmakta ve maddi gerçeğe ulaşılmaya çalışılmaktadır. Maddi gerçeğe ulaşmak için suç isnadı altında olan kişiden masum olduğunu ispat etmesi istenemez. Çünkü suç isnadı altında da olsa kişi, hükmen sabit oluncaya kadar suçsuz kabul edilmektedir (Adem Hüseyinoğlu, § 35).

79. Masumiyet karinesi kapsamında yer alan ve iddia edenin iddiasını ispatla yükümlü olması kuralı, Anayasa'nın 38. maddesinin gerekçesinde de açıkça ifade edilmiştir. Bununla birlikte genel anlamda suçun kanıtlanması yükümlülüğü iddia edende kaldığı sürece savunmasını oluşturmak için ispat yükünü sanığa devreden kurallar ile hukuki veya fiilî varsayımların olduğu durumlarda ispat yükünün yer değiştirmesi masumiyet karinesine aykırılık taşımaz (AYM, E.2013/38, K.2014/58, 27/3/2014). Ancak suç isnadını içeren karinenin aksinin başvurucu tarafından yargılama sırasında ispat edilebilmesinin mümkün olması, hâkimin de bu yönde ileri sürülen iddiaları inceleyip kararını buna göre verebilmesi, bir başka ifadeyle karinelerin kişiyi otomatik olarak suçlu hâline getirmemesi gerekir. Karineler, masumiyet karinesini ihlal eder boyuta ulaşmamalı ve suç isnadı altındaki kişi savunma imkânlarından yararlandırılmalıdır (Adem Hüseyinoğlu, § 36).

80. Bununla birlikte somut olayın özel koşullarında kabahat eylemleri nedeniyle uygulanan idari yaptırımlarda -adli suç ve cezalara nazaran- sorumluluk karinelerine ilişkin standartların daha esnek yorumlanması mümkündür. Ancak bu durumda dahi ispat bakımından kullanılan karinelerin masumiyet karinesini ihlal eder boyuta ulaşmaması gerekir (Ahmet Altuntaş ve diğerleri [GK], B. No: 2015/19616, 17/5/2018, §34).

b. İlkelerin Olaya Uygulanması

81. Başvuruya konu olayda idare; başvurucunun dağıtıcısı dışında akaryakıt ikmal ettiğini, yeniden satış amaçlı akaryakıt satışı yaptığını tespit etmiş ve buna istinaden idari yaptırım uygulamıştır. Başvurucu ise bu tankerlerin içindeki akaryakıtın kendi bayisine ait olduğunu öne sürmektedir. Ancak mahkemeler başvurucunun bu savunmasına itibar etmemiştir. Başvurucuya göre mahkemelerin bu savunmaya itibar etmemesi ispat külfetinin ters çevrilmesi mahiyetinde olup masumiyet karinesini ihlal etmektedir.

82. Olayda idare, başvurucunun dağıtıcısı dışında akaryakıt ikmal ettiğini ve yeniden satış amaçlı akaryakıt satışı yaptığını tespit etmiştir. Başvurucu da bunu inkâr etmemektedir. Ancak başvurucu bu araçların içindeki akaryakıtın aslında kendi bayisine ait olduğunu iddia etmektedir. Olayın bu koşullarında derece mahkemelerinin söz konusu araçlardaki akaryakıtın başvurucunun bayisi bulunduğu dağıtım şirketine ait akaryakıt olmadığını kabul etmelerinin aksi ispat edilemez bir karineye dayandığını söylemek mümkün değildir. Aksine mahkemeler, idarenin başvurucunun başka bir dağıtıcı firmaya ait akaryakıtı sattığı vakıasını ispat ettiği kanaatine varmıştır. Mahkemeler bu kanaate ulaşırken karinelerden değil olgulardan hareket etmiştir.

83. Dolayısıyla başvuruya konu mahkeme kararında somut olayın koşulları dikkate alınarak mevzuat bağlamında değerlendirmeler yapılmak suretiyle, tesis edilen işlemin hukuka uygun olduğu yönünde hüküm kurulduğu görüldüğünden, bireysel başvuruya konu edilen mahkeme kararında masumiyet karinesine yönelik bir müdahalenin bulunmadığı sonucuna varılmaktadır.

84. Açıklanan gerekçelerle masumiyet karinesine yönelik bir ihlalin bulunmadığının açık olduğu anlaşılan başvurunun bu kısmının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

C. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları

85. Başvurucu, yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

2. Değerlendirme

86. Bireysel başvuru sonrasında 25/7/2018 tarihli ve 7145 sayılı Kanun'un 20. maddesiyle 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine Yapılmış Bazı Başvuruların Tazminat Ödenmek Suretiyle Çözümüne Dair Kanun'a geçici madde eklenmiştir.

87. 6384 sayılı Kanun'a eklenen geçici maddeye göre yargılamaların uzun sürmesi, yargı kararlarının geç veya eksik icra edilmesi ya da icra edilmemesi şikâyetiyle Anayasa Mahkemesine yapılan ve bu maddenin yürürlüğe girdiği tarih itibarıyla Anayasa Mahkemesi önünde derdest olan bireysel başvuruların başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle verilen kabul edilemezlik kararının tebliğinden itibaren üç ay içinde yapılacak müracaat üzerine Adalet Bakanlığı İnsan Hakları Tazminat Komisyonu Başkanlığı (Tazminat Komisyonu) tarafından incelenmesi öngörülmüştür.

88. Ferat Yüksel (B. No: 2014/13828, 12/9/2018) kararında Anayasa Mahkemesi yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı ya da yargı kararlarının geç veya eksik icra edildiği ya da hiç icra edilmediği iddiasıyla 31/7/2018 tarihinden önce gerçekleştirilen bireysel başvurulara ilişkin olarak Tazminat Komisyonuna başvuru imkânının getirilmesine ilişkin yolu başarı şansı sunan, yeterli giderim sağlama kapasitesi bulunan, ulaşılabilir bir yol olduğunu tespit etmiştir (Ferat Yüksel, §§ 27-34). Bu gerekçeler doğrultusunda Anayasa Mahkemesi, ilk bakışta ulaşılabilir olan ve ihlal iddialarıyla ilgili başarı şansı sunma ve yeterli giderim sağlama kapasitesi olduğu görülen Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı sonucuna vararak başvuru yollarının tüketilmemiş olması nedeniyle kabul edilemezlik kararı vermiştir (Ferat Yüksel, §§ 35, 36).

89. Mevcut başvuruda, söz konusu karardan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

90. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Masumiyet karinesinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

3. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının İHLAL EDİLMEDİĞİNE,

C. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA,

D. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 20/10/2020 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

RAMAZAN ÖZÇELİK

B. No: 2017/35818 | Karar tarihi: 20.10.2020

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2017/35818

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

RAMAZAN ÖZÇELİK BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2017/35818)

Karar Tarihi: 20/10/2020

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Burhan ÜSTÜN

Hicabi DURSUN

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Selahaddin MENTEŞ

Raportör : Elif ÇELİKDEMİR ANKITCI

Başvurucu : Ramazan ÖZÇELİK

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, ceza infaz kurumunda tutulma koşulları nedeniyle kötü muamele yasağının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 6/10/2017 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonunca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık görüşünü bildirmiştir.

7. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı süresinde beyanda bulunmuştur.

III. OLAY VE OLGULAR

8. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ve Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) aracılığıyla erişilen bilgi ve belgeler çerçevesinde olaylar özetle şöyledir:

9. Başvurucu, silahlı terör örgütüne üye olduğu gerekçesiyle 1/10/2016 tarihinde tutuklanmış ve Menemen T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumuna (İnfaz Kurumu) yerleştirilmiştir.

10. Bir kısım hükümlü ve tutuklunun odalarda kalan kişi sayısının azaltılması ve temizlik hususundaki taleplerini içerir başvurusu hakkında İnfaz Kurumu İdare ve Gözlem Kurulu Başkanlığı tarafından "yapılacak herhangi bir işlemin olmadığı" gerekçesiyle 7/6/2017 tarihinde karar verilmesine yer olmadığına karar verilmiştir. Karar gerekçesinin ilgili kısmı şöyledir:

" Ceza İnfaz Kurumumuz İdaresince zaman zaman ilgili mercilere gerekli bilgilendirme yapılarak başka ceza infaz kurumlarına hükümü ve tutuklu naklinin yapılmasına sağlamaya çalıştığı, bilindiği üzere hükümlü ve tutuklu sevk işlemleri ile, ceza infaz kurumunun kapasitesini belirleme durumunun Kurumumuz İdaresince görev alanına girmediği, ayrıca koğuş ve odaların temizliğinin sağlanması mevzuatımız gereği hükümlü ve tutuklularca sağlanması gerektiği, Kurumumuz İdaresince koğuş ve odalar dışında kalan alanların temizliği sağlanmaktadır.

Yukarıda izah edilen nedenlerle koğuş ve odaların mevcudunun kalabalık olması konusunda Kurumumuz İdaresi üzerine düşen görevi yerine getirdiği, temizlik konusunda hükümlü ve tutuklularında gayretli olması gerektiği..."

11. Başvurucu tutulmakta olduğu odada kalan kişi sayısının fazlalığı nedeniyle koşulların uygun olmadığını iddia ederek anılan İdare ve Gözlem Kurulu kararına karşı Karşıyaka İnfaz Hâkimliğine (Hâkimlik) başvurmuştur. Hâkimlik 20/6/2017 tarihli kararı ile başvurucunun talebini reddetmiştir. Karar gerekçesi şöyledir:

"15 Temmuz Darbe Girişiminden sonra İzmir ili içerisindeki FETÖ/PDY terör örgütü mensubu şüphelilerin tutuklanarak Ceza İnfaz Kurumuna alındığı, Ceza İnfaz Kurumunda barındırılan hükümlü ve tutuklu sayısının mevcut kapasite üzerine çıkmış olması, FETÖ/PDY, PKK/KCK gibi terör örgütü mensubu hükümlü ve tutukluların kurumda barındırılmasından dolayı terör örgütü mensubu hükümlü ve tutukluların gruplandırılarak belirlenen koğuş ve odalarda cezalarının infazının sağlanmasının gerektiği, Ceza İnfaz Kurumu koğuş ve odalarda barındırılan hükümlü ve tutuklu mevcudunun fazla olduğu, bu nedenle kurum tarafından zaman zaman diğer kurumlara nakiller yapıldığı,

...

Ceza İnfaz Kurumunda barındırılan hükümlü ve tutukluların, barındırıldıkları koğuş, oda ve ortak etkinlik alanlarının temizliğini kendilerinin yapmakla mükellef olduğu, Ceza İnfaz Kurumu Kantininde ihtiyaç duydukları temizlik malzemelerini temin edebilecekleri,

Ceza İnfaz Kurumu İdaresince zaman zaman ilgili mercilere gerekli bilgilendirmenin yapılarak başka ceza infaz kurumlarına hükümlü ve tutuklu naklinin yapılmasının sağlanmaya çalışıldığı, bilindiği üzere hükümlü ve tutuklu sevk işlemleri ile, ceza infaz kurumunun kapasitesini belirleme durumunun kurum idaresinin görev alanına girmediği,

ayrıca koğuş ve odaların temizliğinin mevzuat gereği hükümlü ve tutuklularca sağlanmasının gerektiği, kurum idaresince koğuş ve odalar dışında kalan alanların temizliğinin sağlandığı, koğuş ve odaların mevcudunun kalabalık olması konusunda kurum idaresinin üzerine düşen görevi yerine getirdiği, temizlik konusunda hükümlü ve tutuklularında gayretli olması gerektiği, belirtilen konularda ceza infaz kurumunca yapılacak herhangi bir işlemin olmadığı yönünde karar verildiği verilen kararın yasa ve yönetmeliklere uygun olduğu anlaşılmakla itirazın reddine,

Ancak yeterli ranza bulunmaması sebebiyle yerde yatma itirazlarının yerinde olduğu tutuklu ve hükümlülerin yerde yatmak zorunda bırakılamayacakları anlaşıldığından bu konudaki itirazın kabulüne"

12. Başvurucunun da aralarında bulunduğu tutuklu ve hükümlüler ile İnfaz Kurumu -Savcılık aracılığıyla- Hâkimlik kararına itiraz etmiştir. Karşıyaka 2. Ağır Ceza Mahkemesinin (Ağır Ceza Mahkemesi) 2/8/2017 tarihli kararıyla başvurucunun itirazı reddedilmiş, İnfaz Kurumunun -Savcılık- itirazı ise kabul edilerek İnfaz Hâkimliğinin kararı kısmen iptal edilmiştir. Kararın gerekçesi şöyledir:

"Menemen T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda 14 kişilik 62 oda, 8 kişilik 8 oda, 1 kişilik 18 odadan olmak üzere 950 kişilik olarak planlanmasına rağmen 14 kişilik odalar kapasitesini aşarak 22-23 kişiye ulaştığı, bu durum nedeniyle 33 m2'lik alana sahip olan odalarda ilave olarak koyulacak yatak, yemek, yemek masası, buzdolabı vb. araç ve gereçlere yer kalmadığı, koğuş ve koğuş odalarda ek ranza koyacak yer olmadığından dolayı hükümlü ve tutukluların yer yatağında yatırılarak koğuş ve odalarda barındırıldığı, Ceza İnfaz Kurumunda yeterli ranza bulunduğu ancak İzmir ve çevre illerde tutuklanan şahısların Ceza İnfaz Kurumuna nakillerinin yapıldığından dolayı koğuş ve odalarda sevk, tahliye olan hükümlü ve tutuklulardan boşalan ranzalara yerde yatan hükümlü ve tutukluların koğuş ve odaları değiştirilerek ranzada yatmalarının sağlandığı, kurum idaresinin bu konuda üzerine düşen görevi yerine getirdiği, koğuş ve odalarda kalan hükümlü ve tutuklu sayısının eşit bir şekilde dağılımının sağlandığı, Ceza İnfaz Kurumunda hükümlü ve tutukluların gruplandırılması Gözlem ve Sınıflandırma Merkezleri Yönetmeliğinin 22. maddesi hükümleri doğrultusunda yapıldığından dolayı Karşıyaka İnfaz Hakimliğinin kararının uygulanması durumunda yapılan sınıflandırmanın hükmünün kalmayacağı, farklı suç grubundaki hükümlü ve tutukluların aynı koğuşta kalmasına neden olabileceği, bu durumunda ceza infaz kurumunun güvenliğini tehlikeye düşürebileceği dosya içeriğinden anlaşılmakla, Menemen T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Müdürlüğü C.Savcılığının itirazının kabulüne, Ceza İnfaz Kurumu İdaresince zaman zaman ilgili mercilere gerekli bilgilendirmenin yapılarak başka ceza infaz kurumlarına hükümlü ve tutuklu naklinin yapılmasının sağlanmaya çalışıldığı, bilindiği üzere hükümlü ve tutuklu sevk işlemleri ile ceza infaz kurumunun kapasitesini belirleme durumunun kurum idaresinin görev alanına girmediği, ayrıca koğuş ve odaların temizliğinin mevzuat gereği hükümlü ve tutuklularca sağlanmasının gerektiği, kurum idaresinde koğuş ve odalar dışında kalan alanların temizliğinin sağlandığı, koğuş ve odaların mevcudunun kalabalık olması konusunda kurum idaresinin üzerine düşen görevi yeterince getirdiği, temizlik konusunda hükümlü ve tutuklularında gayretli olması gerektiği, belirtilen konularda ceza infaz kurumunca yapılacak herhangi bir işlemin olmadığı anlaşıldığından tutuklular [A.K.], [S.B.], Ramazan Özçelik, [Y.Ş], [M.K.], [A.G.], [Z.E.] ve [Y.Ş.nin] itirazlarının reddine Karşıyaka İnfaz Hakimliğinin ... kararının iptaline "

13. Nihai karar, başvurucuya 7/9/2017 tarihinde tebliğ edilmiştir.

14. Başvurucu 6/10/2017 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

15. Menemen T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumundan başvurucunun tutulma koşullarına ilişkin ayrıntılı bilgi talep edilmesi üzerine İnfaz Kurumu tarafından gönderilen yazılı cevaplar ile Bakanlıkla yapılan yazışma sonucuna göre;

i. Başvurucu tutuklanarak İnfaz Kurumuna geldiği tarihten itibaren resmî kapasitesi 14 kişi olan odalarda kalmıştır. Bu odalarda havalandırma (bahçe kısmı), ortak yaşam alanı ve yatakhane bulunmaktadır. Odanın ortak yaşam alanı 8,24 m², tuvalet ve lavabo bölümü 10,08 m², koğuş bahçeleri 34,68 m² ve yatakhane 44,88 m² olup oda toplamda 107,88 m²dir. Başvurucunun bu odalarda en fazla kişi ile kaldığı tarihler 3/10/2016 ile 6/11/2018 tarihleri arası olup toplamda yirmi beş kişi barınmaktadır. İnceleme tarihi itibarıyla başvurucu, yirmi üç kişiyle birlikte kalmaktadır.

ii. Koğuş ve odaların bahçe kapıları kış aylarında sabah 07.00 ile akşam 16.40 arasında, yaz aylarında ise sabah 07.00 ile akşam saat 19.00 arasında açık tutulmaktadır. Başvurucu bu sürede havalandırma hakkından yararlanmaktadır.

iii. Koğuşlarda ranzada yatamayan hükümlü ve tutuklular yer yatağından (mekan yatak) faydalanmakta, sevk veya tahliye olan hükümlü ve tutuklulardan boşalan ranzalara yer yatağında yatan hükümlü ve tutukluların koğuş ve odaları değiştirilerek yatmaları sağlanmaktadır. Başvurucunun barındırıldığı odada yapılan incelemede kendisine ait dolabının bulunduğu tespit edilmiştir.

iv. Başvurucu, Kurumda bulunduğu süreler içinde avukatı ve yakınları ile çok sayıda açık ve kapalı görüş gerçekleştirmiştir.

v. Başvurucunun Kurumda bulunduğu süreler içinde süreli ve süresiz yayınlardan faydalanma hakkını kullanabildiği anlaşılmıştır. Bu kapsamda İnfaz Kurumunda bulunduğu süre içinde başvurucunun talep ettiği kitaplar tarafına verilmiş, başvurucu farklı tarihlerde Kurum kütüphanesinden 35 kitap almıştır. Ayrıca ulusal bir gazeteye başvurucunun abonelik işlemleri yapılmıştır.

vi. Hükümlü ve tutuklular, 6/4/2006 tarihli ve 26131 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Ceza İnfaz Kurumlarının Yönetimi ile Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Tüzük'ün 83. maddesi gereği barındırıldıkları koğuş, oda ve ortak etkinlik alanlarının temizliğini kendileri yapmakta olup İnfaz Kurumu kantininden temizlik malzemelerini temin edebilmektedir.

IV. İLGİLİ HUKUK

16. İlgili ulusal ve uluslararası hukuk için bkz. Mehmet Hanifi Baki, B. No: 2017/36197, 27/6/2018, §§ 14-27.

V. İNCELEME VE GEREKÇE

17. Mahkemenin 20/10/2020 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Adli Yardım Talebi Yönünden

18. Başvurucu, tutuklu olması nedeniyle bir gelire sahip olamadığını belirterek adli yardım talep etmiştir. Anayasa Mahkemesinin Mehmet Şerif Ay (B. No: 2012/1181, 17/9/2013) kararında belirtilen ilkeler dikkate alınarak geçimini önemli ölçüde güçleştirmeksizin

yargılama giderlerini ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun açıkça dayanaktan yoksun olmayan adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

B. Kabul Edilebilirlik Yönünden

1. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

19. Başvurucu, İnfaz Kurumundaki tutulma koşullarından şikâyet etmiş; bu bağlamda tutulduğu odanın kalabalık olduğunu, ranza sayısının yetersizliği nedeniyle dönüşümlü olarak yerde uyumak zorunda bırakıldığını, Hâkimlikçe yerde yatma uygulaması iptal edilmesine rağmen İnfaz Kurumunca kararın uygulanmadığını iddia etmiştir.

20. Başvurucu ayrıca İnfaz Kurumunca temizlik yapılmadığı gibi temizlik malzemesi de verilmediğini, hükümlü ve tutukluların kendi imkânlarıyla malzeme alarak temizlik yaptıklarını, tutulan kişi sayısının fazla olması nedeniyle yapılan temizliğin yetersiz kaldığını belirtmiş; tutulma koşullarından psikolojik olarak etkilendiğini ve depresyon ilacı (antidepresan hap) kullandığını ifade ederek kötü muamele yasağı ile eşitlik ilkesi, masumiyet karinesi ve etkili başvuru hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

21. Bakanlık, İnfaz Kurumunda tutulduğu koğuşlarda başvurucuya yeterli alanın düştüğünü, kendisine ait yatağının bulunduğunu, yeterli havalandırma, hijyen ve sosyalimkânlarının sağlandığını belirterek başvurunun açıkça dayanaktan yoksun olduğu yönünde görüş bildirmiştir.

22. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı cevabında başvuru formunda dile getirdiği şikayetleri yinelemiş; yirmi iki kişi kaldıkları odada on altı ranza bulunduğunu, dolayısıyla altı kişinin dönüşümlü olarak yerde yatmaya devam ettiğini belirtmiştir.

2. Değerlendirme

23. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Başvurucunun şikâyetlerini dile getiriş biçimi dikkate alındığında iddialarının özünün tutulduğu Ceza İnfaz Kurumundaki koşulların kötü muamele yasağını ihlal ettiğine ilişkin olduğu anlaşılmaktadır. Bu nedenle başvurucunun eşitlik ilkesi, masumiyet karinesi ve etkili başvuru hakkı ile ilişkilendirerek ileri sürdüğü iddiaları da Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan söz konusu yasak kapsamında incelenmiştir.

24. Anayasa’nın "Kişinin dokunulmazlığı, maddî ve manevî varlığı" kenar başlıklı 17. maddesinin üçüncü fıkrası şöyledir:

"Kimseye işkence ve eziyet yapılamaz; kimse insan haysiyetiyle bağdaşmayan bir cezaya veya muameleye tabi tutulamaz."

25. Devletin bireyin maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına saygı gösterme yükümlülüğü, öncelikle kamu otoritelerinin bu hakka müdahale etmemelerini yani anılan maddenin üçüncü fıkrasında belirtilen şekillerde kişilerin fiziksel ve ruhsal zarar görmelerine neden olmamalarını gerektirir. Bu, devletin bireyin vücut ve ruh bütünlüğüne saygı gösterme yükümlülüğünden kaynaklanan negatif ödevidir (Cezmi Demir ve diğerleri, B. No: 2013/293, 17/7/2014, § 81).

26. Diğer taraftan Anayasa’nın 17. maddesinin üçüncü fıkrası ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) 3. maddesi herhangi bir sınırlama öngörmemekte ve işkence,

insanlık dışı ve onur kırıcı muamele ve cezaların yasaklanmasının mutlak mahiyetini belirtmektedir. Kötü muamele yasağının mutlak mahiyeti Anayasa'nın 15. maddesi kapsamında belirtilen savaş veya ulusun varlığını tehdit eden başka bir genel tehlike hâlinde dahi istisna öngörmemiştir. Aynı şekilde Sözleşme'nin 15. maddesi de benzer bir düzenleme ile kötü muamele yasağına ilişkin herhangi bir istisna öngörmemiştir (Turan Günana, B. No: 2013/3550, 19/11/2014, § 33).

27. Tutulma koşulları, tutulanlara yapılan bazı uygulamalar, ayrımcı davranışlar, devlet görevlileri tarafından sarf edilen hakaretamiz ifadeler, kişiye normal olmayan bazı şeyleri yedirme, içirme gibi muameleler kötü muamele olarak ortaya çıkabilir (Cezmi Demir ve diğerleri, § 90). Mahpuslar, Anayasa'nın 19. maddesi kapsamında hukuka uygun olarak kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkından mahrum bırakılabilirken (İbrahim Uysal, B. No: 2014/1711, 23/7/2014, §§ 29-33) genel olarak Anayasa ve Sözleşme'nin ortak alanı kapsamında kalan diğer temel hak ve hürriyetlere sahiptir. Bununla birlikte ceza infaz kurumunda tutulmanın kaçınılmaz sonucu olarak suçun önlenmesi ve disiplinin sağlanması gibi ceza infaz kurumunda güvenliğin sağlanmasına yönelik kabul edilebilir makul gerekliliklerin olması durumunda sahip olunan haklar sınırlanabilir. Dolayısıyla verilen bir mahkûmiyet veya tutuklama kararının infazında mahkûmlar veya tutuklular için sağlanacak şartlar insan onuruna saygıyı koruyacak nitelikte olmalıdır (Turan Günana, §§ 35, 36)

28. Ceza infaz kurumlarında kötü muamele olarak kabul edilecek hususlar farklı şekillerde tezahür edebilir. Bunlar ceza infaz kurumu idaresi ve görevlilerinin kasıtlı davranışlarından kaynaklanabileceği gibi yönetimsel hatalar veya yetersiz kaynaklar sebebiyle de ortaya çıkabilir. Ceza infaz kurumlarındaki yaşam, mahpuslara sunulan aktivitelerin genişliğinden mahpuslar ve ceza infaz görevlileri arasındaki ilişkilerin genel durumuna kadar geniş bir alanda değerlendirilmelidir. İnfazın yöntemi ve infaz sürecindeki davranışların mahpusları özgürlükten mahrum kalmanın doğal sonucu olan kaçınılmaz elem seviyesinden daha fazla sıkıntılı veya eziyetli bir duruma sokmaması gerekir (Turan Günana, §§ 37, 39).

29. Yukarıda ifade edilen tüm hususlara ilave olarak bir muamelenin Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasının kapsamına girebilmesi için asgari bir ağırlık derecesine ulaşmış olmasının gerektiği ifade edilmelidir.Her olayda asgari eşiğin aşılıp aşılmadığı somut olayın özellikleri dikkate alınarak değerlendirilmelidir. Bu bağlamda muamelenin süresi, fiziksel ve ruhsal etkileri ile mağdurun cinsiyeti, yaşı ve sağlık durumu gibi faktörler önem taşımaktadır (Tahir Canan, § 23).

30. Başvurucu, İnfaz Kurumundaki tutulma koşullarından şikâyet etmektedir. Başvurucunun şikâyetlerinin özünü özellikle kalabalık odada tutulması, bu nedenle zaman zaman yerde yatmak zorunda kalması ile temizliğin yeterli olmaması oluşturmaktadır. Başvurucunun tutulma koşullarının kötü muamele olarak nitelendirilmesi bakımından aranan eşiğin aşılıp aşılmadığına yönelik yapılacak değerlendirme koşulların bütün olarak incelenmesi sonucuna bağlı olmakla birlikte koşullar incelenirken özellikle başvurucunun şikâyetleri dikkate alınacaktır.

31. Başvurucu, 15 Temmuz 2016 tarihinde gerçekleşen askerî darbe teşebbüsünden yaklaşık üç ay sonra tutuklanarak İnfaz Kurumuna yerleştirilmiştir. Aynı dönemde darbe teşebbüsü nedeniyle ülke genelinde Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanması ile bağlantılı olduğu değerlendirilen kişiler hakkında soruşturma başlatılıp bu soruşturmalar kapsamında pek çok kişi hakkında tutuklama tedbiri uygulandığı bilinen bir gerçektir. Bu gerçek karşısında ceza infaz kurumlarının kapasiteleri artırılmış, yeni infaz kurumları

faaliyete geçirilerek hükümlü ve tutukluların barınma koşullarının iyileştirilmesi yönünde tedbirler alınmıştır.

32. Darbe teşebbüsünden itibaren geçen yaklaşık dört yıllık sürede anılan terör örgütü ile ilgili soruşturmaların devam ettiği, buna bağlı olarak gözardı edilmeyecek sayıda kişinin tutuklanarak ceza infaz kurumlarına yerleştirildiği gözlemlenmektedir. Bu olağan dışı şartlar altında başvurucunun tutulduğu odanın her birey için -mevcudun en fazla olduğu hâl dikkate alınmıştır- mutfak ve açık havalandırma alanları gibi ortak yaşam alanları ile birlikte 4,29 m^2lik kullanım alanının bulunması nedeniyle Mehmet Hanifi Baki kararındaki kıstaslar doğrultusunda yeterli standartlara sahip olabildiği sonucuna varılmıştır.

33. Bakanlık tarafından doğrulanmamış ise de başvurucu, odadaki kalabalık nedeniyle yeterli sayıda ranza bulunmadığından tutuklandığı tarihten beri diğer tutulanlarla dönüşümlü olarak yerdeki yatakta uyumak zorunda kaldığını ileri sürmüştür.

34. Bu mesele, Anayasa Mahkemesince daha önce Mehmet Hanifi Baki kararında incelenmiştir. Anılan kararda, kendisine tahsis edilen yatağın yer veya ranza olup olmadığına bakılmaksızın tek başına, temiz bir yatakta uyuma imkânı bulunan başvurucunun uyuma koşullarının kötüleştiğine ilişkin şikâyetinin de olmaması gözetilerek zaman zaman kendisine ayrılmış yerdeki yatakta uyuyup ranzadaki yataklarda uyuyamamasının başvurucunun üzerinde ağır bir bedensel ve ruhsal yük oluşmadığı değerlendirilmiştir. Başvuruya yansıyan olgular bakımından söz konusu karardan farklı sonuca ulaşmayı gerektiren bir husus saptanmamıştır.

35. Diğer taraftan hükümlü ve tutukluların yaşadıkları odaların temizliğinin infaz kurumunca yapılmamasının tek başına kötü muamele olarak değerlendirilmesi mümkün değildir. İnfaz kurumunun idari işleyişine ilişkin düzenlemelerde odaların temizliğinden odalarda kalan bireylerin sorumlu olduğunun belirtilmesi karşısında bu kişilerin ihtiyaç duydukları malzemelere ulaşma sıkıntılarının bulunmaması veya en azından bu yönde şikâyet olmaması da gözetilerek süregelen uygulamanın anayasal sorun oluşturmadığı değerlendirilmiştir.

36. Ayrıca temizliğin sadece İnfaz Kurumunda tutulan bireylerce yapılması nedeniyle yetersiz görülmesinin başvurucuda yarattığı rahatsız olma etkisinin dışındaki sonuç somut olarak ortaya konulmamıştır. Bu durumda İnfaz Kurumundaki hükümlü ve tutukluların bulundukları odalar dışındaki kısımların temizliğinin Kurum idaresi tarafından yapıldığı da nazara alındığında oda temizliklerinin Kurumda tutulan kişilerce yapılması şeklinde devam eden uygulamanın kötü muamele olarak nitelendirilmeyeceği değerlendirilmiştir.

37. Sonuç olarak İnfaz Kurumu tutulma koşulları ayrı ayrı ve başvurucu üzerindeki toplu etkileri hesaba katıldığında söz konusu asgari eşik derecesinin aşılmadığı sonucuna varılmıştır.

38. Açıklanan gerekçelerle kötü muamele yasağına ilişkin bir ihlalin olmadığının açık olduğu anlaşıldığından başvurunun açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. Kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

C. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca tahsil edilmesi mağduriyetine neden olacağından adli yardım talebi kabul edilen başvurucunun yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF TUTULMASINA 20/10/2020 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

MARKA MADENİ YAĞ SANAYİ TİCARET LTD. ŞTİ.

B. No: 2018/20215 | Karar tarihi: 20.10.2020

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2018/20215

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

MARKA MADENİ YAĞ SANAYİ TİCARET LTD. ŞTİ. BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2018/20215)

Karar Tarihi: 20/10/2020

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Burhan ÜSTÜN

Hicabi DURSUN

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Selahaddin MENTEŞ

Raportör : Tuğba TUNA IŞIK

Başvurucu : Marka Madeni Yağ Sanayi Ticaret Ltd. Şti.

Vekili : Av. Akın Gencer ŞENTÜRK

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, dava konusu tutarın temyiz sınırının altında kaldığı gerekçesiyle temyiz talebinin incelenmeksizin reddedilmesi nedeniyle mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 22/6/2018 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık görüş bildirmemiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

8. Başvurucu Şirket, vergi inceleme raporu uyarınca hakkında düzenlenen 2011/8-9-10-12 dönemlerine ait üç kat vergi ziyaı cezalı katma değer vergisi tarhiyatlarının iptali talebiyle İzmir 3. Vergi Mahkemesinde (Mahkeme) dava açmıştır.

9. Başvurucu Şirket dava dilekçesinde davaya konu ihbarnameleri şu şekilde göstermiştir:

Tarih Sayısı Dönem Vergi Türü Vergi TL V. Ziyaı Cezası TL

27/10/2016 ...094 2011/08-08 KDV 304,61 913,83

27/10/2016 ...104 2011/09/09 KDV 2.864,17 8.592,51

27/10/2016 ...096 2011/10-10 KDV 15.474,33 46.422,99

27/10/2016 ...100 2011/12-12 KDV 20.026,99 49.469,79

10. Mahkeme 25/5/2017 tarihli kararıyla davanın kabulüne karar vermiştir. Davalı İzmir Vergi Dairesi Başkanlığı tarafından yapılan istinaf başvurusu sonucunda, İzmir Bölge İdare Mahkemesi 2. Vergi Dava Dairesi 22/2/2018 tarihli kararıyla istinaf başvurusunun kabulü ile davanın reddine Danıştaya temyiz yolu açık olmak üzere karar vermiştir.

11. Başvurucunun temyiz talebinde bulunması üzerine Danıştay Dokuzuncu Dairesi 9/5/2018 tarihli kararıyla başvuruya konu davanın kanunda belirtilen temyiz sınırının altında kaldığı gerekçesiyle temyiz talebinin incelenmeksizin reddine karar vermiştir.

12. Nihai karar başvurucuya 22/6/2018 tarihinde tebliğ edilmiş, aynı tarihte başvurucu tarafından bireysel başvuruda bulunulmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

13. 6/1/1982 tarihli 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu’nun 46. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

“Danıştay dava dairelerinin nihai kararları ile bölge idare mahkemelerinin aşağıda sayılan davalar hakkında verdikleri kararlar, başka kanunlarda aksine hüküm bulunsa dahi Danıştayda, kararın tebliğinden itibaren otuz gün içinde temyiz edilebilir:

a)...

b) Konusu yüz bin Türk lirasını aşan vergi davaları, tam yargı davaları ve idari işlemler hakkında açılan davalar....”

14. 2577 sayılı Kanun'un ek 1. maddesi şöyledir:

"Bu Kanunda öngörülen parasal sınırlar; her takvim yılı başından geçerli olmak üzere, önceki yılda uygulanan parasal sınırların, o yıl için 213 sayılı Vergi Usul Kanununun mükerrer 298 inci maddesi hükümleri uyarınca Maliye Bakanlığınca her yıl tespit ve ilan edilen yeniden değerleme oranında artırılması suretiyle uygulanır. Bu şekilde belirlenen sınırların bin Türk lirasını aşmayan kısımları dikkate alınmaz."

15. 2577 sayılı Kanun'un 18/6/2014 tarihli ve 6545 sayılı Kanun'un 27. maddesiyle

eklenen geçici 8. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Bu Kanunla idari yargıda kanun yollarına ilişkin getirilen hükümler, 2576 sayılı Kanunun, bu Kanunla değişik 3 üncü maddesine göre kurulan bölge idare mahkemelerinin tüm yurtta göreve başlayacakları tarihten sonra verilen kararlar hakkında uygulanır. ..."

16. 11/11/2016 tarihli ve 29885 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 474 sıra No.lu

Vergi Usul Kanunu Genel Tebliği'nin ilgili kısmı şöyledir:

"...yeniden değerleme oranı 2016 yılı için % 3,83 (ondört virgül kırkyedi) olarak tespit edilmiştir."

17. 11/11/2017 tarihli ve 30237 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 484 sıra No.lu

Vergi Usul Kanunu Genel Tebliği'nin ilgili kısmı şöyledir:

"...yeniden değerleme oranı 2017 yılı için % 14,47 (ondört virgül kırkyedi) olarak tespit edilmiştir."

18. 7/11/2015 tarihli ve 29525 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Bölge Adliye Mahkemeleri ve Bölge İdare Mahkemelerinin Tüm Yurtta Göreve Başlayacakları Tarihe İlişkin Karar'da göreve başlama tarihinin 20/7/2016 olduğu belirtilmiştir.

V. İNCELEME VE GEREKÇE

19. Mahkemenin 20/10/2020 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

20. Başvurucu, dava konusu tutarın temyiz yoluna başvurabilmek için gerekli parasal sınırın üstünde olmasına rağmen parasal sınırın altında kaldığı gerekçesiyle temyiz isteminin incelenmeksizin reddedildiğini belirterek mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

21. Anayasa’nın iddianın değerlendirilmesinde dayanak alınacak "Hak arama hürriyeti" kenar başlıklı 36. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir."

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

22. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

a. Müdahalenin Varlığı ve Hakkın Kapsamı

23. Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrasında, herkesin yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddiada bulunma ve savunma hakkına sahip olduğu belirtilmiştir. Dolayısıyla mahkemeye erişim hakkı, Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan hak arama özgürlüğünün bir unsurudur. Diğer yandan Anayasa'nın 36. maddesine adil

yargılanma ibaresinin eklenmesine ilişkin gerekçede, Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası sözleşmelerce de güvence altına alınan adil yargılanma hakkının madde metnine dâhil edildiği vurgulanmıştır. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ni (Sözleşme) yorumlayan Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, Sözleşme'nin 6. maddesinin (1) numaralı fıkrasının mahkemeye erişim hakkını içerdiğini belirtmektedir (Özbakım Özel Sağlık Hiz. İnş. Tur. San. ve Tic. Ltd. Şti., B. No: 2014/13156, 20/4/2017, § 34).

24. Mahkemeye erişim hakkı, bir uyuşmazlığı mahkeme önüne taşıyabilmek ve uyuşmazlığın etkili bir şekilde karara bağlanmasını isteyebilmek anlamına gelmektedir (Özkan Şen, B. No: 2012/791, 7/11/2013, § 52).

25. Mahkeme kararlarının hukuka uygun olup olmadığına yönelik uyuşmazlığın çözümlenmek üzere bir yargı makamı önüne taşınması kanun yoluna başvurma olarak nitelendirilmektedir. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan hak arama özgürlüğü, bir temel hak olmanın yanında diğer temel hak ve özgürlüklerden gereken şekilde yararlanılmayı ve bunların korunmasını sağlayan en etkili güvencelerden biridir. Adil yargılanma hakkı bir mahkeme kararına karşı üst yargı yollarına başvurabilmeyi güvence altına almamakla birlikte gerek suç isnadına bağlı yargılamalarda gerekse medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin yargılamalarda istinaf veya temyiz gibi kanun yollarına başvurma imkânı tanınmış ise bu kanun yolları yönünden de adil yargılanma hakkı kapsamındaki güvencelerin sağlanması gerekir (Hasan İşten, B. No: 2015/1950, 22/2/2018, § 37).

26. Başvurucunun açtığı davada uyuşmazlık konusu miktar yönünden temyiz talebinin reddedilmesinin mahkemeye erişim hakkına bir müdahale teşkil ettiği açıktır.

b. Müdahalenin İhlal Oluşturup Oluşturmadığı

27. Anayasa’nın 13. maddesi şöyledir:

"Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve lâik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz."

28. Yukarıda anılan müdahale, Anayasa’nın 13. maddesinde belirtilen koşulları yerine getirmediği müddetçe Anayasa’nın 36. maddesinin ihlalini teşkil edecektir. Anılan madde uyarınca temel hak ve özgürlükler, demokratik toplum düzeninin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olmaksızın Anayasa'nın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu nedenle öncelikle başvurucunun mahkemeye erişim hakkına yapılan müdahalenin kanuni dayanağının bulunup bulunmadığının incelenmesi gerekir.

29. Hak ve özgürlüklerin, bunlara yapılacak müdahalelerin ve sınırlandırmaların kanunla düzenlenmesi bu haklara ve özgürlüklere keyfî müdahaleyi engelleyen, hukuk güvenliğini sağlayan demokratik hukuk devletinin en önemli unsurlarından biridir (Tahsin Erdoğan, B. No: 2012/1246, 6/2/2014, § 60).

30. Müdahalenin kanuna dayalı olması öncelikle şeklî manada bir kanunun varlığını zorunlu kılar. Şeklî manada kanun, Türkiye Büyük Millet Meclisi (TBMM) tarafından Anayasa'da belirtilen usule uygun olarak kanun adı altında çıkarılan düzenleyici yasama işlemidir. Hak ve özgürlüklere müdahale edilmesi ancak yasama organınca kanun adı altında çıkarılan düzenleyici işlemlerde müdahaleye imkân tanıyan bir hükmün bulunması şartına bağlıdır.

TBMM tarafından çıkarılan şeklî anlamda bir kanun hükmünün bulunmaması hakka yapılan müdahaleyi anayasal temelden yoksun bırakır (Ali Hıdır Akyol ve diğerleri [GK], B. No: 2015/17510, 18/10/2017, § 56).

31. Kanunun varlığı kadar kanun metninin ve uygulamasının da bireylerin davranışlarının sonucunu öngörebileceği kadar hukuki belirlilik taşıması gerekir. Bir diğer ifadeyle kanunun kalitesi de kanunilik koşulunun sağlanıp sağlanmadığının tespitinde önem arz etmektedir (Necmiye Çiftçi ve diğerleri, B. No: 2013/1301, 30/12/2014, § 55). Müdahalenin kanuna dayalı olması, iç hukukta müdahaleye ilişkin yeterince ulaşılabilir ve öngörülebilir kuralların bulunmasını gerektirmektedir (Türkiye İş Bankası A.Ş. [GK], B. No: 2014/6192, 12/11/2014, § 44). Kanunilik unsuru yönünden değerlendirme yapılırken derece mahkemelerince müdahaleye imkân tanıyan kanun hükümlerinin yorumu ve bu hükümlerin olaya uygulanması bariz takdir hatası ya da açık keyfîlik içermediği sürece bu alanda bir inceleme yapılması bireysel başvurunun amacıyla bağdaşmaz. Ancak derece mahkemelerinin müdahaleye imkân tanıyan kanun hükmünü açık bir biçimde hatalı yorumladıkları ve uyguladıklarının tespiti hâlinde müdahalenin kanunilik temelinden yoksun olduğu sonucuna ulaşılabilir (Ramazan Atay, B. No: 2017/26048, 29/1/2020, § 29).

32. 2577 sayılı Kanun'un olay tarihinde de yürürlükte olan 46. maddesinde, konusu yüz bin Türk lirasını aşan vergi davalarının temyize tabi olduğu düzenlenmiştir. Söz konusu Kanun'un ek 1. maddesinde parasal sınırların her takvim yılı başından geçerli olmak üzere Maliye Bakanlığınca her yıl tespit ve ilan edilen yeniden değerleme oranında artırılacağı belirtilmiştir. Bu durumda mevzuat hükümlerinin ve 474 ile 484 sıra No.lu Vergi Usul Kanunu Genel Tebliğleri dikkate alındığında temyiz sınırının 2016 yılında verilen kararlar için 100.000 TL, 2017 yılında verilen kararlar için 103.000 TL, 2018 yılında verilen kararlar için ise 117.000 TL olduğu tespit edilmiştir. Buna göre kararın verildiği tarihe ilişkin olmak üzere bu tutarları aşan uyuşmazlıklara karşı temyiz yolunun açık olduğu anlaşılmaktadır.

33. Başvuru formuna ekli belgeler ve Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi'nden (UYAP) yapılan inceleme neticesinde başvurucu Şirketin vergi ceza ihbarnamelerinin iptali talebiyle açtığı dava konusu miktarın 144.069,22 TL olduğu anlaşılmaktadır. Bu tutarın 2577 sayılı Kanun'un 46. maddesinde belirtilen temyiz sınırının (ek 1. maddesiyle 2017 ve 2018 yıllarına ilişkin değerleme oranının uygulanması sonucunda tespit edilen değerlerin) altında olmadığı açıktır. Bu durumda Danıştay Dokuzuncu Dairesinin temyiz başvurusunu incelemeksizin reddetmesinin kanuni dayanağının bulunmadığı sonucuna ulaşılmaktadır.

34. Yukarıda açıklanan gerekçelerle başvurucunun Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamında mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

35. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

“(1) Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir…

(2) Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata

hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

36. Başvurucu, ihlalin tespiti talebinde bulunmuştur.

37. Anayasa Mahkemesinin Mehmet Doğan kararında ihlal sonucuna varıldığında ihlalin nasıl ortadan kaldırılacağı hususunda genel ilkeler belirlenmiştir (B. No: 2014/8875, 7/6/2018, [GK]). Mahkeme diğer bir kararında ise bu ilkelerle birlikte ihlal kararının yerine getirilmemesinin sonuçlarına da değinmiş ve bu durumun ihlalin devamı anlamına geleceği gibi ilgili hakkın ikinci kez ihlal edilmesiyle sonuçlanacağına da işaret etmiştir (Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019).

38. Bireysel başvuru kapsamında bir temel hakkın ihlal edildiğine karar verildiği takdirde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırıldığından söz edilebilmesi için temel kural mümkün olduğunca eski hâle getirmenin, yani ihlalden önceki duruma dönülmesinin sağlanmasıdır. Bunun için ise öncelikle ihlalin kaynağı belirlenerek devam eden ihlalin durdurulması, ihlale neden olan karar veya işlemin ve bunların yol açtığı sonuçların ortadan kaldırılması, varsa ihlalin sebep olduğu maddi ve manevi zararların giderilmesi, ayrıca bu bağlamda uygun görülen diğer tedbirlerin alınması gerekmektedir (Mehmet Doğan, §§ 55, 57).

39. İhlalin mahkeme kararından kaynaklandığı veya mahkemenin ihlali gideremediği durumlarda Anayasa Mahkemesi, 6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası ile İçtüzük'ün 79. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (a) bendi uyarınca, ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere kararın bir örneğinin ilgili mahkemeye gönderilmesine hükmeder. Anılan yasal düzenleme, usul hukukundaki benzer hukuki kurumlardan farklı olarak, ihlali ortadan kaldırmak amacıyla yeniden yargılama sonucunu doğuran ve bireysel başvuruya özgülenen bir giderim yolunu öngörmektedir. Bu nedenle Anayasa Mahkemesi tarafından ihlal kararına bağlı olarak yeniden yargılama kararı verildiğinde, usul hukukundaki yargılamanın yenilenmesi kurumundan farklı olarak ilgili mahkemenin yeniden yargılama sebebinin varlığını kabul hususunda herhangi bir takdir yetkisi bulunmamaktadır. Dolayısıyla böyle bir karar kendisine ulaşan mahkemenin yasal yükümlülüğü, ilgilinin talebini beklemeksizin Anayasa Mahkemesinin ihlal kararı nedeniyle yeniden yargılama kararı vererek devam eden ihlalin sonuçlarını gidermek üzere gereken işlemleri yerine getirmektir (Mehmet Doğan, §§ 58-59; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), §§ 57-59, 66-67).

40. İncelenen başvuruda başvurucunun temyiz talebinin uyuşmazlık konusunun miktarı yönünden reddine karar verilmesi nedeniyle mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşılmıştır. Dolayısıyla ihlalin Danıştay kararından kaynaklandığı anlaşılmaktadır.

41. Bu durumda mahkemeye erişim hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Yapılacak yeniden yargılama ise bireysel başvuruya özgü düzenleme içeren 6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasına göre ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılmasına yöneliktir. Bu kapsamda yapılması gereken iş yeniden yargılama kararı verilerek Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar verilmesinden ibarettir. Bu sebeple kararın bir örneğinin yeniden yargılama yapılmak üzere Danıştay Dokuzuncu Dairesine gönderilmesine karar verilmesi gerekmektedir.

42. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 294,70 TL harç ve 3.000 TL vekâlet ücretinden

oluşan toplam 3.294,70 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan mahkemeye erişim hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin mahkemeye erişim hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Danıştay Dokuzuncu Dairesine (E.2018/2199, K.2018/2777) iletilmek üzere İzmir 3. Vergi Mahkemesine (E.2016/1786, K.2017/700) GÖNDERİLMESİNE,

D. 294,70 TL harç ve 3.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 3.294,70 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

E. Ödemenin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 20/10/2020 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

TALİH KAYA

B. No: 2018/24961 | Karar tarihi: 20.10.2020

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2018/24961

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

TALİH KAYA BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2018/24961)

Karar Tarihi: 20/10/2020

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Burhan ÜSTÜN

Hicabi DURSUN

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Selahaddin MENTEŞ

Raportör : Akif YILDIRIM

Başvurucu : Talih KAYA

Vekili : Av. Kadir Furkan ÇOBAN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, hiçbir somut delil olmamasına rağmen şüpheden sanık yararlanır ilkesine aykırı şekilde cezalandırılma nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 6/8/2018 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir.

Bakanlık görüş bildirmemiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

8. Başvurucu 1988 doğumlu olup Muğla'nın Fethiye ilçesinde ikamet etmektedir.

9. Başvurucu, olayların geçtiği tarihte Fethiye ilçesindeki bir elektronik firmasında dört yıldır çalışmaktadır.

10. Müşteki T.W., başvurucuyu internet arızasının giderimi için 2/2/2017 tarihinde çağırmıştır. Müşteki T.W. ertesi gün tabletinin olmadığını fark ettiğini ve evdeki kamera kayıtlarına baktığında başvurucunun tabletini aldığını gördüğünü belirterek şikâyetçi olmuştur.

11. Başlatılan soruşturma kapsamında müşteki tarafından teslim edilen görüntülerin net olmadığı, olay anında başvurucunun üzerine ne tür bir eşyayı aldığı hususunun belirlenemediği anlaşılmıştır.

12. Başvurucu savunmasında kamera kayıtlarında göründüğü zamanlarda yan keski ile kablo soyduğunu, cebine koyduğu aletlerin ise tornavida, maket bıçağı ve elektrik bandı olduğunu ifade etmiştir. Başvurucu görüntülerde gözüken ve müştekiye ait olan bir çantanın yanında bulunduğunu kabul etmiştir. İddiaya göre tablet bu çantadan alınmıştır.

13. Fethiye Cumhuriyet Başsavcılığının 17/2/2017 havale tarihli iddianamesi ile başvurucu hakkında bina içinde muhafaza altına alınmış olan eşya hakkında hırsızlık suçundan Fethiye 1. Asliye Ceza Mahkemesinde (Mahkeme) kamu davası açılmıştır.

14. Yargılama sırasında alınan bilirkişi raporunda; kamera kayıtlarında müştekinin evinde bir şahsın çantaya benzer bir eşyayı incelediğinin, daha sonra bu cismi cebine veya kemer ile pantolon arasındaki bir yere koyduğunun görüldüğü, kayıtların çözünürlüğünün düşük olması nedeniyle bu kişinin tam olarak teşhis edilemediği belirtilmiştir.

15. Başvurucu soruşturma evresindeki savunmasını tekrarlamış, suçlamayı kabul etmemiştir.

16. Başvurucu, yargılama sırasında müştekiye çalınan tabletin karşılığı olarak 1.300 TL vermiştir. Bunun üzerine müşteki şikâyetinden vazgeçmiştir.

17. Başvurucu, Mahkemenin 9/11/2017 tarihli kararıyla atılı suçtan 1 yıl 13 ay hapis cezasına mahkûm edilmiştir.

18. Mahkemenin gerekçeli kararında, başvurucunun görüntülerdeki kişinin kendisi olduğunu kabul etmesine ve mağdurun olay günü ve saatine ilişkin görüntüleri izlemesi üzerine durumu fark edip bunları soruşturma makamına teslim ederek başvurucu hakkında şikâyetçi olmasına vurgu yapılmıştır. Mahkeme kararında ayrıca başvurucunun mağdura ait olduğu konusunda şüphe bulunmayan çantanın yanında bulunduğunu kabul ettiği de belirtilmiştir.

19. Anılan hükme yönelik istinaf başvurusu İzmir Bölge Adliye Mahkemesi 8. Ceza Dairesinin 20/4/2018 tarihli kararıyla esastan reddedilmiştir.

20. Nihai karar başvurucuya 6/7/2018 tarihinde tebliğ edilmiştir.

21. Başvurucu 6/8/2018 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

22. Mahkemenin 20/10/2020 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

23. Başvurucu; delillerin takdirinde hata yapıldığını, olay günü hırsızlık yaptığına dair somut bir delil bulunmadığını, şüpheden sanık yararlanır ilkesine aykırı davranılarak mahkûm edildiğini belirterek masumiyet karinesinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

24. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Başvurucu, masumiyet karinesinin ihlal edildiğini ileri sürmektedir. Ancak başvurucunun şüpheden sanık yararlanır ilkesinin ihlaline yönelik iddialarını masumiyet karinesinin güvencelerine temas edecek şekilde dile getirmediği görülmektedir. Başvurucunun iddialarının özünün maddi olay ve olguların kanıtlanması ve delillerin değerlendirilmesine ilişkin olduğu anlaşılmaktadır. Bu nedenle başvurucunun tüm iddiaları bir bütün olarak adil yargılanma hakkı kapsamındaki yargılamanın sonucu itibarıyla adil olmadığı şikâyeti çerçevesinde değerlendirilmiştir.

25. Anayasa'nın 148. maddesinin dördüncü fıkrasında, kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin şikâyetlerin bireysel başvuruda incelenemeyeceği belirtilmiştir. Bu kapsamda ilke olarak mahkemeler önünde dava konusu yapılmış maddi olay ve olguların kanıtlanması, delillerin değerlendirilmesi, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması ile uyuşmazlıkla ilgili varılan sonucun adil olup olmaması bireysel başvuru konusu olamaz. Ancak bireysel başvuru kapsamındaki hak ve özgürlüklere müdahale teşkil eden, bariz takdir hatası veya açık bir keyfîlik içeren tespit ve sonuçlar bu kapsamda değildir (Ahmet Sağlam, B. No: 2013/3351, 18/9/2013, § 42).

26. Somut olayda başvurucunun iddialarının ilk derece mahkemesi tarafından delillerin değerlendirilmesinde ve yorumlanmasında isabet olmadığına, esas itibarıyla yargılamanın sonucuna ilişkin olduğu görülmektedir. Yapılan yargılamada Mahkemenin ve Bölge Adliye Mahkemesi kararlarında bariz takdir hatası veya açık bir keyfîlik oluşturan herhangi bir durum da tespit edilmemiştir.

27. Başvurucu tarafından ileri sürülen ihlal iddialarının yukarıda belirtilen içtihat kapsamında kanun yolu şikâyeti niteliğinde olduğu sonucuna varıldığından başvurunun açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurunun açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 20/10/2020 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

HATİCENUR UYSAL

B. No: 2018/27866 | Karar tarihi: 20.10.2020

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2018/27866

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

HATİCENUR UYSAL BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2018/27866)

Karar Tarihi: 20/10/2020

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Burhan ÜSTÜN

Hicabi DURSUN

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Selahaddin MENTEŞ

Raportör : Mehmet AKTEPE

Başvurucu : Haticenur UYSAL

Vekili : Av. Erdoğan TİRYAKİ

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru; usule ilişkin imkânlar bakımından zayıf duruma düşürülme nedeniyle silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin, yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle de makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 10/9/2018 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüş bildirmemiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

8. Elmalı Cumhuriyet Başsavcılığının 26/5/2008 tarihli iddianamesi ile çocuğun cinsel istismarı ve çocuğu müstehcen yayınları okumaya ve seyretmeye teşvik suçlarından başvurucu hakkında kamu davası açılmıştır.

9. Elmalı Ağır Ceza Mahkemesinin (Mahkeme) 7/5/2013 tarihli kararıyla başvurucunun iki ayrı mağdura karşı eylemleri nedeniyle çocuğun cinsel istismarı suçundan iki kez 8 yıl 4 ay hapis, çocuğa müstehcen görüntü içeren ürünlerin içeriğini gösterme/dinletme suçundan iki kez 8 ay 10 gün hapis cezası ile 1.660 TL adli para cezası ile cezalandırılmasına, müstehcen görüntü ürünü üretme işinde çocuk olan küçük mağdurları kullanma suçu yönünden ise beraatine karar verilmiştir.

10. Temyiz üzerine Yargıtay, başvurucu yönünden 11/1/2016 tarihinde bozma kararı vermiştir.

11. Bozma sonrası yapılan yargılama sonucu Mahkemenin 11/10/2016 tarihli kararıyla başvurucunun iki ayrı mağdura karşı eylemleri nedeniyle çocuğun basit cinsel istismarı suçundan iki kez 5 yıl 6 ay 20 gün hapis cezası ile cezalandırılmasına karar verilmiş, çocuğu müstehcen yayınları okumaya ve seyretmeye teşvik suçu yönünden ise suçu işlediği sabit olmadığından beraatine karar verilmiştir.

12. Yargıtay 14. Ceza Dairesinin 21/6/2018 tarihli kararıyla başvurucu hakkındaki hüküm onanmıştır.

13. Yargıtay ilamına ilişkin Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) kayıtlarında yapılan incelemede başvurucunun ilgili Yargıtay kararını 2/8/2018 günü saat 16.47.26'da açarak okuduğu tespit edilmiştir.

14. Dosyadaki belgelerden 1/7/2018 tarihinde başvurucunun doğum yaptığı, sonrasında eşinin 7/8/2018 tarihinde Elmalı Cumhuriyet Başsavcılığına dilekçe ile başvurarak başvurucu hakkında cezanın infazının ertelenmesini talep ettiği anlaşılmıştır.

15. Bahse konu talep üzerine Elmalı Cumhuriyet Başsavcılığı doğum nedeniyle infazın ertelenmesine 7/8/2018 tarihinde karar vermiştir.

16. Başvurucunun UYAP'ta kayıtlı 25/12/2018 tarihli Cumhurbaşkanlığı İletişim Merkezi (CİMER) başvurusunda kullandığı "...temmuzda doğum yaptım, Elmalı ağır ceza savcısı bana altı ay süt izni verdi, beni 28/12/2018 cuma günü tutuklayacaklar..." ifadesinden infazın ertelenmesiyle ilgili olarak eşinin yaptığı başvurudan ve hakkında verilen infazın ertelenmesi kararından haberdar olduğu anlaşılmaktadır.

17. Başvurucu, nihai kararı 10/9/2018 tarihinde tebellüğ ettiğini beyan etmiştir.

18. Başvurucu 10/9/2018 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

19. Mahkemenin 20/10/2020 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

20. Başvurucu; kendisinin ceza sorumluluğunun tespiti açısından Mahkemece yaş tespiti yapılmadan karar verildiğini, delillerin hatalı ve eksik değerlendirilmesi sonucu çelişkili raporlara itibar edilerek haksız ve hakkaniyete aykırı mahkûmiyet kararı verildiğini, yargılamanın makul sürede sonuçlandırılmadığını ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

21. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un "Bireysel başvuru usulü" kenar başlıklı 47. maddesinin (5) numaralı fıkrası şöyledir:

"Bireysel başvurunun, başvuru yollarının tüketildiği tarihten; başvuru yolu öngörülmemişse ihlalin öğrenildiği tarihten itibaren otuz gün içinde yapılması gerekir. Haklı bir mazereti nedeniyle süresi içinde başvuramayan/ar, mazeretin kalktığı tarihten itibaren onbeş gün içinde ve mazeretlerini belgeleyen delillerle birlikte başvurabilirler ... "

22. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün (İçtüzük) "Başvuru süresi ve mazeret" kenar başlıklı 64. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"Bireysel başvurunun, başvuru yollarının tüketildiği tarihten, başvuru yolu öngörülmemişse ihlalin öğrenildiği tarihten itibaren otuz gün içinde yapılması gerekir."

23. Bireysel başvurunun ön şartlarından biri de otuz günlük süre kuralıdır. Sürenin başvurunun her aşamasında dikkate alınması gerekir (Deniz Baykal, B. No: 2013/7521, 4/12/2013, § 32).

24. Bireysel başvurunun süre koşuluna bağlanmasıyla hukuki istikrarın sağlanması hedeflenmektedir. Dolayısıyla anayasal bir hak arama yolu olan bireysel başvurunun yapılması için belli sürelerin öngörülmesi hukuki istikrar ilkesinin bir gereğidir ve bu süre -bireysel başvuru yapılmasını imkânsız kılacak ölçüde kısa olmadıkça- bireysel başvuru hakkına aykırılık oluşturmaz (kısmi değişikliklerle birlikte bkz. Remzi Durmaz, B. No: 2013/1718, 2/10/2013, § 27).

25. Bireysel başvuruların 6216 sayılı Kanun'un 47. maddesinin (5) numaralı fıkrası ile İçtüzük'ün 64. maddesinin (1) numaralı fıkrası uyarınca başvuru yollarının tüketildiği tarihten, başvuru yolu öngörülmemiş ise ihlalin öğrenildiği tarihten itibaren otuz gün içinde yapılması gerekmektedir. Anılan düzenlemelerde başvuru yolu öngörülen durumlarda bireysel başvuru süresinin başlangıcına ilişkin olarak başvuru yollarının tüketildiği tarihten söz edilmekte ise de haberdar olunmayan bir hususta başvuru yapılamayacağı dikkate alınarak bu ibarenin nihai kararın gerekçesinin öğrenildiği tarih olarak anlaşılması gerekir (A. C. ve diğerleri [GK], B. No: 2013/1827, 25/2/2016, § 25).

26. Bireysel başvuru süresinin işlemeye başlaması yönünden nihai kararın gerekçesinin tebliği, öğrenme şekillerinden biridir (Mehmet Ali Kurtuldu, B. No: 2013/5504, 28/5/2014, § 27). Ancak öğrenme, gerekçeli kararın tebliği ile sınırlı olarak gerçekleşmez; başka şekillerde de öğrenme söz konusu olabilir. Başvurucunun nihai kararın gerekçesini dava dosyasını incelemek suretiyle öğrenmesi mümkündür. Bu doğrultuda dosyadan suret alınması gibi hâllerde başvurucunun gerekçeli kararı öğrendiği kabul edilebilir. Başvurucunun nihai kararın gerekçesini öğrendiğini beyan ettiği tarih de bireysel başvuru süresinin başlangıcı olarak ele alınabilir (İlyas Türedi, B. No: 2013/1267, 13/6/2013, §§ 21, 22).

27. Diğer yandan somut olayın koşullarında başvurucunun nihai karardan daha erken bir tarihte haberdar olması gerektiğinin değerlendirilmesi durumunda Anayasa Mahkemesi, başvuru süresinin başlangıcı için bu tarihi de esas alabilir (Ögeday Akın, B. No: 2014/2345, 10/6/2015, § 38).

28. Bu bağlamda Anayasa Mahkemesi, henüz avukatına tebliğ edilmemiş olmakla birlikte nihai karar olan gerekçeli Yargıtay ilamının ilk derece mahkemesine ulaştığı, başvurucunun avukatının ise bireysel başvuru formunda bu karardan haberdar olduklarını belirttiği tarihten daha önce ilk derece mahkemesine söz konusu ilamın tebliğe çıkarılması için kendisinin birden fazla talepte bulunduğunun anlaşıldığı bir bireysel başvuruda başvuru süresinin avukatın ilk yazılı talep tarihinden itibaren işlemeye başladığını kabul etmiştir. Anılan kararda Anayasa Mahkemesi, gerekçeli nihai kararın ilk derece mahkemesine ulaştığından başvurucunun haberdar olduğu ve bu durumda UYAP Avukat Bilgi Sistemi'ni kullandığı görülen başvurucu vekilinin nihai karar sonucunu ve gerekçesini kesin olarak öğrenme olanağına sahip bulunduğu konusunda şüphe olmadığını ifade etmiştir (Suat Bircan [GK], B. No: 2014/16800, 1/12/2016, §§ 25-27).

29. UYAP, kullanıcıların kendilerini ilgilendiren bilgi ve belgelere ihtiyaç duymaları hâlinde hızlı ve kolay şekilde bu belgelere ulaşabilmelerini sağlamaktadır. Her türlü bilgi ve belge alışverişi de UYAP üzerinden elektronik ortamda ve anlık denebilecek kısa sürelerde gerçekleştirilebilmektedir.

30. UYAP kapsamında vatandaşların yargıya daha hızlı erişmeleri, yargı hizmetlerinden en iyi şekilde yararlanmaları hedefiyle Bakanlık tarafından Vatandaş Portal Bilgi Sistemi geliştirilmiştir. Bu sistemin kullanılması ile vatandaşlar ülke genelindeki tüm adli ve idari yargı birimleri ile icra dairelerinde tarafı oldukları dava ve takiplere internet üzerinden erişebilmektedirler. Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlık numarası bulunan kimseler UYAP Vatandaş Portal Bilgi Sistemi'ni kullanabilmektedir. Bu sisteme e-devlet veya kendisine özgü internet adresi üzerinden e-devlet şifresiyle, mobil imza ya da elektronik imza ile erişim sağlanmaktadır.

31. Sisteme Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlık numarası ve kişiye özgü belirlenen e-devlet şifresi ile giriş yapanlar UYAP kapsamında adli ve idari yargı birimlerinde görülmekte olan dava dosyalarını ve evrakların içeriğini görebilmektedir. Sağlanan bu hizmetin sonucu olarak vatandaşlar nihai kararın gerekçesine erişmenin mümkün hâle geldiği durumlarda bu sistemi kullanmak suretiyle nihai kararın gerekçesini kesin olarak öğrenme imkânını da elde etmektedirler.

32. Tüm bu işlemler yapılırken bilgi ve belgelerin son hâli, değişmez ve güvenli bir şekilde veri tabanında saklanmakta ve belgeler üzerinde yapılan işlemler UYAP evrak işlem kütüğünde kayıt altına alınmaktadır. Evrak işlem kütüğü, evrak üzerinde yapılan işlemleri (doküman oluşturma, düzenleme, imzalama, açma, okuma ve yazdırma gibi) kayıt altına almaktadır. Kayıt altına alınan evrak üzerindeki işlemleri yapan şahsın adı ve soyadı, sıfatı, birimi, yapılan işlemin niteliği, tarih ve saati sistemde saklanmaktadır (Hüseyin Aşkan, B. No: 2017/15649, 21/7/2020 § 28).

33. Yargılama sürecinde nihai karar olan Yargıtay ilamına ilişkin UYAP evrak işlem kütüğü üzerinde yapılan incelemede de ilgili kararın başvurucu tarafından 2/8/2018 günü saat 16.47.26’da açıldığı tespit edilmiş ve buna ilişkin ekran çıktısı alınarak dosyaya konulmuştur. Dolayısıyla bu işlemi yapan ilgililerin nihai kararın sonucunu öğrendikleri söylenebilir. Bu durumda ise bireysel başvuru süresinin sonucun öğrenildiği bu tarihten

itibaren başlatılması gerekir.

34. Somut olayda başvurucunun Yargıtay ilamını UYAP üzerinden okuduğu 2/8/2018 tarihinde bireysel başvuruya ilişkin nihai karardan haberdar olduğu ve bu doğrultuda bireysel başvuru süresinin 2/8/2018 tarihinden itibaren işlemeye başladığı kabul edilmelidir. Nitekim ilgili usul kuralları uyarınca sürenin münhasıran tebliğden itibaren işlemeye başlayacağının kabul edildiği uygulamaların aksine bireysel başvuru yolunda başvuru süresi, ihlalin öğrenilmesi esasına bağlanmıştır (Hüseyin Aşkan, § 30).

35. Dosya kapsamında nihai kararın 2/8/2018 tarihinde başvurucu tarafından öğrenildiği tespit edilmiştir. Kaldı ki başvurucu, yaptığı doğum sonrasında hakkında kesinleşen cezanın bir süre infaz edilmemesi için kendi bilgisi ve rızası doğrultusunda eşi aracılığıyla 7/8/2018 tarihinde infazın ertelenmesi talebinde bulunmuştur. Buna ilişkin bilgisi ve rızası yukarıda zikredilen CİMER başvurusundan da ayrıca anlaşılmaktadır (bkz. § 16). Dolayısıyla gerekçeli nihai kararın ilk derece mahkemesine ulaştığından başvurucunun 7/8/2018 tarihinde haberdar olduğu, nihai karar sonucunu ve gerekçesini kesin olarak öğrenme olanağına sahip bulunduğu konusunda şüphe yoktur. Bu durumda dahi başvurunun otuz günlük bireysel başvuru süresinden sonra yapıldığı açıktır.

36. Sonuç olarak bireysel başvuru konusu yargılama sürecine ilişkin nihai karardan 2/8/2018 tarihinde haberdar olduğu (en geç 7/8/2018 tarihinde) anlaşılan başvurucunun otuz günlük bireysel başvurusu süresinden sonra 10/9/2018 tarihinde gerçekleştirdiği bireysel başvurusunun süre aşımı nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurunun süre aşımı nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 20/10/2020 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

AHMET ÖZBOYACI

B. No: 2018/27868 | Karar tarihi: 20.10.2020

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2018/27868

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

AHMET ÖZBOYACI BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2018/27868)

Karar Tarihi: 20/10/2020

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Burhan ÜSTÜN

Hicabi DURSUN

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Selahaddin MENTEŞ

Raportör : Selçuk KILIÇ

Başvurucu : Ahmet ÖZBOYACI

Vekili : Av. Lütfü ARABACI

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, temyiz isteminin süre yönünden reddedilmesi nedeniyle mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 11/9/2018 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir.

Bakanlık görüş bildirmemiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

8. H.K. tarafından, Almanya Hamburg Bölge Mahkemesinin 6/1/2015 tarihli kararıyla başvurucudan 120.000 euro alacağı olduğu belirtilerek söz konusu kararın tanınması ve tenfizi istemiyle başvurucu aleyhine İzmir 1. Asliye Hukuk Mahkemesinde (Mahkeme) dava açılmıştır.

9. Mahkemenin 9/3/2017 tarihli kararı ile davanın kabulüne karar verilmiştir.

10. Karara karşı başvurucu tarafından istinaf yoluna başvurulması üzerine İzmir Bölge Adliye Mahkemesi 13. Hukuk Dairesinin (BAM) 30/10/2017 tarihli kararı ile tanıma ve tenfiz davaları için gerekli usul şartlarının oluştuğu, kamu düzenine aykırı bir yön bulunmadığı ve ilk derece mahkemesi kararının usul ve yasaya uygun olduğunun anlaşıldığı gerekçesiyle istinaf talebinin esastan reddine karar verilmiştir. Ayrıca anılan kararın hüküm fıkrasında "Dair, dosya üzerinde yapılan inceleme ve müzakere sonucunda kararın tebliğinden itibaren 1 aylık süre içerisinde Yargıtay nezdinde temyiz kanun yolu açık olmak üzere" ifadesiyle kanun yoluna başvuru süresi ve şekli taraflara gösterilmiştir.

11. BAM kararı 18/12/2017 tarihinde başvurucuya tebliğ edilmiştir. Başvurucu tarafından kararın 8/1/2018 tarihinde temyiz edilmesi üzerine BAM'ın 12/1/2018 tarihli ek kararı ile 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 361. maddesinin (1) numaralı fıkrasında belirtilen iki haftalık yasal süre geçtikten sonra temyiz isteminde bulunulduğu belirtilerek temyiz dilekçesinin süre yönünden reddine karar verilmiştir.

12. Başvurucu tarafından ek karar temyiz edilmiş, Yargıtay 13. Hukuk Dairesinin (Daire) 10/5/2018 tarihli kararı ile kararın onanmasına hükmedilmiştir.

13. Karar 15/8/2018 tarihinde başvurucu vekiline tebliğ edilmiş, başvurucu 11/9/2018 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

14. 6100 sayılı Kanun'un "Hükmün kapsamı" kenar başlıklı 297. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"(1) Hüküm “Türk Milleti Adına” verilir ve bu ibareden sonra aşağıdaki hususları kapsar:

...

ç) Hüküm sonucu, yargılama giderleri ile taraflardan alınan avansın harcanmayan kısmının iadesi, varsa kanun yolları ve süresini..."

15. 6100 sayılı Kanun'un "İstinaf dilekçesinin reddi" kenar başlıklı 346. maddesi şöyledir:

"(1) İstinaf dilekçesi, kanuni süre geçtikten sonra verilir veya kesin olan bir karara ilişkin olursa, kararı veren mahkeme istinaf dilekçesinin reddine karar verir ve 344 üncü maddeye göre yatırılan giderden karşılanmak suretiyle ret kararını kendiliğinden ilgiliye tebliğ eder.

(2) Bu ret kararına karşı tebliği tarihinden itibaren bir hafta içinde istinaf yoluna başvurulabilir. İstinaf yoluna başvurulduğu ve gerekli giderler de yatırıldığı takdirde dosya, kararı veren mahkemece yetkili bölge adliye mahkemesine gönderilir. Bölge adliye mahkemesi ilgili dairesi istinaf dilekçesinin reddine ilişkin kararı yerinde görmezse, ilk

istinaf dilekçesine göre gerekli incelemeyi yapar."

16. 20/7/2017 tarihli ve 7035 sayılı Kanun'un 31. maddesiyle birinci fıkrasında yer alan “bir ay” ibaresi “iki hafta” şeklinde değiştirilmiş olan 6100 sayılı Kanun’un "Temyiz edilebilen kararlar" kenar başlıklı 361. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"(1) Bölge adliye mahkemesi hukuk dairelerinden verilen temyizi kabil nihai kararlar ile hakem kararlarının iptali talebi üzerine verilen kararlara karşı tebliğ tarihinden itibaren iki hafta içinde temyiz yoluna başvurulabilir."

17. 6100 sayılı Kanun'un "Kıyas yoluyla uygulanacak hükümler" kenar başlıklı 366. maddesi şöyledir:

"Bu Kanunun istinaf yolu ile ilgili 343 ilâ 349 ve 352 nci maddeleri hükümleri, temyizde de kıyas yoluyla uygulanır."

V. İNCELEME VE GEREKÇE

18. Mahkemenin 20/10/2020 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

19. Başvurucu; BAM kararında temyiz süresinin bir ay olarak gösterildiğini ve bu süre içinde temyiz yoluna başvurduğunu, kararda belirtilen süre içinde temyiz talebinde bulunmasına karşın talebinin süre yönünden reddedildiğini, yargı organının yanlış yönlendirmesi nedeni ile hak kaybına uğramaması gerektiğini belirterek Anayasa'nın 36. ve 40. maddelerinde yer alan haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

20. Anayasa’nın 36. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir."

21. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Başvurucunun şikâyetinin özü, süresinde olmadığı gerekçesiyle temyiz talebinin incelenmemesine yönelik olduğundan inceleme adil yargılanma hakkının güvenceleri arasında yer alan mahkemeye erişim hakkı kapsamında yapılmıştır.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

22. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

a. Müdahalenin Varlığı ve Hakkın Kapsamı

23. Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrasında, herkesin yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddiada bulunma ve savunma hakkına sahip olduğu belirtilmiştir. Dolayısıyla mahkemeye erişim hakkı, Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan hak arama özgürlüğünün bir unsurudur. Diğer yandan Anayasa'nın 36. maddesine adil yargılanma ibaresinin eklenmesine ilişkin gerekçede, Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası

sözleşmelerce de güvence altına alınan adil yargılanma hakkının madde metnine dâhil edildiği vurgulanmıştır. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ni (Sözleşme) yorumlayan Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM), Sözleşme'nin 6. maddesinin (1) numaralı fıkrasının mahkemeye erişim hakkını içerdiğini belirtmektedir (Özbakım Özel Sağlık Hiz. İnş. Tur. San. ve Tic. Ltd. Şti., B. No: 2014/13156, 20/4/2017, § 34).

24. Mahkemeye erişim hakkı bir uyuşmazlığı mahkeme önüne taşıyabilmek ve uyuşmazlığın etkili bir şekilde karara bağlanmasını isteyebilmek anlamına gelmektedir (Özkan Şen, B. No: 2012/791, 7/11/2013, § 52). Öte yandan mahkemeye erişim hakkı ilk derece mahkemesine dava açma hakkının yanı sıra itiraz, istinaf veya temyiz gibi kanun yollarına başvurma imkânı tanınmış ise anılan yollara başvurma hakkını da içerir (Ali Atlı, B. No: 2013/500, 20/3/2014, § 49).

25. Mahkeme kararlarının hukuka uygun olup olmadığına yönelik uyuşmazlığın çözümlenmek üzere bir yargı makamı önüne taşınması kanun yoluna başvurma olarak nitelendirilmektedir. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan hak arama özgürlüğü, bir temel hak olmanın yanında diğer temel hak ve özgürlüklerden gereken şekilde yararlanılmayı ve bunların korunmasını sağlayan en etkili güvencelerden biridir. Adil yargılanma hakkı bir mahkeme kararına karşı üst yargı yollarına başvurabilmeyi güvence altına almamakla birlikte gerek suç isnadına bağlı yargılamalarda gerekse medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin yargılamalarda istinaf veya temyiz gibi kanun yollarına başvurma imkânı tanınmış ise bu kanun yolları yönünden de adil yargılanma hakkı kapsamındaki güvencelerin sağlanması gerekir (Hasan İşten, B. No: 2015/1950, 22/2/2018, § 36).

26. Somut olayda süre yönünden temyiz isteminin reddedilmesinin mahkemeye erişim hakkına bir müdahale teşkil ettiği açıktır.

b. Müdahalenin İhlal Oluşturup Oluşturmadığı

27. Anayasa’nın 13. maddesi şöyledir:

"Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve lâik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz."

28. Yukarıda anılan müdahale, Anayasa’nın 13. maddesinde belirtilen koşullara uygun olmadığı takdirde Anayasa’nın 36. maddesinin ihlalini teşkil edecektir. Bu sebeple müdahalenin Anayasa’nın 13. maddesinde öngörülen ve somut başvuruya uygun düşen, kanun tarafından öngörülme, haklı bir sebebe dayanma, ölçülülük ilkesine aykırı olmama koşullarına uygun olup olmadığının belirlenmesi gerekir.

i. Kanunilik

29. Başvuru konusu olayda 6100 sayılı Kanun'un 361. maddesinin (1) numaralı fıkrasında öngörülen sürede yapılmadığı gerekçesiyle temyiz talebinin reddedildiği anlaşılmaktadır. BAM ve Dairenin bu hükmü esas alarak verdikleri kararlara göre yapılan müdahalenin kanun tarafından öngörülme ölçütünü karşıladığı sonucuna varılmıştır.

ii. Meşru Amaç

30. Yargı kararlarının tabi kılınacakları bir kanun yolu incelemesi neticesinde ortadan kaldırılma ihtimalinin hukuk düzeni içinde sürekli olarak gündemde tutulması hukuki

güvenlik ve istikrar ilkeleriyle bağdaşmaz. Yargılamaların sürüncemede kalmasını engellemek, uyuşmazlıkların mümkün olan en kısa süre içinde nihai çözüme kavuşturulmasını, hukuk aleminde etki ve sonuçlarını doğurması beklenen kesin hükmün bir an önce teminini sağlamak düşüncesiyle yargı kararlarına karşı üst mahkemeler nezdinde yapılması öngörülen kanun yolu başvuruları kanunlarla belli sürelere bağlanmıştır. Bu itibarla kanun yoluna başvurma hakkının belli bir süre koşuluna bağlanması, yukarıda belirtilen sakıncaları bertaraf ederek hukuki güvenlik ve istikrarın sağlanması gibi önemli ve meşru bir amaca hizmet eder (Ertuğrul Dalbaş, B. No: 2014/7805, 25/10/2017, § 59).

iii. Ölçülülük

(1) Genel İlkeler

31. Anayasa'nın 40. maddesinin ikinci fıkrasında devletin işlemlerinde ilgili kişilerin hangi kanun yolları ve mercilere başvuracağını, başvuru sürelerini belirtmek zorunda olduğu ifade edilmiştir. Kanun koyucu, devlet organlarının tesis ettiği işlemlere karşı kanun yolları, hangi mercilere başvurulacağı ve başvuru süresi bakımından tarafların doğru bilgi sahibi olmalarını sağlayarak dağınık mevzuat karşısında hangi yola müracaat edeceğini bilmeyen yahut tereddüt eden bireylerin hak arama özgürlüğünü etkin ve sağlıklı bir şekilde kullanmalarını amaçlamıştır (Kommersan Kombassan Mermer Maden İşletmeleri Sanayi ve Ticaret A.Ş. ve diğerleri, B. No: 2013/7114, 20/1/2016, § 50).

32. 6100 sayılı Kanun'un 297. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (ç) bendinde, kanun yolları ve süresinin hüküm içeriğinde yer alması gerektiği belirtilmiştir.

33. Usul hükümlerine göre mahkeme kararlarının hüküm kısmında kanun yolu ve süresinin belirtilmesi zorunluluğu, tarafların karara karşı öngörülen kanun yolunu etkili ve işlevsel bir şekilde kullanmaları açısından önem arz etmektedir (Cemile Akyıldız, B. No: 2014/1382, 22/9/2016, § 40).

34. Dava açma ya da kanun yollarına başvuru için öngörülen süre koşullarının açıkça hukuka aykırı olarak yanlış uygulanması ya da hatalı hesaplanması nedeniyle kişiler dava açma veya kanun yollarına başvuru hakkını kullanamamışsa mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğini kabul etmek gerekir (Garanti Bankası A.Ş., B. No: 2013/4553, 16/4/2015, § 42).

35. Başvuru konusu olaya benzer nitelikteki Cemile Akyıldız (aynı kararda bkz. § 46) başvurusunda; icra hukuk mahkemesi kısa ve gerekçeli kararında temyiz süresini on beş gün olarak göstermiş, başvurucu bu süreye güvenerek kararın tebliğinden itibaren on birinci günde hükmü temyiz etmiş, Yargıtay ise icra mahkemesi kararlarına karşı temyiz süresinin on gün olduğunu belirterek temyiz dilekçesinin reddine karar vermiştir. Anayasa Mahkemesi bu başvuruda; dava açma sürelerini düzenleyen son derece karışık ve dağınık olan mevzuatın aşırı şekilci (katı) yorumunun mahkemeye erişim hakkını ihlal edebileceğini, özellikle başvuru mercii ve süresi doğru gösterilmeyen işlemlerle ilgili davalarda mahkemelerin usul kurallarını yorumlarken mahkemeye erişim hakkını zedeleyecek şekilde katı yorumdan kaçınmalarının gerektiğini belirterek somut olay açısından icra müdürlüğü işlemlerine karşı yapılan şikâyeti inceleyen icra hukuk mahkemesinin kararına karşı Kanun'da on günlük temyiz süresi öngörüldüğü hâlde mahkemenin kısa ve gerekçeli kararında süreyi on beş gün olarak gösterdiğini, bu açıdan başvurucunun belirtilen süreye güvenerek hareket etmesinin makul görülmesi gerektiğini, kararda belirtilen süre içinde talepte bulunan başvurucunun temyiz dilekçesini reddeden Yargıtay değerlendirmesinin

başvurucunun temyiz hakkını kullanmayı imkânsız kılacak ölçüde ve aşırı şekilci bir yaklaşımla elde edildiğini, kararın başvurucunun mahkemeye erişim hakkını zedelediğini belirtmiştir.

(2) İlkelerin Olaya Uygulanması

36. Başvurucu, BAM'ın gerekçeli kararında belirtilen süre içinde temyiz başvurusunda bulunduğunu ancak gerekçeli kararda gösterilen süre yerine Kanun'da öngörülen temyiz süresi dikkate alınarak temyiz isteminin reddedildiğini ve temyiz hakkının elinden alındığını belirtmiştir.

37. Somut olayda değerlendirilmesi gereken mesele, başvurucunun temyiz talebinin süre koşulu gerekçe gösterilerek kanun yolu incelemesine konu yapılmamasının mahkemeye erişim hakkına orantısız bir müdahale oluşturup oluşturmadığıdır.

38. Yukarıda yer alan mevzuat hükümleri çerçevesinde bölge adliye mahkemesi hukuk dairelerince verilen kararlara karşı Kanun'da iki haftalık temyiz süresi öngörüldüğü hâlde BAM'ın gerekçeli kararında söz konusu süre bir ay olarak gösterilmiştir. Mahkemelerin kanun yolunu ve süresini taraflara doğru gösterme yükümlülüğü gözönüne alındığında başvurucunun BAM kararında belirtilen süreye güvenerek hareket etmesinin makul görülmesi gerektiği açıktır.

39. Buna göre kararda belirtilen süre içinde talepte bulunan başvurucunun temyiz dilekçesini reddeden BAM'ın ve BAM'ın kararını onayan Daire yorumunun öngörülebilirlik sınırları içinde olduğunun kabul edilemeyeceği, yapılan yorumun başvurucunun temyiz hakkını kullanmayı imkânsız kılacak ölçüde ve aşırı şekilci bir yaklaşımla elde edildiği değerlendirilmiştir. Dolayısıyla bu yorumdan hareketle temyiz isteminin süre aşımından reddedilmesi suretiyle başvurucunun mahkemeye erişim hakkına yönelik müdahalenin ölçüsüz olduğu sonucuna varılmıştır.

40. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamında mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

41. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun’un 50. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

“(1) Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir…

(2) Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir.”

42. Başvurucu, yeniden yargılama yapılmasına hükmedilerek ihlalin giderilmesi ve uğradığı manevi zararın tazminine karar verilmesi talebinde bulunmuştur.

43. Anayasa Mahkemesinin Mehmet Doğan kararında ihlal sonucuna varıldığında ihlalin

nasıl ortadan kaldırılacağı hususunda genel ilkeler belirlenmiştir (B. No: 2014/8875, 7/6/2018, [GK]). Mahkeme diğer bir kararında ise bu ilkelerle birlikte ihlal kararının yerine getirilmemesinin sonuçlarına da değinmiş ve bu durumun ihlalin devamı anlamına geleceği gibi ilgili hakkın ikinci kez ihlal edilmesiyle sonuçlanacağına da işaret etmiştir (Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019).

44. Bireysel başvuru kapsamında bir temel hakkın ihlal edildiğine karar verildiği takdirde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırıldığından söz edilebilmesi için temel kural mümkün olduğunca eski hâle getirmenin yani ihlalden önceki duruma dönülmesinin sağlanmasıdır. Bunun için ise öncelikle ihlalin kaynağı belirlenerek devam eden ihlalin durdurulması, ihlale neden olan karar veya işlemin ve bunların yol açtığı sonuçların ortadan kaldırılması, varsa ihlalin sebep olduğu maddi ve manevi zararların giderilmesi, ayrıca bu bağlamda uygun görülen diğer tedbirlerin alınması gerekmektedir (Mehmet Doğan, §§ 55, 57).

45. İhlalin mahkeme kararından kaynaklandığı veya mahkemenin ihlali gideremediği durumlarda Anayasa Mahkemesi, 6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası ile İçtüzük'ün 79. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (a) bendi uyarınca, ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere kararın bir örneğinin ilgili mahkemeye gönderilmesine hükmeder. Anılan yasal düzenleme, usul hukukundaki benzer hukuki kurumlardan farklı olarak, ihlali ortadan kaldırmak amacıyla yeniden yargılama sonucunu doğuran ve bireysel başvuruya özgülenen bir giderim yolunu öngörmektedir. Bu nedenle Anayasa Mahkemesi tarafından ihlal kararına bağlı olarak yeniden yargılama kararı verildiğinde, usul hukukundaki yargılamanın yenilenmesi kurumundan farklı olarak ilgili mahkemenin yeniden yargılama sebebinin varlığını kabul hususunda herhangi bir takdir yetkisi bulunmamaktadır. Dolayısıyla böyle bir karar kendisine ulaşan mahkemenin yasal yükümlülüğü, ilgilinin talebini beklemeksizin Anayasa Mahkemesinin ihlal kararı nedeniyle yeniden yargılama kararı vererek devam eden ihlalin sonuçlarını gidermek üzere gereken işlemleri yerine getirmektir (Mehmet Doğan, §§ 58-59; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), §§ 57-59, 66-67).

46. İncelenen başvuruda Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşılmıştır. Dolayısıyla ihlalin mahkeme kararından kaynaklandığı anlaşılmaktadır.

47. Bu durumda mahkemeye erişim hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Yapılacak yeniden yargılama ise bireysel başvuruya özgü düzenleme içeren 6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasına göre ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılmasına yöneliktir. Bu kapsamda yapılması gereken iş yeniden yargılama kararı verilerek Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar verilmesinden ibarettir. Bu sebeple kararın bir örneğinin yeniden yargılama yapılmak üzere İzmir Bölge Adliye Mahkemesi 13. Hukuk Dairesine gönderilmek üzere İzmir 1. Asliye Hukuk Mahkemesine gönderilmesine karar verilmesi gerekir.

48. Öte yandan ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılamanın yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından manevi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

49. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 294,70 TL harç ve 3.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 3.294,70 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamında mahkemeye erişim hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin mahkemeye erişim hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak amacıyla İzmir Bölge Adliye Mahkemesi 13. Hukuk Dairesine gönderilmek üzere İzmir 1. Asliye Hukuk Mahkemesine (İzmir Bölge Adliye Mahkemesi 13. Hukuk Dairesinin 12/1/2018 tarihli ve E.2017/1290, K.2017/1584 sayılı ek kararıyla ilgilidir.) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucunun tazminat talebinin REDDİNE,

E. 294,70 TL harç ve 3.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 3.294,70 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemenin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 20/10/2020 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

HÜSEYİN FATİH TAMER

B. No: 2018/31316 | Karar tarihi: 20.10.2020

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2018/31316

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

HÜSEYİN FATİH TAMER BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2018/31316)

Karar Tarihi: 20/10/2020

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Burhan ÜSTÜN

Hicabi DURSUN

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Selahaddin MENTEŞ

Raportör : Şermin BİRTANE

Başvurucu : Hüseyin Fatih TAMER

Vekili : Av. Abdullah Erkam TAMER

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, üç kişilik ceza infaz kurumu ziyaretçi listesi oluşturma talebinin süresinde yapılmadığından reddedilmesi nedeniyle özel hayata saygı hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 12/10/2018 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık görüşünü bildirmiştir.

7. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmuştur.

III. OLAY VE OLGULAR

8. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

9. Başvurucu, Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanması (FETÖ/PDY) terör örgütüne üye olma suç isnadıyla 5/3/2018 tarihinde tutuklanarak Konya E Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumuna (Ceza İnfaz Kurumu) konulmuştur.

10. 18/7/2018 tarihinde olağanüstü hâl (OHAL) uygulamasının kaldırılması üzerine başvurucu 23/7/2018 tarihinde üç kişilik ceza infaz kurumu ziyaretçi listesi sunarak nişanlısıyla görüşme talebinde bulunmuştur. Konya E Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Müdürlüğü İdare ve Gözlem Kurulu Başkanlığının 6/8/2018 tarihli kararı ile 17/6/2005 tarihli ve 25848 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Hükümlü ve Tutukluların Ziyaret Edilmeleri Hakkında Yönetmelik'in (Ziyaret Yönetmeliği) 9. maddesinde liste verilme zorunluluğunun 60 günlük süreye tabi olduğu ancak başvurucunun Kuruma kabul tarihine göre bu sürenin geçmiş olduğu belirtilerek talebin reddine karar verilmiştir.

11. Başvurucu, Kuruma kabulü sonrasında üç kişilik ziyaretçi listesinin bildirilmesi hususunda kendisine bir tebliğ yapılmadığını, kaldı ki OHAL döneminde ailesi dışında ziyaretçi kabulüne izin de verilmediğini, OHAL dönemi bittikten sonra üç kişilik ziyaretçi listesi oluşturması için süre verilmesi gerektiğini belirterek Konya İnfaz Hâkimliğine başvuruda bulunmuştur. Başvurucunun şikâyeti, Konya İnfaz Hâkimliğinin 14/8/2018 tarihli kararı ile Ceza İnfaz Kurumu kararında usul ve yasaya aykırılık bulunmadığı gerekçesiyle reddedilmiştir.

12. Başvurucunun anılan karara itirazı Konya 1. Ağır Ceza Mahkemesince 18/9/2018 tarihinde reddedilmiştir. Bu karar, başvurucuya 19/9/2018 tarihinde tebliğ edilmiştir.

13. Başvurucu 12/10/2018 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

14. Konya E Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Müdürlüğünün 10/3/2020 tarihli yazısında; başvurucunun tutuklu olarak Kuruma geldiği 5/3/2018 tarihinde OHAL döneminin devam ettiği, tutukluların ziyaretçilerinin 22/7/2016 tarihli ve 667 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Alınan Tedbirlere İlişkin Kanun Hükmünde Kararnamenin (667 sayılı KHK) 6. maddesinin (e) bendi uyarınca sınırlı olduğu, bu nedenle Kuruma gelişinde başvurucuya üç kişilik liste bilgisi hakkında tebligat yapılmadığı belirtilmiştir.

15. Başvurucu, bireysel başvuru sonrasında 18/1/2019 tarihinde Yalvaç T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumuna nakledilmiştir. Yalvaç T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Müdürlüğünün 18/3/2020 tarihli yazısıyla başvurucunun burada üç kişilik ziyaretçi listesi oluşturma talebinde bulunduğu ve talebinin de kabul edildiği bildirilmiştir.

16. Terör örgütüne üyelik suçundan yargılandığı davada Konya 9. Ağır Ceza Mahkemesinin 20/11/2018 tarihli kararıyla başvurucunun 8 yıl 9 ay hapis cezasıyla cezalandırılmasına hükmedilmiştir.

IV. İLGİLİ HUKUK

17. 13/12/2004 tarihli ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında

Kanun'un "Hükümlüyü ziyaret" kenar başlıklı 83. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"(1) Hükümlü, belgelendirilmesi koşuluyla eşi, üçüncü dereceye kadar kan ve kayın hısımları ile vasisi veya kayyımı tarafından haftada bir kez ve ayrıca kuruma kabullerinde, zorunlu hâller dışında bir daha değiştirilmemek üzere, ad ve adreslerini bildirdiği en fazla üç kişi tarafından, yarım saatten az ve bir saatten fazla olmamak üzere çalışma saatleri içinde ziyaret edilebilir."

18. Ziyaret Yönetmeliği'nin 9. maddesinin ikinci fıkrası şöyledir:

"Hükümlü ve tutuklular, birinci fıkrada sayılanlar dışında kalan üç ziyaretçisinin adı ve soyadı ile bilmesi hâlinde adresini ceza infaz kurumuna kabulünden ve kendisine bu hususun tebliğ edildiği tarihten itibaren 60 gün içinde bildirir. Bu ziyaretçiler, ölüm, ağır hastalık, doğal afet, hükümlü ve tutuklunun nakli ya da ziyaretçinin ziyaret olanağını ortadan kaldıracak yerleşim yeri değişikliği gibi zorunlu hâller dışında değiştirilemez. Ceza infaz kurumu yönetimince, gerekli görülmesi hâlinde bildirilen ziyaretçiler hakkında, ziyarette bulunmalarında sakınca bulunup bulunmadığı konusunda kolluk aracılığıyla araştırma yaptırılır. Sakıncalı görülenlere ziyaret izni verilmez ve yeni ziyaretçinin bildirilmesi istenir."

V. İNCELEME VE GEREKÇE

19. Mahkemenin 20/10/2020 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

20. Başvurucu; OHAL döneminde 667 sayılı KHK.nın 6. maddesinin (e) fıkrasında sınırlı olarak sayılan kişiler dışında kimseyle görüşülmesine izin verilmediğini, mevzuata göre 60 günlük sürenin kendisine bu konuda yapılacak tebliğden itibaren başlayacağının belirtildiğini, Ceza İnfaz Kurumuna kabul edildiği 5/3/2018 tarihinde üç kişilik ziyaretçi listesi oluşturması yönünde tarafına bir tebliğ yapılmadığını belirtmiştir. Başvurucu, OHAL uygulamasının kaldırılması sonrasında ziyaretçi listesi oluşturma talebinin süresinde yapılmayarak reddedilmesi nedeniyle özel hayata ve aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

21. Bakanlık görüşünde; başvurucunun süresinde talepte bulunmaması nedeniyle ziyaretçi listesi oluşturma talebinin reddi şeklindeki müdahalenin mevzuata uygun olduğu ve meşru amaç taşıdığı bildirilmiştir.

22. Başvurucu; Bakanlık görüşüne karşı beyanında, bireysel başvuru formundaki iddialarını tekrar etmiştir.

B. Değerlendirme

23. Anayasa'nın iddianın değerlendirilmesinde dayanak alınacak "Özel hayatın gizliliği" kenar başlıklı 20. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"Herkes, özel hayatına ve aile hayatına saygı gösterilmesini isteme hakkına sahiptir. Özel hayatın ve aile hayatının gizliliğine dokunulamaz."

24. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Anayasa Mahkemesinin benzer kararları dikkate alındığında

başvurucunun ziyaretçi listesi oluşturma isteminin reddedilmesi nedeniyle görüşme hakkının kısıtlandığı ve bu suretle dış dünya ile sağlıklı bir ilişki kurmasının engellendiği yolundaki iddiası, Anayasa'nın 20. maddesinde düzenlenen özel hayata saygı hakkı kapsamında incelenmiştir (Mehmet Zahit Şahin, B. No: 2013/4708, 20/4/2016, § 28; Ethem Zariç, B. No: 2014/4137, 9/11/2017, § 27).

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

25. Somut olayda başvurucunun bireysel başvuru sonrasında 18/1/2019 tarihinde Yalvaç T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumuna nakledildiği ve burada üç kişilik ziyaretçi listesi oluşturma talebinde bulunduğu ve talebinin de kabul edildiği anlaşılmakta ise de başvuru konusu olan 23/7/2018 ile 18/1/2019 tarihleri arasında (yaklaşık 6 aylık sürede) nişanlısı ile görüşemeyen başvurucunun özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddiasının incelenmesi gerektiği sonucuna varılmıştır.

26. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

a. Müdahalenin Varlığı

27. Somut olayda uyuşmazlık, başvurucunun ziyaretçi listesi oluşturma talebinin reddedilmesinden kaynaklanmaktadır. Başvuruya konu kararın Ceza İnfaz Kurumunda önce tutuklu daha sonra hükümlü olarak bulunan başvurucunun dış dünya ile iletişim kurması ve sosyal ilişkilerinin sınırlandırılması yönünde etkiler doğurması nedeniyle özel hayata saygı hakkına müdahale teşkil ettiği sonucuna varılmıştır.

b. Müdahalenin İhlal Oluşturup Oluşturmadığı

28. Anayasa’nın 13. maddesi şöyledir:

“Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve lâik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz.”

29. Yukarıda belirlenen müdahale, Anayasa’nın 13. maddesinde belirtilen koşullara uygun olmadığı takdirde Anayasa’nın 20. maddesini ihlal edecektir. Bu sebeple sınırlamanın Anayasa’nın 13. maddesinde öngörülen ve somut başvuruya uygun düşen, kanun tarafından öngörülme, meşru amaç taşıma, demokratik toplum düzeninin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olmama kriterlerine uygun olup olmadığının belirlenmesi gerekir (Halil Berk, B. No: 2017/8758, 21/3/2018, § 49; Süveyda Yarkın, B. No: 2017/39967, 11/12/2019, § 32; Şennur Acar, B. No: 2017/9370, 27/2/2020, § 34).

i. Kanunilik

30. Başvurucunun ziyaretçi listesi oluşturma talebinin reddi işlemine dayanak teşkil eden mevzuat hükümleri dikkate alındığında müdahalenin kanunlar tarafından öngörülme ölçütüne uygun olduğu değerlendirilmiştir (Mehmet Zahit Şahin, §§ 47-56).

ii. Meşru Amaç

31. Müdahalenin kamu düzeni ve suç işlenmesinin önlenmesi genel amacı çerçevesinde ceza

infaz kurumlarında güvenliğin ve disiplinin sağlanması şeklinde meşru amaç taşıdığı anlaşılmaktadır (Mehmet Zahit Şahin, § 57).

iii. Demokratik Toplum Düzeninin Gereklerine Uygunluk ve Ölçülülük

(1) Genel İlkeler

32. Anayasa'nın 19. maddesi gereğince hükümlü ve tutukluların özel ve aile hayatının sınırlanması hukuka uygun olarak ceza infaz kurumunda tutulmanın kaçınılmaz bir sonucudur. Öte yandan hükümlü ve tutukluların özel ve aile hayatına saygı gösterilmesi hakkı, ceza infaz kurumu idaresinin hükümlü ve tutukluların ailesi ve yakınlarıyla temasını devam ettirecek önlemleri almasını zorunlu kılmaktadır (Mehmet Zahit Şahin, § 36).

33. Hükümlü ve tutukluların ziyaret hakkı değerlendirilirken ceza infaz kurumunun güvenliğinin ve düzeninin sağlanması ile hükümlü ve tutukluların dış dünyayla iletişim kurmaları ve sosyalleşmeleri suretiyle iyileştirilmesi ilkeleri arasında makul bir dengenin kurulması gerekir (Mehmet Zahit Şahin, § 62).

34. Hükümlü ve tutukluların temel haklarına yapılan müdahalelere gerekçe olarak gösterilebilecek makul nedenlerin somut olayın tüm koşulları çerçevesi dâhilinde, olaya özgü olgu ve bilgilerle gerekçelendirilmesi gerekmektedir. Bunun yanı sıra yapılacak değerlendirmede kişinin itham edildiği suçun ve tutuklama sebeplerinin de dikkate alınması gerekmektedir (Mehmet Zahit Şahin, § 63). Bu bağlamda başvuru konusu olay bakımından yapılacak değerlendirmelerin temel ekseni, müdahaleye neden olan idari makamlar ve derece mahkemelerinin kararlarında dayandıkları gerekçelerin özel hayata saygı hakkının kısıtlanması bakımından demokratik toplum düzeninin gereklerine uygunluk ve ölçülülük ilkesine uygun olduğunu inandırıcı bir şekilde ortaya koyup koyamadığı olacaktır (Mehmet Zahit Şahin, § 64; Ahmet Temiz, B. No: 2013/1822, 20/5/2015, § 68).

35. Demokratik bir toplumda, güvenliğin ve disiplinin sağlanması amacıyla ceza infaz kurumlarına gelebilecek ziyaretçi sayısının sınırlandırılması mümkün olmakla birlikte hükümlü ve tutukluların öznel durumlarının da dikkate alınması ve bu hususta somut olayın koşullarının gerektirdiği esnekliğin temin edilmesi gerekir. Bu anlamda ceza infaz kurumlarında güvenliğin ve disiplinin sağlanmasındaki kamu yararı ile tutuklu ve hükümlülerin sosyal ilişkiler kurabilmelerindeki bireysel yarar arasında makul bir denge gözetilmelidir.

(2) İlkelerin Olaya Uygulanması

36. Somut olayda başvurucunun ziyaretçi listesi oluşturma şeklindeki talebi Ceza İnfaz Kurumu Müdürlüğü İdare ve Gözlem Kurulu Başkanlığı tarafından Ziyaret Yönetmeliği'nde belirtilen altmış günlük süre içinde sunulmadığı gerekçesiyle reddedilmiştir. Ziyaret Yönetmeliğinin 9. maddesinin ikinci fıkrasında hükümlü ve tutuklulara üç kişilik ziyaretçi listesi talep edebilecekleri hususunun tebliğ edilmesi gerektiği, 60 günlük sürenin bu tebliğden itibaren başlayacağı düzenlenmiştir. Somut olayda başvurucuya üç kişilik ziyaretçi listesi oluşturması hakkında tebligat yapılmadığı anlaşılmaktadır (bkz. § 14). Bu durumda başvurucunun talebinin reddedilmesinin Ziyaretçi Yönetmeliği'nin söz konusu hükmüne aykırı olduğu açıktır.

37. Kaldı ki Anayasa Mahkemesinin Mehmet Sevik (B. No: 2017/24068,18/7/2019, §§ 36, 37) kararında 5275 sayılı Kanun'da ziyaretçi isim listesinin bildirilmesi için herhangi bir hak düşürücü süre öngörülmediği, Ziyaret Yönetmeliği'nde belirtilen sürenin hak düşürücü değil

düzenleyici süre olarak yorumlanabileceği vurgulanmıştır. Anılan kararda, idarenin ve derece mahkemelerinin Ziyaret Yönetmeliği'ndeki altmış günlük sürenin hak düşürücü olduğu şeklindeki yorumlarının başvurucunun ceza infaz kurumunda kaldığı süre boyunca ziyaretçi belirleme ve kabul etme hakkından yararlanamaması sonucuna yol açtığı, başvurucunun talebinin salt altmış günlük sürenin geçtiğinden bahisle reddedilmesinin özel hayata saygı hakkı ile kamu güvenliği amacı arasında adil denge sağlamaktan uzak olduğu belirtilmiştir.

38. Somut olayda başvurucuya ziyaretçi listesi oluşturması yönünde hiçbir tebligat yapılmadığı gibi idarenin ve derece mahkemelerinin Ziyaret Yönetmeliği'ndeki altmış günlük sürenin hak düşürücü olduğu şeklindeki yorumları, başvurucunun Konya E Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda kaldığı süre boyunca ziyaretçi belirleme ve kabul etme hakkından yararlanamaması sonucuna yol açmıştır. Bu şekilde ziyaret hakkına getirilen kısıtlamanın hükümlü ve tutukluların dış dünyayla iletişim kurması ve sosyalleşmesi suretiyle iyileştirilmesi ilkelerine uygun düştüğü söylenemez (Mehmet Sevik, § 37). Bu nedenle başvurucunun ziyaretçi listesi oluşturma talebinin reddedilmesi suretiyle özel hayata saygı hakkına yapılan müdahalenin ilgili ve yeterli gerekçelere dayandırılmadığı, müdahalenin demokratik toplum düzeninde gerekli bir müdahale olmadığı sonucuna varılmıştır.

39. Açıklanan gerekçelerle başvurucunun Anayasa'nın 20. maddesinde güvence altına alınan özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

C. 6216 Sayılı Kanun'un 50. maddesi Yönünden

40. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun’un 50. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"(1) Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir…

(2) Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

41. Başvurucu, ihlalin tespiti ile 30.000 TL manevi tazminata hükmedilmesini talep etmiştir.

42. Anayasa Mahkemesinin Mehmet Doğan kararında ihlal sonucuna varıldığında ihlalin nasıl ortadan kaldırılacağı hususunda genel ilkeler belirlenmiştir (B. No: 2014/8875, 7/6/2018, [GK]). Mahkeme diğer bir kararında ise bu ilkelerle birlikte ihlal kararının yerine getirilmemesinin sonuçlarına da değinmiş ve bu durumun ihlalin devamı anlamına geleceği gibi ilgili hakkın ikinci kez ihlal edilmesiyle sonuçlanacağına da işaret etmiştir (Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019).

43. Bireysel başvuru kapsamında bir temel hakkın ihlal edildiğine karar verildiği takdirde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırıldığından söz edilebilmesi için temel kural, mümkün olduğunca eski hâle getirmenin yani ihlalden önceki duruma dönülmesinin sağlanmasıdır. Bunun için ise öncelikle ihlalin kaynağı belirlenerek devam eden ihlalin durdurulması, ihlale neden olan karar veya işlemin ve bunların yol açtığı sonuçların ortadan kaldırılması, varsa

ihlalin sebep olduğu maddi ve manevi zararların giderilmesi, ayrıca bu bağlamda uygun görülen diğer tedbirlerin alınması gerekmektedir (Mehmet Doğan, §§ 55, 57).

44. İncelenen olayda, derece mahkemesinin hak düşürücü nitelikte olmayan bir süre düzenlemesine dair katı yorumunun başvurucunun ziyaret hakkına kısıtlama getirilmesine yol açması nedeniyle ihlal sonucuna ulaşılmıştır. Dolayısıyla somut başvuruda ihlalin mahkeme kararlarından kaynaklandığı anlaşılmaktadır. Bununla birlikte başvurucunun 18/1/2019 tarihinde Yalvaç T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumuna nakledildiği, ihlalin başvurucunun Konya E Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda kaldığı süre için geçerli olduğu, bu nedenle ihlalin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmadığı anlaşılmaktadır. Ancak eski hâle getirme ilkesi çerçevesinde özel hayata saygı hakkının ihlali nedeniyle yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvurucuya net 6.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

45. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 294,70 TL harç ve 3.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 3.294,70 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 20. maddesinde güvence altına alınan özel hayata saygı hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvurucuya net 6.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

D. 294,70 TL harç ve 3.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 3.294,70 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin bilgi için Konya İnfaz Hâkimliğine (14/8/2018 tarihli ve E.2018/2762, K.2018/2755 sayılı kararla ilgilidir) GÖNDERİLMESİNE,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 20/10/2020 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

HATİCE CANBAŞ

B. No: 2018/32557 | Karar tarihi: 20.10.2020

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2018/32557

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

HATİCE CANBAŞ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2018/32557)

Karar Tarihi: 20/10/2020

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Burhan ÜSTÜN

Hicabi DURSUN

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Selahaddin MENTEŞ

Raportör : Tuğba YILDIZ

Başvurucu : Hatice CANBAŞ

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, nakdi tazminat isteminin reddedilmesi üzerine açılan iptal davasında hukuka aykırı karar verilmesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 1/11/2018 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonunca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

5. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

6. Başvurucunun eşi Gaziantep H Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda infaz ve koruma memuru olarak çalışmakta iken 20/8/2012 tarihinde gece vardiyası nöbetine gitmek için

kurum personelini taşıyan servis aracına binmiştir. Servis aracı Gaziantep Karşıyaka Polis Karakolu yanından geçtiği sırada (saat 19.45'te) bomba yüklü bir araç karakolun yanında patlamıştır. Servis aracının bombanın etkisiyle yanması sonucu başvurucunun eşi vefat etmiştir.

7. Başvurucuya Vazife Malullüğü Tespit Kurulunun 1/3/2013 tarihli kararıyla eşinin ölüm olayının Kurumunca tahsis edilen servis aracı ile göreve giderken meydana geldiğinden bahisle 31/5/2006 tarihli ve 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ile Genel Sağlık Sigortası Kanunu'nun 47. maddesinin birinci fıkrası uyarınca vazife malullüğü hükümlerinin uygulanmasına karar verilmiştir.

8. Başvurucu daha sonra eşinin terör saldırısı sonucu vefat ettiği gerekçesiyle 3/11/1980 tarihli ve 2330 sayılı Nakdi Tazminat ve Aylık Bağlanması Hakkında Kanun kapsamında değerlendirilmesi için Sosyal Güvenlik Kurumuna (SGK) başvuruda bulunmuş, talebinin reddedilmesi üzerine Ankara İdare Mahkemesinde iptal davası açmıştır.

9. Ankara 10. İdare Mahkemesi 31/3/2017 tarihinde iptal kararı vermiştir. Karar gerekçesinde başvurucunun eşinin göreve gittiği sırada patlamanın meydana geldiği, dolayısıyla vefatının görevi sebebiyle ve ifa ettiği göreve yönelik olarak gerçekleştiği kanaatine varıldığından başvurucuya 12/4/1991 tarihli ve 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu ve 2330 sayılı Kanun hükümlerinin uygulanmamasına yönelik işlemde hukuka uygunluk bulunmadığı sonucuna varılmıştır.

10. SGK'nın istinaf talebi üzerine Ankara Bölge İdare Mahkemesi 11. İdari Dava Dairesi iptal kararını kaldırarak davanın reddine karar vermiştir. Karar gerekçesinde başvurucunun eşinin bir terör olayı sonucu vefat ettiği açık olmakla birlikte ölümüne neden olan terör eyleminin görevi nedeniyle ve ifa ettiği göreve ilişkin olarak gerçekleşmediği belirtilmiştir. Olay anında 2330 sayılı Kanun kapsamında başvurucunun eşinin bir görevinin bulunmadığı, vardiya nöbet görevine gitmek üzere bindiği personel servis aracının Gaziantep'te bulunan Karşıyaka Polis Karakolu yanına bırakılan bomba yüklü aracın patlatılması esnasında oradan geçerken yanması sonucu vefat ettiğinin anlaşıldığı ifade edilmiştir. Başvurucunun vefat eden eşinin vazife malullüğünün 2330 sayılı Kanun kapsamında değerlendirilmesine olanak bulunmadığı sonucuna varılmıştır. Karar başvurucuya 5/10/2018 tarihinde tebliğ edilmiştir.

11. Başvurucu 1/11/2018 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

12. Mahkemenin 20/10/2020 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

13. Başvurucu; eşinin terör suçlularının da tutulduğu ceza infaz kurumunda görev yaptığını, gerçekleşen terör eyleminin hedefinde Ceza İnfaz Kurumu aracının da olduğunu, bu durumun tesadüf olamayacağını, konuya ilişkin ceza yargılamasının devam ettiğini belirterek verilen kararla adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

14. Anayasa’nın 148. maddesinin dördüncü fıkrasında, kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin şikâyetlerin bireysel başvuruda incelenemeyeceği belirtilmiştir. Bu kapsamda ilke olarak mahkemeler önünde dava konusu yapılmış maddi olay ve olguların

kanıtlanması, delillerin değerlendirilmesi, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması ile uyuşmazlıkla ilgili varılan sonucun adil olup olmaması bireysel başvuru konusu olamaz. Ancak bireysel başvuru kapsamındaki hak ve özgürlüklere müdahale teşkil eden, bariz takdir hatası veya açık bir keyfîlik içeren yorum, uygulama ve sonuçlar Anayasa Mahkemesinin denetim yetkisi kapsamındadır (Ahmet Sağlam, B. No: 2013/3351, 18/9/2013, § 42).

15. Somut olayda başvurucuya eşinin vefatı nedeniyle 5510 sayılı Kanun gereğince vazife malullüğü aylığı bağlanmıştır. Başvurucu görevi nedeniyle eşinin terör olayı neticesinde vefat ettiğini ileri sürerek 2330 sayılı ve 3713 sayılı Kanunlar kapsamında durumunun değerlendirilmesini talep etmiştir. Talebinin SGK tarafından reddedilmesi üzerine açtığı davada Mahkeme iptal kararı vermiş, istinaf incelemesinde Bölge İdare Mahkemesi başvurucunun eşini terör eylemi neticesinde vefat ettiğine ilişkin tereddüt bulunmadığını ancak eylemin görevi nedeniyle ve ifa ettiği göreve ilişkin olarak gerçekleşmediğini, bu nedenle vazife malullüğü durumunun 2330 sayılı Kanun kapsamında değerlendirilemeyeceğini belirterek davanın reddine karar vermiştir (bkz. §§ 9, 10).

16. Mevzuatın, somut olayın ve delillerin yorumlanması yukarıda anılan ilkeler (bkz. § 14) uyarınca uyuşmazlığı çözmekle görevli mahkemenin takdirinde olup bireysel başvuruda değerlendirmeye konu edilemez. Başvurucu her ne kadar terör olayının eşinin içinde bulunduğu servise yönelik yapıldığını iddia etmişse de konuya ilişkin ceza yargılamasının sona ermediği, başvurucunun da bu iddiaya yönelik somut bilgi belge sunmadığı da dikkate alındığında varılan sonuçtan ayrılmayı gerektirir bir durum bulunmamaktadır.

17. Bu durumda başvurucu tarafından ileri sürülen iddialar, delillerin değerlendirilmesi ve hukuk kurallarının yorumlanmasına ilişkin olup kararda bariz takdir hatası veya açık bir keyfîlik oluşturan bir durumun da bulunmadığı dikkate alındığında ihlal iddialarının kanun yolu şikâyeti niteliğinde olduğu anlaşılmaktadır.

18. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurunun açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 20/10/2020 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

SELÇUK KAYMAZ

B. No: 2018/33873 | Karar tarihi: 20.10.2020

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2018/33873

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

SELÇUK KAYMAZ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2018/33873)

Karar Tarihi: 20/10/2020

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Burhan ÜSTÜN

Hicabi DURSUN

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Selahaddin MENTEŞ

Raportör : Akif YILDIRIM

Başvurucu : Selçuk KAYMAZ

Vekili : Av. Şenay GEÇKİL GÜNAY

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, sadece işyeri sahibi olunması esas alınarak gece vakti içki satışı eyleminden ötürü idari para cezası verilmesi nedeniyle masumiyet karinesinin ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 9/11/2018 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık görüşünü bildirmiştir.

7. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

III. OLAY VE OLGULAR

8. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

9. Başvurucu 1983 doğumlu olup İzmir'in Karabağlar ilçesinde ikamet etmektedir.

10. Başvurucu, İzmir'de içki satışının da yapıldığı bir büfe işletmektedir.

11. Karabağlar İlçe Emniyet Müdürlüğü kolluk görevlilerince 1/5/2017 tarihi saat 23.49 civarında Ü.K. adlı kişinin başvurucunun işlettiği büfeden bira satın aldığı tespit edilmiş, bunun üzerine tutanak düzenlenmiştir. Ertesi gün saat 00.15'te düzenlendiği belirtilen söz konusu tutanak polis memurları, Ü.K. ve büfede çalışan C.K. tarafından imzalanmıştır.

12. İlçe Emniyet Müdürlüğü bu tutanağı Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı Gıda ve Kontrol Genel Müdürlüğüne (Genel Müdürlük) göndermiştir. Başvurucunun savunması alındıktan sonra Genel Müdürlük 19/4/2018 tarihinde başvurucunun saat 22.00'den sonra içki satışı yaptığı gerekçesiyle -alt sınırdan olmak üzere- 36.768 TL tutarında idari para cezası ile cezalandırılmasına karar vermiştir.

13. Başvurucu bu idari para cezası kararına karşı 29/5/2018 tarihinde İzmir 3. Sulh Ceza Hâkimliği (Hâkimlik) nezdinde itirazda bulunmuştur. Başvurucu savunmasındaki hususları tekrar ederek olayda ilgili kişinin sadece çerez aldığını, bu kişiye içki satışı yapılmadığını ve bir an için yapıldığı kabul edilse bile kendisinin başkasının fiilinden sorumlu tutulamayacağını ileri sürmüştür.

14. Hâkimlik 30/8/2018 tarihinde itirazı reddetmiştir. Başvurucunun bu karara karşı yaptığı itiraz, İzmir 4. Sulh Ceza Hâkimliğince söz konusu kararda bir isabetsizlik olmadığı gerekçesiyle 1/10/2018 tarihinde reddedilmiştir.

15. Ret gerekçesinde, başvurucunun söz konusu işyerinin sahibi olduğu belirtilmiş ve itiraz dilekçesinde içki satışının yapıldığına ilişkin açık bir inkâr olmadığına vurgu yapılmıştır. İtirazın konusunun içki satışının başvurucunun işyerinde bulunmadığı bir zaman diliminde çalışanı tarafından yapıldığı, dolayısıyla bir yaptırım uygulanacaksa fiilen satışı yapan aleyhine uygulanması gerektiğine ilişkin olduğu belirtilmiştir. Ret gerekçesinin diğer kısmı aşağıdaki şekildedir:

"Somut olayda satışı yapan [C.K.] şahıs satış olgusunu inkar etmeyip, bu doğrultuda düzenlenen polis tutanağının altını imzalamıştır. İsmi geçen şahsın muterizin çalışanı olduğu noktasında herhangi bir çekince yoktur. Bu durum dosya kapsamı ile sabittir. İtiraz edenin işyerinde çalıştırdığı işçisinin işletmenin faaliyet alanı içinde kalan iş ve işlemlerinden dolayı hukuki sorumluluğu bulunmaktadır. Somut olayda da alkollü içki satışının muterize ait işyerinin faaliyeti kapsamında olduğu açıktır. Ayrıca itiraza konu işlem idari işlem niteliğinde olmakla, bu işlemin cezaların şahsiliği ilkesinin uygulama alanı içerisinde değerlendirilmesi hususu da ayrı bir tartışma konusudur. Dolayısıyla itiraz edenin cezaların şahsiliği ilkesinden hareketle sorumlu tutulamayacağı yönündeki savunmasının kabulü hukuken mümkün değildir.

Bu durumun aksinin kabulü halinde, somut olayda olduğu gibi ruhsat sahibi işletmeci, yasak olan satışı çalışanına/yakınına yaptıracak ve bu eylem 4250 sayılı kanuna aykırılık teşkil etse

bile hiçbir şekilde cezalandırılamayacaktır. (...) 2018/3419 D. İş sayılı kararında açıklanan gerekçeye dayanılan delillere ve hukuksal sebeplere nazaran yerinde bulunmayan itirazın reddine karar verilmesi gerekmiştir."

16. Nihai karar başvurucuya 12/10/2018 tarihinde tebliğ edilmiştir.

17. Başvurucu 9/11/2018 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. Ulusal Hukuk

18. 8/6/1942 tarihli ve 4250 sayılı İspirto ve İspirtolu İçkiler İnhisarı Kanunu'nun 24/5/2013 tarihli ve 6487 sayılı Kanun'un 2. maddesi ile yeniden düzenlenen 6. maddesinin beşinci fıkrasının üçüncü cümlesi şöyledir:

"Alkollü içkiler, 22:00 ila 06:00 saatleri arasında perakende olarak satılamaz."

19. 4250 sayılı Kanun'un 6487 sayılı Kanun'un 3. maddesi ile yeniden düzenlenen 7. maddesinin birinci fıkrasının (e) bendi şöyledir:

"Bu Kanunun 6 ncı maddesinin;

...

e) Beşinci fıkrasındaki yasaklara aykırı hareket edenlere, 3/1/2002 tarihli ve 4733 sayılı Tütün ve Alkol Piyasası Düzenleme Kurumu Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanunun 8 inci maddesinin beşinci fıkrasının (k) bendinde öngörülen,

idari para cezası verilir."

20. 3/1/2002 tarihli ve 4733 sayılı Tütün, Tütün Mamülleri ve Alkol Piyasasının Düzenlenmesine Dair Kanun'un 8. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"...

Tütün, tütün mamulleri, etil alkol, metanol ve alkollü içkiler piyasasında Gıda, Tarım ve

Hayvancılık Bakanlığından gerekli izinleri alarak veya almadan mal veya hizmet üreten, işleyen, ihraç veya ithal eden, pazarlayan, alan veya satan gerçek ve tüzel kişilere aşağıda yazılı idarî yaptırımlar uygulanır:

...

k) Tütün mamulleri veya alkollü içkilerin tüketicilere satışını; internet, televizyon, faks ve telefon gibi elektronik ticaret araçları ya da posta ile sipariş yöntemi kullanarak yapmak üzere satış sistemi kuran veya faaliyette bulunanlara yirmibin Yeni Türk Lirasından yüzbin Yeni Türk Lirasına kadar idarî para cezası verilir. (Ek ikinci cümle: 13/2/2011-6111/175 md.) Satışın internet ortamında yapılması halinde, 4/5/2007 tarihli ve 5651 sayılı İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanunda öngörülen usullere göre erişimin engellenmesine karar verilir ve bu karar hakkında da anılan Kanun hükümleri uygulanır. "

21. 30/3/2005 tarihli ve 5326 sayılı Kabahatler Kanunu'nun 8. maddesinin (2) numaralı fıkrasının ikinci cümlesi şöyledir:

"Gerçek kişiye ait bir işte çalışan kişinin bu faaliyeti çerçevesinde işlemiş bulunduğu kabahatten dolayı, iş sahibi kişi hakkında da idarî yaptırım uygulanabilir."

22. 5326 sayılı Kanun'un 17. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"(1) İdarî para cezası, maktu veya nispi olabilir.

(2) İdarî para cezası, kanunda alt ve üst sınırı gösterilmek suretiyle de belirlenebilir. Bu durumda, idarî para cezasının miktarı belirlenirken işlenen kabahatin haksızlık içeriği ile failin kusuru ve ekonomik durumu birlikte göz önünde bulundurulur.

...

(7) İdarî para cezaları her takvim yılı başından geçerli olmak üzere o yıl için 4.1.1961 tarihli ve 213 sayılı Vergi Usul Kanununun mükerrer 298 inci maddesi hükümleri uyarınca tespit ve ilân edilen yeniden değerleme oranında artırılarak uygulanır. Bu suretle idarî para cezasının hesabında bir Türk Lirasının küsuru dikkate alınmaz. Bu fıkra hükmü, nispi nitelikteki idarî para cezaları açısından uygulanmaz."

23. Anayasa Mahkemesinin 4/12/2015 tarihli ve 29552 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 25/11/2015 tarihli ve E.2015/50, K.2015/107 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"...

4. Kanun'un 8. maddesinin beşinci fıkrasının (a) bendinde, 4733 sayılı Kanun veya ilgili mevzuat gereğince Tütün ve Alkol Piyasası Düzenleme Kurumu tarafından istenilen ticari faaliyetlerini gösterir satış veya faaliyet raporlarını veya bilgi, belge ve numuneleri yazılı uyarıya rağmen belirlenen süre içinde vermeyenlere, yanlış veya yanıltıcı bilgi veya belge verenlere, gerekli tesis ve yerleri incelemeye açmayanlara ellibin Yeni Türk Lirasından ikiyüzellibin Yeni Türk Lirasına kadar idarî para cezası verileceği hüküm altına alınmış olup '...ellibin Yeni Türk Lirasından ikiyüzellibin Yeni Türk Lirasına kadar idarî para cezası verilir.' ibaresi itiraz konusu kuralı oluşturmaktadır.

5. Anayasa'nın 2. maddesinde belirtilen hukuk devleti, insan haklarına dayanan, bu hak ve özgürlükleri koruyup güçlendiren, eylem ve işlemleri hukuka uygun olan, her alanda adaletli bir hukuk düzeni kurup bunu geliştirerek sürdüren, Anayasa'ya aykırı durum ve tutumlardan kaçınan, hukuku tüm devlet organlarına egemen kılan, Anayasa ve yasalarla kendini bağlı sayan, yargı denetimine açık olan devlettir.

6. Hukuk devletinde ceza hukukuna ilişkin düzenlemelerde olduğu gibi kabahatler hukuku açısından da Anayasa'ya ve ceza hukukunun temel ilkelerine bağlı kalmak koşuluyla hangi eylemlerin kabahat sayılacağı, bunlara uygulanacak yaptırımın türü ve ölçüsü, yaptırımın ağırlaştırıcı ve hafifletici nedenlerinin, kusurluluğu azaltan ya da ortadan kaldıran sebeplerin belirlenmesi gibi konularda kanun koyucu takdir yetkisine sahiptir.

7. Hukuki güvenlik ile belirlilik ilkeleri, hukuk devletinin önkoşullarındandır. Kişilerin hukuki güvenliğini sağlamayı amaçlayan hukuki güvenlik ilkesi, hukuk normlarının öngörülebilir olmasını, bireylerin tüm eylem ve işlemlerinde devlete güven duyabilmesini, devletin de yasal düzenlemelerinde bu güven duygusunu zedeleyici yöntemlerden kaçınmasını gerekli kılar. Belirlilik ilkesi ise yasal düzenlemelerin hem kişiler hem de idare yönünden herhangi bir duraksamaya ve kuşkuya yer vermeyecek şekilde açık, net, anlaşılır ve uygulanabilir olmasını, ayrıca kamu otoritelerinin keyfi uygulamalarına karşı koruyucu önlem içermesini ifade etmektedir. Bu bakımdan, kanun metinlerinin, bireylerin, gerektiğinde hukuki yardım almak suretiyle, hangi somut eylem ve olguya hangi hukuksal yaptırımın veya sonucun bağlandığını belli bir açıklık ve kesinlikte öngörebilmelerine imkân verecek düzeyde kaleme alınmış olması ve buna bağlı olarak, uygulanması öncesinde

muhtemel etki ve sonuçlarının yeterli derecede öngörülebilir olması gereklidir.

8. İtiraz konusu kuralın da yer aldığı 4733 sayılı Kanun'un 8. maddesinin beşinci fıkrasının (a) bendinde, hangi eylemlerin idari para cezasını gerektirdiği ve uygulanacak para cezasının alt ve üst sınırı açıkça gösterilmiştir. Anılan kuralda gösterilen kabahatlerin işlenmesi durumunda verilecek para cezasının miktarı öngörülebilir olup kuralda herhangi bir belirsizlik söz konusu değildir.

9. İdarelerin, kanunlarla verilen görevleri yerine getirirken alacağı kararların, her türlü olay ve olgu göz önünde bulundurularak önceden hukuk kurallarıyla belirlenmesi mümkün olmadığı gibi kamu hizmetlerinin ve toplumsal ihtiyaçların değişkenliği dikkate alındığında uygun bir yöntem de değildir. Bu nedenle, idarelerin karşılaştıkları farklı durumlar karşısında en uygun çözümü üretebilmeleri için takdir yetkisiyle donatılmaları zorunludur. Takdir yetkisinin amacı, idareye farklı çözümler arasından uygun ve yerinde olanı seçme serbestîsi tanımaktır.

10. İtiraz konusu kuralda yer alan idari para cezasının verilmesini gerektiren eylemler kabahat niteliğindedir. 5326 sayılı Kabahatler Kanunu'nun 17. maddesinde, kabahat karşılığında idari para cezası uygulanırken hangi ölçütlerin esas alınacağı gösterilmiştir. Söz konusu maddenin (2) numaralı fıkrasına göre, idarî para cezasının, kanunda alt ve üst sınırı gösterilmek suretiyle belirlendiği durumlarda, idarî para cezasının miktarı tespit edilirken işlenen kabahatin haksızlık içeriği ile failin kusuru ve ekonomik durumu birlikte göz önünde bulundurulacaktır. Kabahatler Kanunu'nda öngörülen ölçütler gözetilerek uygulanacak olan itiraz konusu kuralın belirsizliği ve öngörülemezliğinden söz edilemeyeceğinden, kuralda hukuki güvenlik ve belirlilik ilkelerine ve dolayısıyla hukuk devleti ilkesine aykırılık bulunmamaktadır.

11. Öte yandan, Anayasa Mahkemesinin 13.11.2014 tarihli ve E.2013/95, K.2014/176 sayılı kararında vurgulandığı üzere idareye alt ve üst sınırlar arasında para cezasını belirleme konusunda takdir yetkisi tanınması, idarenin 'keyfi' olarak hareket edebileceği anlamına gelmemektedir. İdareye tanınan takdir yetkisinin, somut olayın özellikleri, eylemin ağırlığı, oluşan zararın büyüklüğü gibi durumlar göz önünde bulundurularak kamu yararı ve hizmet gereklerine uygun olarak kullanılması ve işlenen fiil ile tayin edilecek ceza arasında adil bir dengenin gözetilmesi, idarece cezanın alt sınırının üzerine çıkıldığında bunun nedenlerinin ortaya konulması ve gerekçelerinin açıklanması zorunludur. Belirtilen hususların, söz konusu para cezalarına karşı açılacak davalarda yargı yerlerince gözetileceği de tabiîdir.

12. Açıklanan nedenlerle kural, Anayasa'nın 2. maddesine aykırı değildir. İptal talebinin reddi gerekir.

..."

24. Yargıtay 7. Ceza Dairesinin 8/1/2018 tarihli ve E.2017/13858, K.2018/119 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"...Dosya kapsamına göre, kabahatli hakkındaki idari para cezasına dayanak teşkil eden 04/11/2016 tarihli tutanak altında gerek kabahatlinin gerekse olay saatinde işyerinde bulunan ortağı [F.A.nın] imzasının bulunmadığı gibi [F.A.nın] imzadan imtina ettiğinin de belirtilmediği, tanık olarak ifadesine başvurulan [K.Ö.nün] aldığı biraları başka bir işletmeden almasını müteakip kabahatlinin işletmesine çerez almak için geldiğini, kabahatlinin işletmesinden içki satın almadığını beyan ettiği, 5326 sayılı Kabahatler Kanunu'nun 17/2. maddesinde yer alan '(2) İdarî para cezası, kanunda alt ve üst sınırı

gösterilmek suretiyle de belirlenebilir. Bu durumda, idarî para cezasının miktarı belirlenirken işlenen kabahatin haksızlık içeriği ile failin kusuru ve ekonomik durumu birlikte göz önünde bulundurulur.' şeklindeki hüküm ile 04/11/2016 tarihli tutanak haricinde kabahatlinin perakende alkollü içki satışı yapılamayan zaman diliminde alkollü içki satışında bulunduğuna ilişkin başkaca bir delinin bulunmaması ve kabahatlinin 2015 yılı gelir vergisine tabi kazancının 5.599,19 Türk lirası olması da dikkate alındığında, işlenildiği iddia olunan kabahatin haksızlık içeriği ile failin kusuru ve ekonomik durumu birlikte göz önünde bulundurularak verilen idari para cezasının hakkaniyete uygun olmadığı gözetilmeksizin, itirazın kabulü yerine yazılı şekilde reddine karar verilmesinde isabet görülmemiş ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununun 309. maddesi uyarınca anılan kararın bozulması lüzumu kanun yararına bozmaya atfen ihbar olunmuş bulunmakla Türk Milleti adına gereği görüşülüp düşünüldü;

4250 sayılı kanunun 6/f fıkrası ve 7/1-e bendine göre kabahatlinin 4733 sayılı Kanunun 8/5-k bendi gereğince idari yaptırım cezası verilmesi gerektiği ancak vergi usul kanunu tebliğine göre misli artırım uygulanmasının olmadığı ve idari para cezasının alt sınırın 20.000 TL, üst sınırının ise 100.000 TL olduğu buna göre idari para cezasının takdiri gerekirken yazılı şekilde karar verildiği anlaşılmakla;

Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı'nın kanun yararına bozma istemine dayanan ihbarname içeriği bu yönden yerinde görüldüğünden, İzmir 6. Sulh Ceza Hakimliğinin 20.06.2017 gün ve 2017/3181 değişik iş sayılı kararının CMK.nun 309/4-a maddesi uyarınca BOZULMASINA, müteakip işlemlerin mahallinde yapılmasına 08.01.2018 günü oybirliğiyle karar verildi."

B. Uluslararası Hukuk

25. Uluslararası hukuk için bkz. Ahmet Altuntaş ve diğerleri [GK], B. No: 2015/19616, 17/5/2018, §§ 18-22; Taner Koyuncu, B. No: 2015/11678, 24/5/2018, §§ 14-17.

V. İNCELEME VE GEREKÇE

26. Mahkemenin 20/10/2020 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

27. Başvurucu; içkilerin perakende olarak satılmasının yasak olduğu saatlerde kendisi işyerinde değilken elinde birayla işyerine gelen bir kişiye çalışanı tarafından çerez satıldığını, işyerine gelen polislerce içki satıldığı gerekçesiyle tutulan tutanağın çalışanına da imzalattırıldığını belirtmiştir. Başvurucu, kendisinin herhangi bir satış gerçekleştirmemesi nedeniyle suçların ve cezaların kanuniliği ile cezaların şahsiliği ilkelerinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

28. Bakanlık görüşünde 4250 sayılı Kanun'un yaptırım uygulanacak kişileri "fiilen satış yapan kişiler" ile sınırlamadığı, somut olayda tespit edilen satış üzerine tutulan tutanağın başvurucunun işyerinde çalışan C.K. tarafından da imzalandığı, dolayısıyla satış işleminin gerçekleştiği yönünde bir itirazın da söz konusu olmadığı bildirilmiştir. Bu doğrultuda Bakanlık, bir işletme sahibinin işletmesinde çalışan kişilerin işletmenin faaliyet alanında kalan iş ve işlemlerinden hukuki olarak sorumlu olacağına vurgu yapmıştır.

B. Değerlendirme

29. Anayasa'nın iddianın değerlendirilmesinde dayanak alınacak 36. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

“Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir.”

30. Anayasa’nın 38. maddesinin dördüncü fıkrasında yer alan özel güvence hükmü şöyledir:

“Suçluluğu hükmen sabit oluncaya kadar, kimse suçlu sayılamaz.”

31. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucular tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Başvurunun özü, salt işyeri sahibi olunduğu gerekçesiyle kabahat eyleminden sorumlu tutulmaya ilişkindir. Dolayısıyla başvurucunun iddialarının masumiyet karinesi kapsamında incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

32. Anayasa’nın 148. maddesinin üçüncü fıkrası ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 45. maddesinin (1) numaralı fıkrasına göre bireysel başvurunun incelenebilmesi için kamu gücü tarafından ihlal edildiği iddia edilen hakkın Anayasa’da güvence altına alınmış olmasının yanı sıra Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (Sözleşme) ve Türkiye’nin taraf olduğu Sözleşme'ye ek protokoller kapsamına da girmesi gerekir (Onurhan Solmaz, B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18). Başvuruculların ihlal iddiasına konu olan masumiyet karinesi; Anayasa’nın 38. maddesinin dördüncü, Sözleşme’nin ise 6. maddesinin (2) numaralı fıkralarında düzenlenmektedir.

33. Diğer taraftan Sözleşme’nin 6. maddesinde, adil yargılanmaya ilişkin hak ve ilkelerin medeni hak ve yükümlülükler ile ilgili uyuşmazlıkların ve bir suç isnadının esasının karara bağlanması esnasında geçerli olduğu belirtilerek hakkın kapsamı bu konularla sınırlandırılmıştır. Dolayısıyla bahsedilen hâller dışında kalan adil yargılanma hakkının ihlali iddiasına dayanan başvurular, Anayasa ve Sözleşme kapsamı dışında kalacağından bireysel başvuruya konu olamaz (Onurhan Solmaz, §§ 23, 24). Anayasa Mahkemesi, daha önce kabahat eylemleri nedeniyle uygulanan idari yaptırımlara ilişkin uyuşmazlıkların da suç isnadına ilişkin uyuşmazlıklar kapsamında Anayasa'nın 36. ve Sözleşme’nin 6. maddesinin koruma alanı içinde yer aldığına karar vermiştir (Remzi Durmaz, B. No: 2013/1718, 2/10/2013, § 26).

34. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan masumiyet karinesinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

a. Genel İlkeler

35. Masumiyet karinesi, Anayasa'nın 38. maddesinin dördüncü fıkrasında "Suçluluğu hükmen sabit oluncaya kadar kimse suçlu sayılamaz." şeklinde düzenlenmiştir. Anayasa’nın 36. maddesinde ise herkesin iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahip olduğu belirtilmektedir. Anılan maddeye adil yargılanma ibaresinin eklenmesine ilişkin gerekçede, Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası sözleşmelerce de güvence altına alınan adil yargılama hakkının madde metnine dâhil edildiği vurgulanmıştır. Nitekim Sözleşme'nin 6. maddesinin (2) numaralı fıkrasında, kendisine bir suç isnat edilen herkesin suçluluğu yasal olarak sabit

oluncaya kadar suçsuz sayılacağı düzenlenmiştir. Bu itibarla masumiyet karinesi, Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkının bir unsuru olmakla beraber Anayasa'nın suçluluğu hükmen sabit oluncaya kadar kimsenin suçlu sayılamayacağına dair 38. maddesinin dördüncü fıkrasında ayrıca düzenlenmiştir (Adem Hüseyinoğlu, B. No: 2014/3954, 15/2/2017, § 33).

36. Masumiyet karinesi, hakkında suç isnadı bulunan bir kişinin adil bir yargılama sonunda suçlu olduğuna dair kesin hüküm tesis edilene kadar masum sayılması gerektiğini ifade etmekte ve hukuk devleti ilkesinin de bir gereğini oluşturmaktadır (AYM, E.2013/133, K.2013/169, 26/12/2013). Anılan karine, kişinin suç işlediğine dair kesinleşmiş bir yargı kararı olmadan suçlu olarak kabul edilmemesini güvence altına almaktadır. Bunun sonucu olarak kişinin masumiyeti asıl olduğundan suçluluğu ispat külfeti iddia makamına ait olup kimseye suçsuzluğunu ispat mükellefiyeti yüklenemez (Kürşat Eyol, B. No: 2012/665, 13/6/2013, § 26).

37. Masumiyet karinesi kapsamında yer alan ve iddia edenin iddiasını ispatla yükümlü olması kuralı, Anayasa'nın 38. maddesinin gerekçesinde de açıkça ifade edilmiştir. Bununla birlikte genel anlamda suçun kanıtlanması yükümlülüğü iddia edende kaldığı sürece savunmasını oluşturmak için ispat yükünü sanığa devreden kurallar ile hukuki veya fiilî varsayımların olduğu durumlarda ispat yükünün yer değiştirmesi masumiyet karinesine aykırılık taşımaz (AYM, E.2013/38, K.2014/58, 27/3/2014). Ancak suç isnadını içeren karinenin aksinin başvurucu tarafından yargılama sırasında ispat edilebilmesinin mümkün olması, hâkimin de bu yönde ileri sürülen iddiaları inceleyip kararını buna göre verebilmesi, bir başka ifadeyle karinelerin kişiyi otomatik olarak suçlu hâline getirmemesi gerekir. Karineler, masumiyet karinesini ihlal eder boyuta ulaşmamalı ve suç isnadı altındaki kişi savunma imkânlarından yararlandırılmalıdır (Adem Hüseyinoğlu, § 36).

b. İlkelerin Olaya Uygulanması

38. Somut olayda başvurucunun işlettiği büfeden olay günü saat 22.00'den sonra içki satışı yapıldığı kolluk görevlilerince tespit edilmiş ve bu tespit üzerine başvurucuya Genel Müdürlük tarafından ilgili Kanun hükümleri uyarınca 36.768 TL tutarında idari para cezası verilmiştir.

39. Olayda idari ve yargısal makamlar, özellikle kolluk görevlilerince düzenlenen resmî bir belge niteliğindeki tutanağı esas alarak başvurucunun söz konusu kabahati işlediği kanaatine varmıştır. Bu tutanakta bir kişinin gece vakti içki satın aldığının görüldüğü tespitine yer verilmiş olup tutanak bu kişi tarafından da imzalanmıştır.

40. Başvuruya konu olaydaki kabahatin oluşması için perakende olarak satılmasının yasak olduğu saatlerde içkilerin satılması gerekir (bkz. §§ 18-22). Somut olayda Genel Müdürlük, başvurucuya (gerçek kişiye) ait işyerinde çalışan kişinin faaliyeti çerçevesinde işlenmiş bulunulan kabahatten dolayı iş sahibi kişi hakkında da idari yaptırım uygulamıştır. Derece mahkemeleri de başvurucunun işyerinde çalıştırdığı işçisinin işletmenin faaliyet alanı içinde kalan iş ve işlemlerinden dolayı hukuki sorumluluğunun bulunduğuna vurgu yapmıştır. Diğer bir ifadeyle başvurucu otomatik olarak kabahatli hâline getirilmemiştir.

41. Başvurucunun bu idari para cezasına karşı savunma yapamadığına veya itirazını etkin bir biçimde ortaya koyamadığına dair bir şikâyetinin bulunmadığı görülmektedir. Başvurucu ayrıca bir tanık bildirip de Hâkimlik tarafından dinlenilmediği yönünde bir şikâyette ileri sürmemiştir. Öte yandan başvurucunun, çalışanının içki satışını kendisinin bilgisi dışında ve

aksi talimatlarına rağmen yaptığına dair bir beyanı da bulunmamaktadır. Buna göre başvurucu, işletmesinin faaliyet alanıyla ilgili olarak kendisine yüklenen sorumluluğun kendi gücünü ve imkânlarını aştığını veya gücünü ve imkânlarını kullandığı hâlde ortaya çıkan sonucu önleyemediğini gösterememiştir.

42. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. ve 38. maddelerinde güvence altına alınan masumiyet karinesinin ihlal edilmediğine karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Masumiyet karinesinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. ve 38. maddelerinde güvence altına alınan masumiyet karinesinin İHLAL EDİLMEDİĞİNE,

C. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA,

D. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 20/10/2020 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

MUHARREM SARGIN

B. No: 2018/35066 | Karar tarihi: 20.10.2020

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2018/35066

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

MUHARREM SARGIN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2018/35066)

Karar Tarihi: 20/10/2020

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Burhan ÜSTÜN

Hicabi DURSUN

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Selahaddin MENTEŞ

Raportör : Selçuk KILIÇ

Başvurucu : Muharrem SARGIN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, ek karara yönelik temyiz isteminin süre yönünden reddedilmesi nedeniyle mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 3/12/2018 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık görüş bildirmemiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

8. İ.H.K.nın mirasçıları Ö.D. ve Ö.S. tarafından başvurucuya karşı Mudanya 1. Asliye Hukuk Mahkemesinde (Mahkeme) muvazaa nedeni ile tapu iptali ve tescili davası açılmıştır.

9. Mahkemenin 27/11/2008 tarihli kararı ile davacıların tapu iptali ve tesciline yönelik davalarının kabulüne, davacıların tazminata ilişkin davalarının ise kısmen kabulüne karar verilmiştir.

10. Kararın başvurucu tarafından temyiz edilmesi üzerine Yargıtay 1. Hukuk Dairesinin (Daire) 27/10/2009 tarihli kararı ile Mahkeme hükmünün onanmasına karar verilmiş, kararın düzeltilmesi istemi de Dairenin 22/3/2010 tarihli kararı ile reddedilerek karar kesinleşmiştir.

11. Başvurucu tarafından 22/3/2010 tarihinde kesinleşen mahkeme kararına yönelik tavzih talebinde bulunulması üzerine Mahkemenin 20/6/2011 tarihli kararı ile tavzih isteminin kabulüne karar verilmiştir.

12. Mahkemenin tavzihe yönelik kararı Dairenin 12/4/2016 tarihli ilamıyla hükümde müphem bir hususun bulunmadığı ve tavzih isteğinin reddine karar verilmesi gerektiği gerekçesiyle bozulmuştur.

13. Bozma kararına uyan Mahkemece 4/10/2016 tarihli ek karar ile tavzih talebinin reddine karar verilmiş, ayrıca "Dair, tarafların yokluğundan kararın tebliğinden itibaren 1 ay içerisinde temyiz yolu açık olmak üzere karar verildi." şeklinde kanun yoluna başvuru süresi ve şekli taraflara gösterilmiştir.

14. Ek karar 17/2/2017 tarihinde başvurucuya tebliğ edilmiş, başvurucu 17/3/2017 tarihinde kararı temyiz etmiştir.

15. Daire 25/4/2017 tarihli karar ile on beş günlük yasal süre geçtikten sonra temyiz isteminde bulunulduğunu belirterek süre aşımı nedeniyle temyiz isteminin reddine hükmetmiştir.

16. Başvurucu tarafından kararın düzeltilmesi isteminde bulunması üzerine Dairenin 4/7/2018 tarihli kararı ile kararın düzeltilmesi isteminin reddine oyçokluğuyla karar verilmiştir. Daire kararında azınlıkta kalan iki üyenin karşıoy gerekçesinde ise başvurucunun mahkemenin kararında belirttiği süreye uyarak ve bu süre içinde temyiz başvurusunda bulunduğu, Mahkemenin kanun yolunu ve süresini taraflara doğru gösterme yükümlülüğü gözönüne alındığında mahkeme tarafından kanun yolu süresinin hatalı gösterilmesi durumunda kararda belirtilen süreye uyularak yapılan kanun yolu başvurusunun adil yargılanma hakkı ve mahkemeye erişim hakkı kapsamında süresinde yapıldığının kabul edilmesi gerektiği ifade edilmiş; karar düzeltme talebinin kabulü ile temyiz başvurusu süresinde kabul edilerek temyiz incelemesinin yapılması gerektiği belirtilmiştir.

17. Mahkemece 31/7/2018 tarihinde kesinleşme şerhi düzenlenmiştir.

18. Nihai karardan 28/11/2018 tarihinde haberdar olduğunu ileri süren başvurucu 3/12/2018 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

19. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun geçici 3. maddesi şöyledir:

"(1) Bölge adliye mahkemelerinin, 26/9/2004 tarihli ve 5235 sayılı Adli Yargı İlk Derece Mahkemeleri ile Bölge Adliye Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yetkileri Hakkında Kanunun geçici 2 nci maddesi uyarınca Resmî Gazete'de ilan edilecek göreve başlama tarihine kadar, 1086 sayılı Kanunun temyize ilişkin yürürlükteki hükümlerinin uygulanmasına devam olunur.

(2) Bölge adliye mahkemelerinin göreve başlama tarihinden önce aleyhine temyiz yoluna başvurulmuş olan kararlar hakkında, kesinleşinceye kadar 1086 sayılı Kanunun 26/9/2004 tarihli ve 5236 sayılı Kanunla yapılan değişiklikten önceki 427 ilâ 454 üncü madde hükümlerinin uygulanmasına devam olunur.

(3) Bu Kanunda bölge adliye mahkemelerine görev verilen hallerde bu mahkemelerin göreve başlama tarihine kadar 1086 sayılı Kanunun bu Kanuna aykırı olmayan hükümleri uygulanır."

20. 6100 sayılı Kanun'un geçici 3. maddesi gereğince temyize ilişkin hükümlerinin uygulanmasına devam olunan 18/6/1927 tarihli ve 1086 sayılı mülga Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu'nun 388. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Karar aşağıdaki hususları kapsar:

...

4. Hüküm sonucu ile varsa kanun yolu ve süresi..."

21. 1086 sayılı mülga Kanun'un 432. maddesinin 1. fıkrası şöyledir:

"Temyiz süresi on beş gündür. Temyiz süreleri, ilâmın usulen taraflardan her birine tebliği ile işlemeye başlar."

V. İNCELEME VE GEREKÇE

22. Mahkemenin 20/10/2020 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

23. Başvurucu; mahkeme kararında temyiz süresinin otuz gün olarak gösterildiğini ve bu süre içinde temyiz yoluna başvurduğunu, kararda belirtilen süre içinde temyiz talebinde bulunmasına karşın talebinin süre yönünden reddedildiğini belirterek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

24. Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir."

25. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Başvurucunun şikâyetinin özü temyiz talebinin Yargıtayca incelenmemesine yönelik olduğundan inceleme adil yargılanma hakkının güvenceleri arasında yer alan mahkemeye erişim hakkı kapsamında yapılmıştır.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

26. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

a. Müdahalenin Varlığı ve Hakkın Kapsamı

27. Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrasında, herkesin yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddiada bulunma ve savunma hakkına sahip olduğu belirtilmiştir. Dolayısıyla mahkemeye erişim hakkı, Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan hak arama özgürlüğünün bir unsurudur. Diğer yandan Anayasa'nın 36. maddesine "adil yargılanma" ibaresinin eklenmesine ilişkin gerekçede, Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası sözleşmelerce de güvence altına alınan adil yargılanma hakkının madde metnine dâhil edildiği vurgulanmıştır. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ni (Sözleşme) yorumlayan Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM), Sözleşme'nin 6. maddesinin (1) numaralı fıkrasının mahkemeye erişim hakkını içerdiğini belirtmektedir (Özbakım Özel Sağlık Hiz. İnş. Tur. San. ve Tic. Ltd. Şti., B. No: 2014/13156, 20/4/2017, § 34).

28. Mahkemeye erişim hakkı bir uyuşmazlığı mahkeme önüne taşıyabilmek ve uyuşmazlığın etkili bir şekilde karara bağlanmasını isteyebilmek anlamına gelmektedir (Özkan Şen, B. No: 2012/791, 7/11/2013, § 52). Öte yandan mahkemeye erişim hakkı ilk derece mahkemesine dava açma hakkının yanı sıra itiraz, istinaf veya temyiz gibi kanun yollarına başvurma imkânı tanınmış ise anılan yollara başvurma hakkını da içerir (Ali Atlı, B. No: 2013/500, 20/3/2014, § 49).

29. Mahkeme kararlarının hukuka uygun olup olmadığına yönelik uyuşmazlığın çözümlenmek üzere bir yargı makamı önüne taşınması kanun yoluna başvurma olarak nitelendirilmektedir. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan hak arama özgürlüğü, bir temel hak olmanın yanında diğer temel hak ve özgürlüklerden gereken şekilde yararlanılmayı ve bunların korunmasını sağlayan en etkili güvencelerden biridir. Adil yargılanma hakkı bir mahkeme kararına karşı üst yargı yollarına başvurabilmeyi güvence altına almamakla birlikte gerek suç isnadına bağlı yargılamalarda gerekse medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin yargılamalarda istinaf veya temyiz gibi kanun yollarına başvurma imkânı tanınmış ise bu kanun yolları yönünden de adil yargılanma hakkı kapsamındaki güvencelerin sağlanması gerekir (Hasan İşten, B. No: 2015/1950, 22/2/2018, § 36).

30. Somut olayda süre yönünden temyiz isteminin reddedilmesinin mahkemeye erişim hakkına bir müdahale teşkil ettiği açıktır.

b. Müdahalenin İhlal Oluşturup Oluşturmadığı

31. Anayasa'nın 13. maddesi şöyledir:

"Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve lâik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz."

32. Yukarıda anılan müdahale, Anayasa'nın 13. maddesinde belirtilen koşullara uygun olmadığı takdirde Anayasa'nın 36. maddesinin ihlalini teşkil edecektir. Bu sebeple

müdahalenin Anayasa’nın 13. maddesinde öngörülen ve somut başvuruya uygun düşen, kanun tarafından öngörülme, haklı bir sebebe dayanma, ölçülülük ilkesine aykırı olmama koşullarına uygun olup olmadığının belirlenmesi gerekir.

i. Kanunilik

33. Başvuru konusu olayda 1086 sayılı mülga Kanun'un 432. maddesinde öngörülen sürede yapılmadığı gerekçesiyle temyiz talebinin reddedildiği anlaşılmaktadır. Dairenin bu hükmü esas alarak verdiği karara göre yapılan müdahalenin kanun tarafından öngörülme ölçütünü karşıladığı sonucuna varılmıştır.

ii. Meşru Amaç

34. Yargı kararlarının tabi kılınacakları bir kanun yolu incelemesi neticesinde ortadan kaldırılma ihtimalinin hukuk düzeni içinde sürekli olarak gündemde tutulması hukuki güvenlik ve istikrar ilkeleriyle bağdaşmaz. Yargılamaların sürüncemede kalmasını engellemek, uyuşmazlıkların mümkün olan en kısa süre içinde nihai çözüme kavuşturulmasını ve hukuk aleminde etki ve sonuçlarını doğurması beklenen kesin hükmün bir an önce teminini sağlamak düşüncesiyle yargı kararlarına karşı üst mahkemeler nezdinde yapılması öngörülen kanun yolu başvuruları kanunlarla belli sürelere bağlanmıştır. Bu itibarla kanun yoluna başvurma hakkının belli bir süre koşuluna bağlanması, yukarıda belirtilen sakıncaları bertaraf ederek hukuki güvenlik ve istikrarın sağlanması gibi önemli ve meşru bir amaca hizmet eder (Ertuğrul Dalbaş, B. No: 2014/7805, 25/10/2017, § 59).

iii. Ölçülülük

(1) Genel İlkeler

35. Anayasa’nın 40. maddesinin ikinci fıkrasında devletin işlemlerinde ilgili kişilerin hangi kanun yolları ve mercilere başvuracağını, başvuru sürelerini belirtmek zorunda olduğu ifade edilmiştir. Kanun koyucu; devlet organlarının tesis ettiği işlemlere karşı kanun yolları, hangi mercilere başvurulacağı ve başvuru süresi bakımından tarafların doğru bilgi sahibi olmalarını sağlayarak dağınık mevzuat karşısında hangi yola müracaat edeceğini bilmeyen yahut tereddüt eden bireylerin hak arama özgürlüğünü etkin ve sağlıklı bir şekilde kullanmalarını amaçlamıştır (Kommersan Kombassan Mermer Maden İşletmeleri Sanayi ve Ticaret A.Ş. ve diğerleri, B. No: 2013/7114, 20/1/2016, § 50).

36. 1086 sayılı mülga Kanun'un 388. maddesinin (4) sayılı fıkrası ile aynı yönde düzenleme getiren 6100 sayılı Kanun’un 297. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (ç) bendinde, kanun yolları ve süresinin hüküm içeriğinde yer alması gerektiği belirtilmiştir.

37. Usul hükümlerine göre mahkeme kararlarının hüküm kısmında kanun yolu ve süresinin belirtilmesi zorunluluğu, tarafların karara karşı öngörülen kanun yolunu etkili ve işlevsel bir şekilde kullanmaları açısından önem arz etmektedir (Cemile Akyıldız, B. No: 2014/1382, 22/9/2016, § 40).

38. Dava açma ya da kanun yollarına başvuru için öngörülen süre koşullarının hukuka açıkça aykırı olarak yanlış uygulanması ya da hatalı hesaplanması nedeniyle kişiler dava açma ya da kanun yollarına başvuru hakkını kullanamamışsa mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğini kabul etmek gerekir (Garanti Bankası A.Ş., B. No: 2013/4553, 16/4/2015, § 42).

39. Başvuru konusu olaya benzer nitelikteki Cemile Akyıldız (B. No: 2014/1382, 22/9/2016, §

46) başvurusunda; icra hukuk mahkemesi kısa ve gerekçeli kararında temyiz süresini on beş gün olarak göstermiş, başvurucu bu süreye güvenerek kararın tebliğinden itibaren on birinci günde hükmü temyiz etmiş, Yargıtay ise icra mahkemesi kararlarına karşı temyiz süresinin on gün olduğunu belirterek temyiz dilekçesinin reddine karar vermiştir. Anayasa Mahkemesi bu başvuruda; dava açma sürelerini düzenleyen son derece karışık ve dağınık olan mevzuatın aşırı şekilci (katı) yorumunun mahkemeye erişim hakkını ihlal edebileceğini, özellikle başvuru mercii ve süresi doğru gösterilmeyen işlemlerle ilgili davalarda mahkemelerin usul kurallarını yorumlarken mahkemeye erişim hakkını zedeleyecek şekilde katı yorumdan kaçınmaları gerektiğini belirterek somut olay açısından icra müdürlüğü işlemlerine karşı yapılan şikâyeti inceleyen icra hukuk mahkemesinin kararına karşı Kanun'da on günlük temyiz süresi öngörüldüğü hâlde mahkemenin kısa ve gerekçeli kararında süreyi on beş gün olarak gösterdiğini, bu açıdan başvurucunun belirtilen süreye güvenerek hareket etmesinin makul görülmesi gerektiğini, kararda belirtilen süre içinde talepte bulunan başvurucunun temyiz dilekçesini reddeden Yargıtay değerlendirmesinin başvurucunun temyiz hakkını kullanmayı imkânsız kılacak ölçüde ve aşırı şekilci bir yaklaşımla elde edildiğini ve kararın başvurucunun mahkemeye erişim hakkını zedelediğini belirtmiştir.

(2) İlkelerin Olaya Uygulanması

40. Başvurucu, Mahkemenin gerekçeli kararında belirtilen temyiz süresi içinde Yargıtaya başvurduğunu ancak Dairenin gerekçeli kararda gösterilen süre yerine Kanun'da öngörülen temyiz süresini dikkate alarak temyiz istemini reddettiğini ve temyiz hakkının elinden alındığını belirtmiştir.

41. Somut olayda değerlendirilmesi gereken mesele, başvurucunun temyiz talebinin süre koşulu gerekçe gösterilerek kanun yolu incelemesine konu yapılmamasının mahkemeye erişim hakkına orantısız bir müdahale oluşturup oluşturmadığıdır.

42. Yukarıda açıklanan mevzuat hükümleri çerçevesinde asliye hukuk mahkemesi kararlarına karşı Kanun'da on beş günlük temyiz süresi öngörüldüğü hâlde Mahkemenin kısa ve gerekçeli kararında söz konusu süre bir ay olarak gösterilmiştir. Mahkemelerin kanun yolunu ve süresini taraflara doğru gösterme yükümlülüğü gözönüne alındığında başvurucunun mahkeme kararında belirtilen süreye güvenerek hareket etmesinin makul görülmesi gerektiği açıktır.

43. Buna göre kararda belirtilen süre içinde talepte bulunan başvurucunun temyiz dilekçesini reddeden Daire yorumunun öngörülebilirlik sınırları içinde olduğunun kabul edilemeyeceği, yapılan yorumun temyiz hakkını kullanmayı imkânsız kılacak ölçüde ve aşırı şekilci bir yaklaşımla elde edildiği değerlendirilmiştir. Dolayısıyla bu yorumdan hareketle temyiz isteminin süre aşımından reddedilmesi suretiyle başvurucunun mahkemeye erişim hakkına yönelik müdahalenin ölçüsüz olduğu sonucuna varılmıştır.

44. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamında mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

45. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun’un 50. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

“(1) Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir…

(2) Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir.”

46. Başvurucu, ihlalin tespitine ve yeniden yargılama yapılmasına karar verilmesi talebinde bulunmuştur.

47. Anayasa Mahkemesinin Mehmet Doğan kararında ihlal sonucuna varıldığında ihlalin nasıl ortadan kaldırılacağı hususunda genel ilkeler belirlenmiştir (B. No: 2014/8875, 7/6/2018, [GK]). Mahkeme diğer bir kararında ise bu ilkelerle birlikte ihlal kararının yerine getirilmemesinin sonuçlarına da değinmiş ve bu durumun ihlalin devamı anlamına geleceği gibi ilgili hakkın ikinci kez ihlal edilmesiyle sonuçlanacağına da işaret etmiştir (Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019).

48. Bireysel başvuru kapsamında bir temel hakkın ihlal edildiğine karar verildiği takdirde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırıldığından söz edilebilmesi için temel kural mümkün olduğunca eski hâle getirmenin yani ihlalden önceki duruma dönülmesinin sağlanmasıdır. Bunun için ise öncelikle ihlalin kaynağı belirlenerek devam eden ihlalin durdurulması, ihlale neden olan karar veya işlemin ve bunların yol açtığı sonuçların ortadan kaldırılması, varsa ihlalin sebep olduğu maddi ve manevi zararların giderilmesi, ayrıca bu bağlamda uygun görülen diğer tedbirlerin alınması gerekmektedir (Mehmet Doğan, §§ 55, 57).

49. İhlalin mahkeme kararından kaynaklandığı veya mahkemenin ihlali gideremediği durumlarda Anayasa Mahkemesi, 6216 sayılı Kanun’un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası ile İçtüzük’ün 79. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (a) bendi uyarınca, ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere kararın bir örneğinin ilgili mahkemeye gönderilmesine hükmeder. Anılan yasal düzenleme, usul hukukundaki benzer hukuki kurumlardan farklı olarak, ihlali ortadan kaldırmak amacıyla yeniden yargılama sonucunu doğuran ve bireysel başvuruya özgülenen bir giderim yolunu öngörmektedir. Bu nedenle Anayasa Mahkemesi tarafından ihlal kararına bağlı olarak yeniden yargılama kararı verildiğinde, usul hukukundaki yargılamanın yenilenmesi kurumundan farklı olarak ilgili mahkemenin yeniden yargılama sebebinin varlığını kabul hususunda herhangi bir takdir yetkisi bulunmamaktadır. Dolayısıyla böyle bir karar kendisine ulaşan mahkemenin yasal yükümlülüğü, ilgilinin talebini beklemeksizin Anayasa Mahkemesinin ihlal kararı nedeniyle yeniden yargılama kararı vererek devam eden ihlalin sonuçlarını gidermek üzere gereken işlemleri yerine getirmektir (Mehmet Doğan, §§ 58-59; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), §§ 57-59, 66-67).

50. İncelenen başvuruda Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşılmıştır. Dolayısıyla ihlalin Yargıtay dairesi kararından kaynaklandığı anlaşılmaktadır.

51. Bu durumda mahkemeye erişim hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Yapılacak yeniden yargılama

ise bireysel başvuruya özgü düzenleme içeren 6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasına göre ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılmasına yöneliktir. Bu kapsamda yapılması gereken iş yeniden yargılama kararı verilerek Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar verilmesinden ibarettir. Bu sebeple kararın bir örneğinin yeniden yargılama yapılmak üzere ilgili Yargıtay dairesine gönderilmek üzere Mudanya 1. Asliye Hukuk Mahkemesine gönderilmesine karar verilmesi gerekir.

52. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 294,70 TL harçtan oluşan yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamında mahkemeye erişim hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin mahkemeye erişim hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak amacıyla ilgili Yargıtay dairesine gönderilmek üzere Mudanya 1. Asliye Hukuk Mahkemesine (E.2005/103, K.2008/488) GÖNDERİLMESİNE,

D. 294,70 TL harçtan oluşan yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

E. Ödemenin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 20/10/2020 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

MUSTAFA USLU

B. No: 2018/36616 | Karar tarihi: 20.10.2020

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2018/36616

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

MUSTAFA USLU BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2018/36616)

Karar Tarihi: 20/10/2020

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Burhan ÜSTÜN

Hicabi DURSUN

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Selahaddin MENTEŞ

Raportör : Tuğba YILDIZ

Başvurucu : Mustafa USLU

Vekili : Av. Serdar BALIK

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, komiser yardımcılığı kursu yazılı sınavında başarısız sayılma işlemine karşı açılan davanın reddedilmesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 12/12/2018 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca, başvurucunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

5. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

6. Başvurucu 2/5/2009 tarihinde yapılan Komiser Yardımcılığı Kursu Yazılı Sınavı'na katılmış ve başarılı olmuştur.

7. Komiser yardımcılığı kursuna başlayan başvurucu, kurs bitiminde komiser yardımcısı olarak atanmıştır.

8. Sınav sonucunun açıklanmasından sonra sınavda yöneltilen sorulardan bir kısmının mahkeme kararlarıyla iptal edilmesi üzerine yeniden yapılan değerlendirmede başvurucu başarısız sayılmış ve komiser yardımcılığından alınarak polis memuru olarak atanmıştır.

9. Başvurucu, polis memurluğuna atanmasına ilişkin işlemin iptali istemiyle Diyarbakır İdare Mahkemesinde dava açmıştır.

10. Diyarbakır 2. İdare Mahkemesi (Mahkeme) 6/3/2015 tarihinde işlemin iptaline karar vermiştir. Karar gerekçesinde; başvurucudan kaynaklanmayan bir sebep dolayısıyla tenzili rütbe yapılarak polis memurluğuna başvurucunun atanmasının idarenin istikrar ilkesi ve kazanılmış hakları koruma ilkesi ile bağdaşmadığı, hizmet kusurundan kaynaklanan menfi sonuçların başvurucuya yansıtılmaması gerektiği belirtilmiştir.

11. Emniyet Genel Müdürlüğünün temyiz talebi üzerine Danıştay Onaltıncı Dairesi 11/11/2015 tarihli kararla Mahkemenin kararını bozmuştur. Karar gerekçesinde açık hataya düşülmek suretiyle tesis edilen işlemlerin idare tarafından her zaman geri alınabileceğinin Danıştay İçtihadı Birleştirme Kurulu ve Anayasa Mahkemesi kararlarında kabul edildiği belirtilmiştir. Bu bağlamda başvurucunun komiser yardımcısı olarak atanmasında idarenin açık hatası olduğu ve başvurucunun hukuka aykırı işlem dolayısıyla elde ettiği komiser yardımcılığı statüsünün kazanılmış hak kapsamında değerlendirilmeyeceği sonucuna varıldığı ifade edilmiştir.

12. Mahkeme 18/3/2016 tarihinde bozma kararında belirtilen gerekçelerle davanın reddine karar vermiştir.

13. Başvurucunun temyiz talebi Danıştay Beşinci Dairesi tarafından 24/4/2017 tarihinde, karar düzeltme talebi de aynı Daire tarafından 26/9/2018 tarihinde reddedilmiştir. Karar başvurucuya 12/11/2018 tarihinde tebliğ edilmiştir.

14. Başvurucu 12/12/2018 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

15. İlgili hukuk için bkz. İsmail Hadidi, B. No: 2013/2126, 16/9/2015; Selim Salihoğlu, B. No: 2013/6285, 7/7/2015.

V. İNCELEME VE GEREKÇE

16. Mahkemenin 20/10/2020 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

17. Başvurucu; dört buçuk yıl komiser yardımcısı olarak görev yaptığını, söz konusu mahkeme kararı nedeniyle kazanılmış hakkının elinden alındığını, ailesi ve şahsının manevi kayıplara uğradığını, idarenin kendi kusuru nedeniyle mağdur edildiğini, komiser yardımcılığına tekrar döndürülmesi gerektiğini ve mahkeme kararının da hatalı olduğunu belirterek anayasal haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

18. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). İddiaların özü, yargılamanın hukuka aykırı sonuçlanmasına ilişkin olduğundan şikâyet adil yargılanma hakkı kapsamındaki hakkaniyete uygun yargılanma hakkı kapsamında değerlendirilmiştir.

19. Anayasa'nın 148. maddesinin dördüncü fıkrasında, kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin şikâyetlerin bireysel başvuruda incelenemeyeceği belirtilmiştir. Bu kapsamda ilke olarak mahkemeler önünde dava konusu yapılmış maddi olay ve olguların kanıtlanması, delillerin değerlendirilmesi, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması ile uyuşmazlıkla ilgili varılan sonucun adil olup olmaması bireysel başvuru konusu olamaz. Ancak bireysel başvuru kapsamındaki hak ve özgürlüklere müdahale teşkil eden, bariz takdir hatası veya açık bir keyfîlik içeren yorum, uygulama ve sonuçlar Anayasa Mahkemesinin denetim yetkisi kapsamındadır (Ahmet Sağlam, B. No: 2013/3351, 18/9/2013, § 42).

20. Adil yargılanma hakkı bireylere dava sonucunda verilen kararının değil, yargılama sürecinin ve usulünün adil olup olmadığını denetletme imkânı verir. Bu nedenle, bireysel başvuruda adil yargılanmaya ilişkin şikâyetlerin incelenebilmesi için başvurucunun yargılama sürecinde haklarına saygı gösterilmediğine, bu çerçevede yargılama sürecinde karşı tarafın sunduğu deliller ve görüşlerden bilgi sahibi olamadığı veya bunlara etkili bir şekilde itiraz etme fırsatı bulamadığı, kendi delillerini ve iddialarını sunamadığı ya da uyuşmazlığın çözüme kavuşturulmasıyla ilgili iddialarının derece mahkemesi tarafından dinlenmediği veya kararın gerekçesiz olduğu gibi, mahkeme kararının oluşumuna sebep olan unsurlardan değerlendirmeye alınmamış eksiklik, ihmal ya da açık keyfiliğe ilişkin bir bilgi ya da belge sunmuş olması gerekir (Naci Karakoç, B. No: 2013/2767, 2/10/2013, § 22).

21. Başvuru konusu olaya ilişkin benzer yöndeki başvuruları Anayasa Mahkemesi daha önce incelemiş (İsmail Hadidi, B. No: 2013/2126, 16/9/2015) ve iddiaların özünün esas itibarıyla yargılamanın sonucuna ilişkin olduğu gerekçesiyle açıkça dayanaktan yoksunluk nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar vermiştir.

22. Başvurucu tarafından ileri sürülen iddialar, mahkemelerce delillerin değerlendirilmesi ve hukuk kurallarının yorumlanmasına ilişkin olup mahkeme karar gerekçesinde (bkz. §§ 11, 12) bariz takdir hatası veya açık bir keyfîlik oluşturan hususun da bulunmadığı dikkate alındığında ihlal iddialarının kanun yolu şikâyeti niteliğinde olduğu anlaşılmaktadır. Bu durumda daha önce benzer yöndeki başvurularda verilen kararların sonucundan ayrılmayı gerektirir bir durum bulunmamaktadır.

23. Açıklanan gerekçelerle başvurunun diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 20/10/2020 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

YUSUF KARAKAYA

B. No: 2018/36865 | Karar tarihi: 20.10.2020

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2018/36865

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

YUSUF KARAKAYA BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2018/36865)

Karar Tarihi: 20/10/2020

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Burhan ÜSTÜN

Hicabi DURSUN

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Selahaddin MENTEŞ

Raportör : Tuğba YILDIZ

Başvurucu : Yusuf KARAKAYA

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, gazi aylığı alındığı hâlde tütün ikramiyesinin ödenmediğinden bahisle açılan iptal davasında hukuka aykırı karar verilmesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 12/12/2018 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonunca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

5. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

6. Başvurucu, askerlik hizmetini yapmaktayken Kıbrıs Barış Harekâtı'na katılmış; 7/4/1975

tarihinde terhis edilmiştir.

7. Başvurucu 29/7/1974 tarihinde yapılan harekât sırasında sağ elinden yaralandığını, tam iyileşmeden askerlik süresi dolduğu için terhis edildiğini ve kendisine gazi aylığı bağlandığını belirterek 8/6/1949 tarihli ve 5434 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanunu'nun ek 79. maddesi gereğince harp malullerine yapılan ödemeden yararlanmak için Sosyal Güvenlik Kurumuna (SGK) başvurmuştur.

8. SGK, başvurucunun askerî harekât sırasında yaralanmış olduğunu ancak Adana Asker Hastanesinde tedavisinin yapılarak birliğine iade edildiğini ve normal askerlik süresi sonunda da terhis edildiğini belirtmiştir. Ayrıca başvurucu, tütün ikramiyesi olarak bilinen ek ödemeleri talep etmişse de 5434 sayılı Kanun'un ek 79. maddesi gereğince askerlikten sağlam olarak terhis edilen başvurucuya ek ödeme yapılmasına imkân bulunmadığı ifade edilerek talebi reddedilmiştir. Başvurucu, talebinin reddi üzerine Ankara İdare Mahkemesinde iptal davası açmıştır.

9. Ankara 11. İdare Mahkemesi 2/6/2017 tarihinde iptal kararı vermiştir. Karar gerekçesinde; başvurucunun askerlik sırasında yaralanması üzerine İzmir Devlet Hastanesinden 7/7/1975 tarihli rapor alındığına ve raporda sağ el kurşun yaralanması sebebiyle hareket zayıflığı, kekemelik ve sakatlığın sürekli olduğunun belirtildiğine yer verilmiştir. Bu nedenle başvurucu hakkında vazife malullüğü hükümleri uygulanmak suretiyle 5434 sayılı Kanun'un ek 79. maddesi uyarınca ek ödeme yapılması gerektiği ifade edilerek dava konusu işlemin iptaline karar verilmiştir.

10. SGK'nın istinaf talebi üzerine Ankara Bölge İdare Mahkemesi 11. İdari Dava Dairesi (Bölge İdare Mahkemesi) 14/9/2018 tarihinde İdare Mahkemesi kararını kaldırarak davanın reddine karar vermiştir. Karar gerekçesinde SGK'nın ret gerekçesine yer verilmiş ve bu kapsamda 5434 sayılı Kanun'un ek 79. maddesi uyarınca ek ödeme yapılabilmesi için ilgililere bu maddenin birinci fıkrasında sayılan kanun hükümleri uyarınca harp veya vazife malulü aylığı bağlanmış olmasının gerektiği belirtilmiştir. 24/2/1968 tarihli ve 1005 sayılı İstiklal Madalyası Verilmiş Bulunanlara Vatani Hizmet Tertibinden Şeref Aylığı Bağlanması Hakkında Kanun'a göre aylık almakta olanlara ek 79. madde uyarınca ek ödeme yapılmasının mümkün bulunmadığı vurgulanmıştır. Ayrıca 22/6/2018 tarihli ara kararla başvurucu hakkında SGK'dan bilgi istendiği, verilen cevapta da başvurucuya Kıbrıs Barış Harekâtı'na katılmasından dolayı 1/11/1992 tarihinden itibaren 1005 sayılı Kanun'a göre aylık bağlandığı, istinafa konu idare mahkemesi kararı uyarınca vazife malullüğü işlemlerinin yapılabilmesi ve maluliyet derecesinin tespiti için tam teşekküllü bir hastaneye başvurması, askerliğe elverişli olmadığına dair sağlık kurulu raporunun getirilmesinin başvurucuya bildirildiği ancak başvurucu tarafından herhangi bir belgenin sunulmadığı ifade edilmiştir. Nihayetinde askerlik görevini yapmakta iken katıldığı Kıbrıs Barış Harekâtı'nda yaralanması sonrasında yapılan tedavi üzerine birliğine katılarak normal askerlik süresi sonunda sağlam olarak terhis edilen ve hakkında vazife malulü hükümleri uyarınca aylık bağlanmadığı anlaşılan başvurucunun 1005 sayılı Kanun uyarınca almakta olduğu aylık dolayısıyla 5434 sayılı Kanun'un ek 79. maddesi uyarınca ek ödemeden yararlandırılmasına olanak bulunmadığı belirtilmiştir. Karar başvurucuya 27/11/2018 tarihinde tebliğ edilmiştir.

11. Başvurucu 12/12/2018 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

12. 31/5/2006 tarihli ve 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanun'un 47. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Subay (yedek subay dahil), astsubay, uzman jandarma, uzman erbaş ile Türk Silâhlı Kuvvetlerince görevlendirilen ve bu Kanun kapsamında bulunan sigortalılardan;

a) Harpte fiilen ateş altında,

b) Harpte, harp bölgelerindeki harp harekât ve hizmetleri sırasında, bu harekât ve hizmetlerin sebep ve etkileriyle,

c) Harpte veya harbe hazırlık devresinde her çeşit düşman silâhlarının etkisiyle,

d) Askerî harekâtı gerektiren iç tedip ve sınır hareketleri sırasında, bu hareketlerin sebep ve etkisiyle,

e) Barışta veya olağanüstü hallerde, emir veya görev ile uçuş yapan uçucularla hangi meslek ve sınıftan olursa olsun emirle görevli olarak uçakta bulunanlardan uçuşun havadaki ve yerdeki sebepleriyle ve yine emir ve görev ile dalış yapan dalgıçlarla, hangi meslek ve sınıftan olursa olsun emirle görevli olarak denizaltı gemisinde veya dalgıç kıtasında bulunanlardan denizaltıcılığın veya dalgıçlığın çeşitli sebep ve tesirleriyle,

f) Anayasanın 92 nci maddesi veya Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası sözleşmeler uyarınca yabancı ülkelere Türk Silâhlı Kuvvetleri gönderilmesini gerektiren durumlarda, birliklerin bulundukları yerlerden hareketlerinden itibaren yurt içinde, yurt dışında, yabancı ülkelerde veya yurda dönüş sırasında,

bu Kanunun 19 uncu maddesinde belirtildiği şekilde sürekli iş göremezlik gelirine esas olacak şekilde meslekte kazanma gücünü kaybeden veya bu Kanunun 25 inci maddesine göre malûl sayılmayı gerektirecek derecede malûl olanlara, harp malûlü denir."

13. 5434 sayılı Kanun'un 56. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Muvazzaf, yedek ve gönüllü erlerin silah altında bulundukları esnada veya celp ve terhislerinde (Serbest sevkler dahil) sevkleri sırasında, yedek subay ve yedek astsubay okulu öğrencilerinin gerek okulda, gerek okuldan evvelki hazırlık kıtasında vazife malulü olmaları halinde, kendilerine, öğrenim durumlarına göre, 657 sayılı Devlet Memurları Kanununun 36 ncı maddesinde tespit edilen giriş derece ve kademe tutarlarının, daha önce Devlet Memuriyetinde bulunmuş olanlardan kazanılmış hak aylıkları veya emekli keseneğine esas aylıkları, sözü edilen giriş derece ve kademe tutarının üzerinde olanlara bu aylıkları emeklilik gösterge tablosunda karşılığı olan derece ve kademe tutarının,% 70'i üzerinden aylık bağlanır."

14. 5434 sayılı Kanun'un ek 79. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Bu Kanunun 56 ncı maddesi ile mülga 45 inci ve 64 üncü maddeleri, 5510 sayılı Kanunun 47 nci maddesi, 2330 sayılı Kanun veya 2330 sayılı Kanun hükümleri uygulanarak aylık bağlanmasını gerektiren kanunlara göre harp veya vazife malullüğü aylığı üzerinden aylık bağlananlara, bu madde uyarınca ek ödeme verilir.

Hak sahiplerine, yukarıda yazılı durumlar sebebiyle, sosyal güvenlik kurumlarınca aylık bağlanmasına esas olan tarihten geçerli olmak üzere müracaat tarihini izleyen yılın en geç ilk üç ayı içinde T.C. Emekli Sandığı tarafından ek ödeme yapılır. Ay farkları yıllık miktarın onikiye bölünmesi suretiyle hesaplanır..."

15. 1005 sayılı Kanun'un 1. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Milli mücadeleye iştirak eden ve bu sebeple kendilerine İstiklal Madalyası verilmiş bulunan Türk vatandaşları ile 1950 yılında Türk Tugayının Kore'ye ayak bastığı Ekim ayında başlamak ve 1953 yılı Pan-Munjon Ateşkes Anlaşmasına kadar Kore'de fiilen savaşa katılmış olan Türk Vatandaşlarına ve 1974 yılında Temmuz 1 inci ve Ağustos 2 nci Barış Harekatına Kıbrıs'ta fiilen görev alarak katılmış olan Türk Vatandaşlarına, hayatta bulundukları sürece, vatani hizmet tertibinden 5750 gösterge rakamının her yıl Bütçe Kanunu ile tespit edilen memur maaş katsayısı ile çarpılmasından bulunacak miktarda aylık bağlanır."

V. İNCELEME VE GEREKÇE

16. Mahkemenin 20/10/2020 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

17. Başvurucu; savaş sırasında yaralandığını, Adana Asker Hastanesinde tedavi gördüğünü, henüz iyileşmeden askerlik hizmet süresi dolduğu için 7/4/1975 tarihinde terhis edildiğini, tedavisine İzmir Devlet Hastanesinde devam ettiğini ve devlet hastanesi tarafından kendisine engelli olduğuna dair rapor verildiğini belirtmiştir. Başvurucu, savaş malulü olmasına rağmen ek ödemeden yararlandırılmaması ve aynı konumdaki kişilere ödeme yapılması nedeniyle eşitlik ilkesinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Başvurucu ayrıca, mahkeme karar gerekçesindeki ara karara karşı idare tarafından verilen cevap yazısında kendisinden maluliyet derecesinin tespiti için tam teşekküllü hastaneye başvurması, askerliğe elverişli olmadığına dair sağlık kurulu raporu getirmesi istendiğini ve böyle bir raporun getirilmediği ileri sürülmüşse de tarafına böyle bir bildirimin yapılmadığını, bu nedenle davanın reddedilmesi dolayısıyla adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

B. Değerlendirme

18. Somut olaydaki uyuşmazlık konusu başvurucunun vazife malulü sayılıp sayılmama meselesi değil 5434 sayılı Kanun'un ek 79. maddesi gereğince ek ödemeden faydalanıp faydalanmayacağıdır. Başvurucu dava açarken ek ödemenin kendisine ödenmemesine ilişkin işlemin iptalini ve ek ödemenin yapılmasını talep etmiştir. Mahkeme ise dava konusu uyuşmazlığa ilişkin olarak başvurucunun hem vazife malulü sayılmasına hem de buna bağlı olarak ek ödemenin yapılmasına karar vermiştir (bkz. § 9). Ancak istinaf incelemesinde Bölge İdare Mahkemesi, mahkeme kararının kaldırılmasına ve 5434 sayılı Kanun'un ek 79. maddesinde belirtilen kanunlar uyarınca vazife malulü aylığı almayan, 1005 sayılı Kanun'a göre aylık alan başvurucunun belirtilen ek ödemeden faydalanmasının mümkün olmadığı sonucuna ulaşmıştır (bkz. § 10).

19. 5434 sayılı Kanun'un ek 79. maddesinde, ilgili kanunlara (bkz. § 14) göre harp veya vazife malullüğü aylığı üzerinden aylık bağlananlara bu madde uyarınca ek ödeme yapılacağı belirtilmiştir. Bölge İdare Mahkemesinin yorumuna göre de ancak harp veya vazife malullüğü aylığı kapsamında olanlar ek ödemeden yararlanabilir.

20. Anayasa’nın 148. maddesinin dördüncü fıkrasında, kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin şikâyetlerin bireysel başvuruda incelenemeyeceği belirtilmiştir. Bu kapsamda ilke olarak mahkemeler önünde dava konusu yapılmış maddi olay ve olguların kanıtlanması, delillerin değerlendirilmesi, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması

ile uyuşmazlıkla ilgili varılan sonucun adil olup olmaması bireysel başvuru konusu olamaz. Ancak bireysel başvuru kapsamındaki hak ve özgürlüklere müdahale teşkil eden, bariz takdir hatası veya açık bir keyfîlik içeren yorum, uygulama ve sonuçlar Anayasa Mahkemesinin denetim yetkisi kapsamındadır (Ahmet Sağlam, B. No: 2013/3351, 18/9/2013, § 42).

21. Somut olayda uyuşmazlığın esasının 1005 sayılı Kanun'a göre malullük aylığı alanların 5434 sayılı Kanun'un ek 79. maddesinde düzenlenen ek ödemeden yararlanıp yararlanmayacağı meselesi oluşturmaktadır. 5434 sayılı Kanun'un ek 79. maddesini yorumlamak ve ek ödemenin kimleri kapsadığını tespit etmek derece mahkemelerinin yetkisindedir. Bölge İdare Mahkemesinin 1005 sayılı Kanun'a göre malullük aylığı alanların ek ödemeden yararlanamayacağına ilişkin yorumunun bariz takdir hatası veya keyfîlik içerdiği tespit edilememiştir.

22. Ayrıca başvurucu, SGK'nın askerliğe elverişli olmadığına dair sağlık kurulu raporu getirilmesine ilişkin talebinin kendisine tebliğ yapılmadığını ileri sürmüşse de belirtilen raporun idari işlemin iptaline karar verilen kesinleşmemiş mahkeme kararının (bkz. § 9) uygulanmasına yönelik alındığı anlaşılmaktadır. Dolayısıyla Bölge İdare Mahkemesi tarafından mahkeme kararı kaldırıldığı için tebliğin yapılıp yapılmadığının yargılama sonucuna bir etkisi bulunmayacaktır.

23. Açıklanan gerekçelerle başvurunun diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 20/10/2020 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

EMRAH ŞAHİN

B. No: 2018/37580 | Karar tarihi: 20.10.2020

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2018/37580

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

EMRAH ŞAHİN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2018/37580)

Karar Tarihi: 20/10/2020

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Burhan ÜSTÜN

Hicabi DURSUN

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Selahaddin MENTEŞ

Raportör : Volkan ÇAKMAK

Başvurucu : Emrah ŞAHİN

Vekili : Av. Kerami GÜRBÜZ

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, devlet memurluğundan çıkarılma işleminin iptali istemiyle açılan davada, hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı ile sonuçlanan ceza yargılaması esas alınarak karar verilmesi ve kullanılan dil nedeniyle masumiyet karinesinin ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 19/12/2018 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık görüş bildirmemiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

8. Başvurucu, Samsun İl Özel İdaresi bünyesinde veri hazırlama ve kontrol işletmeni olarak görev yapmakta iken 2014 yılında kadrosu Samsun Büyükşehir Belediyesi Başkanlığına (Belediye) devredilmiş ve aynı yıl Bafra Şube Müdürlüğü bünyesinde (sebze hali) tahsildar olarak görevlendirilmiştir. Takip eden süreçte de başvurucunun belediyenin ilan ve reklam biriminde görevlendirildiği anlaşılmaktadır.

9. Başvurucu hakkında, tahsildar olarak çalıştığı dönemde 22/10/2014 ile 28/11/2014 tarihleri arasında yaptığı 7.300 TL tutarında tahsilatı Belediye hesaplarına yatırmadığı ve uhdesinde tuttuğu iddiasıyla 21/1/2016 tarihinde idari soruşturma başlatılmıştır. Başvurucu, durumun kendisine bildirilmesi üzerine 22/1/2016 tarihinde söz konusu tutarı faiziyle birlikte Belediye hesaplarına yatırmıştır. Başvurucu soruşturma sürecinde alınan ifadesinde, belirtilen tarih aralığında topladığı paraları belediye hesabına yatıramadığını, daha sonra bu görevden ayrılıp farklı bir birimde görevlendirilince paranın üzerinde kaldığını, kendisine durum bildirilince de parayı hemen ertesi gün faiziyle iade ettiğini, zimmet gibi bir kastının olmadığını beyan etmiştir.

10. Soruşturma sonucu hazırlanan raporda; başvurucunun, tahsilatın günlük olarak yatırılması talimatını daha önce tebellüğ etmesine karşın 22/10/2014 ile 28/11/2014 tarihleri arasında topladığı belediye gelirlerini günlük olarak banka hesaplarına yatırmadığı, paranın uzun süre kendisinde kaldığı, her ne kadar kamu zararı oluşmasa da eylemin memurluk sıfatı ile bağdaşmayacak nitelik ve derecede yüz kızartıcı ve utanç verici hareket kapsamında kaldığı ifade edilmiştir.

11. Soruşturma sonucunda isnat edilen fiili gerçekleştirdiği kanaatine varılan başvurucu, 14/7/1965 tarihli ve 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun 125. maddesinin (E) bendinin (g) alt bendi uyarınca (memurluk sıfatı ile bağdaşmayacak nitelik ve derecede yüz kızartıcı ve utanç verici hareketlerde bulunmak) 18/5/2016 tarihli Samsun Büyükşehir Belediyesi Başkanlığı Yüksek Disiplin Kurulu işlemiyle devlet memurluğundan çıkarılmıştır.

12. Diğer taraftan başvurucu hakkında 26/9/2004 tarih ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 247. maddesi kapsamında zimmet suçu isnadıyla kamu davası açılmıştır.

13. Bafra Ağır Ceza Mahkemesi 19/4/2016 tarihli kararıyla başvurucunun isnat edilen eylemin gerçekleştiği kanaatine ulaşarak 1 yıl 1 ay 26 gün hapis cezası ile cezalandırılmasına hükmetmiş ancak 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 231. maddesi uyarınca hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar vermiştir. Hüküm, temyiz edilmeden kesinleşmiştir. Bafra Ağır Ceza Mahkemesinin gerekçesinin ilgili kısmı şöyledir;

"... sanığa, olay tarihinden önce, göreve başladığında, görevin tanımı ve kapsamının ne olduğu konusunda yazılı bildirimde bulunulmasına rağmen sanığın, görevi nedeniyle 22/10/2014 ile 28/11/2014 tarihleri arasında zilyedliği kendisine devredilmiş olan ve makbuz karşılığı tahsil ettiği belediye gelirlerine ilişkin paraları kurumun banka hesaplarına günlük olarak yatırması gerekirken yatırmayıp toplam 7.300,00 TL'yi uhdesinde tuttuğu, sanığın eylemini bir suç işlemek kararının icrası kapsamında bir çok kez gerçekleştirerek atılı

'zincirleme şekilde zimmet' suçunu işlediği ...anlaşıldığından... "

14. Başvurucu, hakkında tesis edilen devlet memurluğundan çıkarılma işlemine karşı Samsun 2. İdare Mahkemesinde (Mahkeme) iptal davası açmıştır.

15. Mahkeme 16/2/2017 tarihli kararıyla davayı reddetmiştir.

16. Ret gerekçesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Olayda, davacı hakkında zimmet suçuyla ilgili olarak yapılan ceza yargılaması sonucunda Bafra Ağır Ceza Mahkemesi'nin 19.04.2016 gün ve E:2016/68, K:2016/85 sayılı kararıyla, davacının üzerine atılı zimmet suçunu işlediği sübut bulduğundan, neticeden davacının 1 yıl 1 ay 26 gün hapiscezasıyla cezalandırılmasına, CMK 231.maddesindeki hükmün açıklanmasının geri bırakılması için belirlenen koşulların gerçekleştiğinden bahisle, CMK 231. madde gereğince verilen hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verildiği görülmekte olup; mahkumiyet kararının hükmün açıklanmasının geri bırakılması nedeniyle hukuki sonuç doğurmaması ve infaza ilişkin hükümlerin beş yıl süre ile askıda bırakılması disiplin hukuku açısından zimmet fiilinin sanık tarafından gerçekleştirilmemiş sayılması şeklinde değerlendirilemeyeceğinden, dosyadaki bilgi ve belgeler ile davacı hakkında düzenlenen disiplin soruşturmasına ilişkin raporun ve eklerinin incelenmesinden, davacının, 22.10.2014-28.11.2014 tarihleri arasında yaptığı 7.300,00-TL tutarındaki tahsilatı davalı idarenin hesaplarına aktarmayarak zimmetine geçirdiğinin; davacının disiplin soruşturması ve ceza yargılamasında verdiği ifade ve savunmalarda da ikrar edildiği, dolayısıyla davacı üzerine atılı fiilin sübuta erdiği anlaşıldığından, söz konusu fiilin memurluk sıfatı ile bağdaşmayacak nitelik ve derecede yüz kızartıcı ve utanç verici hareketlerden olduğu kanaatine varılmakla, davacının Devlet memurluğundan çıkarma cezasıyla cezalandırılmasına ilişkin dava konusu işlemde hukuka aykırılık bulunmamıştır. "

17. Samsun Bölge İdare Mahkemesi 1. Dava Dairesi 12/4/2018 tarihli kararıyla ret hükmünü yönelik yapılan itirazı reddetmiştir. Danıştay Onikinci Dairesi de istinaf mahkemesi tarafından verilen kararı 19/9/2018 tarihinde kesin olarak onamıştır.

18. Başvurucu, nihai kararı 20/11/2018 tarihinde tebellüğ etmesinin ardından 19/12/2018 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. Ulusal Hukuk

19. 5237 sayılı Kanun'un zimmet suçunu düzenleyen 247. maddesi şöyledir:

"Görevi nedeniyle zilyedliği kendisine devredilmiş olan veya koruma ve gözetimiyle yükümlü olduğu malı kendisinin veya başkasının zimmetine geçiren kamu görevlisi, beş yıldan oniki yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

Suçun, zimmetin açığa çıkmamasını sağlamaya yönelik hileli davranışlarla işlenmesi halinde, verilecek ceza yarı oranında artırılır.

Zimmet suçunun, malın geçici bir süre kullanıldıktan sonra iade edilmek üzere işlenmesi halinde, verilecek ceza yarı oranına kadar indirilebilir."

20. 657 sayılı Kanun'un "Disiplin cezalarının çeşitleri ile ceza uygulanacak fiil ve haller" kenar başlıklı 125. maddesinin Devlet memurluğundan çıkarma cezasını düzenleyen (E) bendinin ilgili kısmı şöyledir:

"E - Devlet memurluğundan çıkarma : Bir daha Devlet memurluğuna atanmamak üzerememurluktan çıkarmaktır.

Devlet memurluğundan çıkarma cezasını gerektiren fiil ve haller şunlardır:

...

g) Memurluk sıfatı ile bağdaşmayacak nitelik ve derecede yüz kızartıcı ve utanç verici hareketlerde bulunmak, "

21. 5271 sayılı Kanun'un 231. maddesinin (5) numaralı fıkrasının son cümlesi şöyledir:

"Hükmün açıklanmasının geri bırakılması, kurulan hükmün sanık hakkında bir hukukî sonuç doğurmamasını ifade eder."

B. Uluslararası Hukuk

22. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) 6. maddesinin ikinci fıkrası şöyledir:

"Kendisine bir suç isnat edilen herkes, suçluluğu yasal olarak sabit oluncaya kadar suçsuz sayılır."

23. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) Sözleşme'nin 6. maddesinin ikinci fıkrasının kişilerin suçluluğu yasal olarak sabit oluncaya kadar masum sayılma hakkını güvence altına aldığını belirtir. AİHM, içtihatlarında masumiyet karinesi ile sağlanan güvencenin iki yönünün bulunduğunu ifade etmiştir. Ceza yargılamasının yürütülmesine ilişkin -usule ilişkin güvence- bu güvence ile, sonucunda mahkûmiyet kararı dışında bir hüküm kurulan ceza yargılaması ile bağlantılı olan durumlarda, daha sonra yürütülecek yargılamalar boyunca kişinin masumiyetine saygı gösterilmesinin sağlanması amaçlanır. Bu usule ilişkin yön kapsamında, masumiyet karinesi ilkesi, ceza yargılamasının kendisinin adil olmasını sağlayacak usule ilişkin güvence olarak kamu görevlilerinin davalının suçluluğu ve eylemleri hakkında erken açıklamalarda bulunmasını yasaklar. Ancak bu husus, cezai meselelerde usule ilişkin güvence ile sınırlı değildir, bu kapsam daha geniştir ve Devletin hiçbir temsilcisinin, mahkeme ile suçluluğu ispatlanıncaya kadar kişinin bir suçtan suçlu olduğunu söylememesini gerekli kılar. Bu kapsamda, sadece ceza yargılaması kapsamında değil aynı zamanda ceza yargılaması ile eş zamanlı olarak yürütülen bağımsız hukuk yargılamaları, disiplin işlemleri veya diğer yargılamalarda da masumiyet karinesinin ihlali söz konusu olabilir. Sözleşme'nin 6. maddesinin ikinci fıkrası kapsamındaki güvencenin ilk yönü, kişi hakkındaki ceza yargılaması sonuçlanıncaya kadar ceza gerektiren bir suçla suçlandığı süreye ilişkin iken masumiyet karinesi güvencesinin ikinci yönü, ceza yargılaması sonucunda mahkûmiyet dışında bir hüküm kurulduğunda devreye girer ve daha sonraki yargılamalarda ceza gerektiren suç karşısında kişinin masumiyetinden şüphe duyulmamasını gerektirir (Seven/Türkiye, B. No: 60392/08, 23/1/2018, § 43).

24. AİHM, Sözleşme'nin 6. maddesinin ikinci fıkrasının disiplin yetkisini haiz makamların ceza yargılaması kapsamında kendisine suç isnat edilen ve eylemi usule uygun bir şekilde tespit edilen bir kamu görevlisine yaptırım uygulamasını engellemek gibi bir amacı veya etkisi bulunmadığına kanaat getirmiştir. AİHM, Sözleşme'nin herhangi bir eylem nedeniyle hem ceza hem de disiplin yargılamalarının başlatılmasına veya söz konusu iki yargılama türünün eş zamanlı olarak yürütülmesine halel getirmediğine vurgu yapmaktadır. AİHM ayrıca, cezai sorumluluğun kaldırılması hâlinde bile daha hafif bir ispat külfeti temelinde aynı olaylardan doğan hukuki veya diğer sorumlulukların tesis edilmesine halel getirilmediğine işaret etmektedir. Ancak nihai bir cezai hüküm olmaksızın disiplin

yargılaması kapsamında başvurana iddia konusu eylemi nedeniyle cezai sorumluluk yükleyen bir ifadenin bulunması hâlinde 6. maddenin (2) numaralı fıkrası kapsamına giren bir mesele söz konusu olacaktır (Seven/Türkiye, § 51).

25. Bu bağlamda, Sözleşme'nin 6. maddesinin ikinci fıkrasının sağladığı korumanın ikinci yönüne göre sanığın beraatıyla veya davanın düşmesiyle sonuçlanan ceza yargılamaları sonrasında, söz konusu kişiye masumiyetine uygun bir muamelede bulunulmasını gerekir. Bu ikinci yönde, maddenin genel amacı, bir suçtan beraat eden bireyleri veya ceza yargılaması düşen kişileri, itham edildikleri suçtan aslında suçlu olduklarını düşünen kamu görevlileri ve makamlarına karşı korumaktır. Bu davalarda masumiyet karinesi, adil olmayan bir cezai hükmün önlenmesi için, sağladığı usule ilişkin güvencenin çeşitli koşullarının yargılamada uygulanması suretiyle hayata geçirilmiştir. Beraat veya herhangi bir düşme kararına riayet edilmesi hakkının korunmaması hâlinde, Sözleşme'nin 6. maddesinin ikinci fıkrasında yer alan adil yargılanma güvenceleri teorik ve hayali olma riskiyle karşı karşıya kalabilir (Seven/Türkiye, § 54).

26. Disiplin ve yargı makamlarının kişinin davranışlarının iş disipliniyle ve devlet memurluğunun gerekleriyle bağdaşıp bağdaşmadığını disiplin hukuku bakış açısıyla nasıl tespit ettiğini ve değerlendirdiğini anlaşılır kılan bir gerekçeyi sunmaları şarttır. Bu gerekçenin yokluğunda disiplin sorumluluğunu cezai sorumluluktan ayıran çizgiler, teorik ve belirsiz/yanıltıcı hâle gelmektedir. Bu bağlamda kişi hakkında yetkili ceza mahkemesi tarafından kesin bir mahkûmiyet kararı verilmedikçe hiçbir yetkili makam bu kişiye suçlu muamelesi gösteremeyecektir (Kemal Coşkun/Türkiye, B. No. 45028/07, 28/3/2017, § 54).

V. İNCELEME VE GEREKÇE

27. Mahkemenin 20/10/2020 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

28. Başvurucu; hükmün açıklanmasının geri bırakılması ile sonuçlanan ceza yargılaması esas alınarak davanın reddedildiğini, hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararının 5271 sayılı Kanun uyarınca aleyhine hukuki sonuç doğurmaması gerektiğini belirterek masumiyet karinesinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

29. Anayasa'nın "Hak arama hürriyeti" kenar başlıklı 36. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir."

30. Anayasa'nın 38. maddesinin dördüncü fıkrası şöyledir:

"Suçluluğu hükmen sabit oluncaya kadar, kimse suçlu sayılamaz."

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

31. Anayasa Mahkemesi masumiyet karinesinin ihlali iddialarını incelediği başvurularda (çok sayıda karar arasından bkz. S.M. [GK], B. No: 2016/6038, 20/6/2019; Galip Şahin [GK], B. No: 2015/6075,11/6/2018) suç isnadına ilişkin bir güvence olan masumiyet karinesinin medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlıklarda hangi hâllerde uygulanabileceğine ilişkin ilkeleri belirlemiştir. Buna göre masumiyet karinesinin medeni hak ve yükümlülükler

kapsamında kalan bir yargılamada uygulanabilmesi için başvurucunun söz konusu medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin yargılama ile hakkında yürütülen veya sona eren ceza yargılaması arasında bağlantı bulunduğunu göstermesi gerekmektedir. Medeni hak yargılamasında, ceza yargılamasında verilen kararın sonucunun dikkate alındığı ve değerlendirildiği veya ceza dosyasında yer alan delillerin irdelendiği ya da başvurucunun hakkındaki suçlamayı doğuran olaylara dahli ile ilgili irdelemelerde bulunulduğu veyahut başvurucunun muhtemel suçluluğuyla ilgili yorum yapıldığı hâllerde söz konusu bağlantının var olduğu kabul edilebilir. Bununla birlikte idare/hukuk yargılaması ile ceza yargılaması arasındaki bağlantının varlığına işaret eden olguların tüketme yoluyla sayılmasının mümkün olmadığı, bunların kararların verildiği yargılamaların türüne ve içeriğine göre değişebileceği kabul edilmelidir.

32. Somut olayda başvurucunun ihlal iddiası, devlet memurluğundan çıkarma işleminin iptali istemiyle açtığı davada, çıkarma işlemine konu eylem nedeniyle yapılan ceza yargılamasında hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilmesine karşın İdare Mahkemesince eylemin sabit görülerek işlemin hukuka uygun bulunması ve İdare Mahkemesince kullanılan ifadelere ilişkindir. Gerek Mahkeme kararında gerekse disiplin makamlarının işlemlerinde ceza yargılamasına konu eylemlerle ilgili olarak değerlendirme yapıldığı gözlemlenmektedir. Bu değerlendirmeler -herhangi bir ihlale yol açıp açmadıkları hususu aşağıda değerlendirilecek olmakla birlikte- disiplin işleminin denetlendiği yargı süreci ile ceza yargılaması arasında bağlantının bulunduğu sonucuna ulaşılması bakımından yeterli görülmüştür. Bu bağlamda masumiyet karinesinin sağladığı güvencenin devreye girdiği somut başvuruda Anayasa'nın 36. ve 38. maddelerinin uygulanabileceği sonucuna varılmaktadır. Bu itibarla ihlal iddialarının Anayasa ve Sözleşme'nin ortak koruma alanının kapsamında yer aldığı, bir başka ifadeyle başvurunun Anayasa ve Sözleşme hükümleriyle konu bakımından bağdaşmazlık göstermediği anlaşılmaktadır.

33. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan masumiyet karinesinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

a. Genel İlkeler

34. Masumiyet karinesi, Anayasa'nın 38. maddesinin dördüncü fıkrasında "Suçluluğu hükmen sabit oluncaya kadar, kimse suçlu sayılamaz." şeklinde düzenlenmiştir. Anayasa’nın 36. maddesinde ise herkesin iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahip olduğu belirtilmektedir. Anılan maddeye adil yargılanma ibaresinin eklenmesine ilişkin gerekçede, Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası sözleşmelerce de güvence altına alınan adil yargılama hakkının madde metnine dâhil edildiği vurgulanmıştır. Nitekim Sözleşme'nin 6. maddesinin (2) numaralı fıkrasında, kendisine bir suç isnat edilen herkesin suçluluğu yasal olarak sabit oluncaya kadar suçsuz sayılacağı düzenlenmiştir. Bu itibarla masumiyet karinesi, Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkının bir unsuru olmakla beraber suçluluğu hükmen sabit oluncaya kadar kimsenin suçlu sayılamayacağına dair 38. maddesinin dördüncü fıkrasında ayrıca düzenlenmiştir (Fameka İnş. Plastik San ve Tic. Ltd. Şirketi, B. No: 2014/3905, 19/04/2017, § 27).

35. Masumiyet karinesi, hakkında suç isnadı bulunan bir kişinin adil bir yargılama sonunda suçlu olduğuna dair kesin hüküm tesis edilene kadar masum sayılması gerektiğini ifade etmekte ve hukuk devleti ilkesinin de bir gereğini oluşturmaktadır (AYM, E.2013/133,

K.2013/169, 26/12/2013). Anılan karine, kişinin suç işlediğine dair kesinleşmiş bir yargı kararı olmadan suçlu olarak kabul edilmemesini güvence altına almaktadır. Ayrıca hiç kimse, suçluluğu hükmen sabit oluncaya kadar yargılama makamları ve kamu otoriteleri tarafından suçlu olarak nitelendirilemez ve suçlu muamelesine tabi tutulamaz (Kürşat Eyol, B. No: 2012/665, 13/6/2013, § 26).

36. Adil yargılanma hakkının bir unsuru olan masumiyet karinesinin sağladığı güvencenin iki yönü bulunmaktadır. Güvencenin ilk yönü; kişi hakkındaki ceza yargılaması sonuçlanıncaya kadar geçen, bir başka ifadeyle kişinin ceza gerektiren bir suçla itham edildiği (suç isnadı altında olduğu) sürece ilişkin olup suçlu olduğuna dair hüküm tesis edilene kadar kişinin suçluluğu ve eylemleri hakkında erken açıklamalarda bulunulmasını yasaklar. Güvencenin bu yönünün kapsamı sadece ceza yargılamasını yürüten mahkemeyle sınırlı değildir. Güvence aynı zamanda diğer tüm idari ve adli makamların da işlem ve kararlarında, suçluluğu hükmen sabit oluncaya kadar kişinin suçlu olduğu yönünde ima ya da açıklamalarda bulunmamasını gerekli kılar. Dolayısıyla sadece suç isnadına konu ceza yargılaması kapsamında değil ceza yargılaması ile eş zamanlı olarak yürütülen diğer hukuki süreç ve yargılamalarda da (idari, hukuk, disiplin gibi) masumiyet karinesinin ihlali söz konusu olabilir (Galip Şahin, B. No: 2015/6075, 11/6/2018, § 39).

37. Güvencenin ikinci yönü ise ceza yargılaması sonucunda mahkûmiyet dışında bir hüküm kurulduğunda devreye girer ve daha sonraki yargılamalarda ceza gerektiren suçla ilgili olarak kişinin masumiyetinden şüphe duyulmamasını, kamu makamlarının toplum nezdinde kişinin suçlu olduğu izlenimini uyandıracak işlem ve uygulamalardan kaçınmasını gerektirir (Galip Şahin, § 40).

38. Bilindiği gibi ceza muhakemesi hukuku ile disiplin hukuku farklı kural ve ilkelere tabi disiplinlerdir. Disiplin hukuku kurumun iç düzenini korumayı amaçlayan ve bunun için kamu görevlilerinin mevzuata, çalışma düzenine, hizmetin gereklerine aykırı fiillerine yönelik olarak uygulanacak yaptırımları ve bu yaptırımların uygulanmasındaki usul ve esasları düzenleyen bir hukuk alanıdır. Bazı hâllerde ise kamu görevlisinin fiili ceza hukuku kapsamında suç tanımına uymasının yanı sıra disiplin hukuku yönünden de sorumluluk gerektiren bir mahiyet taşıyabilir (benzer yönde değerlendirmeler için bkz. Özcan Pektaş, B. No: 2013/6879, 2/12/2015, § 25; Kürşat Eyol, § 30). Böyle bir durumda Anayasa'da güvence altına alınan masumiyet karinesinin bir eylemi nedeniyle ilgili hakkında hem ceza hem de disiplin işlemlerinin yürütülmesine engel teşkil etmediğini, bu iki sürecin eş zamanlı olarak devam etmesinin de önünde anılan güvence bakımından bir mâni bulunmadığını belirtmek gerekir (M.E.T., B. No: 2014/11920, 3/7/2018, § 61).

39. Öte yandan ceza muhakemesi sonucunda kişinin müsnet suçu işlemediğine dair hükümler dışında ceza mahkemesi hükmü, disiplin makamları açısından doğrudan bağlayıcı değildir. Ancak cezai sorumluluğu ortadan kalkmış olsa dahi aynı olaylar nedeniyle -daha hafif bir ispat külfeti temelinde- kişi hakkında başka tür bir sorumluluğun tesis edilmesinin önünde bir engel bulunmamaktadır (benzer yönde değerlendirmeler için bkz. Özcan Pektaş, § 25; Kürşat Eyol, § 30).

40. Ceza muhakemesiyle eş zamanlı olarak yürütülen, bir başka ifadeyle kişinin henüz suç isnadı altında olduğu, ceza makamları tarafından hakkında herhangi bir hüküm kurulmadığı süreçte devam eden disiplin soruşturma ve yargılamalarında masumiyet karinesi bakımından önemli olan husus; kamu makamlarının işlem ya da kararlarında belirttikleri gerekçeler veya kullandıkları dil nedeniyle bireye cezai sorumluluk yüklememeleri, ceza

mahkemeleri tarafından henüz suçlu bulunmamış bireyin masumiyeti üzerine gölge düşürülmesine sebebiyet vermemeleridir (Galip Şahin, § 47).Bu kapsamda karar vericilerin kullandıkları dil kritik önem taşır (Mustafa Kıvrak, B. No: 2013/3175, 20/2/2014, § 36).

41. Bununla birlikte ceza yargılamasına konu maddi olay ve olguların disiplin hukuku esasları çerçevesinde diğer kamu makamlarınca (idari/adli) ayrıca değerlendirilmesi ve bu değerlendirme sonucunda ulaşılacak kanaate göre işlem/karar tesis edilmesi mümkündür. Bu bağlamda disiplin işlem ve yargılamalarında ceza yargılamasında elde edilen bir delile istinat edilmesi ya da kişi hakkında yapılan ceza yargılamasına bir olgu olarak atıf yapılmış olması tek başına masumiyet karinesinin sağladığı güvencelere aykırılık teşkil etmez. Ancak adli ve idari makamların kendi görev sınırlarını aşarak kişiyi suçlu ilan etmesi veya bu bağlamda birtakım çıkarımlarda bulunması masumiyet karinesinin ihlaline yol açabilir. Masumiyet karinesi kapsamındaki güvencelerin sağlanıp sağlanmadığının tespiti yapılırken ise kararın gerekçesinin bir bütün olarak değerlendirilmesi gerekir (Galip Şahin, § 48).

42. Hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilen durumlarda sanığın suçlu olduğu konusunda ulaşılmış bir vicdani kanaat bulunmakta ve bu kanaat “kasten yeni bir suç” işlenmemesi şartına bağlı olarak hüküm ifade etmemektedir. Gerçekten hükmün açıklanmasının geri bırakılması, mahkûmiyet konusunda vicdani kanaate ulaşmış mahkemenin buna ilişkin hükmü açıklamayı belirli bir süre ertelemesini, bu süre zarfında hükmün sanık hakkında bir hukuki sonuç doğurmamasını ve bu süre sonunda kişinin başka suç işlememesi hâlinde açıklanması geri bırakılan hükmün ortadan kaldırılarak davanın düşmesine karar verilmesini ifade eder. Bu çerçevede ceza davası dışında fakat ceza davasına konu olan eylemler nedeniyle devam eden idari uyuşmazlıklarda açıklanması geri bırakılan mahkûmiyet kararına dayanılması masumiyet karinesi ile çelişebilir (Kürşat Eyol, §§ 28, 29).

43. İdari uyuşmazlığın çözümüne esas teşkil etmesi bakımından salt kişinin yargılanmış olmasından ve hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına dair karardan söz edilmesi, masumiyet karinesinin ihlal edildiğinden söz edebilmek bakımından yeterli değildir. Bunun için kararın gerekçesinin bütün hâlinde dikkate alınması ve nihai kararın münhasıran hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilen fiillere dayanıp dayanmadığının incelenmesi gerekir (Ramazan Tosun, B. No: 2012/998, 7/11/2013, § 63; Hüseyin Şahin [GK], B. No: 2013/1728, 12/11/2014, § 40).

b. İlkelerin Olaya Uygulanması

44. Bireysel başvuruya konu olayda başvurucu, tahsil ettiği belediye gelirlerini uhdesinde tuttuğu iddiasıyla hakkında açılan idari soruşturma sonucunda devlet memurluğundan çıkarılmıştır. Aynı eylemler nedeniyle hakkında açılan kamu davası sonucunda zimmet suçu nedeniyle başvurucu hapis cezasına mahkûm edilmiş ancak hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilmiştir. Başvurucunun devlet memurluğundan çıkarılma işlemine karşı açtığı dava da reddedilmiştir. Başvurucu, hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı ile sonuçlanan ceza yargısı süreci esas alınarak davanın reddedildiğini, bu nedenle masumiyet karinesinin ihlal edildiğini ileri sürmektedir. Başvurucunun şikâyeti dikkate alındığında somut başvurunun masumiyet karinesinin ikinci yönü bakımından incelenmesi gerektiği anlaşılmaktadır.

45. Yukarıda alıntılanan ilkeler uyarınca masumiyet karinesinin ihlal edilip edilmediği değerlendirilirken önemli olan husus; yargılamayı yapan makamın ilgili kişiye suç isnat edip etmediği, ceza yargılaması kararını sorgulayıp sorgulamadığı ve münhasıran ceza

yargılaması sonucunda verilen hükme dayanıp dayanmadığıdır.

46. Somut olayda Bafra Ağır Ceza Mahkemesi yargılama sonunda başvurucuya isnat edilen suçla ilgili olarak mahkumiyet hükmü kurmuş ancak 5271 sayılı Kanun'un 231. maddesinin başvurucuya isnat edilen suça uygulanabilir olduğunu tespit ederek hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar vermiş ve dolayısıyla beş yıllık denetim süresinin suç işlenilmeden geçirilmesi hâlinde başvurucu hakkında açılan kamu davasının düşmesi imkânını tanımıştır. Hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararının 5271 sayılı Kanun'un 231. maddesi uyarınca sanık hakkında hukuki sonuç doğurmadığı dikkate alındığında başvurucunun masumiyet karinesinin devam ettiği açıktır.

47. Masumiyet karinesinin devam ediyor oluşu, başvurucuya zimmet suçunu gerçekleştirdiği, işlediği yönünde bir ithamda/beyanda/imada bulunulmamasını gerektirir. Diğer taraftan bu durum başvurucuya, ceza hukuku alanına girilmeden aynı eylemleri nedeniyle daha hafif ispat külfetinde disiplin hukuku sınırları dahilinde kalınarak hukuki sorumluluk yüklenilmesine engel değildir.

48. Yukarıda anılan ilkeler çerçevesinde, ceza gerektiren herhangi bir suç isnat edilen ancak kesin olarak mahkûm edilmemiş bulunan bir kişiye yönelik hukuki kararın kişinin suçlu olduğu yönünde bir görüşü yansıtması hâlinde masumiyet karinesinin ihlal edilmiş olacağı unutulmamalıdır.

49. Mahkeme, disiplin cezasının hukuka uygun olduğu sonucuna ulaşırken disiplin soruşturması süreci ve dosya kapsamında bulunan diğer deliller üzerinden bir değerlendirme yaparak başvurucunun disiplin cezası gerektiren fiili gerçekleştirdiği sonucuna ulaşmıştır. Bu bağlamda mahkemenin salt hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı ile sonuçlanan ceza yargılaması sürecine ve bu yargılama sonucunda verilen karara dayanmadığı açıktır.Bu aşamada masumiyet karinesinin ihlal edilip edilmediğinin anlaşılabilmesi adına açıklığa kavuşturulması gereken husus mahkemenin idari davanın sınırları içinde kalıp kalmadığı ve kullandığı dilin başvurucunun masumiyeti üzerine gölge düşürüp düşürmediğidir.

50. Mahkeme ret gerekçesinde başvurucu için zimmetine geçirdiği ifadesini kullanmış ve cümlenin devamında fiilin sübut bulduğunu ifade etmiştir. Mahkeme, bu fiili memurluk sıfatı ile bağdaşmayacak nitelik ve derecede yüz kızartıcı ve utanç verici hareket olarak nitelemiş ve karşılığının devlet memurluğundan çıkarma cezası olduğunu ifade etmiştir. Mahkeme, bu nitelemeyi yaparken özensiz bir dil kullanmış olsa da sonuca ulaşırken başvurucunun eyleme ilişkin ikrarından, disiplin soruşturmasına ilişkin bilgi ve belgelerden hareket etmiş ve bunu yaparken başvurucunun masumiyetine gölge düşürecek şekilde ceza yargılamasını esas almamış ve/veya ceza yargılaması sürecini sorgulamamıştır. Bununla beraber, eylemin 657 sayılı Kanun'un 125. maddesi hükmüyle örtüşüp örtüşmediğini denetleyen mahkemenin, sübut bulduğunu ifade ettiği eylemin asıl olarak 657 sayılı Kanun'da düzenlenen yüz kızartıcı ve utanç verici hareket eylemi olduğu da açıktır.

51. Bu bağlamda, disiplin soruşturması çerçevesinde elde edilen bilgi ve belgeleri hükme esas alan ve disiplin cezasına temel teşkil eden memurluk sıfatı ile bağdaşmayacak nitelik ve derecede yüz kızartıcı ve utanç verici hareket eylemine yönelik olarak değerlendirmede bulunan Mahkemenin masumiyet karinesinin sağladığı güvenceyi ortadan kaldıracak biçimde, idari davanın sınırlarının dışına çıkarak ceza hukuku alanında kalan bir suç isnadında bulunduğu söylenemez.

52. Bu duruma göre başvurucu hakkında tesis edilen disiplin işlemine ilişkin yargısal sürecin masumiyet karinesine yönelik bir ihlale vücut vermediği anlaşılmıştır.

53. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. ve 38. maddelerinde güvence altına alınan masumiyet karinesinin ihlal edilmediğine karar verilmesi gerekir.

Yusuf Şevki HAKYEMEZ bu görüşe katılmamıştır.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Masumiyet karinesinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

B. Anayasa’nın 36. maddesi ile 38. maddesinin dördüncü fıkrasında güvence altına alınan masumiyet karinesinin İHLAL EDİLMEDİĞİNE Yusuf Şevki HAKYEMEZ'in karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

C. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA,

D. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 20/10/2020 tarihinde karar verildi.

KARŞIOY GEREKÇESİ

1. Devlet memurluğundan çıkarılma işleminin iptali istemiyle açılan davada, hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı ile sonuçlanan ceza yargılaması esas alınarak karar verildiği ve kullanılan dil nedeniyle masumiyet karinesinin ihlal edildiği iddiasına ilişkin başvuruda Mahkememiz çoğunluğu masumiyet karinesinin ihlal edilmediğine karar vermiştir.

2. Bireysel başvuruya konu olayda başvurucu kendi beyanında, topladığı paraları belediye hesabına yatıramadığını, daha sonra bu görevden ayrılıp farklı bir birimde görevlendirilince paranın üzerinde kaldığını, kendisine durum bildirilince de parayı hemen ertesi gün faiziyle iade ettiğini, zimmet gibi bir kastının olmadığını beyan etmiştir.

3. Bunun üzerine başvurucu hakkında hem disiplin soruşturması hem de ceza kovuşturması açılmıştır. Ceza davasında Bafra Ağır Ceza Mahkemesi başvurucuya isnat edilen eylemin gerçekleştiği kanaatine ulaşarak başvurucunun 1 yıl 1 ay 26 gün hapis cezası ile cezalandırılmasına hükmettikten sonra 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 231. maddesi uyarınca hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar vermiş ve bu hüküm temyiz edilmeden kesinleşmiştir.

4. Hakkında devlet memurluğundan çıkarma cezasıyla cezalandırılmasına ilişkin işlem tesis edilen başvurucu bu işleme karşı da dava açmıştır. Bu davada ise Samsun 2. İdare Mahkemesi 16/2/2017 tarihli kararıyla davayı şu gerekçeyle reddetmiş ve bu karar istinaf ve Danıştay incelemesinden geçerek onanmıştır:

"Olayda, davacı hakkında zimmet suçuyla ilgili olarak yapılan ceza yargılaması sonucunda Bafra Ağır Ceza Mahkemesi'nin 19.04.2016 gün ve E:2016/68, K:2016/85 sayılı kararıyla, davacının üzerine atılı zimmet suçunu işlediği sübut bulduğundan, neticeden davacının 1 yıl 1 ay 26 gün hapis cezasıyla cezalandırılmasına, CMK 231.maddesindeki hükmün açıklanmasının geri bırakılması için belirlenen koşulların gerçekleştiğinden bahisle, CMK 231. madde gereğince verilen hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verildiği

görülmekte olup; mahkumiyet kararının hükmün açıklanmasının geri bırakılması nedeniyle hukuki sonuç doğurmaması ve infaza ilişkin hükümlerin beş yıl süre ile askıda bırakılması disiplin hukuku açısından zimmet fiilinin sanık tarafından gerçekleştirilmemiş sayılması şeklinde değerlendirilemeyeceğinden, dosyadaki bilgi ve belgeler ile davacı hakkında düzenlenen disiplin soruşturmasına ilişkin raporun ve eklerinin incelenmesinden, davacının, 22.10.2014-28.11.2014 tarihleri arasında yaptığı 7.300,00 TL tutarındaki tahsilatı davalı idarenin hesaplarına aktarmayarak zimmetine geçirdiğinin; davacının disiplin soruşturması ve ceza yargılamasında verdiği ifade ve savunmalarda da ikrar edildiği, dolayısıyla davacı üzerine atılı fiilin sübuta erdiği anlaşıldığından, söz konusu fiilin memurluk sıfatı ile bağdaşmayacak nitelik ve derecede yüz kızartıcı ve utanç verici hareketlerden olduğu kanaatine varılmakla, davacının Devlet memurluğundan çıkarma cezasıyla cezalandırılmasına ilişkin dava konusu işlemde hukuka aykırılık bulunmamıştır".

5. Mahkememiz çoğunluğunca Samsun 2. İdare Mahkemesinin kararında başvurucu ile ilgili yapılan değerlendirme ve kullanılan ifadelerin masumiyet karinesini ihlal etmediği sonucuna ulaşılmıştır.

6. Çoğunluk görüşündeki başvurucunun disiplin cezası gerektiren fiili gerçekleştirdiği sonucuna ulaşılan süreçte idare mahkemesinin salt hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı ile sonuçlanan ceza yargılaması sürecine ve bu yargılama sonucunda verilen karara dayanmadığı şeklindeki kanaate katılmaktayım (§ 49). Bu yönü ile de başvurucunun masumiyet karinesinin ihlalinden bahsetmenin mümkün olmadığı kanaatindeyim. Ancak Samsun 2. İdare Mahkemesinin idari davanın sınırları içinde kalıp kalmadığı ve kullandığı dilin başvurucunun masumiyeti üzerine gölge düşürüp düşürmediği noktasında Mahkememiz çoğunluğunun şu değerlendirmesine katılmamaktayım:

“Mahkeme ret gerekçesinde başvurucu için zimmetine geçirdiği ifadesini kullanmış ve cümlenin devamında fiilin sübut bulduğunu ifade etmiştir. Mahkeme, bu fiili memurluk sıfatı ile bağdaşmayacak nitelik ve derecede yüz kızartıcı ve utanç verici hareket olarak nitelemiş ve karşılığının devlet memurluğundan çıkarma cezası olduğunu ifade etmiştir. Mahkeme, bu nitelemeyi yaparken özensiz bir dil kullanmış olsa da sonuca ulaşırken başvurucunun eyleme ilişkin ikrarından, disiplin soruşturmasına ilişkin bilgi ve belgelerden hareket etmiş ve bunu yaparken başvurucunun masumiyetine gölge düşürecek şekilde ceza yargılamasını esas almamış ve/veya ceza yargılaması sürecini sorgulamamıştır. Bununla beraber, eylemin 657 sayılı Kanun'un 125. maddesi hükmüyle örtüşüp örtüşmediğini denetleyen mahkemenin, sübut bulduğunu ifade ettiği eylemin asıl olarak 657 sayılı Kanun'da düzenlenen yüz kızartıcı ve utanç verici hareket eylemi olduğu da açıktır.

Bu bağlamda, disiplin soruşturması çerçevesinde elde edilen bilgi ve belgeleri hükme esas alan ve disiplin cezasına temel teşkil eden memurluk sıfatı ile bağdaşmayacak nitelik ve derecede yüz kızartıcı ve utanç verici hareket eylemine yönelik olarak değerlendirmede bulunan Mahkemenin masumiyet karinesinin sağladığı güvenceyi ortadan kaldıracak biçimde, idari davanın sınırlarının dışına çıkarak ceza hukuku alanında kalan bir suç isnadında bulunduğu söylenemez.” (§§ 50-51)

7. Zira burada Samsun 2. İdare Mahkemesi olgulardan hareketle hükme ulaşırken aynı zamanda Ceza Mahkemesi kararına da atıf yapmıştır. Burada masumiyet karinesinin ihlaline sebep olan temel hususun İdare Mahkemesinin karar gerekçesinde yer verdiği ve başvurucu ile ilgili kullandığı özensiz dil ve üslup olduğunu özellikle ifade etmek gerekir.

8. Başvurucu ile ilgili bahse konu ceza yargılamasının hükmün açıklanmasının geri

bırakılması kararı ile sonuçlanmasından sonra İdare Mahkemesinin ceza yargılamasına değinmesi ve daha da önemlisi idari yargılamada özellikle ceza hukuku terimi olan zimmete yer vermesi ve yine bu bağlamda İdare Mahkemesi karar gerekçesinde başvurucu ile ilgiliyer verilen "üzerine atılı zimmet suçunu işlediği sübut bulduğundan", "mahkumiyet kararının hükmün açıklanmasının geri bırakılması nedeniyle hukuki sonuç doğurmaması ve infaza ilişkin hükümlerin beş yıl süre ile askıda bırakılması disiplin hukuku açısından zimmet fiilinin sanık tarafından gerçekleştirilmemiş sayılması şeklinde değerlendirilemeyeceğinden", "dolayısıyla davacı üzerine atılı fiilin sübuta erdiği anlaşıldığından" şeklindeki ifadelerin masumiyet karinesinin ihlaline sebebiyet verebilecek nitelikteki bir dil kullanımı olduğunu açıkça ortaya koymaktadır.

9. Esasında disiplin soruşturması sürecinde verdiği ifadesinde başvurucu zaten belirtilen tarih aralığında topladığı paraları belediye hesabına yatıramadığını, daha sonra bu görevden ayrılıp farklı bir birimde görevlendirilince paranın üzerinde kaldığını, kendisine durum bildirilince de parayı hemen ertesi gün faiziyle iade ettiğini belirttiğinden Samsun 2. İdare Mahkemesi pekala bu olgulardan hareketle disiplin soruşturması bağlamındaki işlemin hukuka uygunluğunu denetleyebilecekti. Ancak İdare Mahkemesi bu olgular yanında ayrıca ceza yargılamasındaki karardan bahsederken burada özellikle kendi karar gerekçesinde kullandığı ifadeler nedeniyle masumiyet karinesini ihlal etmiştir.

10. Özetlemek gerekirse İdare Mahkemesi bu bağlamda idari yargı ve disiplin hukuku alanının dışına taşarak ceza hukukunun alanında suç isnadı ile ilgili "zimmet" gibi kavrama karar gerekçesinde yer verip oldukça özensiz bir dil kullanarak iptal isteminin reddine ilişkin gerekçeyi oluşturmuştur. Dolayısıyla bu durum, başvurucunun masumiyet karinesini ihlal edecek bir dil kullanımı olduğu şeklindeki kanaate ulaşmama sebebiyet verdiği için Mahkememiz çoğunluk kararına katılamadım.

Üye Yusuf Şevki HAKYEMEZ

HÜSNİYE YILDIRIM

B. No: 2018/37780 | Karar tarihi: 20.10.2020

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2018/37780

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

HÜSNİYE YILDIRIM BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2018/37780)

Karar Tarihi: 20/10/2020

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Burhan ÜSTÜN

Hicabi DURSUN

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Selahaddin MENTEŞ

Raportör : Volkan ÇAKMAK

Başvurucu : Hüsniye YILDIRIM

Vekili : Av. Rukiye Leyla SÜREN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, şüpheli ölüm olayına ilişkin olarak etkili soruşturma yapılmaması nedeniyle yaşam hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 19/12/2018 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Bireysel Başvuru Öncesi Dönem

5. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

6. Başvurucunun kızı A.Y., İstanbul'un Küçükçekmece ilçesinde bulunan ve gümrük müşavirliği alanında faaliyet gösteren işyerindeki odasının penceresinden 28/2/2018 tarihinde düşerek yaralanmıştır.

7. Olayın akabinde özel bir hastaneye götürülen A.Y. tedaviye cevap vermeyerek aynı gün hayatını kaybetmiştir.

8. İstanbul Morg İhtisas Dairesi tarafından düzenlenen 1/3/2018 tarihli Otopsi Tutanağı'nda A.Y.nin genel beden travmasına bağlı atlantooksipital ayrışma, seri kot kırıkları, pelvis, ekstremite kemik kırıklarıyla iç organ hasarı sonucu gelişen iç kanama ve beyin kanaması sonucu öldüğü ifade edilmiştir. Aynı Kurum tarafından düzenlenen 3/9/2018 tarihli ayrıntılı otopsi raporunun sonuç kısmında da benzer ifadelere yer verilmiştir.

9. Sefaköy Polis Merkezi Amirliği ile Küçükçekmece İlçe Emniyet Müdürlüğü Asayiş Büro Amirliği tarafından şüpheli ölüm olayı nedeniyle işyerinde çalışanların, tanıkların, olaya ilişkin malumatı olabilecek kişilerin bilgisine başvurulmuş ve bilgi alma tutanakları düzenlenmiştir.

10. Başvurucu 5/3/2018 tarihinde Sefaköy Polis Merkezi Amirliği nezdinde kızının şüpheli gördüğünü ifade ettiği ölüm olayı ile ilgili tüm araştırmanın yapılmasını istediğini belirterek tespit edilecek herhangi bir şüpheliden davacı ve şikâyetçi olmuştur.

11. Başvurucu, gerek Sefaköy Polis Merkezi Amirliği gerekse Küçükçekmece Başsavcılığında alınan ifadelerinde kızının çalıştığı işyerinin müşterisi olan O.T. ile ilişkisinin olduğunu ve bu kişinin araştırılmasını istediğini belirtmiştir.

12. Küçükçekmece Başsavcılığı olaya ilişkin olarak başlattığı soruşturma sürecinde tanık ve müşteki ifadelerine başvurmuştur.

13. Küçükçekmece Başsavcılığı 25/9/2018 tarihinde kovuşturmaya yer olmadığına karar vermiştir. Gerekçede maktulün bir başkası tarafından atıldığına, intihara yönlendirildiğine dair bir delil bulunmadığı ifade edilmiştir.

14. Başvurucunun söz konusu karara itirazı Bakırköy 2. Sulh Ceza Hâkimliği tarafından 23/10/2018 tarihinde reddedilmiştir.

15. Başvurucu itirazın reddine dair kararı 20/11/2018 tarihinde tebellüğ etmesinin ardından 19/12/2018 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

B. Bireysel Başvuru Sonrası Dönem

16. Küçükçekmece Cumhuriyet Başsavcılığının A.Y.nin şüpheli ölümüne dair yeni delil ortaya çıkması nedeniyle 25/9/2018 tarihli kovuşturmaya yer olmadığı kararının kaldırılması istemi Bakırköy 2. Sulh Ceza Hâkimliğinin 26/3/2019 tarihli kararı ile kabul edilmiş ve kovuşturmaya yer olmadığı kararı kaldırılarak soruşturma dosyası Küçükçekmece Cumhuriyet Başsavcılığına iade edilmiştir. Bu karar üzerine soruşturma 2019/11064 sayılı dosya üzerinde yeniden açılmış ve O.T. hakkında Küçükçekmece 2. Sulh Ceza Hâkimliği tarafından 2/12/2019 tarihinde yakalama kararı verilmiş olup soruşturmanın devam ettiği anlaşılmaktadır.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

17. Mahkemenin 20/10/2020 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

18. Başvurucu, kızının ölümünün intihar sonucu gerçekleşmediğini gösteren birçok emare bulunmasına karşın Cumhuriyet Başsavcılığınca eksik inceleme yapılarak kovuşturmaya yer olmadığına dair karar verilmesi nedeniyle mahkemeye erişim hakkı ile yaşam hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

19. Anayasa'nın 17. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Herkes, yaşama, maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahiptir."

20. Anayasa'nın "Devletin temel amaç ve görevleri" kenar başlıklı 5. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Devletin temel amaç ve görevleri, ... Cumhuriyeti ve demokrasiyi korumak, kişilerin ve toplumun refah, huzur ve mutluluğunu sağlamak; kişinin temel hak ve hürriyetlerini, sosyal hukuk devleti ve adalet ilkeleriyle bağdaşmayacak surette sınırlayan siyasal, ekonomik ve sosyal engelleri kaldırmaya, insanın maddî ve manevî varlığının gelişmesi için gerekli şartları hazırlamaya çalışmaktır."

21. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16).

22. Başvurucunun şikâyetlerinin özü, kızının ölümüyle sonuçlanan olayla ilgili etkili bir soruşturma yapılmaması nedeniyle yaşama hakkının ihlal edilmesine ilişkin olduğundan incelemenin Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan yaşam hakkının etkili soruşturma yükümlülüğüne ilişkin usul boyutu kapsamında yapılması gerekir.

23. Anayasa'nın 17. maddesinde düzenlenen yaşam hakkı, Anayasa'nın 5. maddesiyle birlikte değerlendirildiğinde devlete pozitif ve negatif ödevler yükler Serpil Kerimoğlu ve diğerleri, B. No: 2012/752, 17/9/2013, § 50).

24. Yaşam hakkını koruyan hukukun etkili bir şekilde uygulanmasını ve varsa sorumluların hesap vermelerini sağlamak amacıyla devletin doğal olmayan her ölüm olayının sorumlularının belirlenmesini ve gerekiyorsa cezalandırılmasını sağlayabilecek etkili bir soruşturma yürütmesi gerektiğini kabul eden Anayasa Mahkemesi, etkili soruşturma yükümlülüğünün yerine getirilip getirilmediğini incelerken bazı kriterleri dikkate almaktadır. Bu kriterler şöyledir:

-Yetkili makamların resen ve derhâl harekete geçerek ölüm olayını aydınlatabilecek ve sorumluların belirlenmesini sağlayabilecek bütün delilleri tespit etmeleri (Serpil Kerimoğlu ve diğerleri, § 57)

-Kamu görevlilerinin güç kullanımı sonucu gerçekleşen ölümler yönünden soruşturma makamlarının olaya karışmış olabilecek kişilerden bağımsız olması (Cemil Danışman, B. No: 2013/6319, 16/7/2014, § 96)

-Soruşturma sürecinin kamu denetimine açık olması ve ölen kişinin yakınlarının soruşturmaya gerekli olduğu ölçüde, etkili katılımlarının sağlanması (Serpil Kerimoğlu ve diğerleri, § 58)

-Soruşturmanın makul bir özen ve süratle yürütülmesi (Salih Akkuş, B. No: 2012/1017,

18/9/2013, § 30).

25. Anayasa'nın yaşama hakkını güvence altına alan 17. maddesi ile devletin temel amaç ve görevlerini belirten 5. maddesi birlikte değerlendirildiğinde meydana gelen ölüm olaylarının sorumlularının belirlenmesini ve gerekiyorsa cezalandırılmasını sağlayabilecek etkili bir ceza soruşturması yürütülmesi gerekmektedir. Ancak yürütülen bu soruşturma belirli bir kişinin sorumlu olup olmadığıyla sınırlı olmamalı, olayın tüm yönlerini ortaya koyacak kapsamda ve nitelikte olmalıdır. Nitekim soruşturmanın etkili olup olmadığına ilişkin değerlendirme, yürütülen soruşturma bir bütün olarak incelendikten sonra yapılabilecektir (Gülcan Keleş ve diğerleri, B. No: 2014/797, 22/03/2017, § 30).

26. Anayasa’nın 148. maddesinin üçüncü fıkrasının son cümlesi şöyledir:

“Başvuruda bulunabilmek için olağan kanun yollarının tüketilmiş olması şarttır.”

27. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un “Bireysel başvuru hakkı” kenar başlıklı 45. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

“İhlale neden olduğu ileri sürülen işlem, eylem ya da ihmal için kanunda öngörülmüş idari ve yargısal başvuru yollarının tamamının bireysel başvuru yapılmadan önce tüketilmiş olması gerekir.”

28. Anılan Anayasa ve Kanun hükümleri uyarınca Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru ikincil nitelikte bir hak arama yolu olup bu yola başvurulmadan önce kural olarak olağan kanun yollarının tüketilmiş olması şarttır.

29. Temel hak ve özgürlüklere saygı, devletin tüm organlarının uyması gereken bir ilke olup bu ilkeye uygun davranılmadığı takdirde ortaya çıkan ihlale karşı öncelikle yetkili idari mercilere ve derece mahkemelerine başvurulmalıdır (Bayram Gök, B. No: 2012/946, 26/3/2013, § 17). Bu kapsamda temel hak ve hürriyetlerle ilgili hukuk sisteminin koruma mekanizmalarının öncelikle işletilmesi gerekmektedir. Bu nedenle ihlal iddialarına ilişkin olarak öncelikle olağan kanun yollarının tüketilmesi gerekmektedir. Ancak somut olayın koşulları itibarıyla başvuru yollarının tüketilmesinin yarar sağlamayacağı veya etkili olmadığının anlaşılması hâlinde anılan yollar tüketilmeden yapılan bir başvuru incelenebilir (Şehap Korkmaz, B. No: 2013/8975, 23/7/2014, § 33).

30. Başvuru yollarının tüketilmesi meselesine ilişkin anılan içtihadın ortaya çıkışında, soruşturmanın etkililiği araştırılırken olayın tüm boyutlarıyla ele alınarak bir bütün olarak irdelenmesi gerekliliğinin gözönünde bulundurulduğu anlaşılmaktadır (Dilek Genç ve diğerleri [GK], B. No: 2014/3944, 1/2/2018, § 55).

31. Başvurucunun yaşam hakkının ihlali iddiasına esas aldığı ve 25/9/2018 tarihli kovuşturmaya yer olmadığı kararı ile sonlandırılan soruşturma süreci yeni delil ortaya çıkması nedeniyle Küçükçekmece Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından 2019/11064 sayılı dosya üzerinde yeniden başlatılmıştır. Kovuşturmaya yer olmadığı kararı ile sonlandırılan sürecin yeniden başlatılması, delillerin toplanması, olayın tüm yönleri ile aydınlatılması hususunda bir özensizliğe işaret etmektedir. Bununla birlikte bu özensizliğin kovuşturmaya yer olmadığı kararından kısa bir süre sonra yeniden soruşturmaya başlanması nedeniyle yaşam hakkının etkili soruşturma yükümlülüğüne ilişkin usul boyutu yönünden bu aşamada bir sorun teşkil etmediği kanaatine ulaşılmıştır. Diğer taraftan mevcut durumda başvurucunun yeniden başlatılan sürecin etkili olmadığına, makul bir özen ve süratle

yürütülmediğine dair bir iddiası da söz konusu değildir.

32. Soruşturmanın etkili olup olmadığına ilişkin değerlendirme, yürütülen soruşturma bir bütün olarak incelendikten sonra yapılabileceğinden ve henüz sonuçlanmamış bir soruşturma süreci söz konusu olduğundan yaşam hakkının etkili soruşturma yükümlülüğüne ilişkin usul boyutu yönünden bir değerlendirme yapılması bu aşamada mümkün görünmemektedir. Dolayısıyla başvuru konusu olay hakkında devam eden yargılama sürecini kapsayacak şekilde bir bütün olarak soruşturmanın etkisizliği, sürecin makul sürede tamamlanmadığı yönünde bir iddia da olmadığı dikkate alındığında yaşam hakkı kapsamında başvuru yolunun tüketilmediği sonucuna varılmıştır.

33. Açıklanan gerekçelerle başvurunun başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Yaşam hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 20/10/2020 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ZEYYAT CEYLAN

B. No: 2019/14426 | Karar tarihi: 20.10.2020

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/14426

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ZEYYAT CEYLAN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/14426)

Karar Tarihi: 20/10/2020

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Burhan ÜSTÜN

Hicabi DURSUN

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Selahaddin MENTEŞ

Raportör : Engin GÜNDÜZ

Başvurucu : Zeyyat CEYLAN

Vekili : Av. Günizi SATAR

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, kamu görevinden çıkarılma gerekçesiyle belediye başkanlığı mazbatasının verilmemesi nedeniyle seçilme ve özel hayata saygı haklarının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 7/5/2019 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık görüşünü bildirmiştir.

6. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanda bulunmuştur.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

8. Öğretmen olan başvurucu 29/10/2016 tarihli ve 29872 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 3/10/2016 tarihli ve 675 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Tedbirler Alınması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'ye (675 sayılı KHK) ekli (1) sayılı listede adına yer verilmekle kamu görevinden çıkarılmıştır.

9. 675 sayılı KHK, 8/3/2018 tarihli ve 30354 mükerrer sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 6/2/2018 tarihli ve 7082 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Düzenlemeler Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabul Edilmesine Dair Kanun ile kanunlaşmıştır.

10. Başvurucu 31/3/2019 tarihinde gerçekleştirilen Mahalli İdareler Seçimi'nde, Halkların Demokratik Partisi tarafından Diyarbakır'ın Bağlar ilçesi belediye başkanlığına aday gösterilmiş ve en yüksek oyu alarak belediye başkanı seçilmiştir.

11. Adalet ve Kalkınma Partisi Bağlar belediye başkan adayı ile Bağlar İlçe Başkanı tarafından başvurucunun kamu görevinden çıkarılması sebebiyle seçilme yeterliliğine sahip olmadığı ileri sürülerek 6/4/2019 tarihinde yapılan itiraz üzerine seçim sonucuna ilişkin ihtilaf Yüksek Seçim Kuruluna (YSK) intikal etmiştir.

12. YSK 12/4/2019 tarihli kararıyla, 675 sayılı KHK gereğince kamu görevinden çıkarılan kişilerin mahkûmiyet kararı aranmaksızın bir daha kamu hizmetinde istihdam edilemeyecekleri hüküm altına alındığından ve bu kişiler seçilme yeterliliğini taşımadığından başvurucuya mazbata verilemeyeceğine, mazbatanın en çok oyu alan ve seçilme yeterliliğine sahip olan ikinci adaya verilmesine karar vermiştir.

13. Aday olduğu parti tarafından karara yapılan olağanüstü itiraz başvurusunun YSK tarafından reddedildiğini beyan eden başvurucu 7/5/2019 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. Ulusal Hukuk

14. 675 sayılı KHK'nın "Kamu personeline ilişkin tedbirler" kenar başlıklı 1. maddesinin ilgili kısımları şöyledir:

“(1) Terör örgütlerine veya Milli Güvenlik Kurulunca Devletin milli güvenliğine karşı faaliyette bulunduğuna karar verilen yapı, oluşum veya gruplara üyeliği, mensubiyeti veya iltisakı yahut bunlarla irtibatı olan ve ekli (1) sayılı listede yer alan kişiler kamu görevinden başka hiçbir işleme gerek kalmaksızın çıkarılmıştır. Bu kişilere ayrıca herhangi bir tebligat yapılmaz. Haklarında ayrıca özel kanun hükümlerine göre işlem tesis edilir.

(2) Birinci fıkra gereğince kamu görevinden çıkarılan kişilerin, mahkûmiyet kararı aranmaksızın, rütbe ve/veya memuriyetleri alınır ve bu kişiler görev yaptıkları teşkilata yeniden kabul edilmezler; bir daha kamu hizmetinde istihdam edilemezler, doğrudan veya dolaylı olarak görevlendirilemezler; bunların uhdelerinde bulunan her türlü mütevelli heyet, kurul, komisyon, yönetim kurulu, denetim kurulu, tasfiye kurulu üyeliği ve sair görevleri de sona ermiş sayılır...”

B. Uluslararası Hukuk

15. İlgili uluslararası hukuk için bkz. Mansur Yavaş ve Cumhuriyet Halk Partisi, B. No: 2014/5425, 23/7/2014, §§ 32-34.

V. İNCELEME VE GEREKÇE

16. Mahkemenin 20/10/2020 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

17. Başvurucu; önceki kararlarında YSK'nın kamu görevinden çıkarılmayı milletvekili seçilmeye engel görmediğini, bu kararın belediye başkanı seçilenler için de geçerli kabul edilmesi gerektiğini, seçilme hakkının koşulları aynı kanuna dayandığı hâlde milletvekilliği ile belediye başkanlığı arasında ayrım yapılmasının eşitlik ilkesine aykırı olduğunu ileri sürmüştür. Başvurucu ayrıca Anayasa ve kanunlarda sayılan kısıtlılık hâllerinin yorum yoluyla genişletilemeyeceğini, kamu hizmetinden yasaklılık hâlinin mutlak surette mahkeme kararına dayanması gerektiğini, aday listesinin kesinleşmesinden ve seçimin gerçekleşmesinden sonra başvurucunun adaylığını kabul etmeyen YSK'nın yetkisini aştığını iddia etmiştir. Başvurucu son olarak olağanüstü hâlin sona ermesiyle bu dönemde alınan tedbirlerin de tüm sonuçlarıyla birlikte ortadan kalktığını, belediye başkanlığında atama ve istihdam durumunun söz konusu olmadığını, mazbatanın verilmemesiyle seçmen iradesinin yok sayıldığını, maruz kaldığı hukuksuzlukla ilgili olarak başvurabileceği yargı yolunun bulunmadığını belirterek serbest seçim, adil yargılanma ve özel hayata saygı hakları ile eşitlik ilkesinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

18. Bakanlık görüşünde iki nedenle başvurucunun iddialarının bireysel başvuruya konu edilmesinin mümkün olmadığı belirtilmiştir. Birinci olarak YSK kararlarının Anayasa'nın 79. maddesi gereği yargı denetimi dışında bırakılması, ikinci olarak da Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin (AİHM) belediye seçimiyle ilgili ihlal iddialarını bağımsız bir hak olarak Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (Sözleşme) kapsamında değerlendirmemesi neden gösterilmiştir.

19. Başvurucu Bakanlık görüşüne karşı cevabında önceki iddialarını tekrar etmiştir.

B. Değerlendirme

20. Anayasa'nın "Seçme, seçilme ve siyasî faaliyette bulunma hakları" kenar başlıklı 67. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

“Vatandaşlar, kanunda gösterilen şartlara uygun olarak, seçme, seçilme ve bağımsız olarak veya bir siyasî parti içinde siyasî faaliyette bulunma ve halkoylamasına katılma hakkına sahiptir.”

21. Anayasa'nın "Seçimlerin genel yönetim ve denetimi" kenar başlıklı 79. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

“Seçimler, yargı organlarının genel yönetim ve denetimi altında yapılır.

Seçimlerin başlamasından bitimine kadar, seçimin düzen içinde yönetimi ve dürüstlüğü ile ilgili bütün işlemleri yapma ve yaptırma, seçim süresince ve seçimden sonra seçim konularıyla ilgili bütün yolsuzlukları, şikayet ve itirazları inceleme ve kesin karara bağlama ve Türkiye Büyük Millet Meclisi üyelerinin seçim tutanaklarını ve Cumhurbaşkanlığı seçim

tutanaklarını kabul etme görevi Yüksek Seçim Kurulunundur. Yüksek Seçim Kurulunun kararları aleyhine başka bir mercie başvurulamaz.

Yüksek Seçim Kurulunun ve diğer seçim kurullarının görev ve yetkileri kanunla düzenlenir.

...”

22. Anayasa'nın "Mahallî idareler" kenar başlıklı 127. maddesinin ilgili kısımları şöyledir:

“Mahallî idareler; il, belediye veya köy halkının mahallî müşterek ihtiyaçlarını karşılamak üzere kuruluş esasları kanunla belirtilen ve karar organları, gene kanunda gösterilen, seçmenler tarafından seçilerek oluşturulan kamu tüzelkişileridir.

Mahallî idarelerin kuruluş ve görevleri ile yetkileri, yerinden yönetim ilkesine uygun olarak kanunla düzenlenir.

...

Mahallî idarelerin seçilmiş organlarının, organlık sıfatını kazanmalarına ilişkin itirazların çözümü ve kaybetmeleri, konusundaki denetim yargı yolu ile olur. Ancak, görevleri ile ilgili bir suç sebebi ile hakkında soruşturma veya kovuşturma açılan mahallî idare organları veya bu organların üyelerini, İçişleri Bakanı, geçici bir tedbir olarak, kesin hükme kadar uzaklaştırabilir.

...”

23. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Somut olayda başvurucunun asıl şikâyeti en yüksek oyu alarak belediye başkanı seçilmesine rağmen mazbatasının verilmemesine ve görevine başlatılmamasına yönelik olduğundan tüm iddiaları seçilme ve özel hayata saygı hakları kapsamında ele alınmıştır.

24. Başvuru dosyasının incelenmesinde öncelikle Anayasa’nın 148. maddesinin üçüncü fıkrasında çizilen çerçevede başvurunun Anayasa Mahkemesinin konu bakımından yetkisi içinde olup olmadığı hususunun ortaya konulması gerektiğinden bu dosya bakımından Anayasa’nın 79. maddesinin ikinci fıkrasının son cümlesi ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun’un 45. maddesinin üçüncü fıkrası yönünden bir değerlendirme yapılmamıştır (Mansur Yavaş ve Cumhuriyet Halk Partisi, §28).

25. Anayasa’nın “Görev ve yetkileri” kenar başlıklı 148. maddesinin üçüncü fıkrası şöyledir:

“Herkes, Anayasada güvence altına alınmış temel hak ve özgürlüklerinden, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi kapsamındaki herhangi birinin kamu gücü tarafından, ihlal edildiği iddiasıyla Anayasa Mahkemesine başvurabilir.”

26. 6216 sayılı Kanun’un “Bireysel başvuru hakkı” kenar başlıklı 45. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

“(1) Herkes, Anayasada güvence altına alınmış temel hak ve özgürlüklerinden, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve buna ek Türkiye’nin taraf olduğu protokoller kapsamındaki herhangi birinin kamu gücü tarafından, ihlal edildiği iddiasıyla Anayasa Mahkemesine başvurabilir.

...

(3) Yasama işlemleri ile düzenleyici idari işlemler aleyhine doğrudan bireysel başvuru yapılamayacağı gibi Anayasa Mahkemesi kararları ile Anayasanın yargı denetimi dışında bıraktığı işlemler de bireysel başvurunun konusu olamaz.”

27. Anılan Anayasa ve Kanun hükümlerine göre Anayasa Mahkemesine yapılan bir bireysel başvurunun esasının incelenebilmesi için kamu gücü tarafından müdahale edildiği iddia edilen hakkın Anayasa’da güvence altına alınmış olmasının yanı sıra Sözleşme ve Türkiye’nin taraf olduğu ek protokollerin de kapsamına girmesi gerekir. Bir başka ifadeyle Anayasa ve Sözleşme’nin ortak koruma alanı dışında kalan bir hak ihlali iddiasını içeren başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi mümkün değildir (Onurhan Solmaz, B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18; Adnan Oktar, B. No: 2012/917, 16/4/2013, § 16).

28. Sözleşme kapsamında korunan hak, yasama organının seçimi ile ilgili olup Anayasa’nın 127. maddesi uyarınca mahalli idare niteliğinde olan belediye organlarının seçimiyle ilgili ihlal iddiaları bağımsız bir hak olarak Sözleşme kapsamında değerlendirilmediğinden bu hakka yönelik ihlal iddialarının bireysel başvuru konusu yapılabilmesi mümkün değildir (Mansur Yavaş ve Cumhuriyet Halk Partisi, §35).

29. Somut başvurunun konusunun Anayasa’da güvence altına alınmış ve Sözleşme kapsamında olan temel hak ve özgürlüklerin koruma alanı dışında kaldığı anlaşılmaktadır.

30. Öte yandan Yüksek Seçim Kurulu kararları, Anayasa'nın 79. maddesinin ikinci fıkrası gereği yargı denetimi dışında bırakıldığından Anayasa’nın yargı denetimi dışında bıraktığı işlemlerin bireysel başvuru konusu olamayacağına dair 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun’un 45. maddesinin (3) numaralı fıkrası uyarınca da başvurucunun iddialarının bireysel başvuruya konu edilmesi mümkün değildir (Atila Sertel [GK], B. No: 2015/6723, 14/7/2015, §§ 37- 40).

31. Açıklanan gerekçelerle başvurunun diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin konu bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurunun konu bakımından yetkisizlik nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA, 20/10/2020 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

SAMİ ÇELEBİ

B. No: 2016/71472 | Karar tarihi: 21.10.2020

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2016/71472

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

SAMİ ÇELEBİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2016/71472)

Karar Tarihi: 21/10/2020

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Üyeler : M. Emin KUZ

Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Basri BAĞCI

Raportör : Kamber Ozan TUTAL

Başvurucu : Sami ÇELEBİ

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, ceza soruşturması kapsamında mal varlığı hakkında verilen elkoyma tedbiri nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 22/12/2016 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık görüşünü bildirmiştir.

7. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

III. OLAY VE OLGULAR

8. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

9. Türkiye 15 Temmuz 2016 gecesi silahlı bir darbe teşebbüsüyle karşı karşıya kalmış ve Bakanlar Kurulu tarafından ülke genelinde 21/7/2016 tarihinden itibaren doksan gün süreyle olağanüstü hâl (OHAL) ilan edilmesine karar verilmiştir. Müteaddit defalar uzatılan OHAL 19/7/2018 tarihinde son bulmuştur. Darbe teşebbüsüne ilişkin süreç, OHAL ilanı, OHAL döneminin gerektirdiği tedbirlere ilişkin detaylı açıklamalar Anayasa Mahkemesinin Aydın Yavuz ve diğerleri ([GK], B. No: 2016/22169, 20/6/2017, §§ 12-20, 47-66) kararında yer almaktadır.

10. Başvurucu, polis olarak görev yapmakta iken darbe teşebbüsü sonrasında anayasal düzeni ortadan kaldırmaya teşebbüs ve Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanmasına (FETÖ/PDY) üye olma suçlarını işlediği şüphesiyle Kocaeli Cumhuriyet Başsavcılığınca (Başsavcılık) 19/8/2016 tarihinde gözaltına alınmıştır. Kocaeli 2. Sulh Ceza Hâkimliği 22/8/2016 tarihinde başvurucunun silahlı terör örgütüne üye olma suçundan tutuklanmasına karar vermiştir.

11. Başsavcılık 2/9/2016 tarihinde anayasal düzeni ortadan kaldırmaya teşebbüs ve silahlı terör örgütüne üye olma suçlarından haklarında soruşturma yürütülen başvurucu dâhil bazı şüphelilerin mal varlığı hakkında elkoyma tedbiri uygulanmasını talep etmiştir.

12. Kocaeli 1. Sulh Ceza Hâkimliği (Hâkimlik) 5/9/2016 tarihinde talebi kabul etmiştir. Kararın gerekçesinde, başvurucu ile diğer şüphelilerin soruşturma konusu suçu işlediklerine dair kuvvetli şüphenin mevcut olduğu belirtilmiştir. Kararda 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 128. maddesi ile 27/7/2016 tarihli ve 29783 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 668 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Alınması Gereken Tedbirler ile Bazı Kurum ve Kuruluşlara Dair Düzenleme Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin (KHK) 3. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (ı) bendi dayanak olarak gösterilmiştir.

13. Başvurucu 31/10/2016 tarihinde elkoyma kararına itiraz etmiştir. Hâkimlik 14/11/2016 tarihinde itirazın reddine kesin olarak karar vermiştir.

14. Bu karar başvurucuya 22/11/2016 tarihinde tebliğ edilmiştir.

15. Başvurucu 22/12/2016 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

16. Başsavcılık 26/12/2016 tarihinde mal varlığı değerlerinin atılı suçtan kaynaklandığına dair kamu davası açmaya yeterli delil bulunmadığı ve 15/8/2016 tarihli ve 671 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Kurum ve Kuruluşlara İlişkin Düzenleme Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin 31. maddesi ile değişik 12/4/1991 tarihli ve 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu'nun 20/A maddesi uyarınca üzere tedbiri gereken bir durumun bugüne kadar ortaya çıkmadığını belirterek başvurucunun mal varlığı üzerindeki elkoyma tedbirinin kaldırılmasını talep etmiştir.

17. Kocaeli 2. Sulh Ceza Hâkimliği, 27/12/2016 tarihli ve 2016/7626 Değişik İş sayılı kararı ile başvurucunun da içinde bulunduğu şüphelilerin mal varlıkları üzerindeki elkoyma tedbirlerini kaldırmıştır. Kararın gerekçesinde mal varlığı değerlerinin müsnet suçtan elde edildiğine dair somut delil bulunmadığı belirtilmiştir.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

18. Mahkemenin 21/10/2020 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

19. Başvurucu, tedbire konu mal varlığının suçtan elde edildiğine dair somut bir delil bulunmadığını ve darbe teşebbüsü ile herhangi bir ilgi veya bağlantısı olmadığını vurgulamıştır. Başvurucu, mal varlığını çalışarak elde ettiğini belirtmiş ve kanuni dayanaktan yoksun müdahalenin ölçüsüz olduğunu ifade etmiştir. Başvurucu, sonuç olarak bu gerekçelerle mülkiyet hakkı ile suçta ve cezada kanunilik ilkesinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

20. Bakanlık görüşünde başvurucunun mal varlığı üzerinde konulan tedbirin kaldırıldığı belirtilmiştir. Bakanlık, elkoyma kararının şartları oluşmadığı iddiasının 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesi uyarınca tazminat davasında ileri sürülebileceğinden başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle başvurunun kabul edilemez bulunması gerektiğini ifade etmiştir. Bakanlık; yürütülen soruşturma kapsamında 5271 sayılı Kanun'un 128. maddesine uygun olarak verilen elkoyma kararında herhangi bir keyfîlik ya da takdir hatası bulunmadığı, dolayısıyla müdahalenin kanuni, meşru ve orantılı olduğu yönünde görüş bildirmiştir.

B. Değerlendirme

21. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Başvurucunun mal varlığı hakkında elkoyma tedbirinin uygulanmasına ilişkin şikâyeti esas itibarıyla mülkiyet hakkını ilgilendirdiğinden başvurucunun tüm iddialarının mülkiyet hakkı bağlamında incelenmesi uygun görülmüştür.

22. Anayasa'nın 35. maddesinin birinci fıkrasında "Herkes, mülkiyet ve miras haklarına sahiptir." denilmek suretiyle mülkiyet hakkı güvenceye bağlanmıştır. Anayasa'nın anılan maddesiyle güvenceye bağlanan mülkiyet hakkı, ekonomik değer ifade eden ve parayla değerlendirilebilen her türlü mal varlığı hakkını kapsamaktadır (AYM, E.2015/39, K.2015/62, 1/7/2015, § 20).

23. Yargıtay 12. Ceza Dairesinin 4/7/2013 tarihli ve E.2013/8830, K.2013/18335 sayılı; 23/9/2013 tarihli ve E.2013/14435, K.2013/21106 sayılı ve 14/12/2015 tarihli ve E.2014/19906, K.2015/19237 sayılı ilamlarından da anlaşıldığı üzere 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinde düzenlenen yol, bir yandan başvurucunun maruz kaldığı elkoyma işleminin hukuka aykırılığının tespitini, diğer yandan da uğradığı zararın tazmini imkânını sağlamaktadır. Bu nedenle 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesi ile öngörülen hukuk yolu başvurucunun şikâyetleri açısından erişilebilir ve elverişli bir çözüm olanağı ve makul ölçüde bir başarı imkânı sunmaktadır (Mehmet Ali Aslan, B. No: 2013/2429, 30/3/2016, § 28).

24. Somut olayda, başvurucu hakkında FETÖ/PDY üyeliği suçlamasıyla yürütülen ceza soruşturması kapsamında başvurucunun tüm mal varlığına tedbir konulmuş ve söz konusu tedbir kararı 27/12/2016 tarihinde kaldırıldığı anlaşıldığından somut başvuru yönünden anılan içtihattan ayrılmayı gerektiren bir durumun olmadığı değerlendirilmiştir.

25. Açıklanan gerekçelerle başvurucunun mal varlığına tedbir konulmasına ilişkin

şikâyetinin diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 21/10/2020 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

HAYDAR KOL VE DİĞERLERİ

B. No: 2017/277 | Karar tarihi: 21.10.2020

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2017/277

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

HAYDAR KOL VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2017/277)

Karar Tarihi: 21/10/2020

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Üyeler : M. Emin KUZ

Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Basri BAĞCI

Raportör : Muzaffer KORKMAZ

Başvurucular : 1. Ali AKIN

2. Haydar KOL

3. Mehmet ŞAHAN

4. Mehmet UZUNDAL

5. Ali Feyzullah ŞAHİN

Başvurucular Vekili : Av. Hasan TOK

6. Erdem GENÇAY

Vekili : Av. Utku Coşkuner SAKARYA

7. Hayreddin AYDINBAŞ

Vekili : Av. Nurefşan TORUNOĞLU YASUL

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, tutuklu bulunulan ceza infaz kurumunda avukatla yapılan görüşmelerin teknik araçlarla kayda alınması ve görüşmelerin infaz koruma memurları tarafından izlenmesi

nedenleriyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvurular 9/9/2016, 25/1/2017, 23/2/2017, 30/3/2017, 10/5/2017, 2/3/2018 ve 3/7/2018 tarihlerinde yapılmıştır.

3. Başvurular, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. 2017/23452, 2017/6175, 2017/15655, 2017/20256, 2018/6682, 2018/23609 numaralı bireysel başvuru dosyalarının konu yönünden hukuki irtibat nedeniyle 2017/277 numaralı bireysel başvuru dosyası ile birleştirilmesine, incelemenin 2017/277 numaralı dosya üzerinden yürütülmesine karar verilmiştir.

5. Komisyon tarafından başvurucuların bu kararda incelenen şikâyetleri haricindeki diğer iddialarının kabul edilemez olduğuna, karara konu olan iddiaların kabul edilebilirlik incelemesinin ise Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir. Komisyon, başvurucular Ali Feyzullah Şahin, Mehmet Şahan ve Mehmet Uzundal'ın adli yardım taleplerini kabul etmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık görüşünü bildirmiştir.

7. Başvuruculardan Erdem Gençay, Haydar Kol ve Mehmet Şahan Bakanlık görüşüne karşı süresinde beyanda bulunmuştur.

III. OLAY VE OLGULAR

8. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ve Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) aracılığıyla erişilen bilgi ve belgeler çerçevesinde ilgili olaylar özetle şöyledir:

A. Genel Bilgiler

9. Türkiye 15 Temmuz 2016 tarihinde askerî bir darbe teşebbüsüyle karşı karşıya kalmış ve bu nedenle 21/7/2016 tarihinde ülke genelinde olağanüstü hâl ilan edilmiştir. Olağanüstü hâl 19/7/2018 tarihinde son bulmuştur. Kamu makamları ve yargı organları -olgusal temellere dayanarak- bu teşebbüsün arkasında Türkiye'de çok uzun yıllardır faaliyetlerine devam eden ve son yıllarda Fetullahçı Terör Örgütü (FETÖ) ve/veya Paralel Devlet Yapılanması (PDY) olarak isimlendirilen bir yapılanmanın olduğunu değerlendirmişlerdir (Aydın Yavuz ve diğerleri [GK], B. No: 2016/22169, 20/6/2017, §§ 12-25).

10. Darbe teşebbüsü sırasında ve sonrasında ülke genelinde darbe girişimiyle bağlantılı ya da doğrudan darbe girişimiyle bağlantılı olmasa bile FETÖ/PDY ile bağlantılı olan çok sayıda kişi hakkında Cumhuriyet başsavcılıkları tarafından soruşturma başlatılmıştır (Aydın Yavuz ve diğerleri, § 51).

B. Başvuruculara İlişkin Süreç

11. Başvurucular hakkında FETÖ/PDY'nin hiyerarşik yapılanmasında yer aldıkları iddiasıyla darbe teşebbüsünden sonra ayrı ayrı soruşturmalar başlatılmıştır.

12. Bu soruşturmalarda tutuklanan başvurucular, tutukluluk hâllerinin devamına ilişkin kesin nitelikteki kararların kendilerine tebliğ edilmesinin ardından başvuru süresi içinde bireysel başvuruda bulunmuşlardır.

IV. İLGİLİ HUKUK

13. İlgili hukuk için bkz. Emre Ayhan, B. No: 2016/80704, 13/2/2020, §§ 32-57.

V. İNCELEME VE GEREKÇE

14. Mahkemenin 21/10/2020 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucuların İddiaları ve Bakanlık Görüşü

15. Başvurucular, tutuklu bulundukları ceza infaz kurumunda avukatlarıyla yaptıkları görüşmelerin teknik araçlarla kayda alınması ve bu sırada infaz koruma memurlarının görüşmeleri izlemesi nedenleriyle tutukluluğa itiraz bağlamında etkili bir şekilde hukuki yardımdan yararlandırılmadıklarını belirterek kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir.

16. Bakanlık görüşünde, öncelikle başvurucuların 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 141. maddesinde ve 16/5/2001 tarihli ve 4675 sayılı İnfaz Hâkimliği Kanunu'nda öngörülen başvuru yollarını tüketmeden bireysel başvuru yaptıkları belirtilerek başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemezlik kararı verilmesi gerektiği ifade edilmiştir.

17. Bakanlık şikâyetin esasına ilişkin olarak ise olağanüstü hâl döneminde çıkarılan kanun hükmünde kararname (KHK) ile getirilen ve bireysel başvuruya konu müdahalenin dayanağını oluşturan düzenlemenin yeterli güvenceleri bünyesinde taşıdığını belirtmiştir. Bakanlık, başvurucuların üzerine atılı suçun niteliği (FETÖ/PDY üyelerinde örgütsel davranış bilincinin yoğunluğu ve faaliyetlerini gizli icra etmeleri) dikkate alındığında toplumun ve ceza infaz kurumunun güvenliğinin tehlikeye düşürülmesi, terör örgütü veya diğer suç örgütlerinin yönlendirilmesi, bunlara emir veya talimat verilmesi ya da yorumlarıyla gizli, açık veya şifreli mesajlar iletilmesi şüphesinin varlığı hâlinde söz konusu tedbirin uygulandığını belirterek anılan tedbirin orantılı ve ölçülü olduğunu, dolayısıyla başvurunun açıkça dayanaktan yoksunluk nedeniyle kabul edilemez bulunması gerektiğini ifade etmiştir.

18. Başvurucular Erdem Gençay, Haydar Kol ve Mehmet Şahan Bakanlık görüşüne karşı beyanlarında başvuru dilekçelerindeki ifadelerini yinelemişler, ayrıca Bakanlık görüşünde tüketilmesi gerektiği ifade edilen kanun yollarının etkili olmadığını belirtmişlerdir.

B. Değerlendirme

19. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucular tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013 § 16). Başvuruculara şikâyetlerinin özü müdafileri ile görüşmelerinin teknik kayda alınması ve bu görüşmeler sırasında infaz koruma memurlarının hazır bulunması nedeniyle tutukluluğa etkili bir şekilde itiraz hakkının engellendiğine ilişkindir. Dolayısıyla başvurucuların bu bölümdeki iddialarının Anayasa'nın 19. maddesinin sekizinci fıkrası bağlamındaki kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı kapsamında incelenmesi gerekir.

20. Bununla birlikte Anayasa Mahkemesi 15 Temmuz darbe teşebbüsünden sonra ilan edilen olağanüstü hâl döneminde çıkarılan 22/7/2016 tarihli ve 667 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Alınan Tedbirlere İlişkin KHK'nın 6. maddesi uyarıca terör suçları dâhil olmak üzere bazı suçlardan tutuklanan kişiler hakkında uygulanan avukatla görüşmelerin kayda

alınması ve ceza infaz kurumu görevlileri aracılığıyla izlenmesi tedbirine ilişkin olarak -ilgili kanun hükümleri ve ülke genelinde derece mahkemelerinin karar ve uygulamalarından hareketle- infaz hâkimliklerine şikâyet yolunun tüketilmesi gereken ulaşılabilir ve etkili bir başvuru yolu olduğu sonucuna varmıştır (İsmail Solmaz, B. No:2017/15251, 12/2/2020, §§102-106; Emre Ayhan, §§ 132-136). Somut olayda terörle (FETÖ/PDY) bağlantılı suçtan tutuklu bulunan başvurucular yönünden anılan bu kararlardaki değerlendirme ve sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum mevcut değildir. Buna göre başvurucuların infaz hâkimliğine şikâyet yolunu tüketmeden yaptıkları bireysel başvurunun incelenmesi bireysel başvurunun ikincillik niteliği ile bağdaşmamaktadır.

21. Açıklanan gerekçelerle başvurunun başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Tutukluluğun hukukiliğine etkili bir şekilde itiraz edilememesi dolayısıyla kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nun 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca tahsil edilmesi mağduriyete neden olacağından adli yardım talebi kabul edilen başvurucular Ali Feyzullah Şahin, Mehmet Şahan ve Mehmet Uzundal'ın yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF TUTULMASINA,

C. Diğer başvurucular yönünden yargılama giderlerinin üzerilerinde BIRAKILMASINA 21/10/2020 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

MURAT GÖDEK

B. No: 2017/5511 | Karar tarihi: 21.10.2020

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2017/5511

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

MURAT GÖDEK BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2017/5511)

Karar Tarihi: 21/10/2020

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Üyeler : M. Emin KUZ

Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Basri BAĞCI

Raportör : Kamber Ozan TUTAL

Başvurucu : Murat GÖDEK

Vekili : Av. Asiye KÜÇÜKBALCI

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, sulh ceza hâkimliklerinin yapısı nedeniyle adil yargılanma hakkının; ceza soruşturması kapsamında mal varlığı hakkında verilen elkoyma tedbiri nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 1/2/2017 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık görüşünü bildirmiştir.

7. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

III. OLAY VE OLGULAR

8. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

9. Türkiye 15 Temmuz 2016 gecesi silahlı bir darbe teşebbüsüyle karşı karşıya kalmış ve Bakanlar Kurulu tarafından ülke genelinde 21/7/2016 tarihinden itibaren doksan gün süreyle olağanüstü hâl (OHAL) ilan edilmesine karar verilmiştir. Müteaddit defalar uzatılan OHAL 19/7/2018 tarihinde son bulmuştur. Darbe teşebbüsüne ilişkin süreç, OHAL ilanı, OHAL döneminin gerektirdiği tedbirlere ilişkin detaylı açıklamalar Anayasa Mahkemesinin Aydın Yavuz ve diğerleri ([GK], B. No: 2016/22169, 20/6/2017, §§ 12-20, 47-66) kararında yer almaktadır.

10. Zonguldak Cumhuriyet Başsavcılığı (Başsavcılık) 30/9/2016 tarihinde anayasal düzeni ortadan kaldırmaya teşebbüs ve Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanmasına (FETÖ/PDY) üye olma suçlarından haklarında soruşturma yürütülen başvurucu dâhil bazı şüphelilerin mal varlığı hakkında elkoyma tedbiri uygulanmasını talep etmiştir.

11. Zonguldak Sulh Ceza Hâkimliği (Hâkimlik) 3/10/2016 tarihinde talebi kabul etmiştir. Kararın gerekçesinde, başvurucu ile diğer şüphelilerin soruşturma konusu suçu işlediklerine dair kuvvetli şüphenin mevcut olduğu belirtilmiştir. Kararda 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 128. maddesi, 27/7/2016 tarihli ve 29783 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 668 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Alınması Gereken Tedbirler ile Bazı Kurum ve Kuruluşlara Dair Düzenleme Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin (KHK) 3. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (ı) bendi ile 15/8/2016 tarihli ve 671 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Kurum ve Kuruluşlara İlişkin Düzenleme Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin 31. maddesi ile değişik 12/4/1991 tarihli ve 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu'nun 20/A maddesi dayanak olarak gösterilmiştir.

12. Başvurucu 17/10/2016 tarihinde elkoyma kararına itiraz etmiştir. Bartın Sulh Ceza Hâkimliği 26/10/2016 tarihinde elkoyma tedbirinde usul ve yasaya aykırılık bulunmadığı gerekçesiyle itirazı kesin olarak reddetmiştir.

13. Bu karar başvurucuya 5/1/2017 tarihinde tebliğ edilmiştir.

14. Başvurucu 1/2/2017 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

15. Başsavcılık 14/11/2016 tarihinde başvurucu ile birlikte diğer şüphelilerin anayasal düzeni ortadan kaldırmaya teşebbüs etme, FETÖ/PDY üyesi olma, Türkiye Cumhuriyeti hükûmetini ortadan kaldırmaya veya görevini yapmasını engellemeye teşebbüs etme suçlarından cezalandırılmasını talep etmiştir.

16. Zonguldak 2. Ağır Ceza Mahkemesi 2/2/2017 tarihinde başvurucu hakkında aynı suçtan Ankara 2. Ağır Ceza Mahkemesinde (Ağır Ceza Mahkemesi) kamu davası açıldığı gerekçesiyle birleştirme kararı vermiştir.

17. Ağır Ceza Mahkemesi 15/03/2017 tarihli duruşmadaki ara kararı ile başvurucunun mal varlığı hakkında Hâkimlik tarafından 3/10/2016 tarihinde verilmiş olan elkoyma tedbirinin kaldırılmasına karar vermiştir. Ağır Ceza Mahkemesi ayrıca Hâkimlik kararına dayalı olarak

elkoyma işlemi yapan kurumlara kararın kaldırıldığını bildiren müzekkereler yazılmasına karar vermiştir.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

18. Mahkemenin 21/10/2020 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Adli Yardım Talebi Yönünden

19. Başvurucu, bireysel başvuru harç ve masraflarını karşılayacak geliri olmadığını beyan ederek adli yardım talebinde bulunmuştur.

20. Anayasa Mahkemesinin Mehmet Şerif Ay (B. No: 2012/1181, 17/9/2013) kararında belirtilen ilkeler dikkate alınarak geçimini önemli ölçüde zor duruma düşürmeksizin yargılama giderlerini ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun açıkça dayanaktan yoksun olmayan adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

B. Sulh Ceza Hâkimliklerinin Yapısına İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları

21. Başvurucu, elkoyma kararını veren ve itirazı inceleyen sulh ceza hâkimliklerinin yapısı itibariyle bağımsız ve tarafsız olmadığını ve kanuni hâkim güvencesine aykırı olduğunu ileri sürmüştür.

22. Bakanlık, başvurucunun bu iddiaları hakkında bir görüş bildirmemiştir.

2. Değerlendirme

23. Anayasa Mahkemesince sulh ceza hâkimliklerinin kanuni hâkim güvencesini sağlamadıkları, tarafsız ve bağımsız mahkeme olmadıkları ve etkili bir itirazda bulunmayı imkânsız hâle getirdiğine ilişkin iddialar birçok kararda incelenmiş; bu kararlarda sulh ceza hâkimliklerinin yapısal özellikleri dikkate alınarak söz konusu iddiaların açıkça dayanaktan yoksun olduğu sonucuna varılmıştır (Hikmet Kopar ve diğerleri [GK], B. No: 2014/14061, 8/4/2015, §§ 101-115; Mehmet Baransu (2), B. No: 2015/7231, 17/5/2016, §§ 64-78, 94-97).

24. Somut başvuruda aynı mahiyetteki iddialara ilişkin olarak anılan kararlarda varılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

25. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

C. Mülkiyet Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

26. Başvurucu; somut delil bulunmadan, suç şüphesi gösterilmeden ve kanuni koşulları oluşmadan keyfî bir şekilde mal varlığı hakkında elkoyma kararı verildiğini iddia etmiştir. Başvurucu; elkoyma kararının verildiği ceza soruşturması dosyasına erişiminin kısıtlandığını, kararlarda gerekçe gösterilmediğini ve hakkında kesinleşmiş bir hüküm olmamasına rağmenFETÖ/PDY üyesi olarak gösterilmesinden şikayetçi olmuştur. Elkoyma kararı ile birlikte FETÖ/PDY üyeliği suçlamasının yargı organı tarafından ifade edilmesi ve bu iddiaların medyada yer aldığını belirten başvurucu, elkoyma kararı ile birlikte maddi ihtiyaçlarını karşılama imkanının elinden alındığını ifade etmiştir.

27. Başvurucu sonuç olarak bu gerekçelerle mülkiyet, adil yargılanma ve özel hayata saygı

hakları ile suçta ve cezada kanunilik ve eşitlik ilkelerinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

28. Bakanlık görüşünde başvurucunun mal varlığı üzerinde konulan tedbirin kaldırıldığını belirtilmiştir. Bakanlık, elkoyma kararının şartları oluşmadığı iddiasının 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesi uyarınca tazminat davasında ileri sürülebileceğinden başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle başvurunun kabul edilemez bulunması gerektiğini ifade etmiştir. Bakanlık, yürütülen soruşturma kapsamında 5271 sayılı Kanun'un 128. maddesine uygun olarak verilen elkoyma kararında herhangi bir keyfîlik ya da takdir hatası bulunmadığı, dolayısıyla müdahalenin kanuni, meşru ve orantılı olduğu yönünde görüş bildirmiştir.

2. Değerlendirme

29. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Başvurucunun mal varlığı hakkında elkoyma tedbirinin uygulanması kapsamında ileri sürdüğü şikâyetler esas itibarıyla mülkiyet hakkını ilgilendirdiğinden başvurucunun tüm iddialarının mülkiyet hakkı bağlamında incelenmesi uygun görülmüştür.

30. Anayasa'nın 35. maddesinin birinci fıkrasında "Herkes, mülkiyet ve miras haklarına sahiptir." denilmek suretiyle mülkiyet hakkı güvenceye bağlanmıştır. Anayasa'nın anılan maddesiyle güvenceye bağlanan mülkiyet hakkı, ekonomik değer ifade eden ve parayla değerlendirilebilen her türlü mal varlığı hakkını kapsamaktadır (AYM, E.2015/39, K.2015/62, 1/7/2015, § 20).

31. Yargıtay 12. Ceza Dairesinin 4/7/2013 tarihli ve E.2013/8830, K.2013/18335 sayılı; 23/9/2013 tarihli ve E.2013/14435, K.2013/21106 sayılı ve 14/12/2015 tarihli ve E.2014/19906, K.2015/19237 sayılı ilamlarından da anlaşıldığı üzere 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinde düzenlenen yol, bir yandan başvurucunun maruz kaldığı elkoyma işleminin hukuka aykırılığının tespitini, diğer yandan da uğradığı zararın tazmini imkânını sağlamaktadır. Bu nedenle 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesi ile öngörülen hukuk yolu başvurucunun şikâyetleri açısından erişilebilir ve elverişli bir çözüm olanağı ve makul ölçüde bir başarı imkânı sunmaktadır (Mehmet Ali Aslan, B. No: 2013/2429, 30/3/2016, § 28).

32. Somut olayda, başvurucu hakkında anayasal düzeni ortadan kaldırmaya teşebbüs ve FETÖ/PDY üyesi olma suçlarından yürütülen ceza soruşturması kapsamında başvurucunun tüm mal varlığına tedbir konulmuş ve söz konusu tedbir kararı 15/3/2017 tarihinde kaldırıldığı anlaşıldığından somut başvuru yönünden anılan içtihattan ayrılmayı gerektiren bir durumun olmadığı değerlendirilmiştir.

33. Açıklanan gerekçelerle başvurucunun mal varlığına tedbir konulmasına ilişkin şikâyetinin diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. 1. Sulh ceza hâkimliklerinin yapısına ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması

nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

C. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca tahsil edilmesi mağduriyete neden olacağından adli yardım talebi kabul edilen başvurucunun yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF TUTULMASINA 21/10/2020 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

KAYHAN ERCİYEŞ (2)

B. No: 2017/13451 | Karar tarihi: 21.10.2020

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2017/13451

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

KAYHAN ERCİYEŞ BAŞVURUSU (2)

(Başvuru Numarası: 2017/13451)

Karar Tarihi: 21/10/2020

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Üyeler : M. Emin KUZ

Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Basri BAĞCI

Raportör : Fatma Burcu NACAR YÜCE

Başvurucu : Kayhan ERCİYEŞ

Vekili : Av. Hüseyin Enis DİNÇEROĞLU

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, ödeme emrinin iptali istemiyle açılan davanın dava şartı yokluğundan kesin olarak reddedilmesi nedeniyle mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 3/3/2017 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir.

Bakanlık görüşünü bildirmiştir.

7. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı süresinde beyanda bulunmuştur.

III. OLAY VE OLGULAR

8. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

9. Başvurucunun rektör olarak görev yaptığı İzmir Üniversitesi, Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanması ile iltisaklı olduğu gerekçesiyle 22/7/2016 tarihli ve 667 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Alınan Tedbirlere İlişkin Kanun Hükmünde Kararname (KHK) ile kapatılmıştır.

10. 667 sayılı KHK kapsamında İzmir Üniversitesinin tüm banka hesapları 23/7/2016 tarihinde bloke edilmiş ve sigorta prim borçları ödenememiştir.

11. İzmir Üniversitesinden tahsil edilemeyen sigorta prim borçlarından dolayı başvurucuya karşı 21/7/1953 tarihli ve 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun hükümlerine göre icra takibine başlanmıştır.

12. Bu konudaki 2016/151381 takip sayılı ve 790,31 TL tutarlı takip dosyasındaki ödeme emri 19/9/2016 tarihinde başvurucuya elden tebliğ edilmiştir.

13. Ardından başvurucunun üzerine kayıtlı tüm taşınır ve taşınmaz mal varlığı kayıtlarına haciz şerhi işlenmiştir.

14. Başvurucu 23/9/2016 tarihli dilekçesinde, Üniversiteye takip işlemi yapılmadan kendisine doğrudan takip başlatıldığını, ödeme emirlerinin Üniversite Mütevelli Heyeti başkanı olan N.D. adına düzenlendiğini ancak tebliğin kendisine yapıldığını ve usulsüz bir şekilde mal varlığına haciz işlemi uygulandığını belirterek ödeme emrinin iptali istemiyle Sosyal Güvenlik Kurumu (SGK) aleyhine İzmir 9. İş Mahkemesinde (Mahkeme) dava açmıştır.

15. Söz konusu dava açılmadan önce 15/8/2016 tarihli ve 670 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Alınması Gereken Tedbirler Hakkında KHK 17/8/2016 tarihli Resmî Gazete'de, 3/10/2016 tarihli ve 675 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Tedbirler Alınması Hakkında KHK da 29/10/2016 tarihli Resmî Gazete'de yayımlanarak aynı tarihlerde yürürlüğe girmiştir.

16. Anılan 675 sayılı KHK'nın 16. maddesinde "...kapatılan kurum, kuruluş, ... ile bunların sahibi gerçek veya tüzel kişiler veya kapatılma ya da resen terkin üzerine Maliye Bakanlığı ile Vakıflar Genel Müdürlüğü aleyhine 17/8/2016 tarihi dahil bu tarihten sonra açılan davalar ile icra ve iflas takipleri hakkında, 670 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin 5 inci maddesi gereğince dava veya takip şartının bulunmaması nedeniyle davanın reddine veya takibin düşmesine kararı...." verileceği belirtilmiştir. Mahkeme 2/2/2017 tarihli kararı ile, söz konusu KHK'lar doğrultusunda SGK'ya açılan davada dosya üzerinde yapılan inceleme sonucu kesin olarak dava şartı yokluğu nedeniyle ret kararı vermiştir. Mahkeme kararında; davacının 670 sayılı KHK'da belirtilen usule uygun olarak ilgili idari makama tebliğ tarihinden itibaren otuz günlük hak düşürücü süre içinde başvurabileceğinin hükme bağlandığı, idari başvuru üzerine idari merci tarafından verilecek karar aleyhine idari yargıda dava açılabileceği, idari yargının verdiği kararın kesin olduğu ve uyuşmazlığın adli yargıda hiçbir şekilde dava konusu yapılamayacağı ifade edilmiştir.

17. Kararda 675 sayılı KHK'nın 16. maddesinin (4) numaralı fıkrası gereğince davacının 670

sayılı KHK'nın 5. maddesinde belirtilen usule uygun olarak idari makama tebliğ tarihinden itibaren otuz günlük hak düşürücü süre içinde başvuruda bulunabileceği belirtilerek red sonucuna varılmıştır.

18. Nihai karardan 2/2/2017 tarihinde haberdar olduğunu bildiren başvurucu, 3/3/2017 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. Ulusal Hukuk

1. Kanun Hükümleri

19. Daha sonra 18/10/2016 tarihli ve 6749 sayılı Kanun olarak kanunlaşan 667 sayılı KHK'nın "Kapatılan kurum ve kuruluşlara ilişkin tedbirler" kenar başlıklı 2. maddesinin (1) numaralı fıkrasının ilgili kısmı şöyledir:

"(1) Milli güvenliğe tehdit oluşturduğu tespit edilen Fethullahçı Terör Örgütüne (FETÖ/PDY) aidiyeti, iltisakı veya irtibatı belirlenen;

a) Ekli (I) sayılı listede yer alan özel sağlık kurum ve kuruluşları,

...

ç) Ekli (IV) sayılı listede yer alan vakıf yükseköğretim kurumları,

...

kapatılmıştır."

20. Daha sonra 8/2/2018 tarihli ve 7091 sayılı Kanun olarak kanunlaşan 670 sayılı KHK'nın "Devir işlemlerine ilişkin tedbirler" kenar başlıklı 5. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"(1) 20/7/2016 tarihli ve 2016/9064 sayılı Bakanlar Kurulu Kararıyla ülke genelinde ilan edilen olağanüstü hal kapsamında yürürlüğe konulan Kanun Hükmünde Kararnameler gereğince kapatılan ve Vakıflar Genel Müdürlüğüne veya Hazineye devredilen kurum, kuruluş, özel radyo ve televizyonlar, gazete, dergi, yayınevi ve dağıtım kanallarının her türlü taşınır, taşınmaz, malvarlığı, alacak ve hakları ile belge ve evraklarının (devralınan varlık);her türlü tespit işlemini yapmaya, kapsamını belirlemeye, idare etmeye, avans dahil her türlü alacak, senet, çek ve diğer kıymetli evraka ilişkin olarak dava ve icra takibi ile diğer her türlü işlemi yapmaya, devralınan varlıklarla ilgili olup kanaat getirici defter, kayıt ve belgelerle tevsik edilen borç ve yükümlülükleri tespite ve hiçbir şekilde devralınan varlıkların değerini geçmemesi, ek mali külfet getirmemesi, kefaletten doğmaması ve Fethullahçı Terör Örgütü (FETÖ/PDY)'ne aidiyeti, iltisakı veya irtibatı olmayan kişilerle gerçek mal veya hizmet ilişkisine dayanması şartıyla bu varlıkların değerlendirilmesi suretiyle bunları uygun bir takvim dahilinde ödemeye, kapatılan kurum ve kuruluşların taahhüt ve garanti ettiği ancak vermediği mal ve hizmet bedellerinin ödemesini durdurmaya veya ödemeye, tahsili mümkün olmadığı anlaşılan veya tahsilinde ve takibinde yarar bulunmayan hak ve alacaklar ile taahhüt ve garantilerin tahsilinden vazgeçmeye, her türlü sulh işlemini yapmaya, devralınan varlıklarla ilişkili kredi veya gerçek bir mal veya hizmet ilişkisine dayanan borçlar nedeniyle konulmuş ve daha önce kaldırılmış takyidatları kredinin veya borcun ödenebilmesini sağlamak amacıyla kaldırıldığı andaki koşullarla tekrar koydurmaya ve ihyaya, menkul rehinleri dikkate almaya, devralınan varlıklara konulan takyidatların sınırlarını belirlemeye ve kaldırmaya, finansal kiralama dahil sözleşmelerin

feshine veya devamına karar vermeye, devralınan varlıkların idaresi, değerlendirilmesi, elden çıkarılması için gerekli her türlü tedbiri almaya, gerektiğinde devralınan varlıkların tasfiyesi veya satışı amacıyla uygun görülen kamu kurum ve kuruluşlarına devretmeye, devir kapsamında olmadığı belirlenen varlıkları iadeye, kapatılanların gerçek kişiye ait olması halinde devralınacak varlıkların kapsamını belirlemeye, tereddütleri gidermeye, uygulamaları yönlendirmeye, bütün bu işlemleri yapmak amacıyla usul ve esasları belirlemeye, vakıflar yönünden Vakıflar Genel Müdürlüğü, diğerleri yönünden Maliye Bakanlığı yetkilidir.

...

(4) Birinci fıkra kapsamında tespite konu edilebilecek borç ve yükümlülüklere ilişkin olarak hak iddiasında bulunanlarca bu maddenin yürürlüğe girdiği tarihten itibaren altmış günlük hak düşürücü süre içerisinde ilgili idaresine kanaat getirici defter, kayıt ve belgelerle müracaat edilir. Bu maddenin yürürlüğe girdiği tarihten sonra yapılacak kapatma işlemlerinde ise altmış günlük süre kapatma tarihinden itibaren başlar..."

21. Daha sonra 6/2/2018 tarihli ve 7082 sayılı Kanun olarak kanunlaşan 675 sayılı KHK'nın "Dava ve takip usulü" kenar başlıklı 16. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"(3)20/7/2016 tarihli ve 2016/9064 sayılı Bakanlar Kurulu Kararıyla ülke genelinde ilan edilen olağanüstü hal kapsamında yürürlüğe konulan kanun hükmünde kararnameler gereğince kapatılan kurum, kuruluş, özel radyo ve televizyonlar, gazete, dergi, yayınevi ve dağıtım kanalları ile bunların sahibi gerçek veya tüzel kişiler veya kapatılma ya da resen terkin üzerine Maliye Bakanlığı ile Vakıflar Genel Müdürlüğü aleyhine 17/8/2016 tarihi dahil bu tarihten sonra açılan davalar ile icra ve iflas takipleri hakkında 670 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin 5 inci maddesi gereğince dava veya takip şartının bulunmaması nedeniyle davanın reddine veya takibin düşmesine karar verilir.

...

(4) Birinci ve ikinci fıkralar uyarınca verilen kararlarda davacı veya alacaklının 670 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin 5 inci maddesinde belirtilen usule uygun olarak ilgili idari makama, tebliğ tarihinden itibaren otuz günlük hak düşürücü süre içinde başvurabileceği belirtilir. İdari başvuru üzerine idari merci tarafından verilecek karar aleyhine idari yargıda dava açılabilir. İdari yargının verdiği karar kesin olup, uyuşmazlık adli yargıda hiçbir şekilde dava konusu yapılamaz."

2. Yargı Kararı

22. Başvuru konusu davaya benzer bir davada İzmir 1. İş Mahkemesinin aynı konuda dava şartı yokluğu nedeniyle verdiği 10/5/2017 tarihli ve E.2016/469, K.2017/171 sayılı kararı, İzmir Bölge Adliye Mahkemesi 10. Hukuk Dairesinin 15/2/2018 tarihli ve E.2017/1674, K.2018/264 sayılı kararıyla kaldırılmıştır. Kararın ilgili kısmı şöyledir:

"... Prim borçlusu kuruluş tüzel kişiliğinin Kanun Hükmünde Kararname ile sona erdirilmesi nedeniyle ifanın imkansızlaştığı yaklaşımıyla, el konulan tüzel kişiliklerin yönetici ve ortakları hakkında da 675 sayılı KHK'nin 16. maddesi uyarınca takip yapılamayacağı ve haklarındaki takip ve takiplere ilişkin davaların, dava şartı yokluğundan reddi gereğine ilişkin Dairemiz(İzmir Bölge Adliye Mahkemesi 10. Hukuk Dairesi 2017/10-65 sayılı kararındaki) yaklaşımı; "Müteselsil borçlulukta alacaklı, alacağının tamamını veya bir kısmını karşısındaki borçlulardan dilediği birinden isteyebilmek imkânına sahip bulunduğu

gibi, borçlular da alacaklıya karşı borç sona erinceye kadar hep birlikte sorumlu olmakta devam ederler. Borçlulardan birinin borç ödemeden aciz haline düşmesinin veya iflas etmesinin alacaklı için herhangi bir tehlikesi yoktur; zira diğer borçlulardan her biri borcun tamamını ifa etmek yükümlülüğü altında bulunmaktadır. Müteselsil borçluluk alacaklıya, borçluların içinden ödeme gücü en yüksek olanı seçerek edimin tamamını ondan isteyebilme yetkisini tanır." (Yargıtay 10. Hukuk Dairesi, 06.03.2017 t, 2016/12578 E., 2017/1726K.) içerikli Yargıtay içtihatlarındaki uygulamayla uyumlu bulunmadığından; bu kapsamdaki davaların esasına girilerek çözümlenmesi yasal zorunluluğu doğmuştur.

Sıralanan maddi ve hukuki olgular gözetildiğinde, tarafların iddia ve savunmaları kapsamında ileri sürdükleri kanıtlar toplanıp; tüzel kişiliği sonlandırılarak mal varlığı Hazineye devredilen kuruluş malvarlığından takip konusu borçların tahsil edilip edilmediği ve bu konuyla görevli KHK işlemleri bürosu tarafından bu yönde ne gibi işlemler yapıldığı konusundaki bilgiler de getirtildikten sonra, tarafların iddia ve savunmaları ışığında yapılacak inceleme sonucunda davanın esası hakkında bir karar verilmesi gerekirken; davanın esasına ilişkin hiç bir kanıt toplanmadan ve davanın esasına ilişkin irdeleme yapılmadan, dava şartı yokluğundan red kararı verilmiş olması usul ve yasaya aykırı bulunduğundan; esası incelenmeksizin kararın kaldırılmasına ve davanın yeniden görülmesi için dosyanın kararı veren mahkemeye gönderilmesine, duruşma yapılmaksızın HMK 353/1-(a)-4, 6. maddesi uyarınca karar vermek gerekmiş ve aşağıdaki hüküm fıkrası oluşturulmuştur.

..."

B. Uluslararası Hukuk

23. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) 6. maddesinin (1) numaralı fıkrasının ilgili kısmı şöyledir:

"Herkes davasının, medeni hak ve yükümlülükleriyle ilgili uyuşmazlıklar ... konusunda karar verecek olan,... bir mahkeme tarafından ... görülmesini isteme hakkına sahiptir..."

24. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM), Sözleşme'nin 6. maddesinin (1) numaralı fıkrasının -açık bir biçimde mahkeme veya yargı merciine erişim hakkından söz etmese de, maddede kullanılan terimler bir bütün olarak bağlamıyla birlikte dikkate alındığında- mahkemeye erişim hakkını da garanti altına aldığı sonucuna ulaşıldığını belirtmiştir (Golder/Birleşik Krallık [GK], B. No: 4451/70, 21/2/1975, §§ 28-36). AİHM'e göre mahkemeye erişim hakkı Sözleşme'nin 6. maddesinin (1) numaralı fıkrasında mündemiçtir. Bu çıkarsama, Sözleşmeci devletlere yeni yükümlülük yükleyen genişletici bir yorum olmayıp 6. maddenin (1) numaralı fıkrasının birinci cümlesinin lafzının Sözleşme'nin amaç ve hedefleri ile hukukun genel prensiplerinin gözetilerek birlikte okunmasına dayanmaktadır. Sonuç olarak Sözleşme'nin 6. maddesinin (1) numaralı fıkrası, herkesin medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili iddialarını mahkeme önüne getirme hakkına sahip olmasını kapsamaktadır (Golder/Birleşik Krallık, § 36).

V. İNCELEME VE GEREKÇE

25. Mahkemenin 21/10/2020 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

26. Başvurucu, sigorta prim borcu nedeniyle düzenlenen ödeme emirlerinin iptali istemiyle

açtığı davanın 670 sayılı KHK uyarınca dava şartı yokluğundan reddedilmesi nedeniyle Anayasa'nın 10., 35. ve 36. maddelerinde güvence altına alınan haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

27. Bakanlık, başvurucunun başvurunun yapıldığı tarih itibarıyla hukuk sisteminde mevcut idari ve yargısal yolları tüketmeksizin bireysel başvuruda bulunmuş olması nedeniyle başvurunun kabul edilemez bulunmasına karar verilmesi gerektiği yönünde görüş bildirmiştir.

28. Başvurucu; Bakanlık görüşüne karşı beyanında, SGK tarafından düzenlenen ödeme emirlerinin iptali için tüm yasal yolların tüketildiğini, benzer bir dosyada İzmir 1. İş Mahkemesince yapılan yargılamada davanın esasına girilerek değerlendirme yapıldığını ve takip konusu ödeme emirlerinin iptal edildiğini, aynı konuda açılan davalarda farklı kararlar verilmesinin hukuki belirlilik ilkesini ihlal ettiğini belirtmiştir.

B. Değerlendirme

29. Anayasa’nın iddianın değerlendirilmesinde dayanak alınacak “Hak arama hürriyeti” kenar başlıklı 36. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

“Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma (Değişik ibare: 3.10.2001-4709/14 md.) ile adil yargılanma hakkına sahiptir.”

30. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Başvurucu, eşitlik ilkesi ile mülkiyet hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüşse de başvurucunun yargılama yapılmak suretiyle toplanacak deliller çerçevesinde davanın esası hakkında bir sonuca varılmamasına yönelik bir şikâyeti olduğundan başvurunun mahkemeye erişim hakkı kapsamında incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

31. Başvuru konusu davada uyuşmazlık konusu miktar, Anayasa Mahkemesinin içtihadında kabul edilen kişisel önem kriterini karşılamamakta ise de başvuru konusu olaya benzer davalar ile ilgili uygulamada oluşan hatalardan kaynaklanan yapısal sorunların giderilmesine yönelik olması nedeniyle başvurunun anayasal öneme sahip olduğu anlaşılmıştır.

32. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

a. Müdahalenin Varlığı ve Hakkın Kapsamı

33. Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrasında herkesin yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddiada bulunma ve savunma hakkına sahip olduğu belirtilmiştir. Dolayısıyla mahkemeye erişim hakkı, Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan hak arama özgürlüğünün bir unsurudur. Diğer yandan Anayasa'nın 36. maddesine adil yargılanma ibaresinin eklenmesine ilişkin gerekçede, Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası sözleşmelerce de güvence altına alınan adil yargılanma hakkının madde metnine dâhil

edildiği vurgulanmıştır. AİHM, Sözleşme'nin 6. maddesinin (1) numaralı fıkrasının mahkemeye erişim hakkını içerdiğini belirtmektedir (Özbakım Özel Sağlık Hiz. İnş. Tur. San. ve Tic. Ltd. Şti., B. No: 2014/13156, 20/4/2017, § 34).

34. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan hak arama özgürlüğü, bir temel hak olmanın yanında diğer temel hak ve özgürlüklerden gereken şekilde yararlanılmayı ve bunların korunmasını sağlayan en etkili güvencelerden biridir. Bu bakımdan davanın bir mahkeme tarafından görülebilmesi ve kişinin adil yargılanma hakkı kapsamına giren güvencelerden faydalanabilmesi için ilk olarak kişiye iddialarını ortaya koyma imkânının tanınması gerekir. Diğer bir ifadeyle dava yoksa adil yargılanma hakkının sağladığı güvencelerden yararlanmak mümkün olamaz (Mohammed Aynosah, B. No: 2013/8896, 23/2/2016, § 33).

35. Anayasa Mahkemesi bireysel başvuru kapsamında yaptığı değerlendirmelerde mahkemeye erişim hakkının bir uyuşmazlığı mahkeme önüne taşıyabilmek ve uyuşmazlığın etkili bir şekilde karara bağlanmasını isteyebilmek anlamına geldiğini ifade etmiştir (Özkan Şen, B. No: 2012/791, 7/11/2013, § 52).

36. Öte yandan Anayasa'nın 36. maddesinin ikinci fıkrasında hiçbir mahkemenin görev ve yetkisi içindeki davaya bakmaktan kaçınamayacağı belirtilmiştir. Bu bağlamda adil yargılanma hakkı, koşulları bulunduğu takdirde kişilere davanın görüldüğü mahkemeden uyuşmazlığın esasının incelenmesini isteme güvencesini de sağlar.

37. Somut olayda davanın esası hakkında bir inceleme yapılmadan verilen ret kararı nedeniyle başvurucunun mahkemeye erişim hakkına yönelik bir müdahalede bulunulduğu görülmektedir.

b. Müdahalenin İhlal Oluşturup Oluşturmadığı

38. Adil yargılanma hakkının görünümlerinden biri olan mahkemeye erişim hakkı, mutlak bir hak olmayıp bu hakkın sınırlandırılması mümkündür. Ancak mahkemeye erişim hakkına müdahalede bulunulurken Anayasa'nın temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılmasına ilişkin genel ilkeleri düzenleyen 13. maddesinin gözönünde bulundurulması gerekmektedir.

39. Anayasa'nın '' Temel hak ve hürriyetlerin sınırlanması'' kenar başlıklı 13. maddesi şöyledir:

"Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve lâik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz."

40. Anılan madde uyarınca temel hak ve özgürlükler, demokratik toplum düzeninin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olmaksızın Anayasa'nın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu nedenle öncelikle başvurucunun mahkemeye erişim hakkına yapılan müdahalenin kanuni dayanağının bulunup bulunmadığının incelenmesi gerekir.

41. Hak ve özgürlüklerin, bunlara yapılacak müdahalelerin ve sınırlandırmaların kanunla düzenlenmesi bu haklara ve özgürlüklere keyfî müdahaleyi engelleyen, hukuk güvenliğini sağlayan demokratik hukuk devletinin en önemli unsurlarından biridir (Tahsin Erdoğan, B. No: 2012/1246, 6/2/2014, § 60).

42. Müdahalenin kanuna dayalı olması öncelikle şeklî manada bir kanunun varlığını zorunlu kılar. Şeklî manada kanun, Türkiye Büyük Millet Meclisi (TBMM) tarafından Anayasa'da belirtilen usule uygun olarak kanun adı altında çıkarılan düzenleyici yasama işlemidir. Hak ve özgürlüklere müdahale edilmesi ancak yasama organınca kanun adı altında çıkarılan düzenleyici işlemlerde müdahaleye imkân tanıyan bir hükmün bulunması şartına bağlıdır. TBMM tarafından çıkarılan şeklî anlamda bir kanun hükmünün bulunmaması hakka yapılan müdahaleyi anayasal temelden yoksun bırakır (Ali Hıdır Akyol ve diğerleri [GK], B. No: 2015/17510, 18/10/2017, § 56).

43. İlke olarak derece mahkemeleri önünde dava konusu yapılmış maddi olay ve olguların kanıtlanması, delillerin değerlendirilmesi, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması ile derece mahkemelerince uyuşmazlık konusunda varılan sonucun esas yönünden adil olup olmaması bireysel başvuru incelemesine konu olamaz. Bunun tek istisnası, derece mahkemelerinin tespit ve sonuçlarının adaleti ve sağduyuyu hiçe sayan tarzda açık bir keyfîlik içermesi ve bu durumun kendiliğinden bireysel başvuru kapsamındaki hak ve özgürlükleri ihlal etmiş olmasıdır (Ahmet Sağlam, B. No: 2013/3351, 18/9/2013, § 42).

44. Somut olayda, Üniversiteye ait sigorta prim borçlarının ödenmemesinden dolayı hakkında icra takibi başlatılarak mal varlığına el konulan başvurucunun ödeme emrinin iptali istemiyle açmış olduğu davada Mahkeme 670 sayılı KHK'nın 5. maddesi uyarınca dava şartı yokluğu nedeniyle ret kararı vermiştir.

45. Başvuru konusu davanın SGK aleyhine açılmasına rağmen, Mahkemenin dava konusunu 670 sayılı KHK'nın 5. maddesine göre KHK kapsamında kapatılan kurumlara karşı açılmış gibi değerlendirerek dava şartı yokluğu gerekçesiyle ret kararı verdiği anlaşılmıştır. Somut olayda davanın SGK aleyhine açılması sebebiyle 670 sayılı KHK kapsamında değerlendirilmesinin mümkün olmadığı, bu açıdan açık bir hata sonucu verilen kararın kanunilik unsuru taşımayacağı açıktır.

46. Buna göre somut olayda Mahkemenin kanuni bir dayanağı olmadan ilgili idari makama başvurma yolunun açık olduğunu belirterek, önüne gelen uyuşmazlığın esası hakkında inceleme yapmadan davayı dava şartı yokluğu nedeniyle reddetmesinin başvurucunun mahkemeye erişim hakkının ihlali sonucunu doğurduğu anlaşılmıştır.

47. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

48. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

“(1) Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir…

(2) Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir.”

49. Başvurucu, ihlalin tespit edilmesini istemiş ve tazminat talebinde bulunmuştur.

50. Anayasa Mahkemesinin Mehmet Doğan kararında ihlal sonucuna varıldığında ihlalin nasıl ortadan kaldırılacağı hususunda genel ilkeler belirlenmiştir (B. No: 2014/8875, 7/6/2018, [GK]). Mahkeme diğer bir kararında ise bu ilkelerle birlikte ihlal kararının yerine getirilmemesinin sonuçlarına da değinmiş ve bu durumun ihlalin devamı anlamına geleceği gibi ilgili hakkın ikinci kez ihlal edilmesiyle sonuçlanacağına da işaret etmiştir (Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019).

51. Bireysel başvuru kapsamında bir temel hakkın ihlal edildiğine karar verildiği takdirde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırıldığından söz edilebilmesi için temel kural mümkün olduğunca eski hâle getirmenin yani ihlalden önceki duruma dönülmesinin sağlanmasıdır. Bunun için ise öncelikle ihlalin kaynağı belirlenerek devam eden ihlalin durdurulması, ihlale neden olan karar veya işlemin ve bunların yol açtığı sonuçların ortadan kaldırılması, varsa ihlalin sebep olduğu maddi ve manevi zararların giderilmesi, ayrıca bu bağlamda uygun görülen diğer tedbirlerin alınması gerekmektedir (Mehmet Doğan, §§ 55, 57).

52. İhlalin mahkeme kararından kaynaklandığı veya mahkemenin ihlali gideremediği durumlarda Anayasa Mahkemesi, 6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası ile İçtüzük'ün 79. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (a) bendi uyarınca, ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere kararın bir örneğinin ilgili mahkemeye gönderilmesine hükmeder. Anılan yasal düzenleme, usul hukukundaki benzer hukuki kurumlardan farklı olarak, ihlali ortadan kaldırmak amacıyla yeniden yargılama sonucunu doğuran ve bireysel başvuruya özgülenen bir giderim yolunu öngörmektedir. Bu nedenle Anayasa Mahkemesi tarafından ihlal kararına bağlı olarak yeniden yargılama kararı verildiğinde, usul hukukundaki yargılamanın yenilenmesi kurumundan farklı olarak ilgili mahkemenin yeniden yargılama sebebinin varlığını kabul hususunda herhangi bir takdir yetkisi bulunmamaktadır. Dolayısıyla böyle bir karar kendisine ulaşan mahkemenin yasal yükümlülüğü, ilgilinin talebini beklemeksizin Anayasa Mahkemesinin ihlal kararı nedeniyle yeniden yargılama kararı vererek devam eden ihlalin sonuçlarını gidermek üzere gereken işlemleri yerine getirmektir (Mehmet Doğan, §§ 58-59; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), §§ 57-59, 66-67).

53. İncelenen başvuruda, mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşılmıştır. Dolayısıyla ihlalin mahkeme kararından kaynaklandığı anlaşılmaktadır.

54. Bu durumda mahkemeye erişim hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Yapılacak yeniden yargılama ise bireysel başvuruya özgü düzenleme içeren 6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasına göre ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılmasına yöneliktir. Bu kapsamda yapılması gereken iş yeniden yargılama kararı verilerek Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar verilmesinden ibarettir. Bu sebeple kararın bir örneğinin yeniden yargılama yapılmak üzere İzmir 9. İş Mahkemesine gönderilmesine karar verilmesi gerekir.

55. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

56. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 257,50 TL harç ve 3.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 3.257,50 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi

gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin Anayasa'nın 36. maddesinde güvenceye bağlanan mahkemeye erişim hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere İzmir 9. İş Mahkemesine (E.2016/472, K.2017/17) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucunun tazminat talebinin REDDİNE,

E. 257,50 TL harç ve 3.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 3.257,50 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 21/10/2020 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

S.S.TEOS TATİL KÖYÜ ALTYAPI KOOPERATİFİ

B. No: 2017/20651 | Karar tarihi: 21.10.2020

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2017/20651

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

S.S.TEOS TATİL KÖYÜ ALTYAPI KOOPERATİFİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2017/20651)

Karar Tarihi: 21/10/2020

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Üyeler : M. Emin KUZ

Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Basri BAĞCI

Raportör : Eren Can BENAKAY

Başvurucu : S.S. Teos Tatil Köyü Altyapı Kooperatifi

Vekili : Av. Tuncay AKINCI

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, taşınmazın kadastro mahkemesince tespit harici bırakılması dolayısıyla uğranılan zararın tazmin edilmesi istemiyle açılan davanın zamanaşımı gerekçesiyle reddedilmesi nedeniyle mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 12/4/2017 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık görüş bildirmemiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ve Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) üzerinden erişilen bilgi ve belgeler çerçevesinde olaylar özetle şöyledir:

8. İzmir'in Urla ilçesi Yağcılar köyü Yukarı Demircili ve Ömerali mevkii 512 parsel numaralı 14.880 m² yüz ölçümlü ve arsa niteliğindeki taşınmaz, O.Y. adına kayıtlı iken 5/12/1970 tarihinde başvurucu Sınırlı Sorumlu Teos Tatil Köyü Alt Yapı Kooperatifi (başvurucu) tarafından satın alınmıştır.

9. Başvurucuya ait Aralık 1970 tarihli ve 7 sıra numaralı tapu kaydı kadastro sırasında revizyon görerek 392 parsel olarak başvurucu adına tahdit ve tespiti yapılmıştır. Kadastro tespitine itiraz üzerine Urla Kadastro Mahkemesinin 13/5/1982 tarihli kararıyla taşınmaz sahil şeridinde olması nedeniyle tespit harici bırakılmıştır. Karar 17/8/1983 tarihinde kesinleşmiştir.

10. Başvurucu, taşınmazın kadastro mahkemesince tespit harici bırakılmasına karar verildiğini belirterek mülkiyet kaybı nedeniyle fazlaya ilişkin hakları saklı kalmak kaydı ile 20.000 TL tazminatın tahsiline karar verilmesi istemiyle 22/11/2001 tarihli ve 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun 1007. maddesi uyarınca 27/5/2011 tarihinde tazminat davası açmıştır.

11. Urla Asliye Hukuk Mahkemesi 10/4/2014 tarihinde davayı kabul etmiştir. Mahkeme kararında, mülkiyet hakkı ve tapu kütüğüne güven ilkesi gereği bu tür davalarda zamanaşımı ve hak düşürücü sürenin uygulanamayacağı belirtilmiş; başvurucunun mülkiyet hakkından mahrum bırakıldığına, bu hakla kamu yararı arasında makul ve adaletli bir oran kurmak gerektiğine işaret edilmiştir.

12. Temyiz edilen karar Yargıtay 20. Hukuk Dairesince (Daire) 17/11/2015 tarihinde bozulmuştur. Kararın gerekçesinde özetle;

i. Taşınmazın Urla Kadastro Mahkemesinin 13/5/1982 tarihli ve E.1978/41, K.1982/89 sayılı ilamıyla tespit harici bırakılmasına karar verildiği belirtilmiştir.

ii. 4721 sayılı Kanun'un 1007. maddesine dayanılarak açılan davalar için 11/1/2011 tarihli ve 6098 sayılı Borçlar Kanunu'nun 146. maddesindeki (22/4/1926 tarihli ve 818 sayılı mülga Borçlar Kanunu'nun 125. maddesi) on yıllık genel zamanaşımı süresinin uygulanacağı, Urla Kadastro Mahkemesinin 13/5/1982 tarihli kararının 17/8/1983 tarihinde kesinleştiğinden on yıllık zamanaşımı süresinin dolduğu ifade edilmiştir.

13. Karar düzeltme istemi Daire tarafından 4/5/2016 tarihinde reddedilmiştir.

14. Mahkeme, bozma kararına uymuş ve 16/12/2016 tarihinde davayı zamanaşımından reddetmiştir. Kararın gerekçesinde 17/8/1983 tarihinden başlayarak on yıllık zamanaşımı süresinin dolduğu üzerinde durulmuştur.

15. Kararın temyizi üzerine Dairenin 13/6/2017 tarihli kararı ile hüküm onanmıştır.

16. Karar düzeltme talebi Daire tarafından 28/6/2018 tarihinde reddedilmiştir.

17. Nihai karar 13/7/2018 tarihinde tebliğ edilmiştir.

18. Başvurucu 12/4/2017 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

19. İlgili hukuk için bkz. Yaşar Çoban [GK], B. No: 2014/6673, 25/7/2017, §§ 37-47.

V. İNCELEME VE GEREKÇE

20. Mahkemenin 21/10/2020 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

21. Başvurucu; Kadastro Mahkemesince taşınmazının haksız bir şekilde tescil harici bırakıldığını, parsel numarasının değiştirildiğini ve yüz ölçümünün düşürüldüğünü ileri sürmüştür. Başvurucu; Yargıtay HGK'nın 18/11/2009 tarihli kararı gözönünde bulundurularak açmış olduğu davasında zamanaşımı süresinin 18/11/2009 tarihinden itibaren başlatılması gerektiğini, açmış olduğu davasının zamanaşımı nedeniyle reddedildiğini belirtmiştir. Sonuç olarak başvurucu, mahkemeye erişim hakkının ve mülkiyet hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

22. Başvuru konusu ile ilgili ilkeler daha önce Anayasa Mahkemesi tarafından 25/7/2017 tarihli kararda ortaya konulmuştur (Yaşar Çoban, §§ 54-75). Başvurucu, mülkiyet hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüşse de bütün şikâyetleri adil yargılanma hakkı kapsamında mahkemeye erişim hakkı yönünden incelenmiştir.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

23. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

a. Hakkın Kapsamı ve Müdahalenin Varlığı

24. Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrasında herkesin yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddiada bulunma ve savunma hakkına sahip olduğu belirtilmiştir. Dolayısıyla mahkemeye erişim hakkı, Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan hak arama özgürlüğünün bir unsurudur. Diğer yandan Anayasa'nın 36. maddesine adil yargılanma ibaresinin eklenmesine ilişkin gerekçede, Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası sözleşmelerle de güvence altına alınan adil yargılanma hakkının madde metnine dâhil edildiği vurgulanmıştır. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ni (Sözleşme) yorumlayan Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM), Sözleşme'nin 6. maddesinin (1) numaralı fıkrasının mahkemeye erişim hakkını içerdiğini belirtmektedir (Özbakım Özel Sağlık Hiz. İnş. Tur. San. ve Tic. Ltd. Şti., B. No: 2014/13156, 20/4/2017, § 34).

25. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan hak arama özgürlüğü, bir temel hak olmanın yanında diğer temel hak ve özgürlüklerden gereken şekilde yararlanılmayı ve bunların korunmasını sağlayan en etkili güvencelerden biridir. Bu bakımdan davanın bir mahkeme tarafından görülebilmesi ve kişinin adil yargılanma hakkı kapsamına giren güvencelerden faydalanabilmesi için ilk olarak kişiye iddialarını ortaya koyma imkânının tanınması gerekir. Diğer bir ifadeyle dava yoksa adil yargılanma hakkının sağladığı güvencelerden yararlanmak mümkün olmaz (Mohammed Aynosah, B. No: 2013/8896,

23/2/2016, § 33).

26. Anayasa Mahkemesi bireysel başvuru kapsamında yaptığı değerlendirmelerde mahkemeye erişim hakkının bir uyuşmazlığı mahkeme önüne taşıyabilmek ve uyuşmazlığın etkili bir şekilde karara bağlanmasını isteyebilmek anlamına geldiğini ifade etmiştir (Özkan Şen, B. No: 2012/791, 7/11/2013, § 52).

27. Somut olayda başvurucu tarafından açılan davanın zamanaşımından reddedilerek esasının incelenmemesi nedeniyle başvurucunun mahkemeye erişim hakkına yönelik bir müdahalenin bulunduğu görülmektedir.

b. Müdahalenin İhlal Oluşturup Oluşturmadığı

28. Anayasa Mahkemesince Yaşar Çoban kararında Yargıtayın 18/11/2009 tarihinden önceki içtihadının devletin tapu sicilinin tutulmasından doğan sorumluluğunun tapu kütüğünün oluşumu sırasında yapılan hataları kapsamadığı yolunda olduğu, Yargıtay HGK'nın 18/11/2009 tarihli kararından sonra içtihadın değiştiği belirtilmiştir. Bu içtihatta 4721 sayılı Kanun'un 1007. maddesinde öngörülen sorumluluğun kadastro görevlilerinin dayanaksız ya da gerçek hukuksal duruma uymayan kayıt düzenlemelerini ve taşınmazın niteliğinde yanlışlıklar yapmalarını da kapsadığı belirtilmiştir. Yargıtay hukuk daireleri de bu tarihten sonra Yargıtay HGK'nın bu içtihadı doğrultusunda karar vermiştir. Nitekim Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) de Yargıtay HGK'nın bu içtihadından sonra yeni bir iç hukuk yolu oluştuğunu kabul ederek kabul edilemezlik kararları vermiştir (Yaşar Çoban, §§ 45, 46, 68). Anayasa Mahkemesi de daha önceki kararlarında Yargıtay içtihadına dayanarak 4721 sayılı Kanun'un 1007. maddesinde öngörülen tazminat yolunun kadastro tespiti aşamalarındaki işlemlerden doğan zararların telafisi yönünden de etkili olduğu sonucuna ulaşmıştır (Nazmiye Akman, B. No: 2013/1012, 16/4/2013, § 25; Ahmet Hilmi Serter, B. No: 2014/10954, 17/11/2016, §§ 41, 42; Hatice Avcı ve diğerleri, B. No: 2014/9788, 22/9/2016, §§ 74-76).

29. Yargıtay 4721 sayılı Kanun'un 1007. maddesi uyarınca açılacak tazminat davalarının11/1/2011 tarihli ve 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun 146. maddesi (818 sayılı mülga Kanun'un 125. maddesi) gereğince on yıllık genel zamanaşımı süresine tabi olduğunu kabul etmektedir. Buna göre kadastro tespiti nedeniyle mülkiyet kaybının kesinleştiği tarihten itibaren on yıl içinde tazminat davasının açılması gerekmektedir (Yaşar Çoban, § 69).

30. Somut olayda başvurucunun taşınmazı Urla Kadastro Mahkemesinin 13/5/1982 tarihli kararıyla tescil harici bırakılmıştır. Daire, Urla Kadastro Mahkemesinin 13/5/1982 tarihli kararının kesinleştiği tarih olan 17/8/1983 tarihinden itibaren 6098 sayılı Kanun'un 146. maddesindeki (818 sayılı mülga Kanun'un 125. maddesi) on yıllık genel zamanaşımı süresi içinde dava açılması gerekirken 2011 yılında açılan davada genel zamanaşımı süresinin geçtiğine ve bu nedenle davanın reddi gerektiğine hükmetmiştir.

31. Başvurucu tarafından taşınmazının tescil harici bırakılmasından sonra dava açılmamıştır. Dolayısıyla Dairenin kararına göre en son 1993 yılında dava açılmış olması gerekmektedir. Ancak anılan tarihteki Yargıtay içtihadı 4721 sayılı Kanun'un 1007. maddesinin tapu kütüğünün oluşumu sırasında yapılan hataları kapsamadığı biçimindedir. Diğer bir ifadeyle o tarihteki içtihat itibarıyla 4721 sayılı Kanun'un 1007. maddesinde düzenlenen sorumluluk davası, başvuruculların tazminat iddiasını incelemeye ve gerekirse başvurucular lehine tazminata hükmedilmesine elverişli bir yol değildir. Bu dava, Yargıtay

HGK'nın 18/11/2009 tarihli içtihadından sonra başvuruculaların tazminat talebinin incelenmesi bakımından etkili ve elverişli hâle gelmiştir (Yaşar Çoban, § 71).

32. Yaşar Çoban kararında ifade edildiği üzere 18/11/2009 tarihinde oluşan bu hukuki yol için zamanaşımı süresinin bu tarihe kadar dolduğunun tespit edilmiş olması 4721 sayılı Kanun'un 1007. maddesinde öngörülen tazminat yolunu etkisizleştirmektedir. Sonradan oluşan bir hukuk yoluna ilişkin zamanaşımı süresinin kişinin bu yola başvurmasını kesin olarak imkânsız hâle getirecek bir tarihte başlayacağının kabulü, sınırlamanın istisna olduğu ilkesiyle bağdaşmamaktadır. Bununla birlikte 6098 sayılı Kanun'un 146. maddesi (818 sayılı mülga Kanun'un 125. maddesi) gereğince on yıllık zamanaşımı süresinin hukuki güvenlik ve istikrarın sağlanması amacına matuf olduğu gözetildiğinde bu sürenin tamamen gözardı edilmemesi gerektiği de açıktır. Başvuruculaların dava açma hakkını kullanabilmesindeki bireysel yarar ile hukuki güvenlik ve istikrar ilkesinin sağlanmasındaki kamu yararı arasında dava açmanın süreye bağlanmış olmasını anlamsız kılmayacak şekilde bir denge kurulmalıdır. Bu denge kurma çabasının on yıllık zamanaşımı süresinin bu hukuki yolun oluştuğu 18/11/2009 tarihinden itibaren yeniden işleyeme başlayacağının kabulünü zorunlu kılmadığının altı çizilmelidir. Aksi takdirde zamanaşımı süresinin öngörülmesi anlamsız hâle gelecek ve kamu yararı ile bireysel yarar arasında gözetilmesi gereken denge kamu yararı aleyhine bozulmuş olacaktır. Önemli olan husus 18/11/2009 tarihinden önce zamanaşımı süresi dolmuş bulunanlar yönünden 4721 sayılı Kanun'un 1007. maddesi kapsamında dava açılabilmesine imkân tanınmış olmasıdır (Yaşar Çoban, §§ 72, 73).

33. Yaşar Çoban kararında 18/11/2009 tarihinden önce zamanaşımı süresi dolan başvuruculaların dava açabilmelerini mümkün kılacak makul bir süre öngörülmesi gerektiği belirtilmiş ve bu sürenin ne kadar olacağının takdiri derece mahkemelerine ve Yargıtaya bırakılmıştır. Ancak anılan karar sonrasında derece mahkemeleri ve Yargıtay tarafından 18/11/2009 tarihinden önce zamanaşımı süresi dolan başvuruculaların dava açabilmelerini mümkün kılacak ve öngörülebilir makul bir süre belirlenmediği anlaşılmaktadır.

34. Bu durumda yukarıda açıklanan ilkeler doğrultusunda 18/11/2009 tarihinden önce zamanaşımı süresi dolmuş olan somut başvuruya konu davanın bu tarihten sonra makul bir süre içinde açılıp açılmadığının tespit edilmesi gerekmektedir. Belirlenecek bu sürenin dava açılmasını mümkün kılacak yeterliliğe sahip ve öngörülebilir olması gerektiğinde kuşku bulunmamaktadır. Fakat bu süre, dava açma hakkının kullanabilmesindeki bireysel yarar ile hukuki güvenlik ve istikrar ilkesinin sağlanmasındaki kamu yararı arasındaki dengeyi de bozmamalıdır. Hesaplamada uyuşmazlığın dava edilebilmesini süreye tabi kılan zamanaşımı düzenlemesi de dikkate alınmalıdır. Nitekim uyuşmazlık için belirlenen on yıllık zamanaşımı süresi kadar veya daha fazla bir sürenin öngörülmesi hâlinde hukuki güvenlik ve istikrar ilkesinin zedeleneceği açıktır. Ayrıca bu dava, Yargıtay HGK'nın 18/11/2009 tarihli içtihadından sonra tazminat talebinin incelenmesi bakımından etkili ve elverişli hâle geldiğinden bu tarihten hemen sonra davanın açılmasını beklemek de hakkaniyete uygun düşmeyecektir. Zira bu süre, Yargıtay HGK içtihadının toplum tarafından bilinebilir hâle geleceği bir zaman diliminden daha kısa da olmamalıdır.

35. Sonuç olarak 4721 sayılı Kanun'un 1007. maddesi kapsamında 18/11/2009 tarihinden önce zamanaşımı süresi dolmuş bulunan tazminat talepleri hakkında bu tarihten itibaren makul bir süre içinde dava açılabileceğinin kabulü gerekmektedir. Bu sürenin ne kadar olacağının takdirinin derece mahkemelerine ve özellikle içtihat mahkemesi konumunda olan Yargıtaya ait olduğu kuşkusuz olmakla birlikte somut olayda derece mahkemelerinin bu yönde bir değerlendirmeye yer vermedikleri ve dava açılmasını mümkün hâle getirebilecek

şekilde makul bir süre tespiti yoluna gitmedikleri anlaşılmaktadır. Derece mahkemeleri başvurucu tarafından 27/5/2011 tarihinde açılan davada 18/11/2009 tarihinden önce zamanaşımı süresinin dolduğunu tespit etmişlerdir. Yukarıda yer verilen değerlendirmeler de dikkate alındığında 18/11/2009 tarihinden 1 yıl 6 ay 8 gün sonra açılan davanın makul kabul edilebilecek bir sürede açıldığı sonucuna varılmıştır. Bu nedenle başvurucu tarafından açılan davanın 18/11/2009 tarihinde etkili hâle gelen hukuk yolunun bu tarihten önce tüketilmesi gerektiği gerekçesiyle zamanaşımından reddedilmesi suretiyle başvurucuya yüklenen külfet, kamu yararı ile bireyin mahkemeye erişim hakkı arasında kurulması gereken adil dengeyi başvurucu aleyhine bozmuş ve mahkemeye erişim hakkına yapılan müdahaleyi orantısız kılmıştır.

36. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

M. Emin KUZ bu görüşe farklı gerekçe ile katılmıştır.

C. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

37. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"(1) Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir…

(2) Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

38. Başvurucu, ihlalin tespiti ile yeniden yargılamaya karar verilmesi talebinde bulunmuştur.

39. Anayasa Mahkemesinin Mehmet Doğan kararında ihlal sonucuna varıldığında ihlalin nasıl ortadan kaldırılacağı hususunda genel ilkeler belirlenmiştir (B. No: 2014/8875, 7/6/2018, [GK]). Mahkeme diğer bir kararında ise bu ilkelerle birlikte ihlal kararının yerine getirilmemesinin sonuçlarına da değinmiş ve bu durumun ihlalin devamı anlamına geleceği gibi ilgili hakkın ikinci kez ihlal edilmesiyle sonuçlanacağına da işaret etmiştir (Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019).

40. Bireysel başvuru kapsamında bir temel hakkın ihlal edildiğine karar verildiği takdirde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırıldığından söz edilebilmesi için temel kural mümkün olduğunca eski hâle getirmenin yani ihlalden önceki duruma dönülmesinin sağlanmasıdır. Bunun için ise öncelikle ihlalin kaynağı belirlenerek devam eden ihlalin durdurulması, ihlale neden olan karar veya işlemin ve bunların yol açtığı sonuçların ortadan kaldırılması, varsa ihlalin sebep olduğu maddi ve manevi zararların giderilmesi, ayrıca bu bağlamda uygun görülen diğer tedbirlerin alınması gerekmektedir (Mehmet Doğan, §§ 55, 57).

41. İhlalin mahkeme kararından kaynaklandığı veya mahkemenin ihlali gideremediği durumlarda Anayasa Mahkemesi, 6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası ile İçtüzük'ün 79. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (a) bendi uyarınca, ihlalin ve

sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere kararın bir örneğinin ilgili mahkemeye gönderilmesine hükmeder. Anılan yasal düzenleme, usul hukukundaki benzer hukuki kurumlardan farklı olarak, ihlali ortadan kaldırmak amacıyla yeniden yargılama sonucunu doğuran ve bireysel başvuruya özgülenen bir giderim yolunu öngörmektedir. Bu nedenle Anayasa Mahkemesi tarafından ihlal kararına bağlı olarak yeniden yargılama kararı verildiğinde, usul hukukundaki yargılamanın yenilenmesi kurumundan farklı olarak ilgili mahkemenin yeniden yargılama sebebinin varlığını kabul hususunda herhangi bir takdir yetkisi bulunmamaktadır. Dolayısıyla böyle bir karar kendisine ulaşan mahkemenin yasal yükümlülüğü, ilgilinin talebini beklemeksizin Anayasa Mahkemesinin ihlal kararı nedeniyle yeniden yargılama kararı vererek devam eden ihlalin sonuçlarını gidermek üzere gereken işlemleri yerine getirmektir (Mehmet Doğan, §§ 58-59; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), §§ 57-59, 66-67).

42. İncelenen başvuruda 18/11/2009 tarihinde etkili hâle gelen hukuk yoluna ilişkin makul bir süre içinde dava açıldığı hâlde davanın zamanaşımından reddedilmesinden dolayı mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır. Dolayısıyla ihlalin mahkeme kararından kaynaklandığı anlaşılmaktadır.

43. Bu durumda mahkemeye erişim hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Yapılacak yeniden yargılama ise bireysel başvuruya özgü düzenleme içeren 6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasına göre ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılmasına yöneliktir. Bu kapsamda yapılması gereken iş yeniden yargılama kararı verilerek Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar verilmesinden ibarettir. Bu sebeple kararın bir örneğinin yeniden yargılama yapılmak amacıyla dosyanın ilgili mahkemeye gönderilmesine karar verilmesi gerekmektedir.

44. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 257,50 TL harç ve 3.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 3.257,50 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan mahkemeye erişim hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin mahkemeye erişim hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Urla Asliye Hukuk Mahkemesine (E.2016/328 ve K.2016/792) GÖNDERİLMESİNE,

D. 257,50 TL harç ve 3.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 3.257,50 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

E. Ödemenin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin bilgi için Yargıtay 20. Hukuk Dairesine GÖNDERİLMESİNE,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 21/10/2020 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

FARKLIGEREKÇE

Taşınmazın kadastro mahkemesince tescil harici bırakılmasından dolayı uğranılan zararın tazmin edilmesi talebiyle açılan davanın zamanaşımından reddedilmesi sebebiyle mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine karar verilmiştir.

Kararın gerekçesinde; Yargıtayın 18/11/2009 tarihli kararından önceki içtihadı devletin tapu sicilinin tutulmasından doğan sorumluluğunun tapu kütüğünün oluşumu sırasında yapılan hataları kapsamadığı yolunda iken içtihat değişikliği ile 4721 sayılı Kanunun 1007. maddesinde öngörülen tazminat yolunun bunlar yönünden de etkili hâle geldiği, on yıllık zamanaşımı süresinin bu içtihat değişikliği ile oluşan hukukî yol için 18/11/2009 tarihinde yeniden işlemeye başlayacağı söylenemese de, bu tarihten önce zamanaşımı süresi dolan başvuruculara dava açmalarını mümkün kılacak makul bir süre öngörülmesi gerektiği belirtilerek, somut olayda başvuruculara mezkûr içtihat değişikliğinden 1 yıl 6 ay 8 gün sonra açtıkları davanın makul kabul edilebilecek bir sürede açıldığı sonucuna varılmış ve davanın zamanaşımından reddedilmesinin kamu yararı ile bireyin mahkemeye erişim hakkı arasında kurulması gereken adil dengeyi başvurucu aleyhine bozarak anılan hakka yapılan müdahaleyi orantısız kıldığı gerekçesiyle ihlal kararı verilmiştir (§§ 28-36).

Oybirliğiyle alınan ihlal kararına katılmakla birlikte, somut olayda zamanaşımından reddedilen davanın mezkûr içtihat değişikliğinden 1 yıl 6 ay 8 gün sonra açıldığı ve bu sürenin makul olduğu belirtilerek ihlal sonucuna varılmasının isabetli olmadığını düşünüyorum.

Bilindiği gibi, konuya ilişkin ilke kararımızda, 18/11/2009 tarihinden önce zamanaşımı süresi dolan davalar bakımından, Yargıtayın içtihat değişikliğinden sonra ortaya çıkan ve AİHM ile Anayasa Mahkemesi tarafından da etkili bir hukuk yolu olduğu kabul edilen 4721 sayılı Kanunun 1007. maddesi kapsamında tazminat davası açılmasını mümkün kılacak makul sürenin ne kadar olacağının takdirinin derece mahkemelerine ve özellikle içtihat mahkemesi konumunda olan Yargıtaya ait olduğunda kuşku bulunmadığı belirtilmiştir (Yaşar Çoban [GK], B. No: 2014/6673, 25/7/2017, § 73).

İncelenen başvuruya konu red kararının, yukarıda belirtilen ilke kararımızdan önce verildiği (16/12/2016) ve onandığı (13/6/2017) dikkate alındığında, makul sürenin belirlenmesinde takdir yetkisinin derece mahkemelerine ve özellikle Yargıtaya ait olduğuna ilişkin tespitten ayrılmanın uygun olmadığı açıktır.

Somut başvuruda da içtihat değişikliğinden başvuruya konu davanın açılmasına kadar geçen sürenin makul olup olmadığı Mahkememizce değerlendirilmeden, bu değerlendirmenin derece mahkemelerince yapılması gerektiği ve bu süreye ilişkin bir inceleme yapılmadan zamanaşımı sebebiyle davanın reddine karar verilmesinin mahkemeye erişim hakkına yapılan müdahaleyi orantısız kıldığı gerekçesiyle ihlal kararı verilmesinin ilke kararımıza uygun olacağı düşüncesiyle çoğunluğun kararına farklı gerekçeyle katılıyorum.

Üye M. Emin KUZ

S.Y.

B. No: 2018/3089 | Karar tarihi: 21.10.2020

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2018/3089

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

S.Y. BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2018/3089)

Karar Tarihi: 21/10/2020

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Üyeler : M. Emin KUZ

Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Basri BAĞCI

Raportör : Volkan ÇAKMAK

Başvurucu : S.Y.

Vekilleri : Av. Gülen DOKUZOĞLU CAN

Av. Refik Timuçin BEKTAŞ

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru; atama işleminin iptali istemiyle açılan davada esasa etkili olan delillerin yargılamaya dâhil edilmemesi, değerlendirilmemesi, atamaya esas olan soruşturmada aleyhe ifade veren kişilerin kim oldukları bilgisinden haberdar olunmaması ve sunulan şikâyet dilekçelerinin gösterilmemesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 25/1/2018 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

5. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

6. Başvurucu, beden eğitimi öğretmenidir. Muğla'nın Datça ilçesinde görev yaptığı sırada okul yönetimi, öğretmen ve öğrenciler arasında meydana gelen olaylardan dolayı yapılan şikâyetler üzerine başvurucu hakkında idari soruşturma başlatılmıştır. Soruşturmaya konu olan eylemler, özetle; okul idarecilerinin okula ait halı saha gelirlerini aralarında paylaştığı iddiasıyla okul müdürü ve okul idaresi aleyhine olumsuz konuşmalar yapmak, yolsuzluk iftirası atmak, öğrencileri idare aleyhine örgütlemek/kışkırtmak, derse giriş saatlerine, nöbet görevlerine dikkat etmemek ve bu eylemler sonucu idare ile öğrencilerin ilişkisini olumsuz etkileyerek okulda disiplinin bozulmasına sebebiyet vermektir.

7. Soruşturma sürecinde okulda görev yapan öğretmenlerin ve öğrencilerin ifadelerine başvurulmuş, yazılı beyanları alınmıştır. Soruşturma sonunda, toplanan bilgi ve belgeler ile tanık/şikayetçi beyanlarından başvurucunun üzerine atılı eylemleri gerçekleştirdiği kanaatine ulaşılmıştır.

8. Söz konusu soruşturma esas alınarak başvurucuya 14/7/1965 tarihli ve 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun 125. maddesinin (B) bendinin (a) ve (l) alt bentleri uyarınca -geçmiş hizmetlerindeki olumlu çalışmalarının da dikkate alınması suretiyle- 7/4/2015 tarihli işlemle uyarma disiplin cezası verilmiştir. Ayrıca idari yönden de başvurucunun başka bir okula naklinin uygun olduğu değerlendirilmiş ve başvurucu 28/4/2015 tarihli işlemle il içinde başka bir ilçede (Yatağan) bulunan okula naklen atanmıştır.

9. Başvurucu soruşturmaya konu olaylar ile ilgili olarak delil tespiti yapılması (tanık dinlenmesi, sürecin araştırılması) amacıyla Datça Asliye Hukuk Mahkemesinde dava açmıştır.

10. Datça Asliye Hukuk Mahkemesi 16/7/2015 tarihli kararı ile davayı reddetmiştir. Gerekçede idari yargılama usulünün icazet vermediği bir hususta delil tespiti talep edildiği, taleplerin uyuşmazlığın esasına ilişkin olduğu ve idari yargının görev alanında kaldığı, yargı yolu dolanılarak idari yargının görev alanında olan bir konuda tasarrufta bulunulmasının istenildiği, başvurucunun söz konusu talepleri adli yargı koluna iletmesinde hukuki yararının bulunmadığı ifade edilmiştir. Ret hükmü Yargıtay nezdinde temyiz ve karar düzeltme aşamalarından geçerek kesinleşmiştir.

11. Başvurucu hem disiplin cezası hem de atama işlemine karşı ayrı ayrı dava açmıştır.

12. Başvurucunun uyarma disiplin cezasına karşı açtığı dava Muğla 1. İdare Mahkemesi (Mahkeme) tarafından kabul edilerek işlem iptal edilmiş ise de Muğla Valiliği ve Datça Kaymakamlığının itirazı üzerine İzmir Bölge İdare Mahkemesi 2. İdari Dava Dairesi tarafından iptal hükmü kaldırılmış ve dava kesin olarak reddedilmiştir. 4/4/2018 tarihli kararın gerekçesinde başvurucu hakkında usulüne uygun bir soruşturma yürütüldüğü, soruşturma dosyasında yer alan bilgi ve belgeler uyarınca isnat edilen eylemlerin somut ve hukuken kabul edilebilir bir biçimde ortaya konulduğu ifade edilmiştir.

13. Başvurucunun disiplin cezasına dair yargı sürecine ilişkin olarak adil yargılanma hakkının (savunma için gerekli zaman ve kolaylıklara sahip olma hakkı, silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama hakkı, hakkaniyete uygun yargılama hakkı) ihlal edildiği iddiasıyla yaptığı başvuru Anayasa Mahkemesi (İkinci Bölüm Birinci Komisyon) tarafından açıkça dayanaktan yoksun olduğu gerekçesiyle reddedilmiştir (B. No: 2018/17120, 21/12/2018).

14. Başvurucunun naklen tayin işlemine karşı açtığı dava da Mahkemenin 30/3/2007 tarihli kararıyla reddedilmiştir. Ret gerekçesinde öncelikle 657 sayılı Kanun'un 76. maddesi ile 17/4/2015 tarihli ve 29329 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Millî Eğitim Bakanlığı Öğretmen Atama ve Yer Değiştirme Yönetmeliği'nin 50. maddesi uyarınca öğretmenlerin görev yerlerinin değiştirilmesi suretiyle atanmaları konusunda idareye takdir yetkisi tanındığı, bu yetkinin kamu yararı ve hizmet gerekleriyle sınırlı olduğu vurgulanmıştır. Başvurucu hakkında hazırlanan disiplin soruşturması raporundan başvurucunun idare ile çeşitli sebeplerle sık sık karşı karşıya geldiği, bu durumun okulda öğretmenler, öğrenciler ve hatta veliler arasında huzursuzluğa neden olduğu ve eğitim kurumunun bu hâlden olumsuz yönde etkilendiği hususlarının açıkça anlaşıldığı ifade edilen kararda sonuç olarak yer değişikliği işleminin benzer huzursuzlukların yaşanmaması, eğitim öğretim faaliyetlerinin etkin bir şekilde yürütülmesi ve hem başvurucunun hem de eğitim kurumunun daha fazla yıpranmamasını sağlamak amacıyla kamu yararı ve hizmet gerekleri doğrultusunda tesis edildiği kanaatine ulaşıldığı belirtilmek suretiyle ret gerekçesi oluşturulmuştur.

15. Başvurucu tarafından ret hükmüne yönelik yapılan itiraz İzmir Bölge İdare Mahkemesi 1. Dava Dairesi tarafından 21/11/2017 tarihli kararla reddedilmiştir.

16. Başvurucu nihai hükmü 26/12/2017 tarihinde tebellüğ etmesinin ardından 25/1/2018 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

17. 657 sayılı Kanun'un ''Memurların kurumlarınca görevlerinin ve yerlerinin değiştirilmesi'' kenar başlıklı 76. maddesinin ilk fıkrası şöyledir:

"Kurumlar, görev ve unvan eşitliği gözetmeden kazanılmış hak aylık dereceleriyle memurları bulundukları kadro derecelerine eşit veya 68 inci maddedeki esaslar çerçevesinde daha üst, kurum içinde aynı veya başka yerlerdeki diğer kadrolara naklen atayabilirler. ”

18. Millî Eğitim Bakanlığı Öğretmen Atama ve Yer Değiştirme Yönetmeliği'nin "Hizmetin gereği olarak yapılabilecek yer değiştirmeler" kenar başlıklı 50. maddesinin ilk fıkrası şöyledir:

“Haklarında yapılan adli veya idari soruşturma sonucunda o yerde kalmasında sakınca görülen öğretmenlerden görev yeri il içinde değiştirileceklerin atamaları, görevli oldukları yere göre sırasıyla alt hizmet alanlarındaki eğitim kurumlarına; görev yeri il dışına değiştirileceklerin atamaları ise, zorunlu çalışma yükümlülükleri de dikkate alınarak alanlarında öğretmen ihtiyacı olan eğitim kurumlarından birine yapılır.''

V. İNCELEME VE GEREKÇE

19. Mahkemenin 21/10/2020 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Silahların Eşitliği İlkesinin İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları

20. Başvurucu; soruşturma esnasında hakkında şikâyette bulunanların kim olduklarının tarafına bildirilmediğini, salt ithamlardan haberinin olduğunu, şikâyet ve tanık dilekçelerinin kendi ifadesi alındıktan sonra tarafına verildiğini, okul idaresi ile uyuşmazlık yaşamasına neden olduğunu belirttiği halı saha soruşturması evrakının talep etmesine

karşın dosya içeriğine dâhil edilmediğini, ilgili kişilerin telefon kayıtlarının Mahkemece araştırılmadığını, esasa etkili olan delillerinin yargılama sürecine dâhil edilmediğini belirterek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

2. Değerlendirme

21. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). İddiaların adil yargılanma hakkı kapsamında silahların eşitliği ilkesi yönünden incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

22. Anayasa'nın 36. maddesi uyarınca herkes iddia, savunma ve adil yargılanma hakkına sahiptir. Anayasa'nın anılan maddesinde adil yargılanma hakkından ayrı olarak iddia ve savunma hakkına birlikte yer verilmesi, taraflara iddia ve savunmalarını mahkeme önünde dile getirme fırsatı tanınması gerektiği anlamını da içermektedir (Mehmet Fidan, B. No: 2014/14673, 20/9/2017, § 37).

23. Adil yargılanma hakkının unsurlarından biri de silahların eşitliği ilkesidir. Silahların eşitliği ilkesi, davanın taraflarının usul hakları bakımından aynı koşullara tabi tutulması ve taraflardan birinin diğerine göre daha zayıf bir duruma düşürülmeksizin iddia ve savunmalarını makul bir şekilde mahkeme önünde dile getirme fırsatına sahip olması anlamına gelmektedir (Yaşasın Aslan, B. No: 2013/1134, 16/5/2013, § 32).

24. Yapılan yargılama sırasında tanık dinletme hakkı da dâhil olmak üzere delillerin ibrazı ve değerlendirilmesi, adil yargılanma hakkının unsurlarından biri olarak kabul edilen silahların eşitliği ilkesi kapsamında kabul edilmektedir (Güher Ergun ve diğerleri, B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 38).

25. Delilleri değerlendirme ve gösterilmek istenen delilin davayla ilgili olup olmadığına karar verme yetkisi esasen derece mahkemelerine aittir. Derece mahkemeleri dava konusuna, elde edilen delillerin ağırlığına ve iddia ile savunmalara göre tanık beyanı, keşif icrası ve bilirkişi incelemesi gibi delilleri toplamama veya incelememe konusunda takdir yetkisine sahiptir (İlker Erdoğan, B. No:2013/316, 20/4/2016, § 34).

26. Mevcut yargılamada geçerli olan delil sunma ve inceleme yöntemlerinin uygun olup olmadığını denetlemek Anayasa Mahkemesinin görevi kapsamında olmayıp Anayasa Mahkemesinin görevi başvuru konusu yargılamanın bütünlüğü içinde adil olup olmadığının değerlendirilmesidir. Genel anlamda hakkaniyete uygun bir yargılamanın yürütülebilmesi için silahların eşitliği ilkesi ışığında taraflara iddialarını sunma hususunda uygun olanakların sağlanması şarttır. Bu anlamda delillere ilişkin dengesizlik veya hakkaniyetsizlik iddialarının da yargılamanın bütünü ışığında değerlendirilmesi gerekir (Muhittin Kaya ve Muhittin Kaya İnşaat Taahhüt Madencilik Gıda Turizm Pazarlama Sanayi ve Ticaret Ltd. Şti., B. No: 2013/1213, 4/12/2013, § 27).

27. Somut uyuşmazlıkta başvurucunun gerek yargılama öncesi atamaya esas olan soruşturma sürecinde gerekse de yargılama sürecinde soruşturmaya konu iddialardan ve üzerine atılı eylemlerden (kendisinin de formda ikrar ettiği üzere) haberdar olduğu açıktır. Kaldı ki soruşturma sonunda (yargılamadan önce) ifade tutanakları başvurucuya verilmiştir. Başvurucu atama işlemine karşı iptal davası açarak anılan işleme yönelik bilgi ve kanıtlar ile iddia ve savunmalarını yargı mercilerine sunma fırsatı da elde etmiştir. Mahkeme başvurucunun atama işlemine esas olan idari soruşturma ve soruşturma kapsamında elde edilen delilleri ilgili mevzuat çerçevesinde değerlendirmek suretiyle sonuca ulaşmıştır.

Taraflarca ileri sürülen delillerin uyuşmazlığa ilişkin olup olmadığını belirlemek, ileri sürülen bilgi/belgeyi değerlendirmeye alıp almamak derece mahkemelerin yetkisinde olan hususlardır. Mahkemenin başvurucunun dava dosyasına dâhil edilmesini istediği halı saha soruşturması, ilgili kişilerin telefon kayıtları gibi delilleri uyuşmazlığa ilişkin/değerlendirmeye değer bulmadığı anlaşılmaktadır. Başvurucunun ileri sürdüğü hususlarının dava dosyasına dâhil edilmesini gerekli görmeyen Mahkemenin atama işlemine esas olan soruşturma raporu ile rapora esas bilgi/belge ve mevzuat hükümlerini ele alarak ulaştığı sonuca bakıldığında (bkz. § 14) olguları belirleme, delillendirme ve hükmü bu delillerle gerekçelendirme anlamında adil yargılanma hakkının usul güvencelerini ihlal edecek bir yaklaşım sergilemediği görülmüştür. Kaldı ki başvurucu, ileri sürdüğü delillerin değerlendirmeye alınmamasının silahların eşitliği bağlamında yargılamanın hakkaniyete uygun yürütülmesini, yargılamanın sonucunu nasıl/neden etkilediği konusunda bu değerlendirmenin aksini gerektirecek bir iddiada da bulunmamıştır.

28. Başvurucunun yargılamanın sonucunu etkileyecek usule ilişkin bir imkândan mahrum bırakılmadığı anlaşıldığından silahların eşitliği ilkesine yönelik yargılamanın bütünlüğü içinde açık ve görünür bir ihlal bulunmadığı sonucuna varılmıştır.

29. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Diğer İhlal İddiaları

1. Başvurucunun İddiaları

30. Başvurucu; delil tespiti davasının bekletici mesele yapılmadığını, hatalı değerlendirme yapılarak hukuka aykırı karar verildiğini ileri sürmüştür.

2. Değerlendirme

31. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Başvurucunun iddiaları dikkate alındığında şikâyetin karar sonucuna yönelik olduğu anlaşıldığından incelemenin bu kapsamda yapılması uygun görülmüştür.

32. Anayasa'nın 148. maddesinin dördüncü fıkrasında kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin şikâyetlerin bireysel başvuruda incelenemeyeceği belirtilmiştir. Bu kapsamda ilke olarak mahkemeler önünde dava konusu yapılmış maddi olay ve olguların kanıtlanması, delillerin değerlendirilmesi, hukuk kurallarının yorumlanması, uygulanması ile uyuşmazlıkla ilgili varılan sonucun adil olup olmaması bireysel başvuru konusu olamaz. Ancak bireysel başvuru kapsamındaki hak ve özgürlüklere müdahale teşkil eden, bariz takdir hatası veya açık bir keyfîlik içeren tespit ve sonuçlar bu kapsamda değildir (Ahmet Sağlam, B. No: 2013/3351, 18/9/2013, § 42).

33. Somut olayda iddia, savunma ve tüm dosya kapsamı incelenerek yukarıda belirtilen (bkz. § 14) gerekçe ile hüküm kurulmuştur.

34. Mevzuatın, somut olayın ve delillerin yorumlanması, yukarıda anılan ilkeler uyarınca uyuşmazlığı çözmekle görevli mahkemenin takdirinde olup bireysel başvuruda değerlendirmeye konu edilemez.

35. Buna göre başvurucu tarafından ileri sürülen iddialar, delillerin değerlendirilmesi ve hukuk kurallarının yorumlanmasına ilişkin olup kararda bariz takdir hatası veya açık bir keyfîlik oluşturan bir durumun da bulunmadığı dikkate alındığında ihlal iddialarının kanun yolu şikâyeti niteliğinde olduğu anlaşılmaktadır.

36. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Silahların eşitliği ilkesinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Diğer ihlal iddialarının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 21/10/2020 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

MURAT ŞANLI (2)

B. No: 2018/4962 | Karar tarihi: 21.10.2020

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2018/4962

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

MURAT ŞANLI BAŞVURUSU (2)

(Başvuru Numarası: 2018/4962)

Karar Tarihi: 21/10/2020

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Üyeler : M. Emin KUZ

Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Basri BAĞCI

Raportör : Akif YILDIRIM

Başvurucu : Murat ŞANLI

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, kovuşturmaya yer olmadığına dair kararda geçen ifadeler nedeniyle masumiyet karinesinin ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 21/2/2018 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü bildirmiştir.

7. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı süresinde beyanda bulunmuştur.

III. OLAY VE OLGULAR

8. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

9. Türkiye 15 Temmuz 2016 tarihinde askerî darbe teşebbüsüyle karşı karşıya kalmıştır. Kamu makamları ve yargı organları -olgusal temellere dayanarak- bu teşebbüsün arkasında Türkiye'de çok uzun yıllardır faaliyetlerine devam eden ve son yıllarda Fetullahçı Terör Örgütü (FETÖ) ve/veya Paralel Devlet Yapılanması (PDY) olarak isimlendirilen bir yapılanmanın olduğunu değerlendirmişlerdir (Aydın Yavuz ve diğerleri [GK], B. No: 2016/22169, 20/6/2017, §§ 12-25).

10. Darbe teşebbüsü sırasında ve sonrasında ülke genelinde darbe girişimiyle bağlantılı ya da doğrudan darbe girişimiyle bağlantılı olmasa bile FETÖ/PDY'nin kamu kurumlarındaki örgütlenmesine yönelik olarak Cumhuriyet başsavcılıkları tarafındansoruşturmalar da yürütülmüştür (Aydın Yavuz ve diğerleri, § 51; Mehmet Hasan Altan (2) [GK], B. No: 2016/23672, 11/1/2018, § 12).

11. Darbe teşebbüsü sonrasında Devlet Personel ve Prensipler Genel Müdürlüğütarafından FETÖ/PDY ile irtibatlı ve iltisaklı olduğu gerekçesiyle görevden uzaklaştırılan bazı kamu görevlileri hakkında 22/7/2016 tarihinde suç duyurusunda bulunulmuştur. Olay tarihinde Başbakanlık Sektörel İzleme ve Değerlendirme biriminde görev yapan başvurucu da hakkında suç duyurusunda bulunulan kişiler arasında yer almaktadır.

12. Ankara Cumhuriyet Başsavcılığı (Savcılık) başvurucu hakkında soruşturma başlatmıştır. Savcılık, başvurucu hakkındaki suç duyurusu üzerine gerekli araştırmanın yapılması amacıyla Ankara Emniyet Müdürlüğüne yazı göndermiştir. Ankara Emniyet Müdürlüğü başvurucu hakkında gerekli araştırmayı yaparak Savcılığa ilgili bilgi ve belgeleri iletmiştir.

13. Anılan soruşturma sonunda, başvurucunun FETÖ/PDY üyesi olduğuna ilişkin iddiayı ispatlar nitelikte hiçbir belge ve delile ulaşılamamış; kamu davasının açılması için yeterli şüphenin bulunmadığı gerekçesiyle başvurucu hakkında kovuşturmaya yer olmadığına dair karar verilmiştir.

14. Anılan karara yapılan itiraz Ankara 2. Sulh Ceza Hâkimliğinin 10/1/2018 tarihli kararıyla reddedilmiştir. Başvurucu ret kararından 23/1/2018 tarihinde haberdar olmuştur.

15. Başvurucu 21/2/2018 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. Ulusal Hukuk

16. 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 158. maddesinin (5) numaralı fıkrasının ilgili kısmı şöyledir:

"İhbar ve şikâyet konusu fiilin suç oluşturmadığının herhangi bir araştırma yapılmasını gerektirmeksizin açıkça anlaşılması veya ihbar ve şikâyetin soyut ve genel nitelikte olması durumunda soruşturma yapılmasına yer olmadığına karar verilir. Bu durumda şikâyet edilen kişiye şüpheli sıfatı verilemez. ..."

17. Aynı Kanun'un 172. maddesinin (1) numaralı fıkrasının ilgili kısmı şöyledir:

"Cumhuriyet savcısı, soruşturma evresi sonunda, kamu davasının açılması için yeterli şüphe oluşturacak delil elde edilememesi veya kovuşturma olanağının bulunmaması hâllerinde

kovuşturmaya yer olmadığına karar verir..."

B. Uluslararası Hukuk

1. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi

18. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) "Adil yargılanma hakkı" kenar başlıklı 6. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Bir suç ile itham edilen herkes, suçluluğu yasal olarak sabit oluncaya kadar masum sayılır."

2. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi İçtihadı

19. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM), Sözleşme'nin 6. maddesinin ikinci fıkrasının kişilerin suçluluğu yasal olarak sabit oluncaya kadar masum sayılma hakkını güvence altına aldığını belirtir. AİHM'e göre masumiyet karinesi, ceza yargılaması kapsamında bir usul güvencesi olmasına rağmen buna ilişkin korumanın uygulanabilir olması ve etkili şekilde sağlanabilmesi için beraat eden veya bir şekilde hakkındaki ceza yargılaması devam etmeyen kişilere kamu görevlileri veya otoritelerince suçlu muamelesinde bulunulmasını önlemelidir (Allen/Birleşik Krallık [BD], B. No: 25424/09, 12/7/2013, §§ 92-105, 120-126).

20. AİHM, bir mahkemenin sanığın suçlu olduğuna dair görüşünü zamanından önce ifade etmesinin masumiyet karinesine ters düşeceğini (Nestak/Slovakya, B. No: 65559/01, 25/2/2007, § 88), bir kişi yargılanmadan ve suçu sabit görülmeden önce kamu görevlilerinin bu kişi ile ilgili beyanlarında kullandıkları kelimeleri seçerken dikkatli olmalarının önemli olduğunu vurgulamıştır (Khuzhin ve diğerleri/Rusya, B. No: 13470/02, 23/10/2008, § 94). AİHM'e göre masumiyet karinesi sadece hâkimler veya mahkemeler tarafından değil savcılar da dâhil olmak üzere diğer kamu otoriteleri tarafından da ihlal edilebilir (Daktaras/Litvanya, B. No: 42095/98, 10/10/2000, § 42) . Bununla birlikte AİHM, açıklanan beyanların şekline değil gerçek anlamına da dikkat edilmesi gerektiğini ifade etmektedir (Lavents/Letonya, B. No: 58442/00, 28/11/2002, § 126).

21. AİHM'in gündemine gelen başka bir başvuruda, hakkında ceza soruşturması yürütülen başvurucu, savcıdan takipsizlik kararı verilmesini talep etmiş ancak savcı bu talebi reddetmiştir. Başvurucu, ret kararında kullanılan ifadelerin masumiyet karinesini ihlal ettiğini iddia etmiştir. AİHM öncelikle bir kişi kesinleşmiş bir mahkûmiyet ile suçlu bulunmadan önce kamu görevlilerinin kişi hakkında sarf ettiği ifadelerin seçiminin önemli olduğunu, bununla birlikte bir kamu görevlisinin beyanının masumiyet karinesi ilkesine aykırı olup olmadığının söz konusu ifadenin özel koşullarına göre belirlenmesi gerektiğini, başvuru konusu olayda da takipsizlik kararında geçen ifadelerin hangi bağlamda kullanıldığına dikkat edilmesi gerektiğine değinmek suretiyle kararda ispatlanma teriminin kullanılmış olması talihsizlik olsa da bu ifadenin başvurucunun üzerine atılı suçun delillerle sabit olduğu hususuna ilişkin olmadığını, yalnızca dava dosyasının soruşturmanın haklılığına ilişkin delilleri ortaya koyup koymadığı noktasına işaret ettiğini belirtmiş ve masumiyet karinesinin ihlal edilmediğine karar vermiştir (Daktaras/Litvanya, §§ 42-45).

V. İNCELEME VE GEREKÇE

22. Mahkemenin 21/10/2020 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

23. Başvurucu; FETÖ/PDY üyesi olduğu iddiasıyla hakkında Savcılık tarafından yapılan

soruşturma sonucunda söz konusu iddiayı ispatlar nitelikte hiçbir belge ve bulguya ulaşılamadığını, buna rağmen yeterli şüphenin bulunmadığı gerekçesiyle hakkında kovuşturmaya yer olmadığı kararı verildiğini, hâlbuki ihbar ve şikâyetin soyut ve genel nitelikte olması durumunda soruşturma yapılmasına yer olmadığına karar verilmesi gerektiğini, Savcılık kararında geçen bu ifade nedeniyle lekelenmeme ve adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

24. Bakanlık görüşünde; yeterli şüphe ifadesinin 5271 sayılı Kanun'un lafzında yer aldığı, bu nedenle Savcılığın kanunun uygulanması kapsamında bu ifadeyi kullandığı ve başvurucunun lekelenmeme hakkına yönelik bir müdahale olmadığı belirtilmiştir.

25. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanında başvuru formundaki iddialarını tekrarlamıştır.

B. Değerlendirme

26. Anayasa'nın iddianın değerlendirilmesinde dayanak alınacak maddesi ile Anayasa'da yer alan özel güvence hükmü aşağıdadır:

i. Anayasa’nın 36. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

“Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir.”

ii. Anayasa’nın 38. maddesinin dördüncü fıkrası şöyledir:

“Suçluluğu hükmen sabit oluncaya kadar, kimse suçlu sayılamaz.”

27. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucular tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Başvuru kovuşturmaya yer olmadığına dair kararda geçen ifadelerin başvurucunun masumiyetine gölge düşürdüğü iddiasına dayandığından başvurucunun şikâyetlerinin masumiyet karinesi kapsamında incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

28. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan masumiyet karinesinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

29. Masumiyet karinesi, Anayasa'nın 38. maddesinin dördüncü fıkrasında "Suçluluğu hükmen sabit oluncaya kadar kimse suçlu sayılamaz" şeklinde düzenlenmiştir. Anayasa’nın 36. maddesinde ise herkesin iddia ve savunma ile "...adil yargılanma" hakkına sahip olduğu belirtilmektedir. Anılan maddeye adil yargılanma ibaresinin eklenmesine ilişkin gerekçede, Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası Sözleşmelerce de güvence altına alınan adil yargılama hakkının madde metnine dâhil edildiği vurgulanmıştır. Nitekim Sözleşme'nin 6. maddesinin (2) numaralı fıkrasında, kendisine bir suç isnat edilen herkesin suçluluğu yasal olarak sabit oluncaya kadar suçsuz sayılacağı düzenlenmiştir. Bu itibarla masumiyet karinesi, Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkının bir unsuru olmakla beraber suçluluğu hükmen sabit oluncaya kadar kimsenin suçlu sayılamayacağına dair Anayasa’nın 38. maddesinin dördüncü fıkrasında ayrıca düzenlenmiştir (Adem

Hüseyinoğlu, B. No: 2014/3954, 15/2/2017, § 33).

30. Masumiyet karinesi, hakkında suç isnadı bulunan bir kişinin adil bir yargılama sonunda suçlu olduğuna dair kesin hüküm tesis edilene kadar masum sayılması gerektiğini ifade etmekte ve hukuk devleti ilkesinin de bir gereğini oluşturmaktadır (AYM, E.2013/133, K.2013/169, 26/12/2013).

31. Masumiyet karinesinin bir yönü kişi hakkındaki ceza yargılaması sonuçlanıncaya kadar geçen, bir başka ifadeyle kişinin ceza gerektiren bir suçla itham edildiği (suç isnadı altında olduğu) sürece ilişkin olup suçlu olduğuna dair hüküm tesis edilene kadar kişinin suçluluğu ve eylemleri hakkında erken açıklamalarda bulunulmasını yasaklar. Güvencenin bu yönünün kapsamı sadece ceza yargılamasını yürüten mahkemeyle sınırlı değildir. Güvence aynı zamanda diğer tüm idari ve adli makamların da işlem ve kararlarında, suçluluğu hükmen sabit oluncaya kadar kişinin suçlu olduğu yönünde ima ya da açıklamalarda bulunmamasını gerekli kılar (Galip Şahin, B. No: 2015/6075, 11/6/2018, § 39). Buna göre hiç kimse, suçluluğu hükmen sabit oluncaya kadar yargılama makamları ve kamu otoriteleri tarafından suçlu olarak nitelendirilemez ve suçlu muamelesine tabi tutulamaz (Kürşat Eyol, B. No: 2012/665, 13/6/2013, § 26).

32. Bununla birlikte tüm idari ve adli makamların işlem ve kararlarında masumiyet karinesine aykırı bir yön olup olmadığı değerlendirilirken kullanılan ifadelerin bağlamının da nazara alınması gerekir. İdari ve adli makamların suç isnadı altında kişilerle ilgili verdikleri kararlar bütün hâlinde dikkate alınmalı ve kişinin suçlu olduğuna dair bir yargıda ya da imada bulunulup bulunulmadığı bundan sonra değerlendirilmelidir.

33. Diğer taraftan masumiyet karinesi, kişilere soruşturma yapılmamasını isteme yönünde bir güvence sağlamamaktadır. Kaldı ki suçluluğu hükmen sabit oluncaya kadar kimse suçlu sayılmadığından soruşturma/kovuşturma yapılmasına yer olmadığına dair kararların verildiği durumlarda da kişi hakkında masumiyet karinesi devam etmektedir.

34. Somut olayda Savcılık, yapmış olduğu değerlendirmeler sonucunda başvurucu hakkında kovuşturmaya yer olmadığına dair karar vermiştir. Anılan kararda "şüpheli hakkındaki ihbarın somut bir olay veya olguya dayanmadığı; yer, zaman ve kişi bağlantısı içermediği, şüphelinin FETÖ/PDY silahlı terör örgütü ile mensubiyeti, iltisakı veya irtibatı olduğuna dair hakkında kamu davası açılmasını gerektirir yeterli[likte] şüphe bulunmadığı" ifadelerine yer vermiştir.

35. Anılan kararda geçen "... yeterli şüphe bulunmadığı" ifadesi başvurucunun suçluluğuna işaret etmediği gibi buna yönelik bir ima da içermemektedir. Bağlamı nazara alındığında, söz konusu ifadelerden başvurucu hakkındaki basit şüphenin kamu davası açılmasını gerektirecek düzeyde yeterli şüpheye ulaşmadığı anlamı çıkmaktadır.Masumiyet karinesinin kişilere yargısal organlardan haklarındaki ihbar ve şikâyetlerle ilgili olarak soruşturma yapılmamasını isteme güvencesini de içermediği nazara alındığında masumiyet karinesine yönelik bir ihlalin bulunmadığının açık olduğu anlaşılmaktadır.

36. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. ve 38. maddelerinde güvence altına alınan masumiyet karinesinin ihlal edilmediğine karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Masumiyet karinesinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 36. maddesi ile 38. maddesinin dördüncü fıkrasında güvence altına alınan masumiyet karinesinin İHLAL EDİLMEDİĞİNE,

C. Yargılama giderinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA,

D. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 21/10/2020 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.